

SANCTAE SEDIS

IN COMPENDIUM OPPORTUNE REDACTA ET ILLUSTRATA

STUDIO ET CURA

VICTORII PIAZZESI

IURIS UTRIVSQUE DOCTORIS

SEU

Acta iuridica et solemniora ex Supremo Romano Pontifice immediate dimanantia; acta interea quae publici fieri possunt iuris, sive sint Decreta, sive Instructiones, sive Responsa et alia huiusmodi; praesertim vero Causarum expositiones et resolutiones ex variis EE. Cardinalium Sacris Congregationibus, ad ecclesiastici iuris accuratam intelligentiam et observantiam conferentes, in compendium diligenti studio redactae: alia denique iuridica, quibus opportune illustrantur quae in expositis actis vel difficultatem parere possint, vel ad vigentis iuris notitiam ulterius conducant: in utilitatem eorum qui in Ecclesiae legibus studiose dignoscendis et in regimine christiani gregis vel in colenda Domini vinea sedulo adlaborant.

Volumen VII

ANNO 1892-93

ROMAE

EX TYPOGRAPHIA POLYGLOTTA VATICANA

MCMXV

Reprinted with the permission of Libreria Editrice Vaticana

JOHNSON REPRINT CORPORATION
111 Fifth Avenue, New York, N. Y. 10003

JOHNSON REPRINT COMPANY LTD.
Berkeley Square House, London, W. 1

IUS PROPRIETATIS VINDICATUR

**First reprinting, 1968, Johnson Reprint Corporation
Printed in the United States of America**

EX VATICANO

Epistola SSmi Patris ad Emum Cardinalem Iacobum Antonella exteris negotiis Pontificiae ditionis gerendis praepositum, data die XVI Iunii MDCCCLXXII, de suppressione Ordinum Religiosorum Romae intentata ab usurpatore Subalpino Gubernio.

DOCUMENTUM. « Costretti nelle attuali tristissime circostanze ad assistere giornalmente al doloroso spettacolo di nuovi e violenti attentati contro la Chiesa, sentiamo oggi in modo particolare il bisogno di prender la penna per palesare a Lei, sig. Cardinale, la profonda amarezza che provammo neu'apprendere testé la dichiarazione fatta dal Presidente dei ministri di questo Governo usurpatore sul fermo proponimento del medesimo di presentare quanto prima alle Camere una legge per la soppressione degli Ordini religiosi in questa Nostra città, sede del Vicario di Gesù Cristo e metropoli del-

VERSIO. *In luctuosissimis hodiernis temporibus per acerbo novorum ac rabidorum in. Ecclesiam conatuum spectaculo quotidie assistere compulsi, praecipua quadam ratione necessitatem hodie experimur sumendi calamum, ut palam tibi, Dilecte Fili JS/oster, faciamus amarissimam quam passi sumus amaritudinem, quum nuper rescivimus factam a Ministrorum usurpatoris huius Gubernii Praeside denuntiationem de certo eiusdem proposito rogandi quamprimum popularium Oratorum coetui legem de Religiosis Ordinibus in hac Urbe Nostra, Vicarii Iesu Christi Sede catholice orbis metropoli, abolendis. Decla-*

l'orbe cattolico. Questa dichiarazione, che rivela sempre più il vero fine, cui mira lo spoglio fatto alla Sede Apostolica del suo temporale dominio, è un novello oltraggio inflitto, non pure a Noi, ma a tutta intiera la cattolicità. Chi può negare infatti, che sopprimere gli Ordini religiosi in Roma, o limitarne anche arbitrariamente la esistenza, non è solo attentare alla libertà ed indipendenza del Romano Pontefice, ma é togliergli ben anche dalle mani uno dei mezzi più poderosi ed efficaci pel governo della Chiesa universale?

« Ognun sa che, come Roma è il centro del cristianesimo, così le Case religiose, che da secoli vi esistono, sono, a così dire, il centro di tutti gli Ordini e Congregazioni rispettive sparse nell'orbe cattolico. Sono desse come altrettanti seminari eretti dalle cure indefesse dei Romani Pontefici, dotati dalla generosità di pii oblatori, anche esteri, e regolati dalla suprema autorità pontificia, da cui ricevono vita, direzione e

ratio haec, quae magis magisque verum reteggit finem, quem potestatis temporalis exspoliatio in detrimentum Sedis Apostolicae patrata intendit, nova est iniuria, non modo Nobis, sed universo orbi Catholico illata. Ecquis enim ausit inficiari, Religiosorum Ordinum Romae dissolutionem, vel arbitrariam tantummodo eorum existentiae limitationem, non solum Romani Pontificis libertatem et independentiam pessundare, verum etiam ex eius manibus abripere unum e potentioribus efficacioribusque mediis pro universalis Ecclesiae gubernatione?

Nemo non scit, quemadmodum christianae familiae centrum Roma est, ita religiosas Domos, quae pluribus iam abhinc saeculis ibi erectae sunt, centrum, ut ita dicam, omnium Ordinum et singularum Congregationum per catholicum orbem existentium constituere. Sunt ipsae tot veluti seminaria indefessis Pontificum Romanorum curis exstructa, piorum oblatorum, exterorum quoque, magnanimitate dotata, supremaque pontificia auctoritate, ex qua vitam, disciplinam consiliumque hauriunt,

consiglio. Queste Case furono istituite e destinate a fornire operai e missionari per tutte le parti dell'universo. Senza ricorrere alla storia, a rilevare i vantaggi portati alla cristiana repubblica ed alla stessa umanità, da questi seguaci degli evangelici consigli, basta percorrere collo sguardo i vari paesi d'Europa e le più remote ed inospiti spiagge dell'Asia, dell'Africa, dell'America e dell'Oceania, ove oggi stesso questi zelanti ministri di Dio, con esemplare annegazione, consacrano le loro forze, la loro salute, la stessa loro vita à profitto e salvezza dei popoli.

« Soppressi pertanto gli Ordini religiosi in Roma, o limitatane anche sotto qualsiasi forma la esistenza, non sarà più possibile che il mondo risenta, come oggi, i vantaggi di queste pie e caritatevoli istituzioni. E in Roma, infatti, che esistono i principali noviziati intesi a preparare i novelli banditori della fede; è qui che accorrono i religiosi d'ogni nazione per rat-

temperata. Huiusmodi Domus constitutae ac destinatae sunt ad operarios ac missionarios in quasque orbis partes immit-tendos. Quin historia consulatur, ut emolumenta perspiciantur christianae reipublicae atque adeo ipsi humano generi a senatoribus hisce evangelicorum consiliorum allata, sufficit oculorum acie varias -Europae regiones, ac remotiora et inhospita Asiae, Africae, Americae atque Oceaniae littora obire, ubi et hodie flagrant es isti Dei ministri vires, valetudinem, vitam quoque, mira prorsus sui ipsius despicatione, in populorum utilitatem devovent ac salutem.

Iam vero, Religiosis in Urbe Ordinibus abolitis, vel quolibet etiam sub forma illorum exsistentia coarctata, haud fieri amplius poterit, ut piarum huiusmodi ac beneficarum institutionum commoda, sicut hodie, terrarum orbis experiat. Romae scilicet praecipui exstant novitiatus, qui novos fidei praecones instituendos curant; huc Religiosi cuiusvis nationis accurrunt, ut spiritum tempèrent sibique creditarum Missionum reddant

temprare il loro spirito, e per render conto delle loro missioni ; è qui che si trattano, all'ombra della Sede Apostolica, tutti gli affari delle Case anche estere; è qui che si eleggono, col concorso dei religiosi delle differenti nazioni, i superiori generali, i dignitari degli Ordini ed i capi di tutte le Provincie. Come si può dunque sperare, che senza questi grandi centri, nelle condizioni in cui attualmente si trovano, e senza questa suprema direzione, l'opera vivificatrice e benefica di questi operai evangelici abbia gli stessi risultati di oggi? No: sopprimere le Case religiose in Roma, è lasciare senza vita le Comunità sparse in tutto il mondo: come spogliarle qui dei loro beni, è spogliare l'Ordine intiero della sua legittima proprietà. La soppressione adunque degli Ordini religiosi in Roma non è tanto una manifesta ingiustizia a riguardo di individui benemeriti della società, quanto un vero attentato contro il diritto internazionale di tutta la cattolicità.

rationem; hic, sub Apostolicae Sedis tutela, domorum etiam exterarum res aguntur; hic ex Religiosorum variarum nationum concursu Superiores generales, Ordinum Magistratus, cunctarumque provinciarum Praepositi eliguntur. Quae igitur spes foveri potest fore, ut, magnis istis centrīs eversis, in conditio nibus in quibus praesenti tempore versantur, et sine supremo hoc regimine, vivificum ac beneficum operarium evangelicorum opus eosdem ac hodie fructus gignat? Minime sane: religiosas Romae Domos abrogare nihil est aliud, quam communitates per totum terrarum orbem disseminatas interimer e; quemadmodum illas possessionibus suis hic viduare idem prorsus est, ac legitima sua proprietate Ordinem universum expoliare. Religiosorum igitur Ordinum in Urbe abolitio non patens modo est erga viros optime de civili societate méritos iniustitia, sed veri quoque nominis violentia ius illud evertens, quo catholici totius orbis nationes invicem colligantur.

« Per dovere poi anche di riconoscenza è fòrza constatare, che la soppressione delle Case religiose in Roma porterebbe ad un tempo non lieve detrimento a questa Sede Apostolica, ove i più distinti fra gli individui di quelle si dedicano, quali utili collaboratori nel sacro ministero, all'assistenza delle differenti Congregazioni ecclesiastiche, ora dando schiarimenti sulle varie missioni alle loro cure affidate, ora dedicandosi a studi profondi per la confutazione degli errori, ora emettendo il savio loro parere sulle varie questioni disciplinari delle singole Chiese dell'orbe cattolico.

« E egli adunque ben manifesto, sig. Cardinale, il vero scopo inteso dal Governo usurpatore nella divisata legge di soppressione degli Ordini religiosi in Roma. Sì, questa non è altro che la continuazione di quel piano funesto e sovversivo, che dal giorno della violenta occupazione di Roma, si va ipocritamente eseguendo a danno non pure della tempo-

Necessario autem grati quoque animi ergo affirmandum est, religiosarum Domorum Romae extinctionem haud leve Apostolicae huic Sedi detrimentum uno eodemque tempore allaturam; illustrior es siquidem ex earum sodalibus, tamquam perutiles in sacro ministerio adiutores, variarum ecclesiasticarum Congregationum famulatus sese devovent, tum de va?iis eorum sollicitudini commissis Missionibus notitias suppeditantes; tum severioribus ad errores reputandos studiis incumbentes; tum prudenter de variis, quae singularum catholici orbis Ecclesiarum mores respiciunt, quaestionibus sententiam dicentes.

Satis igitur superque, Dilecte Fili Noster, verus patet scopus, quo proposita usurpatoris Gubernii lex de Religiosis Romae Ordinibus abolendis collineat. Scilicet haec nihil est aliud, quam diri illius ac perniciosissimi machinamenti continuatio, quod a die violentae Urbis occupationis simulate in dies struitur non modo in auctoritatis Nostrae temporalis, sed in detrimentum praecipue supremi Nostri Apostolatus, pro cuius utilitate aufe-

rale Nostra autorità, ma più specialmente del supremo Nostro Apostolato, pel cui vantaggio si annunciava a scherno volérsi togliere a Noi il patrimonio della Chiesa: patrimonio elargito ai Romani Pontefici per ordine mirabile della Divina Provvidenza e da Essi posseduto da oltre undici secoli con i titoli più sacri e più legittimi, a profitto appunto dell'intera cristianità.

« E chi potrebbe farsi oggi illusione alcuna sulla indole di questo piano tendente ad abbattere la Nostra autorità di Capo supremo della Chiesa, ad avvilirne la dignità, ad inceppare l'esercizio del Nostro augusto ministero, a sconvolgere infine l'ordinamento secolare di questa Apostolica Sede? Ella, sig. Cardinale, è testimone ogni giorno delle usurpazioni che, ora sotto un pretesto, ora sotto un altro, si vanno compiendo a danno della Religione, della moralità e della giustizia; usurpazioni che miran tutte all'esecuzione di quel piano distruttore. A che altro infatti se non a questo tende la sottrazione che a grado a grado si va facendo dalla Nostra autorità di

rendum Nobis Ecclesiae patrimonium per ridiculum praedicabatur: patrimonium, inquam, mirabili Divinae Providentiae consilio Romanis Pontificibus commissum, ab ipsisque amplius undecim saeculis perquam sacris legitimisque titulis possessum, in totius nempe catholicae familiae emolumentum.

Eccui autem fucum facere hodie posset huiusce machinamenti indoles eo spectantis, ut Nostram supremi Ecclesiae Capitis auctoritatem debeat, ut dignitatem deprimat, ut augusti ministerii Nostri exercitium praepediat, ut saecularem denique Sedis huius Apostolicae ordinem pervertat? Ipse, Dilecte Fili Noster, ipse, inquam, testis quotidie es usurpationum, quae nunc sub una, nunc sub alia specie peraguntur in religionis, bonorum morum et aequitatis perniciem: quae quidem usurpationes ad illius exitialis propositi executionem omnes collineant. Quorsum enim spectat quae sensim fit de Nostra auctoritate subductio

tutte le istituzioni di carità e di beneficenza, di convitti d'educazione e di licei di pubblica istruzione, che formarono mai sempre la cura prediletta e la più sollecita dei Pontefici Nostri antecessori? A che altro, se non a questo, tende quella malaugurata legge che, condannando al servizio militare i giovani dedicati a Dio, tronca, qual falce inesorabile, le più ridenti speranze della Chiesa e priva il Santuario ed il chiostro di un'eletta schiera di ministri novelli e laboriosi? A che, se non a questo, tende quella sfrenata libertà d'insegnare impunemente errori di ogni sorta, sia per mezzo della stampa, sia per via d'una pubblica e scandalosa predicazione sostenuta con tanta impudenza da uomini apostati e ribelli all'autorità della Chiesa? A che quel rilasciamento nei costumi, quella insolente licenza nei pubblici spettacoli, quei continui insulti alle Sacre Immagini ed ai Ministri del Signore, quelle frequenti profanazioni del culto religioso, quelle ributtanti derisioni d'ogni cosa la più sacra ed inviolabile, quell'oppressione sistematica d'ogni persona onesta ed affezionata alla Chiesa ed al Papa?

cunctarum charitatis ac beneficentiae institutionum, ephebeorum ac lyceorum publicorum, quae carioresem semper atque anxiosem Pontificum Praedecessorum Nostrorum sollicitudinem efformarunt? Quorsum infausta illa lex, quae Deo dicatos adolescentes militari servitio per vim addicens, laetiores Ecclesiae spes, inexorabilis ad instar paleis, praecidit, eximiaque novorum ac laboriosorum ministrorum acie Sanctuarium Claustumque defraudat? Quorsum effrenata illa libertas docendi impune cuiusque generis errores, qua typis, qua publica ac nequissima praedicatione, impudenter adeo ab hominibus religionis suae desertoribus et Ecclesiae auctoritati rebellibus habita? Quorsum illa morum dissolutio, procax in publicis spectaculis licentia, diuturnae in leones Sacras et Dei Ministros contumeliae, frequentes religiosi cultus profanationes, rerum omnium perquam sacrarum et inviolabilem abominandus irrisus, praestituta denique hone-

Ella sa, Sig. Cardinale, come il Nostro cuore sia straziato alla vista quotidiana di tutte queste sventure della Chiesa. Resi impotenti ad apportarvi il benché più leggiero rimedio, Noi non possiamo che piangere sui mali del nostro gregge: non senza però alzare pubblicamente la voce per reclamare e protestare contro gli attentati di cui la Chiesa é vittima, e per rendere palese al mondo la miserabile condizione, cui per la malvagità dei tempi Ci troviamo ridotti.

« Avremmo potuto, egli è vero, risparmiarci in parte il sacrificio di bere quotidianamente un sì amaro calice e di assistere personalmente a sì desolante spettacolo, cercando asilo in estero paese. Ma, se ragioni di alto interesse religioso Ci consigliarono, nell'attuale stato di cose, a non abbandonare per ora questa a Noi diletta città, Sede del Romano Pontificato, ciò non fu certamente senza un singolare tratto di Divina Provvidenza, affinché il mondo si convincesse col fatto

stae cuiusvis et Ecclesiae ac Pontifici benevolae personae oppressio? Aloséis, Dilecte Fili Noster, quo cruciatu cor Nostrum dilaceretur, quum tot Ecclesiae calamitates quotidie intueamur. Ad remedium vel minimum hisce afferendtim impotes effecti, gregis Nostri mala lacrimis tantum prosequi valemus: palam tamen vocem attollimus, ut adversus violentias, quas Ecclesia patitur, lamentemur ac protestemur, utque palam orbi faciamus miserandam, in quam ob temporum improbitatem redacti sumus, conditionem.

Potuissemus equidem supplicium partim effugere, amarum adeo calicem quotidie bibendi, tamque lacrimabili spectaculo per Nos ipsos assistendi, in exteram aliquam regionem asylum quaeritantes. Verum, si maximi pro religionis commodo momenti rationes suaserunt, in praesenti rerum conditione non esse Nobis dilectissimam istam Urbem, Romani Pontificatus Sedem, modo relinquendam; id certe non sine speciali Divinae Providentiae consilio factum est, ut suis ipse oculis orbis intueretur, quaenam

delia sorte ch'è riservata alla Chiesa ed al Romano Pontefice, allorquando la libertà ed indipendenza del supremo di lui Apostolato venga compromessa dal cambio di una posizione providenzialmente ordinata da Dio.

« E come difatti, dopo il nuovo ordine di cose, il Papa può chiamarsi libero ed indipendente? Non basta ch'egli pel momento possa dirsi materialmente libero nella persona; egli deve essere e deve comparire agli occhi di tutti libero ed indipendente nell'esercizio della suprema sua autorità. Ora il Papa non è, né sarà mai libero ed indipendente, finché il supremo di lui potere sia sottoposto alla prepotenza e capriccio d'una avversa autorità; finché il suo elevato ministero sia fatto segno all'influenza e predominio delle passioni politiche; finché le sue leggi e i suoi decreti non vadano esenti dal sospetto di parzialità o di offesa per le rispettive nazioni. Nella nuova condizione di cose fatta al Pontificato dopo l'usurpazione del

Ecclesiam Romanumque Pontificem sors maneat, si quando supremi illius Apostolatus libertas ac independentia in discrimen veniat ob status ab omnipotenti Deo provide constituti permutationem.

Et qua sane ratione post novum rerum ordinem Pontifex potest liber ac nulli subiectus appellari? Nequaquam satis est, eum materialiter personae liberum impraesentiarum dici posse: debet ipse esse atque omnium oculis apparere liber ac nulli obnoxius in supremae suae auctoritatis exercitio. Iam vero Pontifex neque est, neque umquam erit liber et independens, quousque suprema eius potestas adversae auctoritatis fraepotentiae ac libidini subiiciatur; quousque sublime ipsius ministerium motuum politicorum influxui ac tyrannidi obiiciatur; quousque illius leges ac decreta partium studii ac offensionis pro singulis nationibus suspicione immunia sint. In nova rerum conditione post Ecclesiae patrimonii usurpationem Pontificatui facta, binas inter potestates conflictus vitari nullo pacto potest: conciliatio et

patrimonio della Chiesa, il conflitto fra i due poteri è inevitabile: l'accordo, l'armonia non può dipendere dalla volontà degli uomini: basati i rapporti fra i due poteri sopra un assurdo sistema, gli effetti altri essere non possono che quelli naturalmente derivanti da opposti elementi, che di necessità debbono tenerli in continua e penosa lotta.

« La storia stessa è piena di conflitti fra le due autorità e di esempi di agitazioni nella cristiana famiglia ogniqualevolta i Romani Pontefici vennero anche momentaneamente sottoposti all'autorità di estraneo potere. La ragione n'è ben chiara. Diviso il mondo in un numero ben considerevole di Stati, gli uni indipendenti dagli altri, gli uni forti e potenti, gli altri piccoli e deboli, la pace e la tranquillità nelle coscienze dei fedeli non potè altrimenti esistere che in ragione della loro sicurezza e convinzione dell'alta imparzialità del Padre comune dei fedeli e dell'indipendenza de' suoi atti. Ora, come potrebbe

concordia ex hominum voluntate nequit pendere: relationibus binas inter potestates in absurdo systemate constitutis, effectus alii esse non possunt, quam qui ex oppositis elementis suapte natura promanant, quae quidem elementa assiduam ac peracerbam inter easdem potestates contentionem necessario debent fovere.

Ipsa quoque historia binas inter auctoritates conflictibus ac perturbationum in christiana familia exemplis redundat, quoties Romani Pontifices extraneae potestatis auctoritati vel momento temporis subiecti sunt. Clare autem huiusce rei emicat ratio. Terrarum orbe in ingentem ditionum numerum diviso, quarum quidem aliae aliis minime obnoxiae, aliae maximae ac potentes, aliae vero pusillae ac debiles, pax ac tranquillitas in fidelium conscientiis haud aliter potuit radices agere, quam quod probe scirent ac certi essent, communem fidelium Patrem a studio partium alienum omnino animum gerere, eiusque actus nullius prorsus esse arbitrio mancipatus. Iam vero, ecqua td hodie

oggi ciò essere, se l'azione del Romano Pontefice è continuamente esposta all'agitazione dei partiti, all'arbitrio dei governanti, al pericolo di vedere ad ogni passo turbato il suo riposo, la tranquillità stessa dei suoi consiglieri e ministri?

« Anche la libertà delle sacre Congregazioni, cui incombe di risolvere questioni e di rispondere a tutte le consultazioni dell'orbe cattolico, importa troppo alla sicurezza della Chiesa ed ai legittimi imperiosi bisogni di tutte le nazioni cristiane. Importa infatti, che niuno mai sulla terra possa sospettare della libertà ed indipendenza delle decisioni e dei decreti emanati dal Padre comune dei fedeli. Importa che niuno sia turbato dal timore di estranee pressioni nelle risoluzioni pontificie. Importa che il Papa, le Congregazioni, lo stesso Conclave, non solo sieno di fatto liberi, ma che siffatta libertà appaisca evidente e manifesta, e che a questo riguardo non sorga nè un dubbio, nè un sospetto. Ora la libertà religiosa dei cat-

ratione posset obtineri, quandoquidem Romani Pontificis actus obnoxii perpetuo sunt f actionum agitationi, gubernandum arbitrio, periculo ubique conspiciendi quietem suam, ac ipsam consiliariorum ministrorumque suorum tranquillitatem perturbatam f

Sacrarum quoque Congregationum libertas, quarum est quaestiones dirimere cunctisque catholici orbis postulationibus respondere, interest maximi tum Ecclesiae securitati, tum legitimis christianarum omnium nationum gravissimis necessitatibus. Et sane interest, ut nemo unquam in suspicionem adducatur de omnimoda decisionum ac decretorum a communi fidelium Patre editorum libertate. Interest, ut extraneorum in pontificiis resolutionibus coactionum formidine nemo perturbetur. Interest, ut Pontifex, Congregationes atque ipsum Conclave, non reapse modo libera sint, verum ut libertas haec evidens quoque ac manifesta appareat, utque de hoc neque dubium suboritur neque suspicio. Age vero: quum religiosa catholicorum libertas libertatem Pontificis tamquam indeclinabilem conditionem subaudiat, hinc sequi-

tolici avendo per condizione indeclinabile la libertà del Papa, ne segue che se il Papa, giudice supremo ed organo vivo della fede e della legge dei cattolici, non è libero, essi non potranno giammai rassicurarsi sulla libertà ed indipendenza dei suoi atti. Di qua le dubbiezze e le ansietà dei fedeli; di qua le perturbazioni religiose degli Stati; di qua quelle dimostrazioni cattoliche, simbolo dell' interna inquietezza dello spirito, che crebbero ognora più dall'epoca dello spoglio violento dell'ultimo resto dei pontifici domini, e che non avranno fine se non quando il Capo della cattolicità rientri in possesso della sua piena, e reale indipendenza.

« Ciò posto, non è facile il persuadersi come possa ancora seriamente parlarsi di conciliazione fra il Pontificato ed il governo usurpatore. E qual conciliazione infatti potrebbe aver luogo neu' attuale condizione di cose? Non si tratta d'una semplice quistione insorta, o nell'ordine politico, o nel religioso, che ammetta termini abili per una conveniente tran-

tur, numquam fore* ut, si Pontifex, supremus iudex ac vivum fidei legumque catholicorum organum, liber non est, possint ipsi certi esse de illius actuum libertate ac independentia. Hinc fidelium animorum fluctuationes et anxietates; hinc religiosae regnorum perturbationes; hinc catholicae illae significationes, internae spiritus sollicitudinis symbolum, quae a violenta reliquae Pontificiae ditionis expoliatione magis magisque in dies excreverunt, quaeque numquam deficient, nisi quum catholicae familiae Caput in absolutae veraeque independentiae possessionem restituatur.

Hoc posito, haud ita facile existimari potest, qua tandem ratione serio homines adhuc loqui queant de conciliatione Pontificatum inter ac rapax Gubernium. Ecquaenam sane conciliatio in praesenti rerum conditione locum habere posset? Nequaquam de simplici agitur quaestione sive in politico, sive in religioso ordine oborta, quae idoneos pro congrua dispositione terminos admittat. Agitur e contra de conditio?ie Romano Pontifici per

sazione. Si tratta invece di una situazione creata violentemente al Romano Pontefice e che distrugge quasi per intero quella libertà ed indipendenza, che gli è indispensabile pel governo della Chiesa. Il prestarsi pertanto ad una conciliazione di tal fatta equivarrebbe per parte del Romano Pontefice a che non solo rinunziasse a tutti i diritti della Santa Sede trasmessigli in deposito da' suoi augusti Predecessori, ma che si rassegnasse, per un atto di sua volontà, ad incontrare frequentemente ostacoli nell'esercizio del supremo suo ministero; a lasciare inquiete ed agitate le coscienze de' fedeli; a chiudersi la via alla libera manifestazione della verità; in una parola, ad abbandonare spontaneamente al capriccio d'un governo quella sublime missione che il Pontificato Romano si ebbe direttamente da Dio con istretto dovere di tutelarne l'indipendenza da ogni umano potere.

« No: Noi non possiamo piegarci agli assalti contro la Chiesa, all' usurpazione de' suoi diritti sacrosanti, all' indebita

vim creata, quae paene ex integro libertatem illam et independentiam evertit, quae pro Ecclesiae regimine necessario admodum requiritur. Quamobrem huiusmodi conciliatio ni operam praestare, idem prorsus esset ex Romani Pontificis parte, ac non modo omnibus Sanctae Sedis iuribus ab augustis Praedecessoribus fidei eius commissis nuntium remittere, verum etiam ex propriae voluntatis actu aequo animo ferre, ut in supremi ministerii exercitio impedimenta nanciscatur; ut inquietas atque exagitatas fidelium conscientias relinquat; ut liberae veritatis declarationi viam sibi ipse praecludat; uno verbo, ut gubernii libidini sponte committat sublime illud mandatum, quod directe a Deo Romanus Pontificatus accepit severa devinctus obligatione illius ab humana quacumque potestate independentiam sartam tectam tuendi.

Minime sane: Nos acquiescere nequaquam possumus aggressionibus adversus Ecclesiam, sacrorum eius iurium spoliationi,

intromissione del potere civile negli affari religiosi. Fermi ed imperturbabili nel difendere con onore e con tutti i mezzi che ancora restano in Nostro potere, gli interessi del gregge alle Nostre cure affidato, Noi siamo pronti ad incontrare maggiori sacrifici ed a versare anche, ove occorra, tutto il Nostro sangue, anziché venir meno ad alcuno dei doveri impostici dal Nostro supremo Apostolato. Che più? Con l'aiuto del Signore Noi non mancheremo mai di dare l'esempio di forza e di coraggio ai Pastori della Chiesa ed agli altri sacri ministri, che neh' avversità dei tempi sostengono tante lotte per la causa di Dio, pel bene delle anime, per la difesa del sacro deposito della fede, per la incolumità degli eterni principi di moralità e di giustizia.

« Che le diremo poi, Signor Cardinale, di quelle pretese guarentigie, che il governo usurpatore fece mostra di voler dare al Capo della Chiesa, con manifesto intendimento d'illu-

indebitae civilis potestatis in religiosas res immixtioni. Fortes et inconcussi in concrediti curae Nostrae gregis negotiis honorabiliter cunctisque mediis, quae in manu Nostra adhuc supersunt, tuendis, parati sumus maiora quoque supplicia tolerare, atque adeo ipsum, si opus sit, sanguinem profundere, potiusquam alicui ex officiis a supremo Nostro Apostolatu Nobis impositis deesse. Quid plura? Numquam, Deo opitulante, cessabimus fortitudinis virtutisque exemplum praeberere Ecclesiae Pastoribus ceterisque sacris ministris, qui luctuosissimis hisce temporibus tot pro Dei causa, pro bono animarum, pro sacri fidei depositi defensione, pro aeternorum honestatis iustitiaeque principiorum incolumitate proelia proeliantur.

Quid porro, Dilecte Fili noster, de simula iis illis cautionibus dicemus, quas rapax Gubernium ostentavit velle se Ecclesiae Capiti largiri, ea mente, ut imprudentium simplicitati fucum faceret, utque politicis illis factionibus, quibus Romani Pontificis libertas curae certe non est, telum suppeditaret? Qua-

dere la semplicità degl'incauti e di offrire un'arma a quei partiti politici, cui di molto non cale la libertà ed indipendenza del Romano Pontefice? Posto da parte qualsiasi altro ragionamento, ciò che accade oggi stesso in Roma, nel momento che vi sarebbe tutto l'interesse di convincere l'Europa della forza ed efficacia della decantata legge, è il più eloquente argomento per dimostrarne la futilità e l'impotenza. Ed invero, che giova proclamare la immunità della persona e della residenza del Romano Pontefice, quando il Governo non ha la forza di guarentirci dagli insulti giornalieri cui è esposta la Nostra autorità, e dalle offese in mille modi ripetute alla Nostra stessa persona ; e quando, insieme ad ogni onest'uomo, dobbiamo essere spettatori dolenti del modo onde in taluni casi, anche recentissimi, si amministra la penale Giustizia? Che giova non tenerci chiusa la porta del Nostro domicilio, se non Ci è possibile di uscirne senza assistere a scene empie e ributtanti; senza esporci ad oltraggi per parte di gente qua accorsa onde fomentare l'immoralità ed il disordine; senza correre il pericolo di renderci causa involontaria di conflitti

cumque alia ommissa disquisitionem quae et hodie Romae fiunt, quo tempore maximi interesset, de vi et efficacia celebratae legis Europam peri certiore, eloquentiora sunt argumenta, quibus futilitas eius et impotentia demonstratur. Et re sane vera: quid iuvat Romani Pontificis personae ac sedis immunitatem praedicare, si Gubernium viribus caret tuendi Nos a quotidianis contumeliis, quibus auctoritas Nostra obiicitur, et ab iniuriis contra Nostram ipsam personam modis innumeris iteratis; ac si, una cum honesto quolibet, dolenter admodum conspiceremur, qua tandem ratione in quibusdam, etiam recentissimis casibus poenalis Iustitia administratur? Quid iuvat habitationis Nostrae ianuam non obserare, si nequaquam inde pedem efferre liceat, quin impiis odiosisque spectaculis assistamus; quin perditorum hominum, qui ad improbitatem ac perturbationem foven-

fra cittadini? Che importa promettere delle guarentigie personali per gli alti Dignitari della Chiesa, quando essi sono obbligati fin anche ad occultare per le vie le insegne della loro dignità per non trovarsi esposti ad ogni genere di cattivo trattamento: quando i ministri di Dio e le cose più sacre sono oggetto di scherno e di ludibrio, cosicché non sia talvolta neppur conveniente eseguire in pubblico le cerimonie più auguste di nostra santa Religione: quando infine i sacri Pastori dell'Orbe cattolico, che sono obbligati di tempo in tempo di venire a Roma per dar conto degli affari delle loro Chiese, possono trovarsi esposti, senza alcuna reale guarentigia, agli stessi insulti e forse anche agli stessi pericoli?

« A nulla giova proclamare la libertà del Nostro pastorale Ministero, quando tutta la legislazione, anche in punti importantissimi, come sono i Sacramenti, trovasi in aperta opposizione coi principi fondamentali e leggi universali della Chiesa. A nulla giova riconoscere per legge l'autorità del

dam huc affluxerunt, Nos opprobriis obiiciamus: quin periculum subeamus conflictus inter cives, invito licet animo, ciendif Quid iuvat personales pro summis Ecclesiae Magistratibus cautiones polliceri, si coguntur quoque propriae dignitatis insignia per vias occultare, ne cuius pessimae tractationis generi obiiciantur; si Dei ministri ac perquam sacrae res irrisione ac ludibrio excipiuntur, ut quandoque ne deceat quidem augustiores sanctae nostrae Religionis caeremonias publice exsequi; si sacri denique catholici orbis Pastores, qui Romam debent identidem petere, de suarum Ecclesiarum negotiis rationem reddituri, possunt et ipsi, sine veraci ulla cautione, iisdem contumeliis iisdemque forsan esse periculis obnoxii?

Nil iuvat pastoralis Ministerii Nostri libertatem proclamare, quum legislatio tota, in maximi quoque momenti articulis, quemadmodum Sacramenta sunt, fundamentalibus principiis universalibusque Ecclesiae legibus aperte repugnat. Nil iuvat Supremi

supremo Gerarca, quando non si riconosce l'effetto degli atti da Lui emanati; quando gli stessi Vescovi da lui eletti non sono legalmente riconosciuti, e loro si proibisce con ingiustizia senza pari di usufruire del legittimo patrimonio delle loro Chiese e financo di entrare nelle loro case episcopali; cosicchè sarebbero essi ridotti ad uno stato di totale abbandono, se quella carità dei fedeli che sostiene Noi, non ci fornisse, almen per ora, il modo di dividere con essi l'obolo del povero. In una parola: quale guarentigia potrebbe dare un Governo per l'osservanza delle sue promesse, quando la prima fia le leggi fondamentali dello Stato, non solo é calpestate impunemente da qualsivoglia cittadino, ma é resa nulla e frustranea dallo stesso Governo, che ad ogni passo ne elude, ora con leggi, ora con decreti, come meglio gli talenta, il rispetto e l'osservanza?

« Tutto questo Le abbiamo esposto, Signor Cardinale, allo scopo precipuo ch'Ella voglia far conoscere ai Rappre-

Hierarchiae auctoritatem pro lege habere, quum actorum ab eo manantium effectus nequaquam observatur; quum Episcopi ipsi, ab eo electi, haud legitime recipiuntur inauditaque iniuria prohibentur legitimo suarum Ecclesiarum patrimonio frui, atque ipsas quoque episcopales domos adire: ita ut ad extremam ipsi inopiam redigerentur, nisi quae Nos fidelium charitas alit, modum Nobis, huc usque saltem, suppeditasset, pauperis obolum cum ipsis partiendi. Verbo: quamnam de promissorum observatione cautionem offerre posset Gubernium, quum prima inter fundamentales ditionis leges, non modo impune a quovis cive pessundatur, verum nulla quoque et writa a Gubernio ipso efficitur, quod, vel legibus, vel decretis, prout ipsi magis arridet, obsequium eius ac observantiam passim eludit?

Haec omnia tibi, Dilecte Fili Noster, ad eum praecipue finem declaravimus, ut ipse velis Guberniorum apud hanc Sanctam Sedem legatos lamentabilem edocere statum, ad quem cum

sentanti dei Governi accreditati presso questa S. Sede il lamentevole stato, cui pel nuovo ordine di cose Ci troviamo ridotti con tanto pregiudizio della causa cattolica; incaricandola a reclamare e protestare nel Nostro Pontificio Nome contro gli attentati commessi e quei che si minacciano, a danno non pure Nostro, ma di tutta la cattolicità. Interessati essi, quanto Noi, al riposo ed alla quiete delle coscienze, vorranno prendere in considerazione questa mancanza di libertà e d'indipendenza nell'esercizio del Mostro Apostolico ministero. Che se ogni fedele ha il diritto di domandare al proprio Governo di garantirgli la sua,,libertà personale in fatto di religione, non lo ha meno per domandargli la guarentigia della libertà di Colui, che è per esso la guida, l'interprete della sua fede e della sua religione. Oltre di che è un vero interesse di tutti i Governi, sia che professino la cattolica religione, sia che no, di ridonare la pace ed il riposo alla grande famiglia cattolica, e di sostenere la Nostra reale indipendenza. Non possono

tanto catholicae causae detrimento ob novum rerum ordinem redacti sumus; tibi mandantes, ut Nostro Pontificio Nomine conqueraris ac protesteris adversus eos qui perpetrati sunt, quique impendent conatus, non in Nostrum modo, verum in totius quoque catholicae reipublicae detrimentum. Quum ipsis, aequae ac Nobis, conscientiarum quietis ac tranquillitatis cura incumbat, hanc certe libertatis ac independentiae in Apostolici Nostri ministerii exercitio deficientiam eos in pretio habituros confidimus. Quod si fidelium cuivis ius est a proprio Gubernio expos tuandi, ut in religiosis rebus personalem ipsius libertatem tueatur; haud sane minus illi ius competit cautionem efflagitandi pro Eius libertate, qui pro ipso ducis ac fidei religionisque interpretis munere fungitur. Quin immo Guberniorum omnium maximi interest, sive catholicam, sive alienam profiteantur religionem, ut ingenti catholicae familiae pacem quietemque restituant, utque veracem Nostram independentiam propugnent. Et re quidem

essi infatti disconoscere che, chiamati da Dio a difendere e sostenere i principi dell'eterna giustizia, loro incombe di difendere e proteggere una causa la più legittima di quante si conoscono sulla terra, sicuri, siccome esser lo debbono, che sostenendo i sacri diritti del Romano Pontificato, essi difendono e sostengono i propri. Nè potranno ad un tempo dimenticare che il Pontificato Romano ed il trono pontificio, lungi dall'essere un imbarazzo pel riposo e prosperità d'Europa o per la grandezza ed indipendenza d'Italia, fu sempre il vincolo d'unione fra popoli e principi, fu il centro comune di concordia e di pace ; per l'Italia poi (convien pur dirlo) fu la vera sua grandezza, la tutela della sua indipendenza, la difesa costante ed il baluardo della sua libertà.

« Infine, siccome esservi non può migliore guarentigia per la Chiesa e pel suo Capo che la preghiera innalzata a Colui nelle cui mani sono poste le sorti dei regni e che con un suo cenno può sedare i flutti e calmare la tempesta, così

vera, haud ignorare Principes possunt, quod, in aeternae iustitiae principiorum defensionem ac tutelam vocatis, onus incumbit tuendi ac propugnandi causam cunctis, quotquot in terris reperiuntur, legitimorem, quum certi sint, prout esse debent, quod, sacra Romani Pontificatus iura servantes, sua ipsi tuentur defenduntque. Nec simul poterunt oblivisci, Pontificatum Romanum thronumque pontificium, quin impedimento sit Europae quieti ac prosperitati, aut Italiae maiestati et independentiae, fuisse semper unionis populos inter ac principes vinculum, concordiae ac pacis centrum commune, Italiae autem (fatendum tamen est) verum fastigium, independentiae tutelam, praesidium constans, libertatisque eius propugnaculum.

Tandem, quoniam pro Ecclesia eiusq; Capite nulla potest melior cautio reperiri, quam preces Illi pro fusae, in cuius manibus regnorum sortes sunt, quique nutu potest fluctus componere tempestatemque serenare ; ideo Nos numquam intermittimus assi-

Noi non cessiamo dal porgere continue e fervide preci all'Altissimo per la cessazione di tanti mali, per la conversione dei peccatori e pel trionfo della Chiesa nostra madre. Unendo queste Nostre preghiere a quelle di tutti gli amatissimi Nostri figli sparsi nell'orbe cattolico, Noi non possiamo lasciare d'invocare su tutti, anche per debito di gratitudine, una particolare benedizione, la quale valga a preservarli da nuovi e più tremendi castighi; a conservarli saldi e fermi nei principi dell'onore e nel sentiero della virtù; a ridonarli infine, mércela intercessione della Santissima Vergine Immacolata, del suo sposo S. Giuseppe e dei SS. Apostoli Pietro e Paolo, alla primitiva pace e prosperità.

« Riceva in quest'incontro, Signor Cardinale, l'Apostolica Benedizione, che di cuore Le impartiamo.

« Dal Vaticano, 16 giugno 1872 ».

PIO PP. IX.

duas férvidas que Altissimo supplicationes offerre pro tot malorum cessatione, pro peccatorum emendatione, proque Matris Nostrae Ecclesiae triumpho. Nostras has preces illis adiungentes, quas amantissimi filii Nostri per catholicum universum orbem disseminati porrigunt, haud abstinere Nos possumus, quin praecipuam omnibus benedictionem, grati quoque animi ergo, imploremus, quae a novis et horrendioribus suppliciis eos arceat; firmos stabilesque in honoris principiis virtutisque semita conservet; ac pristinae tandem paci et prosperitati, Sanctissima Immaculata Deipara, Sponso eius S. Iosepho, Sanctisque Apostolis Petro et Paulo deprecantibus, restituat.

Hanc captantes occasionem, Apostolicam tibi, Dilecte Fili Noster, Benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romae ex Aedibus Vaticanis die XVI iunii anno MDCCCLXXII.

PIVS PP. IX.

EX SECRETARIA BREVIUM

LITTERAE APOSTOLICAE

De Vicariatu Apostolico pro sacris Missionibus Africae centralis.

PIUS PP. IX

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

« Ad Catholicam Fidem inter populos interioris Africae inducendam propagandamque fel. rec. Gregorius XVI Decessor Noster, suis Litteris Apostolicis die III aprilis anno MDCCCXLVI datis, Vicariatum Apostolicum Africae centralis erexit, eiusque terminos per easdem Litteras praescipuit. Modo autem, ut firmiori ratione Vicariatus eidem prospiciamus, et satius semper illarum gentium saluti consulamus, in eam mentem venimus, ut eundem Vicariatum hactenus precario curae Venerabilis Fratris Aloisii Ciurcia Archiepiscopi Irenopolitani, et Vicarii Apostolici Aegypti commendatum, et Fratrum Minorum Ordinis S. Francisci administrationi creditum, dilectis filiis Sacerdotibus Veronensis Instituti Missionum pro Nigris regendum ac procurandum demandemus. Quare omnes et singulos, quibus hae Litterae Nostrae favent, peculiari beneficentia prosequi volentes, et a quibusvis excommunicationis et interdicti, aliisque ecclesiasticis censuris, sententiis et poenis quovis modo, vel quavis de causa latis, si quas forte incurrerint, huius tantum rei gratia absolventes, et absolutos fore censentes, Venerabilem Fratrem Archiepiscopum Irenopolitanum et Vicarium Apostolicum Aegypti a cura Vicariatus Africae centralis, et dilectos Filios Fratres Ordinis Minorum S. Francisci, ab eisdem Vicariatus administratione, qua unus et alteri cum laude

et studio defuncti sunt, omnino liberamus, dictumque Vicariatum Africae centralis, dempta Praefectura de Sahara, de consilio etiam VV. Fratrum Nostrorum S. Ecclesiae Romanae Cardinalium, Christiano Nomini propagando praepositorum, dilectis filiis Sacerdotibus Venerabilis Instituti Missionum pro Nigris regendum et procurandum tradimus; iisdemque sacerdotibus omnes et singulas ad id facultates opportunas concedimus, atque impertimur.¹ Decernentes has Litteras Nostras firmas, validas et efficaces semper existere et fore suosque plenarios et integros effectus sortiri, et obtinere, dictisque in omnibus et per omnia plenissime suffragari; sicque in praemissis per quoscumque iudices Ordinarios, et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, Sedis Apostolicae Nuncios, ac S. Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de latere Legatos, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate, et auctoritate, iudicari et definiri debere ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Nostra, et Cancellariae Apostolicae regula de iure quaesito non tollendo, et quatenus opus sit fel. record. Benedicti XIV Praedecessoris Nostri super divisione materiarum, aliisque Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

« Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die xi iunii MDCCCLXXII, Pontificatus Nostri anno Vice-simosexto ».

N. CARD. PARACCIANI CLARELLI.

L. S.

¹ Facultates quae Pro Vicario Apostolico sunt concessae referre curabimus in alio fasciculo; harum enim extraordinariorum facultatum notitia lucem quoque affert canonicae iurisprudentiae.

EX S..CONGREGATIONE DE PROPAGANDA FIDE

De novo Pro-Vicario Apostolico constituto pro sacris Missionibus Africae centralis.

DECRETUM

« Cum S. Congregatio Christiano Nomini Propagando in generalibus Comitiis habitis die 21 maii 1872 ad maius catholicae Fidei incrementum decrevisset Vicariatum Africae centralis regimini Sacerdotum Instituti Veronensis Missionum pro Nigris credendum esse; Emi Patres eiusdem Sacrae Congregationis censuerunt supplicandum SSmo Domino Nostro Pio Divina Providentia PP. IX, ut sacerdotem Daniele Comboni, eidem Instituto addictum, scientia, pietate ac rerum experientia indubiis testimoniis probatum, eidem Missioni cum Pro-Vicarii Apostolici munere et facultatibus praeficere dignaretur.

« Quam S. Congregationis sententiam cum infrascriptus eiusdem S. Congregationis Secretarius in audientia habita die 26 mensis eiusdem Sanctitati Suae retulisset, Summus Pontifex in omnibus approbavit et Decretum hoc eadem super re expediendi iussit.

« Datum Romae ex Aedibus S. C. de Propaganda Fide, die 26 maii 1872 ».

A. Card. BARNABÒ, *Praefectus.*

L. •f< S.

Ioannes Simeoni, *Secretarius.*

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

IURIS FUNERANDI

Die 16 septembris 1871.

Compendium facti. In Itala urbe *N.* extat Carmelitarum templum intra "limites paroeciae *T.* Ordinibus religiosis in Italia inique suppressis, de more unus Carmelitarum in eodem templo mansit tamquam custos seu Rector, deputatus tum a Superiore Ordinis Carmelitici, tum etiam ab Ordinario loci.

Porro cum templum illud iure sepeliendi gauderet et nonnullae familiae sepulcrum gentilitium in eo haberent, volvente anno 1869 controversiae nonnullae circa funera ortae sunt inter Rectorem Carmelitam et Parochum seu Oeconomum paroeciae occasione obitus cuiusdam Annae, quae licet ex aliena paroecia *R.* tamen sepulcrum gentilitium in dicto Regularium templo habebat.

Mortua itaque Anna, Rector Carmelita cadaveris associationem parabat ea intentione, ut crucem erigeret et cum stola cadaver deferret, ut moris fortasse erat in ea urbe ante suppressionem. Cum Oeconomus paroeciae *T.* haec rescivisset, putans hac ratione iura paroecialia detrimentum captura, quod existimaret post suppressionem eius templi iura ad paroeciam ipso facto devoluta esse, ad Curiam ecclesiasticam confugit, quae in haec praesumpta Oeconomi iura concessit. Quare idem Oeconomus Capellanos misit, qui coniuncti cum Capellanis alterius paroeciae *R.* cadaver associarunt ad Regularium templum; in quo cum nemo adesset qui cadaver reciperet, religiosae exequiae de more faciendae ab iisdem associantibus factae sunt.

Oeconomus autem, ne videretur ratione lucri motus, testatus est, sibi, subductis omnibus impensis, nonnisi libellam 1,50 obvenisse, et esse paratum ad illam dandam cuilibet prout proposita quaestio resolveretur.

Omissa quaestione ad quem pertineret ius associandi cadaver, Superior Ordinis Carmelitici his dubitandi formulis rem perstrinxit :

« i. An dicta Carmelitarum ecclesia iure funerandi adhuc «gaudeat sicut antea». Et quatenus affirmative:

« 2. An et quae emolumenta ab Oecono de quo in « casu restituenda » .

Remisso eiusmodi supplici libello ad Ordinarium ut suum votum patefaceret, audito in scriptis Oecono parociae T, haec inter cetera ex parte Curiae rescripta sunt ea de causa, ut Resolutio pro futuris rerum eventibus inserviret: « Ecclesia Carmelitarum nunc temporis non amplius considerari et « haberi potest ut ecclesia Regularium, ac proinde privilegia « exemptionis, quibus antea intuitu Religiosae familiae gaudebat, suspensa sunt. Remanet proinde sub immediata Ordinarii iurisdictione, qui potest in eam sacram visitationem « peragere, transferre illic functiones parochiales in casu necessitatis, etc. Uno verbo habetur uti quaecumque alia ecclesia « neque parochialis neque Regularium. Eius Rector pendet « tantummodo ab Ordinario, et parochus T, intra cuius parociae limites dicta ecclesia sita est, nullum ius sibi in ipsum « vindicare potest. Occurrente igitur casu, quo defunctus aliquis ius sepulturae habens in ea ecclesia ad ipsam deferri « debeat, ibique mortualia recipere, si defunctus est subiectus « parocho T, ad ipsum spectat officium funebre facere super « cadavere, uti cautum est in Decreto Urbis et Orbis die « 12 ianuarii 1704 relato a Benedicto XIV in *Noti. 105*. Si « vero defunctus non est subiectus Parocho T, tum defuncti « Parochus defert cadaver ad dictam ecclesiam, ibique cantata « antiphona *Subvenite*, etc. discedit et cetera peraguntur ab « ecclesiae Rectore, ut Synodus nostra disponit.

« Cum autem nunc per legem civilem prohibeatur tumula-
 « tio in ecclesiis et proinde, peracto funere, deferantur cada-
 « vera ad publicum coemeterium, hinc orta quaestio ad quem
 « spectet haec secunda cadaveris associatio. Ad quod dubium
 « respondit episcopalis Curia spectare associationem ad Paro-
 « chum intra cuius limites est ecclesia Carmelitarum ; etenim
 « haec ecclesia elevare nequit crucem, nequit propterea asso-
 « ciare defunctum. Parochus vero defuncti suo officio functus
 « est : restat igitur ius associationis ad coemeterium Parocho T,
 « idest Parocho intra cuius Paroeciae limites sita est Carme-
 « litarum ecclesia ».

Disceptatio synoptica.

IURA QUAE MILITABANT PRO PAROCHO T. Ad confirmanda ea quae ab episcopali Curia pro paroco T sunt deducta, animadversum est ex officio, privilegium sepeliendi et funerandi fortasse pertinere illi ecclesiae non pure et simpliciter, sed ratione religiosae familiae; ideoque, hac, licet inique suppressa, illud deficere iuxta ea quae tradit Rota *coram Emerix, decis. 102c, n. 16; et coram Ratto, decis. 105, n. 3.*

Idem in simili casu fuisse decisum a S. Congregatione Reformationis die 16 decembris 1816. Quum enim conventus Minorum Conventualium, Pergulae situs, in pristinum non fuisset restitutus nec probabiliter in posterum esset restitutus, quaesitum est: « I. An ecclesia conventui adnexa debeat praesenti statu considerari tamquam regularis in privilegiis, officiis ecclesiasticis, tumulatione, etc. ; et quatenus negative : « II. An considerari debeat tamquam filialis ad paroeciam, ita « ut parochus in ea omne ius exerceat » : eadem S. Congregatio respondit : ad I *negative* : ad II *affirmative*. Quas resolutiones confirmavit Pius VII, ut refertur in causa *Pergulana* agitata coram S. C. C. die .17 decembris 1824, § *Reponit*.

Si ergo Carmelitarum templum ex facto regulare esse desierit, eius iura et privilegia, intuitu Regularium possessa, cessare atque subintrare ius commune.

Porro ex communi iure exploratissimum esse, Parocho pertinere officium funebre peragere quemadmodum inter ceteros tradit Barbosa, *de offic, et pot. Parochi*, p. 3, c. 26, n. 80, his verbis : « Officium facere super cadaveribus pertinet ad parochum intra cuius paroeciae limites adest ecclesia, in qua cadaver tumulatur, non autem ad Sacerdotes talis ecclesiae : et ita responsum fuit a S. Congr. Rituum in causa defunctorum, qui sepeliuntur in ecclesia S. Celsi Mediolani 29 nov. 1632 ».

Concinit Rota *coram Lancetta decis. 188*, n. u his verbis : « Domini procedendum esse cum distinctione censuerunt : quatenus enim eiusdem ius privativum exercendi functiones ecclesiasticas, quae sunt de iure parochiali, sane diversimode iudicari non potest, quam favore ipsius parochi, ad quem procul dubio private quoad quemcumque Rectorem alterius ecclesiae vel Oratorii intra fines eius paroeciae existentis, earum exercitium spectat ».

Et quoniam episcopalis Curia commemoravit Decretum S. C. Rituum Urbis et Orbis anni 1703 a Summo Pontifice confirmatum die 12 ianuarii 1704,¹ est animadversum, in eiusmodi Decreto hoc dubium, ordine vicesimum, inter caetera fuisse propositum : « An ad parochum spectet facere officium funebre super cadaveribus sepeliendis in saepedictis ecclesiis et Oratoriis Confraternitatum : » ac responsum fuisse : *Affirmative, quando tumulandus est subiectus Parocho intra cuius limites est ecclesia vel Oratorium*. Monacelli, in *Formulario legali fori ecclesiast.*, p. 2, tit. 13, formula i, n. 7, dictum Decretum explanantem haec tradere de eodem dubio : « Vice sim u m Decretum iuridicum omnino est; quia cum indubitanter ius sepeliendi suos parochianos sit de iuribus parochialibus, ut docent Medie, *de sepult.*, q. io, n. i, Rota, *coram Coccin, decis. 1213*, n. 2, sequitur, quod etiam ius faciendi officium funebre super cadaveribus, tamquam connexum et dependens, private ad Parochum spectet ; Samuel, *de sepult.*, disp. 3, contr. 2, n. ip, et contr. 7, n. 16, ibi :

¹ Hoc Decretum integrum habes in *vol. I, pag. 591*.

« Parochum interest officia funeralia peragere in sua parochia quando defunctus ibi sepelitur, licet totum capitulum praesens sit ecclesiae matricis, et minime interest Presbyteros cleri, nisi hoc agerent ex parochi commissione, et non tantum in ecclesiis saecularibus intra fines parochiae, sed etiam regularibus illorum Conventuum, qui vigore Constitutionis Innocentii X, quae incipit *Ut in parvis*, iurisdictioni subiacent Ordinariorum; ¹ in his inquam non a Regularibus, sed a Parocho ad quem spectat officium funeris supra cadaver, explendum erit, ut observat Romanger *ad synod. Gerund., I j, lit. ç, c. J, n. 22*, ubi dat concordantes ». Si itaque ad Parochum spectet in eiusmodi Regularium Conventibus, qui ex Constitutione *Ut in parvis* subiacent Ordinarii iurisdictioni, funera exercere; multo magis ad eundem spectare esse dicendum funera exercere in Regularium templo, cuius regularis familia non amplius vitam ducat.

Inde nonnulla animadvertentur circa emolumenta, de quibus inferius redit sermo.

EA QUAE SUNT ANIMADVERSA FAVORE REGULARIUM. E converso pro' Regularibus est animadversum, iniquam suppressio-

¹ Innocentius X provida Constitutione quae incipit *Instaurandae*, data die 15 octobris 1652 extinxit et suppressit parvos Regularium Conventus, in Italia insulisque adjacentibus eosque ad statum saecularem reduxit reservata tamen facultate ipsis Ordinibus conservandi aliquem ex conventibus, qui legi suppressionis subiaceret, si hoc ex aliqua rationabili causa expedierit. Successit deinde Constitutio, quae incipit *Ut in parvis*, d. d. 10 februarii 1654, per quam in pristinum statum restituuntur hi parvi conventus ex rationabili causa excepti; atque simul statuitur, ut iidem conventus et personae tam Saeculares quam Regulares in his degentes subiicerentur visitationi, correctioni et omnimode iurisdictioni Ordinarii loci tamquam a Sede Apostolica delegati, donec ipsorum Conventuum parvorum redditus adaucti sustentare commode valerent et cum effectu sustentarent duodecim Religiosos, etc. Hi sunt Conventus, in quibus Monacellus opinatur posse Parochum funebria exercere. Sed fortasse non animadvertit Monacellus, Ordinarios locorum non potestate ordinaria, sed tamquam delegatos ab Apostolica Sede potuisse eiusmodi parvos Conventus visitare, corrigere negligentes et sotes, etc. Quomodo autem ex hac delegata facultate Ordinariis facta, possit inferri, eosdem Conventus subiici quoque omnimode Parochorum iurisdictioni, equidem non video.

nis legem a laica potestate factam, hoc unum operari potuisse, ut Carmelitae, utpote dispersi, non amplius gauderent illis iuribus et privilegiis, quae eisdem competunt cum in Conventibus degunt sub disciplina regulari. Ex hoc autem non sequi, illud templum ad Carmelitarum Ordinem non amplius pertinere. Immo non modo ad Carmeliticum Ordinem pertinere; sed in eo exerceri quoque ea iura et privilegia templo inhaerentia per Carmeliticum Rectorem cum duobus religiosis a superiore Ordinis deputatum; quod si in eiusmodi adiunctis concurrat etiam loci Ordinarius, ex eo non aliud ostendi, quam quod templum illud non sit amplius Superiori Ordinis exclusive subiectum sed etiam loci Ordinario.

Eo magis, quod cum agatur de mutatione status ecclesiarum Regularium circa onera, iura et privilegia iis inhaerentia, intervenire semper debeat S. Sedis auctoritas, ceu praxis quoque significavit, ut in citata *Pergulana* 18 decembris 1824, in *Firmana, Iuris funerandi* 21 novembris 1840, in *Ravenanaten.*, *Funerum* 17 martii 1781, in *Tiburtina, Iuris tumulandi*, 17 martii 1827. Cum autem circa mutationem status ecclesiae regularis in ecclesiam saecularem S. Sedes nullimode intervenisset, dicendum videri templum illud omnibus iuribus et privilegiis adhuc praeditum esse, quibus ante suppressionem pollebat.

Cum itaque templum illud regulare esse non desierit, consequi id, quod S. Rota ponderavit in causa *Romana, Iuris tumulandi*, 7 maii 1792, § 10: «Centies definitum est Paro-
« chis aliisque saecularibus Presbyteris minime licere Regula-
« rium ecclesias ingredi cum cruce erecta, stola et superpel-
« liceo, ibique absolutionem cadaverum explere, officium et
« Missam canere, atque exequias celebrare ». Item Barbosa, *de Parocho*, p. 3, c. 26, n. 81, aliique communiter.

Facta etiam hypothese, templum de quo agimus saeculare evasisse, non illico sequi iure sepeliendi seu funerandi destitutum modo esse. Eiusmodi consequentiae carentia ex eo desumebatur, quod non constaret in themate templum illud

hoc privilegio frui tantum intuitu regularis familiae: quin imo, quum iure funerandi passim gaudeant saeculares ecclesiae, hoc funerandi ius esse reale dicendum et ipsi templo inhaerens. De qua re Rota *coram Merlino, decis. 54J, n. 5/* « per saecularizationem censentur mutata et sublata privilegia et iura concernentia regularitatem; in ceteris vero iura omnia tam activa, quam passiva, integra remanent et illaesa ipsi ecclesiae, nisi expresse tollantur ».

Pariter S. C. C. in *Ravennaten., Funerum*, 17 mart. 1781: in ea agebatur de templo Regularium, quod transiit in possessionem -Seminarii: disputatum est inter Parochum et Seminarii Rectorem, an extinctum esset ius tumulandi: pro Rectore inter cetera observabatur, ex extinctione Ordinis Regularis argui non posse ad extinctionem iuris tumulandi loco sacro quaesiti, propterea quod reale est ius tumulandi, quod cohaereat cum templo sepulcra habente. Proposito autem Dubio: « An funerale debeatur integrum parochis, quando defuncti fuerunt sepulti in ecclesia S. Hieronymi: responsum fuit: *Negative et amplius* ».

Item in *Tiburtina* 17 martii 1827 de simili facti specie agebatur, atque propositis dubiis:

« I. An ecclesia Sancti Petri gaudeat iure tumulandi in casu;

« II. An et quae emolumenta funeris in eadem ecclesia peracti spectent ad parochum defuncti in casu ».

S. C. Concilii rescripsit:

« Ad i. *Affirmative*.

« Ad II. *Affirmative pro quarta funerum iuxta consuetudinem loci* ».

Denique adducta est causa *Pergulana*, cuius facti species in haec perstringebatur. Saeculo XVIII exeunte, Congregatio Presbyterorum S. Philippi Nerii in aedibus S. Annae Pergulae fuit erecta et templum S. Petri eiusque aediculam custodiendam et regendam obtinuit: in his templis functiones omnes ecclesiasticas peragebat una cum funeribus super cadavera

defunctorum, qui ibidem sepulcrum gentilitium habebant. Verum ob incipientis huius saeculi calamitates, eadem Congregatione suppressa, aedes atque templa, auctoritate S. Sedis concessa fuerunt Seminario erigendo et postmodum eorum custodia officiumque Rectoris Seminarii Presbytero Oratorii ab Episcopo Pergulano concreditum est. Cum autem eadem templa intra limites paroecialis ecclesiae Cathedralis sita essent, controversiae ortae sunt inter Rectorem Seminarii et Parochum circa emolumenta et officium funebre defunctorum ibidem tumultandorum. Quaestione ad S. C. Concilii deducta sub dubitandis formulis :

« I. An ad Rectorem Seminarii spectent functiones non
« parochiales in ecclesiis eiusdem Seminarii celebrandae in
« casu ;

« II. An et quomodo Parochus, intra cuius paroeciae fines
« ecclesiae Seminarii sunt sitae, ius habeat in functiones mor-
« tuarias suorum parochianorum, qui in illis tumultantur in
« casu ;

« III. An et quae portio emolumentorum eidem parocho
« debeatur occasione praefatae tumultationis parochianorum in
« casu ;

<L IV. An et quomodo parochus ius habeat in functiones
« mortuarias non parochianorum tumultandorum in dictis Semi-
« narii ecclesiis in casu ».

Responsa prodierunt:

« Ad I. *Affirmative.*

« Ad II. *Affirmative ad formam ecclesiarum exemptarum,*
« *nempe pro associatione usque ad ianuam ecclesiae.*¹

¹ Ad plenius intelligendam eiusmodi responsionem opus est recollere Ordinarii informationem, quae in hanc causam data fuerat, quaeque ita se habet: « Ecclesiae Presbyterorum Oratorii Pergulae, antequam eorundem « Congregatio supprimeretur, cunctis illis fruebantur privilegiis, quibus « Regularium gaudent ecclesiae, adeo ut Parochi nihil omnino iuris sive « in funeribus peragendis, sive in caeteris functionibus celebrandis sibi « praesumerent arrogare. Omnis quaestio tunc orta est, quando Congre- « gationis evenit suppressio, quo tempore quidem arbitrabantur Parochi

« Ad III. *Affirmative pro quarta funeraria iuxta consuetudinem loci.*

« Ad IV. *Negative in omnibus* ».

Ex his omnibus concluderetur, templum Carmelitarum, de quo agimus, iure sepeliendi et funerandi adhuc pollere, atque a parochi iurisdictione esse exemptum ; ideoque praeter quartam funerum Parochum nihil sibi vindicare posse.

His autem non obstare leges civiles, quae tumulationem in templis prohibeant post legem publici coemeterii : eiusmodi

« privilegia et exemptiones memoratas prorsus evanuisse. Domos tamen
 « supradictis ecclesiis attiguas inhabitabant iidem Oratorii Presbyteri, quam-
 « vis non solitis primaevi instituti vestibus induti, atque alter ex eis eccler
 « siarum custodiam sicuti antea retinebat, et pervetusta iura fideliter tueri
 « atque conservare satagebat, non obstantibus querimoniis saepe saepius
 « institutis a Parochis. Tractu temporis cum s. m. Pio VII placuisset in
 « novae Pergulensis cathedralis erectione discernere, ut domus et coniun-
 « ctae Sacerdotum Oratorii ecclesiae pro Clericorum Seminario cederen-
 « tur... Sacerdos Rector ecclesiarum custodiam ex Ordinarii facultate con-
 « servavit, eaque propter sacras in ipsis functiones ut antea peregit, funera
 « exercuit, cum praesertim in ecclesia altera S. Petri nonnullae ad pecu-
 « liares Pergulae familias pertinentes existant sepulturae. Sed cum in fune-
 « ribus ceteri omnes urbis Parochi ranerariam quartam sibi deberi con-
 « tendant, si de suis Parochianis agatur, qui tumulum aut habeant aut eli-
 « gant in saepe relatis ecclesiis ; Parochus autem cathedralis, intra cuius
 « paroeciae limites Seminarii ecclesiae reperiuntur, velit quidquid reliqui
 « cerae est, dempta quarta funeraria, quando defuncti ad aliam urbis Paro-
 « chiam spectant, totam autem ceram una cum duplici Missae eleemo-
 « syna, si de propriis Parochianis agatur, sicuti etiam expostulet omnes
 « solemniore functiones, quae in ecclesiis eisdem celebrantur, sibi omnino
 « pertinere ; hinc ut omnes penitus controversiae dirimantur, nonnullis
 « dubiis factus est locus. Ad quae dubia quidem diluenda, etsi nihil eru-
 « tur ex dioecesana Synodo Calliensi, nihilo tamen secius multis in civi-
 « tatibus inolevit usus, et consuetudo, qua Seminarii ecclesiae gaudent tali-
 « bus privilegiis et exemptionibus, ut Parochorum iurisdictioni minime
 « subiaceant, earumque Rectores, seu Custodes ius omne possideant ad fun-
 « ctiones omnes exercendas, et funera etiam persolvenda. Quae quidem
 « consuetudo illi potissimum rationi inniti videtur, ut Seminarii ecclesia
 « expositis exemptionibus perfruatur, utpote quae immediate Ordinarii sub-
 « iaceat iurisdictioni, a quo sicuti Seminarium, sic etiam ipsius Seminarii
 « ecclesia dependeat. Talis autem iurisdictione non per ipsum exercetur
 « Ordinarium, bene vero per Rectorem, et Presbyterum, cui Seminarii, et
 « ecclesiae ad Seminarium pertinentis custodia fuerit demandata. Neque
 « hoc novum est et inusitatum, cum videamus in monialium ecclesiis omnia

enim leges latas causa publicae sanitatis non immutare ecclesiastica ecclesiarum iura, quod pluries est definitum.¹

Neque his obstare auctoritatem sive Auctorum sive S. Rotae sive SS. Congregationum, quae his contrariae videri possent. Animadversum est enim, eiusmodi auctoritates vel agere de templis iurisdictione paroeciali minime exemptis, vel de iis quae iure sepeliendi seu funerandi non gauderent. Aliud praeterea esse verum sepeliendi ius, quod templis competat, aliud esse veniam ab Episcopo factam condendi in aliquo templo defunctos. In primo enim casu omnia emolumenta ad ecclesiam tumultantem pertinere, praeter portionem canonicam Parocho debitam iuxta loci consuetudinem; in altero autem casu omnia funerum emolumenta ad ecclesiam parochialem spectare, ut in *Romana, emolumentorum funer alium die 28 Iulii 1y31 atque in aliis*.

Ad Decreta quod attinet S. Congregationis SS. Rituum anni 1703 animadversum est, ea edita fuisse ad enodandas et compescendas controversias, quae saepe saepius oriebantur Parochos inter et Confraternitates erectas in templis vel Oratoriis publicis, quae intra limites paroeciarum prostant: proindeque ea Decreta protendi non posse ad templa, quae a

« penitus paroecialia munera sustineri ab eo sacerdote, qui in Monialium
« earundem confessarium ab Ordinario adlectus reperitur, et constitutus,
« quique ut Parochus respective ad Moniales habetur communiter et retinetur.

« Quandam sane crudelitatem saperet, ut Parochus, praecipue intra
« cuius paroeciae fines situm est Seminarium, omnia sibi incerta contenderet, interim autem sacra suppellectilia ecclesia suppeditaret; custos
« ipse operam suam impenderet, quin tamen ratio ulla haberetur vel in
« Seminarii, vel in eiusdem custodis favorem. Quae cum ita sint, mihi
« videtur, stante ista consuetudine, admissaque ratione, qua consuetudo
« ipsa tuetur, atque fulcitur, opinandum esse in favorem Seminarii, ita ut
« ecclesiae, de quibus in casu, independentes et exemptae iudicentur ab
« omni Parochorum iurisdictione, et funera, ceteraeque functiones libere
« a constituto custode peragi valeant et exerceri ». Hactenus Episcopus.

Huic exemptioni praeterea videbantur quoque suffragari Litterae Apostolicae, per quas ea templa fuerant Seminario tributa.

¹ Confer quae adduxi in *Vol. I, pag. 85 et seq. et pag. 124 ibidem*.

Parochorum iurisdictione, ut in themate, sint exempta, iure tumulandi polleant, propriumque habeant Rectorem.

His aliisque animadversis, proposita sunt resolvenda

Dubia.

« I. An ecclesia Carmelitarum adhuc gaudeat iure sepe-
« liendi seu funerandi, ita ut ad eius Rectorem spectet offi-
« cium funebre peragere super cadaveribus defunctorum in
« eadem sepulcrum gentilitium habentium.

« II. An et quae emolumenta Parocho *T* competant in
« casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita in co-
mittiis habitis die 16 Septembris 1871, respondere censuit:

Ad I. *Affirmative, salvo iure Parocho domicilii defuncti pro
quarta funerum iuxta consuetudinem loci.*

Ad II. *Negative in casu speciali de quo agitur.*

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Quamvis ex veteri iure omnibus et solis ecclesiis pa-
roecialibus competeret ius sepulturae, attamen ex speciali re-
centiorique iure pluribus aliis templis idem ius competere.¹

II. Inducta lege publici coemeterii, hoc sepeliendi ius, quoad
omnia connexa iura, sartum tectumque manere, excepta ma-
teriali cadaveris depositione postea in publico coemeterio
iuxta locorum morem facienda.

¹ Ex Clementina 2 *Dudum v. huiusmodi* et ex Extravagante com-
muni 2 *Super cathedram v. huiusmodi, de Sepulturis*, dictum speciale
ius competit Ordini Praedicatorum et Ordini S. Francisci, et hoc ex privi-
legio in corpore iuris clauso, ut Canonistae loquuntur. Aliis quoque Ordini-
bus competit sive ex specialibus Constitutionibus, sive etiam ex privile-
giorum communicatione. Hoc ius quoque concedere potest in sua dioecesi
Episcopus, dummodo servet omnes solemnitates, quae ad alienationem
rerum ecclesiae requiruntur. Potest competere hoc ius ex speciali consue-
tudine, qua Templum ab antiquo reperiatur in possessione huius sepe-
liendi iuris.

III. Templum Regularium, quae iure sepeliendi gaudeant, esse quoque exempta a paroeciali iurisdictione, ita ut cadavere ad templum Regularium delato, cesset omne Parochi ius et officium quoad funera,¹ salva pro Parocho defuncti por-

¹ In usu tamen huius privilegii servanda sunt specialia pacta vel consuetudines, quae inter ecclesias Paroeciales et ecclesias Regularium fortasse intercedant, quod expresse statuitur in cap. finali *de Pactis* in 6. Si vero desint eiusmodi pacta et speciales consuetudines, quae plerumque reperiuntur in Synodis dioecesanis firmatae, servanda est dispositio Leonis X lata in Concilio Lateranensi atque renovata per S. Congregationem Concilii 20 Ianuarii 1604 his verbis: «S. Congregatio declarat ac statuit, « *quibusvis Regularibus quorumcumque Ordinum tam mendicantium, « quam non mendicantium existant, nullo modo licere parochias cum « cruce processionaliter aut alias ad efferenda et levanda defunctorum « funera intrare, vel illa levare et efferre, nisi vocato et expectato pro- « prio defuncti Parocho, eoque ibidem praesente, vel nisi requisitus dis- « sentiat aut venire expresse recuset* ».

Quod si proprius defuncti Parochus in alia paroecia sit, ut in themate evenit, hoc aliud definitum habemus a Sacra Congregatione Concilii die 28 Novembris 1671; ad dubium enim: «An proprius Parochus defuncti « transeundo per parochiam unius Parochi alterius cuiuscumque dioece- « seos ad effectum deferendi processionaliter cadaver ad ecclesiam Regu- « larium possit libere et licite per eandem cum stola et Cruce elevata « transire, etiam irrequisito Parocho ». S. Congregatio respondit: *affirma- tive*. Hoc integrum Decretum tum et alia ad rem facientia exposui in *Vol. V, pag. 222 et seq.*

Circa ingressum in templa Regularium cum stola et Cruce erecta Benedictus XIII in Constitutione *Pretiosus*, edita die 25 Maii 1727, § 45, haec constituit: «Ad tollendum deinceps... fidelium scandalum... hacper- « petuo valitura lege decernimus, licere cathedralis Capitulo, Parocho, « Fratribus Ordinis Praedicatorum ac ceteris etiam Regularium Commu- « nitatibus ad processiones fúnebres per quasque parochias, singulorum « propriis erectis crucibus, accedere easque etiam sic peragere, quemad- « modum in aliis solemnioribus processionibus contingit, *et ita etiam in « ecclesiam tumultantem ipsorum fratrum, ordine quo in via incedebant, « ingredi, atque facta adoratione ad altare in quo asservatur SS. Sacra- « mentum, aut etiam exequiis persolutis, recedere; Parocho quoque in « eandem ecclesiam tumultantem cum stola intrare*; ac respective fratri- « bus associare debentibus defuncti cadaver cum Parocho, ne interim con- « tingat illos in vicis et plateis supersedere, in parochialem ecclesiam etiam « cum cruce erecta ingredi licitum fore, Auctoritate Apostolica... manda- « mus et volumus. Non obstantibus quoad praedicta omnia et singula con- « suetudinibus etiam immemorabilibus, quibus omnibus expresse et plenis- « sime derogamus; *declarantes et, quatenus opus sit, decernentes... crucis « erectiones, stolae delationem et ingressus in ecclesias in omnibus et « singulis enumeratis, ac ceteris quibuscumque similibus casibus, nul-*

tione canonica, quarta funerum appellata, et iuxta locorum consuetudines determinata.¹

IV. Per illegitimam Regularium suppressionem et dispersionem eorum templa non amittere ipso facto ius sepeliendi: eiusmodi enim ius, quamvis fortasse intuitu existentis Regularis familiae templo ipso fuerit acquisitum; acquisitione huius iuris facta, manere ius reale templo ipsi perpetuo inhaerens, quoad usque canonice eodem iure templum non expolietur aut ius extinctum non declaretur.

V. Per possessionem enim iuris sepeliendi templo quaesiti realia iura 4n fidelibus exurgunt sive per constituta sepulcra maiorum, sive per maiores ex electa sepultura ibidem reconditos, quae iura pendere non possunt unice a variabili facto existentiae regularis familiae. -

VI. Eo magis in themate, in quo licet Regularis familia esset dispersa^ templum illud non modo Ordinis Carmelitici quoad proprietatem esse non cessaverat; sed etiam in eo Ordo Carmeliticus actu repraesentabatur per Rectorem Carmelitani ibidem auctoritate superioris Ordinis et Ordinarii loci constitutum.

« *Iam penitus iurisdictionem importare, aut minimum in aliquo praee iudicium cuique irrogare aut quandocumque et quomodocumque irrogare et inferre posse* ».

At vero eiusmodi Constitutio cum aliis undecim Constitutionibus eiusdem Romani Pontificis Regularium privilegia ampliantibus, fuit revocata a Clemente XII per Const *Romanus Pontifex*, editam die 29 Martii 1732 atque redacta ad ius commune seu ad ius, quod vigeat ante eandem Constitutionem. Hac revocatione facta, Urbis tribunalia iudicare prosequuta sunt iuxta praecedentes iurisprudentiae normas circa funera de quibus agimus, ut videre est apud S. Rotam in *Baren. Iuris tumulandi* coram Aldobrando, 12 Ianuarii 1733; 29 Novembris 1743, coram Vaio; in *Melevitana Funerum coram Mellino*, 21 Novembris 1744, etc.

¹ Aderant antiquitus Regulares, qui privilegio fruebantur non solvendi quartam funerum portionem Parocho; sed hoc privilegium in Italia insulisque adiacentibus revocavit Benedictus XIII in Constitutione *Romanus Pontifex*, edita die 28 Aprilis 1725 et Concilio Romano inserta; confer causam adductam in *Vol. II, pag. 158*.

² Confer quoque causam relatam in *vol. V, pag. 562* et ea quae ibidem adnotavi *pag. 569*.

VII. Nec Regularium templa eiusmodi funerum iura amittere, licet ex aliqua causa eadem templa subsint quoque Ordinarii iurisdictioni.¹

VIII. Colliges praeterea, quartam funerum non pertinere ad Parochum, in cuius paroecia reperiatur templum sepulturae; sed ad Parochum proprium defuncti, licet Parochus sit alterius Paroeciae.²

IX. Ideoque in themate quartam funerum non pertinere ad Parochum *T*, sed ad Parochum *R* defuncti.

DISMEMBRATIONIS PAROECIAE.

Die 16 Septembris 1871.

Compendium facti. In dioecesi *G* recens erecta, paroecia *N* amplissima exstabat. Duo erant pagi *A* et *B* ab ecclesia paroeciali remotiores, quos Parochus per duos sic dictos *vicendarios* seu vice-parochos administrabat.

Pagus *A* anno 1855 Auctoritate Apostolica fuit avulsus a paroecia et in novam et independentem paroeciam erectus.

Iam inde Apostolica Sedes coniecisse videtur huiusmodi dismembrationem satis non esse: in litteris enim Apostolicis eodem anno datis, quibus paroecia *N* novo Parocho conferebatur, eidem significata fuit nova dismembratio forte facienda per haec verba: *Per praesentes autem (litteras) declaramus, quod tu quibusvis dispositionibus circa novam praedictae paroeciae dismembrationem, aliaque qualiacumque, legitima auctoritate, constituenda te subiicere debeas.*

¹ In praesentibus rerum adiunctis extat Decretum S. Poenitentiariae quod retuli in *Vol. III, pag. 151*, quod determinat iura Regularium et Episcoporum. Confer quoque quae adnotavi ibidem *p. 141* occasione Rescripti de nominatione Parochi Regularis.

² Vide Decretum S. Congr. Concilii, quod habes expositum in *Vol. V, pag. 222 et seq.*

Nunc primores ex pago *B* supplicem dederunt libellum SSmo Patri, quo proprio atque incolarum nomine exposuerunt, ea in regione templum extare sub titulo Immaculatae Conceptionis Deiparae Virginis tribus altaribus munitum atque satis amplum ad integrum populum, quem ad 800 individua dixerunt ascendere, continendum. Exposuerunt praeterea, eundem pagum remotissimum esse ab ecclesia paroeciali *N*; qua de re, primum praesertim eius dioecesis Episcopum, paroecianos sollicitasse, ut filiale illud templum erigeretur in paroeciam; concludebant, ut eorum vota exaudirentur pro paroeciae erectione in eorum spirituale bonum.

Eiusmodi precibus ad Episcopum de more remissis, ut audito Parocho in scriptis, referret de canonica causa dismembrationis, et quomodo providendum esset tum pro congrua Parochi, tum pro manutentione Ecclesiae; hisce omnibus factum est satis.

Sane Episcopus retulit, necessitatem novae paroeciae pro eo pago *B* iam pridem esse a S. Sede quodammodo cognitam, quum in nova paroeciae *N* provisione ius sibi reservaverit dismembrandi paroeciam, ut superius indicavi; atque inde sic est Episcopus prosecutus: «plures circumstantiae concurrunt, « quae si non absolutam necessitatem ostenderent, certe spi- « rituale bonum patefacerent eius populi ad ss. canonum nor- « mam, nominatim vero Concilii Tridentini *sess. 2j, de Refor., « c. 4.* Idem pagus *B* extat in remotiori paroeciae parte, quae « paroecia extensione et paroecianorum numero est maior « omnibus post paroeciam ecclesiae cathedralis. Pagus ille « constat fere mille individuis, satis honesto censu ditatis. « Raro hi fideles accedunt ad paroecialem ecclesiam, nec Pa- « rochum vident nisi matrimonii occasione, praecepti paschalis « aut alia spiritualis indigentiae causa, ex quo plura animad- « versionem digna inobservata aut male reparata manent. Non « enim eosdem producunt effectus Vice-parochi verba, quos « producerent verba Parochi. Adsunt in eodem pago quatuor « Presbyteri, quorum tamen unus aut alter ad Missam cele-

« brandam accedunt ad parochialem ecclesiam, quae alius Presbyteris non indiget, atque sic defraudati manent Missa dicti pagi fideles, quod interdum contingit diebus dominicis et festis. Haec quae minus conveniunt, per paroeciae erectionem auferentur, quum hi Presbyteri paroeciae incardinari nabuntur ».¹

Post haec Episcopus distincte est loquutus de congrua assignanda novo Parocho, ostendens et facilem modum satis superque prospiciendi tum dictae congruae, tum paroeciali templo.

Denique exorabat, ut, eiusmodi nova paroeciae erectione admissa, eadem paroecia independens omnino maneret ab ecclesia matrice, ne simultatum occasio illis in regionibus daretur.

Disceptatio synoptica.

RATIONES QUAE IN IURE MILITANT CONTRA DISMEMBRATIONEM. Ex officio de more est animadversum, ss. canones a dismembratione Beneficiorum esse alienos, quia speciem praesertim alienationis: ex eo autem quod alienationem dismembratio sapiat, omnia concurrere oportere tum causas, tum solemnitates, quae in alienatione requiruntur, iuxta ea quae veteres tradiderunt, ut Abbas in cap. *Ad audientiam, n. 2, de Ecclesiis aedif.* et passim recentiores. Praesertim vero in themate, in quo agebatur de plenaria dismembratione, ita ut ecclesia dismembrata omnino seiuncta et independens ab ecclesia matrice constituenda esset.

Auctores probatissimos inde tradere, dismembrationem admittendam non esse, si alius suppetat modus providendi (ex. gr. per vicarium aut capellanum) fidelium necessitatibus, Barbosa *Ius eccles., lib. 2, c. 2, n. 8*, ubi pluribus auctorita-

¹ Hic, ni fallor, per incardinationem intelligitur ea adscriptio, de qua Concilium Tridentinum loquitur in *sess. 23, cap. 1.6, de Ref.* quae quidem adscriptio ex Pontificiis declarationibus fieri quoque potest post Sacram Ordinationem; confer adducta documenta in *vol. VI, pag. 583 et seq.*

tibus innixus scripsit: « Parochias novas erigendi iusta causa
 « videtur incommoditas populi ad recipienda Sacramenta et
 « ad audienda divina officia et non sufficit quaelibet distantia,
 « sed ea dumtaxat, quae praebet difficultatem parochianis
 « adeundi cum magno incommodo ad percipienda sacramenta
 « et divina officia audienda ... *Quod quidem limitatur nisi in*
 « *loco minime difficili nec incommodo Oratorium adesset vel*
 « *ecclesia* cum fonte baptismali et ceteris ad parochiam neces-
 « sariis, ibique poneret Rector Sacerdotem in sui adiutorium,
 « ut per Menoch., *cons. 477, n. p.* Ioan. Bapt. Costa, *Re-*
 « *med. y 6*, Alois. Rice, *Resol. 476, n. 6*. Quando vero solus
 « Curatus eodem tempore pluribus infirmis providere non
 « potest, tunc non datur iusta causa providendi parochiam,
 « sed adhibendi ministros coadiutores, Rota *decis. 488 recent.*
 « *n. 5 in fine*. Unde S. Congregatio censuit Episcopum in
 « vim Decreti Concil. Tridentini, *cap. 4, in princ.* non posse
 « erigere coadiutoriam, sed utique cogere Rectorem ad adiun-
 « gendum sibi tot Sacerdotes, qui sufficiant ecclesiis in Sacra-
 « mentis administrandis, prout refert Armendar, etc. ».

Unde doctores «constanter tradidisse dismembrationem pa-
 roeciarum haberi ut remedium subsidiarium et extraordinarium,
 eandemque sententiam S. Congregationem Concilii esse secu-
 tam, ut in *Cassanen. dismembrationis* die 17 decembris 1740; in
 ea enim causa, exaggerata per Episcopum distantia cuiusdam
 populi ab ecclesia paroeciali S. Iuliani, factaque dismembra-
 tione paroeciae, praesertim ob paroeciae amplitudinem, quae
 continebat tria prope animarum millia, reclamante denique
 Clero ecclesiae paroecialis contra dismembrationem ab Epi-
 scopo factam, ad dubium: « I. an constet de nullitate dismem-
 « orationis ecclesiae S. Iuliani Castri villarum in casu: et qua-
 « tenus affirmative: II. an et quomodo sit providendum in
 « casu ». S. Congregatio respondit: ad I. *affirmative*: ad II.
deputandum esse ab Episcopo in Coadiutorem alterum ex Pre-
sbyteris participantibus, qui resideat penes ecclesiam S. Ioseph,
ibique curam animarum exerceat, iuxta modum ab eodem Epi-

scopo praescribendum cum exemptione a servitio chori in ecclesia S. Iuliani.

Huic causae non multum absimilis est altera *Aquilana dismembrationis*, agitata die 8 februarii 1744, in qua pariter ex defectu solemnitatum et ex carentia necessariae causae, ad dubium: « An dismembratio parochialis ecclesiae S. Pauli Banc retis et respective novae paroeciae in Villa et ecclesia « S. Viti ab Episcopo expleta sustineatur in casu »: S. Congregatio respondit: *negative et Episcopus mandet deputari Capellanum Coadiutorem in ecclesia S. Viti sumptibus Parochi.*

Animadversum praeterea est eiusmodi vetustissimam iurisprudenciam, quae exigit et solemnitates et urgentes causas ad dismembrationem paroeciarum faciendam, mutationem non subiisse per Concilium Tridentinum, *cap. 4, sess. 21, de Reformat.* In hoc enim statuatur, ut in paroeciis « in quibus ob locorum distantiam, sive difficultatem, parochiani sine magno incommodo ad percipienda sacramenta et divina officia audienda accedere non possunt, novas paroechias, etiam invitis Rectoribus, iuxta formam Alexandri III, quae incipit: Ad audientiam¹ constituere possint ». Ex his enim et confirmari antiquos canones et rursus statui, ut iuxta eosdem canones Episcopus, quando

¹ Constitutio Alexandri III, quae legitur in *cap. 3 de Ecclesiis aedific.* ita se habet: « Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod Villa « quae dicitur H, tam perhibetur ab ecclesia parochiali distare, ut tempore « hyemali, cum pluviae inundant, non possint parochiani sine magna difficultate ipsam adire, unde non valent congruo tempore ecclesiasticis « officiis interesse. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redditibus abundare, « quod praeter illius Villae proventus, minister illius convenienter valeat « sustentationem habere, mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam « ibi aedifices, et in ea Sacerdotem, sublato appellationis obstaculo, ad praesentationem Rectoris ecclesiae maioris, cum canonico fundatoris assensu « instituas, ad sustentationem suam eiusdem Villae obventiones ecclesiasticas perceptarum,; providens tamen, ut competens in ea honor pro « facultate loci matrici ecclesiae servetur: quod quidem fieri posse videtur, « cum eiusdem Villae dominus viginti Acras terrae frugiferae velit ad « usum Sacerdotis conferre. Si vero persona matricis ecclesiae virum idoneum presentare distulerit, vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci et virum bonum, appellationis cessante diffugio, instituere non omittas ».

necessitas et utilitas urserit, possit devenire ad paroeciae divisionem, ceu etiam post Tridentinum omnes docent auctores, et passim S. Congregatio Concilii firmavit.

Hinc quum dismembratio in iure odiosissima sit, cumque exigat utilitatem et necessitatem evidentem, *cap. i, de Rebus eccles, non alien, in 6*, videri reiiciendas preces incolarum pagi *B*, propterea quod eiusmodi necessitas aut utilitas ad peragendam paroeciae dismembrationem non adesse videntur.

Sane non necessitatem: ex actis enim non constare ea concurrere extrema, quae veram necessitatem constituent: incolas enim et Episcopum asserere tantum, pagum *B* situm esse in remotiori parte ab ecclesia paroeciali: hoc autem non esse satis ad distantiam locorum iudicandam, quae exigatur ad dismembrationem faciendam; neque ostendere vias esse confragosas et difficiles, ita ut nonnisi cum mag'no incommodo fideles ad paroecialem ecclesiam accedere possint. Quod si perraro, ut Episcopus asseruit, paroeciani proprium viderent Parochum, hoc ideo contingere, quod in commodiori loco haberent templum et Presbyterum, qui eorum spiritualibus necessitatibus inserviret: ipsumque Episcopum denique fateri, plures circumstantias concurrere « *quae, si non absolutam necessitatem ostenderent, certe spirituale bonum patefacere eius populi* » haec autem verba innuere quidem aliquam utilitatem, non vero necessitatem.

Neque concurrere eam utilitatem evidentem, quam ss. canones requirunt: si enim excipias viciniorem Parochi praesentiam, nullam aliam utilitatem ex hac dismembratione provenire: nihil enim eisdem incolis pagi *B* in spiritualibus deesse; nunquam esse conquestus aliquem absque sacramentis decessisse, quum haberent Viceparochum, qui et sacramenta administraret et praesto esset infirmis, quique, testante Episcopo, omni ope niteretur ad eum populum colendum. Hisce autem positis, quaeri forte posse, utrum aliquid amplius novus Parochus efficere posset.

His autem in adiunctis dismembrationem paroeciarum consuevisse a S. C. denegari, ut in *Caietana* 24 maii 1659, / . 2, *Decret*, p. 632, et in *Balneoregien.* 19 iulii 1698. Pariter S. Rota, quae cohaerenter tenuit, satis consultum esse bono spirituali fidelium, si in remotiori paroeciae parte Vicarius constitueretur, ut in *Decis.* 578, n. 4 et sq., p. zç, t. ç recent.; in *Leodien, dismembrationis* i februaryi i 712 *coram Falconieri*, et iterum 3 iulii 1713 *coram Crispo*, et 22 iulii 1714 et 15 ianuarii i 715 *coram Lancetta*.

Immo in durioribus etiam factorum speciebus S. Congregationem petitionem pro paroeciae dismembratione reiecisit. Hoc ostendebatur ex causa *Lünen. Sarzanen.* agitata die 27 septembris 1732 et 24 ianuarii 1733: paroeciani enim, qui in Villa Meridii domicilium habebant, impigre instabant, ut nova ibidem erigeretur paroecia, quia villa 1500 passus ab ecclesia paroeciali distabat, viae ita asperae et arduae erant, ut neque Missae interesse, neque fidei rudimenta a Parocho possent excipere, atque aegroti absque extrema sacramentorum expiatione saepe decédèrent. Episcopus iusta eorum desideria agnovit et petitam dismembrationem peregit. Reclamante vero Parocho, a quo Meridienses pendebant, quamvis congruam portionem aliaque necessaria suppeditaturos promitterent, S. Congregatio constituit, erigendam esse Vicariam perpetuam cum assignatione congruae portionis, a communitate Meridii retribuenda. Pariter in altera *Novarien.* 17 maii 1749, quamquam praeruptissimae essent viae, ita ut ad ecclesiam paroecialem in monte positam, praesertim hiemali tempore, nedum pueri et senes, sed et iuvenes robustiores aegre sese conferre possent, tamen dismembratio denegata fuit et per Capellanum fidelium necessitatibus provisum: atque dismembratio denegata est, in *Saucianen.* die 18 novembris 1747, in *Derthonen.* 11 iunii 1766, in *Adrien.* 18 decembris 1773-

Neque obiici in themate posse auctum populi numerum: his enim in rebus iuxta Trident., c. 4, sess. 21, de Ref., Parochum tot adsciscere debere Presbyteros, quot sufficiant ad

populi necessitatem. Quin immo in themate, cum incolae pagi *B* neque pertingerent ad 1000, non posse dici ita auctos, ut nova provisione indigerent.

Post haec nonnulla notabantur circa congruam novi Parochi portionem, quae brevitatis causa omittimus.

RATIONES ADDUCTAE PRO DISMEMBRATIONE. E contrario est animadversum, Tridentini Decretum indicare tamquam dismembrationis causas distantiam et difficultatem locorum.

In themate autem licet incolae pagi *B* et Episcopus longinquitatem et asperitatem viarum fuso calamo non describerent, si tamen consideraretur, et paroeciam *N* esse paroeciarum dioeceseos amplissimam et pagum *B* in remotissima paroeciae parte extare, facile intelligi posse distantiam locorum eiusmodi esse, ut gravissimi esset incommodi, maxime hiemali tempore, illis incolis, qui paroecialem ecclesiam petere vellent. Atqui id satis superque esse iuxta citatum Tridentini Decretum, ut divisio permitteretur. Eiusmodi distantiam ut Emi Iudices oculis perciperent, incolae pagi *B* chartam chorographicam paroeciae exhibuerunt, ex qua patebat ecclesiam paroecialem et pagum *B* in extremis oppositis finibus esse sitas.

Neque utiliter semper opponi posse eam sententiam, quae dismembrationem ceu subsidiarium et ultimum remedium indigeat, potiusque suadet, ut Vicarius constituatur in ecclesia dismembranda: hoc enim remedium non adeo generale habendum esse, ut omnibus casibus applicari possit; idque erui quoque ex praxi S. Congregationis, quae saepe ob locorum distantiam dismembrationem concessit. Atque recte; namque Parochus, qui in exercitium muneris pastoralis ex canonica dispositione advocatur, paroecianos tamquam oves sibi concreditas agnoscere debere, verbo divino pascere, sacramentis reficere, frequenter invisere, earumque necessitatibus paterno amore succurrere, ac reformandis moribus curam impendere; quae quidem omnia per Vicarium difficile saltem praestarentur. Hinc citabantur plures causae agitatae coram S. C. C. in quibus S. Congregatio dismembrationem indulsit, ut in *Lünen*.

Sarzanen. 16 iulii 1712; *Papien.* 10 aprilis 1717; *Comen.* 5 decembris 1765; *Firmana* 15 decembris 1759; *Novarien.* 13 decembris 1765; *Ventimilien.* 8 augusti 1818; *Imolen.* 7 iunii 1820; *Fesulana* 4 iunii 1836; *Melevitana* 4 februarii 1843.

Atque est animadversum cum Card. De Luca *adnot. ad Conc. Trid., disc. 16, n. 2*, in huiusmodi causis certam regulam dari non posse, quum iudicium pendeat a singulis factorum adiunctis. Sic enim scripsit *loc. cit.* Card. De Luca: « In hoc certa regula generalis cuicumque casui applicabilis utique
« statui non potest; ideoque manifestus est error illorum, qui
« cum aliquibus S. Congregationis Resolutionibus, vel cum Ro-
« tae Decisionibus, aut aliquorum Doctorum traditionibus pro
« huiusmodi nova erectione facienda vel deneganda in sola lit-
« tera procedunt, cum sit potius quaestio nudi facti ex sin-
« gulorum casuum particulari qualitate ac individuis circum-
« stantiis decidenda ». Item Leurenus *Forum Benef., t. i, c. 3, q. 15c.*

In themate autem haec quoque concurrebant adiuncta, quod supplicantes tenerent sibi iam promissam esse paroeciae dismembrationem, et Apostolicam Sedem aliquo modo agnovisse dismembrationis necessitatem; si eorum vota reiicerentur, pertimescenda essent odia et simultates inter parochos et paroecianos; concurrebat praeterea exemplum alterius partis eiusdem paroeciae iam ex iisdem causis, quae pro praesenti dismembratione prostabant, dismembratae: quum itaque nemo dissentiret et dismembratio in votis esset tum Episcopi, tum paroecianorum, ad dismembrationem videbatur deveniendum.

Hisce aliisque animadversis, propositum est resolvendum

Dubium.

« An sit locus dismembrationi veteris et erectioni novae paroeciae in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita die 16 septembris 1871, respondendum censuit: *affirmative iuxta votum Episcopi.*

EX QUIBUS COLLIGES.

I. Paroeciarum dismembrationes, secundum veterem iurisprudentiam, consideratas fuisse tamquam rerum ecclesiasticarum alienationes;

II. Proindeque eiusmodi dismembrationes subiectas esse iisdem legibus, quae alienationes dirigerent.

III. Eiusmodi leges fuisse existentiam canonicae causae; scilicet necessitatis vel evidentis utilitatis in iudicio cognitae; et solemnitatem, idest interventum in causa eorum, quorum dismembratio interesset.

IV. Non quamvis necessitatem, vel evidentem utilitatem fuisse consideratam tamquam canonicam dismembrationis causam, sed eam tantum necessitatem, quae utiliter superari non posset per Parochi vicarium seu Capellanum.

V. Eiusmodi canonicam iurisprudentiam ab elapso saeculo declinare paulisper incepisse; ita ut exempla data sint dismembrationis paroeciae in locis, in quibus per Parochi Vicarium consuli satis potuisset populi necessitatibus.¹

¹ Quod scripsit Card. De Luca *Adnot. ad Conc. Trid., disc. 16, n. 2*, quod constitui non possit *certa regula cuicumque casui applicabilis*, locum habet non solum in causis dismembrationis paroeciarum, sed in quovis causarum genere: quando enim agitur de applicatione iuris ad facta, quum facta sint indefinite variabilia, non potest dari certa regula cuicumque casui applicabilis: quod quisque facile intelligit. Sed aliud est quaerere, utrum detur aliqua regula cuicumque casui applicabilis; aliud est quaerere, utrum dentur generales normae, quibus aliquod causarum genus dirigatur. Prima inquisitio in iure est fere absurda; altera inquisitio, si universim non haberet affirmativam responsionem, non modo canonica, sed quaevis iurisprudentia cessaret.

Quaenam autem sint normae, quae dirigant paroeciarum dismembrationem, si de supremis quaeratur, sunt illae in iure scriptae, nominatim vero Tridentinum Decretum *c. 4, sess. 21, de Reform.*; si vero quaerantur practicae normae, quibus Decretum Tridentinum sit executioni mandatum, hae desumendae sunt ex decisionibus supremorum Tribunalium in hoc causarum genere.

Porro si consulantur veteres decisiones S. Rotae, apparebit constanter non fuisse admissa paroeciarum dismembrationem, si necessitati prospici utiliter potuisset per Parochi Vicarium; ita ut dismembratio habita constanter fuerit tamquam remedium extremum.

In eiusmodi normas pariter concessit S. Congregatio Concilii Tridentini interpres: quod mihi constat ex multis Resolutionibus, quas consului:

VI. Huius disciplinae temperamentum frequentius evasisse praesenti saeculo, cuius exemplum videri a praesenti quoque causa suppeditari.

DISPENSATIONIS AB IRREGULARITATE

Die 24 martii 1871.

Summaria precum. Ioseph Presbyter propter surditatem in celebratione Missae nullatenus vocem ministri respondentis audire valebat; ideoque irregularem se existimans petiit dispensationem ab irregularitate. Episcopus eum commendavit et gratia dignum existimavit.

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. Praeter ea consueta disciplinae ecclesiasticae placita, quae in eiusmodi quaestiunculis solent adnotari, quae legi possunt in variis huius generis causis in his ephemeridibus relatis, haec in themate adnotata sunt: idest, dicebatur Iosephus irregularis videri, quod congruum ordinis exercitium ei surditas impediret. In hanc rem tamquam exemplum adducebatur causa *Treviren. Irregularitatis per summaria precum* proposita die 27 ianuarii 1855: quod esse videtur unicum huius generis exemplum, quod in

ita ut ad dismembrationem S. Congregatio non devenerit, nisi post pluries iteratas earundem causarum discussiones.

Haec tamen disciplina, quae originem suam ducebat a veteri iurisprudencia, quae Tridentinum Concilium praecessit, temperamentum paulatim accepit a medio fere saeculo elapso, ita ut evidens ecclesiae utilitas non eo rigore considerari coepta sit, qui cum absoluta necessitate confunderetur, sed multo mitius: quod quidem videtur magis consonum cum citato Tridentini Decreto. Ex recentiori itaque praxi vix et ne vix quidem habita ratione remedii subsidiarii vel extremi, si satis utilitatis in bonum fidelium appareat et adsint sufficientes redditus, quibus novo Parocho et paroeciali ecclesiae prospici possit, dismembratio paroeciarum non difficile decernitur; aut, si facta fuerit ab Episcopo, non adeo facile, ut olim, ex aliquo causae vel solemnitatum defectu improbatur. Harum rerum exempla non nulla in his ephemeridibus prostant.

thesauro Resolutionum S. C. C. prostet, ut eruitur ex expositione eiusdem causae Trevirensis. In hac enim agebatur de surdo promovendo ad sacram Tonsuram et Ordines, qui etsi dein non posset nec praedicare, nec sacras confessiones audire ob surditatem; optabat tamen vehementer Presbyter fieri, ut Missam celebraret: et S. Congregatio rescripsit: *Pro gratia dispensationis super enunciato defectu, habilitationis ad suscipiendam, servatis servandis, primam clericalem tonsuram nec non minores et sacros Ordines usque ad Presbyteratum inclusive, facto verbo cum Sanctissimo.*

In themate autem non agebatur de surdo promovendo, sed de Presbytero cui surditas supervenit.

Propositis precibus in S. Congregatione Concilii die 24 martii 1871, rescriptum prodiit: *pro gratia, modo et forma ab Ordinario pro opportunitate praescribenda, facto verbo cum Sanctissimo,*

EX QUO RESCRIPTO COLLIGES :

I. S. Congregationem usam non esse solitis formulis: *pro gratia dispensationis et habilitationis*, quibus uti solet quando agitur de Presbytero, qui canonice irregularis evaserit ex superveniente corporis vicio, quod sive ob dedecus, sive ob periculum in sacris agendis inhabilem eum reddat ad Missam celebrandam.

II. Quare non pari modo esse iudicandam surditatem in promovendo et surditatem, quae Presbytero supervenerit.¹

¹ Non sunt in pari conditione, qui surdus sit: et velit sacris ordinibus initiari, et qui iam Presbyter surdus evasit. Primus enim ob surditatem impotens est ad exercenda praecipua ministeria quae sunt propria ecclesiastici status, ut est ex. gr. ministerium praedicandi, audiendi ss. confessiones, canendi saltem Missas, neque est admodum expeditus in aliis officiis, quae cum statu ecclesiastico congruunt. Quare surdus, qui velit ad Presbyteratum ascendere, cum haec exercere rite non possit, certa dispensatione indiget: non enim unicum ministerium Presbyteri est Missae lectae celebratio, quam etiam ob surditatem celebrat non omnino expedito, quum clericum respondentem non audiat.

Alter autem, idest presbyter qui surdus postea evadat impeditus physice manet ad exercenda dicta ecclesiastica ministeria, quorum exercendi

III. Neque ex praesenti themate posse inferri irregularem esse Presbyterum ad Missam celebrandam, cui surditas supervenerit.¹

IV. Inferri tamen posse dispensationem Apostolicam utiliter peti, quamquam absolute necessaria non videatur.

causa non iuvaret neque dispensatio a lege, neque iuridica habitudo: ministerium autem, ad quod exercendum magis erit idoneus, profecto est Missae lectae celebratio: quam Missam magis expedite ex usu celebrare poterit quam alter.

¹ Non potest hoc inferri, quia agitur de simplici indulto concesso. Ex indulto enim seu ex petita gratia obtenta non potest deduci certa lex contraria, quando haec lex aliunde non sit explorata. Saepe enim indulta petita conceduntur, ideo quia lex contraria utrum adsit dubitetur; et cum res non sit explorata, consulitur precibus supplicantis per indultum seu per annuentiam precibus. Et hoc generatim. Praeterea in themate formula responsionis satis innuit S. Congregationem non usam esse consuetis verbis *dispensationis* a lege prohibente et *habilitationis*, qua iuridice haberetur Iosephus idoneus ad Missam celebrandam, sed gratia, si qua indigeret, concessa, res Ordinario remissa est pro modo et forma praescribenda in celebratione Missae, si forte inconveniens aliquod esset suborbitum, puta si Iosephus Missam caneret, etc.

Tota ratio irregularitatis desumeretur ex eo quod surdus non audiat clericum respondentem: sed haec ratio non videtur inducere irregularitatem, propterea quod non ostenditur, exsistere obligationem audiendi respondentem ministrum. Sane obligatio audiendi ministri responsionem oriri posset ex aliqua lege vel ex natura rei; haec lex non adesse videtur: neque videtur oriri ex natura rei, namque aliud est officium respondentis, aliud officium Presbyteri celebrantis, ita ut sint officia omnino diversa; satis ideoque est ut unusquisque exsequatur officium suum.

Immo Pirhing /, 1, tit. 20, de corp. vitiat., n. 5, scripsit Presbyterum surdum posse *celebrare privatim sine clerico respondente, quin absolute necessaria sit Apostolica dispensatio*; quod tamen verum haud puto, quamquam reliqua, quae idem Auctor scripsit, vera videntur: haec enim scripsit: «ex eodem capite impotentiae, sive impedimenti usus seu exercitii ordinis non potest ordinari caecus, mutus, et surdus iuxta *Can. 77 Apostolorum*, ubi id de ordinando in Episcopum statutum est; quamvis, «qui omnino surdus factus est post susceptionem ordinum, privatim sine «ministro respondente, celebrare possit, ad quod non quidem absolute «necessaria est, sed utiliter petitur Papae dispensatio, ut docet Navarr., «*l. 1, consil. 6 et 7, n. 3, de corpore vitiat.* ».

Quod si ratio inconvenientiae desumatur ex eo quod Presbyter surdus nesciat quando clericus respondens cessaverit, quasi possit oriri confusio inter clericum respondentem et Presbyterum celebrantem, quod posset contingere ex. gr. ad praeambulum Introitus; respondetur hoc non facile contingere in eo, qui est assuetus per experientiam celebrare Missam, atque denique hoc aliquale inconveniens declinari potest non solum per

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

PECULIARITER Á SS. D. N. DEPUTATA

MATRIMONII

Die 27 ianuarii 1872.

Paullo fusiori calamo hanc causam exponam, tum quia Canonista in "suo elucubrando Voto accuratissime omnia expendit nihilque desiderandum reliquit sive in facto sive in iure, tum quia eiusmodi causae ecclesiasticis curiis exemplo facile inserviunt.

Compendium facti. Caietana itala mulier in rurali paroeia S. Nicolai, prope urbem N, ortum habuit: octo post annis e natali solo cum amita discessit se conferens in dictam urbem N, in Italia frequentissimam. Deinde apud agnatos cognatosque in aliis urbibus aliquot annos degit, donec rediens in urbem N, praemortuis unico, quem habebat, fratre, matre ac patre, ibidem nupsit viro A.

Tum tempore, quo vir eius vixit, ex quo duos filios habuit, tum postea ab anno 1859, quo vidua mansit, usque in praesens domicilium habuit in eadem urbe N, quamquam quater

auditum sed etiam per visum. Haec denique sunt res, quarum moderamen spectat ad Episcopum, ut ad eundem spectat vigilare ut tantum sacrificium debito honore habeatur, et corrigere multo maiora inconvenientia, quae non raro committunt Presbyteri sive ob negligentiam, sive etiam ex impotentia, puta ob senectutem, ut sunt illi qui ex morbo vel senectute adeo evaserunt debiles, ut taedium créent populo Missam auscultanti ob nimium tempus, quod in celebratione ob propriam debilitatem occupant.

Caeterum canonica irregularitas, de qua agitur, non ex alio corporis vitio oritur, quam ex eo quod admirationem vel scandalum in populo posset excitare; vel etiam, seclusa admiratione vel scandalo, ex periculo in sacratissima actione peragenda, quae intra Missae Canonem continetur. Quarum neutra causa in Presbytero, qui surdus evasit, locum habere videtur.

paroeciale domicilium ex una in alias paroecias mutaverit. Sed a mense maio anni 1863 usque ad annum 1869 domicilium habuit ibidem in paroecia S.

Quamvis autem in urbe N degeret et in paroecia S domicilium haberet, aestivo tamen vel autumnali tempore apud eius amitam Caietana cum suis filiis divertebat unum circiter mensem, rurandi causa: eius enim amita habitare perrexit in paroecia S. Nicolai, ubi Caietana nata fuerat, prope urbem N.

Interim vidua Caietana, ut sibi suisque filiis prospiceret, hospitio excipiebat in urbe N aliquot viros, victumque eisdem locabat. Hos inter erat quidam Fridericus, natione Helveticus, religione Lutheranus, arte lithographus. Hic iam inde ab anno 1859, quo e vita migravit vir Caietanae, eidem mulieri notus erat; cui illa postea adeo detulerat, futurarum nuptiarum intuitu, ut domum in paroecia S, quam ipsa suis sumptibus suisque laribus incolebat, nomine eiusdem Friderici conduxerit.

Fridericus quoque ad paroeciam S. Nicolai se aliquoties conferebat, ibique aliquot dies manebat; sed id numquam eo animo fecit, ut aliquod domicilium ibidem acquireret; eo enim ibat aut rurandi causa aut invisendi Caietanam sive aestivo, sive autumnali tempore ibi degentem.

Fridericus itaque ex communi habitatione et victu, familiaritate contracta cum Caietana, eam uxorem ducere statuit, quamvis ipse octo et viginti annos natus, illa vero tres et triginta, et praeterea vidua duobus onusta filiis. Ineunt privatim sponsalia, nulla habita ratione disparitatis cultus.

Cum autem noscerent, neminem Parochorum urbis N huic matrimonio ineundo adfuturum ob disparitatem cultus, nulla implorata et obtenta Apostolica dispensatione, Fridericus, reputans alterutrum Parochum sive *originis* sive *domicilii* unius ex contrahentibus posse valide matrimonio assistere, elegit Parochum originis Caietanae, idest illum S. Nicolai, qui ex senili debilitate seu imbecillitate nuptiis benedicendis facile fuisset adfuturus.

Quare, exposito illi Parocho desiderio amitae Caietanae parandi ibidem nuptiarum prandium, Fridericus petiit, ut nuptiis interesse vellet. Ille Parochus omnes difficultates ad illud matrimonium contrahendum pro suo arbitrio ita composuit, quasi vero nihil obsesset. Ita autem processit: excepta a Friderico quadam attestatione ab se non intellecta, quippe teutonica lingua scripta, huic iterum baptismum confert sub conditione, quem Fridericus suscipit animo dumtaxat ritum qualemcumque agendi ad matrimonium necessarium; atque uno eodemque die festo, duabus tantum proclamationibus in sua paroeciali ecclesia factis, tertia neglecta, quasi necessaria non esset, omnia rite parata esse aestimavit.

Sane die 18 iulii 1863 Fridericus et Caietana, una cum duobus testibus ex urbe N proficiscentes, ad Parochum S. Nicolai se conferunt et ab eo petunt ut matrimonio assistat. Eorum votis morem gerens ille Parochus ad paroecialem ecclesiam ducit; sponsorum, et testium nomina non semel exquirat; ac tandem ad formam in Rituali praescriptam (quamvis in verbis proferendis valde lingua implicaretur) sponsorum mutuuum matrimonii consensum exquirat. Verum Parocho interroganti Fridericus quidem affirmativum et iteratum responsum; at vero Caietana nullum omnino responsum dedit: neque ex causae actis erui potest, an aliquo signo, puta oculis, vocis modulo, nutu, consensum explicite expresserit. Illud tantum Fridericus deposuit, idest, Caietanam annulum a Parocho benedictum et a se exhibitum libenter excepisse. Parochus nihilominus ad exitum ritus processit, et sponsis ac testibus comitantibus, domum reversus incompositum dictat testimonium in libro matrimoniorum, ipso Friderico scribente. Eo autem in testimonio non legitur, Parochum sponso *interrogasse eorumque mutuo consensu habito, solemniter per verba de praesenti matrimonio coniunxisse* (ut ex Rituali Rom. *forma scribendi coniugatus* in 3 lib.); sed tantum, matrimonium Friderici cum Caietana coniunxisse.

Nec praetereundum, vix ab ecclesia egressis sponsis ac

testibus, Caietanam de non dato a se ullo responso Parocho interroganti locutam esse, ceteris audientibus et non contradicentibus: immo non defuisse qui ad haec subrideret, et qui silentium hac de re indiceret, addita ratione, ne ansa cuiquam daretur ad matrimonii nullitatem proclamandam.

Huiusmodi auspiciis matrimonio inito, nec primus effluxerat mensis quo iurgia, contumeliae omnigenaeque iniuriae locum habuerunt usque ad verbera. Quibus mulier a viro lacessita et vir zelotypia actus ad civilem potestatem deferunt querimonias. His omnibus, additis monitionibus a proprio eorum Parocho, idest a Parocho paroeciae S. fraterne datis; qui insuper, per se mulieri, per alium autem viro, grave dubium iniecerat de initi matrimonii firmitate, factum est ut post quatuor circiter menses e matrimonio contracto, idest die 2 novembris 1863 Caietana supplices ecclesiasticae Curiae preces porrexerit, ab hoc proprio Parocho exaratas, ut matrimonium declararetur nullum utpote clandestine celebratum.

Ordinarius, hoc accepto libello, extraiudicialiter audivit tum Caietanam, tum Fridericum: atque habita ratione praesertim clandestinitatis, die 12 novembris 1863 deputavit iudicem ad acta, iuris ordine servato, peragenda usque ad publicationem processus.

Porro omnia processualia acta rite inita suspensa iacuerunt quinque annos, propterea quod testes, qui matrimonio adstiterunt, in iudicium vocati numquam venerint. Tandem die 24 novembris 1868 processualia acta reassumuntur occasione libelli a Friderico porrecti, quo petebat ut procederetur in causa iamdiu a Caietana promota.

Sic e pulvere causa excitata, processualia acta prosecuta sunt ad normam Benedictinae Constitutionis *Dei miseratione* et Instructionis S. C. C. editae die 22 augusti 1784¹ praesertim quoad solemnitates, quae ad actorum validitatem, vi dictae Constitutionis, requiruntur.

¹ Constitutionem habes in *vol. IV, pag. 346*; Instructionem vero in *vol. I, p. 439*.

Ad formam itaque processus quod attinet, nihil causa videtur desiderandum reliquisse circa expressam deputationem iudicis seu iudicium, qui facultate pollerent procedendi, iudicandi, ac decernendi: circa constitutionem, iuramentum, adstantiam defensoris matrimonii ex officio in unoquoque actu iudiciali et examine testium, iuxta dictam Benedictinam Const. § 4, 6, 7. Itidem rite examinati fuerunt coniuges, qui et ea quae extraiudicialiter deposuerant, paucis rectius expositis, iuramento iterum confirmarunt. Similiter alii testes qui reperiri potuerunt et tum a Procuratore ipsorum coniugum rite constituto, tum ab uno et altero matrimonii defensore inducti, examinati fuerunt sub iuramento. Non tamen intelligitur cur primus et alter matrimonii defensor iudicium *septimae manus* nullo pacto exquisierat. Instructio enim S. C. C. in omnibus causis, quae matrimonii firmitatem respiciunt, illud testimonium indiscriminatim praescribit, licet primario in illis causis exigat, quae ex capite impotentiae aguntur. Sed hoc et similia non reddunt nulla iudicialia acta ex *cit. Const. et Instruct.*, nec in themate ad cognoscendam veritatem videbantur prorsus necessaria. Depositiones enim coniugum ac testium iuramento inceptae novoque iuramento absolutae satis esse videbantur ad praesentis causae solutionem.

Ita reapse senserunt tum iudex, qui delegatus tantum fuerat ad construendum conficiendumque processum, tum matrimonii defensor, tum partium procurator. Eo magis, quod Parochus S. Nicolai et amita Caietanae e vita migraverant et unus testium, qui matrimonio adstiterat, e sua habitatione discesserat, quin sciretur ubi moraretur.

Quare instante coniugum procuratore, die 19 novembris 1869 publicatio processus ab Ordinario decernitur, iudex ad causam cognoscendam et iudicandam delegatur, et tum validitatis matrimonii defensori, tum coniugum causidico, quos inter lis fuerat contestata, iniungitur, ut die 7 ianuarii 1870 ad causam discutiendam convenirent et conclusiones facti et iuris apud acta exhiberent.

Huic decreto obediunt partes, atque ad tramites cit. Const. *Dei miseratione*, validitatis matrimonii defensor inter cetera animadvertit: Fridericum utpote hereticum subiectum non esse legi Ecclesiae in catholicos tantum latae, qualis ea esset quae iubet celebrandum esse matrimonium coram proprio Parocho. Neque obstare unam partem contrahentem esse catholicam; inquebat enim, Fridericum huic parti communicare privilegium exemptionis a Tridentina lege, quo ille frueretur vel *ratione loci in quo habitat, vel ratione societatis in qua vivit, Benedict. XIV, in opere de synodo dioec. I. 6, c. 6, n. 12*: utramque vero rationem ad praesentem causam collinere, immo vero corroborari declarationibus Benedicti XIV 3 aprilis 1752 de validitate matrimoniorum Helvetiorum. Neque obstare Fridericum matrimonium in Italia contraxisse, in qua Tridentina lex fuit rite promulgata, cum etiam alibi clandestina matrimonia hereticorum valeant, ubi Tridentinum Decretum *Tametsi* sit promulgatum: insuper S. Congregationem Concilii declarasse die 16 martii 1780 dissimulandum esse circa matrimoniorum firmitatem, quae inter se haeretici contrahant, quam dissimulationem tacitam secumferre adprobationem, et communicari inde privilegium cum parte catholica. His concordare aiebant declarationes Pii VIII et Gregorii XVI, qui docuerunt, matrimonia mixta clandestine contracta, quamvis illicita, esse tamen valida.

Coniuges, praeterea contendebat, aliud domicilium in paroecia S. Nicolai habuisse, quod Caietana eo frequenter se conferret animo acquirendi inibi domicilium; hunc animum satis declarari atque praesumi tum ex facto receptae nuptialis benedictionis ab illo Parocho, tum ex testimonio eiusdem Parochi, qui in libro matrimoniorum scriptum reliquerat, utrumque coniugem domicilium in sua paroecia habere.

Quod si haec argumenta forte posthaberentur, pergebat matrimonii defensor, potuisse demum Fridericum et Caietanam matrimonium inire coram quovis Parocho, cum Fridericus ab Helvetia migrans, hac illae circumcursans et vagorum vivendi

rationem usque retinens, nullibi domicilium vel quasi domicilium statuerit.

E converso, coniugum Orator, paucis deductis, conclamavit nullitatem matrimonii patere sive ex substantiali defectu consensus ex parte Caietanae, sive ex vitio clandestinitatis, cum initium non fuerit coram proprio Parocho.

Itaque iudex, ad sententiam hac in causa proferendam delegatus, perpensis utrimque rationibus sive scripto, sive voce prolatis, demum die 20 ianuarii 1870 hanc definitivam sententiam protulit: « Constare de nullitate matrimonii quod Fredericus N. N. et Caietana N. N. die 18 iulii 1863 coram « Parocho N. N. S. Nicolai contrahere praesumpsere ex defectu iurisdictionis in Parocho assistente ».

Ab hac sententia matrimonii defensor iuxta tramites cit. Const. *Dei miseratione* § 8 rite appellavit ad Sanctam Sedem, seu ad S. C. C. atque institit, ut sententia, conclusiones et cetera causae acta transmitterentur, coniugum procuratore intimato.

Transmissis itaque Romam per authenticum exemplum *{copia}* actis iudicialibus in ea Archiepiscopali Curia confectis, Vicarius generalis ad Emum Praefectum S. C. C. scripsit, « ut si quae ad formam eorundem actorum pertinentia rite « facta non fuerint, circumstantiis specialibus in quibus **in-
it** porum iniuria haec Curia versatur, a Beatissimo Patre « earundem circumstantiarum intuitu benignam veniam implodi rare dignetur ».

Dein SSrius Pater, ut partium expensis parceret, *oeconomie* eiusmodi causam in gradu appellationis agi iussit, idest deputato Theologo et Canonista, qui in hac causa sua vota pro veritate scriberent, et defensore matrimonii, qui pro suo officio de more animadversiones ad sustinendum matrimonium faceret coram S. C. C. proponendas.

Disceptatio synoptica.

Referam tantum synoptice Canonistae votum, qui causam hanc plenissime explevit.

Animadvertit Canonista, plenam accuratamque huius causae definitionem pendere posse a triplici quaestione:

1) an ex iudicialibus actis certo constet de mutuo in matrimonium consensu de praesenti;

2) an Parochus S. Nicolai fuerit alterutrius sponsi proprius Parochus;

3) an sustineri possit matrimonii validitas ex eo quod Fridericus ad haeticam sectam pertineret.

QUAESTIO PRIMA. Neminem latere animadvertit Canonista, ad matrimonii validitatem requiri *verum consensum, mutuum, de praesenti et verbis vel aliis signis externis manifestatum*. De qua re ita inter alios scripsit Pirhing *lib. 4, tit. i, n. 82*. « Ad valorem matrimonii non est satis ut contrahentes in obligationem coniugalem de praesenti consentiant, sive *internum consensum* habeant, sed iure quoque naturali requiritur, *ut expriment hunc consensum, eumque mutuo acceptent*, prout constat ex *c. Licet de sponsa duorum*; ubi postquam dictum est, matrimonium contrahi per legitimum consensum de praesenti inter virum et mulierem, subiungitur: *ita ut unus alterum cum mutuo consensu verbis consuetis expresso recipiat*, vel aliis signis externis, ut supra dictum. Ratio est, quia nullus humanus contractus iniri potest, nisi utriusque contrahentis voluntas exprimat, et mutuo sibi innotescat ». Iam praeiverat Sánchez, qui *de matrim., I. 2, disp. jo* scripsit: « Res est certa inter catholicos, non satis esse consensum internum sed oportere verbis vel signis exprimi. Cuius contrarium tenuit Wiclef, quem late impunitus gnat Waldeus, etc. ». Et aliam quoque rationem addit, quod matrimonium prout sacramentum debeat perfici *signo sensibili*; atque concludit: « Concilium Florentinum in Decreto

« de Sacramentis, cum singula Sacramenta singillatim exposceret, dixit sic: *consensus, per verba regulariter expressus, facit matrimonium*: ubi non dicit, verba esse necessaria, sed oppositum denotavit, dum non dicit, semper adhiberi verba, sed *regulariter*, id est communiter ». Ibid., *disp. j. n. s-*

Hisce autem in iure positis, animadvertit Canonista, ex actis iudicialibus et rationibus extare quibus iure deduci posset defecisse Caietanae consensum, et e converso non deesse rerum adiuncta, quae suadere videantur adfuisse externa signa, quibus saltem *implicite et pro foro externo* argui et intelligi a Parocho et testibus potuerit consensus mulieris.

Defecisse consensum argui ex depositione Caietanae, quae varie interrogata et sub iuramento deposuit: « vere nihil respondi ad interrogationem Parochi, propterea quod *mihi non videbatur eiusmodi matrimonium recte factum*, cum non praecessisset consensus ante publicationes iuxta morem: Fridericus non erat catholicus et illuc ivimus ideo quia nobis dictum fuerat nullum Parochum in urbe N. matrimonio nostro adfuturum: quare *cum mihi non videretur matrimonio, nium rite iniri, nescirem dicere quasnam intentiones habuerim*, cum earum circumstantiarum cumulus ad risum iterato me moverit ».

Hac depositione expensa, vehementem saltem exoriri praesumptionem, nullum mulierem emisisse consensum, atque retinuisse matrimonium non solum illicitum sed et invalidum.

Alter testis deposuit: « E templo egressi ego et Caietana simul de matrimonio locuti sumus, atque illa mihi dixit: quamvis illud esset tricarum complexus, attamen fore ut validum aestimaretur, quia ipsa credulitatem induxisset, illic proprium domicilium se habere ». Huius sermonis mentionem et Fridericus in actis fecit.

Porro non paucos doctores cum Leurenio *for. eccl., I. 4, qu. 30* contra Sánchez tenere, quod si aliquis etiam *falso* existimet subesse impedimentum dirimens, consentire valide non

possit in matrimonium, quia absurdum est posse consensum praestari ad id quod sibi sit impossibile, stante impedimenti conscientia, licet erronea.

Ceterum, et ipsum Fridericum ac testes deponere nedum se non audivisse verba ulla, sed *nec signa* aliqua externa consensus *adver tisse*.¹

Neque confugium patere ad iuris praesumptiones, quae ante Tridentinam legem vigeabant; id enim temporis clandestina coniugia fuisse quidem illicita, sed valida: atque ut scripsit Barbosa, *De off. Episc. p. 2, all. 3, n. 148*. Tridentinum abstulit matrimonia *praesumpta et solum ea valere voluit, quae in iudicio probari possent*. Quare ex copula secuta post sponsalia non posse matrimonium praesumi.²

Haec inter caetera adduxit Canonista circa primam quae-

¹ Unus ex matrimonii testibus, qui iudicio adstitit, interrogatus de consensu Caietanae in actu celebrationis emittendo, nihil dicere scivit; neque an Parochus interrogaverit sponso, neque an hi consensum praestiterint; quod nihil perceperat: aliam ideo quaestiunculam movit Canonista, quam tamen non seorsum pertractavit, sed cum principe quaestione de defectu consensus contexuit. Quaestiuncula haec his verbis seorsum proponi posset, an si testes corpore quidem praesentes sint, sed nihil percipiant seu advertant, dici posset matrimonium celebratum iuxta formam Tridentinam: et utrum huius advertentiae defectus secumferat nullitatem matrimonii. Nihil de hac quaestione dicam, cum eius solutio ampliolem disquisitionem exigeret: referam tantum quae Canonista in medium protulit. Ponderavit enim, iure praesentem eum non censi qui non adsit modo humano intelligens et advertens quid agatur, *I. coram Titio 209, ff. de verb. signi*, ubi legitur: *Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur praesente eo fuisse, nisi is intelligat*: idque in matrimonio celebrando confirmari ex expressis Tridentini verbis *sess. 24. cap. 1, de Ref. matr.* in quo legitur: *Parochus, viro et muliere interrogatis, et eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat*, etc. Praeterea, ideo Tridentinam Synodum exigere, Decreto irritante, assistentiam Parochi et testium, ut hoc modo constet Ecclesiae de matrimonio contracto: ergo Parochum et testes ita debere esse praesentes, ut intelligant et advertant quid agatur: necessarium ergo esse ut iidem aliquo sensu percipiant consensum contrahentium, ut si non audiant verba, videant tamen signa mutui consensus, Sánchez, *lib. 3, disp. 39, n. 1-6*; Pirhing, *lib. 4, tit. 3, num. 22*; Leurenus, *tit 5, qu. 153, num. 2* cum communi.

² Confer Instructionem S. Congr. de Propaganda Fide in *vol. VI, pag. 446*.

stionem ad ostendendum consensus defectum et inde ex hoc capite matrimonii nullitatem.

Sed e converso alias ponderavit rationes, quae contra militarem, ostendens, in foro externo ex deductis non posse certo iudicari ex hoc capite matrimonii nullitatem.

Namque consideravit, talia concurrere adiuncta antecedentia, concomitantia et subsequencia huius matrimonii, ut ex iis si non explicitus, implicitus tamen erui possit admodum *probabiliter* in matrimonium consensus. Constare enim ex actis Caietanam, sponsalibus initis utcumque privatis et invalidis, stata die petiisse sponte paroeciam s. Nicolai cum Friderico et duobus testibus ad matrimonium celebrandum: constare, ipsam et sponsum rogasse illum Parochum, ut matrimonio assisteret: constare, stetisse flexis genibus coram Parocho et testibus ut consensum emitterent de praesenti: respondisse iterato responso Fridericum; quod si mulier non respondit, annulum tamen *post viri verba* ab ipso Friderico libenter accepisse. Uterque enim sic deposuit: « Fridericus bis affirmative respondit (*ita Caietana*); inde Parochus annulo benedixit, dedit Friderico, qui illum digito meo immisit ». Similiter Sponsus deposuit: « Parochus annulo benedixit, quem *« immisi digito Caietanae illum libenter suscipienti »*.

Atqui « si verba unius praecesserint (ut docet Sánchez, *€ L c, lib. i, disp. 22, n. i*) *immissio annuli et receptio operahir « verbum expressum alterius et consensum. Quare si verbum « matrimonii praecessit, operatur matrimonium; vi vero sponde salium, sponsalia, quia tacens consentit facto ipso dum «annulum recipit, arg. I. Paulus ff. rem. rat. hab., etc.»*.

His autem positis, pronam esse ad primam quaestionem conclusionem: leviores enim probationes sufficere, cum agitur de matrimonio sustinendo, quam cum res sit de eo dissolvendo, ut animadvertit Schmalzgrueber *l. 4, tit. i, n. 234*, et in dubio de consensu, et consequenter de matrimonio, *in utroque foro iudicandum esse in favorem matrimonii, ut scripsit Sánchez, lib. i, disp. 18, n. 56*.

Considerata itaque causa tantum ex hoc capite, proposito dubio Canonista respondere opinabatur, non constare de matrimonii nullitate, ut S. C. respondit in causa Theatina die 22 novembris 1865.

QUAESTIO SECUNDA. Ad quaestionem, an Parochus S. Nicolai fuerit proprius alterutrius sponsi Parochus, sic processit Canonista: in medium deducto textu Tridentini, *sess. 24, cap. i, de Refor. matr.* « Qui aliter quam, praesente Parocho
« vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia
« et duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere atten-
« tabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum matrimo-
« nium omnino inhabiles reddit, et huiusmodi contractus irritos
« et nullos esse decernit, prout eos praesenti Decreto irritos
« facit et annullat » ; animadvertit, S. C. C. definivisse sufficere praesentiam solius Parochi *propini sponsae aut sponsi: proprium eum Parochum esse, in cuius paroecia domicilium positum habetur*, Benedict. XIV, *Inst. eccl. 33, n. j* / non vero illum, in cuius paroecia aliquis *vitae primordia suscepit*. Eo magis quod, quando Parochum vel etiam Episcopum originis SS. Canones complecti voluerunt, id expresse declaraverint, ut pro S. Ordinatione factum est, Sánchez, *lib. 3, disp. 23, n. 7*.

Ex canonica vero iurisprudentia, inducta distinctione inter domicilium, et quasi-domicilium, alterutrum sufficere ad determinandum Parochum *proprium* ratione matrimonii ineundi.

Porro, ut quasi-domicilium aliquis acquirat, ita ut non mere hospes censeatur sed habitator et incola ac proinde *paroeciani*, alios esse, qui tenent opus esse ut *maiore anni parte* degere ibi velit, animo postea ad proprium domicilium remigrandi, ut contingit in scholaribus, mercenariis locantibus suas operas, ita Sánchez, *l. c, n. 13*, Leurenus, *l. c, l. 4, tit. 3, q. 147, n. i*: sed alios sentire, sufficere habitationem cum animo in loco consistendi *per aliquot menses*, praesertim si domus, conclave, etc., fuerit conducta, ita Schmalzgrueber, *l. 2, tit. 2, n. iç cum aliis*.

Semel autem ac quispiam *animum* reapse gerat aliquo in loco manendi tantum quantum ad *domicilium* vel *quasi-domicilium* acquirendum requiritur, communiter doctores docere,, valide ibi matrimonium contrahi etiam statim ac illuc contrahentes appulerint, Sánchez, *l. c.*, *n.* 14, Barbosa, *de off. Parochi*, >p. 2, c. 24, n. J5.¹

Ex his autem quae de domicilio et quasi-domicilio disseruntur, sponte quoque fluere, aliquem habere posse *duplex domicilium* et consequenter *duas paroecias*. Ad rem Sánchez, *l. c.*, *disp.* 24, *n.* 2-j. « Ceterum dicendum est, quando quis duplicem « *parochiam habitationis* sortitur, quod tunc evenit quando < *aequaliter* in utraque habitat, ut iri hyeme in una, in aestate in « altera, posse coram Parocho utriusque matrimonium inire. « Probatur quia utraque est paroecia istius ... ergo non est < maior ratio cur alter solus Parochus possit assistere matrimonio... Quod autem dixi, requiri ut *aequaliter*, in utraque « habitet, non intellegas *mathematice*, sed *moraliter modo*, ita ut sit « *aequalis omnino aut fere aequalis habitatio* ».

¹ Post haec Canonista ostendit, eiusmodi de domicilio seu quasi-domicilio doctrinae non opponi quod Benedictus XIV scripsit in epistola ad Archiepiscopum Goanum die 19 martii 1758 de spatio unius mensis. Movent aliqui quaestionem, an spatium unius mensis, de quo mentionem fecit Benedictus XIV in ea epistola, sufficiat ut aliquis valide contrahat in loco, ubi per mensem moratus fuerit, quocumque demum animo ibi moretur. Sed Canonista iuxta receptam sententiam, ostendit, eum Pontificem statuere noluisse:

1) moram unius mensis sufficere quoad eum, qui *animum non habeat* acquirendi domicilium vel quasi-domicilium: neque

2) voluisse e converso statuere eum qui hunc *animum habeat*, non posse valide contrahere priusquam mensis dabatur: neque

3) voluisse statuere, sufficere spatium mensis *taxative* ad domicilium vel quasi domicilium acquirendum.

Sed merum indicium Pontificem tradidisse, seu *adminiculum*, cuius ope satis praesumi posset animus figendi in eo loco saltem quasi-domicilium. Eiusmodi quaestionem, in aliis causis iam pertractatam, omittimus, maxime cum praesentem causam non attingat. Confer, si placet, causam Gratianopolitanam, quam ex integro retuli in Vol. II, p. 434, in qua S. C. in danda responsione, quae uti norma generalis inservire debebat, mentionem expresse fecit de *animo* et tempore.

Sive autem ad domicilium (unum vel duplex) sive ad quasi-domicilium constituendum, duo haec simul necessario requiri, *factum* seu actualement habitationem, et *animum* ibi permanendi; ita ut, solo animo permanendi deficiente, censeatur quidem aliquis habere habitationem, sed non domicilium, licet *'úyi per plurimos annos perseveret*, ita Sánchez, Pirhing, Leurenus aliique. E converso, sicut nonnisi animo et facto domicilium contrahitur, ita semel acquisitum nonnisi animo et facto transferri et deperdi. Quare, licet aliquis animum habeat mutandi domicilium, sed facto non deserat iam acquisitum, istud nondum dici posse deperditum, Sánchez et alii communiter.

Porro hunc *animum* posse manifestari tam *verbis* quam *factis*; dum declaratur verbis declarationem et suspicionem de recedendo tolli, cum in his quae pendeant ab animo simplici dicto standum sit, si desit suspicio doli et fraudis: *factis* manifestari primo, ex assidua et diuturna habitatione, *L. Q. C. ubi Senator es*; et ita decennalem habitationem satis esse vel etiam minorem arbitrio iudicis, Menochius, *de arbitr., eas. 84, n. 17*. Secundo, si simul cum habitatione transferatur maior bonorum pars, praesertim cum familia; Barbosa, *de off. Epis., p. 2, alleg. 4, n. 27* aliique plures, si tamen haec contraria praesumptione non infirmentur, Leuren., *loc. cit., I. I, qu. 368, n. iv.*

Quibus in iure positis, ad factum Canonista progrediens, animadvertit matrimonium ex hoc capite validum esse habendum, si unam ex his tribus hypothesis vera esset:

1) quod sponsi, sive alteruter, tempore matrimonii habuerint *domicilium* vel *quasi-domicilium* in paroecia S. Nicolai: vel

2) quod Fridericus id temporis esset *vagus*; vel

3) quod Parochus ille *delegationem* habuerit sive a Parocho proprio sponsorum, sive ab Ordinario, iuxta cit. Trid. Decretum.

Atqui, nullam ex his tribus hypothesis in themate subsistere.

Non subsistere primam : cum omnes testes amrarent, illic Caietanam non habuisse domicilium ullum nec paternum nec maternum, nec fraternum, qui omnes decesserant: et non-nisi rurandi causa se illuc interdum contulisse, non vero animo manendi. Haec multo magis repetebant de Friderico: quae quidem Canonista ampla demonstratione ostendit.

Non subsistere secundam hypothesim, quod Fridericus esset vagus : nam a quatuor saltem annis in urbe N muratum esse ante matrimonium : consensisse ut Caietana domum eius nomine conduceret: apud eam tamquam convictorem diversatum-esse : suas operas locavisse ea in urbe in lithographi officina : omnes testes deponere tempore matrimonii domicilium habuisse in paroecia Caietanae, in cuius domo iamdiu convivebat.

Neque subsistere tertiam hypothesim, cum de delegatione nullum unquam factum fuerit verbum, ita ut, insciis omnibus, matrimonium in fraudem fuerit celebratum.

QUAESTIO TERTIA. Haec tertia quaestio novitatem quandam habet: et ideo libentius exponam. Eam excitavit, ut vidimus, matrimonii defensor ab Ordinario deputatus, affirmans haereticos a Tridentino Decreto esse exemptos et hor privilegium exemptionis alteri parti catholicae communicare.

Animadvertit itaque inter cetera Canonista, procul dubio haereticos Ecclesiae legibus subiici, quod solemniter declaravit Pius VII in litteris *Etsi fraternitatis*, datis Archiepiscopo Moguntino die 8 octobr. 1803, quibus ait: *Sed quid dicendum erit de illorum sententia, qui putant haereticos Ecclesiae legibus nequaquam subiici, etc.? Adversus illam clamant Scripturae, Concilia, Traditio denique universa. Omnium instar sit S. Trid. Synodus, quae sess. 14, c. 2, non baptizatos a baptizatis distinguens, illos tantum Ecclesiae iudicio proindeque legibus non subiici affirmat, cum Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi ianuam fuerit ingressus. Si baptizati, ergo Ecclesiae filii (quamquam rebelles et transfugae), qui eiusdem Ecclesiae legibus subiiciuntur.*

Quod si aliquando haeretici dicantur exempti a lege Tridentina irritante clandestina matrimonia, ostendit Canonista, id repeti non debere ex eo quod haeretici sint, quasi vero haeresis personalem hanc exemptionem tribuat et veluti privilegium; sed aliunde repetendum.

**Sane, Benedictus XIV die 4 novembris 1741 celebrem dedit declarationem circa matrimonia Hollandiae et Belgii, in qua, « omnibus rationum momentis hinc inde sedulo liberatis, declaravit statuitque matrimonia in dictis foederatis Belgii pro-
« vinciiis inter haereticos usque modo contracta, quaeque in
« posterum contrahentur, etiamsi forma a Tridentino praescripta non fuerit in iis celebrandis servata, dummodo aliud non
« obstiterit canonicum impedimentum, pro validis habenda esse.**

Hoc celebri documento adducto, per summa capita indicavit Canonista rationes quas synoptice Benedictus XIV exponit in opere de Synodo dioecesis., I. 6, c. 6; quae quidem rationes vix in hoc opere indicatae illae fuerunt, quae in ea gravissima causa agitanda in S. Congregatione Concilii a consultoribus et iudicibus prolatae sunt.¹

Iudicata autem validitate matrimoniorum quae in illis provinciis contrahebantur sine Parochi praesentia, de secunda

¹ Eiusmodi rationes legi possunt in citato opere; est tamen animadvertendum, eas multo ampliori ratione fuisse expositas in folio S. Congregationis Concilii post gravissimum votum Cardinalis de Alsatia Archiepiscopi Mechliniensis, quod refertur in opere *Canones et Decreta Concilii Tridentini cum declarationibus*, etc., edit. Neapolitana Ioseph Pelella anno 1859, p. 305 et seqq. Satis est legere Votum dicti Cardinalis De Alsatia ut quisque videat, quam sapienter Decretum illud de validitate matrimoniorum emissum fuerit, et quam graves essent rationes, quae suaderent in foederatis Hollandiae provinciis, numquam Decretum Tridentinum fuisse sufficienter promulgatum: et si fortasse in aliqua paroecia rite promulgatum esset, cito in desuetudinem abiisse. Eiusmodi rationes in opere de synodo dioecesisana vix et ne vix quidem indicantur; e converso una satis indicatur, quae nec prima fuit in expositione causae, neque satis gravis, quaeque non rite intellecta in iuridicum errorem posset inducere, cuiusmodi ea est quae dicitur *ratio societatis haeticorum*; quasi vero haeretici, quatenus sectam constituent, ipso iure exempti sint a Tridentino Decreto, etsi in loco ubi secta degat, fuerit Decretum publicatum et rite servatum; quod falsum esset.

quaestione disputavit eadem S. Congregatio, an pariter valida censenda essent matrimonia mixta inter catholicos et haereticos : haec secunda quaestio considerata est tamquam consequens primae definitae quaestionis : namque si valida erant in illis regionibus matrimonia sive haereticorum, sive catholicorum contracta sine praesentia proprii Parochi, consequens erat, ut etiam mixta matrimonia valida essent: quod his verbis indicatur in opere *de Synodo Dioecessana, I. c.* « quoniam cum coniugum alter, tum *ratione loci* in quo habitat, tum *ratione societatis* in qua vivit, exemptus sit a Tridentinae Synodi lege, exemptio, qua ipse fruitur, alteri parti communitata remanet propter individuitatem contractus, vi cuius exemptio, quae uni ex partibus competit, ad alteram, secundum etiam civiles leges, extenditur, eidemque communicatur ».

His autem deductis, animadvertit Canonista, rationes Benedictinae declarationis, quae in opere *de Synodo dioecesis*, indicantur, reduci ad rationes locales; tum ad defectum publicationis Decreti Tridentini (*ratione loci in quo habitai*); tum ratione illius haereticae societatis, ob quam non putabatur Decretum in illis provinciis publicatum, vel in ea quacumque demum causa Decretum non vigeat (*ratione societatis in qua vivit*). Rationes ergo ex circumstantiis localibus emergere: et neminem unquam asserere, huiusmodi exemptionem haereticis competere, veluti quoddam personale privilegium, quod insuper quisque secumferret quocumque commigret et ubique locorum consistat, quamvis inibi Decretum rite publicatum sit ac plane vigeat ut in Italia.

Et ob circumstantias pariter locales Pium VII in litteris, die 8 octobris T 803 datis ad Archiep. Moguntinum, rescripsisse : « matrimonia haereticorum coram ministro acatholico inita *generatim* nulla esse, atque adeo validas fore secundas eorum nuptias, si modo coram catholico Parocho contractantur, *nec undique vera est neque satis tuta*, neque idcirco in praxi quibuscumque in casibus indiscriminatim applicanda. Probe enim novit fraternitas tua huius generis matrimonia

« rata et firma consistere *iis in locis, in quibus Concilii Tri-*
 « dentini Decretum vel *numquam publicatum fuit, vel num-*
 « *quam observatum tamquam eiusdem Concilii Decretum, vel*
 « si quandoque observatum fuit, longo dein temporis inter-
 « vallo *in desuetudinem abiit. Hinc factum est, ut praedicta*
 « opinio, quae matrimonia inter haereticos contracta coram
 « ministro acatholico *generatim nulla ac irrita esse propugnat,*
 « adversarios semper habuerit et numero plures et auctoritate
 « praestantissimos, adeo ut vix aliquem retinuerit probabilitatis
 « gradum, maxime post editam a Benedicto XIV an. i 741 pro
 « matrimoniis Hollandiae celeberrimam declarationem ».

Quemadmodum itaque illi errarent, qui *universim* iudicarent nulla esse haereticorum matrimonia non contracta coram Parocho catholico; ita pariter errarent, qui *universim* affirmarent eadem valida esse : si itaque affirmari alterutrum *generali modo* non potest, causa discriminis ex locorum adiunctis est repetenda: et reapse ex locorum adiunctis Pius VII repetiit; indicavit enim causas, cur valida possint esse haereticorum coniugia, sive quia in eorum locis publicatum decretum non fuerit, sive quia observatum non fuerit ut Tridentini Concilii Decretum, sive quia in eisdem locis, ex quacumque demum causa, in desuetudinem abiit. Non ergo haeretici exempti sunt ab eo Decreto quia haeretici; si enim id verum esset, semper haeretici valide contraherent, ubicumque consistèrent, sine praesentia catholici Parochi et testibus.

Et ex locorum adiunctis Sancta Sedes causam discriminis cur in una regione valide haeretici contrahant sine Parocho, in alia non valide, constanter repetiit : quod ipsa Decretalis Benedicti XIV ostendit, quae non solum *declaravit* pro regionibus illis foederatis matrimonia valida, sed etiam *statuit* pro illis locis, ita ut illa fuerit non solum authentica declaratio ex rationibus, quae eam iuxta SS. Canones iuridice postularet, sed etiam constitutio *{statuit}* pro illis provinciis ad dubium quodvis auferendum, si forte non in quavis paroecia earum regionum ratio declarationis militaret.

Atque uti declaratio et constitutio particularis fuit semper considerata a S. Sede illa Decretalis, ita ut ex peculiari Lidulto ad alias regiones fuerit provide extensa, quoties constaret, similes adesse causas, quae Decretalem illam sapientissimam provocarunt.

His autem positis, quod tandem redeunt exemptiones haereticorum a Tridentino Decreto ex adverso oppositae? Redeunt in meras cavillationes petitas ex aliqua ratione minus exacte exposita, aut non rite intellecta, prolata ab aliquibus disputantibus in disceptatione illius gravissimae causae, quae foederatas Belgii "provincias respiciebat.

Quae cum ita sint, in causa nostra apertissimum est, in Italia Decretum Tridentinum fuisse promulgatum et rite constanterque servatum ut tale: quicumque itaque veniant haeretici matrimonium in Italia contracturi, si illud non servent, nihil agunt.

Post haec omittimus referre animadversiones, quas fecit Defensor matrimonii ex officio in praesenti Causae propositione: hae animadversiones redeunt in illas, quae passim in nostris ephemeridibus sunt expositae in similibus causis, quando de domicilio et quasi-domicilio agitur, ut videre nominatim est in causa exposita in *vol. I, p. 12g, et in vol. IV, pag. 241*: quae obiectiones in praesenti themate facile refelluntur.

Dubium

« An sententia Curiae Archiepiscopalis sit confirmanda
« vel infirmanda in casu ».

RESOLUTIO. S. Congr. Concilii, causa cognita die 27 ianuarii 1872, respondere censuit: *Sententiam esse confirmandam, facto verbo cum SSmo.*

Ex QUIBUS COLLIGES :

L, Matrimonium, servatis ceteris de iure servandis, in actuali contractu consistere, cuius essentia est liber consensus.

II. Eiusmodi consensum mutuum esse debere inter sponsum et sponsam atque expressum sive verbis, sive signis aequivalentibus, quae contractum exprimant et constituent.

III. Quare, si sponsus in actu contrahendi matrimonium affirmet et sponsa taceat nullumque det signum mutuae affirmationis, ita ut mere passive se habeat, matrimonium non censi contractum: deest enim mutuus atque expressus consensus.

IV. Si autem concurrant adiuncta, quae tacentem consensisse in matrimonium ostendere possint, non facile sive in foro interno, maxime vero in foro externo, iudicandam esse matrimonii nullitatem.

V. Talia videri ea adiuncta, in quibus nulla intervenerit vis et metus, nullaque coactio; immo praeiverit et concomitata fuerit libera contrahendi voluntas, atque in ipso celebrationis actu mulier tacens anulum nuptialem a viro prompte suscepit.

VI. His enim in adiunctis, nisi constet iocandi animo haec gesta fuisse, pro validitate matrimonii standum esse.¹

¹ In themate si matrimonium iudicandum fuisset tantum ex hoc capite consensus pro nullitate opinarer. Namque satis mihi videtur constare, mulierem ceteroquin expertam, habuisse celebrationem huius matrimonii tamquam iocum ex persuasionem quod non esset recte gestum: ideoque suum actualem consensum emittere reformidasse, atque passive se habuisse. Reliquit enim ut alii cetera acta facerent, quidquid esset de eorum valore, quin ipsa activam essentialem partem haberet. Ipsamque annui receptionem non tamquam suum actum videtur considerasse, sed tamquam actum sponsi: censendum enim est considerasse eiusmodi receptionem annui secuti ceteros actus, eundi ad templum, genuflectendi ante altare, etc., qui actus omnes informati erant ea firma, quam habebat, persuasionem, matrimonium illud non esse rectum et esse tricarum complexum, ideoque esse veluti iocum, qui reapse eam ad risum movit. Eo magis quod non appareat ex actis Caietanam apposuisse aliquam peculiarem aestimationem in actu recipiendi a viro anulum; cum e converso appareat abstinuisse a sui consensus expressione, cuius valorem apprime noscebat. Cum itaque ita passive se habuerit, affirmari non poterit initum fuisse eum contractum, qui tanti est valoris, ut inducat gravissimum et indissolubile vinculum.

Ceterum si ex hoc tantum capite causa fuisset iudicanda, factum debuisset magis confirmari per testimonium septimae manus, quod in conficiendo processu fuit fere omissum.

VII. Colliges praeterea, sponso, in locis ubi publicatum sit Tridentinum Decretum *Tametsi* et vigeat, discedentes e propria paroecia et in aliam euntes, causa contrahendi matrimonium, nullum domicilium vel quasi-domicilium in hac constituentes, actum agere.

VIII. Neque interesse, an alteruter e sponsis vitae primordia in hac paroecia susceperit eamque frequentaverit : quando enim nullum in ea domicilium habuerit, non esse propriam paroeciam, eius ideoque Parochum dici non posse Parochum proprium causa matrimonii contrahendi.¹

IX. -Colliges demum haereticos, qui degant in locis, ubi publicatum est Tridentinum Decretum *Tametsi*, matrimonium contrahere debere iuxta Tridentini leges coram proprio alterutrius sponsi Parocho, si velint valide contrahere.

X. Frustra opponi *rationem societatis*, ad quam haeretici pertineant: sectam enim haeticam, in locis, in quibus dominetur, operari tantum posse ut ex parte catholicae auctoritatis Decretum Tridentinum non publicetur, aut, si publicatum in iis locis fuerit, decursu temporis in desuetudinem abeat eo modo, quo singulae ecclesiasticae leges in desuetudinem tandem abire possunt.

XI. Quare non quatenus haeretici dicendi sunt ab hac Ecclesiae lege exempti ; sed quatenus aut Tridentina lex eorum loca non affecerit, aut eorum inobservantia localem tandem legem canonicè vicerit.²

¹ Cf, alias huius generis causas in indice aliorum voluminum indicatas sub verbo *Domicilium* vel *Matrimonium*.

² Confer causam paullo difficiliorè de matrimonio mixto agentem, quam exposui in *vol. II, pag. 613*.

In quaestione de matrimoniis haeticorum, aut mixtis, non contractis coram Parocho catholico in locis, ubi Decretum Tridentinum publicatum fuerit, aut vigeat aliquo modo tamquam Concilii Tridentini Decretum, adsunt auctores, qui in diversas abeunt sententias, quarum duae sunt extremae: una docet eiusmodi matrimonia esse valida; altera vera docet ea esse nulla. Utramque sententiam communiunt S. Sedis Resolutionibus, Decretis aut doctrinis.

In huiusmodi quaestione, quantum novi, duo, quae sunt apprimè distinguenda, facile confunduntur: confunditur scilicet principium iuris cum appii-

XII. In themate matrimonium fuisse nullum saltem ex domicili vel quasi-domicilii utriusque sponsi carentia, quod ex senili Parochi imbecillitate, fuit celebratum, multis legibus ecclesiasticis omnino pessumdatis.¹

catione eiusdem principii ad facta; ita ut principium applicatum identidem consideretur tamquam principium absolutum. Hinc mirum non est si utraque sententia invenire possit fundamentum in S. Sedis Decretis.

Principium iuris in hac re est simplicissimum, quod ita enunciari potest: *Decretum Tametsi obligat haereticos ubi publicatum fuerit aut vigeat tamquam Concilii Tridentini Decretum.* Hoc principium negare tantum ille potest, qui aut affirmet, legem ecclesiasticam non posse obligare haereticos: aut affirmet, Ecclesiam hoc Decreto noluisse obligare haereticos: quae duo manifeste sunt falsa tum ex Catholicae Ecclesiae doctrina, tum ex constanti Apostolicae Sedis praxi.

In applicatione autem huius principii ad singula factorum et locorum adiuncta graves saepe oriuntur difficultates. Namque, cum aliquod iuris principium ad facta est applicandum, inquirenda identidem est quanta sit eiusdem principii vis et quousque protendatur; quae quidem vis dignoscitur ex ipsius legis sententia, ex legislatoris mente aliisque adiunctis: praeterea, cognita vi principii, in applicatione passim subintrant alia iuris principia, quae aliquo modo in conflictum cum illo veniunt, ita ut modo illud vincat, modo haec, in qua re consistit iurisprudencia. Quare, Responsiones et Decreta pro variis rerum adiunctis diversa et contraria necessario prodire debent, quin principium detrimentum patiatur.

Hinc sententia, quae in questione, de qua agimus, docet, matrimonia haereticorum esse valida, *in abstracto* considerata, est falsa, *in concreto* autem, iuxta locorum et factorum adiuncta, identidem reperitur vera; altera autem sententia, quae docet matrimonia haereticorum esse nulla, *in abstracto* est vera, *in concreto* identidem reperitur falsa. Quare, mirum non est, si utraque sententia sub eo respectu, sub quo vera est, possit valide communia cum S. Sedis Resolutionibus et Decretis. Haec confirmationem accipiunt a declarationibus Pii VII in Brevis ad Archiepiscopum Moguntinum, dato die 8 octobris 1803, quem supra Canonista retulit.

¹ Fuit a Parocho neglectum documentum de statu libero, quod a Curia ecclesiastica tum Caietana, tum Fridericus obtinere debuissent. Confer Instructionem Clementis X, quam habes in *Vol. VI, p. 442.* Fuit neglecta venia a Curia obtinenda, ut assisteret matrimonio mixto iuxta Instructionem Secretariae status, quam expositam habes in *Vol. VI, p. 456.* Imprudenter proprio iudicio, quin alia quaereret, rebaptizavit haereticum Fridericum, quamvis sub conditione, quin scilicet instructionem quaereret, quin an rite in sua secta baptizatus fuerit, inquireret, quin abiurationem errorum iniungeret, quin peccatorum confessionem exigeret. Confer Decretum S. Officii, quod habes in *Vol. IV, p. 320.* Neglexit inquirere, an sponsa sufficiens domicilium haberet in ea paroecia ad valide matrimonium contrahendum, aut saltem quaerere delegationem a proprio eius Parocho, vel ab Ordinario. Omisit tertiam publicationem proprio arbitrio, etc, in ipso

CIRCA ELEEMOSYNAM SECUNDAE MISSAE.

Die 29 aprilis 1871.

Summaria precum. Episcopus N. suis litteris per Sacram Congregationem Concilii SSmo Patri datis, ea, quae sequuntur exposuit: « In mea dioecesi et adiacenti (quae dioe-
« cesis adiacens subest S. Congregationi de Propaganda Fide)
« existit pia quaedam sodalitas Sacerdotum et laicorum, quae
« dicitur *Pactum Marianum*. Sodales huius Pacti obligantur pro
« requie cuiuslibet defuncti sodalis quamprimum, post obitum
« eiusdem, unum sacrum celebrare vel curare ut celebretur.
« Quamplurimi Sacerdotes Curati meae dioecesis huic Pacto
« adscripti sunt, inter quos non pauci, qui in suis paroeiis
« ob necessitatem moralem iuxta auctoritatem Apostolicam '
« € in diebus dominicis et festivis binam celebrant Missam.
« Quum vero iidem per annum permultas Missas *fundatas* non
« minus quam erga stipendium oblatum expetitas, ex officio
« celebrare obligentur, atque pauci restent dies, quibus obli-
« gationi supradictae, quam *Pactum Marianum* infert, appli-
« cando pro defunctis ex Pacto satisfacere possint, quum ob
« tenues Beneficii sui redditus grave atque difficile ipsis sit,
« erga stipendium oblatum curare, ut ab aliis Sacerdotibus

actu celebrationis matrimonii neque curavit saltem audire mulieris consensum. In libro denique matrimoniorum neglexit formam quae in Rituali praescribitur, alia utens, quae neque faciebat satis, neque erat undequaque vera, usus etiam manu Friderici in scriptione, ita ut neque eiusmodi scriptura fidem faceret. Videtur incredibile, dari eiusmodi Parochos, silentibus quoque Curiis, ut accidit in alia causa, quam expositam habes in *Vol. I, pag. 129*, in qua tamen Parochus debita piena fuit mulctatus. De Parocho autem non idoneo Tridentina Synodus disposuit in *cap. 6, sess. 21, De Ref.*

¹ Confer Instructionem S. C. de Propaganda Fide, quam exposui in *Vol. VI, pag. 546*, in qua Instructione plura de facultate iterandi Missam reperies.

« Missae debitae celebrentur : hinc magnopere optant, ut ipsis
 « liceat in diebus dominicis et festivis, in quibus unam Mis-
 < sam *pro populo* ex officio applicant, aut qui non sunt paro-
 le chi, applicando speciali alii obligationi satisfaciunt, alteram
 « Missam pro defuncto quodam ex Pacto cui adscripti sunt,
 « applicare. Quod cum nonnisi ex Indulto Apostolico ipsis
 « licere videatur, infrascriptus Episcopus pro Sacerdotibus ad
 « meam dioecesim pertinentibus, qui Pacto illi adscripti sunt
 « aut in posterum adserventur, quos haec res concernit,
 « humillime Sanctitatem Tuam, ut Indultum hoc concedere
 « gratiosissime dignetur, rogo. Eo magis confido, fore ut haec
 « gratia mihi benignissime conferatur, quum eadem Reve-
 ce rendissimus L. (*adiacentis dioecesis*) gaudeat sibi collata ».

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. Antequam ex officio de more nonnulla pro et contra animadverterentur, curatum est Romae inquirere de facultate, quam Episcopus indicabat concessam Episcopo adiacentis dioecesis. Sed non aliud est inventum, quam circulares litterae Sacrae Congregationis de Propaganda Fide die 15 octobris 1863 ad Ordinarios Missionum datae, in quibus declaratur non licere ex regula ordinaria eleemosynam recipere pro secunda Missa (quam servatis servandis, plerumque iterari conceditur) eiusque secundae Missae eleemosynae recipiendae facultatem non esse faciendam nisi extraordinaria et gravi causa intercedente.

Hac notitia habita, inquirendum erat, an casus, de quo agitur, caderet in prohibitionem stipendii recipiendi pro secunda Missa ; et quatenus affirmative, an gratia indulgenda esset.

Ad haec reolebatur Constitutio Benedicti XIV *Cum Semper oblatas*, et Litterae encyclicae SSmi D. N. incipientes *Amantissimi*, agentes de obligatione parochorum eorumque omnium, qui in paroeciis canonicè erectis, sive perpetuo, sive precario paroeciam administrent, applicandi singulis diebus festis Missam pro populo; nec Constitutio altera Benedicti XIV *Declarasti Nobis*, et votum Cardinalis Zelada in causa *Der-*

thusen., diei 20 augusti 1768, 'in quibus agitur de iteratione Missae. ¹

Sed propius ad rem referebantur Resolutiones S. Congregationis Concilii in *Cameracen.*, *Missae pro populo*, die 25 septembris 1858, quae declararunt expresse non posse recipi eleemosynam pro secunda Missa, quas Resolutiones expedit hic referre, quamquam eas expositas habeas cum quadam Instructione in *vol. I, pag. io et seq.*

Quaerebatur itaque : « I. An parochus, qui duas parochias
« regit et ideo bis in die celebrat, utrique parochiae suam
« Missam applicare teneatur, non obstante reddituum tenui-
« tate in casu?

« II. An parochus, qui in una eademque parochia bis
« eadem die celebrat, utramque Missam populo sibi commisso
« gratis applicare teneatur in casu?

« III. An Vicarii aut alii Sacerdotes curam animarum non
« habentes, si quando bis in die celebrant, ut fit quandoque
« seu ut numero sufficienti Missae in ecclesia parochiali cele-
« brentur, seu ut hospitalia, carceres, sanctimonialium conven-
« tus Missa non careant, secundam et ipsi Missam populo
« gratis applicare teneantur in casu ».

Sacra Congregatio rescripsit:

Ad I. *Affirmative.*

Ad II. *Negative, firma prohibitionem recipiendi eleemosynam pro secunda Missa.*

Ad III. *Negative, quatenus curam animarum non habeant, firma semper prohibitionem recipiendi eleemosynam pro secunda Missa.*

Eiusmodi declarationes confirmationem habuerunt in alia causa *Salamantina*, 22 februarii 1861, in qua ad secundum dubium quaerebatur: « An parochus necessario debeat illam
« secundam Missam applicare pro populo sicuti primam, vel
« liberam retineat illius applicationem cum stipendio in casu » :

¹ De his vigentis iuris capitibus plura habes in causis alias expositis singillatim de his agentibus; confer *Vol. I, pag. 7 et 50, 389.*

S. Congregatio responclit: *Dentur Resolutiones in Cameracen., diei 25 septembris 1858, quam causam expositam habes in cit. vol. I, pag. y.*

Animadversum itaque est, cum Sacerdotibus liberum sit secundam Missam iuxta propriam intentionem applicare, dummodo stipendium non recipiant, videri pro defuncto iuxta Pacti Mariani leges secundam Missam posse in themate Presbyteros applicare, quum ob hanc rem stipendium non recipient.

Sed e converso posse animadverti, quamvis hi Parochi vel presbyteri, initio libere darent nomen illae piaae societati, attamen, postquam adscripti fuerint, liberos amplius eos non esse ab illiusmodi celebratione. Quare licet eleemosynam pro secunda Missa materialiter et directe nequaquam perciperent, aequivalens tamen temporale compendium indirecte recipere ex eo quod alio die, quo eam Missam celebrare deberent, liberi sint ad eandem applicandam pro alio titulo cum respondente eleemosyna; quod emolumentum non caperent, si pro defuncto ex Pacti Mariani lege celebrare debuissent.

Ad hanc itaque controversiam solvendam, necessarium erat inquirere de fine legis, quae prohibitionem induxit; ut ex eo fine vis prohibitionis, quousque sese protenderei, dignosceretur. Porro eiusmodi finis seu ratio legis ponendus dicebatur in periculo, ne turpi lucro ac quaestui locus aperiretur, atque in populi scandalo.

**Animadversum itaque est, primis Ecclesiae saeculis non unam ac duas Missas fuisse uni eidemque sacerdoti permissas eodem die celebrare sed etiam plures. Eiusmodi permissionem fuisse coercitam ut amoveretur periculum sordidi lucri et quaestus: unde ex can. *Sufficit, de Consecr., dist. 7*, Alexander II saeculo undecimo sic legitur respondisse: «c Sufficit sacerdoti
« unam Missam in una die celebrare, quia Christus semel
« passus est et totum mundum redemit. Non modica res est
« unam Missam facere, et valde felix est, qui unam digne
« celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt**

< et alteram de die si necesse fuerit. *Qui vero pro pecuniis « aut adulationibus (alias oblationibus) saecularium una die « praesumunt plures facere Missas, non aestimo evadere dam- « nationem ».*

Ex quo ss. canonum interpretes et Bened. XIV in Constitutione *Declarasti nobis*, § *excepta*, et Card. Zelada *l. c.* § 6, 7, 8, inferre veram rationem, cur sacerdotibus prohibita sit Missae iteratio, esse ut sordidi lucri et quaestus periculum averteretur.

Cum itaque haec sit ratio prohibitionis iterationis Missae iuxta ss. canones, inferebatur ulterius hanc quoque esse rationem, quoties permittenda sit secundae Missae celebratio, ut eleemosynae perceptio districte prohiberetur.

De hac tamen prohibitionis ratione in relationibus seu Foliis, ut audiunt, causarum, quae recentius disceptatae sunt super Missae iteratione, nullum verbum reperiri; ¹ immo neque Benedictum XIV in Const. *Declarasti*, de huiusmodi prohibitione recipiendi eleemosynae aliquid innuisse vel meminisse. De hac tamen locutum esse in Constitutione, quae incipit *Quod expensis*, diei 21 augusti 1748, qua Hispaniarum et Portugalliae sacerdotibus tres Missas die omnium defunctorum celebrare concessit.

Sane in ea Constitutione ¹*Quam vero*, memorat Pontifex, studium impensissime a se adhibitum semper fuisse, ut a celebratione Missae omnis avaritiae species omnisque sordidi lucri captandi praetextus arceretur. Subinde § *Ut autem*, diserte monet, sese, dum facultatem memoratis presbyteris secundam ac tertiam Missam die omnium defunctorum celebrandi indulsit, non alia de causa prohibitionem stipendii recipiendi adiecisse,

¹ Hoc tamen mirum esse non debet, quum in Foliis, quae S. Congregationi proponuntur ex officio concinnatis non semper rationes continentur propter quas S. Congregatio ita iudicet; namque causae a S. Congregatione disceptantur, et non raro prodit Resolutio, quae innititur aliis rationibus et motivis, quae in dictis Foliis non considerata sunt. Suas autem decidendi rationes S. Congregatio dare non solet. Cf. quae scripsi in *vol. I, pag. 192.*

nisi quod et ipsa Ecclesia veteri tempore facultatem celebrandi plures uno die Missas coarctavit, ut *avaritiae et sordidis quaestibus tolleretur occasio, vel saltem oblocutionibus silentium imponeretur.*

Ex hac itaque Constitutione dicebatur S. Congregationem regulam de stipendio pro secunda Missa vetando fortasse mutuatam esse.

Posita autem hac legis prohibentis ratione, iterum consideratum est, quid in nostra quaestione pro affirmativa sententia, quid pro negativa militaret.

Pro affirmativa sententia visum est militare, quod periculum huiusmodi sordidi quaestus et popularium oblocutionum in casu procul esset; tum quod ageretur de re, quae raro contingeret, id est quoties aliquis e Sacerdotibus Pacto Mariano adscriptis e vita migraret; tum quod ageretur de actu mere interno, qui, nullo soluto stipendio, populi attentionem fugeret aut offendiculum non pareret. Cum itaque ratio legis exiliare videretur, neque applicanda ipsa lex esset; eo magis quia prohibitio, ex sua natura, stricti sit iuris strictaeque interpretationis.

Pro negativa autem sententia animadversum est, mentem S. Congregationis, quae maximam in hac prohibitionem imponenda gravitatem et diligentiam interposuit, in contrariam fortasse opinionem inducere. In lege enim applicanda *attendere oportet ad principalem intentionem disponentis*; Reiffenstuel, *op. mor. tract. ij, de cens., tit. 2, qu. 4, n. 67*: principalem autem Sacrae Congregationis intentionem esse, ut prospiciatur potius disciplinae ecclesiasticae robori, quam Sacerdotum utilitati.

Reapse hoc rigore in praxi usam videri S. C. ut ex causa *Trevirensi Eleemos. Miss., 23 martii 1861*, per summaria precum exposita.¹ In hac enim agebatur de Missa secunda celebranda cum gravi incommodo, et consuetudo ferebat, ut

¹ Hanc causam habes in *Vol. I, p. 13.*

eleemosyna pro hac secunda Missa ex quibusdam Beneficii perciperetur; attamen Sacra Congregatio edixit, solummodo posse permitti prudenti arbitrio Episcopi aliquam remunerationem intuitu laboris et incommodi, exclusa qualibet eleemosyna pro applicatione Missae.

Item in causam *Almerien. Eleemosynae Missarum* diei 2 martii 1861, in qua causa agebatur de interpretatione Constitutionis Benedicti XIV modo citatae, *Quod expensis*. In hac itaque Constitutione nihil Pontifex innovare voluit circa applicationem duarum vel respective trium Missarum, quas in regno Aragoniae Presbyteri ante Indultum celebrabant, licet eos in Domino hortaretur *ut earum fructum medium omnibus in Christo quiescentibus applicent*: his vero, qui in posterum Benedictinae Constitutionis seu Indulti vi aut tertiam in eodem Aragoniae Regno Missam, aut secundam et tertiam in aliis regionibus, ad quas Indultum extendebatur, celebraturi erant, districte iussit atque praecepit, ut earum fructum medium, non quidem alicui peculiari defuncto, sed in suffragium omnium fidelium defunctorum omnino applicarent. Ad eleemosynam vero quod attinet, pro huiusmodi Missis, haec Benedictus XIV in § *Scimus* decrevit: « De illis, qui ante hoc tempus in Aragoniae Regno duas vel tres eleemosynas accipiebant, nihil innovandum censemus. Iis vero, qui in posterum in eodem Regno tertiam Missam, vigore praesentis Indulti, celebrant, iustis de causis ac sub poenis inferius dicendis districte prohibemus, ne pro ipsa Missa ullam eleemosynam accipere praesumant, sicut iis, qui aliis in locis, hoc eodem indulto comprehensis, secundam tertiamque Missam celebrant, simili ratione ac sub iisdem poenis praecipimus atque iubemus, ut nonnisi unam accipiant eleemosynam, videlicet pro prima Missa dumtaxat *et in ea tantum quantitate, quae a synodalibus constitutionibus seu a loci consuetudine regulariter praefinita fuerit*. Decernentes nullam omnino causam nullumque praetextum aut obtentum ad declinandam huius praeepti nostri observantiam suffragari posse, *ne volunta-*

« riam quidem fidelium oblationem, nam nec a sponte dantibus
« quidquam recipi posse statuimus », etc.

Quaestione ex illa incidente propositione, in ea tantum
quantitate, etc., exorta (quae incidens propositio unica est in
tota Constitutione), an videlicet verba, quae sequuntur, nec
voluntariam fidelium oblationem, etc., referenda quoque essent
ad eam incidentem propositionem: et quamvis multae graves-
que rationes intrinsecae et extrinsecae extarent ad hoc denegandum;
proposito tamen dubio: « An Sacerdotibus compre-
« hensis in Indulto, de quo agitur, prohibitum sit recipere pro
« Missa diei Commemorationis omnium Fidelium defunctorum
« eleemosynam maiorem ea, quae a taxa synodali seu a loci con-
« suetudine regulariter praefinita fuerit, quamvis sponte obla-
« tam in casu », S. Congregatio rigide respondit: *Affirmative*.

Post haec deventum est ad aliam quaestionem, idest qua-
tenus iudicaretur casus propositus subiectus legi de non reci-
pienda eleemosyna pro secunda Missa, an ex gratia permit-
tendum esset, ut Presbyteri Missam secundam applicare
possent iuxta leges Pacti Mariani. Atque pro affirmativa re-
sponsione considerata est tenuitas Beneficiorum, tum multitudo
obligationum Missarum, ita ut pauci dies liberi eisdem Pre-
sbyteris relinquenterentur: atque eiusmodi gratias sanctam Sedem
ope S. C. de Propaganda Fide impertiri solere.

Pro negativa vero responsione consideratum est, ex gratia
parum certe levaminis eis Presbyteris obventurum, cum pro
uno vel altero singulis fortasse annis Missa celebranda esset:
proindeque pro re tam levi nequaquam convenire videri, ut
tam firmae regulae derogaretur: gratiam fuisse negatam in
citata superius causa *Cameracen*, quamquam eadem, ac in
nostra, causae militarent: facultatem Ordinariis Missionum
concessam superius memoratam in exemplum non posse uti-
liter adduci, cum neminem lateat Missionariis gratias extra
ordinem ob speciales circumstantias concedi solere, quae aliis
catholici orbis Episcopis, simili in conditione non constitutis,
omnino denegentur.

Precibus itaque cum animadversionibus ex officio coram Sacra Congregatione propositis, die 29 Aprilis 1871, re de more disceptata, rescriptum prodiit: *In casu peculiari, de quo agitur, stpplicandum Sanctissimo pro gratia ad decennium.*

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Praecipuam rationem, cur Missarum iteratio in praesenti disciplinae ordine sit prohibita, quoties non adsint canonicae causae,¹ esse periculum turpis lucri et quaestus.

II. Eadem rationem aetate nostra Resolutiones S. Congregationis[^]. Concilii Tridentini interpretis provocasse, quae expresse et districte declarant et prohibent eleemosynae receptionem pro secunda Missa quoties ex canonicis causis iteranda sit.

III. Eiusmodi expressam prohibitionem fuisse iamdiu aliquo modo praeformatam a Benedicto XIV in Constitutione, *Quod expensis*, edita pro Hispaniae et Portugalliae regno.

IV. Quamvis haec expressa et peculiaris prohibitio recens sit, fundamentum tamen prohibitionis antiquissimum esse; quod quidem fundamentum si satis non esset privatis auctoribus universim declarandi peculiarem obligationem non recipiendi pro secunda Missa eleemosynam; satis tamen esse S. Congregationi Concilii, quae authentice ius Tridentinum interpretatur, ut hanc obligationem suis Resolutionibus declararet et decerneret.²

¹ Confer Instructionem S. C. de Propaganda Fide in *Vol. VI, p. 545*, et ea quae ibidem adnotavi.

² Fundamentum harum Resolutionum est antiquum ut catholica Ecclesia: namque id quod edixit Alexander II in citato can. *Sufficit, de consecr. dist. 1*, idest: *qui vero pecuniis aut adulationibus saecularium una die praesumunt plures facere Missas, non aestimo evadere damnationem*: non tunc primum incepit esse verum. Missarum enim iteratio, si fiat directe ex unica causa lucri captandi res sacrilega adeo aestimatur ut horrorem quoque excitet in christiano populo, ut experientia demonstrat: tantum enim sacrificium et tremendum mysterium, ut Tridentina Synodus illud dixit, in facto haberetur tamquam materiale medium, in propria facultate positum, captandi lucrum; a quo certe Ecclesia numquam non abhorruit. Ecclesia autem non solum quando agitur de iteranda Missa (in qua faci-

V. Declaratione emissa atque decreta, necessariam non esse authenticam promulgationem, quasi nova lex esset, quum uti nova lex haberi non debeat authentica interpretatio, quamvis sit sub aliquo respectu extensiva iuris.

VI. Colliges praeterea, S. Congregationis mentem eam esse, ut eiusmodi Resolutiones rigore serventur, ita ut neque exemptos eos consideret, qui non recipientes eleemosynam pro secunda Missa, eam tamen per modum regulae applicent pro aliqua suscepta ex conventionem obligatione.¹

lius turpe lucrum haberi potest, si laxato fraeno unusquisque eam iterare posset pro suo arbitrio atque recipere eleemosynas), sed etiam quando de una celebratione agitur, vigilavit semper, ut omnis avaritia submoveretur, quamquam statuerit stipendium celebranti dandum. Quare Tridentina Synodus in Decreto *de observandis et evit. in celebr. Miss.*, iniunctione facta Episcopis et Ordinariis locorum, ut ea omnia prohiberent et e medio tollerent, quae avaritia, idolorum servitus, induxerit, subiunxit: *Atque ut multa paucis comprehendantur, in prunis, quod ad avaritiam pertinet, cuiusvis generis mercedem, condiciones, pacta et quidquid pro Missis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones, potiusquam postulationes, aliaque huiusmodi, quae a simoniaca labe vel certe a turpi quaestu non longe absunt, omnino prohibeant.* In generali huius Decreti sententia nemo non videt, implicite contineri prohibitionem iterandi Missam causa captandi lucrum.

Quare, ut huiusmodi turpis lucri periculum penitus submoveretur, S. Congregatio Concilii ad huius Decreti tramites resolvisse videtur, ut in iteratione Missarum, quae ex canonicis causis fieri contingat, semper prohibita intelligeretur iteratae Missae eleemosyna, idque rigore servaretur. Quare Resolutiones, de quibus agimus, habendae sunt ut authenticae interpretationes huius Tridentini Decreti.

Quum autem agatur de authentica interpretatione iuris, quae a suprema auctoritate procedit (non est enim applicatio aliqua iuris ad facta peculiariter propter temporum vel locorum adiuncta; aut concessio alicuius gratiae, quae non semper supponit certum contrarium ius, cui per gratiam derogetur), eandem vim habet ac ius, quod interpretatur et cum eo quodammodo confunditur. Eiusmodi iuris interpretationes hac posteriori aetate sunt rariores, sed frequentes erant post celebrationem Tridentini Concilii, quae per Iurisconsultos eius temporis atque per Auctores Theologiae moralis evulgabantur, quin necessaria existimaretur nova promulgatio ut vim legis haberent; aetate autem nostra multo facilius per scientificas ephemerides illico divulgantur. Confer quoque, si placet, quae scripsi in Praefatione ad commentarios Constitutionis *Apostolicae Sedis*, qua censurae latae sententiae limitantur.

¹ Ex huiusmodi Resolutionibus, quibus S. Sedes districte prohibet receptionem eleemosynae pro secunda Missa, aliquid consequi videtur,

IRREGULARITATIS

Die 27 ianuarii 1872.

Summaria precum. Iosephus in theologicam facultatem diligenter incumbens, maximo desiderio exoptabat sacris ordinibus initiari: sed cum visiva virtus oculo sinistro ei deficeret, ideoque se non posse promoveri existimaret absque Apostolica dispensatione, supplices preces SSmo Patri admovit pro dispensatione.

Episcopus eum maxime commendavit.

Medicus testatus est, eiusdem sinistrum oculum laborare morbo organico locali, quo Iosephus nec legere, nec eo uti posset in quavis alia operatione: quamquam autem visiva facultas huius sinistri oculi fere deficeret, sustentari eandem a perfecto oculo dextero: nec esse periculum, ut sive sinister oculus, sive dexter, ob influxum illius, aliquod detrimentum lapsu temporis essent denuo passuri: testatus praeterea est, laesum oculum nihil deformitatis praeseferre.

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. Animadversum est, irregularem eum esse, cui oculus sit erutus, si absque notabili deformitate Missae canonem legere nequeat ex *can. ij, dist. 55, ubi legitur: illi, cui erutus est oculus, non possunt, secundum canones, Sacerdotii iura concedi. His autem iuxta Glossam in*

quod in praxi utile erit Sacrorum Antistitibus. In statu, quo Catholica Ecclesia aetate nostra versatur, ob Presbyterorum deficientiam non difficile contingit ut christiani populi Missa careant. Quum autem ratio (saltem praecipua) cur prohibita censeatur Missae iteratio, sit periculum turpis lucri: quum praesenti aetate sit omnino prohibita receptio eleemosynae pro Missis iteratis, minori animi scrupulo concedere poterunt veniam iterandi Missam in populi commodum; periculum enim iterandi Missam ob turpe lucrum cessat, quando pro iterata Missa prohibita districte maneat eleemosynae receptio.

cap. 2, de Verbor. signifie, in 6, equiparandos videri eos, qui destituti sint virtute viva in oculo sinistro, ait enim Glossa: «Sacri canones cum doceant eum esse a Missae sacrificio celebrando removendum, qui laevo oculo careat, haud secus de eo sentire videntur, qui laevum oculum habens in eo facultatem visivam non habeat ».

Sed e converso doctores docere, qui eam deformitatem haud praesferant, quae scandalum in celebratione excitet et exercitium celebrationis impediatur, non esse irregulares. In irregularitate enim ex defectu corporis, deformitatem esse rationem irregularitatis, quae deformitas, si cesset, et ipsam irregularitatem cessare videri, ita Navarrus, c. 2/, n. /gg; Laymann, l. 1, tract. 5, cap. y, Theol, moral, in summ. n. 2, ubi ait: « Unius oculi, etiam sinistri, privatio sine notabili deformitate te irregularem non efficit ».

Pirhing autem lib. i, decret, tit. 20, n. 6 haec tradere: « Quod si quis utrumque oculum integrum habeat, quamvis virtute videndi privatus sit in dextero, sine notabili tamen deformitate, exterius apparente, non est irregularis: secus est si privatus sit visu in sinistro, qui oculus Canonis vocatur, tum enim est irregularis, etsi notabilis deformitas in ipso oculo non sit; nisi oculus dexter tanta virtute videndi polleat, ut sine indecora faciei conversione Canonem Missae legere possit, ad quod etiam subservire potest libri accomodatio, Navarr., lib. i, consil. 6 et y, n. i gg, h. t., dub. i, Cor oli. i, dicto 4, Suarez, disp. 31, de cens., sec. 2, ?i. 13, Avila, de cens., disc. 3, dub. i, cor oli. i ».

Reiffenstuel tamen tradere, lib. 5, tit. 37, § 4, num. 83, communiorem esse Doctorum sententiam eos irregulares esse, qui visu oculi sinistri careant.

Nonnullis praeterea de more animadversis circa dispensationis indulgentiae vel denegandae causas, propositae fuerunt eiusmodi preces coram S. Congregatione die 27 ianuarii 1872, ex qua prodiit Rescriptum: *Pro gratia arbitrio et conscientiae Episcopi, facto verbo cum SSmo.*

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Dubitari, an ille qui oculo sinistro non videat, neque deformitatem praesferat, sive in se sive, in legendo Canone, sit irregularis.

II. Petitam ideoque gratiam, quamvis de promovendo agatur, per S. Congregationem facile impetrari.

III. Neque S. Congregationem usam esse verbis *dispensationis et habilitationis*, quae adsignificarent Iosephum irregularem.¹

DISPENSATIONIS AB IRREGULARITATE

Die 27 ianuarii 1872.

Summaria precum. Ioannes Presbyter et Parochus apoplectico morbo correptus fuit. Lapsu temporis lingua aliorumque membrorum vires actusque pristinos recuperavit; brachio tamen manumque dextera ita impeditus remansit, ut ritibus Missae et caeremoniis peragendis facere satis nullatenus posset.

Postulavit itaque, ut ei liceret sacrum facere, manu sinistra exequendo, quae dextera non valebat.

Archiepiscopus hunc Parochum optime meritum commendavit.

S. Congregatio de more rescripsit Archiepiscopo, ut referret: an coram magistro caeremoniarum experimentum « factum fuerit, eiusque relationem scriptam transmittat, et « quatenus negative, ipsum experimentum peragat; item, an « irreverentiae vel admirationis popularis periculum timeri « possit ».

¹ Cf. simile responsum datum in simili quaestiuncula p. 46 et quae ibidem adnotavi.

Sacer Antistes habiti experimenti relationem transmisit, quae haec inter cetera continet: « Parochum Ioannem N apo-
« plexia partiali correptum, brachio suo dextero et manu ipsa
« arida, in ulla Missae parte minime quidem uti, cum sini-
« stra tamen et sana altera cuius vis et dexteritas in explen-
« dis omnibus mirabilis revera et providentialis esse videtur,
« totum Missae sacrificium sat caute et reverenter, absque
« ulla populi admiratione, ipsiusque animi ac devotionis per-
« turbatione, imo potius, uti auditum, eius aedificatione per-
« ficere posse ».

Post haec Archiepiscopus preces suas pro dispensatione et quidem absque adstantia alterius Presbyteri renovavit.

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. Animadversum est, Ioannem certo irregularem evasisse quoad Missae celebrationem, cum non amplius esset idoneus ad hoc ministerium exercendum *cap. 6 de Corpore vitiatu et ex âap. 2 de Clerico aegrotante, in quo legitur: Presbyterum, cuius duos digitos cum medietate palmae a praedone abscissos significasti, Missam non permitimus celebrare; quia nec seciire, propter debilitatem, nec sine scandalo, propter deformitatem membri, hoc fieri posse confidimus. Ipsum autem ceteris officiis sacerdotalibus fungi minime prohibemus.*

Deesse videri causas dispensationis, quae esse solent ecclesiae, cui sit addictus, necessitas vel utilitas; quum de his nulla explicita mentio fieret; desiderium autem celebrandi Missam non esse causam sufficientem dispensationis.

Neque praeterea quemque facile suaderi, nullam in themate admirationem nullumque scandalum in sacrificio peragendo excitari, cum populus christianus videat ritus sacros una tantum manu perfici eaque sinistra, quam veluti subsidiariam novit sanctioribus sacrificii partibus inservire. Quum insuper ageretur de apoplexiae morbo, periculum imminere in eum recidendi.

Inde nonnulla exempla allegata sunt, in quibus S. Congregatio vel dispensationem denegavit, vel eam arctis condi-

tionibus circumscripsit. Ex. gr. in *Abellinensi* die 7 iulii 1770 agebatur de Presbytero, qui ex apoplético morbo brachio manaque sinistra laesus fuerat: veniam ideoque petebat sacrum faciendi in templo paroeciali parvi cuiusdam oppidi horis a populi frequentia remotis, ut eleemosynam, qua indigebat, percipere valeret. Ordinarius de more rogatus affirmaverat nullam conspici deformitatem, quae scandalum pareret in populo: quamquam subiungeret esse periculum in Hostiae fractione, in calicis elevatione etc. S. Congregatio respondit: *Negative*,

In causa *Burgi s. Sepulcri*, anno 1821 proposita per summaria precum-, quae huic nostrae est affinis, tandem rescripsit, pro gratia dispensationis et rehabilitationis iuxta petita arbitrio et conscientiae Episcopi ad triennium: triennio autem expleto, Episcopus quamvis prorogationis preces porrexerit, tuto affirmans nullum irreverentiae aut scandali periculum ex postulantis celebratione oriri; et praeter spiritualia auxilia, eum indigere Missae eleemosyna: tamen die 18 septembris 1824 Rescriptum prodiit: pro gratia prorogationis ad formam praecedentis Indulti ad triennium, onerata conscientia Episcopi quoad remotionem scandali, et ad D. Secretarium cum SSmo.

Sed e converso pro Oratore est animadversum, agi in themate non de promovendo ad ss. Ordines, sed de iam promoti, qui praeterea irregularis evaserit absque sua culpa: his in adiunctis S. Congregationem se benigniorem exhibuisse: eo magis quod ageretur de Parocho, Archiepiscopo testante, optime merito: his accedere laevae manus vim et dexteritatem, quam mirabilem testabatur Archiepiscopus, unde sat caute et reverenter absque ulla populi admiratione omnes ritus perficere valeret: quibus in adiunctis suppetere exempla dispensationis ut in *Consentina* 13 iulii 1725, in qua ob rigiditatem dexteri brachii venia data est utendi sola sinistra manu in crucibus, in elevatione et in sumptione calicis; item in *Baren*. 28 ianuarii 1824, in *Burgi s. Sepulcri* 1821 et 1824, et novissime in *Asturicensi* die 27 februarii 1869 inter summaria precum.

RESCRIPTUM. His precibus coram S. Congregatione Concilii propositis et disceptatis, die 27 ianuarii 1872 rescriptum prodiit: *Pro gratia dispensationis et rehabilitationis arbitrio et conscientiae Archiepiscopi, dummodo celebret cum assistentia alterius Sacerdotis, ad triennium; et quatenus interea morbus non ingravescat, facto verbo cum SSmo.*

EX QUIBUS COLLIGES:

In irregularitate, quae ex morbo apoplético oriatur, quamvis multa concurrant, quae dispensationem suadeant; S. Congregationem tamen, praesertim ob periculum, quod in celebratione Missae obvenire possit, caute 'admodum in concedenda gratia procedere,

APOSTOLICA CONSTITUTIO

Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Pii divina providentia Papae IX super privilegiis Protonotariorum Apostolicorum « ad instar » nuncupatorum.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

Apostolicae Sedis officium, quod licet imparibus meritis, tenuitati Nostrae inscrutabili divinae providentiae consilio demandatum est, inter multimodas curas, quibus hisce maxime temporibus premimur, hanc etiam Nobis imponit, ut eas concessionem per Romanos Pontifices Praedecessores Nostros factas, quae temporis lapsu vel nimis ampla et prava interpretatione, magnum ecclesiasticae disciplinae detrimentum attulerunt, eas prout exigit necessitas, ad rectum mentis ipso-

rum Praedecessorum Nostrorum et Nostrae tramitem reducere studeamus: idque potissimum et ipsa rei gravitas et augusta Ecclesiae liturgia, nec non et varia Praedecessorum Nostrorum temperamenta, alias ad eundem finem adhibita, visa sunt Apostolicae decisionis oraculum postulare. Sane, *ut patet, Protonotarios Apostolicos ad instar Participantium* nuncupatus, insignibus privilegiis Romanorum Pontificum benignitate auctos fuisse. Verum, ut est humanae naturae infirmitatis, sive ex prava eorundem privilegiorum interpretatione, sive etiam ex immoderato honorum desiderio, non raro extra Urbem contigisse compertum est, ut plures ex memoratis Protonotariis, non sive gravi Episcopalis dignitatis iniuria, indebitas sibi praerogativas, praesertim in Pontificalibus exercendis usurpare praesumpserint. De huiusmodi abusibus quum frequentissimae expostulationes a non paucis Episcopis ad Nos delatae fuerint et porro deferantur, Nos ad praedictos eliminandos abusus certasque edendas regulas, quibus privilegia declarentur Protonotariis Apostolicis *ad instar*, vere proprieque spectantia, modusque praefiniatur in usu eorundem privilegiorum omnino servandus, peculiarem nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium sacris tuendis Ritibus praepositorum cum aliquibus Romanae Curiae Praelatis, Congregationem deputandam duximus, cui rem universam discutiendam commisimus. Quae quidem Congregatio, cunctis accurate diligenterque perpensis, in Conventu sub die XVIII. Mensis Aprilis proxime praeteriti habito, negotium sibi demandatum ad exitum perduxit, atque haec, quae sequuntur decernenda censuit.

I. Protonotarii Apostolici *ad instar Participantium* a Summo Pontifice ad hunc honorem eveci, inter Praelatos Domesticos eo ipso accensentur.

II. Licet illis habitu Praelatio uti, nimirum: veste talari caudata, fascia et pallido seu mantelletto violacei coloris cum collari et caligis item violaceis ac birreto, quod tamen omnino nigrum esse debet.

III. Hunc habitum Praelatitium cum Rochetto subtus palliorum adhibere poterunt in publicis supplicationibus aliisque sacris functionibus; in reliquis vero Rochettum dimittant; simulque sciant numquam sibi licere, praeterquam in celebratione Missae Pontificalis, Crucem pectoralem et Annulum deferre.

IV. Habitu privato incedentibus, fas erit iisdem Protonotariis, retento usu collaris et caligarum violacei coloris, induere vestem talarem nigram fimbriis globulisque rosaceis ornatam, circumcingere illam ad lumbos parva fascia violacea, pallium item violaceum superimponere ac pileo nigro vittam seu chordulam sericam rubri coloris, auro tamen non intertextam, adiungere.

V. Habitu Praelatitio induti, quoscumque Clericos Presbyteros, Canonicos singillatim sumptos nec non Praelatos superiores Ordinum Regularium, quibus Pontificalium privilegium non competat, praecedunt; minime vero Vicarios Generales vel Capitulares, Canonicos collegialiter unitos et Abbates.

VI. Si in habitu Praelatitio sacris functionibus assistant, non genuflectant, sed caput Cruci inclinent, uti fieri solet a Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, duplici ductu thurificentur et considereant iuxta ordinem nuper indicatum.

VII. Si forte Canonicatu aut Dignitate in aliqua Ecclesia potiantur, habitum ibi gestent sui ordinis proprium, non Praelatitium: excepta tantum veste talari, quae violacea esse poterit, eoque considereant et incedant loco, qui ipsis ratione Beneficii competit. Quod si habitu Praelatitio uti nihilominus velint, sedem occupent ipsis superius assignatam et pro ea vice distributiones quotidianas amittant, quae sodalibus accrescant.

VIII. Indulto gaudeant privati Oratorii ab Ordinario visitandi atque approbandi, in quo, diebus etiam solemnioribus, in consanguineorum et affinium secum cohabitandum, nec non famulorum suorum praesentia, Missam vel per se celebrare, vel per quemcumque Sacerdotem saecularem vel cuiusvis

Ordinis regularem, rite probatum, celebrare facere, libere possint et valeant. Privilegio autem Altaris portatilis omnino carere se sciant.

IX. Ius habent assistendi Capellis Pontificiis ibique sedendi post Protonotarios participantes.

X. Conficere possunt Acta de causis Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei, quo tamen privilegio uti nequeant, si eo loci alter sit e Collegio Protonotariorum Participantium.

XI. Rite eliguntur in Conservatores Ordinum Regularium, in Iudices Synodales, in Commissarios Apostolicos et Iudices a Summo Pontifice adsciscendos pro causis Ecclesiasticis et Beneficariis. Item apud ipsos Professionem Fidei recte emittunt, qui ex officio ad eandem adstringuntur. Item coram ipsis pensiones transferri possunt ab iis, qui eo gaudent privilegio.

XII. Meminerint tamen Protonotarii Apostolici *ad instar Participantium*, minime obstantibus privilegiis superius recensitis, ipsos a locorum Ordinariis eorumque iurisdictione minime esse exemptos, sed iisdem Ordinariis iuxta communis iuris regulas, omnino subiectos, nec proinde sine expresso illorum assensu, umquam posse Pontificalia exercere.

XIII. Impetrata autem Ordinarii venia, qui ea tribuere poterit quoties et pro quibus Solemnitatibus voluerit, etsi Missa sollemnis celebranda sit in Ecclesia exempta, obtento insuper assensu Praelati, cui haec ipsa Ecclesia subest, non idcirco memorati Protonotarii fas sibi esse putent solemne Sacrum iisdem prorsus ritibus et pompa peragere, qui Episcopali tantum dignitati conveniunt. Plura siquidem sunt quae illis omnimode, prout sequitur, interdiciuntur.

XIV. Itaque ad Ecclesiam, ubi rem divinam sint solemniter celebraturi, privatim accedant. Non cappam magnam, nec Pileum pontificale audeant assumere, ne unum quidem Presbyterum vel Clericum superpelliceo indutum sibi comitem adsciscant: non in templi vestibulo ab Ecclesiae Clero associari se sinant; non denique populum lustrali aqua ibidem

aspergere, nec ipsi intra Ecclesiam benedicere manu prae-sumant.

XV. Item abstineant ab usu septimi candelabri super Altari, sacras vestes non ex eo, sed in sacrario assumant et deponant, non in faldistorio eove minus in throno sedeant; sed una cum Ministris in Scamno cooperto tapeto vel panno coloris officio diei respondentis, non Baculo pastorali, non Canone, non Palmatoria, non Presbytero assistente utantur; manus nonnisi semel post Offertorium ad Altare lavent. Denique nec dicat PAX VOBIS, loco DOMINUS VOBISCUM, dum populum salutant, nec in fine Missae trinam benedictionem imper-tiantur.

XVI. Quoad ornamenta Pontificalia hisce tantum uti poterunt, scilicet: Caligis et Sandaliis sericis nec auro nec argento ornatis, sericis item Chirothecis sine opere phrygio aureo vel argenteo, Dalmatica, Tunicella, Annulo cum unica gemma, Cruce pectorali sine ullis gemmis cum chordula serica violacei coloris, Mitra simplici ex tela alba cum sericis laciniis rubri coloris, ac pileolo nigri coloris, attamen nonnisi sub Mitra adhibendo.

XVII. Haec ipsa vero pontificalia ornamenta assumere nequibunt in Missis pro Defunctis, in Processionibus et in quibuscumque aliis ecclesiasticis Functionibus, nisi forte Missam solemnen immediate praecedant vel subsequantur, at semper depositis in eiusmodi functionibus a Missa distinctis, Chirothecis cum Dalmatica et tunicella.

XVIII. In Missis privatis quoad indumenta, caeremonias, ministros, Altaris ornatum, cereorum lucentium numerum a simplici Sacerdote non differant, adeoque nullum prorsus ex ornamentis Pontificalibus pro Missa solemni tantum sibi indultis adhibeant, atque ab omnibus et singulis ritibus in ipsa Missa solemni sibi vetitis penitus abstineant.

« Verum cum Protonotarii *ad instar Participantium* nequeant in Urbe, ob Summi Pontificis praesentiam, Pontificalium privilegium exercere, hinc illis Romae permittitur ut

iuxta vigentem ibi usum possint in Missis privatis, dummodo habitu Praelatio sint induti, sese ad Missam praeparare eaque absoluta, gratiarum actiones persolvere coram Altari in parvo genuflexorio sine strato cum duobus pulvinaribus tantum, altero sub genibus et altero sub brachiis; sacras vestes ex eodem Altari sumere, palmatoria uti ac Presbyterum superpelliceo indutum adhibere, qui Missalis folia illis evolvat: salvis tamen quoad Patriarchales Basilicas peculiaribus statutis et consuetudinibus ibidem laudabiliter observatis, et cauto semper ut abstinere omnino debeant ab Annulo et Cruce pectorali, ab jaso pileoli, a salutatione populi per verba « *Pax Vobis* », a trina benedictione in fine Missae et ab aliis quibuscumque ritibus et caeremoniis, nonnisi S. R. E. Cardinalium et Episcoporum propriis.

XX. Recensita haec privilegia illa sunt, quibus dumtaxat Protonotarii *ad instar* ab Apostolica Sede donantur. Verum non aliter illa exercere licebit iis, qui huiusmodi honorem rite fuerint consecuti, nisi antea Apostolicas Litteras vel legitimum Diploma suae nominationis in officio Secretarii Collegii Protonotariorum Participantium exhibuerint, cuius erit in codicem referre nomen, cognomen, aetatem, patriam et qualitates novi Protonotarii *ad instar*, nec non diem expeditionis praedictarum Litterarum Apostolicarum seu Diplomatis; nisi insuper coram Decano Protonotariorum Participantium vel per se, si Romae versentur, vel etiam per legitimum Procuratorem, si alibi commorentur, Fidei professionem et Fidelitatis iuramentum praestiterint, et nisi denique de sua legitima nominatione nec non de Fidei professione et Fidelitatis iuramento a se, ut supra, praestitis authenticum documentum nomine totius Collegii Protonotariorum Participantium ab huius Decano et Secretario subscribendum et Collegii ipsius Sigillo muniendum, Ordinario praesentaverit, una cum notula typis impressa honorum, privilegiorum et praerogativamm Protonotariatus *ad instar* inhaerentium ad formam praesentis Decreti, iisdem prorsus, quibus supra, subscriptionibus et Sigillo munita.

XXI. Qui secus facere aliisve, praeter memorata, privilegiis et iuribus uti praesumpserint, si ab Ordinario semel et bis admoniti non paruerint, eo ipso Protonotariatus honore privatos se sciant.

XXII. Quae supra de usu Pontificalium et de modo Missam privatam celebrandi quoad Protonotarios *ad instar Participantium* decreta sunt, a caeteris etiam Romanae Curiae Praelatis, quibus ex Constitutionibus aliisve specialibus Indultis Apostolicis privilegium Pontificalium competat, erunt admodum servanda. Si qui vero Praelati et Praelatorum Collegia amplioribus hac in re praerogativis se aucta fuisse arbitrentur,¹ peculiaria sua iura in Sacrorum Rituum Congregationem deducant, ut quod e canonicarum sanctionum praescripto visum fuerit, opportune decernatur.

XXIII. Cum autem inter privilegia quibus a RR. Pontificibus nonnulla Cathedralium aliarumve Insignium Ecclesiarum extra Urbem Capitula decorata fuerunt, illud quoque fuerit identidem concessum, ut praedictarum Ecclesiarum Canonici titulo gaudeant Protonotariorum *ad instar Participantium*; attente perpendant istiusmodi Capitula ex nudo hoc titulo singulis Canonicis Pontificia benignitate tributo, minime deduci posse privilegia quoque ipsis indulta fuisse eorundem Protonotariorum propria, sed iuxta regulam a sacra Rituum Congregatione in generali Decreto diei 27 aprilis 1818 traditam et a Sa. mem. Pio VII. Idibus decembris eiusdem anni in Constitutione « *Cum innumeri* » confirmatam, meminerint « *Leges et conditiones in Apostolicis indultis praefinitas, accurate diligenterque servandas, neque ulli fas esse concessionis limites pro suo arbitrio praetergredi, vel in Romana Curia id genus Insignia deferre, vel sibi singulatim et extra*

¹ Confer si placet Constitutionem Pii VII fel. rec. quae incipit, *Decretum Romanos Pontifices*, editam die 4 iulii 1823, quam habes in Vol. III harum ephemeredum pag. 569; nec non mentem S. C. SS. Rituum ibidem expositam.

« Collegii functiones attributa existimare, quae corpori tantummodo sunt collata».

XXIV. Caeterum, praedicta Congregatio particularis, hoc Decreto nihil detractum voluit de iuribus, privilegiis et exemptionibus Collegio Protonotariorum Participantium iuxta Constitutiones Apostolicas, ac praesertim iuxta Litteras in forma Brevis « *Quamvis peculiare facultates* » die 9 februarii 1853 datas quoquomodo spectantibus.¹

« Nos igitur qui certum ordinem in omnibus servari sinceris desideramus affectibus, praemissa omnia et singula a praefata Congregatione digesta atque statuta, Apostolica Auctoritate, tenore praesentium, confirmamus et approbamus, eaque veluti Motu proprio, certa scientia ac de Apostolicae Potestatis plenitudine constituimus, ordinamus atque sancimus.

« Decernentes praesentes Litteras, etiam ex eo quod in praemissis et circa praemissa, ius vel interesse habentes seu habere quomodolibet praetendentes, vocati et auditi non fuerint, nec eis consenserint, ab omnibus ad quos nunc spectant et in futurum spectabit, perpetuo et inviolabiliter observari debere easdemque nullo unquam tempore, ex quavis causa quantumvis iuridica, privilegiata ac ex quovis capite, colore et praetextu de Subreptionis vel Obreptionis ac nullitatis vitio seu intentionis Nostrae aliove quolibet etiam substantiali defectu notari, impugnari, aut adversus illas oris aperitionem vel aliud iuris, facti vel gratiae remedium intentari posse ; sed eas semper et perpetuo validas et efficaces existere suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere.

« Sicque et non aliter per quoscumque Iudices Ordinarios vel Delegatos quavis auctoritate et potestate fungentes, seu honore, praeeminentia ac dignitate fulgentes, etiam causarum curae, Camerae Apostolicae Auditores ac Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de latere Legatos, Vice-Legatos atque Apostolicae Sedis Nuncios, sublata eis et eorum cuilibet,

¹ Eiusmodi Constitutionem habes in Appendice I.

quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate, iudicari et definiiri etiam debere, ac irritum quoque et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

« Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra et Cancellariae Apostolicae regula « *De iure quaesito non tollendo* » ac quibusvis specialibus vel generalibus Apostolicis Constitutionibus atque privilegiis, gratiis et indultis, etiam confirmatione Apostolica vel quavis alia firmitate roboratis atque litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis clausulis et decretis, quibusvis Capitulis, Collegiis ac etiam peculiaribus personis, quacumque ecclesiastica aut mundana Dignitate fulgentibus, quantumvis specifica et individua mentione dignis, quocumque tempore concessis, nec non quibusvis consuetudinibus etiam immemorabilibus: quibus omnibus et singulis, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica et individua mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret; illorum tenores ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata praesentibus inserti forent, pro expressis habentes, ad praemissorum omnium et singulorum effectum consequendum, latissime et plenissime ac specialiter et expresse de Apostolicae potestatis plenitudine Motu pari derogamus ac derogatum esse volumus, caeterisque in contrarium quomodolibet facientibus quibuscumque.

« Volumus autem quod praesentium Litterarum transumptis etiam impressis, manu tamen alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo alicuius personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides in iudicio et extra illud, adhibeatur, quae eisdem praesentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensae.

« Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae confirmationis, approbationis, constitutionis, ordinationis, sanctionis, decreti, derogationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare prae-

sumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum Eius, se noverit incursum.

« Datum Romae apud Sanctum Petrum IV Kalendas Septembris Anno incarnationis Dominicae Millesimo Octingentesimo Septuagesimo Secundo, Pontificatus Nostri Anno Vigesimo Septimo ».

F. CARD. ASQUINIUS

C. GORI SUBDATARIUS

VISA

DE CURIA I. DE AQUILA E VICECOMITIBUS

Loco ifr Plumbi

I. CUGNONIUS

Reg. in Secretaria Brevium.

APPENDIX I.

Litterae Apostolicae in forma Brevis de Protonotariis Apostolicis Participantibus editae die 9 februarii anno 1853 declarantes et limitantes eorum vetera privilegia.

Pius PAPA IX. AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Quamvis peculiare facultates ac privilegia nonnullis personis seu Collegiis, ad eorum remuneranda merita vel dignitatem amplificandam, ex Romanorum munificentia Pontificum concessa atque attributa sint, ea tamen moderanda censemus, et vero etiam abroganda, quum minus opportuna temporibus ac bono publico minus consentanea deprehendamus. Antiquissimum porro est in hac Romana Ecclesia Collegium septem Notariorum a S. Clemente I Praedecessore Nostro ad consignanda Uteris posterisque Martyrum gesta institutorum, qui postmodum ob muneris praestantiam Protonotarii dicti sunt, et pluribus singularibusque privilegiis decorati. Ipsis quidem fel. me. Sixtus V Praedecessor Noster nedum antiqua privilegia confirmavit, verum nova etiam atque ampliora largitus est per Apostolicas suas sub plumbo datas Literas Nonis Februarii Anni MDLXXXVI. Quum

vero idem Collegium Protonotariorum ob praeteritas rerum vices ad paucos redactum pene extinctum esset, paternas ad illud curas convertens recol. me. Gregorius XVI Decessor Noster per suam Constitutionem vi Idus Februarii anni MDCCCXXXVIII editam ipsum ad pristinum septenarium numerum veteremque splendorem restituit. Iam vero singularia inter privilegia memoratis comprehensa Literis Sixti PP. V aliqua Nos esse animadvertentes, quae neque praesenti temporum conditioni, neque publicae rei bono convenire compertum sit; idcirco alia ex iis moderanda, seu quibusdam subiicienda conditionibus, alia vero penitus abroganda existimavimus. Et quidem privilegium promovendi ad gradum doctoratus in utroque iure ex commemoratis Sixti V. Literis Collegio Protonotariorum impertitum iamdiu moderatus est, ac coarctavit fel. me. Benedictus XIV per Apostolicas suas sub plumbo datas literas iv Kalendas Septembris anno MCCXLIV, quibus definivit edixitque licere Protonotariis Apostolicis quatuor dumtaxat personis in singulos annos, eisque non absentibus, sed realiter in Urbe praesentibus doctoralem lauream in utroque iure deferre, praevio tamen diligenti ac severo examine per ipsosmet Protonotarios personaliter ac collegialiter instituendo iuxta Apostolicas in forma Brevis Literas Urbani VIII die v Septembris Anni MDCXXXIX evulgatas; quem postea personarum numerum idem Benedictus XIV in ipsis illis supra memoratis Literis ampliavit in benevolentiae et honoris testimonium erga Protonotariorum Collegium; ipsis quippe concessit, ut in posterum non quatuor tantum singulis annis, verum sex personas in Urbe tamen praesentes doctoris laurea in alterutro, sive utroque iure decorare possent servata forma ac conditionibus inibi praescriptis et explicatis. Nos igitur commune bonum prae oculis habentes motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione Nostra supra memoratis Apostolicis Literis tum Sixti V, tum Urbani VIII, Benedicti XIV, et Gregorii XVI Praedecessorum Nostrorum, quatenus opus est, et in iis dumtaxat, quae Constitutioni huic Nostrae adversantur, derogantes, Protonotariis Apostolicis de numero participantium vulgo appellatis privilegium deferendi doctoris gradum seu lauream in Theologia, et in alterutro, vel utroque iure ratum habemus ac confirmamus, servatis tamem conditionibus infra explicandis; in Philosophia vero, in Medicina aliisque artibus seu scientiis ac facultatibus omnino tollimus atque abolemus. Volumus autem atque mandamus, ut quatuor dumtaxat personis in facultate Theologica, ac quatuor itidem in alterutro, vel utroque iure in urbe tamen praesentibus doctoris gradum deferre valeant, utque de huiusmodi personis doctoris gradum petentibus antea ad Nos Nostrosque in Apostolica Sede Successores referre debeant, secus concessio doctoralis laureae nulla atque irrita sit. Praecipimus etiam, quod iam a Benedicto XIV praescriptum est, ut si dictus numerus personarum ad gradum doctoris promovendarum uno anno quavis de causa

non sit completus, minime absolvi et compleri possit annis subsequentibus. Iubemus praeterea, ut ad instituendum candidatorum examen Protonotarii convenient numero saltem quinque; quod si, aliquibus eorum impeditis, huiusmodi numerum pertingere nequeant, ad illum explendum Archigymnasii Romani professores adsciscant, denique ut in huiusmodi examine omnia servare debeant, quae de periclitanda scientia promovendorum ad gradum doctoralem praescripta sunt per Leonem XII Praedecessorem Nostrum in sua Constitutione « Quod divina sapientia » : si secus fecerint, concessionem doctoralis laureae irritam declaramus. Volumus insuper atque mandamus, ut de laureis collatis certiore faciant quolibet anno Congregationem S. R. E. Cardinalium studiis moderandis praepositam, utque, ad normam praefatae Constitutionis Benedicti XIV, nota rogatus promotionum descriptis promotorum nominibus et cognominibus infra mensem a die cuiuslibet promotionis computandum ad Archivium urbanum per Secretarium Collegii eiusdem, vel per ipsos promotos deferatur, ac postquam eiusmodi nota ad Archivium praedictum delata sit, promotus ad lauream doctoralem pro legitime promotus haberi debeat ad quosvis iuris effectus, alias doctoratus nullus sit atque irritus, nec promotus ulla ratione suffragetur. In exercendo autem privilegio quo iidem Protonotarii gaudent ex memorata Sixti V Constitutione, unum scilicet Protonotarium quotannis creandi absque tamen exemptionibus et privilegiis, hoc est mere titularem, volumus ac iubemus, ut in posterum, nisi consultis antea Nobis Nostrisque in Apostolica Sede Successoribus, neminem ad huiusmodi honorem et gradum promovere possint et valeant. Facultatem vero notarios, seu tabelliones publicos creandi dictis Protonotariis prorsus adimimus. Praeterea omnino tollimus atque abrogamus privilegium iuxta antedictam Sixti V Constitutionem Protonotariis eisdem attributum, spurios scilicet aliosque ex quovis illicito concubitu procreatos legitimandi ad successionem quorumcumque bonorum sive ex testamento, sive ab intestato, eosque idoneos declarandi ad quosvis honores, dignitates et officia sive publica sive privata exercenda prout fusius hac super re in memoratis Sixti PP. V. Literis continetur. Item irritum esse volumus planeque abrogamus alterum privilegium, ut tam Protonotarii Apostolici ipsi, quam eorum consanguinei, affines et familiares sive in Urbe sive in tota Ecclesiastica ditione arma prohibita absque speciali permissu, et licentia deferre possint et valeant. Quoniam vero consueverunt Romani Pontifices praeter septem Protonotarios vulgo participantes appellatos aliis etiam Ecclesiasticis viris huiusmodi honorem deferre ita tamen, ut licet de participantium numero minime sint, ad eorum instar censeantur, idcirco ut maius inter eos discrimen extet, volumus ac mandamus, ut septem Protonotarii participantes a locorum Ordinariis eorumque iurisdictione liberi atque exempti Nobisque et Apostolicae Sedi immediate

subiecti maneant iuxta Sixti PP. V concessionem; alii vero Protonotarii ad instar participantium sive ad hunc honorem iam electi, sive in posterum eligendi locorum Ordinariis iuxta communis iuris regulas subiecti omnino sint ac censeantur, quemadmodum ipsos tenore praesentium Ordinariorum iurisdictioni plane subiicimus, ac proinde sine illorum assensu nunquam poterunt Pontificalia exercere. Insuper Protonotariis participantibus privilegium Altaris portatilis ratum habemus ac confirmamus ea tamen lege ac conditione, ut illud in alienae habitationis domibus erigere nunquam possint nisi ipsi occasione itineris, seu hospitii gratia in iisdem domibus diverentur, utque Missa, quam super idem altare portatile decenti semper in loco erigendum diebus etiam solemnioribus vel per se celebraverint vel per alium Sacerdotem saecularem seu regularem rite probatum celebrari fecerint, tum Protonotariis ipsis eorumque consanguineis et affinibus cohabitantibus, tum personis eorum famulatus seu comitatus addictis, nunquam vero aliis personis in Ecclesiastici praecepti implementum suffragetur. Protonotariis vero ad instar participantium, qui iam creati sint, vel in posterum creabuntur, idem altaris portatilis privilegium tollimus eisque dumtaxat concedimus indultum privati Oratorii ab Ordinario visitandi atque approbandi, in quo diebus etiam solemnioribus in consanguineorum et affinium secum cohabitandum, necnon famulorum suorum praesentia, Missam vel per se celebrare vel per quemcumque Sacerdotem saecularem, vel cuiusvis Ordinis regularem rite probatum celebrare facere libere possint et valeant. Haec Nos statuimus, decernimus atque mandamus non obstantibus Nostra et Cancellariae Apostolicae regula de iure quaesito non tollendo, necnon superius memoratis Sixti V, Urbani VIII, Benedicti XIV et Gregorii XVI Praedecessorum Nostrum Literis aliisque Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis speciali licet mentione dignis, necnon praefati Collegii Protonotariorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et Literis Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis confirmatis et innovatis; quibus omnibus et singulis illorum tenores praesentibus pro plene et sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis habentes illis alias in suo robore permansuris ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus ceterisque contrariis quibuscumque.

« Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die ix Februarii Anni MDCCCLIII, Pontificatus Nostri Anno VII ».

EX S. CONGREGATIONE INDICIS

Redeunt Indicis Decreta: praesens Decretum eos etiam libros prohibitos continet, qui post subalpinam Urbis invasionem non fuerunt hactenus authentice promulgati: confer notitiam Decreti quam dedi in vol. VI, pag. 336.

DECRETUM

[Fer. II, die 23 Septembris 1872].

Sacra Congregatio Eminentissimorum ac Reverendissimorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium a SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO PIO PAPA IX, Sanctaque Sede Apostolica Indici librorum pravae doctrinae, eorumdemque proscriptioni, expurgationi, ac permissioni in universa christiana Republica praepositorum et delegatorum, habita in Palatio Apostolico Vaticano die 23 Septembris 1872, damnavit et damnat, proscripsit proscribitque, vel alias damnata atque proscripta in Indicem Librorum prohibitorum referri mandavit et mandat quae sequuntur Opera.

ROBERTO ARDIGÒ: *La Psicologia come scienza positiva.* Mantova, presso Viviano Guastalla Editore, 1870.

Delle principali questioni politiche-religiose per GIACOMO CASSANI professore di Istituzioni canoniche nella R. Università di Bologna, Volume I: *Dei Rapporti fra la Chiesa e lo Stato.* Bologna, Regia Tipografia, 1872.

//Rinnovamento Cattolico. Periodico Bolognese. Bologna, Regia Tipografia.

De l'organisation du Gouvernement Républicain, par PATRICE LARROQUE, Paris, 1870.

Die Macht der römischen Päpste über Fürsten, Länder, Völker und Individuen, etc. - Latine vero: *Potestas Romanorum Pontificum, in Principes, Regna, populos, singulos homines iuxta ipsorum doctrinas et actus ad rite aestimandam eorum infallibilitatem, illustrata* a Doct. IOH. FRID. Equité DE SCHULTE, O. P., Professore Canonici et Germanici Iuris in Universitate Pragensi. Pragae, 1871, apud F. Temp-sky (Decr. S. O., Feria IV, die 15 Martii 1871).

Haeresis Honorii et Decretum Vaticanum de Infallibilitate Pontificia Auct. Prof. EMILIO BUCKGABER (Decr. S. O., Feria IV, die 26 Aprilis 1871). Auctor laudabiliter se subiecit et opus reprobavit.

S. *Giuseppe Patrono della Chiesa Universale*, autore Sig. D. GIUSEPPE MORENA, 'della Congregazione della Missione. Verona, 1870. Tipografia Vescovile di S. Giuseppe (Decr. S. O., Fer. IV, die 7 Iunii 1871). Auctor laudabiliter se subiecit et opus reprobavit.

Ist die Lehre von der Unfehlbarkeit des Römischen Papstes katholisch? von WENZEL IOSEPH REICHEL, Wien, 1871. - *Latine vero: Doctrina de Infallibilitate Romani Pontificis estne catholica?* auctore WENCESLAO IOSEPHO REICHEL, Viennae, 1871 (Decr. S. O., Feria V, die 22 Iunii 1871).

La Chiesa Cattolica Romana e la Chiesa Gr eco-Russa- Ortodossa ed in che differiscano fra loro. Firenze, 1869, Tipografia Barbèra (Eod. Decr.).

Die Stellung der Concilien, Päpste und Bischöfe, von historischen und kanonischen Standpunkte; und die päpstliche Constitution von 18 Iulii 1870 mit Quellenbelegen. - *Latine vero: Iura Conciliorum RR. Pontificum et Episcoporum ex historicis et canonicis fontibus expensa; atque pontificia Constitutio 18 Iulii 1870 cum documentis probantibus*, auctore I. F. Equité DI SCHULTE, ord. Professore Canonici et germanici iuris in universitate Pragensi. Pragae, 1871, apud F. Tempsky (Decr. S. Off., Feria IV, 20 Septembris 1871).

Das Unfehlbarkeit Decret von 18 Iulii 1870 auf seine Verbindlich geprüft. - *Latine vero: Decretum 18 Iulii 1870 de infallibilitate atque eiusdem ecclesiastica vis obligandi in examen vocatur.* Opusculum editum a Doct. J. F. equite DE SCHULTE, etc. Pragae, 1871, apud F. Tempsky (auctor anonymus). (Eod. Decr.).

Denkschrift über das Verhältniss des Staates zu den Sätzen der päpstlichen Constitution von 18 Iulii 1870, gewidmet den Regierungen Deutschlands und Oesterreiches. - *Latine vero: Memorandum de relatione status ad Sententias Constitutionis Pontificiae 18 Iulii 1870, dedicatum guberniis Germaniae et Austriae* a Doct. J. F. Equite DE SCHULTE, etc. Pragae, apud Frid. Tempsky, 1871 (Eod. Decr.).

Die Unvereinbarkeit der neuen päpstlichen Glaubensdecrete mit der bayerischen Staatsverfassung. - *Latine vero: Novorum decretorum fidei a R. Pontifice editorum inconciliabilis pugna adversus constitutionem Bavaricam, demonstrata* a Doct. IOSEPHO BERCHTOLD, extraord. professore Iuris in Universitate Monachiensi. Monachii, 1871 (Eod. Decr.).

Katholische Kirche ohne Papst. - *Latine vero: Ecclesia catholica sine papa*, auctore THOMA BRAUN, Sac. Dioecesis Passaviensis. Monachii, 1871 (Eod. Decr.).

Sendschreiben an einem deutschen Bischof des vaticanischen Conciles von Lord Acton. - *Latine vero: Epistola ad unum ex Episcopis Germanis Vaticani Concilii missa* a Domino ACTON. Nordlingae, 1870 (Eod. Decr.).

Zur Geschichte des vaticanische Concites von Lord. ACTON. - Latine vero: *Ad Historiam Concilii Vaticani, auctore Domino ACTON. Monachii, 1871 (Eod. Decr.)*.

Das vaticanische Concil mit Rücksicht auf Lord Acton Sendschreiben, und Bischof v. Ketteler's Antwort kritisch betrachtet. - Latine vero: *Concilium Vaticanum in relatione ad Epistolam Domini Acton et ad responsonem Episcopi de Ketteler, critice consideratum a Doct. EBERHARDO ZIRNGIEBL, Monachii, 1871 (Eod. Decr.)*.

Tagebuch während des vaticanischen Concils geführt von Doct. F. FRIEDRICH, Professor der Theologie, etc. - Latine vero: *Diarium tempore Concilii Vaticani, exaratum a Doct. T. FRIEDRICH, Prof. Theologiae, etc. Nordlingae, 1871 (Eod. Decr.)*.

Kleiner katholischer Katechismus von der Unfehlbarkeit. Ein Büchlein zur Unterweisung, von einem Vereine katholischer Geistlichen. - Latine vero: *Parvus Catechismus Catholicus de infallibilitate: libellus ad instructionem conscriptus a societate Catholicorum Ecclesiasticorum. Coloniae et Lipsiae, 1872 (Decr. S. O., Feria IV, 31 Iulii 1872)*.

Itaque nemo, cuiuscumque gradus et conditionis, praedicta Opera damnata atque proscripta, quocumque loco et quocumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere vel retinere audeat, sed locorum Ordinariis, aut haereticae pravitatis Inquisitoribus ea tradere teneatur, sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis.

Quibus SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO PIO PAPAE IX per me infrascriptum S. I. C. a Secretis relatis, SANCTITAS SUA Decretum probavit, et promulgari praecepit. In quorum fidem, etc. Datum Romae die 1 Octobris 1872.

ANTONINUS Card. DE LUCA, *Praefectus*.

FR. VINCENTIUS MARIA GATTI,

Ord. Praed., S. Ind. Congreg. a Secretis.

L. * S.

Die 10 octobris 1872 ego infrascriptus Magister Cursorum testor, supradictum decretum affixam et publicatum fuisse in Urbe.

PHILIPPUS OSSANI, *Mag. Curs.*

EX S. CONGREGATIONE SS. RITUUM

R O M A N A

SEU

ORDINIS CISTERCIENSII

CONFIRMATIONIS CULTUS AD IMMORABILI TEMPORE PRAESTITI

SERVO DEI

EUGENIO PAPAЕ III

SANCTO AC BEATO NUNCUPATO

De causa agitur, illi simili, quam exposuimus in *vol. V, pag. 426* de Beato Urbano Papa V. Videtur res quodammodo singularis, ut his diebus, quibus Romana Sedes barbariae fluctibus vehementer laetatur, consurgant illi Sancti Pontifices, qui in latebris antiquitatis propemodum obliti, sua merita in lucem proferant, quibus post obitum apostolica eorum vita fuit coronata; quorum meritorum vestigia ad nos usque pervenerunt, quantum satis esset ut eorum memoria plenius recoleretur, atque inter ceteros connumerarentur, quos Romana Ecclesia inter Beatos Pontifices veneratur.

Causa promotā fuit a Praeside Generali Ordinis Cisterciensium. Confecto processu Romae in Tribunali Ephi Card. Urbis Vicarii, iuxta Decretum recens editum a S. R. C. quod habes in *Vol. IV, pag. 32c*, sententia ab eodem Emo Urbis Vicario lata est, qua, viginti expositis sententiae motivis, edixit: « *publicum et ecclesiasticum Cultum Dei famulo Eugenio Papae III Sancto ac Beato nuncupato a temporel mmemorabili fuisse praestitum, eumque numquam intermissum, adhuc perdurare, propterea constare de casu excepto a Decretis fel. rec. Urbani Papae Octavi* ».

Eiusmodi sententia confirmari debuerat a S. R. C. atque inde a Romano Pontifice. Quare omnibus actis ad S. R. C. transmissis, causa de more proposita est, quemadmodum per summa capita refero.

Vitae delineamenta. Servus Dei in oppido Montis Magni in Pisana dioecesi natus est: quomodo in prima iuventute se gesserit, latet. Sed clericali militiae addictus et presbyterali ordine initiatus inter Canonicos Pisanae dioecesis cooptatus est. Doctrina et virtutibus praeditus Dignitatem habuit Vicedomini, cuius grave officium erat bona dioecesis loco Episcopi administrandi et tuendi.

Anno 1134 S. Bernardo Pisas veniente, se huic ut discipulum adiunxit et in Claravalle monasticum habitum induit, atque inde varia huius monasterii munera obivit. Cum nova coenobia erigi deberent, Abbas fuerat designatus pro Fabarensi coenobio; sed Divinae Providentiae consilio factum est, ut non in eo coenobio praeficeretur, sed in alio prope almam Urbem id est ad Aquas Salvias, quod titulum habet a Sanctis Vincentio et Anastasio.

Ea aetate Arnaldus Brixiensis civili dominationi Romanorum Pontificum insidiatus atque ab Innocentio II damnatus se in Galliam receperat usque ad mortem Caelestini II. Lucio II Pontifice, iterum Romanos ad seditionem concitavit; quam ut sedaret, Lucius milites collegit, sed Capitolio proximus lapide percussus denique obiit.

Cum Ecclesia in his difficillimis rebus Pastore viduata esset, successoris electio summopere urgebat. Cardinales die 27 februarii 1145 unanimi suffragio in Pontificem elegerunt praeter morem Abbatem ss. Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias, qui licet invitus, Summus Pontifex factus, nomen Eugenii assumpsit.

Ab ipso creationis exordio ob civium factiones, qui eius electionem infirmare nisi sunt, si civili Principatui non renunciâret, ab Urbe recedere coactus in arcem Monticelli se recepit, ex qua venit Fabarim, et ubi prima Dominica martii coram

sacro Cardinalium Collegio Pontifex est initiatus. Dein Viterbium se contulit, ubi in Apostolicum ministerium incubuit, consiliarium quoque habens S. Bernardum, quem antea magistrum habuerat. Viterbii itaque moratus, Angliae, Scotiae, Germaniae, Hispaniae et Galliae legatos excepit, qui huc se contulerant, ut suae quisque nationis obsequium et obedientiam novo Ecclesiae moderatori exhiberent.

Ab Oriente quoque Episcopi Armeni legati missi sunt, ut ei obsequerentur eiusque oraculum de pluribus urgentibusque orientalis ecclesiae negotiis reportarent. Die, quo consecratio Basilicae Principum Apostolorum recolitur, Armenis Episcopis Viterbii degentibus Latinae Ecclesiae ritum ostendit, atque dum Sacrum perageret, splendor de caelo super eius caput immissus apparuit, in quo duae volitaverunt columbae, quae postea tamquam eius Pontificis tessera habitae sunt.

Tiburtinorum armis, quibus et alii e Latii populis accesserunt, romanos seditiosos compescuit, qui pacem rogaverunt, eamque, conditionibus impositis, ab Eugenio ultro obtinuerunt : quare communi Cleri populique laetitia summo honore Romam est ingressus. Diu tamen pace fruitus non est; seditiosi enim aegre ferentes cladem a Tiburtinis sibi illatam, bellum ipsis renovarunt, atque Pontifex, ne consentiens esset, exulare coactus est.

Iterum exui animum applicuit ad compescendam Saracenorum audaciam, ad haereses profligandas, ad restaurandam ecclesiasticam disciplinam, ad tuenda iura Apostolicae Sedis, ad virtutes scientiasque promovendas.

Quo Saracenis obstisteret, christianorum Principum arma in eos infiamma vit et convertit. Haeresibus profligandis intentus in Rhemensi concilio Eonis a Stella et Gilberti doctrinas damnavit ; Henrici pariter Tolosani haeresim, opera praesertim S. Bernardi, compescuit. Fidei propagationis percupidus Cardinalem Nicolaum Breakspeare in Sueviam et Norvegiam misit, ut hae nationes adhuc idololatrae ad fidem converterentur, atque voti compos factus est. In dicto concilio Rhemensi, cui

ipse praefuit, septemdecim canones promulgavit ad ecclesiam disciplinam instaurandam. Theologiae et iurisprudentiae studia promovit et reformavit, gradus academicos instituit.¹ Sedem episcopalem Tornaci iamdiu suppressam denuo erexit; in Hibernia, Dania, Lusitania, Suevia, Norvegia, alias metropolitanas sedes constituit. Coloniensi Archiepiscopo antiqua privilegia confirmavit novaque addidit. Episcopatum Ostiensem cum Veliternensi, item illum S. Rufinae cum Portuensi univit. Iura Sedis Apostolicae a suo Pontificatus exordio constantissime sustinuit, defendit. Excommunicavit Stephanum Angliae Regem eiusque regnum interdicto subiecit, qui Theobaldi Cantuariensis Episcopi adventum ad Rhemense concilium impedire haud valens, illum exilio damnaverat. Graviter reprehendit et Fridericum Barbarossa qui proprio arbitrio Episcopi translationem de una in aliam sedem fecerat, et Episcopos Germanicos, quod Caesari hoc in facto non restiterint.

¹ Romanae celebratissimae ephemerides, quibus titulus *La Civiltà Cattolica*, satis amplam dederunt vitae Beati Eugenii Synopsim in fasciculo diei 16 novembris 1872, ex quibus haec decerpimus latine reddentes: « Non est praetereundum, quo zelo Eugenius Pontifex studia litterarum scientiarumque sacrarum promoverit. Namque praeter quam quod ipse earum cultor fuit eximius, quemadmodum eius epistolae ostendunt doctrina, eloquentia coelestique pietate refertae; ipse in novam melioremque formam Theologiae et Iurisprudentiae scholas reduxit: addidit enim animos ad earum suscipienda studia institutione academicorum graduum qui hactenus veniunt sub nomine Bacchalaureatus, Licentiatu et Doctoratus; doctos viros excitavit ad scientiarum libros conscribendos; atque maximam partem habuit in promovenda ea intellectuali cultura, quae saeculo xn undique consurgens huic saeculo tamquam gloria merito accensetur. Sane, Eugenio Pontifice, Petrus Lombardus Novariensis in Galliam transtulit italicam rationem docendi atque Parisiis *Magister sententiarum* evasit; Monachus Gratianus, qui Bononiae in Italia collegit et concinnavit in percelebre *Decretum* omnem ecclesiasticam iurisprudentiam; quamquam falsum sit illud *Decretum* Eugenium Apostolica Auctoritate tamquam authenticum adprobasse ut aliqui praesumpserunt, hoc pacto imputantes Eugenio errores qui in eo occurrunt. Iussu aut hortatu Eugenii homiliae S. Ioannis Chrysostomi, opera *de fide orthodoxa* Damasceni latine reddita sunt a Ioanne Burgundio Pisano viro graecae linguae peritissimo; ab Anselmo Episcopo Havelbergensi compositum fuit opus, cui titulus *Anticimennon*, in quo docte expositi sunt errores Graecorum eorumque controversia cum Latinis, etc.».

Honorem Dei zelans, templa vel e fundamentis erexit, vel novis ornamentis ditavit, quae inter Vaticanam et Liberianam Basilicam nominasse sufficiat. Sanctorum cultum Henrico Imperatori decrevit.

De pace fovenda inter respublicas fuit sollicitus; pauperibus liberaliter subvenit; iustitiam maxime est prosecutus: humilitate praemisit: eius rogatione S. Bernardus libros scripsit *De Consideratione*, qui perpetuo Romanis Pontificibus et reliquis Ecclesiae Praelatis erunt quoque profuturi. Inter tot tantaque Apostolici ministerii munera, si de privata vitae ratione quaeras, paucis verbis de eo dici potest, quod e coenobio ad Pontificatus apicem evector habitum quidem mutaverit non autem vivendi rationem.

Ceteris omissis, anno 1149 in Italiam reversus Tusculo moratus est usque dum Romani saniori consilio ducti anno 1151 eius ad urbem reditum enixis precibus rogaverunt. Tibure tandem, quo secesserat tempestate aestiva, gravi morbo correptus, obdormivit in Domino die 8 iulii 1153.¹

DE CULTU EUGENIO III TRIBUTO

Exuviae servi Dei a Tibure in Urbem translatae sunt ingente populi concursu; praestat audire quid de eius decessu cogitatum fuerit, quidque secutum, a teste oculari, qui monachis Cisterciensibus pretiosum obitum significavit, qui est Hugo Cardinalis Ostiensis: « Decus Ecclesiae, pater iustitiae, « amator Religionis... Pater inquam noster ac defensor fel. « mem. Papa Eugenius trabea carnis exutus octavo idus « iulii carne immaculatus migravit ad Christum, exivit Christo « obviam in aera et sic semper cum Domino erit: Agnum « secutus quocumque ierit. *Cuius exequiae praeter spem omnium* « (*iam fere enim Senatus annihilaverat*), praeter morem con-

¹ Haec delineamenta vitae desumpta sunt ex vitae descriptione quam fecit ediditque Pisis anno 1868 Iosephus Saniati Canonicus Pisanus, quamque eruit ex documentis, quae diligenter conquisita reperire potuit.

« *suetum ita per biduum sunt a Clero et populo celebratae, ut*
 « *iam crederetis regnantem in coelis, qui mortuus colebatur*
 « *in terris. Oh quantus erat luctus omnium, quanta praecipue*
 « *lamenta pupillorum et viduarum ! Iam diceretis esse cum*
 « *Deo, qui ita lamentabatur a populo: procul dubio ereptus*
 « *est a laqueo venantium; contritus est laqueus et ipse libe-*
 « *ratus est. Raptus est, ut credimus nos, qui eius conscien-*
 « *tiam novimus, usque ad tertium coelum non relinquens*
 « *nos orphanos, ut quidem autumant; rogabit enim Deum*
 « *Patrem et Unigenitum, cum Spiritu Sancto, qui est Deus*
 « *benedictus in saecula » .*

Eius corpus reconditum fuit eodem in sarcophago, ubi composita fuerant corpora S. Gregorii Papae III et Beati Petri Levitae, quemadmodum tradit Petrus Mallius testis coaevus. De huius facti ratione rogatus in processu ordinario testis IX, clariss. P. Victor De Buck scriptor Bollandianus, respondit: « Animadvertendum est videri illo aevo usitatum
 « fuisse, ut qui cum opinione magnae sanctitatis morerentur,
 « imponerentur in sepulcris aliorum Sanctorum, aut eorum
 « cadaveri adiungeretur corpus pueri defuncti cum gratia
 « baptismali. De qua re videnda sunt, quae scripta fuerant in
 « recognitione corporis S. Eutropii Episcopi Sanctonensis a
 « Rmo D. Vicario Generali Rupellensi, nunc Episcopus aliae
 « sedis, nimirum Blesensis, cuius nomen Ludovicus Pallu, du
 « Parc. » Collocatio autem corporis alicuius Servi Dei inter reliquias aliorum Sanctorum indicium est publici cultus, ceu tradit Benedictus XIV, l. 2, c. 23, n. ç.

Coaevi auctores praeterea narrant, Deum testatam voluisse Eugenii sanctimoniam prodigiis et miraculis; de quibus ocularis quidam testis haec memoriae tradidit: « Pauca de pluribus, quae Dei operatione et virtute diebus istis facta vidimus
 « et visa vera probavimus sicut memoriae mandari, ita et
 « scribi digna iudicavimus... Romae quidam Presbyter erat,
 « qui vitam reprehensione dignam agebat. Hunc ergo *Beatus*
 « *Papa Eugenius, ut pravitatem suam desereret, admonere*

«solebat* et aliquando, etiam culpis suis exigentibus, acrius
 « corripiebat. Ille vero infaustus non solum monitis *Sancti* non
 « acquiescebat: verum etiam, malum pro bono reddens, quan-
 te tum valebat *Sancto* Dei detrahebat. Contigit ergo quadam
 « die, ut ad sepulcrum viri Dei prae fama sanctitatis ac vene-
 « rationis, praeque miraculis, quae per eum Dominus ibidem
 « operatus est, multitudo magna populi cum pia devotione
 « accurreret; inter quos et praefatus Presbyter pellibus ami-
 « ctus novis advenisse perhibetur. Cumque omnes *Sanctum*
 « Dei prae sanctitate vitae suae et miraculis, quae fiebant, glo-
 « rificarent et vocibus extollerent, indignatus Presbyter ille
 « furibundus omnibus dixit: " Putatis quod miracula Eugenius
 « faciat? Non haec facit Eugenius, sed Petrus Diaconus „ Erat
 « enim Petrus S. Gregorii Papae Diaconus; nam cum eo in
 « suo positus est Papa Eugenius sarcophago. Vix ille verba
 « finierat et ecce ultio divina repente blasphemum subsecuta
 « est. Nam lampas desuper pendens super eum cecidit, et
 « effuso oleo super pelles, quas secum novas attulerat, vin-
 « dice Deo, oculis omnium qui aderant confusibilem reddidit.
 « Ille vero vindictam, Deo retribuente, venisse sentiens, nimio
 « pudore suffusus, subsannationem et derisum populi insultan-
 « tis sibi non ferens, cum magna confusione latenter aufugit ».

Ex quo antiquitatis testimonio, ceu notabat causae huius Orator, dignosci magnum populi concursum ad sepulcrum Eugenii ob famam Sanctitatis et venerationis, ob miracula, quae per eum Deus operabatur, dignosci populi persuasionem, qua eum et Sanctum habebat et Sanctum conclamabat, praeter duo publici cultus signa, quorum unum est cadaveris compositio cum aliis Sanctorum reliquiis, et lampadis accensio ad sepulcrum.

Cum hisce plene cohaerebant testimonia aliorum testium, ut Petrus Mallius scriptor coevus; Gaufridus Monachus coevus in vita S. Bernardi, qui Eugenium Beati titulo appellavit, eiusque sanctam conversationem et patrata post mortem miracula commemoravit; auctor anonymus vitae Alexandri Papae III,

Gerohus Monachus testis coevus, qui legatus electus fuerat ab Eugenio in Regno Hungarorum atque Ruthenorum; Ernaldus Abbas de Bona valle coevus; Alanus Episcopus Antiodorensis, S. Thomas Episcopus Cantuariensis epist. 12 et 14, Ioannes Salisburgensis, Vincentius Bellovacensis, qui in opere *Bibliotheca mundi* anno 1256 edito, haec scripsit: « Papa Eugenius iustitiae cultor et pietatis amator eximius, cuius coruscant nerita in ipsa Urbe... miraculis plurimis «illustrata»: Hermannus Carnerius anno 1445, Wernerius Carthusianus anno 1483, et codex privilegiorum Ordinis Cisterciensium anno 1431. Eiusmodi testes exaltant eximias Eugenii virtutes eumque appellant *Beatum vel Sanctum*.

Denique, quod spectat ad primam hanc aetatem, animadvertit Orator non deesse quoque Eugenii imagines, quae initio saeculi decimisexti pictae sunt inter ceteros sanctos Písanos, cum titulo *Beati*, quamquam hic Beati titulus ex quadam accidentali causa sit in pictura fere abrasus: certum autem esse eiusmodi vetustas imagines argumentum exhibere publici cultus, Benedict. XIV l. 2, c. 22, n. i.

Ad aetatem, quae successit, quod spectat, idest a saeculo quod praecessit Urbani VIII Decreta, quodque incipit anno 1634, extremam manum, inquiebat Orator, appositam esse operibus S. Bernardi, atque in vita eiusdem S. Bernardi, scripta a Gaufrido Monacho Eugenii coevo, legi: « Facta sunt haec eodem anno, quo *Beatus* Papa noster Eugenius III, eiusdem Patris Sancti in conversatione sancta filius, ab hac luce vel ab hac magis caligine migravit ad lucem, cuius merita in ipsa, cui insigniter praefuit Urbe, miraculis pluribus illustrata coruscant; successore eius Anastasio ». Hoc insigne elogium fuisse repetitum in aliis editionibus, idest in editione Lugdunensi anno 1538, Basiliensi 1552, Venetiana 1575, Parisiensi 1586 et in collectione facta a Surio 1579, quin unquam aliquis contradiceret.

Ac prosecutus est Orator variis documentis, sive ex imaginibus in coenobiis Cisterciensium pictis, sive ex elogio in

Missalibus eiusdem Ordinis, sive in Kalendariis, Menologiis et Martyrologiis Cisterciensium cultum fuisse Eugenium ut Beatum vel Sanctum usque ad aetatem Decretorum Urbani VIII.

A tempore Decretorum Urbani, qui procedendi methodum in causis servorum Dei innovavit ac summo rigore praescripsit (qui tamen per haec Decreta noluit, ut praeiudicium afferretur iis, qui per immemorabilem temporis cursum vel longissimi temporis, scientia et tolerantia Sedis Apostolicae vel Ordinarii colerentur) ostendit Orator eodem argumentorum genere, multo magis cultum Eugenii crevisse apud Cisterciensem Ordinem usque ad aetatem nostram.

Disceptatio synoptica.

ANIMADVERSIONES PROMOTORIS FIDELI. Praecipuas animadversiones referam. Animadvertit itaque Fidei Promotor cursum ad funus atque ipsa patrata miracula ad privatum cultum pertinere: eo magis quod dum privato obsequio hunc Dei famulum populus prosequeretur, Canonici in sacra actione eius emortualem diem expiatoriis precibus recolerent: ita enim legi in duobus Martyrologiis e Vaticana Basilica erutis, altero saeculi XIII labentis, altero ineuntis xv. « *Sexto Idus Iulii* « *obiit felicitis recordationis Dominus Eugenius PP. III, relin-* « *quens Basilicae plurima bona; pro anniversario suo XX,* « *sol.* ». An simul in uno eodemque templo expiatoriae preces et publicus Sanctorum cultus permitti potuissent? Ad *Beati* elogium quod spectat, illud cum de Romanis Pontificibus sermo esset, praesertim saeculo XII et XIII indiscriminatim omnibus et singulis tribui consuevisse videri, quemadmodum etiam illud *Beatissimi* et *Sanctissimi*. Quo factum esse videri, ut qui inter ecclesiasticos históricos primi censentur, ab hoc elogio Eugenio III tribuendo sibi abstinendum censuerint, quemadmodum fecerunt Baronius, Bollandiani, Natalis Alexander, Fleury, Henrion, Orsi, Becchetti, alique plurimi.

Animadvertit praeterea, allata documenta quoad primam aetatem non referri, nisi ad saeculum XII; quoad saeculum XIII non alium adduci testem, nisi Vincentium Bellovacensem, nihil quoad subsequens xiv allatum fuisse.

Quod spectat ad aeram centenariam, quae praecessit Urbaniana Decreta, animadversum est, infirma esse argumenta allata, atque valida documenta desiderari, quod peculiaribus animadversionibus ostendere studuit. Denique, ad cultum vigentem quod spectat, adduxit Promotor testimonia omni exceptione maiora, quae affirmabant, in dioecesi Budvicensi et dioecesi Linciensi memoriam Eugenii III esse pene ignotam apud clerum et populum, exceptis Monachis Cisterciensibus: imo adduxit alterum testem ex ipsis Monachis, qui opinabatur, Eugenium numquam obtinuisse in ipso Ordine verum cultum ecclesiasticum stricto sensu acceptum; quod insuper idem Fidei Promotor variis indiciis confirmare curavit.

RESPONSIONES ORATORIS. Negabat Orator concursum ad funus et ipsa patrata miracula ad privatum cultum pertinere, recolens, quae superius adduxerat, de magno populi concursu, de imploratis a populo, lacrymis et suspiriis pro infirmitatibus suis, medelis, quibus impetratis, Eugenii nomen glori-

¹ Auctor anonymus et testis ocularis, cuius testimonium superius attuli, n codice Dunensi a Chry sos tomo Henriquez vulgatus in fasciculo Sanctorum cap. It, sic de miraculis Eugenii scripsit: «Pauca de pluribus, quae « Dei operatione et virtute diebus istis facta vidimus, et visa vera probavimus, sicut memoriae mandari ita et scribi digna indicavimus: Dei « enim virtutes, quas audivimus, quas vidimus, non loqui non possumus, « qui virtutibus laudem, qui laudi confessionem debemus.

«Ioannes quidam nomine, cognomento Ritius, natione autem et civitate Castellanus, manus et brachia pedesque cum cruribus contractos « habebat Qui cum fide et devotione plenus ad sepulchrum Domini Eugenii III Papae Dominum pro infirmitate sua fletibus et suspiriis multis « precaretur, subito coniunctionem fletus, gaudium, et infirmitatis precem « sanitas secuta est. Hoc Canonicis Vespertinam horam canentibus publice « factum est et visum est ab omnibus. Hic passus fuerat tribus annis.

« Alius quidam Petrus nomine de Castello Formello, manum sinistram « debilem habens, et rigiditate extensam, ita ut ad nullum usum eam curvare vel flectere posset, sed et brachium dextrum sic contractum habuit, « ut nec erigere nec movere illud valeret ad usum aliquem. Isti eadem

ficabat, atque *Sanctum* unanimi plausu conclamabat; ita ut praeter morem ita per biduum eius exequiae a Clero et populo celebratae fuerint, ut iam crederetis regnantem in caelis, qui mortuus COLEBATUR in terris, ceu scripsit ocularis testis Cardinalis Hugo. Colebatur itaque, ita ut non fúnebres, sed festivae dicendae sint exequiae, ex quibus praeterea, tamquam ex solempni testimonio, Eugenius dignus visus fuit, qui in sepulcro Sanctorum conderetur, atque lampas ad eius sepulcrum arderet. Quae quidem ad privatum cultum nullimode referri posse sustinuit.

Ad expiatorias quod attinet preces, quibus Fidei Promotor inquebat recoli memoriam Eugenii in Vaticano templo, respondit Orator, haec quidem asserti sed non probari, quum laciniae adductae ex Vaticano Archivio non ostenderent, quod intenderet Fidei Promotor.

Atque in primis, facta hypothesi, expiatorias preces fuisse a Canonicis persolutas aliquo tempore, eiusmodi preces posse bene cohaerere cum publico cultu: Canonici enim impositum sibi anniversarii onus auctoritate propria remove non poterant, quod si iussu Pontificis anniversarias preces Canonici omisissent, causa iam dirempta dicenda esset: cum ob iudicium probatae Sanctitatis praescriptum officium omitti debuisset. Neque rem esse novam, ut aliquis uti Sanctus publice habeatur, et de eo aliquo in loco funebria solvantur; de qua re ceteris omissis, extare exemplum recentissimae causae Urbani V, cui fúnebres preces in Lateranensi Basilica solvebantur.

Ceterum de funeribus Eugenio III persolutis nullam suppetere specialem memoriam.

« die et eadem hora, scilicet dum vespertina laus ageretur, ante praefati « Domini Eugenii sepulcrum Dei misericordia ad integrum membra debilia « restituta sunt. Hic passus mensibus quinque, et sanatus est in vigilia « s. Apollinaris ». Atque sic idem anonymus scriptor prosequitur ad alia enarranda prodigia; quae quidem in causa, de qua agimus, inserviunt ad ostendendam miraculorum famam et initium publici cultis.

Ad titulum *Beati* vel *Sancti* quod spectat, quem Fidei Promotor inquiebat tributum fuisse indiscriminatim omnibus eius temporis Romanis Pontificibus, praefacte id Orator negavit: concedebat quidem titulos *Beatissimi* et *Sanctissimi* dum viverent tributos fuisse, non autem *Beati* vel *Sancti*, sive viverent sive mortui essent. Quod his exemplis ostendit.

Petrus Mallius loquens de Gregorio HI de [^]uius sanctitate certe constat, ait: *Sanctissimus Gregorius*: loquens de Eugenio, pariter ait: *De Beato Eugenio III Papa, Hic Sanctissimus Praesul Eugenius III*: loquens de Leone ait: *5'. Leonis Noni Papae*: at loquens demum de Hadriano IV, cui non constat publicum cultum fuisse delatum, ait: « iuxta sepulcrum « D. Eugenii requiescit bonae recordationis Hadrianus IV ». Gaufridus Monachus coevus, ait: « facta sunt haec eodem « anno quo *Beatus Papa Eugenius tertius...* successore Anastasio». In actis Alexandri III legitur: «Alexander III... « patria Senensis... ad hanc Sanctam Romanam Ecclesiam a « *Beato Eugenio* est vocatus ». In suis operibus Gerohus Monachus coevus, loquens de Eugenio, ait: « quia illi *Beato viro* « iam tunc velut *alteri Eliae... vel etiam ut alteri Ionae, etc.* ». De Hadriano vero dicit: « quoniam Hadrianus Papa ». S. Thomas Cantuariensis scripsit epistolam Alexandro Papae incipiens: « *Alexandro Papae Thomas Cantuariensis Archiep!* « scopus »: in contextu autem epistolae: « quia ipsum ad « faciendam restitutionem iuramenti religione arectatum *deces-* « *sorum vestrorum Anastasii et Hadriani* litteris usus est con- « venire... Numquid eram Episcopus quando pater eius nuncios « *Beati Eugenii* terram suam intrare prohibuit? ».

De qua re Benedictus XIV in opere *De Canoniz. I. 2, c. 23, n. i*, scripsit: « Nomine vero authenticorum documentorum in praesenti materia (*De veteri publico cultu*) veniunt « primo historiae scriptae a viris fide dignis, qui eas composuerint centum annis ante Constitutionem Urbanam, vel qui « saeculo eodem decurrente sua ediderint monumenta; idque « non solum si de cultu Servi Dei testimonium dicant, verum

« etiam si eius virtutes et miracula tantummodo enarrent,
 « ipsum appellantes Beati vel Sancti titulo ; etsi denominatio
 « ista personam dumtaxat respiciat, non mores, uti bene pon-
 « derat vir recol. me. R. P. D. Fatinellus *respons. 118, n. 8.*
 « tom. i. - *Quoniam vero inter informandum obiectum mihi*
 « *fuit, nihil deduci ex his scriptoribus, quod relevet ad proba-*
 « *tionem cultus: respondeo, imo ex quo tam multi scriptores*
 « *diversarum nationum in eorum codicibus diversis locis et*
 « *temporibus editis, probatis tum ab Ordinariis, tum ab Inqui-*
 « *sitoribus, appellant hunc Dei servum Beatum, Sanctum, vel*
 « *martyrem, maximam inde exurgere probationem cultus et vene-*
 « *rationis exhibitae eidem servo Dei, cum eiusmodi nuncupationes*
 « *non tribuuntur nisi viris, quos pro Sanctis colimus ».*

Quod si ratio quaeratur, cur historici auctores ex adverso citati sese abstinuerint a tribuendo titulo Sancti vel Beati Eugenio nostro, eam tradi a Teste IV in processu ordinario interrogato: sic enim testis responderat: « hae rationes tales
 « mihi visae sunt, ut licet antiquiores Bollandiani abstinuerint
 « a danda eius vita ad diem octavam Iulii, iuxta iurispruden-
 « tiam S. Congregationis Rituum casus Beati Eugenii visus
 « sit omnino exceptus a Decretis Urbani VIII. Antiquiores
 « Bollandiani multo severiores erant generatim in agnoscendo
 « publico Sanctorum cultu, quam S. Rituum Congregatio,
 « quamdiu eorum cultus expressa auctoritate Sanctae Sedis
 « aut Episcoporum approbatus non esset, aut de eo non
 « fieret officium liturgicum. Eadem severitate laborant historici
 « ecclesiastici et Baronius, Pagius, Novaes, etc. et vulgares
 « scriptores agiographi ».

Ad alteram obiectionem, quod non afferrentur documenta sufficientia ad probandam cultus continuationem ante centenariam Urbanianam epocham, idest saeculo XIII et xiv, respondit Orator, dolendum quidem esse de documentorum iactura, sed non licere dubitare de eorum existentia et antiquitate: de qua re testis IV sic in processu ordinario responderat: « Puto
 « etiam anterioribus saeculis idipsum accidisse, verum docu-

«**menta omnia deperdita sunt ob suppressionem, quae sae-
« culo xvi per sexaginta annos duravit monasterii nostri ».**
Atque iterum: « **Ex constanti traditione nostri monasterii et
« ex iis senibus, quos supra memoravi, audivi, Pontifici Eu-
« genio III semper fuisse cultum exhibitum tamquam Beato,
« et non tantum in Monasterio Ossecensi, verum etiam in
« aliis, iis non exceptis, quae saeculo elapso per violentiam
« Imperatoris Iosephi secundi extincta fuere, in quorum non-
« nullis audivi extare imagines et statuas in ecclesia publicae
« venerationi expositas et alia ecclesiastici cultus indicia ».**

Adiunxit-praeterea Orator, adfuisse scriptores, qui procul dubio de Eugenio tamquam Beato vel Sancto loquuti fuerint, quin tamen, diligenter requisiti, reperiri potuerint; citabat autem pro saeculo XIII Helinandum Monachum Cisterciensem, qui scripsit *Chronicon ab orbe condito usque ad an. 1204*; Conradum Praemonstratensem, in *Chronico ad an. 122c*; Iacobum de Vitriaco Card. et Episc, qui scripsit *Historiam orientis et occidentis usque ad an. 1244*. Saeculo autem xiv Siffridum Misnensem *Epitome ab anno 438 ad 1307*; Ptolomaeum Lucensem Ord. Praed. Episc. Forcellensem in *Annalibus ab anno 1060 ad 1303 et 1341*.

Caeterum in huiusmodi causis de publico cultu, satis esse ut constet de cultus initio, de praescriptione Urbaniana, idest quod cultus vigerit centum annos ante Decreta Urbani VIII, eiusque cultus continuatione usque in praesens.

De veniens Orator ad aliam animadversionem, quae refertur ad allata documenta pro centenaria epocha praecedente Urbaniana Decreta, omnino negavit ea esse infirma, inquiens, pro eiusmodi epocha militare effigiem Beati Eugenii divino splendore redimitam atque Sancti titulo insignitam; adesse *Missale* ad usum Ordinis Cisterciensis, in cuius Appendice inter alios Sanctos et Beatos Ordinis Cisterciensis refertur Eugenius III; militare duas statuas in templo Altovadensis coenobii, unam a cornu Evangelii referentem B. Eugenium, alteram a cornu Epistolae exhibentem S. Bernardum; adesse pluries vulgata

opera S. Bernardi, in quibus et vita Eugenii continetur tamquam Beati et Sancti viri, nullo unquam Episcopo contradicente, quamvis Urbanus VIII edixisset Episcopis, ut exemplaria vitae et miraculorum cuiusvis Servi Dei, qui altarium honore legitime non potiretur cum titulo *Beati* vel *Sancti* prohiberent, atque divulgari non permetterent, et divulgata colligerent. Et ad normam huius Decreti sic ex. gr. iussisse S. C. R. in quodam particulari casu: « Archiepiscopo Neapolitano scribatur, ut edicto publico exemplaria vitae et miraculorum sororis Ursulae Benincasa in Regno Siciliae impressa, cuius impressionem *cum titulo Beatae* ipse prohibeat, illaque diu vulgari non permittat, atque divulgata colligat, contra auctores impressionis processum faciat et certoret: die 23 iunii 1648». Benedict. XIV, l. 2, c. 12, n. 3. Post haec respondit Orator ac disiecit quae peculiariter a Promotore Fidei erant obiecta ad extenuandam vim horum documentorum vel monumentorum.

Ad ultimam animadversionem de cultu vigente, in primis respondit Orator, nullum in iure reperiri Decretum, quo praecipiat ad confirmandum cultum alicuius Servi Dei requiri cultum illum vigere apud omnes gentes, sed satis esse ut apud aliquos fidelium coetus, uti Sanctus aut Beatus colatur Ecclesiastica auctoritate vidente et non contradicente. Sed praeterea neque omnino tenendum esse populo et clero, Episcopis Budvicensi et Lincienti concedito, memoriam Beati Eugenii esse penitus ignotam; cum testes caute dixerit, *quantum scio* memoria Eugenii pervulgata minime dici potest: cautius quoque id dicendum fuisse a teste Budvicensi, qui in suo examine asseruerat « in Ecclesia Altovandensi videntibus et non contradicentibus loci Ordinariis una cum Sancto Bernardo ipse summus Pontifex Eugenius III colitur » quique testis denique adiecit: « Quum porro ex monumento supradicto clare pateat publicus et ecclesiasticus cultus ab immemorabili tempore praestitus B. Eugenio Papae III non possumus non enixas preces insuper adnectere ut Sanctitas Sua eiusdem B. Eugenii III

cultum ratum habere et suprema auctoritate sua confirmare dignetur ».

Quod si apud Clerum et populum dictarum dioecesium Beatus Eugenius forte ignoretur, id dici non posse de Pisana dioecesi cuius Clerus et populus ipseque Archiepiscopus cl. mem. et cultum foverunt et confirmationem efflagitarunt.

Denique quod unus testis ex Cisterciensi familia opinatus sit verum cultum ecclesiasticum stricte acceptum nunquam tributum fuisse Eugenio in Cisterciensi Ordine, indigere explanatione, quam idem dederat testis. Ait enim : « hic adnoto, « adesse positiva indicia, quibus in Ordine nostro nunquam « dictum fuerit Officium Divinum, neque Missa celebrata, « neque Responsorium in laudem huius Beati ». Hunc liturgicum cultum intellexisse testem; non vero cultum hactenus probatum, quem ipse immo confirmaverat ex assidua lectione Menologii in tricliniis aut Capitulis Ordinis Cisterciensis, in quo die octava iunii legitur *B. Eugenius III*; ex imaginibus Eugenii Sanctorum insignibus decoratis in coenobiis expositis, et in templis super ipsis altaribus inter alias Sanctorum; ex acceptance nominis Eugenii a Monachis et Monialibus tamquam in patronum quando monasticum habitum suscipiunt.

His aliisque pluribus deductis, propositum est

Dubium

« An sententia lata ab Emo et Rmo Cardinali Urbis « Vicario iudice Ordinario super immemorabili cultu praedicto « Servo Dei praestito, seu super casu excepto a Decretis sa: « me: Urbani Papae VIII, sit confirmanda in casu et ad effectum de quo agitur».

RESOLUTIO. S. Rituum Congregatio, causa rite cognita, die 28 septembris 1872 respondere censuit: *affirmative*: quam Resolutionem SSmus Pater ratam habuit et confirmavit die 3 Octobris eiusdem anni, atque de more emissum est Decretum quod infra referam.

EX QUIBUS INTEREA COLLIGES:

I. Quando agitur de casu excepto in Decretis Urbani VIII in recognitione publici cultus antiquissimi Servi Dei, probato cultus initio, et eiusdem continuatione in centenaria epocha, quae praecessit Urbaniana Decreta, si documenta vel monumenta desiderentur per aetatem intermediam quae eiusdem continuationem demonstrent, ea esse praesumenda, si nihil grave in contrarium obstet.

II. Eiusmodi praesumptionem oriri ex ipso facto continuatae possessionis tempore utili in Decretis Urbani VIII considerato.

III. Quare licet saeculi XIII et XIV documenta vel monumenta adhuc desiderentur in causa Eugenii III, eiusmodi defectum non posse causae officere: eo magis quod praesumptionem validiorem quoque redderent eorum temporum vicissitudines.

IV. Probato cultus initio, neque interesse, an perseveraverit apud plures gentes, vel apud aliquem tantum fidelium coetum: quoties enim constet publicum fuisse cultum in loco, cuius res intersit, vidente et non contradicente Auctoritate ecclesiastica, haberi ea extrema quae sufficientia sunt ad iudicium de recognitione cultus ferendum.

V. Nomine cultus publici in eiusmodi causis non venire dumtaxat exercitium cultus liturgici (quamvis et hoc sit argumentum publici cultus), sed publica signa, quae ex ecclesiastica traditione indicent Servum aliquem Dei habitum fuisse et haberi sine ulla contradictione in censu Sanctorum vel Beatorum, quos Ecclesia colit.

VI. In causa Eugenii haec omnia fuisse demonstrata, ita ut et ab initio appellatus habitusque fuerit uti Beatus vel Sanctus praesertim Romae et apud Cisterciensem Ordinem, et apud eundem Ordinem huiusmodi cultus pacifice usque in praesens perseveraverit.¹

¹ Quid operetur eiusmodi authentica cultus recognitio alias innui: confer causam Urbani V in *Vol. V*, et ea quae ibidem adnotavi pag. 437.

Decretum inde emissum tenoris est qui sequitur:

DECRETUM. « Eugenius huius nominis III, Bernardus antea dictus, e gente Paganelliain Pisana Ditione ortum habuit. Post exactam adolescentiam Clericali militiae nomen dedit, dein Sacerdotio initiatus ob egregias animi dotes inter Canonicos Metropolitanae Ecclesiae Pisanae cooptari promeruit. Iterum Deo fervidius serviendi flagrans desiderio, terrena despiciere et coelestia solum inquirere statuit. Cum autem Pisas venisset Sanctus Bernardus anno MCXXXIV praeclarissimi viri huius exemplis excitatus Cisterciensis familiae alumnus fieri ab eodem postulavit. Voti compos factus in Claravallensi Coenobio monasticum induit habitum. Regulari observantia et virtutum nitore Sancto Magistro suo acceptus primum Monasterio Farfensi ab eo praefectus, deinde Abbas Coenobii Sanctorum Vincentii et Anastasii extra Urbem ad Aquas Salvias ab Innocentio II Summo Pontifice selectus est. In obeundis Ministerii sibi crediti muneribus adeo sanctimoniae et prudentiae fama omnibus innotuerat, ut Cardinales post obitum Lucii II Summi Pontificis in Comitibus pro eligendo Pontifice collecti digniorem ad tantam dignitatem evehendum Abbate Bernardo invenerunt neminem. Quare cunctis suffragiis Pontifex Maximus electus Eugenii III nomen sibi imposuit. Difficillimis temporibus Pontificatum iniiit^ audacissimi enim perduelles Romanae Ecclesiae Principatum funditus evertere contendebant, ideoque semel atque iterum ab Urbe discedere coactus, in eandem, turbarum Satoribus propulsis, summo honore et honorum omnium gratulatane regressus est. Interim, dum populi perturbationes fervebant, Viterbii commorans Legatos Angliae, Scotiae, Germaniae, Hispaniae et Galliae excepit, qui illuc advenerant ut novo Pastorum Principi obedientiam ac obsequium praestarent. Itemque nonnulli Armenorum Episcopi adfuere, Metropolitam ac gentis suae nomine observantiam ac submissionem profitentes, eiusque sententiam de pluribus Orientalis Ecclesiae necessitatibus exquirentes. In Galliam profectus Rhemis ac Trevris Concilia habuit in quibus Eonis et Gilberti Porretani errores proscripsit, pluraque Decreta ad Cleri disciplinam reparandam, et Ecclesiasticam libertatem tuendam sancivit. Sueciae et Norvegiae populos per Cardinalem Nicolaum Breakspeare Legatum Apostolicum fidei Catholicae observantiores fecit ac inter eos novas Episcopales

Ius tribuit illis, quorum interest, petendi Indultum celebrandi Officium et Missam propriam a S. C. R. adprobatam, quam pro Urbano V habes in *Vol. VI, pag. 126*. Illi praeterea qui celebrant Officium et Missam Sanctorum Romanorum Pontificum spem habent obtinendi Indultum, si petant, celebrandi officium et Missam, postquam fuerit probata, pro Beato Eugenio III; quod Indultum Romanus Clerus certe illico implorabit.

ac Metropolitanas Sedes instituit. Ex Gallia discedens una cum Sancto Bernardo utrumque Coenobium Claravallense scilicet et Cisterciense inuisit ac Monachis olim confratribus suis sanctae conversationis praeclara reliquit exempla. In Italiam revertens a Sancto Bernardo monita salutis exquisivit quibus et recte Ecclesiam administraret, et Sedis Apostolicae iura tutaretur. Ille pretiosum ei Librum *De Consideratione* dedit, in quo Pontificis et Principis munera obligationesque declarantur. Saracenorum audaciam collatis Christianorum Principum viribus coercere curavit. Eximius extitit Litterarum cultor, et Theologiae ac Iurisprudentiae studia reformavit, simulque ad allicendos Auditorum animos Academicos gradus instituit, quibus alacrius scientiam addicerent. Pacem fovens discordias Pisanos inter et Lucenses componere satagit. Dilexit decorem Domus Dei ac proinde Liberianam Basilicam pulchriori ornatu decoravit, plurimasque Ecclesias vel reparavit, vel pretiosis donariis ditavit. Recto-ribus mundi huius exemplar proposuit quod in recto populorum regimine et in fidei Catholicae defensione prae oculis haberent, piissimum nempe Henricum imperatorem, quem in Sanctorum album retulit. Rebus tandem compositis, dum Tibur ad Urbe contenderat ut aestivos declinaret calores, ibi gravi morbo implicitus iustorum mortem oppetiit octavo Idus iulii anno MCLIII, postquam in Petri Cathedra sedisset annos octo et menses quatuor. Eius Corpus inter viduarum et pauperum lacrimas, in quorum manibus dum viveret coelestes thesauros condiderat, Romam delatum in Basilica Vaticana solemnibus exequiis in biduum praeter morem persolutis una cum exuviis Sancti Gregorii III et Beati Petri Levitae depositum fuit. Plurimis exinde prodigiis Eugenii III sepulcrum Deus gloriosum reddidit, quibus Christifideles permoti publico cultu eundem prosequi coeperunt. Cum huiusmodi cultus etiam in aliis Regionibus ad haec usque tempora obtinisset, Rmus Pater D. Theobaldus Cesari Abbas Generalis totius Ordinis Cisterciensis, suo atque sodalium Cisterciensium nomine illum ab Apostolica Sede confirmari petiit. Ad id assequendum subscriptus Cardinalis Sacrorum Rituum Congregationi Praefectus ac Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX in Urbe Vicarius, Ordinaria auctoritate Processum instruxit, eoque absolute sententiam dixit, qua declaravit: *Constare de Cultu publico Ecclesiastico eidem Eugenio III ab immemorabili tempore praestito. Postea Causa haec ad Sacrorum Rituum Congregationis examen perlata, in Ordinario eiusdem Sacrae Congregationis Conventu sub-signata die ad Vaticanas Aedes coadunato, per Emum et Rfhum D. Cardinalem Aloisium Bilio huius Causae Ponentem proposito Dubio: « An sententia lata ab Emo et Rmo Cardinali Urbis Vicario Iudice Ordinario, super immemorabili cultu praedicto Servo Dei praestito seu super casu excepto a Decretis sa. me. Urbani Papae VIII sit confirmanda in casu et ad effectum de quo agitur? »*

Sacra eadem Congregatio, omnibus maturo examine perpensis, auditoque R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuit: « *Affirmative* ». Die XXVIII septembris MDCCCLXXII.

Quibus per infrascriptum Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX fideliter relatis, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis ratum habuit et confirmavit. Die III octobris anni eiusdem.

C. Episc. Ostien. et Velitern. Card. PATRIZI S. R. C. *Praef.*

Loco)§i Sigilli

D. Bartolini S. R. C. *Secretarius.*

NEAPOLITANA

CONFIRMATIONIS CULTUS AB IMMORABILI TEMPORE PRAESTITI

SERVO DEI

MAXIMO EPISCOPO NEAPOLITANO

SANCTO NUNCUPATO.

In serie causarum Servorum Dei praesens causa una est ex illis, quae infaustas vicissitudines subierunt, quaeque tamen a naufragio liberata est. Non enim est putandum omnes causas Servorum Dei, quae S. Congregationi SS. Rituum proponuntur, facilem sortiri exitum: quod in mentem alicuius venire posset, quod videat nos multa referre favorabilia Decreta. Passim accidit ut causae, quae videantur optimae, naufragium patiantur, et quidem propter rationes, quae videri possunt parvi momenti. Haec autem ostendunt quam caute procedatur in causis Servorum Dei.

Vicissitudines autem, quas haec causa passa est, dignosci poterunt ex Decreto quod sequitur, quo victoriam denique obtinuit, ut infra uberius dicam.

Neapolitana. Confirmationis Cultus ab immemorabili tempore praestiti Servo Dei Maximo Episcopo Neapolitano Sancto nuncupato.

DECRETUM. « Quum cl me. Cardinalis Philippus Giudice Caracciolo Archiepiscopus Neapolitanus arbitraretur se validis monumentis demonstrare posse Servo Dei Maximo Episcopo Neapolitano Cultum publicum et Ecclesiasticum tributum fuisse ante *Centenariam* a sa. me. Urbano Papa VIII in suis Decretis requisitam; eundemque cultum in legitima praescriptione et in numquam interrupta possessione vigere, instituit ut in Sacra Rituum Congregatione Ordinaria, habita die 12 septembris 1840 proponeretur dubium: *An constet de publico et ecclesiastico Cultu ab immemorabili tempore praestito praedicto Servo Dei seu de casu excepto a Decretis s. m. Urbani VIII?* Verum huiusmodi negotium prosperum haud habuit exitum, quem omnino parem expertum est quando anno 1859 Erinis et Rrrms Dominus Card. Xystus Riario Sforza Archiepiscopus Neapolitanus ut illud iterum proponeretur obtinuit. At diligentiori documentorum disquisitione instituta, idem Emus Card. Archiepiscopus comperit obstaculum praecipuum, quod impediabat quominus causa feliciter absolveretur, fuisse diremptum, ideoque SSmum Dominum Nostrum Pium Papam IX humillime exoravit ut, oris aperitione concessa, causa haec tertium subiret experimentum penes Sacrorum Rituum Congregationem; verumtamen petiit ut ob peculiare circumstantias in casu concurrentes reassumerentur in voto a R. P. D. S. Fidei Promotore exarando quae in superioribus Congregationibus exposita fuere et peculiaris deputaretur eiusdem S. C. in quo iudicium absolveretur.

« Quum vero Sanctitas Sua his postulatis benigne annuerit ad instantiam praeaudati Erhi Oratoris Archiepiscopi in praedicta peculiari Congregatione, hodierna die ad Vaticanum habita, per me infrascriptum S. R. C. Secretarium propositum fuit Dubium: *An constet de cultu publico et ecclesiastico ab immemorabili tempore praestito Servo Dei Maximo Episcopo Neapolitano, seu de casu excepto a Decretis s. m. Urbani Papae VIII?* Sacra porro eadem Congregatio audito voto in scriptis R. P. D. Petri Minetti S. Fidei Promotoris, omnibus mature perpensis ac examinatis, rescribendum censuit: *Attentis noviter deductis, consulendum Sanctissimo ut dignetur approbare cultum ab immemorabili tempore praestitum Servo Dei Maximo Episcopo Neapolitano.* Die 10 iunii 1872.

« Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX ab infrascripto Secretario fideli relatione, Sanctitas Sua sententiam praefatae Sacrae Congregationis ratam habens confirmare

dignata est Cultum publicum et ecclesiasticum ab immemorabili tempore praestito Beato Maximo Episcopo Neapolitano Sancto nuncupato. Die 13 iisdem mense et anno ».

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

Loco *£fc* Signi

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Causa itaque proposita fuerat die 12 septembris an. 1840 cum alia plane simili causa S. Fortunati item Neapolitani Episcopi, et S. Congregatio, cum utraque causa identicis niteretur documentis et monumentis, de utraque responsum dedit *constare de casu excepto*. Facta tamen die 25 eiusdem mensis relatione sa. mem. Gregorio XVI, haec S. C. sententia confirmata quidem fuit quoad S. Fortunatum ; quoad Maximum vero haesit animo idem Romanus Pontifex, ob quandam obiectionem ex officio promotam cultui tamen extraneam ; atque sententiam neque approbavit neque reprobavit ; respondit enim die 15 ianuarii 1841 : *gaudeat cultu quo gaudet*.

Reproposita quidem fuit causa die 6 iunii anno 1853, sed, ut videtur, ob quasdam extrinsecas circumstantias, a cultu servi Dei penitus alienas, S. Congregatio adhuc persistere censuit in responso Gregorii XVI.

Nunc plenius causa reassumpta, novis documentis deductis, accuratissimo examine praemisso, plenissime vicit.

Ne eiusmodi iudiciales vicissitudines videantur imminuere causae Servi Dei splendorem, breviter exponam quid fuerit quod umbras perfuderit.

In prima causae propositione Fidei Promotor obiectionem quae sequitur fecerat: « Nunc sermo sit de testimoniis. Horum « antiquius est illud quod refertur a Bollandianis, schismaticorum nempe *Faustini* et *Marcellini*. Sed praestat animadvertere scriptores istos mendacissimos esse, sicut notant « Bollandiani ipsi. Iamvero patet nihili faciendam esse laudem, « quam ii praestant, qui a catholica Ecclesia sunt extorres,

< et potius vergere in dedecus. *Qua quidem in re non parum*
 « me movet Baronii opinio, quam sequitur etiam Chioccarellius
 « ceu tradunt Bollandiani (ad diem 12 iunii, p, 318, n. 6).
 « Isti enim Faustini et Marcellini verba alia ratione interpre-
 < tantur, ac putant duos extitisse Maximos Neapolis episcopos,
 « qui parum inter se distarent, et quorum alter haereticus fuerit.
 « Has inter ambages dubium moveri posset, ne homines men-
 « dacissimi et vaferrimi unum cum altero confuderint eumque
 < laudibus prosequuti sint, qui haeresi favit. Et sane ab ipsis
 « extollitur Lucifer, qui etiam poenitentes a communione remo-
 « vit, *Bolland., ibid. pag. 317.* Cavendum ergo est, ne in casu
 « nostro contingat, quod accidit in menologio Graecorum a
 « Basilio Macedone adornato, ubi multi qui schismatici exti-
 « terant, pro Sanctis celebrantur, ceu notat Macrius in Hiero-
 « léxico v. *Menologium.*

Haec obiectio ex officio facta superata fuerat in causae
 •discussione: atque plene constitit de cultu ab immemorabili
 tempore praestito Episcopo Maximo. Quod tamen desiderabatur
 adhuc id erat ut in pleniore luce collocaretur, an unus vel
 duo fuerint Episcopi cognomento Maximi in sede Neapolitana,
 quorum alter, si duo essent, fuisset haereticus ex Baronii
 verbis. Quare verba Baronii diiucidanda erant, eorumque ver-
 borum fundamentum perquirendum. Quod in hac nova causae
 propositione plenissime factum est. Namque per Neapolitanum
 presbyterum Antonium Trama eruditissima dissertatio elucu-
 brata est, qua ostendit, argumentorum serie meridiana luce
 clariore, unum tantum fuisse in Neapolitana Sede Episcopum
 cognomento Maximum; atque verba Baronii praeferre mani-
 festissime typographicum errorem vel mendam in scribendo
 commissam quin a Baronio adverteretur.

Post haec votum ex officio est exaratum, quod eadem
 perpendens omni dubio procul in eandem conveniebat sen-
 tentiam.

Sane Baronius *ad annum 33c, nn. 60, 61,* quidquid enar-
 rat de Maximo Episcopo desumpsit ex testimonio Marcellini

et Faustini, qui presbyteri Luciferianae sectae addicti, anno 383 vel 384 *libellum precum* scripserant ad Imperatores Valentinianum, Theodosium et Archadium; in eo libello contra sanctos Damasum, Hilarium et alios calumniis illatis, insinuare conabantur, non esse communicandum cum Arianis haereticis qui iam haeresim abiuraverant, in hanc rem adducentes, ad fucum faciendum, exempla Sanctorum, qui potius persecutionem constantissime passi sunt, quam cum haereticis Arianis communicarent. Hac de causa adduxerunt exemplum Maximi, quamquam hic neque initium viderit sectae Luciferianae, scribentes: «*Maximus quoque de Neapoli Campaniae eo quod esset inhabili stomacho et corpore delicatior, primum quidem ut caderet, diu afflictus iniuriis, deinde, ubi ob animi constantiam fideique virtutem carnis infirmitas non vincitur, ductus est in exitium atque illic martyr in Domini pace requievit. . . . Verumtamen in hac causa divinum iudicium cognoscite probatum praesentibus documentis. . . . Sanctus vir Maximus Episcopus fidem vindicans rectam consortiumque reprobans haereticorum, ductus est in exilium. In loco eius praevaricatores ordinarunt quemdam nomine Zosimum, qui et ipse prius quidem catholicam fidem vindicabat. Res ista in Neapoli civitate Campaniae acta est. Cognoscit hoc Sanctus Maximus, et de exilio scribens dat in eum sententiam, non solum episcopali auctoritate, sed etiam aemulatione ac virtute martyrii fruens in gloriam divinam. Sed post aliquot annos beatus Lucifer de quarto exilio Romam pergens ingressus est Neapolim Campaniae; ad quem Zosimus venire tentavit illa forte fiducia, qua scilicet iam de impietate correxisse videbatur. Sed hunc Lucifer confessor suscipere noluit, non ignorans quae gesserat: imo et Sancti Spiritus fervore Episcopi et martyris sententiam robustius exequitur, dicens quod Episcopatum ipsum, quem sibi ut adulter vindicat, speciali Dei iudicio non habebit et sic quoque sentiet poenam suae impietatis. Sed non post multum tempus idem Zosimus cum in coetu plebis vult exequi Sacerdotis officia, inter ipsa verba sacerdotalia eius lingua protenditur ... Non res antiquas referimus*

qtiae solent quadam ratione in dubium venire; nam et Zosimus hodieque in corpore est, usum iam linguae non amittens, postquam maluit cum Episcopatus amissione vivere, dolens suis impietatibus.

Ab hoc unico testimonio totam hanc Maximi, Zosimi, Luciferi historiam derivarunt Papebrochius, Henschenius, Baronius ac ceteri ecclesiastici scriptores, minime detrectantes plenam fidem adiungere historicis coevis publica facta referentibus, quae irrito conatu ad proprium pravum intentum pertrahere nisi sunt.

Baronius itaque *ad annum jꝛꝓc, nn. 60, 61*, haec scripsit: « Arimini, ubi concilium coactum est, tragoedia coepit exordium . . . Episcopi, qui iustis de causis ad Synodum non venissent, diversis in locis a Valente ad hoc misso legato ad subscribendum Ariminensi impietati sollicitati sunt; re-nuentes vero tum exilio, tum etiam aliis poenis mulctati. Inter alios autem Maximus Episcopus Neapolis in Campania id facere omnino renuens, quantumlibet stomachi morbo laborans, durum tamen exilium subire coactus est; qui nihil ob eam causam remittens vigoris sacerdotalis, in Zosimum suo loco suffectum ab Arianis anathematis sententiam tulit: quae quidem iusto Dei iudicio nequaquam incassum abiit, sed invasorem alienae Sedis ita perculit, ut ceteris fieret in exemplum contempti numinis, fidei temeratae ac temeritatis praesumptae. Nam ut *Marcellinus* auctor est, ex eo tempore, cum coacto populo peragere vellet ecclesiasticas functiones atque obire sacra, *inter ipsa* (inquit) *verba sacerdotalia eius lingua protenditur* ... Haec *Marcellinus* ».

Quae sequuntur *ad annum §62, n. 21c*, Baronius ex *Marcellino* pariter desumpsit: « Sed iam Luciferum Antiochia recedentem et in Italiam redeuntem assectemur. Ex his autem quae de eo scribit *Marcellinus* Presbyter et schismaticus, secta Luciferianus, plane intelligitur eum venisse Romam, execratumque esse communionem eorum qui aliquando coniuncti fuissent Arianis; ut, cum Neapoli fuit,

« **facto declaravit, vitans communionem Maximi, qui in Zosimi locum fuerat suffectus** ».

Haec ultima Baronii verba, vitans communionem Maximi, qui in Zosimi locum fuerat suffectus (quae primo intuitu ex superius relatis manifestant erroneam nominis transpositionem, ita ut sint legenda communionem Zosimi, qui in Maximi locum etc.) locum dederunt opinioni de duobus Maximis Episcopis, quorum primus Sanctus esset, alter vero, qui successit in Zosimi locum, haereticus. Hanc opinionem viro eximio, qui in summo historiae criterio parem adhuc habuisse videtur neminem, tribuerunt non solum qui eam sunt amplexati, ut Chioccarellius, verum etiam Bollandianus scriptor ad diem i 2 iunii, tom. 2, pag. 517 et seq.) qui eandem reprobavit. Iste siquidem tuetur, quod sane ex historia exploratum est, in sede Neapolitana post Zosimi abdicationem successisse Severum. Et quoniam aliqui auctores, veluti Ioannes Diaconus in *Chronotaxi Episcop. Neapol.* Ursicinium medium inducunt, Bollandianus scriptor ita dissensum componit: « Ego vero « nihil video cur non potuerit in sedem Zosimi, cessione « vacuam, ablegandus Roma, Ursicinius designari, qui vel a « Neapolitanis Severum postulantibus receptus non fuerit, vel « ire Neapolim recusaverit... Nec tamen inter S. Maximum « et Severum interponitur aliquis veri nominis Episcopus Nea- « politanus ». Atque de auctoritate testimonii Marcellini scite idem Bollandianus prosequitur : « *Certissimum* et antiquissimum « testimonium martyrii in aerumnoso exilio pro fide a S. Ma- « ximo Neapolitano Episcopo obiti praebent mendacissimi, sed « coevi scriptores duo : *dumque suo schismati patrocinium « quaerunt, patrocinantur veritati sub ipsius falsitatis velo « non integrae lectae.* Faustinum et Marcellinum Presbyteros « dico, in suo calumnioso adversum S. Damasum libello pre- « cum ad Theodosium Imperatorem his usos verbis {*recitat « hic integri libelli textum, ac deinde addit*). Haec illi perpe- « ram ipsum miraculum torquentes ad sui schismatis confir- « mationem, cum poenam Zosimi praedixit Lucifer, non quia

« post lapsum perseverabat Episcopatum tenere sub titulo
 « poenitentiae, sed quia eum adulter occupabat vivente adhuc
 « S. Maximo ordinatus ». De Baronio tamen haec scripsit :
 « Baronius aliter intellecta Marcellini atque Faustini relatione,
 « Zosimo suffecit alterum Maximum aequè ab Arianis ordi-
 « natum, cuius communionem adversatus sit Lucifer »..

His expositis, quae declarant ea, quae suboscure innuerat Fidei Promotor in prima causae propositione, sic in Voto ex officio concinnato ratiocinabatur.

Hypothesim de duobus Maximis adeo inter se diversis admittere si quis vellet, id causae nullimode adversaretur. Nam de cultu agitur ab immemorabili tempore in ecclesia Neapolitana non alicui Maximo Ariana labe infecto ac schismatico, sed, uti ostendunt documenta alias deducta, Maximo Episcopo legitimo, fidei catholicae vindici et Christi martyri constanter tributo. Plane hic Maximus a Baronio admittitur, summusque extollitur laudibus nedum in citato textu *ad annum 33c*, verum etiam in adnotationibus ad Romanum Martyrologium die 30 aprilis, ubi agens de S. Severo Antistite Neapolitano ex solito Marcellini testimonio haec addit: « *Paulo ante Severum sedit ibi Maximus Episcopus catholica fide praestantissimus, qui cum resisteret Arianorum perfidiae, post conciliabulum Ariminense actus est in exilium. De eo mira scribit Marcellinus Presbyter.*

Sed praeterea est animadversum hypothesim de duobus Maximis falsam esse; namque praetermissa animadversione, quod in serie Episcoporum Neapolitana nullus invenitur schismaticus *Maximus* nomine; ille a Lucifero repudiatus Maximus, de quo in allato Annalium textu *ad an. 362*, aperta fronte pugnat cum Marcellini narratione ex qua Baronius totam hanc historiam dérivât ac textit. Quaecumque siquidem de Maximo ac de Zosimo refert non aliunde, nisi e libello Marcellini mutuari profitetur. Cum itaque in Marcellini libello nec vota nec verbum reperiat de Maximo, sed utique de Zosimo per Luciferum reiecto, ne Baronii menti vim inferas, textum eius ad

Marcellini narrationem exigere cogeris. Eadem Baronii verba vitans communionem Maximi qui in Zosimi locum fuerat suffectus, quemadmodum nomine Maximi praeferunt hominem ariana labe infectum et schismaticum, ita nomine Zosimi praeferunt Episcopum legitimum et orthodoxum, quod certissime de vero Zosimo intruso Baronius proferre noluit. Quare contra mentem auctoris evidenter intercessit nominum inversio.

Sed hac in re cum nihil non sit perscrutatum, in primo Annalium autographo auctoris manu exarato, quod asservatur in Vallicelliana Bibliotheca tom. j, pag. 41, ad an. 362, in nota marginati, in designatum textus locum inserenda, proprio item eius caractere, factum Luciferi e schismaticorum presbyterorum libello descriptum sic legitur: « *Marcellinus Presbyter et ipse Luciferianus, qui res Luciferi tradidit, de eo scribit, quod rediens ab Oriente venit Romam, indeque perrexit Neapolim: ubi cum esset, cum Zosimo eius civitatis Episcopo commûticare noluit, ut qui illic, Maximo catholico pulso, ab Arianis suffectus fuisset.* Eamdem adnotationem, licet non iisdem omnino verbis, deinde Baronius inseruit secundo Annalium manuscripto, suo pariter caractere exarato quod extat in Bibliotheca Vaticana. In hoc porro, deinceps typis edito, excidit ea nominum inversio, de qua est sermo, *vitans communionem Maximi, qui in Zosimi locum fuerat suffectus.*

Cum itaque contra Baronii mentem ea nominum inversio apertissime acciderit, nihil amplius erat quod causae praestantissimae S. Maximi officeret.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Quando agitur de constantibus Ecclesiarum traditionibus frustra excitari dubia coniecturiis indiciisque ex extraneis locis petitis: harum enim traditionum possessio suis munita argumentis, quae constantiam traditionis demonstrent, validissima praesumptione cogente, non aliam habere possunt originem quam veritatem publice notam. ¹

¹ Confer similia quae deduxi in vol. 6, pag. 81 et seqq.

II. Quare ex eiusmodi firmissimis traditionibus corrigenda est, si opus sit, historia, non e converso: quamquam, quando agitur de iudicio a S. Sede ferendo, nulla cautela existimanda est superflua.

Malacitana seu Hispalen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Fr. Dydaçi Iosephi a Gadibus Sacerdotis Professi Ordinis Minorum S. Francisci Capuccinorum.

DECRETUM. « In Causa Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Dydaci Iosephi a Gadibus praefati quum agi deberet in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria de Validitate omnium Processuum in eadem Causa constructorum ad instantiam R. Patris Fr. Iosephi a LI erena Sacerdotis Professi Ordinis Minorum S. Francisci Capuccinorum et huius Causae Postulatoris; Emus et Revrñus D. Cardinalis Hannibal Capalti, ipsius Causae Ponens, sequens Dubium proposuit in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitii ad Vaticanum hodierna die habitis: *An constet de Validitate Processuum tam Apostolica quam Ordinaria auctoritate constructorum, Testes sint rite ac recte examinati, et iura producta legitime compulsata in casu et ad effectum de quo agitur? Erhi porro ac Rrhi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi, post accuratum omnium examen, audito etiam R. P. D. Petro Minetti S. Fidei Promotore, rescribendum censuerunt: Affirmative. Die 2 martii 1872.*

« Facta autem de praedictis Sanctissimo Domino Nostro Pio PAPA IX ab infrascripto Sacrorum Rituum Congregationis Secretario fideli relatione, Sanctitas Sua sententiam S. Congregationis ratam habere et confirmare dignata est. Die 7 martii 1872 ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. © S.

D. Bartolini, 5. R. C. Secretarius.

Romana seu Setia. Beatificationis et Canonizationis Venerabili Servi Dei Fr. Caroli a Setia Laici Professi Ordinis Minorum S. Francisci Reformatorum.

SUPER DUBIO

An, et de quibus miraculis constet in casu, et ad effectum de quo agitur?

DECRETUM. « Quamvis duobus abhinc saeculis Ven. Carolus a Setia Laicus Franciscalis discalceatus ab hoc saeculo sublatus fuerit, tamen sapientissimum Dei consilium statuit, ut tristissimis hisce tem-

poribus exaltaretur. Nunc enim pravi homines, inito foedere cum potestate tenebrarum, saevissimum exercent bellum adversus Dominum eiusque Ecclesiam, ut nomen Dei non memoretur amplius et haereditate possideant Sanctuarium eius. Interim selectissima Ecclesiae membra divexantes, Ordinem Sacerdotalem et Regulares Familias bonis exturbare et disperdere intentant. Ad id facilius assequendum turpissimas calumnias de eorum vitae ratione in vulgus spargunt, ut omnium peripsema habeantur. Verum Deus, qui congruam temporibus adhibere solet medicinam, ad eorum perfidiam confundendam, erexit de stercore pauperem hunc Seraphici Francisci filium, eumque supernis charismatibus ditavit. Post eius obitum eximia Venerabilis Caroli sanctitas etiam prodigiorum testimonio confirmata fuit. Quorum duo ad gravissimam Sacrorum Rituum Congregationis disquisitionem semel-iterumque et tertio proposita fuere, scilicet in Antepreparatorio Conventu in aedibus Rrhi Cardinalis cl. me. Ludovici Altieri, tunc Causae Relatoris, undecimo Kal. Martias anni MDCCCLXVII coacto: deinde in Consilio Praeparatorio Reverendissimorum Cardinalium Sacris tuendis Ritibus praepositorum in Palatio Apostolico Vaticano decimonono Kal. februarias an. MDCCCLXVIII habito: demum in Generalibus Comitiiis coram SSmo Domino Nostro Pio Papa IX tertio Kal. augusti anni vententis collectis, in quibus a Rrho Cardinali Ioanne Baptista Pitra Causae Relatore, proposito Dubio: *An, et de quibus miraculis constet in casu et ad effectum de quo agitur?* » tum Consultores, tum Rmi Patres Cardinales in affirmativam ivere sententiam. Suffragiis perpensis, Sanctitas Sua noluit illico suam pandere mentem, sed preces indixit ad impetrandum lumen a Patre luminum.

« Tandem statuit suum proferre iudicium in hac die Assumptione Deiparae sacra. Quapropter, prius salutari Hostia in Sacello Xystino Palatii Apostolici Vaticani devotissime oblata, ad se accivit Reverendissimum Cardinalem Ioannem Baptistam Pitra Causae Relatorem, una cum R. P. Laurentio Salvati, Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, et me infrascripto Secretario, iisdemque adstantibus, edixit: *Constare de duobus miraculis Ven. Servi Dei Caroli a Setia, nempe de prodigioso signo enato in sinistro Ven. Servi Dei latere post eius obitum: et de instantanea perfectaue sanatione Angelae Marzolini a cancro scirrhuso uteri exulcerato.*

« Decretum huiusmodi publici iuris fieri et in Acta Sacrorum Rituum Congregationis referri mandavit. Decimoctavo Kal. septembris anni MDCCCLXXII ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

Loco Signi

D. Bartolini, S. R. C, Secretarius*

Romana seu Albanen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Gasparis Del Bufalo, Canonici Basilicae S. Marci de Urbe et Institutoris Congregationis Missionariorum Pretiosissimi Sanguinis Domini Nostri Iesu Christi.

DECRETUM. « Per particulares Litteras huius Sacrorum Rituum Congregationis iniunctum fuit quamplurimis Rmis Ordinariis, praesertim Pontificiae Ditionis et Regni Neapolitani, ut iuxta Instructiones R. P. D. Sanctae Fidei Promotoris, Litteris ipsis adiectas, in Dioecibus sibi commissis diligentissime perquirerent omnia et singula scripta, epistolas et coetera quomodolibet tributa Ven. Servo Dei Gaspari Del Bufalo praefato. Huiusmodi mandati religiosissime paruerunt iidem Rmi Ordinarii, et inquisitiones in respectivis Dioecibus instituerunt ad huiusmodi finem: singula vero scripta, quae harum diligentiarum ope datum est reperiri, ad sacram ipsam Rituum Congregationem transmiserunt et eorum plurimi etiam authenticos peractarum diligentiarum Processiculos scriptis adiunxerunt. Scripta itaque singula reperta et legitime producta sunt (*quae sequuntur in catalogo per series singillatim distinctas per CX paginas*).

« Cum itaque subscriptus Cardinalis Sacrorum Rituum Congregationi Praefectus et huius Causae Ponens proposuerit dubium super revisione scriptorum Ven. Dei Servo tributorum in ordinario Coetu eiusdem Sacrae Congregationis, subsignata die ad Vaticanas Aedes coadunato, cumque retulerit nihil a Deputatis Censoribus repertum fuisse in scriptis ipsis, quod ulteriori eiusdem Causae prosecutioni officere possit; Erhi et Revmi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi omnibus mature accurateque perpensis, auditoque voce et scripto R. P. D. Petro Minetti Sanctae Fidei Promotore, rescribendum censuerunt: *Nihil obstare quomodo procedi possit ad ulteriora, reservato iure Promotori Fidei obiiciendi, si et quatenus de iure. Die 5 martii 1870.*

« Super quibus omnibus facta postmodum SSfno Domino Nostro Pio Papae IX per infrascriptum Substitutum Secretariae Sacrae eiusdem Congregationis fidei relatione, Sanctitas Sua benigne annuit, Rescriptumque Sacrae Congregationis adprobavit et confirmavit. Die 10 iisdem mense et anno. Praesens Decretum expeditum fuit hac die 9 septembris 1872.

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. & S.

Pro R. P. D. Dominico Bartolini Secretario»
Iosephus Ciccolini, *Substitutus*.

Annechien. Confirmationis Cultus praestiti Servo Dei Petro Fabro, Sacerdoti Professo e Societate Iesu, et primo socio S. Ignatii de Loyola, Beato nuncupato.

DECRETUM. « In Allobrogum oppido *Villareto*, Dioecesis olim Gebennensis, prima hausit vitae auras Petrus Faber, alter ex apostolicis viris, qui inditae Societatis Iesu illustrarunt primordia. A prima aetate pascendis gregibus in patria addictus, fuit deinceps eorum sociorum primus, qui Ignatio de Loyola in Parisiensi Academia in perfectiori ineundo vitae genere sese adiunxere; primus qui nutu Pauli III Summi Pontificis in Germaniam profectus, intemerata catholicae fidei Dogmata, et divinam Ecclesiae auctoritatem qua voce, qua scriptis invicte pectoris robore propugnavit. Inde per fere omnes provincias Belgii, Hispaniae et Lusitaniae discurrens, uberrimos fructus in Dominico excolendo agro, atque ab infestantium errorum lue servando ubique collegit. Cum denique, consummatus in brevi, tempora multa explevisset, Kalendis augusti anno reparatae salutis 1546, aetatis quadragesimo iam expleto, pretiosa morte quievit Romae, quo, licet fractus laboribus, et attrita valetudine, paulo antea, obedientiae causa, concesserat. Adeo vero firma post se reliquit sanctitatis vestigia, ut, signis quoque seu miraculis, ceu memoriae proditum est, a Deo illustratus, in sua potissimum patria populi devotione, et ecclesiastica veneratione coeperit protinus decorari. Hinc Villareti in loco ipsius aedis, in qua Petrus Faber lucem aspexerat, paulo post felicem eius decessum publicum sacellum canonicè fuit erectum, ubi cultus haud dubiis significationibus primitus ei tributus, in suo semper vigore persistens, ad haec usque tempora dimanavit. Accedebat ad ista non solum loci Ordinariorum vel tolerantia vel consensus, sed etiam virorum Sanctorum Francisci Xaverii, ac Francisci Borgia testimonium et auctoritas, in primis autem Sancti Genevensis Antistitis Francisci Salesii, qui actis suis ac scriptis nedum praeclaram de Petri Fabri sanctitate animo sibi alte defixam opinionem expressit, sed publicum quoque eius cultum apprime fovit.

« De hisce conquisitis undique idoneis et gravibus documentis, instante R. P. Iosepho Boero Sacerdote Professo et Postulatore Generali Causarum Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei e praefata Societate Iesu, peracta nuper est a Rmo D. Episcopo Anneciensi, cuius iurisdictioni modo subest Villareti oppidum, iuridica Inquisitio, atque ex pluribus ibi recensitis titulis rite pronuntiata sententia super casu a Generalium Decretorum praescriptione excepto. Quare, omnibus ad Sacram Rituum Congregationem transmissis, ad instantiam tum praelaudati Rfni Episcopi et Cleri Anneciensis, tum eiusdem Postulatoris, et Societatis Iesu universae, subscriptus Cardinalis ipsi Sacrae Congregationi Praefectus et huius Causae Relator in Ordi-

nariis Comitii, ad Vaticanum hodierna die habitis, sequens proposuit Dubium, nimirum : *An sententia lata ab Episcopo Anneciensi super Cultu eidem Servo Dei praestito, seu super casu excepto a Decretis s. m. Urbani VIII, sit confirmanda in casu, et ad effectum de quo agitur?* Emi porro ac Rmi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus in causa deductis singillatim ac simul maturo examine perpensis et rite libratis, auditoque R. D. Laurentio Salvati, Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuerunt: *Attentis omnibus, constare de casu excepto a Decretis s. m. Urbani VIII. Die 31 augusti 1872.*

« Super quibus omnibus facta postmodum per infrascriptum Substitutum Secretariae Sacrorum Rituum Congregationis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX fideli relatione, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis ratum habuit, confirmavitque Cultum publicum et ecclesiasticum Beato Petro Fabro Confessori. Die 5 septembris anno eodem.

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. PraeJ.

L. S. Pro R. P. Dominico Bartolini, Secretario,
Iosephus Ciccolini, *Substitutus.*

Divionen. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Benigni Joly, Canonici Ecclesiae S. Stephani in civitate Divionensi.

DECRETUM. « Decimo sexto Kalendas octobris anno 1869, quum SSmus Dominus Noster Pius Papa IX benigne induisent ut de Dubio Signaturae Commissionis Introductionis Causae Servi Dei Benigni Joly praefati ageretur in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria absque interventu et voto Consultorum, licet non elapso decennio a die praesentationis Processus Ordinarii in actis Sacrorum Rituum Congregationis, nec ipsius scriptis perquisitis et revisis, Erhus et Rmus D. Card. Ioannes Baptista Pitra, huius Causae Ponens, ad instantiam Rmi D. Canonici Gustavi Gallot, Cubicularii Honorarii SSmi Domini Nostri Pii Papae IX et Postulatoris huius Causae, attentis litteris postulatoriis plurium Virorum Ecclesiastica praesertim Dignitate illustrium, in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitii ad Vaticanum hodierna die coadunatis, sequens Dubium discutiendum proposuit, nimirum : *An sit signanda Commissio Introductionis Causae in casu et ad effectum de quo agitur?*

« Et Sacra Congregatio, omnibus maturo examine perpensis auditoque voce et scripto R. D. Laurentio Salvati, S. Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuit: *Affirmative, sive signandam esse Commissionem, si Sanctissimo placuerit. Die 31 augusti an. 1872.*

« Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per infrascriptum Substitutum Secretariae Sacrorum Rituum Congregationis fideli relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit, propriaque manu signavit Commissionem Introductionis Causae Ven. Servi Dei Benigni Joly praefati. Die 6 septembris eodem anno.

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. S S.

Pro R. P. Dominico Bartolini, Secretaria
Iosephus Ciccolini, *Substitutus*

Neapolitana. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Fr. Aegidii Mariae a S. Iosepho Ordinis Minorum Excalceatorum strictioris Observantiae S. Petri de Alcantara Provinciae Lyciensis.

DECRETUM. « Quum agi deberet in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria de Validitate Processus Auctoritate Apostolica constructi super duobus Miraculis, quae a Deo optimo maximo patrata perhibentur, Ven. Servo Dei Aegidio Maria a S. Iosepho praedicto intercedente, Efhus et Rrnus D. Card. Hannibal Capalti loco et vice Erui et Rmi D. Card. Alexandri Barnabò, Causae ipsius Ponentis absentis, sequens Dubium proposuit in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitii hodierno die ad Vaticanum habitis: « *An constet de Validitate Processus Apostolici in Civitate Neapolitana constructi super duobus Miraculis a Deo optimo maximo, praedicto Ven. Dei Servo intercedente, patris: Testes sint rite et recte examinati, ac iura producta legitime compulsata in casu et ad effectum de quo agitur ?* » Emi porro ac Rmi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis, auditoque R. D. Laurentio Salvati, Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribere rati sunt : *Affirmative*. Die 31 augusti 1872.

« Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per me infrascriptum Substitutum Secretariae Sacrorum Rituum Congregationis fideli relatione, Sanctitas Sua sententiam S. Congregationis ratam habuit et confirmavit. Die 5 septembris anno eodem.

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

Loco j2g Signi.

Pro R. P. D. Dominico Bartolini, Secretario,
Iosephus Ciccolini, *Substitutus*.

**Bugellen, et Veneta seu Ordinis Praedicatorum. Confirmationis
Cultus ab immemorabili tempore praestiti Servo Dei Augu-
stino Fangio de Bugella, Sacerdoti Professo eiusdem Ordi-
nis, Beato nuncupato.**

DECRETUM. « Quum R. P. Fr. Vincentius Acquarone Sacerdos Professus et Postulator Generalis Causarum Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei Ordinis Praedicatorum ex indubiis monumentis demonstrare adlaboraverit Servo Dei Augustino Fangio a Bugella, Sacerdoti Professo memorati Ordinis, publicum et ecclesiasticum Cultum ab immemorabili tempore, nempe ante Centenariam a Decretis sa. me. Urbani Papae VIII requisitum, tributum fuisse, eumque Cultum ad haec usque tempora perseverare, institeritque ut ab hac S. Sede Apostolica idem Cultus confirmaretur, subscriptus Cardinalis Sacrae Rituum Congregationi Praefectus et huius Causae Ponens sequens Dubium discutiendum proposuit in Ordinariis eiusdem S. Congregationis Comitibus, hodierna die ad Vaticanum habitis, nimirum: « *An constet de casu excepto a Decretis sa. me. Urbani Papae VIII, seu de Cultu ab immemorabili eidem Servo Dei exhibito et multiplici Ordinariorum testimonio confirmato ?* » Emi porro ac Rmi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus maturo examine perpensis, auditoque R. D. Laurentio Salvati, S. Fidei Promotoris Coadiutore, voce et scripto, sententiam suam proferente, rescribendum censuerunt: *Affirmative*. Die 31 augusti 1872.

« Super quibus omnibus facta postmodum per infrascriptum Substitutum Secretariae Sacrorum Rituum Congregationis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX fideli relatione, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis ratum habuit confirmavitque Cultum publicum et Ecclesiasticum ab immemorabili tempore praestitum Beato Augustino Fangio de Bugella Confessori. Die 5 septembris anno eodem ».

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

Loco Signi

Pro R. P. Dominico Bartolini, Secretario,
Iosephus Ciccolini, *Substitutus*.

Romana seu Einen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Fr. Angeli a Pas, Sacerdotis Professi Ordinis Minorum strictioris Observantiae Reformatorum.

DECRETUM. « In Causa Beatificationis et Canonizationi Ven. Servi Angeli a Pas praefati, quum agi deberet in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria de Validitate omnium Processuum in eadem Causa constructorum ad instantiam R. P. Fr. Vincentii a Iennis Sacerdotis Professi et Postulatoris Generalis Causarum Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei Ordinis Minorum S. Francisci reformatorum, Emus et Rmus D. Card. Hannibal Capalti loco et vice Emi et Rmi D. Card. Andreae Bizzarri Causae Ponentis absentis, sequens Dubium proposuit in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitii, ad Vaticanum hodierna die habitis: *An conslet de Validitate Processuum tam Apostolica, quam Ordinaria Auctoritate constructorum et Testes sint rite examinati in casu et ad effectum de quo agitur?* Emi porro ac Rmi Patres Sacris tendis Ritibus praepositi, post accuratum omnium examen, audito etiam R. D. Laurentio Salvati, Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuerunt: *Affirmative*. Die 31 aug. 1872.

« Facta autem de praedictis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX ab infrascripto Substituto Secretariae Sacrorum Rituum Congregationis fidei relatione, Sanctitas sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habere et confirmare dignata est. Die 5 septembris anno eodem ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L-©S.

Pro R. P. D. Dominico Bartolini, Secretario,
Iosephus Ciccolini, *Substitutus*.

Neapolitana. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Fr. Aloisii a Sanctissimo Crucifixo, Sacerdotis Professi Ordinis Minorum Excalceatorum strictioris Observantiae S. Petri de Alcantara Provinciae Neapolitanae.

DECRETUM. « Instante Rfho Patre Postulatore Causae Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Aloisii a SSfho Crucifixo praedicti, Erhus et Rrhus D. Card. Hannibal Capalti loco et vice Efhi et Rrhi D. Card. Alexandri Barnabò Causae ipsius Ponentis absentis, sequens proposuit Dubium in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitii, hodierna die ad Vaticanum habitis: « *An sententia Iudicis ab Emo et Riño D. Cardinali Archiepiscopo Neapolitano delegati lata super Cultu Ven. Servo Dei Aloisio a Sanctissimo Crucifixo numquam exhibito, sive super partitione Decretis sa. me. Urbani Papae VIII, sit confirmanda in casu et ad effectum de quo agitur?* Eini porro

ac Rmi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis, auditoque voce et scripto R. D. Laurentio Salvati, Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribere censuerunt: « *Affirmative, seu sententiam esse confirmandam* ». Die 31 augusti 1872.

« Facta postmodum de praemissis SSmo Domino Nostro Pio Papae IX per iafascriptum Substitutum Secretariae Sacrorum Rituum Congregationis fidei relatione, Sanctitas Sua Rescriptum S. Congregationis in omnibus ratum habere ac confirmare dignata est. Die 5 septembris anno eodem ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C, *Praef.*

Loco *Cfr* Signi

Pro R. P. D. Dominico Bartolini, Secretario,
Iosephus Ciccolini, *Substitutus.*

Constantien. Canonizationis Beati Nicolai de Flue Eremitae Elvetii.

DECRETUM. « Beatus Nicolaus de Flue seu de Rupe nuncupatus primam aspexit lucem in oppido Saxulae Constantiensis Dioeceseos die xxi martii S. Benedicto sacra anno MCCCCXVII et in proxima Kernensi Ecclesia Baptismatis lavacro ablutus est, ac dein congruo tempore sacro Chrismate confirmatus. Cum piissimi eius parentes rei rusticae operam darent, ipse post exactam mira vitae innocentia pueritiam agris colendis addictus, officium hoc recte explere satagit atque parentibus suis in omnibus obsequentissimum se praeibit. Interim divinae legis servandae studiosissimus a peccato semper abhorruit, atque non modo exemplo, sed etiam sanctis monitis proximis et praesertim coetaneos ad bonam frugem pro viribus adducere conatus est. Parentum desiderio obsequens piam ac probam uxorem duxit ex qua decem liberos suscepit, quos omnes ad virtutem informare studuit. Quum integritate morum ac prudentiae laude praestaret, Nicolaus supremis Reipublicae condecoratus est honoribus et inter senatores adscriptus. Immo tantam suorum concivium existimationem sibi conciliavit, ut eius interventu duabus additis Regionibus Societas Helvetiae foedere aucta et confirmata extiterit. Verum Deo intentius serviendi aestuans desiderio terrenis rebus et familiae nuncium mittere statuit. Quapropter re mature discussa atque impetrato uxoris suae consensu, maiori natu inter filios rei familiaris curam commisit. Deinde quinquagesimo aetatis anno non dum expleto, superna virtute confortatus primo ad Liechstal se contulit, deinde in Vallem, quae Ranfft appellatur, secessit, ibique lignea extracta cellula adeo angusta, ut in ea nec erectus stare posset, asperimum vitae genus iniit. Siquidem rudem tunicam induit, nudis pedi-

bus et detecto capite incessit, ieiunium servavit severissimum, brevem super nudum asserem per noctem quietem sumpsit, orationibus aliisque piissimis exercitationibus assidue vacavi t. Saxulam frequenter pergebat ut sacro adstaret, et ad Poenitentiae et Eucharistiae Sacramenta accederet; quod postea praestitit in sacra Aedicula, quae prope eius cellulam erecta est, quin ei opus esset ut eremum desereret. Cum septuagesimum aetatis annum attigisset, in osculo Domini sancto fine quievit anno MCCCCLXXXVII eodem ipso die, quo in lucem prodierat. Post obitum fama sanctitatis eius, quae iam apud omnes Helvetios obtinuerat dum viveret, adeo increvit prodigiorum celebritate, ut populi ad eius tumulum confluentes publico Eundem cultu prosequerentur. De huiusmodi Cultu Sacrorum Rituum Congregatio censuit constare, utpote de casu excepto per longissimi temporis cursum super hominum memoriam ex actibus etiam excedentibus metam annorum centum, ac proinde a Summo Pontifice Innocentio X sa. me. confirmatus est Decreto dieixxi novembris anni MDCXXXVIII. Cum autem Sacrorum Antistites et Catholica Helvetiorum Societas a Pio IX nuncupata preces Eidem SSmo Domino Nostro porrexerint, ut in Causa Beati Nicolai ad ulteriora procederetur; Sanctitas Sua apostolicam dispensationem concessit die XII augusti MDCCCLXIX discutiendi Dubium de Virtutibus Beati Nicolai de Flue praefati, antequam ex Decretis ad alia procedi valeat in Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria, sine tamen interventu et voto Consultorum, sed solum reservata facultate Praelatis dictae Congregationi de more intervenientibus super eodem Dubio sententiam suam aperiendi. Quare ab Erfio et Rrho Domino Card. Aloisio Bilio Causae eiusdem Relatore ad humillimas preces R. D. Francisci Virili Missionarii Apostolici e Congregatione Pretiosissimi Sanguinis Domini Nostri Iesu Christi et Causae Postulatoris proposito sequenti Dubio: « *An ita constet de praedicti Beati Nicolai Virtutibus Theologicalibus et Cardinalibus earumque adnexis in gradu heroico in casu et procedi possit ad ulteriora?* » eodemque Dubio diligentissime discusso, Erui et Rmi Patres Cardinales Sacrorum Rituum Congregationi praepositi in Ordinariis Comitibus subscripta die ad Vaticanas Aedes coadunati, mature perpensis et examinatis omnibus in eadem Causa deductis, auditoque R. D. Laurentio Salvati, Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuerunt *Affirmative*. Die XXVIII septembris MDCCCLXXII.

« Super quibus omnibus facta postmodum Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per me subscriptum Secretarium fidei relatione, Sanctitas Sua benigne annuit, Rescriptumque Sacrae Congregationis ratum habuit et confirmavit. Die III octobris anni eiusdem.

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Bellicen. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Ioannis Baptistae Mariae Vianney, Parochi vici Ars Dioeceseos Bellicen.

DECRETUM. « Kalendis Februarii anni 1866 quum Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX benigne induisent, ut de Dubio Signaturae Commissionis Introductionis Causae Servi Dei Ioannis Baptistae Mariae Vianney praefati ageretur in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria absque interventu et voto Consultorum, licet non elapso decennio a die praesentationis Processus Ordinarii in actis Sacrorum Rituum Congregationis, Emus et Rmus D. Cardinalis Ioannes Baptista Pitra, huius Causae Ponens, ad instantiam Revmi D. Theodori Boscredon Cubicularii Honorarii Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX et huius Causae Postulatoris, nonnullorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, quamplurium Archiepiscoporum et Episcoporum, necnon alioquin Virorum vel Ecclesiastica vel Civili dignitate illustrium, in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitiiis, hodierna die ad Vaticanum coadunatis, sequens Dubium discutendum proposuit, nimirum : *An sit signanda Commissio introductionis huius Causae in casu et ad effectum de quo agitur?* Et Sacra eadem Congregatio, omnibus maturo examine perpensis, auditoque R. D. Laurentio Salvati, S. Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuerunt: *Affirmative seu signandam esse Commissionem, si Sanctissimo placuerit.* Die 28 septembris 1872.

Facta postmodum de praemissis ab infrascripto Secretario Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX fideli relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit, propriaque manu signavit Commissionem Introductionis Causae Venerabilis Servi Dei Ioannis Baptistae Mariae Vianney praefati. Die 3 octobris anni eiusdem ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C, Praef

L. S.

D. Bartolini, S. R. C, Secretarius

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

PARTICULARITER A SS. D. N. DEPUTATA

SUPER NULLITATE DECRETI

Die 24 februarii 1872.

Compendium facti. In oppido C dioecesis N extat ruralis ecclesia, in qua erectum est Beneficium simplex liberae collationis, quod pluribus abhinc annis possidet Franciscus Presbyter alienae dioecesis, quodque reddit annua scutata 130 vel 150.

Anno 1857 Episcopus dictae dioecesis N ad preces Camerarii Capituli in actu S. Visitationis novit, redditus Sacristiae ecclesiae cathedralis sufficere quidem sustentandis oneribus et impensis consuetis, non tamen satis eos fuisse ad reparatione» fabricae templi cathedralis, quibus indigebat. Exhibito itaque statu, quem aiunt, activo et passivo Sacristiae, ex quo dicta indigentia ostendebatur, Procurator Fiscalis Curiae episcopalis institit, ut Beneficium simplex dicti oppidi C, perpetuo uniretur Sacristiae cathedralis ecclesiae, quae unio effectum obtineret cum Beneficium simplex vacaret.

Quocirca Episcopo precibus annuente, die 24 martii 1857 hoc prodiit Decretum « Visis videndis, consideratis considerandis, ad augendum splendorem et cultum huius cathedralis... auctoritate, qua in hac parte fungitur ordinaria^ et in actu S. Visitationis, omnia bona, redditus, fructus et proventus omnes supradicti ecclesiastici Beneficii seu capellaniae ... nunc pro tunc et quomodocumque vacare continere gerit, perpetuo univit, adnexuit, applicavit... praefatae Sacristiae cum omnibus et singulis oneribus ... ».

Sed die 26 iulii 1861 Decreto S. Congregationis Consistorialis oppidum C avulsum fuit a dioecesi N et unitum

perpetuo fuit proxima^e dioecesi B. Episcopus huius dioecesis B peragens S. Visitationem in eo oppido, in relatione quam transmisit ad S. C. C. haec inter cetera retulit: « In hac ecclesia
« fuit erectum Beneficium non residentiale, cuius possessor
« habens scutata 150 annua praeter obligationem consulendi
« manutioni ecclesiae ac sacrae supellectili, tenetur singulis
« Sabbatis ibi Missam celebrare. Modo huius Beneficii rector
« est Sacerdos quidam (Franciscus alienae dioecesis), sed ex
« illius ministerio populus et agricolae nullum percipiunt spi-
« rituale bonum ». Cum autem nulla hic mentio ab Episcopo
facta fuerit de unione illius Beneficii Sacristiae cathedralis N, videtur eius et Episcopum B et oppidanos adhuc latuisse.

Reapse statim ac ad eorum notitiam res devenit, aegre audita est: atque inde nomine triginta circiter hominum ex primoribus oppidi supplex libellus S. Congregationi Concilii est oblatus, quo exponebatur, si Decretum diei 24 martii 1857 suum effectum obtineret, « in spirituale damnum gravissimum
« cessurum eius infelicis oppidi, quod et ob aerem insanum
« et ob Praebendarum raritatem non haberet residentes nisi
« tres solos Presbyteros, et populus in oppido permanens
« ascenderet ad mille habitantes, et hiberno tempore ad tria
« circiter habitantium millia » : eo quippe confluunt sive ad colendos agros, sive ad pascendas oves aliasque pecudes montani homines.

Hoc supplici libello habito, S. Congregatio de more rogavit tum Capitulum N et Ordinarium, tum Episcopum B, qui omnes suas adduxerunt rationes: illi pro Decreti valore, hic pro nul-> litate.

His relationibus habitis, cum res in contentionem veniret, de more in Secretaria S. C. C. editum est Decretum *ponatur in folio*, atque admonitae sunt partes ut ulteriora iura sua, quatenus vellent, coram S. C. deducerent: sed partes nihil aliud deduxerunt, praeter id, quod ex prima admonitione deduxerant.

Disceptatio synöptica.

IURA DEDUCTA AB EPISCOPO B. Hic Episcopus, pro nullitate Decreti contendens, allegavit Tridentinum Decretum *cap. 13, sess. 24, de Refor.* affirmans, Episcopos posse quidem beneficia simplicia unire, sed tantum pauperibus Praebendis, quae sustinendo decenti Beneficiatorum gradui pro loci et qualitate personarum impares sint; non autem posse unire Beneficia Sacristiae vel alteri simili religiosae causae: cum enim unio Beneficiorum jād imminutionem divini cultus per se vergat, facultatem a Tridentino Episcopis impertitam non posse ultra protendi, sed ad Praebendas limitari.

Ita autem ferre canonicam disciplinam. Sane Gonzalez ad *reg. 8, Cancell. gloss. 37, n. 23*, referre, S. Congregationem Concilii denegare facultatem Episcopis uniendi Beneficia Mensae capitulari, atque tantum comprobare unionem Beneficiorum tenuibus singulorum Canonicorum Praebendis: item Barbosam in *Summa Apostolic. decis. verb. Unio n. i*: atque S. Congregationem Concilii, ceu refert Aldam in *compend. Resol. can., I. 3, tit. 31, n. 21*, die 5 februarii 1601 denegasse annexionem, quando in cathedrali nullae essent Praebendae distinctae et omnes redditus in massam communem confluerent, quamvis hi redditus tenues evaserint: item S. Rotam et auctores Lotterius, *de re benefic. I. i, c. 2Ç, n. 43*; Gallemart *ad cap. 15, sess. 24, de Ref., n. i*; Barbosam ad idem Concilii caput, aliosque.

Ex his autem erui, Beneficium non posse uniri Sacristiae vel ecclesiae fabricae; ad rem Ferraris, *Biblioth. can., verbo Unio, n. 60*: « neque potest Episcopus unire Beneficia capel-
« laniis etiam Cathedralis, quae habent redditus tenues, quia
« Concilium Tridentinum, *sess. 24, c. 13*, loquitur solum de
« Praebendis. Item neque Sacristiae neque fabricae. Sic deci-
pe sum fuisse a S. C. C. refert Garcías, *de Benef, p. iç, c. 2*,
« n. JÇO ».

Commemorans praeterea Episcopus B, cap. 8, sess. 14, de Ref., quo statuitur, ne Beneficia unius dioecesis uniantur Beneficiis alterius; animadvertit, in censuram huius capituli peractam unionem incidere, si effectum sortiretur, ob dismembrationem eius oppidi a primaeva sua dioecesi iam executioni mandatam.

Denique exposuit, ecclesiam illam ruralem magna indigere restauratione atque manutione, quae tamquam onus ad Beneficium pertinet: sublato autem eo Beneficio, eam vetustam ecclesiam in extremam ruinam prolabi.

IURA CAPITULI CATHEDRALIS N. Capitulum pro valore Decreti contendens, inquit, eam unionem factam esse, causa cognita; idest exposito statu activo et passivo Sacristiae, quo ostendebatur deesse redditus pro fabricae reparatione, et pro decenti ecclesiae cultu: praesentes Sacristiae conditiones easdem fere esse ac illae.

Concessionem unionis factam esse a legitima auctoritate et legitima forma, ideoque ecclesiam cathedralem N plenum ius habere in proventus eius uniti Beneficii. Eam unionem decretam esse tempore non suspecto, idest, quatuor annis ante dismembrationem oppidi: de Beneficio agi non residentiali, ita ut eius possessor neque in praesentia in oppido C resideat, etc.

EA QUAE EX OFFICIO SUNT ADIECTA. Pro confirmanda sententia Episcopi B relatum est Decretum Tridentinum, sess. 24, c. 13 de Refor., quod his verbis est conceptum: *In ecclesiis cathedralibus et collegiatis insignibus, ubi frequentes adeoque tenues sunt Praebendae simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonorum gradui pro loci et personarum qualitate non sufficiant, liceat Episcopis cum consensu Capituli vel aliquot simplicia Beneficia, non tamen regularia, iis unire...* Atque est animadversum, Auctores, praesertim Gonzalez, *ad Reg. 8 Cancellariae, et Garcias, p. 12, c. 2, n. 191*, qui citat et excribit Gonzalez, allegare quidem Resolutionem quandam S. C. C. in *Caven.*, anni 1601, sed eam in Regestis S. C. non inveniri: quam Resolutionem sic refert Gonzalez, *loc. cit.* « Ideo consului et obtinui in S. C. Concilii de mense

« septembri anni 1601, quod unio facta ab Episcopo *Caven.*,
 « mensae capitulari de quibusdam Beneficiis simplicibus vigore
 « Concilii Trid., sess. 24, c. 13, de Ref., esset nulla, quia dictum
 « Concilium non dat facultatem uniendi mensae capitulari, sed
 « tenuibus Praeendis singulorum Capitularium ».

Sed eandem Resolutionem reperiri in *Calven.*, die 23 septembris 1609, in 1. 2 *Decret.*, fol. 66 a tergo, quae sic se habet :
S. C. Card. Conc. Trid. interpr. declaravit, Decretum Concilii dicti capituli (15, sess. 24, de Ref.) tribuere facultatem Episcopo uniendi simplicia Beneficia singularum Praeendarum distributionibus, non autem mensae capitulari, et idcirco unionem, ut proponitur, mensae capitulari ab Episcopo factam absque Sedis Apostolicae auctoritate, esse nullam. De qua Resolutione fuse scripsit Fagnanus in cap. Exposuisti, de Praeb. et Dignit., n. 28-33.

Praeterea in huius rei confirmationem allegata est causa *Aversana, Nullitate unionis*, diei 12 iulii 1735, cuius haec est facti species ; in cathedrali ecclesia *Aversana Hebdomadarii* non habebant distinctas Praeendas, sed percipiebant distributiones quotidianas, quae ascendebant ad annua scutata circiter triginta. Postulantibus *Hebdomadariis*, Episcopus, praevio consensu Capituli, ut cultui divino magis consulere, ipsis univit tria Beneficia simplicia, quae possidebat quidam Michael eiusdem Cathedralis Canonicus : quamvis haec unio effectum sortietur cum haec tria Beneficia vacarent, tamen Michael reclamavit contendens, deesse unionis causam, si iuxta antiquum ius res considerata foret ; deerat enim necessitas : re autem considerata secundum novum Tridentini ius, non habere Episcopum facultatem uniendi Beneficia nisi Praeendis, quas non habebant *Hebdomadarii*.

Causa denique deducta coram S. C. C. ad dubia :

« I. An constet de nullitate unionis in casu :

« Et quatenus affirmative :

« II. An sit permittendum Episcopo devenire ad novam
 « unionem in casu »: responsum prodiit: ad I *affirmative* ; ad II *negative*.

Cum ergo in themate Episcopus N simplex Beneficium non iniverit Canonorum Praebendis iuxta normam Tridentini Decreti non videri eam unionem posse sustineri.

Nihilominus e converso notatum est, dubitandi rationem oriri ex doctrina, quam tradit Garcías, *de Benef., part. ultima, c. 2, n. 77 et seqq.*, quae propitia esset Episcopo N. Ita enim scripsit Garcías: « Et potest Episcopus facere uniones etiam
« **monasteriis Ct locis Religiosorum ut in dicto capite Consul-**
« **tationibus, cap. Pastoralis et Clement. Si una, Rota, decis. 2,**
« **de offic. Ordinarii in antiq. Felin. in cap. In nostra, n. 42,**
« **de Rescript., etiamsi religiosi et monasteria sint exempta,**
« **Cald., cons. 3, de rebus ecclesiae, Card, in dicta Clement. Si**
« **una, n. i., Caccialup., art. 4, 4 q. et practicabilia Rotae**
« **sup. n. i, quamvis contra teneat Pet. de Perus., c. 4, n. io ;**
« **ac fabricae ecclesiae etiam cathedralis, Imol., in dicta Cle-**
« **mentina Si una, n. 14 et in cap. Cum accessissent, n. 4, de**
« **Constit, et ibidem Felin., n. 22, Rota, decis. 133, n. 6, p. 2**
« **divers.**

< **Neque obstat sequens Declaratio super dicto capite 13,**
« **sess. 24, data Episcopo Tudertino : Episcopus seu Ordinarius**
« **non potest simplicia Beneficia unire distributionibus Capella-**
« **norum ecclesiae cathedralis pro divini cultus augmento, et**
« **similiter non potest eas uniones facere fabricae seu Sacristiae**
« **ob eius paupertatem ad ornatum et alia ecclesiae necessaria ;**
« **etiam attento quod su ff er at omnia onera dictae ecclesiae et**
« **parum possideat: quia intelligenda est {haec Resolutio C. C),**
« **non posse Episcopum per illud Decretum dicti capituli 15**
;< **et ex vi eius facere istas uniones, cum loquatur solum de**
« **Praebendis : non tamen negat id posse facere alias ex iure**
« **communi.**

« **Quae intelligentia comprobatur ex alia Declaratione super**
« **dicto capite 15, quae videtur eadem cum illa, et sic ait: Per**
« **hoc Decretum non licet Episcopo unire Beneficia capellaniis**
« **etiam cathedralibus, quae habeant redditus tenues, cum loquatur**
« **solum de Praebendis ; item neque Sacristiae neque fabricae. Sed**

« hoc erit intelligendum, quando talis unio fuit alicui ecclesiae
 « seu loco religioso, ut in una *Burgensi, Praestimonii, 27 iu-*
 « **iii** 1603, *coram de Lita*».

Dubium

« An et quomodo sustineatur Decretum unionis in casu »..
 RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita in comitiis
 habitis die 24 februarii 1872, respondere censuit: *Negative*.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Decretum Tridentini Concilii, facultatem tribuens Episcopis uniendi simplicia Beneficia Praebendis ecclesiae cathedralis vel collegiatae insignis (si Praebendae cum suis distributionibus quotidianis sustinendo decenti Canonicorum gradui pro loci et personarum qualitate non sufficiant), esse strictae interpretationis.¹

¹ Ante Tridentinum Concilium Episcopus poterat unire Canonicorum Praebendis Capellas, seu ecclesias paroeciales, ut tradunt interpretes ex capite *Exposuisti, de Praebendis*, in quo Honorius III ita respondit Episcopo Vesprimensi: « Exposuisti nobis, quod Ecclesiae tuae Canonici, dimi-
 « nuta ipsorum provisione a tempore Concilii Generalis (*Lateranensis sub*
 « *Innocentio III*), cum eis ex tunc non fuerint ad eorum sustentationem
 « concessae Capellae, sicut ante fieri consuevit, de redditibus Praebendam
 « rum suarum nequeunt sustentari, et infra. *Si evidens necessitas vel uti-*
 « *litas exigat, Praebendas Ecclesiae tuae poteris de Capellis in perpetuum*
 « *annectendis eisdem (sicut discretionem praeviam expedire videris) augmen-*
 « **tare: reservata tamen congrua Capellae Harum Presbyteris portione*». Re-
 vera Innocentius III in Concilio Lateranensi non directe prohibuerat, ne
 ecclesiae paroeciales unirentur Praebendis, sed consuetudinem reprobavit,
 qua congrua portio non dabatur Vicario, qui paroeciam administrabat, ut
 plenius videre est in cap. *Extirpandae, de Praebendis*

Sed Tridentina Synodus in cap. 13, sess. 24, de Ref., facultatem tri-
 buens Episcopis augendi redditus ecclesiarum paroecialium, districte pro-
 hibuit, ne paroeciales ecclesiae unirentur Praebendis: sic enim statuit: « In
 « parochialibus etiam ecclesiis, quarum fructus aequae adeo exigui sunt, ut
 « debitis nequeant oneribus satisfacere, curabit Episcopus, si per Beneficio-
 « rum unionem, non tamen regularium, id fieri non possit, ut primitiarum
 « vel decimarum assignatione, aut per Parochianorum symbola ac collectas,
 « aut qua commodiori ei videbitur ratione tantum redigatur, quod pro Re-
 « ctoris ac Parochiae necessitate decenter sufficiat. In unionibus vero qui-
 « buslibet, seu ex supradictis, seu aliis causis faciendis, ecclesiae paro-

II. Quare eam facultatem non protendi ad eas Praebendas, quae fictione tantum iuris dicuntur Praebendae, idest quando consistunt in solis distributionibus quotidianis.

III. Neque protendi ad capitularem mensam, quamvis ex capitulari mensa Canonici redditus, qui tenues existimantur, accipiant.

IV. Multoque minus eam facultatem protendi ad cultum sacristiae vel fabricae ecclesiae.

V. Ideoque tantum Tridentini Concilii verba valere quantum expriment, praesertim quum de re agatur, quae respectu Beneficii uniendi odiosa sit atque speciem sapiat alienationis.

VI. Quare, quoties Episcopus unire Beneficia simplicia non possit vi dicti capituli 15 sess. 24, non aliam suppeteret viam, quam imploratio facultatis a S. Sede obtinendae.

VII. In themate autem, praeter quam quod ex dictis esset unio nulla, cucurrisse quoque circumstantiam, qua unio, non adhuc executioni mandata, in eum casum inciderat, a quo incipere non poterat, ex posteriori dioecesis dismembratione.

« chiales monasteriis quibuscumque, aut Abbatibus seu Dignitatibus, sive Praebendis ecclesiae cathedralis vel collegiatae ... non uniantur... ».

Cum itaque Tridentina Synodus eas uniones paroeciarum cum Praebendis ecclesiae cathedralis vel collegiatae prohibuerit, quae adhuc, post Lateranense Concilium sub Innocentio III celebratum, permittebantur, quando aderant canonicae causae evidentis necessitatis vel utilitatis; in *cap. 15, sess. 24, de Ref.*, ut alius suppeteret modus, quo prospiceretur augmento reddituum Praebendarum canonicalium, edixit: *liceat Episcopis cum consensu Capituli vel aliquot simplicia Beneficia eis unire*, etc. Atque ita negata facultate uniendi ecclesias paroeciales, quae uniones non infrequentes id temporis erant (confer causam quam exposui in Vol. IV, pag. 401), tradidit facultatem uniendi Praebendis Beneficia simplicia, quibus Beneficiis tempore Tridentini Concilii Ecclesia abundare visa est.

Cum itaque Tridentina Synodus peculiariter disposuisset de modo quo ab Episcopis augeri possint tenues Capitularium Praebendae, eo ipso videtur decrevisse, vi tantum huius capituli quidquid fuerit de veteri iure, posse Episcopos unire beneficia simplicia Praebendis et eo modo quo ipsa praescripsit. Quam sententiam S. Congregatio Concilii suis authenticis Resolutionibus firmavit; quamquam celebris Garciae, re adhuc non omnino firma, insistens veteri iuri, eas Resolutiones coercere studuit.

CAPELLANIAE

Die 15 decembris 1871.

Compendium facti. Anno 1737 quidam Marcus Leonardi capellanium fundavit his legibus : « Capellanium mere laica -
 « lem erexit in ven. ecclesia SSmae Annuntiatae. Pro dote
 « autem et fundo dictae perpetuae capellaniae constituit et
 « assigna vit_ loca quindecim Montis S. Petri ... cum assigna-
 re tione et reservatione fructuum Capellano pro tempore, qui
 « tenetur celebrare seu celebrari facere Missas viginti septem
 « quolibet mense... quae Loca Montium perpetuo stare de-
 « beant subiecta et obligata et hypothecata pro fundo et dote
 « dictae capellaniae, ita ut nullo umquam tempore, quovis
 « sub praetextu et causa, vendi et alienari possint.

« Pro primo capellano ad celebrationem dictarum Missa-
 rum nominavit ac nominat R. D. Silvestrum de Salvis, eius
 « vita naturali durante, cum omnibus honoribus, praerogati-
 « vis, etc., cui etiam tribuit facultatem nominandi *post eius obi-*
 « *tum* alium capellanum,... ac dictus capellanus ab ipso no-
 « minandus valeat et possit nominare *post illius obitum* alium
 « capellanum cum onere semper celebrandi, etc.

« Postmodum vero, defunctis dictis tribus capellanis ...
 « D. Marcus vult quod ius nominandi alios capellanos pro tem-
 < pore spectet et pertineat ad haeredes et successores ipsius
 « D. Marci, durante eorum linea tam masculina quam femi-
 « nina, et in casu expirationis eiusdem lineae, vult et mandat,
 « quod ius nominandi redeat ad domum ipsius R. D. Silvestri
 « de Salvis, etc. ».

Constituit denique, ut capellanus pro tempore fructus
 Locorum Montium pro dote assignatos posset « cum fide
 < nominationis ad capellanium praefatam exigere libere abs-
 « que, etc. ».

Secundum pii fundatoris votum res optime vertit, donec in primordiis huius saeculi politicae vicissitudines quindecim Montium Loca ad quinque reducerunt; quibus praeterea, hoc vertente tempore, ob Patronorum negligentiam Fabrica S. Petri fruita est, quousque non fuerint vindicata.

Episcopus anno 1826 in actu S. Visitationis inveniens vacantem capellaniam, neque sciens, an existèrent haeredes fundatoris, ignorans quoque foundationis leges, eam tribuit Parocho loci *Pasciano*, hac conditione adiecta, *quousque non patefiat documentum foundationis quo ius dignoscatur.*

Anno insequenti quidam prodiit Patronus, qui nominavit ad capellaniam eundem Parochum, qui iam eam possidebat, adiecta conditione, *ut ea fruatur quousque exerceat Parochi officium in Pasciano.*

Mortuo hoc capellano, Parochus qui successit, Benedictus N, petiit capellaniae fructus titulo Parochi eius loci, sed invenit quemdam oppositorem, ob eam rationem, quod non posset capellania considerari unita paroeciae contra foundationis tabulas; eam tamen obtinuit per nominationem Patroni, qui per publicum Tabellionem et hanc adiecit in actu nominationis *clausulam quousque ipse Parochus erit loci Pasciano, quo munere Parochi cessante, succedei in capellaniam novus Parochus loci eiusdem in infinitum.*

Hic Parochus Benedictus N, postea Canonicatum est assecutus; atque ideo dimisit capellaniam cum Parochus esse cessasset.

Successit in paroeciam Pasciano Presbyter Silvester, qui, existimans capellaniam esse vere perpetuoque unitam paroeciae, sibi fructus illius quaesivit: sed contrarium existimavit Benedictus N, qui capellaniam dimiserat, et sibi consentientes habuit id temporis Patronos. Immo iidem Patroni per acta Tabellionis iterum in capellanum nominarunt Benedictum N, eius vita naturali durante, sibi que suisque haeredibus et successoribus reservantes post eius mortem liberam capellaniae nominationem.

His factis non acquievit Silvester atque inde quaestiuncula orta est inter Benedictum et Silvestrum et coram S. C. C. proposita.

Rogatus Ordinarius, qui adhuc ignorabat foundationis legem, in ea fuit opinione, ut servaretur Decretum factum in actu s. Visitationis, donec non patefieret lex foundationis; immo adiciebat non constare, eos, qui hactenus ad capellaniam nominaverant, descendere ex linea fundatoris, ideoque non constare eos esse capellaniae Patronos.

Huc re perventa, de more in Secretaria S. C. C. Decretum prodiit, *Panatur in folio*, atque rescriptum est Ordinario, ut partes moneret ad deducenda sua iura coram S. C. C.

Disceptatio synoptica.

IURA PATRONORUM. Patroni et capellanus Dominicus iura sua per Causidicum deduxerunt, quae raptim innuam, cum de quaestione agatur, quae facilis solutionis est, postquam lex foundationis patefacta fuit a Patronis, quam initio exposui.

Patroni itaque ius nominandi sibi vindicabant ex ea gravi ratione, quod nemo unquam inficiatus fuerit earum originem a fundatore Leonardi, et quod impossibile esset, ut eiusmodi ius nominandi per tot annos atque per tot nominationes in familia exercitum nunquam invenerit reclamantem.

Quod attinet ad clausulam repetitam, quam Patroni in actu nominationis apposuerunt, quo nominantes Parochum Pasciani adiecerunt *quousque exerceat Parochi officium vel durante Parochi munere, quo cessante, succedei in capellaniam novus Parochus in infinitum*, inquiebant non eo animo haec scripta esse, ut uniretur capellanía paroeciae; nec, si vellent, facere potuissent; cum Patroni non possint mutare naturam iurispatronatus et evertere legem foundationis, *Clementina 2, de Religiös, domibus, et Concil. Trid., sess. 23, cap. 5, de Refor.*

Ñeque obstare textus, qui explicite tradunt, iurispatronatus posse donari, cap. *Suggestum de Iurepatr.*; eiusmodi enim

textus locum habere, quando non obstat lex foundationis : ut enim ponderavit S. Rota in *Pistorien.*, *Iurispatronatus coram Merlino* die 31 martii 1628, § 6: « Amplius aliqui ex dominis
 « dubitabant, an Iacobus, etiamsi voluisset, potuerit immutare
 « naturam et statum iurispatronatus ... et sic evertere volun-
 « tatem fundatoris ... et in his terminis non posse Patronum
 « late tradit Ferret., consil. 134». Atque iterum *ibidem*, § 6.
 « Ratio qua non possit per successores immutari status prae-
 « scriptus a fundatore in iurepatronatu tota posita est in
 « defectu potestatis, cum haeres nec etiam de consensu Ordi-
 « narii possit alterare voluntatem fundatoris, sed tali casu opus
 « esset dispensatione Apostolica ».

PAROCHI IURA. Planum esse dicebatur, Ordinarii Decreto capellaniam fuisse datam ecclesiae paroeciali Pasciano, et quamvis adiecta fuerit limitatio *quousque non patefiat documentum foundationis, quo ius dignoscatur*, hanc tamen adiecta in conditionem cessasse, quando Patroni suis iuribus renunciarunt per clausulas duabus nominationibus adiectas, in quarum secunda adiciebatur verbum *in infinitum*: eamque renunciationem vel donationem in acceptis habitam fuisse a Parochis, ita ut Missae celebrandae in catalogo Missarum paroeciae inscriptae fuerint, et administrationem capellaniae reddituum penes Parochos fuisse, quas ope paroeciani cuiusdam vindicaverant a Fabrica S. Petri. Quae cum ita sint, veram peractam esse unionem capellaniae cum ecclesia paroeciali, neque amplius dari posse poenitentiae locum. Notum enim esse in iure, eiusmodi uniones sustineri, maxime si de re laicali agatur, cuiusmodi est in themate capellania, quae cum reducatur ad pium legatum, neque indiget iuris solemnitatibus, idest consensu Episcopi, qui necessario requiritur in unionibus ecclesiastici Beneficii iurispatronatus.

His aliisque similibus animadversis, proposita sunt resolvenda

Dubia

I. « An constet de vera et perpetua unione capellaniae
« Leonardi favore ecclesiae parochialis Pasciani in casu.

< Et quatenus negative.

II. « An sustineatur nominatio et possessio eiusdem Capellaniae favore Sacerdotis Benedicti (JV.) in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita, die 15 decembris 1871 respondere censuit:

Ad I. *Negative.*

Ad II. *Affirmative.*

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Quamvis in iure certum sit, posse Patronos laicos iuspatronatus donare alicui ecclesiae, interveniente Episcopi consensu : non posse tamen donationem facere, si donatio evertat foundationis legem. ¹

II. Haec referri etiam ad capellanías laicales, quae in mera legata pia facile resolvuntur, quamquam pro eiusmodi cessione iuris neque requiratur Episcopi consensus.²

¹ Quod patroni laici possint iuspatronatus alicui donare cum consensu Episcopi plana res est in iure, ut videre est in cap. *Illud 8, de iure patron.*, cap. *Quod 5, h. t.*, cap. *Cura II h. t.*, cap. *Suggestum 20 h. t.*, etc. Ecclesia vero vel monasterium habens iuspatronatus potest illud alteri Ecclesiae donare, sed cum debitis solemnitatibus ad alienationem rerum Ecclesiae requisitis: quia iura ista incorporalia rebus immobilibus fere accensentur, de qua re agunt auctores in titulo *de Rebus Ecclesiae non alienandis*.

Non possunt tamen Patroni laici iuspatronatus Ecclesiae donare etiam cum consensu Episcopi, si lex foundationis et voluntas fundatoris per eiusmodi donationem e verteretur ; hoc enim in casu subintrant omnes iuris dispositiones, quae praecipiant fundatorum voluntates esse adamussim executioni mandandas, quarum Episcopi sunt executores nati. Confer quae scripsi in *Vol. II, p. 369 et seqq.*

² Sic inter ceteros scripsit Card. De Luca, *discur. 53, de iurepatronat.*, n. 2: « Dicebam iniustam esse oppositionem, quoniam circa donationem « iuris praesentandi seu deputandi capellanos, tunc intrarent ea quae ex « adverso deducebantur super prohibita donatione iuspatronatus sine consensu Ordinarii (adeo ut neque sufficiat illa Vicarii Generalis absque specialia mandato), quando ageretur de Beneficiis vel capellanus cum Ordi-

III. Quoties enim ex donatione vel cessione iurispatronatus evertatur lex foundationis, Patronos, etiamsi interveniat Episcopi consensus, frustra agere.

IV. In themate autem omissis ceteris, quae considerari possent, patronos, si iure personali se expoliari forte potuissent, non tamen in damnum successorum, quos fundator vocaverat, potuisse ius nominandi capellanum ecclesiae paroeciali renunciare.

V. Neque Benedictum, semel ad capellaniam nominatum, potuisse ea privari, quamvis Parochus esse cessaverit; cum capellanía non esset ex voluntate fundatoris ad nutum amovibilis, sed perpetua.¹

« narii auctoritate formiter erectis in titulum collativum, secus autem in « huiusmodi capellanus manualibus, dictam erectionem non habentibus, « magisque redolentibus simplex pium legatum habens onus adnexum celebrationis Missarum; cum tunc regulae Beneficiales non intrent, adeo- « ut huiusmodi capellaniarum, nedum laici, sed etiam mulieres et infantes « sint capaces ex deductis *apud Buratt., decis. 1; decis. 224 Dumozet, etc.* « Et in specie donationis vel alterius concessionis iuris deputandi huius- « modi capellanos, quod non intrent regulae Beneficiales, Garzia, *part. 1, « cap. 1, n. 102* ».

Garzias autem *loc. cit., de Benefic. eccles. part. 1, c. 1, n. 102* haec scribit: « At capellaniae etiam perpetuae fundatae et ordinatae sine aucto- « ritate Ordinarii, quae non sunt ab eo adprobatae et spiritualizatae, non « sunt Beneficia ecclesiastica nec ab Ordinario conferri possunt, sed sunt « sub pia dispositione fundatoris et eius haeredum seu successorum, qui « possunt tales capellanías donare sine Episcopo, quibus voluerint, dum- « modo sint idonei, iuxta dispositionem fundatoris ».

¹ Puto enim priorem nominationem factam iavore Benedicti, quando Parochus erat, in suo valore permansisse, etsi Parochus esse cessaverit: conditio enim apposita: *donec Parochus permaneret*, erat conditio contra vel saltem praeter legem foundationis: et in potestate Patronorum non erat hanc conditionem apponere, cum capellanía ex lege foundationis esset perpetua. Cum ergo ea conditio esset ex errore apposita et ex errore acceptata, errore detecto, nominatio in suo integro valore permanere debebat.

EX S. APOSTOLICA POENITENTIARIA

RESPONSUM

**pro inferioribus officialibus civicae militiae
in dominiis S. Sedis usurpatis.**

Ordinarius dioecesis N. a S. Poenitentiaria quaesivit : « Se « sia lecito accettare gli uffici inferiori della guardia nazionale, « come di Sergente, Caporale e simili' ne' quali non si presta « alcun giuramento ».

S. Poenitentiaria, re diligenter perpensa, die 3 aprilis 1872 respondit : *Quatenus coacti militiae nomen dederint et servant eas animi dispositiones, quae iniunctae sunt a Sacra Poenitentiaria in responsis editis die 10 decembris 1860, posse tolerari, ut ad redimendam vexationem durioris servitii gradum aliquem ex inferioribus acceptent in quo iuramenti praestatio non exigitur.*

In Responsis datis a S. Poenitentiaria die 10 decembris 1860 (quae responsa habes in vol. I, pag. 558) hoc continetur: VIII « Che debba dirsi intorno a quegli individui, che contro « la loro volontà sono ascritti e vengono costretti a far parte « della medesima guardia? ». Cui quaesito S. Poenitentiaria respondit: *Posse tolerari milites cívicos coactos, qui militiam absque gravi damno seu incommodo deserere nequeunt, dummodo tamen animo parati sint eam deserere quam primum poterunt et interim abstinere ab omnibus actibus hostilitatis in subditos et milites legitimi Principis et ab actibus contra bona, iura et personas ecclesiasticas.*

¹ Questo *simili* si restringe al Foriere, che è grado superiore al Sergente, dopo di cui non vi è che il caporale, il quale è grado infimo. Nota quod Responsum S. Poenitentiariae per Catholicas ephemerides iam fuit recte relatatum; sed non ita quaesitum, quod retuli, quodque ex authentico fonte desumpsi.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Eos, qui a gubernio intruso in S. Sedis dominia in civicam militiam adscribuntur et absque gravi incommodo eam militiam deserere nequeunt, non illicite in ea militia permanere, si animo comparati sint eam deserendi quamprimum poterunt et abstineant interim ab actibus illicitis designatis.

II. Milites enim, qui hoc animo sunt comparati, quique eum animum aliquo modo ostenderit, neque fautores publicae usurpationis dici possunt, neque scandalum creant.

III. Eodem censu habendos esse inferiores militiae civicae officiales, qui in eadem conditione versentur eodemque animo sint comparati, si grave aliud non obstat, ut esset iuramentum.

IV. Quamvis enim per electionem eiusmodi inferiores officiales creentur, eorumque acceptatio sit necessaria; tamen, cum in eo militiae statu permanere adigantur, aequitas non patitur, ut minorem vexationem sibi curare non possint in re per se indifferenti.¹

RESPONSA IURIDICA

a S. Poenitentiaria data ad dubia circa relationem inter Regulares iniuria in Italia suppressos ab incompetenti auctoritate et locorum Ordinarios: quae quidem Responsa explanant uberius Instructionem alias datam, quam habes in vol. III, pag. 151.

« Cum Sacra Poenitentiaria, Epistola data sub die 18 aprilis 1867, decreverit num. 3. - Domus Regulares, civiliter suppressas, dummodo in eas, tres saltem, ad ibi degendum conveniant Regulares, quorum unus ad minus sit Sacerdos,

¹ Dixi in re per se indifferenti: namque comperta sunt munera, quae obire debent inferiores officiales militiae civicae: haec enim consistunt in ordine exequendo servandoque in militari civium eisdem assignatorum servitio; quae per se nihil mali continent.

iurisdictioni Ministri Provincialis fore subiectas, easque regendas esse per Superiorem peculiarem ibi constituendum :

« Quaeritur 1°: Quomodo se gerere debeant Superiores Provinciales et Locales, dum Ordinarius loci subiicere vult Sacrae Canonicae Visitationi ecclesias et domos, ac visitationi ita dictae *auriculari* Regulares, qui, in numero ternario simul habitantes, ecclesias ipsas et domos sui Ordinis tenent?

« Quaeritur 2°: An relatum Decretum Sacrae Poenitentiarie comprehendat casum in quo, vel ob defectum habitationis, vel violentia impediti, simul habitare non possunt, et tamen multo plures quam tres, quotidie conveniunt ad Sacrum faciendum, ad Confessiones audiendas ac alia peragenda officia, ad Ecclesiam proprii Ordinis, quae ab eorum Confratre tenetur, ibique etiam vel in Sacratio, vel in aliquo cubiculo de rebus Ordinis et Conventus regulariter pertractant?

« Et quatenus affirmative :

« Quaeritur 3° : Quomodo superiores se gerere debeant, dum ecclesiam et Regulares Ordinarius loci Sacrae Visitationi subiicere vult, prout in 1° dictum est?

« Quaeritur 4°: An Regulares, qui licet simul habitare non possint, tamen simul conveniunt, ut in 2° dictum est; et statutis diebus, sub directione unius ex suis Confratribus, dant et audiunt solutionem Casuum Conscientiae, teneantur ad Ordinarium, vel Parochum loci accedere, ut dictae solutioni intersint?'

« Cum in eadem Epistola num. 2° Sacra Poenitentiaria declaraverit - iurisdictionem Superiorum Regularium in proprios subditos suppressos, etiam extra claustra degentes, minime cessasse, ipsosque tantummodo declaraverit subiectos iurisdictioni Ordinarii loci quoad politiam et disciplinam ecclesiasticam?

« Quaeritur 5° : An Ordinarius loci, vi huius declarationis potestatem habeat, independenter a beneplacito Superioris Regularis, et etiam contra expressam eius voluntatem, iniungendi Sacerdoti Regulari, qui licet, violentia coactus, separatus ab aliis Confratribus vivat, tamen in omnibus sui Ordinis Supe-

riori obtemperat, executionem muneris vel officii alicuius ecclesiastici permanenter et irrevocabiliter?

« **Quaeritur 6° : An Ordinarius loci possit cum Regularibus dispersis pertractare de rebus ad Ordinem, vel ad Ordinis ecclesias pertinentibus, ut aliquid decernat, inaudito Regulari Superiore?**

« **Quaeritur 7° : An Parochi advocare et cogere possint Regulares violenter dispersos, qui vivunt prout in 5° ad ecclesiasticas functiones in ecclesia propriae Paroeciae peragendas, etiam in casu quo Regulares in assistentia praestanda ecclesiae proprii Ordinis occupati inveniantur, et praecipue si ad eam quotidie conveniant, ut in 2° dictum est?**

« **Non raro evenit, quod Gubernium civile vel Municipia post consummatam usurpationem ecclesiarum et domorum Regularium, ecclesias ipsas et aliquam partem domus Ordinarii loci, vel Parochis concedunt, etiam cum conditione expressa, erigendi in dictis ecclesiis paroeciam, vel succursalem paroeciae :**

« **Quaeritur 8° : An Ordinarii locorum, et etiam Parochi, uti possint ad suum beneplacitum dictis ecclesiis, vel, domibus sibi ab usurpatoribus concessis, an potius teneantur ecclesias et domus Superioribus Regularibus, ad quos de iure pertinent, restituere?**

« **Quaeritur 9° : An in casu quo agatur de erectione paroeciae, vel succursalis paroeciae in dictis ecclesiis, possit Ordinarius loci paroeciam vel succursalem erigere, ipsamque providere independenter a Superiori Regulari, an potius teneatur ipsam paroeciam, aut succursalem erigere et providere secundum modum praescriptum ab Apostolicis Constitutionibus pro paroeciis Regularium ? ».**

SACRA POENITENTIARIA, mature perpensis expositis, censuit respondendum :

Ad I. Praedictas ecclesias, ac domos, nec non Religiosos ibidem degentes eadem immunitate gaudere a iurisdictione Ordinarii, qua antea fruebantur.

Ad II. *Quatenus praedicti Regulares, qui ob defectum habitationis, vel violentiam prohibentur habitare intra claustrâ in domo proxima conventui commorenturunaque cum eo, vel iis quibus permissum est intra claustra habitare, convenire soleant, quemadmodum in quaesito asseritur, ad sacras functiones in ecclesia frropria peragendas, et ad ea, quae ad Ordinem et Conventum pertinent curanda, affirmative, idest comprehendi : secus negative ; ita tamen, ut Ordinarii suam in personas iurisdictionem ultra politiam et disciplinam ecclesiasticam extendere nequeant, salva, quoad disciplinam regularem, et obligationes, quae ex religiosa professione promanant, iurisdictione Superiorum Regularium, iuxta num. 2um Instructionis praedictae: Quoad III et IV provisum in II.*

Ad V. *Negative.*

Ad VI. *Quoad primam partem, hoc est quoad res ad Ordinem pertinentes, negative : quoad secundam partem, hoc est quoad res pertinentes ad Ordinis Ecclesias, in canibus de quibus dictum est in I et II, iam provisum: in ceteris recurrendum esse in[^] casibus particularibus.*

Ad VII. *Quoad eos, de quibus actum est in quaesito 2°, iam provisum: quoad ceteros, negative, nisi speciali titulo servire ecclesiae parochiali teneantur.*

Quoad VIII et IX, *generatim loquendo, negative ; sed recurrendum in casibus particularibus.*

Datum Romae in Sacra Poenitentiaria, die 12 septembris 1872.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Essentiam Ordinis Regularis non consistere in ea ratione vivendi, qua sub uno eodemque tecto et sub una domestica disciplina Regulares vivere tenentur.

II. Haec tamen pertinere ad Ordinis Regularis integritatem, quae integritas pluribus iuribus seu privilegiis est a S. Sede ditata.

III. Quamvis autem per violentiam dissoluta Regulari familia, eaque cessante, cesset consequenter iurium seu privile-

giorum exercitium, quae eidem competebant familiae in sua integritate; nihilominus aliquo modo eadem familia manente, ea iura non cessare, quae cohaerere possunt cum statu, quo eadem familia violentiae causa reperitur.

IV. Suppressio enim ab incompetente auctoritate facta per se nullum prorsus producit iuridicum effectum; quamvis per accidens iurium exercitium cesset identidem necesse sit ex violenta dissolutione subiecti, cui iura inhaerebant.

V. *Non enim praestat impedimentum quod de iure non sortitur effectum, Reg. 32 in 6°.*

VI. Quare, determinata aliquo modo existentia subiecti, consentanea iura reviviscunt: neque proinde in themate recte invocarentur Constitutiones Innocentii X, *Instaurandae diei 15 octobris 1662, et Ut in parvis, die 10 februarii 1654.*¹

EX ACTIS PONTIFICIS LOCO CONSISTORIALIUM

SS.MI DOMINI «NOSTRI PII DIVINA PROVIDENTIA PPAE IX

ALLOCUTIO

HABITA DIE XXIII DECEMBRIS MDCCCLXXII

AD S. R. ECCLESIAE CARDINALES IN AEDIBUS VATICANIS.

Venerabiles Fratres,

« Iustus et misericors Deus, cuius inscrutabilia iudicia et investigabiles viae sunt, sinit adhuc Apostolicam hanc Sedem totamque cum ipsa Ecclesiam ingemiscere divexatam diuturna saevaque insectatione. Non immutata sane est, sed praegra-

¹ Quid contineant eiusmodi Constitutiones, et qua de causa latae fuerint, indicavi p. 28 et seq. in Nota 2. Confer quoque Rescriptum S. C. C. quod habes in Vol. III, p. 141.

va ta quotidie magis conditio Nobis vobisque facta, Venerabiles Fratres, ab occupatione Nostrarum provinciarum, et potissimum postquam ab annis iam plus duobus haec alma Urbs Nostra subtracta fuit paterno regimini Nostro. Iugis autem experientia docuit, quam merito ab ipsis huius insectationis exordiis, impiarum sectarum machinatione promotae et ab earumdem alumnis rerum summa potitis patratae ac provectae, saepe in Allocutionibus Litterisque Nostris Apostolicis asseruerimus aperte, non alia de causa suprema civilis Nostri Principatus iura tanto nisu fuisse impetita, nisi ut ita via sterneretur ad abolendum, si fieri posset, spiritualement Principatum, quo fulgent Petri Successores, delendamque catholicam Ecclesiam ipsumque Christi nomen in illa viventis et regnantis. Clarissime quidem id passim ostensum est ab infensis Subalpini Gubernii gestis; sed in primis ab iniquis illis legibus, quibus vel clerici ab altaribus divulsi suaque privati immunitate ad militiam vocati sunt, vel Episcopi proprio destituti fuerint iuventutis instituendae munere suisque alicubi seminariis orbat; tamen lucidior adhuc eiusdem consilii demonstratio nunc Nobis exhibetur. Et sane: in hac ipsa Urbe exturbatis ob oculos Nostros, aut etiam violenter depulsis e propria sede compluribus religiosis familiis, bonisque Ecclesiae gravissimo subiectis tributo, nutuique mancipatis civilis potestatis; iam nunc Coetui, ut aiunt, Legislativo proposita fuit lex: illi non absimilis, quae, non obstantibus Nostris denunciationibus et gravissimis condemnationibus, executioni in reliquis Italiae partibus gradatim demandata, in hoc etiam catholicae fidei centro religiosas familias extinguere debeat, bonaque Ecclesiae addicere fisco et publicae obicere licitationi. Porro lex istaec, si tamen legis nomine scitum honestare licet ipsi naturali, divino et sociali iuri repugnans, multo iniquior et funestior Romae et circumpositis obtingit provinciis. Profundius enim et acrius iura vulnerat et possessiones universalis Ecclesiae, fonti ipsi insidiatur veri cultus socialis, quem religiosae familiae immani labore parique constantia et magnani-

«litate non in regionibus tantum nostris promoverunt et perfecerunt, sed ad exterarum quoque gentes et efferatas, posthabitis •difficultatibus, molestiis, aerumnis ipsaque vita, attulerunt et porro afferunt; ac demum propius refragatur apostolatus Nostri debito et iuri.

« Siquidem, deletis Religiosis Familiis aut exinanitis, cle-
roque saeculari ad inopiam redacto et militaris conscriptionis
•causa rarescente, non solum hic, ut alibi, desiderabuntur qui
panem verbi populo frangant, qui fidelibus sacramenta mini-
strent, qui adolescentiam instituunt et muniant adversus innu-
meras insidias ei quotidie structas; sed Romano quoque Pon-
tifici subducentur auxilia quibus, uti universalis Magister et
Pastor, ad totius Ecclesiae regimen tantopere indiget: spo-
liatio vero Romanae Ecclesiae ea occupabit bona, quae plus-
quam a nostrorum donationibus, ab omnium catholicorum lar-
gitate congesta fuerunt et in hoc unitatis centro constituta;
atque ita quae Ecclesiae universalis usui et incrementis fue-
rant addicta, in extraneorum lucrum impie convertentur. Vix
itaque didicimus, alterum a Subalpini Gubernii ministris signi-
ficasse Legislativo Coetui propositum et subiiciendi legem
•huiusmodi; monstrosam eius indolem illico prodidimus per
•epistolam die 16 iunii huius anni¹ datam ad Cardinalem No-
strum a Publicis Negotiis, ipsique mandavimus, ut novum hoc
periculum Nobis impendens, sicuti cetera quae patimur, nun-
tiaret Legatis apud hanc Sanctam Sedem exterorum Princi-
pum. Verum cum proposita iam fuerit comminata lex, exigit
•omnino munus Apostolatus Nostri ut editas antea expostu-
lationes coram Vobis, Venerabiles Fratres, et Ecclesia uni-
versa elata voce iteremus, uti reapse facimus. Nefarium pro-
inde hoc facinus in Iesu Christi nomine, cuius vice fungimur
in terris, execrantes, auctoritate Sanctorum Apostolorum Petri
et Pauli ac Nostra illud damnamus una cum quolibet sche-
mate legis, quae sibi potestatem arroget agendi, vexandi, mi-

¹ Hanc epistolam habes relatam pag. 3.

nuendi, supprimendi Religiosas Familias Romae et in circumpositis provinciis, ibique Ecclesiam privandi suis bonis, eaque addicendi fisco aut aliter erogandi. Irritum propterea pronunciamus iam nunc quidquid fieri velit contra iura et patrimonium Ecclesiae; cassamque prorsus et nullam declaramus quamlibet praedatorum bonorum acquisitionem quocumque titulo factam, quorum alienationi Apostolica haec Sedes nunquam reclamare cessabit. Auctores autem et fautores huius legis meminerint censurarum poenarumque spiritualium, quas ipso facto incurrendas Apostolicae Constitutiones iurium Ecclesiae invasoribus infligunt; et animae suae, vinculis hisce spiritualibus obligatae, miserti desinant thesaurizare sibi iram in die irae et revelationis iusti iudicii Dei.

« Verum acerrimus, quo perstringimur, dolor ob istas aliasque passim illatas Ecclesiae iniurias in Italia, non leviter exacerbatur praeterea a saevis, quibus eadem obnoxia est alibi, persecutionibus; maxime vero in novo Germanico Imperio, ubi non occultis tantum machinationibus, sed aperta quoque vi illi funditus subvertendae adlaboratur. Siquidem viri, qui non modo non profitentur sanctissimam religionem nostram, sed nec ipsam norunt, potestatem sibi vindicant praefiniendi dogmata et iura catholicae Ecclesiae. Et dum eam praefracte divexant, impudenter asserere non dubitant, nullum illi a se inferri detrimentum: imo calumniam ac irrisionem addentes iniuriae, saevientem persecutionem vitio vertere non verentur catholicorum; scilicet, quod eorum Praesules et Clerus una cum fidei populo praeferre renuant civilis Imperii leges et placita sanctissimis Dei et Ecclesiae legibus, et a religioso officio suo desciscere idcirco recusent. Utinam publicarum rerum moderatores diuturna docti experientia sibi tandem suadeant, ex eorum subditis neminem accuratius catholicis reddere Caesari quae sunt Caesaris, ideo praesertim quod religiose reddere studeant quae sunt Dei Deo.

« Eamdem, quam Germanicum Imperium, viam iniisse videtur civilis auctoritas nonnullorum e pagis Helveticae Foede-

rationis, sive decernendo de dogmatibus catholicae fidei, sive favendo apostatis, sive exercitium intercipiendo Episcopalis auctoritatis. Genevensis vero tractus Gubernium, licet solemnibus pacto adstrictum ad custodiendam tuendamque in suo territorio religionem catholicam, postquam per praeteritos annos aliquot edidit leges infensas auctoritati libertatique Ecclesiae, recentius catholicas scholas suppressit, alias e religiosis familiis eiecit, alias docendi munere Instituti proprio privavit; nuperrime vero abolere contendit auctoritatem, quam pluribus iam ab hinc annis ibi legitime exercet Venerabilis Frater Gaspar Episcopus Hebronensis, eumque spoliare parochiali suo Beneficio; imo eo etiam progressum est, ut, publica excitatione proposita, cives illos invitaret et alliceret ad ecclesiasticum regimen schismaticae subvertendum.

« Non levia etiam Ecclesia patitur in catholica Hispania a Civili potestate. Siquidem didicimus, prepositam nuper fuisse, et iam a Legislativo Coetu ratam habitam legem de Cleri dote, qua non modo solemnibus franguntur pacta conventa, sed omnis prorsus recti iustique norma proculcatur. Quae lex, cum spectet ad exasperandam inopiam servitutemque Cleri, et ad irritanda augendaque mala illustri illi nationi illata per postremos hosce annos in perniciem fidei et ecclesiasticae disciplinae a deploranda actorum Gubernii serie; sicuti Venerabilium Fratrum in Hispanus Episcoporum iustissimas eorumque firmitate plane dignas quaerelas iam excitavit, sic nostras nunc poscit solennes expostulationes.

«c Tristiora quoque commemoranda forent de exigua illa sed impudentissima schismaticorum Armeniorum manu, quae, Constantinopoli praesertim, per audaciam fraudis et violentiae suae opprimere nititur multo copiosiore eorum numerum, qui constanter in officio et fide permanserunt. Ementito namque catholico nomine, perstant ipsi in perduellione sua adversus supremam Nostram auctoritatem ac legitimum suum Patriarcham, qui eorum artibus eiectus exui ad Nos confugere debuit. Versutia vero sua eam apud civilem potestatem inierunt

gratiam, ut non obstantibus Legati Nostri extraordinarii illuc ad res componendas missi studio et officiis, ac etiam Litteris Nostris ad serenissimum Turcarum Imperatorem datis, armorum adhibita vi, converterint in proprium usum aliquas e catholicorum ecclesiis, coiverint in conciliabulum, sibi que stauerint schismaticum Patriarcham, atque effecerint, ut catholici sua iam priuentur immunitate, qua hactenus per publica pacta gavisi fuerunt.

« De perstrictis tamen hactenus Ecclesiae vexationibus alias Nobis explicatius agendum erit fortasse, si aequissimae Nostrae denunciationes contemni pergant.

« Sed tot inter moeroris causas gaudemus, Venerabiles Fratres, recreari vos posse, sicuti et Nos erigimur, ab admirabili constantia et operositate catholici Episcopatus commemoratarum regionum non minus quam ceterarum; quarum Antistites succinti lumbos in veritate et induti loricam iustitiae et huic Petri cathedrae devinctissimi, nullis territi periculis, nullis aerumnis deiecti, sive singillatim, sive coniunctim, voce, scripto, expostulationibus, pastoralibus litteris, Ecclesiae, Sanctae huius Sedis, suaque sacra iura fortiter alacriterque propugnant una cum Clero et populo suo fideli; ac iniustam vim cohibent, calumnias refellunt, insidias detegunt, frangunt impiorum audaciam, veritatis lucem omnibus ostendunt, confirmant honestos, compactaeque unitatis robur opponunt hostium undique irrumpentium incursui, Nobisque tot Ecclesiae malis afflictis iucundissimum solatium exhibent et potens auxilium. Quod certe validius etiam evadet, si vincula fidei et charitatis, quibus mentes iungitur et affectus, arctiora quotidie et contendenda fieri curentur. Ei porro rei assequendae nemo peropportunum non censeat, ut qui Metropolitana auctoritate ecclesiasticis praesunt provinciis, cum Suffraganeis suis, meliori qua, per adiuncta temporum fieri possit, ratione, consilia conferant, per quae se invicem omnes in eadem mente eademque sententia obstringant et confirment, et ad difficile certamen contra impietatis ausus efficacius obeundum unanimi nisu se comparent.

« Visitavit profecto nos Dominus, Venerabiles Fratres, in gladio suo duro et grandi et forti; ascenditque fumus in ira eius et ignis a facie eius exarsit. Sed numquid in aeternum proiciet Deus, aut non apponet ut complacitior sit adhuc? Absit. Non enim obliviscitur misereri Dominus, nec continet in ira misericordias suas; sed qui multus est ad ignoscendum, ac propitiatur invocantibus eum in veritate; effundet in nos divitias misericordiae suae. Divinam iram acceptabili hoc Domini Adventus tempore placare studeamus; Regique pacifico, qui proxime venturus est ut pacem annuntiet hominibus bonae voluntatis, in novitate vitae ambulantes humiliter occurramus. Iustus et misericors Deus, cuius arcana dispositione nati sumus videre contritionem populi nostri et contritionem civitatis sanctae, et sedere illic cum datur in manibus inimicorum, Ipse inclinet aurem suam et audiat; aperiat oculos suos et et videat desolationem nostram et civitatem, super quam invocatum est nomen Eius ».

EX AUDIENTIA SS.MI

DE NOVO PARVO SCAPULARI CORDIS IESU.

SUPPLICES PRECES. « Beatissime Pater. Paulus Cardinalis Cullen Archiepiscopus Dublinensis Beatitudini Vestrae eo quo par est obsequio exponit, fideles in Hibernia, Anglia alioque ab aliquibus annis solere gestare parvam imaginem Sacri Cordis Iesu lana alba acu depictam vel alias eidem lanae affixam e collo supra pectus pendentem, modo fere parvi Scapularis et cum hisce verbis in lingua vernacula impressis: *Cessa; Cor Iesu nobiscum est.*

« Orator, ad magis augendam fidelium devotionem ac fiduciam erga Sacratissimum Cor Iesu, Vestram Beatitudinem

enixe rogat, ut benigne concedere dignetur aliquam indulgentiam iis fidelibus, qui praedictam imaginem, ut supra, devote gestaverint ».

RESCRIPTUM MANU SS.MI EXARATUM. *Die 28 octobris 1872. Indulgentiam centum dierum semel in die lucrandam benigne coftcedimus Christi fidelibus deferentibus signum supra dictum, recitando aliquam piam preeem, videlicet Pater, Ave, Gloria.*

PIUS PP. IX.

Praesens Rescriptum, manu SSmi exaratum, exhibitum fuit in Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum hac die 18 decembr. 1872, ad formam Decreti eiusdem S. Congregationis die 14 aprilis 1856. In quorum fidem, etc.

DOMINICUS S ARRA, Substitutus.

APPENDIX II.

Sententia Emi Card. Urbis Vicarii in causa de cultu ab immemorabili tempore praestito Servo Dei Eugenio Papae III.

Ad confirmanda ea, quae superius desumpsimus ex Oratore in causa Eugenii III, sententiam antea ab Ordinario latam ex integro referimus, quae est tenoris qui sequitur.

ROMANA

Cultus ab immemorabili tempore praestiti Servo Dei Eugenio Papae III, Sancto ac Beato nuncupato.

Christi nomine invocato, pro tribunali sedentes et solum Deum prae oculis habentes; in causa cultus ab immemorabili tempore praestiti Servo Dei Eugenio Papae III, Sancto ac Beato nuncupato, seu super casu excepto a decretis felicis record. Urbani Papae VIII, in Sanctissima inquisitione editis: Visis depositionibus testium coram Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Guillelmo Sillani olim Episcopo Terracinensi in Iudicem a nobis deputato, legitime inductorum iuratorum et examinerum, neque non iuribus in eodem processu compulsatis, ac legitimis peritiis tam de imaginibus quam de

Codicibus factis ; servatis servandis, visis constitutione et deputatione Postulatoris, viso toto Processu, ex quo liquet :

I. Quod vix Dei Famulus Eugenius Papa Tertius, post vitam omnigena virtute plenam, die octava Iulii anni millesimi centesimi quinquagesimi tertii viam universae carnis Tibure ingressus est, illico invalescente sanctitatis eius fama, illius corpus inde elatum, magna pompa ac populi frequentia in Urbem devectum sit, eiusque exequiae, praeter morem tunc consuetum, ita per biduum sunt a clero et populo celebratae, ceu scribit Hugo Cardinalis Hostiensis, *ut iam crederetis regnantem in coelis, qui mortuus colebatur in terris.*

II. Quod iustis persolutis, eius corpus, eodem quo sancti Gregorii Tertii ac Beati Petri Levitae conditum fuerit Sarcophago, eodemque pariter cultu habitum.

III. Quod illico post mortem coruscare miraculis coeperit, ac propterea magnus ad eius tumulum factus populi concursus una cum publici cultus significationibus, videntibus, neque contradicentibus Romanis Pontificibus, qui illi successere.

IV. Quod tum Petrus Mallius Eugenii Tertii coevus, et Vaticanae Basilicae Canonicus in sua eiusdem Ecclesiae historia, agens de Sanctis, qui ibidem requiescunt, capitulum inscripsit *de Beato Eugenio Tertio Papa*, eiusque sanctitatem plurimis laudibus sit prosequutus, tum Gaufridus Monachus pariter coevus in suo, quem de Sancto Bernardo, eodem ac Eugenius anno ac mense vita functo, commentario scripsit, Pontificem hunc Beati titulo honestaverit, eiusque sanctam conversationem et patrata post mortem miracula commemoraverit.

V. Quod praeter sanctitatis elogia, quibus hunc Pontificem prosequuti sunt Auctor anonymus Vitae Alexandri Papae Tertii, Gerhous Monachus ac Bernardus de Bonavalle, eum Beatum nuncuparunt Sanctus Thomas Cantuariensis, Alanus Episcopus Antisiodorensis ac Ioannes Salisburiensis, omnes eiusdem Eugenii coevi et plerique monasticae vitae sodales.

VI. Quod saeculo decimotertio mediante Vincentius Bellovacensis in celeberrimo suo opere bibliotheca mundi nuncupato, hunc Pontificem sequenti praeclarissime honestet elogio: *Papa Eugenius iustitiae cultor et pietatis amator eximius, cuius coruscant merita in ipsa Urbe... miraculis plurimis illustrata.*

VII. Quod saeculo decimoquinto, praeter Wernerium Carthusianum, qui Eugenium Tertium gravissimo honestavit elogio, Hermannus Cornerius et Ioannes Abbas Cistercii eum Beatum vel Sanctum nuncupaverunt : ac praeterea in opere, cui titulus *Privilegia Ordinis Cisterciensis*, Divione cuso anno millesimo quadringentesimo nonagésimo primo, in catalogo Sanctorum ac Beatorum eiusdem Ordinis, legatur etiam - Bernardus, postmodum Eugenius Papa Tertius.

VIII. Quod saeculo eodem decimoquinto Eugenii Papae Tertii corpus adhuc eodem conderetur sepulchro una cum Sancto Gregorio Tertio ac Beato Petro Levita, ac nonnisi ob novae Basilicae molitionem anno millesimo quingentesimo septimo amotum fuerit, et loco haud satis nunc explorato, non secus atque alia quorundam Sanctorum corpora, in eodem templo quiescentia repositum.

IX. Quod cum Pisis anno millesimo quingentesimo ad millesimum quingentesimum vigesimum Sanctorum ac Beatorum eius civitatis imagines delinearentur in Codice, prima omnium ea fuit Eugenii Papae Tertii radiis caput circumornata.

X. Quod in coenobio Altovadensi in Bohemia anno circiter millesimo quingentesimo quinquagesimo, alia picta fuerit Eugenii Tertii imago cum aureola ac Beati elogio.

XI. Quod "editores operum Sancti Bernardi eius vitam a Gaufrido Monacho descriptam typis edentes illud elogium Beato Eugenio Tertio tributum integrum reliquerunt in editionibus eius saeculi quotquot repertae sunt, nimirum Lugdunensi anni millesimi quingentesimi trigesimi quarti, ex quo Urbani Octavi aera decurrit, altera similiter Lugdunensi anni millesimi quingentesimi trigesimi octavi, Basileensi anni millesimi quingentesimi quinquagesimi secundi, Veneta anni millesimi quingentesimi septuagesimi quinti, Parisiensi anni millesimi octuagesimi sexti, neque non in collectione a Surio facta anni millesimi quingentesimi septuagesimi noni; quae quidem Vita tum privatim tum publice a Monachis praesertim legi perrexit.

XII. Quod in Missali ad usum Sacri Ordinis Cisterciensis edito Parisiis anno millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, in catalogo Sanctorum ac Beatorum eiusdem Ordinis in calce apposito legatur inter coeteros - Bernardus Claraevallis Monachus, postea Sancti Anastasii Abbas, demum Eugenius Papa Tertius.

XIII. Quod ab anno millesimo quingentesimo octuagesimo ad millesimum sexcentesimo decimum in Templo Cisterciensium Altovadensi Altare maius ligneo opere miri laboris extractum sit, duaeque lignae statuae, ornamenti gratia hinc inde appositae, quarum una Sanctum Bernardum, altera Eugenium Tertium refert, uti patet ex pontificiis indumentis, ac duabus Columbibus superpositis, sicuti hunc Pontificem exhibere moris est.

XIV. Quod nedum Barnabas de Montalvo anno millesimo sexcentesimo secundo, et Robertus Rusca anno millesimo sexcentesimo octavo illum Beatum vocant, et Chrysostomus Henriquez anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto etiam eiusdem miracula refert, verum praeterea Kalendaria, Menologia aut Martyrologia Ordinis Cisterciensis annis millesimo sexcentesimo decimo septimo, millesimo sexcentesimo vigesimo nono, millesimo sexcentesimo trigesimo concinnata, ad diem octavam Iulii hanc de Eugenio Tertio com-

memorationem faciunt - Romae depositio Beati Eugenii Tertii Papae - ; quae Menologii seu Martyrologii verba a Cisterciensibus ex tunc in choro, vel in triclinio recitari quotannis consueverunt.

XV. Quod expleta centenaria aera adhuc frequentius Eugenii Tertii nomen, sive in Menologiis aut Martyrologiis, sive in albo Sanctorum ac Beatorum Ordinis Cisterciensis vel Pisanae Urbis occurrit, nimirum quoad saeculum decimum septimum in Codice chartaceo bibliothecae Sessorianae, et in apographo cuiusdam Martyrologii Cisterciensis a Bollandianis exhibitio, pariter in Martyrologio Gallicano Andreae Suassy anni millesimi sexcentissimi trigesimi septimi, Angeli Manrique millesimi sexcentissimi quadragesimi secundi, Gabrielis Bucellini anni millesimi sexcentissimi quinquagesimi quinti, Claudii Calemont anni millesimi sexcentissimi septuagesimi, Petri Cardosii anni millesimi sexcentissimi septuagesimi quinti, Pauli Tronci anni millesimi sexcentissimi octuagesimi secundi, praeterquamquod a Ferdinando Ughellio, anno millesimo sexcentésimo septuagesimo septimo et Natali Alexandro anno millesimo sexcentésimo octuagesimo tertio, Eugenius Tertius in Cisterciensium Sanctorum et Beatorum Catalogo haberi pro Sancto dicatur.

XVI. Quod eodem saeculo decimo septimo Eugenii Tertii imagines in Monasterio Ossecensi in Bohemia, anno millesimo sexcentésimo quinquagesimo et sub eius saeculi finem in coenobio Runensi Styriae, vel aere, vel pictura expressae fuerint, sanctitatis insignibus ac Beati elogio decoratae; ac sub eiusdem saeculi finem aliae Eugenii effigies aere cusae sint, quarum aliquae adhuc a Cisterciensibus Monialibus in suis breviariis reverenter asservantur.

XVII. Quod saeculo decimo octavo ineunte Eugenii Tertii imago, Beati titulo decorata inter alias Sanctorum ac Beatorum in Sacratio Ecclesiae Taurinensis Beatae Mariae a Consolatione depicta sit, et extet adhuc; ac eodem saeculo mediante altera depicta in coenobio Sanctorum Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias, alia aere expressa in litteris gratiosis, quae a Cisterciensibus diriberi solent; quarta denique sub saeculi finem in Pisana cathedrali tela expressa.

XVIII. Quod eodem saeculo decimo octavo Eugenius Papa Tertius ubi Beatus habeatur in Martyrologio Cisterciensi, eiusque rei testes sint Iosephus Martini anno millesimo septingentésimo quinto, Pagius millesimo septingentésimo vigesimo nono, Gravesonius et Guido Forti anno millesimo septingentésimo trigesimo primo, Franciscus Orlendi anno millesimo septingentésimo trigesimo secundo, Guido Grandi anno millesimo septingentésimo quadragesimo secundo, Petrus Mugugnotti anno millesimo septingentésimo quadragesimo quarto, Franciscus Iosephus Samminiatelli anno millesimo septingentésimo quinquagesimo quinto, Anonymus Auctor virorum Illustrium Pisanorum anno millesimo septingentésimo nonagésimo primo, et ipse Mabillonius testetur - ejus Beatitatem ... miracula comprobantur.

XIX. Quod vertente hoc saeculo, praeter imaginem Beati Eugenii Tertii in Templo Sancti Donnini Pisis expositam a Novaes ipse Pontifex uti Beatus habitus dicatur anno millesimo octingentesimo vigesimo primo, a Canonico Benincasa anno millesimo octingentesimo quadragesimo secundo, ab Henrico Vallancoli anno millesimo octingentesimo quadragesimo tertio, a Philippo Becchetti anno millesimo octingentesimo quadragesimo septimo, a Theodoro Ratisbonne anno millesimo octingentesimo quinquagesimo tertio, a Iosepho Sainati, auctore vitae huius Pontificis, anno millesimo octingentesimo sexagesimo octavo et deinde ex officio in Testem vocato, denique anno millesimo octingentesimo sexagesimo nono ab Abbate Gabriele in sua historia Abbatiae Sanctorum Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias.

XX. Denique quod plura ex memoratis publicae venerationis signis adhuc perseverent; nam omnes imagines praedictae, videntibus et non contradicentibus Ordinariis adhuc suis in locis asservantur; in singulis suis Coenobiis ad octavam diem Iulii Monachi Cistercienses, sive in Choro sive in Triclinio, commemorationem de Beato Eugenio faciunt; atque in literis gratiosis, quas diribent inter alios Sanctos ac Beatos etiam Eugenius Papa Tertius refertur.

Visis videndis et examinatis examinandis: Christi nomine repetito, per hanc nostram definitivam sententiam, quam in hisce scriptis ierimus, dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus ac sententiam publicum et ecclesiasticum Cultum Dei Famulo Eugenio Papae Tertio Sancto ac Beato nuncupato a tempore immemorabili fuisse praestitum, eumque nunquam intermissum, adhuc perdurare; propterea constare de casu excepto a Decretis felicitis recordationis Urbani Papae Octavi.

Et ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus et definitive sententiamus, non solum praemisso sed et omni alio meliori modo et forma, quibus de iure.

Ita pronunciavi

Ego CONSTANTINUS Card. Vicarius.

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

FUNERUM.

Die 24 februarii 1872.

Compendium facti. A gubernio Subalpino in Italia, prohibita cadaverum humatione in omnibus ecclesiis tam Cleri saecularis quam regularis, anno 1870 quaestio orta est inter Capellanum monasterii monialium N et Parochum localem -circa ius associandi cadaver cuiusdam sanctimonialis ad commune coemeterium.

Controversiam composuit Vicarius Capitularis decernens, ut pro ea vice Capellanus cadaver associaret.

Verumtamen, ad huiusmodi quaestiones in posterum praecavendas, datis literis, a S. C. C. postulavit, ut dubium quod sequitur dirimeretur: ita autem illud proposuit:

« Istaec S. Congregatio Concilii sub die 24. ianuarii 1846
« statuit, posse Regulares, cum stola et cruce Conventus et
« sine Parochi interventu, deferre ad coemeterium commune
« Regularis defuncti cadaver, quod, lege civili obstante,
« nequit in Conventu sepeliri, modo id fiat absque solemnibus
« pompa, et defunctus recto tramite deferatur ad coeme-
« terium.

« Quaeritur itaque, an huiusmodi Decretum extendi etiam
« queat ad moniales Ordinariorum Dioecesium iurisdictioni
•« subiectas; ita ut ipsarum cadavera possint absque Parocho-
« rum interventu ab ordinariis monasteriorum Cappellanis,
« efferri, moderato at funere, ad Commune coemeterium ».

De more rescriptum est Vicario Capitulari, ut audiret Capellanum monialium et Parochum localem in scriptis, nec non Procuratorem fiscalem, qui ceterorum monasteriorum et Parochorum partes et iura defendit.

Parochi per Vicarium Capitularem responderunt, se nul-
lam posse adducere auctoritatem neque ius aliquod habere
in monialium monasteria, utpote exclusive subiecta archiepi-
scopali iurisdictioni ; ideoque S. Congregationis Resolutionem
expectare. Capellanus monialium aliqua Decreta et auctori-
tates in medium deduxit. Promotor autem fiscalis pro monia-
lium monasteriis opinatus est.

His acceptis, prodiit Decretum in Secretaria S. C. C. *pona-
tur in folio* ; atque causae restrictus de more ex officio factus
est, ut proponeretur S. Congregationi, ex quo haec omnia
desumpsimus.

Disceptatio synoptica.

IURA PAROCHORUM. Ex officio pro Parochis est animadver-
sum, comperti iuris esse ad Parochum privative pertinere
iurisdictionem paroecialem in omnes intra paroeciae suae fines
existentes : haec autem paroecialia iura patefieri ex. gr. per
delationem stolae, quae in processionibus funeralibus ad solum
Parochum spectat, ceu tradit et ostendit Monácell. *tit. io,
formul. 18, n. 4 et tit. 13, for. i, n. 11*, Pigliateli, *consult. ?j,
num. no, tom. 8*, vel per crucis elationem, Pignatell., *ibid.y.
n. no* ; cum autem haec duo signa ad Parochum tantum per-
tineant, cumque eadem ex Rituali Romano proferenda sint in
cadaverum associatione, consequi Capellanos monialium extra
monasteriorum septa ea deferre non posse, ne Parochi iura
invadere videantur: ideoque associationem cadaveris monialium
extra monasterii septa ad Parochos pertinere.

Id ex analogia iuris funerandi confirmari ; tum ex eo quod
Regularibus vetitum sit funera per vias et plateas ducere ir re-
quisito et absente Parocho, uti tradunt Amostaz, *de causis
piis, I. 6, de funeribus, c. 3, n. 8*. Petra, *comm. ad constit.
Innocent. III, const. ç, n. u* ; tum ex eo quod ipsis Regu-
larium superioribus prohibitum sit extra monasterii septa
iurisdictionem paroecialem etiam in suos subditos exercere,.

ita ut extra claustra neque sacramenta aegrotanti Religioso ministrare possint per superiorem Regularem, ceu ex quadam Resolutione S. Congregationis Concilii in *Collen.* 21 Aprilis 1609 tradunt Petra, *loc. cit.*, n. 13, et Pigliateli., *consul.* iççç, n. 5, t. 4.

Quare in delatione cadaverum ad Parochum pertinere designare viam, per quam sit incedendum usque ad ianuam ecclesiae Regularium, ubi defunctus sepeliendus sit, ceu tradit Ferraris, *Bibliot. can.*, verbo *Parochus*, art. 3, n. 31.

Praeterea cum non liceat Parochis ingredi templa Regularium cum stola et cruce erecta, sed preces associationis terminare debeant ad templi ianuam ibique dare ultimum vale, uti eruitur ex quadam causa *Insularum Canariae* die 21 Iulii 1694. coram S. C. C. agitata; prohibitis hodie humationibus in propriis monialium templis, congruum videri, ut dato ultimo vale in ianuis templi eiusdem, Parocho cadaver tradatur, ut illud in commune coemeterium transferre possit. Cui consonum quoque esset, quod animadversum fuerat in quadam *Collien.*, *iurium parochialium*, 20 decembris 1828, § *Animarum*, his verbis: « Cum non sit apud nos aliud quam commune coemeterium, ad quod iter habere non sinitur nisi per paroeciae fines, ideo humatio proprie dicta a Parocho facienda est, solumque Capitulo competit officii funebris supra corpus celebratio in ecclesia cathedrali ».

Neque difficultatem facessere videri Resolutionem superius allegatam anni 1846: cum enim in ea agatur de singulari casu et de Ordine Praedicatorum, plurimis privilegiis ditato, ad similes casus trahi non posse.

IURA CAPELLANI MONIALIUM. Capellanus monialium affirmavit, Resolutionem datam anno 1846 legem esse pro omnibus Religiosis communem vitam agentibus, in cuius rei confirmationem adduxit auctoritatem Scavini, qui, *l. 4, app. 8*, haec scripsit: « Quando Regularis defunctus sepeliri nequit in conventu (obstante v. g. lege civili) possunt Regulares cadaver ad coemeterium commune deferre cum stola et cruce Con-

« ventus absque interventu Parochi, modo sit absque solemnibus pompis et recto tramite deferatur ad coemeterium ».

Hoc autem posito, eiusmodi legem referendam quoque esse ad moniales ex iuris regula, quod *ubi eadem est ratio, ibi eadem esse debet iuris dispositio*.

Et sane, Capellanus prosequatur, Religiosus seu Regularis est « persona, quae emissis tribus votis substantialibus, in aliqua religione ab Ecclesia approbata, vivit ». Ferraris verbo *Regularis, art. i, n. 5*: atqui tales sunt moniales, ergo et ipsas sub nomine Regularium venire nemo dubitat: atque exinde, inquiebat, omnes leges pro Religiosis editas, ipsis quoque applicandas esse, ceu ex Benedict. XIV in *Constit. Si datam*, in qua agens Pontifex de modo, quo procedendum sit in causis de nullitate professionis, dixit: *omnia quae decreta sunt de viris Religiosis comprehendere etiam feminas, ubi eadem causa militat*. Atque Ligorius vestigia terens Doctorum et Canonistarum in *l. 4, c. i, de statu Religioso, num. 2*, haec scripsit: « Moniales gaudent iisdem privilegiis, de quibus « sunt capaces Religiosi eiusdem ordinis. Ratio, quia cum « ipsae vivant sub eadem regula, sunt pars ordinis, et ideo « ordinis privilegiis merito gaudere debent. Et hoc etiamsi « in privilegio exprimitur concessio fieri viris aut masculis, « et etiamsi moniales sint Episcopo subiectae, ut tenent « Salm. », etc..

Atqui in dicta Resolutione S. C. C. statutum est, Regularibus licere defuncti Religiosi cadaver ad coemeterium commune deferre absque Parochi interventu: ergo et monialium Capellanis id licere dicendum est.

Animadvertit praeterea, monasteria a iurisdictione Parochi, tam locali quam personali, exempta esse et ad instar parochiarum haberi; ideoque earumdem Capellanum ab Ordinario adprobaturum tamquam Parochum in iure reputari, non secus ac superior Regularis pro Religiosis viris; Ferraris verbo *Monialium, art. i, n. 61*, ubi ex aliorum auctoritate tradit: « Confessarius monialium, licet non vocetur Parochus, in re

« tamen est Parochus, cum ex officio curam habeat anima-
 « rum aequae ac si esset Parochus respective saecularium.
 « Immo Bordonus in *Misceli. 128* addit, ... ad illum spectat
 « funus perficere, ad quem pertinet eiusdem funeris inchoatio r
 « ad solum autem Confessarium spectat initium funeris et cada-
 « veris levatio ex monasterio, quia nemo praeter ipsum ibi ius
 « habet, cum locus sit omnino exemptus a iure parochiali».

Habito itaque Capellano monialium tamquam Parocho, quemadmodum Parocho licet praetergredi fines propriae paroe-
 ciae, ceteris Parochis inconsultis, ut suorum paroecianorum
 cadavera ad commune coemeterium deferat, ita ex eadem
 ratione dicendum, idem posse Capellanum monialium.

Haec argumenta a Capellano monialium adducta uberius
 ex officio confirmata fuerunt. Animadversum enim est, fúne-
 bres functiones Parochorum proprias esse, ceu ex *Clement.
 Dudum de sepult.*, et communiter auctores tradere, ita ut in
 dubio pro Parochis sit respondendum, ut cum aliis scripsit
 Benedict. XIV *Inslit. eccl. 103*, § 3: habet enim Parochus
 intentionem in iure fundatam.

Sed certi iuris quoque esse, monialium Confessarium intra
 monasterii septa tamquam Parochum aestimari, cum ex privi-
 legio exemptionis monasterium ab omni iure paroeciali vacet.
 Sic ex gr. Samuel, *de sepult., tract, i, conci. 2*: « Monialium
 « monasteria gaudent privilegio exemptionis a iuribus Paro-
 « chiae intra quam sunt aedificata, concessio omnibus Regu-
 « laribus utriusque sexus, quibus Confessarius proinde de-
 « putari solet, qui tamquam Parochus omnia sacramenta et
 « sepulturam administrat ». Hinc esse, ut non a Parocho,
 sed ab ipsarum Confessario exequiae sint peragenda, ceu
 respondit S. R. C. in *Camerinen.* die 16 martii 1808; propo-
 sito enim dubio: « Num scilicet competat Confessario monia-
 « lium ius agendi exequias super cadaveribus monialium ; an
 « vero praefato Capitulo », responsum prodiit: *celebrationes
 exequiarum spectare ad Confessarium pro tempore.* Item S. Con-
 gregatio Episc, et Regul. in *Tranen.* die 30 maii 1856, cuius

causae haec erat facti species. Archiepiscopus in S. Visitatione in urbe Barlettæ decreverat associationem cadaverum personarum, quae intra claustra monasteriorum sanctimonialium degunt, fieri debere a Confessario cuiusque monasterii, non autem a Parocho loci in quo monasterium existeret. Capitulum reclamavit, affirmans, a tempore immemorabili se habere et constanter exercere ius transportandi monialium cadavera a ianua monasterii ad templum ipsi monasterio externum: quam consuetudinem comprobare studuit, saltem ab anno 1681 usque ad annum 1849. Proposito autem dubio coram S. C. Episc, et Reg. « An et ad quem pertineat associatio cadaverum monialium et celebratio exsequiarum in casu », responsum prodiit: *servetur consuetudo quoad associationem; in reliquis spectare Confessario*. Instante defensore monasterii et reposita causa sub dubio: « an sit standum vel recedendum a decisis in casu », S. C. respondit: *in decisis, praevia tamen consueta invitatione quoad associationem, et amplius*. At vero Capituli Archipresbyter, declarationem postulans datae Resolutionis, contendebat in supplici libello, se ius habere non solum ad associationem, sed *quatenus Parochus* ius quoque habere ad eiusdem funeris celebrationem: inquit enim, si ex consuetudine admissa fuerit cadaverum associatio, eandem funebrem associationem consideratam quoad Parochum Archipresbyterum formalem esse intelligendam: eo magis, quod Confessarius monialium nullum ius haberet in iis, quae extra ecclesiam et monasterium agerentur. Relato ergo hoc supplici libello in S. C. 17 septembris 1858, responsum prodiit: *quoadpraetensa iura Archipresbyteri uti Parochi, negative*.

Et ad associationem cadaverum monialium a Confessario faciendam usque ad locum sepulturae extra monasterium adductae sunt per extensum auctoritates Samuelis, qui *loc. cit., controv. 16, conclus, 5*, scripsit: « Monialis, si ex speciali gratia papali sibi sepulturam extra monasterium eligit, eius Confessarius debet corpus eius associare usque ad sepulturam et illud humare et officium peragere super illud. Si

<< vero extra loca regularia sui ordinis sepeliretur, aut in locis
 « aliis, ubi ius funerandi habent, tunc ad horum locorum per-
 « sonas spectabit agere officia et sepulturam dare illi. Nam
 « in huiusmodi casu monialium Confessarius ius haud amit-
 « tit corpus associandi usque ad sepulturam: et si sepeliatur
 « in loco ubi non adest ius funerandi penes illum ecclesiasti-
 ci cum, ad Confessarium spectabit funus peragere quoad omnia;
 « secus non: sed ad instar se debet habere ceterorum Paro-
 « chorum, qui funus associant et in ecclesiis regularibus nihil
 « agunt, sed ad ipsos Regulares pertinet cetera funeralia pe-
 « ragere: nam Confessarius est proprius parochus huius monia-
 « lis defunctae, et proinde ad eum spectat parochialia munera
 « super eam peragere ».

Idem sentit Scarfantionius *tom. 3, addit. 48, n. ç* de femina agens ad vitam in monasterio collocata; scripsit enim:
 « Haec, quia potest eligere sepulturam, si alibi sit sepelienda,
 « associanda est a Confessario monasterii eique debentur et
 « quarta funeris et alia iura parochialia, ex hac unica ratione,
 « quia talis mulier effecta est de ovibus Confessarii, et ab eo
 « recepit sacramenta dum viveret ».

Eadem repetit Pelizar *de monialib. c. io, n. 233; Capon tom. 4, discept. 133, n. y3 et 74.*

Nullam autem difficultatem facere, quod in themate moniales subiiciantur iurisdictioni Ordinarii: per hoc enim allatas rationes non mutari: neque easdem rationes mutari per constituta publica et communia coemeteria, quae iura funerum non immutant; cum tantum materialis dormitionis locus sit mutatus causa publicae valetudinis ut centies est resolutum.

Hisce aliisque deductis, propositum est resolvendum

Dubium

« An et ad quem pertinet associatio cadaveris sanctimo-
 « nialium in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita die 24 februarii 1872 respondere censuit: *affirmative favore Confies-*

sarti, dummodo cadaver deferatur cum stola et cruce sed absque pompa et recto tramite ad coemeterium.

EX QUIBUS COLLIGES I

I. Ex communi iure ad Parochum privative pertinere extrema sacramenta ministrare intra limites suae paroeciae, salvis exemptionibus aut legitimis consuetudinibus.

II. Item ex communi iure ad Parochum privative pertinere fúnebres processiones peragere de iis, qui sunt defuncti intra limites suae paroeciae, salvis legitimis consuetudinibus.¹

III. Monasteria monialium, sicut ceterorum Regularium, a paroeciali iurisdictione esse exempta.²

¹ Quaenam sint Parochi propria et exclusiva iura, quae in vigore sint, sic auctoritatibus allegatis, indicat Monacelli in suo Formulario *tit. 10, form. 18, n. 4*: «Hodie functiones privativae, quae ad Parochos spectant et quae in viridi observantia sunt ad pauca reducuntur, nempe: 1° ad delationem stolae in processibus umeralibus; 2° ad benedictionem domorum in Sabbato sancto; 3° ad perceptionem decimarum; 4° ad administrationem sacramenti Eucharistiae tempore Paschatis et infirmitatis, etiam Canonicis Cathedralis; 5° ad retentionem clavis tabernaculi et rerum, quae pertinent ad Sacramenta; 6° ad benedictionem sponsorum et cadaverum defunctorum antequam a domo leventur, 7° ad publicationem matrimoniorum, excommunicationum et indulgentiarum. Haec inquam nonnisi a Parocho vel de eius licentia exerceri et expleri possunt. Adde benedictionem fontis baptismalis, et quod Parochus tempore Quadragesimae potest de mane in sua ecclesia praedicare, non obstante consuetudine quod in sola ecclesia matrice vel alia concionetur». Ita Monacelli, qui haec variis auctoritatibus firmat. Sed licet haec sint Parochorum propria et exclusiva iura, limitantur saepe legitimis consuetudinibus, praescriptionibus, conventionibus, exemptionibus, synodalibus statutis. Confer, si placet, causam *Oratorii diei 27 ianuarii 1866*, quam habes *pag. 509 et seqq.*, et alias similes causas in *vol. I, pag. 582 et seqq. et 161*, et in *vol. III, pag. 127*, et alibi. Sic ex. gr. ad delationem stolae quod attinet, quamquam Monacelli cum Pignatelli contendat esse ius Parochi privativum eam per paroeciam publice deferre; tamen notat, Romae aliam vigere consuetudinem. Haec autem scripsit *loc. cit. tit. 13, for. 1*, n. 77*: «Stolae delatio iurisdictionem importat, Samuel *de sepult. tract. 1, disp. 3, contr. 7, n. 9*, et *disp. 4, contr. 12, n. 12*, «quam cum Sacerdotes simplices capellani non habeant, illam deferre «non debent extra confraternitatum ecclesias, ut probant Decreta digesta «a Pignatelli. *consult. 73, n. 1, tom. 8*,... quibus non obstat usus Urbis, in «qua Capellani Confraternitatum stolam deferre solent in processionibus «funeralium, quia hoc provenit ex concessione Statuti Cleri Romani».

² Quaestio movetur, an sint omnes personae exemptae a iurisdictione paroeciali, quae intra septa monasteriorum, sive monialium sive religioso-

IV. Quare, eum, qui curam animarum monialium habet, considerari debere tamquam proprium earum Parochum, ad eos tantum paroeciales effectus, qui neque prohibiti aliunde sint, neque laedant localis Parochi iura.'

V. Inter eiusmodi paroeciales effectus contineri celebrationem funerum defunctae monialis et funebrem delationem cadaveris in sepulturam.

rum, vivunt: haec quaestio pertractata fuit ex parte in causa *Seminarii*, quam exposui in *vol. III, pag. 47*; sed non fuit iuridice resoluta. Quoad educandas, quae degunt in monialium monasteriis, scripsit Ferraris in *Biblioth. can.* verbo *Moniales art. 1, nn. 61 et 62*, referens diversas sententias, qui denique concludit: «Educandae decedentes, non sibi electa «sepultura, sepeliendae sunt in paroecia, sub qua est monasterium, si non «habeant sepulchrum maiorum; et si elegerint sepulturam in monasterio, «possunt ibi sepeliri, sed debent quartam funeralem Parocho». Regula autem generalis, ut iudicetur, quaenam personae sint exemptae a paroeciali iurisdictione inter eas quae cum Regularibus vivunt, desumenda est ex *cap. 11, sess. 24. Concilii Tridentini de Reform.*, ex illis scilicet verbis: «*Exceptis tamen iis, qui praedictis locis actu serviunt et intra eorum «sepia ac domos resident, suoque eorum obedientia vivunt*». Quae omnia simul concurrere debent, ut declaravit Gregorius XIII, in *Constitutione Circumspecta* die 25 novembris 1580, quam retuli in *vol. VI, pag. 493, § Cui*. Eiusmodi autem personae eadem exemptione gaudent, qua gaudent Regulares. Alii adiungunt etiam *cap. 11, sess. 25. De Regul.* Confer Ferraris *loc. cit. n. 61*.

¹ Dixi ad eos tantum paroeciales effectus, qui neque prohibiti aliunde sint: namque obstat lex clausurae. De qua re extat *Constitutio Alexandri VII, Felici*, edita die 20 octobris 1664 pro Italia insulisque adiacentibus, quae § 6, sic statuit: «Ad haec Confessor sanctimonialium, tam ordinarius, quam «extraordinarius, minime ingrediatur septa monasterii, nisi ad sacramenta «Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae Unctionis ministranda monialibus, «vel aliis personis infirmis ibi degentibus, nec non ad commendandam «animam agonizantium, nec unquam ingrediantur nisi cum socio, qui «sit probatae vitae et maturae aetatis, semperque maneat in ea parte «monasterii, qua Confessorem videre et ab ipso videri semper possit». Atque allegantur etiam *Resolutiones S. C. Ep. et Reg.* quae declarant: «non licere Confessario ingredi monasterium sub praetextu sepulturae «tradendi cadaver alicuius monialis, aut officia funeralia peragendi, sed «hoc officium, si intra clausuram sepelienda est, ab aliis monialibus vel «a duobus operariis ab Ordinario adprobandis peragantur»: cum *S. C.* respondit in *Reatina* 10 martii 1577. Quod si monialis sepelienda sit in ecclesia exteriori «debent moniales deferre cadaver usque ad portam «clausurae». Vid. *Collectait. Emi Card. Bizzarri pag. 704 et 705 in nota*, in qua commemoratur etiam *Constitutio Benedicti XIV, Salutare*, diei 3 ianuarii 1742, ubi dicitur, Ordinarios habere facultatem permittendi

VI. Quare si sepultura a monasterio distet, non potest impediri a Parocho funebris delatio cadaveris, quousque Parochus conqueri non possit de laeso iure.

VII. Laesum autem ius paroeciale non censi, quoties cadaver monialis defunctae in sepulturam deferatur, seu in commune coemeterium, a proprio Capellano absque solemnibus pompa¹ cum stola tamen et cruce, sine quibus ne deceret fidelium cadavera deferre.

ingressum in monasteria monialium « *in casibus tamen necessariis et servatis aliis de iure servandis, et non aliter omnino**. Ita pariter: » Confessarii non possunt, nec alii, clausuram monialium ingredi ad « conspergendum cellas monialium, aut alia loca aqua benedicta die Sab-
« bati sancti aut quolibet alio tempore » : ut eadem S. C. edixit in *Aretina* 4 septembris 1590.

¹ Clausula *absque pompa* posset prima fronte videri non consona Rituali Romano, *tit. de exequiis*, in quo legitur: « *Sacras caeremonias et ritus, quibus ex antiquissima traditione et summorum Pontificum institutis sancta Mater Ecclesia catholica in filiorum suorum exequiis mysteria christianae pietatis signa et fidelium mortuorum saluberrima suffragia, Parochi summo studio servare debeant atque usu retinere. Cum autem antiquissimi ritus ecclesiastici sit cereos accensus in exequiis et funeribus deferre, caveant igitur ne huiusmodi ritus omittatur* ». Cui consonant plures Resolutiones, quas indicat Petra in *Constit. nona Innocentii III, n. 10*, quibus consuetudo sepeliendi defunctos privatim sine lumine, cruce et Parocho tamquam abusus reprobatur multoque magis reprobatur abusus deferendi ad Ecclesias mortuos in curru clausos. Sed haec Ritualis dispositio respicit consuetudinem in Ecclesia catholica antea ubique vigentem levandi cadavera e domibus cum funebri pompa ut deferrentur ad templum, in quo sepelienda erant et in quo funera peragebantur: non autem respicit casum de secunda delatione cadaverum ad coemeterium: quae quasi privato modo etiam Romae (ubi tamen coemeterium commune longe distat) fieri solet. Laudanda tamen est consuetudo, ubi viget, deferendi etiam cum pompa funebri defunctos ad commune coemeterium, ut est ex gr. casus de quo scripsi in *vol. V, pag. 221 et seqq.*; esset enim res valde consona cum ritu ecclesiastico. Quisque autem facile videt, in themate, de quo in causa egimus, si cum solemnibus pompa monialium cadavera deferrentur in publicum coemeterium (cui pompae solemnibus, salva aliqua exceptione, videtur quoque opponi paupertas, qua Regulares obstringuntur), subintrare paroecialia iura: solemnes enim funebris processiones sine Parochi, in cuius paroecia cadaver levatur, interventu, fieri non possent; salvis semper consuetudinibus, quae in materia funerum multum operantur. Quomodo autem in praesenti Resolutione intelligantur verba *sine pompa* in sequenti Appendice III exponam.

VIII. Colliges demum praesentem Resolutionem tamquam generalem normam habendam esse post communis coemeterii constitutiones.

APPENDIX III.

De relatione inter iura Parochorum et Regularium in ordine ad delationem Regularium defunctorum ad publicum coemeterium.

In praecedenti causa funerum egimus de funebri associatione defunctorum monialium ad commune coemeterium: disputatum videlicet est ad quem pertineret, an ad monialium Cappellanum seu Confessarium ducere earum funus, seu potius ad Parochum. Similis causa fuit pertractata apud S. C. C. die 24 ianuarii 1846, quae titulum habet *Praedicatorum, solemnibus associationis cadaveris*. Cum autem huiusmodi causa habuerit simile responsum, operae pretium existimo hanc etiam per praecipua capita referre, cum ex una alteraque causa res clarior et firmior evadat.

COMPENDIUM FACTI. Anno 1839 in ditione Neapolitana lex lata est communis coemeterii. Dominicana familia Tarenti degens aere proprio condidit sibi sepulcrum in communi coemeterio.

Verum eam inter et metropolitanum Capitulum (penes quod totius civitatis animarum cura residet) anno 1841 controversia orta est de Religiosorum cadaverum delatione ad coemeterium: cum enim cuiusdam Religiosi defuncti exuvias, iustis in ecclesia persolutis, ad sepulcrum efferre constituerint Patres Dominicam absque Parochi interventu, cruce Conventus elevata, obstitit Capitulum contendens, a Parocho cum cruce paroeciali funus ducendum esse. Controversia ea vice sopita est, reservatis partibus iuribus, deducendi controversiam apud competentia tribunalia. Reapse Capitulum in Curiam metropolitanam traxit Regulares; sed cum sententia prodierit, quae neutri parti arrideret, causa deducta est coram S. C. C.

Disceptatio synoptica.

IURA ORDINIS DOMINICA NI. Procurator Ordinis s. Dominici haec iura deduxit: S. Congregationi Concilii die 2 iulii 1620 haec dubitandi formula fuit proposita ut dirimeretur: «Cum interdum accidat, ut « aliqui religiosi moriantur extra Monasterium in domo suorum « parentum... quaeritur an possint eorum Superiores Regulares noctu

« facere eos transferre in propriam ecclesiam »: cui S. C. Concilii respondit: *Regulares extra claustra decedentes posse ad eorum ecclesias deferri, etiam Parochis inconsultis.* - Ex qua resolutione inferebat Procurator, Superiorem Regularem posse transferre suum Religiosum defunctum quavis hora sive die sive noctu, et quovis modo etiam solemniter, cum in Resolutione nulla apponatur limitatio. Verum quidem esse auctores Card. Petram, Pignatellium et Matthaeuccium scribere hoc in casu translationem faciendam esse, *sine pompa, sine cruce, sine processione*; sed hanc esse tantum eorum opinionem, cum in dicta Resolutione limitationes huiusmodi non habeantur: et locum potius habere effatum illud: *ubi iura non distinguunt neque nos distinguere debemus; aut alterum: lex ubi voluit expressit; ubi non expressit noluit*: ideoque dictam translationem cadaveris fieri posse eo modo quo placeat, sine ulla dependentia.

Praeterea iamdiu esse decisum, et firmatum, funera defuncti alicuius Parochi, quae transire debeant per alienam paroeciam, huius Parocho inconsulto posse transire:¹ ex quo sequi, Superiorem Regularem, cum sit verus Religiosi defuncti Parochus, posse transire per paroeciam, Parocho inconsulto, ut deferat defunctum ad proprium sepulcrum, stola et cruce Conventus erecta.

IURA CAPITULI. Capitulum paroeciale per Defensorem sua iura deducens, ea generalia iura in medium protulit, quae pro Parochis deducta sunt in praecedente causa funerum pag. 177. Deinde vero ad difficultates quae opponi possent, diluendas gradum fecit inquit: Sit quidem, quod Regulares, Superiorum suorum, non autem Parochi iurisdictioni subdantur; at non inde sequi, in defuncti religiosi ad coemeterium delatione Parochum excludendum esse, eamque peragi posse per Conventus Praesidem utpote ipsius defuncti Parochum. Superiorum enim Regularium potestatem intra Monasterii septa circumscribi; extra autem in alterius iuris iacturam exerceri non posse. Hinc Religioso aegrotanti extra claustra Sacramenta ministrari non posse per Superiorem Regularem, vel per quempiam alium de eius mandato, definitum esse per S. C. C. in *Collen.* 21 aprilis 1609, Card. Petra *Comment, ad Const. Innoc. III, const. 9, n. 13, tom. 2; Pignatelli, consult. 199, n. 5, tom. 4.* Et quod Regularium funera per vias et plateas, irrequisito et absente Parocho, duci nequeant, clare tradere Amostaz. *de causis piis, l. 4, de funer. c. 5, n. 8,* Card. Petra *l. c. n. II, Pignatell. consult. 191, n. 4, t. 4, aliosque,* nec non S. C. C. in citata *Collen.* Neque adversari Resolutionem ex adverso allegatam die 2 iulii 1620, *Regulares extra claustra decedentes posse ad earum ecclesias deferri, etiam Parochi inconsultis*; hanc enim de privata, non de solemniter associatione intelligendam esse, Card. Petra *loc. cit. n. 9.*

¹ Resolutionem huius rei habes in vol. V, pag. 222 § tertium.

Eadem ratione dilui obiectionem, quae forte fiat, idest delationem cadaveris ad sepulcrum aestimandam esse tamquam continuationem funebrium rituum, qui in ecclesia antea expleantur, ac proinde sicut hi spectant ad Regulares, sic et illam ad eos spectare. Cum enim Regularium iurisdictio extra monasteriorum ambitum cesset, eiusmodi continuationem per territorium, alienae iurisditioni subiectum, interdictam esse debere: eo magis, quod sacrae functionis terminus sit coemeterium, in quo, utpote intra paroeciales limites comprehenso, Regulares iurisditionis actus exercere non posse. Neque denique iuvare exemplum ex eo desumptum quod liceat Parocho, funeris ducendi causa, per aliam paroeciam transire, nulla venia ab huius Rectore requisita, quatenus nempe id ipsum fas sit superiori Regulari, qui est sui Religiosi Parochus. Huius enim dispositionis fundamentum esse quandam veluti correspectivitatem, ita ut, si Parochus nudius tertius praestavit patientiam alteri Parocho transeunti, hic in crastinum praestare patientiam teneretur si ille in eius iurisditione transiret. Ast huiusmodi agendi rationem alternis vicibus, ac veluti compensationem, nullo pacto institui posse cum Regularibus: cum evenire nunquam possit, ut per monasterium, occasione funerum, Parochi transire debeant.

Haec quoad duo priora proposita dubia. Ad tertium procedens Orator inquit: ex praeiactis principiis descendere quoque responsum ad tertium dubium. Si enim Parocho ius sit funus ducendi, eius quoque debere esse perficiendi, postremos peragendo tumulationis ritus, qui ceteroquin persolvi nequirent a Superiori Regulari, tum quod eius super defunctum Religiosum iurisdictio cessaret, tum quod coemeterium subiaceret Parochi iurisditioni: et sicuti Presbyteris saecularibus vetitum est in Regularium ecclesiis sacras perficere functiones, ita interdictum esse debere Regularibus eas explorare in locis Clero saeculari subiectis.

Hisce itaque aliisque deductis, proposita fuerunt

Dubia.

I. «An, expleto officio super Regularis cadavere, Parochus « metropolitanae ecclesiae vocari et interesse debeat cum stola in « solemnii associatione eiusdem Regularis ad publicum coemeterium « in casu.

II. « An ista funeris processio ordinanda sit sub et praeunte « cruce metropolitanae seu parochialis ecclesiae in casu.

« Et quatenus affirmative ad I, et II.

III. « An Parochus debeat deponere stolam prope sepulcrum « Regularium, vel potius officium iam inceptum perficere in casu.

« Et quatenus negative ad I, et II.

IV. « An sine Parochi interventu possint Regulares ordinare « processionem cum stola et cruce conventuali usque ad sepulcrum, « vel potius utrumque signum deponere debeant in transitu per « paroeciam, resumendum postea in coemeterio in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii causa cognita, die 24 ianuarii 1846 respondere censuit:

Ad I, et II *Negative in omnibus, dummodo cadaver deferatur absque solemnibus pompis, recto tramite ad coemeterium a familia regulari proprii conventus tantum.*

Ad III. *Provisum in praecedentibus.*

Ad IV. *Affirmative ad primam partem cum conditionibus uti in praecedentibus, et cum stola ac cruce conventuali tantum: negative ad secundum.*

Collata eiusmodi resolutione cum praecedenti colliges:

I. Laesa non censi Parochum iura quando funebris delatio Religiosi vel Religiosae defunctae fiat sine solemnibus pompis, et recto tramite deferatur ad coemeterium.

II Verba sine pompa vel sine solemnibus pompis idem significare, ita ut per haec verba excludatur tantum pomposa delatio funebris, quae fieri solet convocato numero Clero saeculari et regulari, convocatis Confraternitatibus loci, etc. quae sine Parochi localis interventu et emolumento fieri non possent.

III. Non censi autem pomposam funebrem delationem, si Regularis defunctus associetur a solis eiusdem conventus Regularibus; ideoque neque pomposam censi funebrem delationem defunctae monialis si fiat per paucos numero Presbyteros vel Clericos; maxime si aliquo modo seu titulo ad monasterium referantur.

APPLICATIONIS MISSARUM

Die 24 februarii 1872.

Compendium facti. Quidam Ioseph, cognomento Gallinotti, in oppido N, suo testamento anno 1761 haeredem usufructuarium universalem fecit sodalitium Ssmi Rosarii ibi existens.

Iniunxit eidem sodalitio, ut nominaret Cappellanum, ex quibusdam designatis familiis eligendum, qui celebraret in perpetuum Missam quotidianam in suffragium eiusdem testatoris suorumque primorum parentum.

Voluit ut haec Missa quotidiana celebraretur in eo altari et ea hora, quae a sodalitia destinaretur, in maius populi commodum: atque Missa quotidie celebrata, recitaretur et commendaretur *Pater et Ave* pro anima eiusdem testatoris.

Ne autem haec onera négligèrent Capellani, voluit, ut ipsis praeter habitationem annua pensio libellarum octingentarum tribueretur.

Praeviciens autem casum, quo Capellanus huiusmodi Missam celebrare haud posset, haec statuit: « Quando Capellanus « nominatus pro tempore non poterit celebrare dictam Missam « quotidianam, sodalitium haeres eam celebrare facere debet « per quem malit cum eleemosyna obolorum viginti pro una- « quaque Missa usque dum dictus Capellanus nominatus sit « in statu per se satisfaciendi: quae quidem eleemosyna dedu- « cenda erit ex dictis libellis octigentis eidem assignatis ».

Uti testator iusserat^ ita videtur executioni mandatum usque ad annum 1871. Hoc vertente anno praesens Capellanus contendit, se posse omittere celebrationem Missae quotidianae a Testatore praescriptae non solum ob causam infirmitatis, sed etiam ob causam devotionis, ex. gr. ob spiritualia exercitia in aliqua religiosa domo peragenda, quin sodalitium ratam pensionis partem subtrahere posset.

Obstitit vero solidatii administratio, contendens, in memoratis casibus se ad tramites testamenti teneri alium substituere Presbyterum, atque supplicem libellum obtulit S. Congregationi expostulant: « an sodalitium vi testamenti Gallinotti « teneretur curare Missae quotidianae celebrationem sive in « casu infirmitatis Capellani, sive exercitii spiritualis, in quod « incumbat, sive in hypothesi cuiusvis alterius impedimenti ».

Preces de more remissae fuerunt Ordinario pro informatione et voto, atque audito Capellano in scriptis, referret de consuetudine hactenus in casibus similibus servata, deque bono oratorum iure.

Capellanus nil aliud scripsit, quam quod ob spiritualia exercitia quae peregerat, subductae fuerant libellae 9, 10 ex

pensione sibi debita sub obtentu, quod interea temporis celebratae fuerunt octo Missae ab alio, loco ipsius: quod alia vice ob spiritualia pariter exercitia nihil ex pensione fuerat sibi subtrac tum.

Episcopus inter cetera retulit, praeterito tempore numquam questionem excitatam esse quoad intermissionem celebrationis Missae diebus, quibus Capellanus pro debito intererat exercitiis spiritualibus. Animadvertit, pensionem Capellani hodiernis taxis a Gubernio Italico impositis gravatam, vix tandem superare simplicem eleemosynam Missarum, ita ut si causa infirmitatis Capellanus celebrationem omitteret, mendicare cogere- retur: atque videri fundatorem, ingentem haereditatem sodalitie relinquentem, noluisse Capellanos e suis familiis vocatos tam rigorose gravare: atque Missae celebrationem per alios facien- dam voluisse quidem in casu, quo vocatus, nondum habilis, per se celebrare nequiret. Quare particula testamenti consi- derata et expositis circumstantiis, perpendens quoque Epi- scopus, Capellanum ordinatum fuisse titulo eiusdem cappel- laniae opinabatur, quotidianam Missae celebrationem intermittere posse a Capellano de quo agitur, tum causa infirmitatis, tum causa honestatis et debitaev devotionis, quin ex pensione aliquid subtrahatur.

Disceptatio synoptica.

IURA SODALITII. Sodalitium sustinens voluntatem testatoris, inquebat, ultimas morientium voluntates ad unguem esse ser- vandas; quod in utroque iure semper firmum fuit: voluntatem autem testatoris fuisse ut « casu quo Capellanus nominatus « pro tempore non poterit celebrare dictam Missam quoti- « dianam sodalitium haeres eam celebrare facere debet per « quem malit cum eleemosyna obolorum 20 (*nunc. 24*) pro « unaquaque Missa, usque dum dictus Cappellanus nominatus « sit in statu per se satisfaciendi: quae quidem eleemosyna « deducenda erit ex dictis libellis 800 (*nunc 880*) eidem assi- « gnatis »: hanc ergo voluntatem esse ad unguem servandam.

Neque dicas, verba modo recitata respicere impedimentum duraturum, puta, quod habilis adhuc Capellanus non fuerit ad Missam celebrandam: non vero sive debita devotionis, sive infirmitatis: nam i° scitum in iure esse, nullam faciendam esse voluntatis quaestionem, quando verba non sint ambigua; 2° allata verba generalia esse et commode comprehendere sine ullo absurdo etiam casum infirmitatis et debita devotionis; neque proinde sinere restrictivam interpretationem: eo magis, quod etiam in dubio illa praeferenda sit interpretatio, quae plenius prodeat saluti testatoris.

Quare S. Congregationem Epis, et Reg. die 19 maii 1627 in quadam huius generis causa rescripsisse: « *Sacerdotem, cui fuit a testatore impositum onus quotidie per se celebrandi, si legitime impediatur quominus id munus per se possit explere, teneri per alium satisfacere oneribus Missarum a testatore impositis* ».

Eo magis quod voluerit testator ut Missa quotidiana celebraretur in eo altari et ea hora, quae a sodalitia destinaretur, in maius populi commodum.

IURA CAPELLANI. Pro Capellano illae militabant rationes, quas Episcopus in suo voto deduxerat: praesertim cum templum sodalitii Missis celebrandis abundaret.

EA QUAE EX OFFICIO SUNT ADIECTA. EX officio est animadversum, Alexandrum III, *cap. n de Praebend.* Praeposito et Capitulo Insul, sic rescripsisse: « Significatum est nobis, quod « cuidam Sacerdoti Praebendam unam in ecclesia vestra comae muni voluntate dedistis, ita quod Missam de sancta Maria « (nisi corporis infirmitate gravatus sit) debeat quotidie celebrare et ecclesiam vestram nonnisi communi tam Praepositi, quam Capituli assensu possit dimittere vel cuiquam « Praebendae illius anniversarium delegare. *Quam siquidem « institutionem eatenus confirmamus, ut praedictus Sacerdos, nisi « infirmitate corporis fuerit impeditus, assidue debeat obsequium « suum impendere ecclesiae memoratae et quanto frequentius potest « {salva honestate sua et debita devotione} Missarum solemnia*

« celebrare : nec sibi liceat hoc illi subtrahere sive causa voluptatis, sive se ad aliam ecclesiam transfere? ».

Occasione huius decretalis, quae agit de novo onere Praebendae adiecto celebrandi quotidie; quod onus fuit ab Alexandro III confirmatum cum aequa limitatione. Interpretes abstractam veluti quaestionem pertractari] n t, an et quando licet Capellano, qui quotidie celebrare debeat, intermittere celebrationem, quin teneretur satisfacere per alium.

Giraldi de hac quaestione agens in opere *Expositio iuris Pontificii t. i, par. i, tit. 3 de Praebendis sect. 3366, c. n* varias sententias exponit, quas referri expedit; ita enim scripsit :

« Quod spectat ad celebrationis intermissionem ratione
« infirmitatis, haec diversimode assignatur a Summistis, et
« Canonistis, relatis a Cabasutio *Iuris Canon. Theoria, lib. 2,*
« *cap. 28, num. 10.* Eam aliqui plus aequo restringentes,
« limitant ad decem dumtaxat dies, et etiam pauciores, quibus
« elapsis, si infirmitas duret, opinantur, subrogandum esse a
« Capellano alterum, qui loco ipsius celebret. Alii latius eam
« dem intermissionem extendentes, iuxta Decretum Concilii
« Mediolanensis VII, *tit. de Missis,* mensem aegritudinis assi-
« signant, quo durante, integrum stipendium accipi posse
« putant, absque eo quod Capellanus obstringatur celebra-
« tionem per alium implere.

« Alii tandem, aequius ex interpretatione aliatum textus
« ratiocinantes, eximunt eundem Capellanum ab onere satisfac-
« iendi per alium, si eius infirmitas quindecim tantum dierum
« spatio perduret, nisi naturali aequitati, secundum quam
« optime animadvertit Glossa in *L. Arboribus, §. De illa, ff.*
« *de usur. non esse denegandum salarium famulo, qui exiguo*
« *tempore aegrotavit.* Quam aequiorem sententiam amplexa
« est etiam Congreg. Conc. in *Romana Celebrat. Missarum*
« 4 iunii 1689, et 17 novembris 1695, ^o i' i' i' et Capellanus
« huiusmodi onere gravatus, relictis aliis supra recensitis,
« sequi debet; cum declaratio Congreg. Conc. utpote quae

« in similibus dubiis decidendis auctoritate Papae procedit,
« omnino praeferenda sit cuicumque privatorum Doctorum
« opinioni.

« Si vero Capellanus ob aliquam infirmitatem redditus
« esset omnino impotens, et aliunde non haberet unde viveret,
« ac ordinatus fuisset ad titulum Capellaniae, tunc, durante
« impotentia, neque per alium teneri satisfacere declaravit
« eadem Congreg. in *Pistorien.* 5 febr. 1650, ut in *lib. Decreti-
torum* iç pag. 24, quemadmodum ex iisdem circumstantiis
« exemit similem Capellanum in *Patavina*, 24 aprilis 1655
« dicto *lib. 19, pag. 453.*

« Quod autem spectat causam honestatis, et debitae devo-
« tionis, de qua in allato textu: opinio multorum est, et
« quidem magnae notae Canonistarum, et Theologorum (sci-
« licet Panormitani, Silvestri, Angeli, Navarri, Zerolae, Suarez,
« et Barbosae, quos refert Cabasutius *loc. cit. n. 9* ac aliorum
« relatorum hic a Gonzalez), ut huiusmodi Capellanus inter-
« mittere possit Missae celebrationem semel in hebdomada:
« imo Navarrus *Consilio VI, de Praebendis*, et Zerola arbi-
« trantur, alterum etiam diem, praeter unum, in qualibet hebdo-
« mada, interdum superaddi posse. Alii autem hunc intermis-
« sionis numerum omnino reprobant, tanquam nimis abhor-
« rentem a rationabili interpretatione voluntatis Fundatoris,
« qui praesumi non potest, voluisse quotidianum stipendium
« Capellano assignare, et simul privari suffragio Missarum LII,
« quolibet anno. Sunt alii, qui putant, posse quidem tot diebus
« celebrationem intermittere, sed teneri eam per alium sup-
« plere: et sunt etiam, qui illum liberant ab hoc onere.

« Alii denique, inter quos laudatus Cabasutius *loc. cit.*
« aequius allatum Alexandri textum interpretantes, indubi-
« tanter concedunt, uno die in singulis mensibus tuto inter-
« mitti posse celebrationem, honestatis et devotionis causa,
« acriter impugnant laxiorem illam sententiam, indulgentem
« intermissionem unius diei in qualibet hebdomada. Et merito
« quidem: cum enim, si de causa honestatis agatur, haec non

« ex alio motivo desumi posset, quam ex animae indispositione
 « (ut hic notat Glossa, et Doctores communiter) ratione pec-
 « cati mortalis, cuius se conscius noscens Capellanus, tunc
 « solum poterit celebrationem intermittere, cum copia Confes-
 « sarii ei non suppetat; quod quidem raro contingere potest;
 « alias, si qualibet hebdomada id evenerit, imputandum esset
 « eius malitiae, et habitui malo, quod in detrimentum suffragii
 « animae Fundatoris redundaret. Si vero agatur de devotione,
 « animadvertendum est, an et huius defectus oriatur ex ipsius
 « culpa, qui tam saepe in spiritus fervore deficeret et non
 « conaretur, oratione v. g. aliisque mediis, devotionis impe-
 « dimenta remove: et sic in utroque casu peccaret, et tene-
 at retur per alium satisfacere.

« In hoc opinionum conflictu circa numeri Missarum inter-
 « missionem ex causa honestatis, et devotionis Congreg. Conc.
 « ne Cappellanis habenas laxaret, abstinuit a declaratione,
 « quot vicibus ipsis in annum liceret haec intermissio: ceu
 « patet ex responsis datis Episcopo Collensi die 18 septem-
 « bris 1683, videlicet:

« Episcopus Collensis dioecesim visitando comperit, non
 « sine maximo conscientiarum periculo, plures abusus irre-
 « pisse in adimplendo mentem eorum, qui Missas celebrari
 « mandarunt. *Ad* eos ergo tollendos discutiendum atque resolute
 vendum videtur

« I. An Sacerdotes, obligati ratione Beneficii, capellaniae,
 « legati, aut stipendii celebrare quotidie Missam per se ipsos,
 « possint aliquando a celebratione vacare?

« II. Quando, et quoties a dicta celebratione vacare pos-
 « sint?

« III. An diebus licitae vacationis possint Missam pro se
 « ipsis, vel aliis, praeterquam pro Fundatoribus celebrare? et
 « quatenus affirmative.

« IV. An pro aliis celebrando, possint stipendium pro
 « huiusmodi celebratione recipere?

« V. An illis diebus, quibus licite vacant a celebratione,

« teneantur Missam ab aliis celebrari facere iuxta intentionem
« Fundatorum?

« VI. An Sacerdotes, ut supra, obligati celebrare Missam
« quotidie, absque tamen onere celebrandi per se ipsos, pos-
« sint aliquando a celebratione vacare?

« Sacra etc. ad I et II respondit *affirmative, concurrente*
« *aliqua rationabili causa*. Ad III, IV et VI *negative*; ad V
« distulit Resolutionem (et sub die 13 Novembris 1683 re-
« spondit, *quod dabitur Resolutio in casibus particularibus*).

« Haec eadem dubia, et responsa refert Benedictus XIV
« *lib. j, cap. j, de Sacrificio Missae, n. 7*, quibus attentis, et
« ipse abstinet sensum suum aperire, cui ex allatis opinionibus
« quoad numeri Missarum intermissionem sit deferendum
« ». Hactenus ex Giraldi.

His autem opinionibus expositis animadversum est, tum
ex responsione ad dubium VI recitatae Resolutionis, tum ex
Doctorum sententia, si Sacerdotes ob capellaniam, vel Benefi-
cium *per seipsos* quotidie celebrare haud tenentur, tunc nun-
quam a celebrando vacare posse.

Quare inspiciendum in facto esse, utrum obligatio Capel-
lano imposta sit nec ne personalis. Si enim onus celebrandi
personale non esset, procul dubio Capellanum, de quo agi-
mus, teneri alium substituere: sed personale orius in themate
esse videri, si verba institutionis conferrentur cum doctrina
quam tradit Ferraris *Biblioth. can.* verbo *Capellanus in com-
muni*. Sane institutionis verba sunt: *Quando Capellanus nomi-
natus pro tempore non poterit celebrare dictam Missam quoti-
dianam, sodalitium haeres eam celebrare facere debet per
quem malit*. Haec autem verba, iuxta tradita per Ferraris
loc. cit., onus personale importare: scripsit enim, *loc. cit., n. i
et seqq.* « Capellanus tenetur per seipsum Missas celebrare
« si id verbis expressis aut aequipollentibus cautum fuerit in
« fundatione capellaniae ... Immo Capellani tenentur Missas
« celebrare per se ipsos si adsit praeceptum testatoris seu
« fundatoris ita conceptum: *et si aliquoties celebrare non pos-*

« *c sint, faciant celebrare per alios, ut respondit S. C. C. 18 de-*
 « *cembris 1688. Sic etiam si onus Missarum reperitur in-*
 « *unctum Capellano hac lege: Quod debeat celebrare Missam,*
 « *et si aliquando non possit, faciat celebrare quotidie per alium:*
 « *vel: Quod Capellanus pro tempore, tempore messis vacet duos*
 « *menses quotannis et non amplius. Quod possit vacare per*
 « *omnes aut pauciores dies singulis hebdomadibus, et id etiam*
 « *in casu infirmitatis possit facere celebrare Missas per alios:*
 « *vel: Et in casu infirmitatis vel absentiae possit Capellanus*
 « *alium substituere, dicitur onus iniunctum personale, ita ut*
 « *per seipsum, teneatur celebrare, quia onus dirigitur in per-*
 « *sonam Capellani, cuius industria videtur electa, et importat*
 « *satisfactionem personalem prout in praefatis casibus respon-*
 « *dit S. C. C. in Romana 15 aprilis 1685, lib. decret. J 5,*
 « *pag. 96, et 18 decembris 1688; in Florentina, 13 novem-*
 « *bris 1755 et in Civitatis Plebis 15 decembris 1608».*

E converso si inspiciantur alia eiusdem foundationis verba:
Sodalitium haeres teneatur nominare in perpetuum Capellanum
qui celebret Missam quotidianam in perpetuum: et conferantur
cum aliis, quae tradit Ferraris loc. cit., n. 4, onus haud per-
sonale esse dicendum. Idem enim auctor, n. 4 tradit: « Secus
 « *si testator diceret: quam Missam celebrari vult a Rectore*
 « *qui nominabitur: nam tunc poterit Missa celebrari et onus*
 « *adimpleri per alium; eadem S. C. C. 15 ianuarii 1669,*
 « */ 27, Decret, p. 251. Sicut si ita mandaret: Haeres tenea-*
 « *tur eligere Capellanum, qui singulis hebdomadis celebret Mis-*
 « *sas v. g. quatuor: nam etiam tunc non tenetur celebrare*
 « *per se ipsum, sed posset per alium, ut eadem S. C. C. re-*
 « *spondit in alia Sabinen. 18 martii 1684».*

His aliisque animadversis, proposita sunt resolvenda

Dubia.

I. « An administratio Sodalitatis Sanctissimi Rosarii in vim
 « testamenti Gallinotti iure providit Missae pro omnibus diebus,
 « in quibus Capellanus exercitiis spiritualibus vacavit in casu.

« Et quatenus affirmative.

II. « An idem servandum sit, quando idem Capellanus
« aegrotat, vel quocumque alio impedimento detinetur in
« casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita die
24 februarii 1872, respondere censuit:

Ad I et II *affirmative*.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Sacerdotes obligatos, ratione Beneficii, capellaniae, legati aut stipendii ad celebrandam Missam quotidie *per se ipsos*, aequitate canonica suadente, posse aliquando vacare, concurrente aliqua rationabili causa, quin teneantur alium substituere. ¹

¹ Haec aequitas canonica dérivât quoque ex allegato textu Alexandri III in cap. *Significatum:dixi*, dérivât quoque; quia puto in capellanus quae solent institui, quamquam in lege foundationis dicatur, capellanus *per seipsum* debere celebrare, non posse textum illum undequaque applicari. Applicaretur enim perfecte in casu, in quo aperte demonstraretur, ex lege foundationis Capellanum teneri tantum per se ipsum ita, ut fundator voluerit celebrationem Missae esse tantum personale onus Capellani: hoc enim in casu consideraretur Missae celebratio sicut considerantur alia personalia officia quae cum Beneficiis sunt connexa, ut ex. gr. recitatio in choro divini officii: ideoque Capellanus excusaretur a celebratione Missae tempore infirmitatis quousque duraret eius infirmitas quin alium substituere teneretur; pariter excusaretur aliis concurrentibus rationabilibus causis, iter quas recenseri merito possent spiritualia exercitia: hic enim casus plene collinearet cum textu in cap. *Significatum*.

Sed eiusmodi capellaniae si fortasse olim extiterunt, nunc certe difficile reperiuntur; nam etsi in fundatione dicitur, Capellanus debere celebrare per seipsum, hoc generatim non ita intelligitur, ut Missae celebratio sit tantum personale onus Capellani, sed ut tutius prospiciatur celebrationi Missarum ne per alios negligantur. Fundatores enim capellaniarum intelligunt ac volunt primario celebrationem Missarum unde suffragium habeant, nisi contrarium probetur. Cum haec soleat esse fundatorum intentio, quamquam in fundatione reperiuntur verba *per seipsum*, haec ad summum non aliud operari poterunt, quam ut, concurrente *aliquando* rationabili causa, Capellanus non teneatur alium substituere si Missam celebrare non possit; ut ex. gr. si parvo tempore aegrotet, si conscius gravis peccati celebrare non possit, si causa maioris devotionis acquirendae Missam forte aliqua die suspendat, si causa itineris celebrare non possit, etc. Quod si Missarum necessaria intermissio diuturna videretur v. g. si quindecim dies intra

II. Teneri tamen aliis committere celebrationem, si non per seipsos Missas celebrare obligentur.

III. Eundem esse casum, quo licet teneantur per seipsos celebrare, dispositum tamen sit in fundatione, ut si per se non possint celebrare, faciant celebrare per alium.

IV. Quare etiamsi ex lege fundationis onus celebrandi iudicetur personale, non inde sequi liberationem celebrandi per alium, si casus a fundatore fuerit ita praevisus.

annum superaret, iam urgeret obligatio committendi aliis celebrationem, ne fundatoris intentio defraudata maneret. Quod et Congregatio Concilii admisit in *Romana celebrationis Missarum diei 25 septembris 1695* « in casu infirmitatis non excedentis quindecim dies ». Et haec quidem admitti possunt, quando fundator claris verbis dicat, Capellanum debere celebrare per seipsum; nec enim sufficit quod dicat eam debere celebrare, eum debere residere, cum haec omnia sint compatibilia cum facultate celebrandi per alium iuxta *decis. Rotae 825 coram Merlino* et late deducta in *Cremonen. Beneficii 9 martii 1714 coram Lancetta*; et in *eadem 4 Februarii 1715 coram Cerro*.

In hac quaestione fatendum est, varium admodum fuisse sensum tum Auctorum tum SS. Congregationum, quarum plures consideravi Resolutiones, quae non videntur ad principii unitatem posse reduci, ita ut certa norma ex iis erui possit (Confer ex. gr. Resolutiones quas retulit Benedictus XIV in *Discursu* quem scripsit dum munere Secretarii S. C. C. fungebatur, et S. Congregationi proposito die 8 augusti 1722 in *Thesaur. Resolut.*). Hanc varietatem ex eo puto originem ducere, quod ex una parte textus Alexandri III in cap. *Significatum* latam quandam interpretationem admitteret pro iis, qui teneantur omnino per se celebrare: ex alia vero parte Concilium Tridentinum, *Sess. 25, de Ref., c. 5*, firmavit principium, ut quicquid in fundationibus constitutum sit adamussim servetur; vigente quoque principio, quod Beneficarii per seipsos adimplere munera teneantur: ex his evenit, ut in fundatione Capellaniarum sive reperirentur verba per seipsum, sive aequipollentia, facile admissum sit onus omnino personale. E converso considerata intimius fundatorum intentione apparere debuit, eiusmodi extrinsecam iuridicam interpretationem minus cohaerere cum ipsorum intentione: hinc prodierunt Resolutiones nonnullae contrariae, cum tandem fundatorum mens et intentio ea sit, quae normam statuat interpretationis eorundem verborum. Et hic est sensus, qui in praesentia viget apud S. C. C. quemadmodum constat ex viginti praxi.

Quare veteres nonnullae Resolutiones et decreta quaedam a varia auctoritate lata, quae ab auctoribus referuntur ex. gr. a Ferraris, Monacelli, quaeque nimiam libertatem videntur tribuere Capellanis, et quidem per modum regulae, obliterata dicenda sunt nec in validum exemplum hodie adduci posse videntur.

V. In themate, si onus celebrandi velit forte dici personale, cum tamen in fundatione dictum sit, Missam per alium esse celebrandam si Capellanus celebrare non possit, hanc legem servari debere.

VI. Neque Capellanum potuisse iuvare titulum Capellaniae, quo etiam fuerat ordinatus : cum capellanía non ea mente fundata esset ut in titulum s. ordinationis inserviret.

VII. Quod si natura sua in titulum s. ordinationis capellanía posset optime inservire, non inde legem fundationis everti licere.

VIII. Neque denique intervenire canonicas causas, idest, necessitatem vel evidentem utilitatem, cur derogandum esset, Apostolica venia, legi fundationis.

DUBIA

SUPER APPLICATIONE MISSAE PAROCHIALIS.

Die 14 Decembris 1872.

Compendium facti. Episcopus N. supplici oblato libello Romano Pontifici, haec, quae sequuntur, exposuit : « Cum ex
« Concilio Tridentino *sess. 23, c. /, de Reform,* et plurium
« SS. Pontificum Constitutionibus teneantur Parochi curam
« animarum gerentes Missam applicare pro populo diebus
« Dominicis aliisque diebus ab Urbano VIII et Clemente IX
« designatis, et plures exortae sint difficultates circa huius-
« modi applicationem et extensionem ; ad ipsas solvendas
« sequentium dubiorum solutionem a S. V. efflagitat humil-
« lime Episcopus N. :

« I. Utrum Parochus die festo a sua paroecia absens satis-
ne infaciat suae obligationi Missam celebrando pro populo suo,
€ loco ubi hac ipsa die degit, an vero teneatur sibi substituere
« aliquem, qui in propria ecclesia Missam dicat pro populo ?

« **II.** Et quatenus ex iusta causa absens nullum sibi substit-
 « tuere potuerit, utrum teneatur Missam applicare pro populo
 « ipso die festo in loco ubi tunc degit; an reditum in paro-
 < chiam expectare, ut praedictae Missae applicatio pro populo
 « ab ipso fiat in propria ecclesia?

« **III.** An parochus morbi causa legitime impeditus ne
 « Missam celebret, teneatur post recuperatam sanitatem tot
 « Missas applicare pro populo quot durante morbo amisit,
 « sive in casu quo nec per se nec per alium celebrare pote-
 « rat sine gravi incommodo; sive in casu quo poterat per
 « alium, sed ex aliquo vano timore vel negligentia non cura-
 re vit vel non obtinuit ut alius pro se celebraret ».

Eiusmodi dubia inter supplices libellos seu, ut modo dici-
 mus, per *summaria precum*, proposita fuerunt S. Congregationi
 die 27 iunii 1871, sed cum res requireret aliquam investiga-
 tionem, responsum prodiit, *ponatur in folio*, atque iuxta man-
 datum, res accuratius est investigata.

Animadversum itaque ex officio est in folio seu in causae
 restricti!, totam quaestionem reduci posse ad inquirendum,
 utrum obligatio Parochorum applicandi Missam pro populo sit
 nec ne personalis simul et localis; ex solutione autem huius
 quaestionis ceteras pendere videri.

Disceptatio synoptica.

OSTENDITUR OFFICIUM APPLICANDI MISSAM PRO POPULO ESSE
 PERSONALE. Concilium Tridentinum *sess. 23, c. i, de Reform.*
 haec edixit: « *Cum praecepto divino mandatum sit omnibus,*
 « *quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro*
 « *his sacrificium offerre ...et in cetera munia pastoralia incum-*
 « *bere, quae omnia nequaquam ab iis praestari et impleri pos-*
 « *sunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mer-*
 « *cenariorum more des erunt: sacrosancta Synodus eos admonet*
 « *et hortatur, ut divinatorum praeceptorum memores factique*
 « *sforma gregis, in iudicio et veritate pascant et regant-».* Porro,

cum non sit dubium per officium paroeciale, iure ecclesiastico constitutum, Parochos advocatos esse in partem muneris pastoralis iure divino constituti, sub Tridentina declaratione Parochi comprehenduntur, ad eosque protenditur obligatio, ut praeceptorum divinorum memores factique forma gregis in munera pastoralia incumbant, inter quae et illud adest applicandi Missam pro populo sibi concredito: cui praecepto non facerent satis, qui pro lubito Missam pro populo aliis celebrandam applicandamque committerent.

Cui consonant quae Benedictus XIV in Const. *Cum semper oblatas* die 19 augusti 1744 edixit: ait enim « *eos quibus animarum cura demandata est, non modo sacrificium Missae celebrare, sed illius etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicare debere* ». Quae repetiit SSmus Pater in encyclica epistola, *Amantissimi* die 3 maii 1858 decernens: « *Parochos aliosque omnes animarum curam actu gerentes sacrosanctum Missae sacrificium pro populo sibi commisso celebrare et applicare debere* ».

Cum itaque hoc officium dicatur proprium eorum cui cura animarum demandata sit, eamque actu gerant, officium personale est dicendum.

Quae quidem auctoritate interpretum ss. canonum confirmantur: ex conceptu enim munerum parochialium ea personalia esse sustinet Fagnanus, *cap. Extirpandae de Prae-bendis*; nec secus Monacelli *p. i, tit. io, form. 18, § 14* scribens: « *Parochi et Curati animarum cogendi sunt, ut per se ipsos et non per substitutos eorum munia impleant* ». Item Garzias, *de Benef., p. 3, n. 33*, de G rassis *in decis, aureis casuum conscientiae, I. 2, c. 38, 7* aliique. Cum itaque applicatio Missae pro populo sit munus paroeciale, et personale pariter est dicendum.

Hinc omnes Canonistae et Theologi, loquentes speciatim de obligatione applicandi Missam pro populo, obligationem personalem esse dixerunt: eo videlicet sensu ut excepto casu legitimi impedimenti Parochus per se teneatur Missam pro populo celebrare.

Atque haec fuit constans praxis S. C. C. ut ex. gr. in causa *Castri Albi, visitationis ss. Limum* die 18 iulii 1789. Proposito enim dubio.- « An Parochi dictarum ecclesiarum « *{cathedralis et collegiatae s. Mariae}* aliarumque collegiatarum dioecesis Castri Albi teneantur per se ipsos applicare « diebus festis Missam pro populo, seu potius possint per « Beneficiatus, aliosque Sacerdotes praedicto oneri satisfacere «in casu»: S. C. rescripsit: *affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

Item in *Fesulana*, 16 iunii 1770 et 26 ianuarii 1771, propositis dubiis :*« I. An Parochi Dominicis aliisque festis diebus, « praesente cadavere, possint celebrare Missam pro defuncto « et ad alium diem transferre Missam pro populo applicandam «in casu: et quatenus negative: II. An saltem applicationi « Missae pro populo supplere possint per alium Sacerdotem « in casu »: responsum prodiit: ad I et II *negative*. In qua Resolutione, causa adducta non fuit iudicata sufficiens, ut Parochi celebrare possent per alium Missam pro populo.

Item in *Mechlinien.*, *Missae pro populo*, per summaria precum proposita die 25 septembris 1847: ad dubium enim III « An Parochi ipsi s. Missae sacrificium pro populo offerre « debeant, si legitima causa non impediatur, an vero per « alium ex. gr. Sacellanum aut Presbyterum advenam huic «officio satisfacere possint»: responsum est: *affirmative ad primam partem, negative ad secundam, excepto casu verae necessitatis et concurrente causa canonica.*

Quin imo neque consuetudo admissa est, quae vigeret applicandi Missam pro populo per alium, ut in citata *Mechlinien.*: namque ad IV dubium sic conceptum: «'Quid censi « debeat de consuetudine, vi cuius Parochus diebus Dominicis « et festis Missam privatam pro pio aliquo benefactore applicet, et nullo legitimo impedimento detentus onus celebrandi Missam pro populo in alium transferat Sacerdotem? » responsum prodiit: *Consuetudinem, de qua agitur, non esse attendendam.* Item in *Policastren*, die 23 maii 1857

inter supplices libellos proposita et in *Tiburtina* die 21 novembris 180 T.

Ex quibus ergo constat obligationem applicandi Missam pro populo esse personalem, ita tamen, ut, interveniente canonica causa, qua ille qui curam actu gerit animarum applicare per se non possit, debeat eam applicare per alium.

Nonnulla inde adducta sunt exempla, in quibus canonicam causam existere a S. C. C. est iudicatum. Videlicet in citata Constitutione *Cum semper oblatas*, iam Pontifex declaravit: quod si paroecia adnexa sit Praebendae canonicali, Parochus Missam conventualem celebraret et applicaret; paroecialem vero Missam alteri suo sumptu celebrandam mandaret.

Item quando in paroeciali ecclesia adsint Presbyteri quorum munus sit ex lege foundationis seu legitimo titulo coadiuvandi Parochum in cura animarum, si vicissim cum Parocho Missam pro populo applicare consueverint, eiusmodi consuetudinem admisit S. Congregatio in *Spoletana* die 14 maii 183 i; item in *Ripana*, 15 decembris 1725; in *Verulana*, 12 decembris 1829.

Pariter si cura animarum insit alicui Capitulo, ut saepe contingit, quae per Vicarium exerceatur, atque Canonici per turnum Missam pro populo applicare consueverint, eiusmodi consuetudo servanda est, ut in *Camerinefi*. die 16 decembris 1820.

Quod si Parochi adeo sint pauperes ut ferme ex eleemosynis, quas a fidelibus pro Missarum celebratione accipiant, vivere cogantur, tunc facultas est Episcopis opportune dispensandi ad hoc ut eiusmodi Parochi diebus festis « eleemosynam « ab aliquo pio offerente recipere et pro ipso sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere et licite possint « et valeant, dummodo ad necessariam populi commoditatem « in ipsa ecclesia parochiali celebrent: *ea tamen adiecta conditio?ie, ut tot Missas infra hebdomadam pro populo applicent, « quot in diebus festis infra eandem hebdomadam occurrentibus « iuxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtule-*

« rint ». Benedict. XIV Const. *Cum semper oblata*, § 8. Hactenus de onere personali.

EA QUAE MILITANT PRO OBLIGATIONE EANDEM MISSAM CELEBRANDI IN ECCLESIA PAROECIALI. Consideratum autem est, Parochum residentiae lege obstringi ad paroecialia obeunda munera, hinc esse, ut Parochus Missam pro populo celebrare teneatur in propria paroeciali ecclesia. Sic exempli gratia Barbosa in *summa apost, decis, collect. 478, n. 28* haec tradit: « Missam « in propria ecclesia et non in alia celebrare debet Parochus, « quacumque consuetudine contraria non obstante, *Lucan. « 15 septembris 1629* »: eadem repetit in *Coli. ad Conc. Trid. sess. 22 de Refor. c. 8; et de offic. Parochi*. Item Ferraris *Biblioth.* verbo *Parochus, art. 3, n. i* « Parochus diebus festis « Missam celebrare debet in propria ecclesia et non in alia, « quacumque consuetudine in contrarium non obstante; .S. C. C. « in *Lucana 13 septem, et // novembr. 162c* apud Seil, in *selectis Canonie, c. 36, n. 34* et apud Barbosam etc. ». Et allegari quoque solet altera Resolutio in *Fanen. diei 17 novembris 1629*: nec non *S. Rota Decis. 469. n. 67, p. 19, t. 2 Recent.*; ubi citans Barbosam, affirmat: « Parochi tenentur « omnibus diebus festivis Missam celebrare in propria ecclesia, « non autem in alia, quacumque consuetudine in contrarium « non obstante per textum *Ut dominicis 2 de Parochiis et alien. Paroch.* ». Quod erui quoque posse videtur ex verbis modo allegatis Benedicti XIV, « dummodo ad necessariam populi commoditatem: in ipsa ecclesia parochiali celebrent ».

Bouix in opere *de Parocho*, ex Resolutione in *Comen. II maii 1720*, cum ad dubium V « An occurrente, quod Archiepresbyter Parochus celebret Missam conventualem vel « alias legitime absit seu sit impeditus tam in diebus festivis, « quam ferialibus quadragesimae, teneatur celebrare facere « per alium Missam parochialem pro populo » S. Congregatio responderit, *affirmative, sed cum applicatione diebus festis tantum*; arguit Missam pro populo celebrare debere Parochum in parochiali ecclesia. Sane si Parochus cum *legitime absit*

teneatur alium substituere ut celebret et applicet Missam diebus festis, illud sequi videtur, ut eam applicare non possit pro populo suo in loco ubi degat, secus satis esset si curaret Missam celebrandam quin applicaretur.

EA QUAE IN CONTRARIUM SUNT ANIMADVERSA. Nonnulla inde sunt adducta quae attenuarent utramque obligationem. Animadversum enim est, non deesse qui putent, obligationem Parochorum celebrandi personaliter Missam pro populo, non adeo gravem esse, ut ex levi causa non possint id oneris in alios reiicere, quotidiana fere praxi adstipulante; Cavalerius, *tom. j, op. liturg. c. S, ad decis. n. j.* Nec aliqui absurdi hoc secumferre, cum ratio applicandi Missam pro populo non alia esse videatur, quam ut fructus medius pro populo applicetur, eidemque populo commodum porrigatur audiendi sacrum in propria paroecia: duo autem haec pari modo obtineri quamvis alius Presbyter celebret.

Quod si nimis urgeatur obligatio personalis, illud sequi videretur, ut, impedito Parocho, obligatio cessaret, cum obligatio mere personalis personam non egrediatur. Quod si nimis urgeatur obligatio localis, idest celebrandi per se in parochiali ecclesia, Parochus legitime absens, videretur ab obligatione solutus substituendi alium, qui Missam celebraret in paroeciali ecclesia. Cum itaque alterutrum admitti non possit, non incongruum videri, posse Parochum etiam ex levi causa alium substituere, qui Missam pro populo celebret in paroeciali ecclesia. Eo magis, quod, cum ex universali consuetudine non amplius paroeciani teneantur Missam audire in paroeciali ecclesia, satis consultum videatur utrique dictae obligationi si Parochus absens celebret pro populo suo, ubi degat; fructus enim Sacrificii idem est, quocumque in loco celebretur: alius autem Missam celebret in paroeciali ecclesia ad populi commoditatem.

Et ad obligationem quod attinet celebrandi in paroeciali ecclesia et non in alia, est animadversum, non multum valere auctoritates adductas. Namque Barbosa, aliique ex huius aucto-

ritate, innituntur causae *Lucanae*, quae in Regestis S. C. C. *lib. decret. 14, p. 109* sic reperitur: «*Sacra Congregatio censuit Episcopum iuxta facultatem reservatam adsignare debere unicuique parochiae portionem iuxta ratam seu statum primum cuiuscumque, scilicet de 20 et quinque respective; onus vero iniunctum Parocho Tempognani se conferendi ad ecclesiam parochialem Antiacoli, ibique celebrandi abrogandam esse*». Ex hac itaque Resolutione, quamquam facti speciem in praesens non habeamus, facile apparet, non posse argui strictam obligationem celebrandi in ecclesia paroeciali et non in alia, ut arguit Barbosa, eiusque exscriptores: agebatur enim de onere iniuncto, id est de lege fortasse ex pacto statuta, qua unus Parochus, relicta propria ecclesia, cogebatur sese conferre in aliam paroecialem ecclesiam ibique diebus Dominicis celebrare: quod quisque videt quam sit abnorme. Idem est dicendum de alia Resolutione in *Fanen. Rectoris Urceani*, die 17 nov. 1629, *lib. decret. 14, p. 172*; in hac enim causa responsum fuit: «*S. Congregatio censuit, consuetudinem supradictam, secundum ea quae proponuntur, non esse admittendam, sed diebus festis celebrandum in propria parochia*». In hac quoque causa agebatur de consuetudine alibi celebrandi diebus festis, quam consuetudinem nemo non reprobabit.

Textus in cap. *Ut dominicis 2, de Parochiis et alienis parochianis*, quem citavit S. Rota, utiliter adduci non potest: dispositio enim in eo capite contenta refertur ad illud tempus, quo singuli paroeciani erant obligati audire Missam diebus festis in propria Paroecia; proindeque magis id temporis urgere debuit obligatio Parochi celebrandi in paroeciali ecclesia. Sic enim in eo capite ex Concilio Nannetensi desumpto, statuitur: «*Ut Dominicis vel festivis diebus Presbyteri, antequam Missam celebrent, plebem interrogent, si alterius paroecianus in ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero ibi velit Missam audire: quem si invenerint, statim ab ecclesia abiiciant*.

His aliisque animadversis, proposita sunt resolvenda

Dubia.

« I. An Parochus die festo a sua paroecia absens satisfaciat suae obligationi Missam celebrando pro populo in loco ubi degit, seu potius teneatur substituere alium, qui Missam pro populo dicat in propria ecclesia.

« Et quatenus negative ad secundam partem

« II. An teneatur Missam applicare pro populo in loco ubi degit, seu potius ad parochiam rediens teneatur applicare in propria ecclesia.

« III. An Parochus morbi causa legitime impeditus ne Missam celebret, teneatur post recuperatam sanitatem tot Missas applicare pro populo, quot durante morbo omisit, sive in casu quo, nec per se nec per alium, celebrare poterat sine gravi incommodo, sive in casu quo poterat per alium, sed ex aliquo vano timore vel negligentia non curavit vel non obtinuit ut alius pro se celebraret.

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii die 14 decembris 1872, causa cognita, censuit respondere ad dubia: « *Parochum die festo a sua paroecia legitime absentem satisfacere suae obligationi Missam applicando pro populo suo, in loco ubi degit, dummodo ad necessariam populi commoditatem alius Sacerdos in ecclesia parochiali celebret et verbum Dei explicet.*

« *Parochum vero utcumque legitime impeditum ne Missam celebret, teneri eam die festo per alium celebrari et applicari facere pro populo in ecclesia parochiali: quod si ita factum non fuerit, quamprimum poterit, Missam pro populo applicare debere* ».

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Obligationem celebrandi et applicandi Missam pro populo esse simul personalem et realem;¹ ita ut Parochi persona legitime impedita, obligatio non cesset.

¹ Confer quae adnotavi in causa *Missae pro populo* in vol. III, p. 98.

II. Missae enim huius celebrationem et applicationem esse connexam cum beneficio paroeciali, quemadmodum sunt connexa cetera pastoralia munera agnoscendi oves easdemque pascendi verbi Dei praedicatione, sacramentorum administratione, bonorum operum exemplo etc.¹

III. Quare eiusmodi munera ita Parochum urgent, ut tamen in Parochi persona non cessent, sed eo quomodolibet impedito per alium expleri debere.

IV. Hinc Parochum legitime absentem, posse quidem Missam applicare pro suo populo ubi degat; sed cum absentia impediatur alia pastoralia munera diebus festis populo debita, una satisfacta obligatione, ab aliis obligationibus non esse solutum.²

¹ Confer causam ex professo pertractatam in S. Congregatione de Propaganda Fide Super dubia de applicatione Missae pro populo, in vol. 1, p. 389 et seqq.

² Aliquis fortasse quaeret, an particula *dummodo* in Resolutione expressa, importet conditionem, ita ut parochus legitime absens non satisfaciat applicando Missam pro populo, ubi degit, si alius Sacerdos non adsit in paroecia, qui ad necessariam populi commoditatem celebret et verbum Dei explicet. Sed responsio aperta est ex ipsis Resolutionis verbis: videlicet, Parochus qui debeat ad necessariam populi commoditatem et Missam celebrare in propria ecclesia et explanare verbum Dei per applicationem Missae pro populo suo, in loco ubi degat, non *plene* satisfaceret suae obligationi, quae non tota consistit in simplici applicatione; satisfaceret autem *plene* suae obligationi, si alium substituat qui cetera necessaria munera in ecclesia paroeciali perageret. Quare verbum *dummodo* importat conditionem ad plene satisfaciendum, ita ut per solam applicationem satisfaceret tantum ex parte, suae obligationi. E converso non tenetur alium substituere in festis suppressis, quibus populus nec obligatur audire Missam neque fortasse ecclesiam frequentat; quo in casu satisficit suae obligationi per solam celebrationem Missae pro populo, quin alium substituat.

Quaeri hic etiam posset: quoniam Parochus legitime absens, ut plene satisfaciat suae obligationi, tenetur ad populi necessariam commoditatem alium substituere, qui celebret, poterit ne Parochus committere huic alteri, sine alia causa, applicationem? Respondendum est affirmative; et est casus iam resolutus, in allegata superius causa *Comen*, die 11 maii 1720.

Cum ergo Parochus legitime absens, possit applicare per se Missam pro populo in loco ubi degat, vel possit eandem applicationem alteri committere in paroeciali sua ecclesia; quaeri potest, quid magis populo expediat? Respondeo: applicationem Missae pro populo consistere in 'applicatione fructus sacrificii, quem appellamus medium, populo facta: et haec

V. Quare teneri per alium ita suo populo consulere, ut et Missa paroecialis non desit ad necessariam populi commoditatem, neque verbi Dei explicatio, quemadmodum cetera munera populo necessaria.

VI. Cum autem Missae pro populo applicatio, vi praecepti ecclesiastici, urgeat Parochum singulis diebus festis, sitque reale onus; si per se aut per alium applicationem omiserit, teneri Missas quot omiserit quamprimum applicare.

VII. Ex dictis quoque consequi Parochum non legitime impeditum, debere per se celebrare Missam pro populo in sua paroeciali ecclesia.

EMOLUMENTORUM.

Die 12 augusti 1871.

Compendium facti. Die 22 februarii 1862 agitata fuit causa in S. C. C. sub hoc *emolumentorum* titulo inter Ambrosium Canonicum et Aloisium eius coadiutorem: atque propositis dubitandi formulis: « I. An Coadiutor teneatur reficere « Coadiuto emolumenta provenientia ex anniversariis, processionibus et capitulis, quae ob suam absentiam amisit. II. An « ex fallentiis a Coadiutore Coadiuto compensandis detractio

applicatio per se est eadem ubicumque sacrificium celebretur. Sed quoniam paroeciale sacrificium seu Missa pro populo, ea plerumque sit, in parvis saltem oppidis, cui populus frequentior assistat, et cum Presbytero sacrificium Deo offerat, cuius fructus medius sibi applicatur, melius erit si idem Presbyter eandem Missam pro populo applicet.

Alii quaerunt, an Parochus, qui gaudeat privilegio Oratorii privati neque impotens sit, possit celebrare Missam pro populo in suo privato Oratorio. Hoc quaesitum nec responsione videtur dignum: hic enim Parochus videretur fovere propriam commoditatem, non vero quaereret satisfacere Ecclesiae legibus. Legitima enim requiritur causa, ut Parochus licite non celebret Missam pro populo in propria ecclesia, quamvis ceteris obligationibus satisfaciatur: inter legitimas causas certo non recensetur maius Parochi commodum, quamquam, si ceteris obligationibus satisfaciatur, non videtur requiri gravis causa.

« facienda sit ad rationem quotae lucri, quam, super fallentium Coadiutoris, Coadiutus recipit in generali divisione Capitularium » : responsum prodiit : Ad I. *Affirmative, et amplius.* Ad II. *Affirmative, et amplius, et ad mentem.* Mens fuit, ut scriberetur Ordinario, ut divisio fallentiarum in posterum fieret ad tramites iuris et Resolutionum S. Congregationis.¹

Resolutio data ad primum dubium innitebatur communi iuri, quod exprimi solet in Litteris Apostolicis Coadiutoriae ; Resolutio data ad secundum dubium innitebatur consuetudini illi, quam S. Congregatio in hac ipsa Resolutione delevit, idest, consuetudini, cuius vi, stato anni tempore, inter omnes Canonicos summa mulctatitiae pecuniae ex punctaturis seu fallentiis proveniens viritim dividebatur, ita ut ex. gr. Canonicus, qui ob punctaturam seu mulctam amiserat libellas decem, in repartitione punctaturarum ex sua punctatura lucraretur ex. gr. libellam unam. Quare, cum Canonicus principalis seu Coadiutus in generali repartitione fallentiarum percipiebat partem fallentiarum, quas eius Canonicus Coadiutor amiserat, quaerebatur in secundo dubio, utrum Coadiutor in reintegrando Coadiuto de fallentiis subtrahere deberet partem fallentiarum, quas Coadiutus percipiebat in generali repartitione super fallentiis ipsius Coadiutoris. Atque S. Congregatio eiusmodi subtractionem faciendam esse respondit, ut vidimus.

Datis eiusmodi Resolutionibus, Ambrosius Canonicus Coadiutus exhibuit Aloisio Coadiutori supputationem fallentiarum, ex qua apparebat Aloisium compensare debere Ambrosium summa scutatorum 14.1 : cum abnormis haec summa Aloisio visa fuerit, quod facta non esset ad tramites datarum Resolutionum, iterum postulavit, ut S. Congregatio de hac re decerneret.

Conquerebatur Aloisius de computatione, i° quod ratio habita non fuerit detraktionis faciendae iuxta secundum reso-

¹ **Confer causam Fallentiarum, quam habes in vol. II, -pag. 218, in qua plura habes ad rem.**

lutum dubium (quam Resolutionem tamen Aloisius visus non est intelligere; subtrahere enim intendebat quod Coadiutus percipiebat ex aliorum Canonicorum fallentiis): adiungens, iniuste praesumere Ambrosium ut sibi compensetur quidquid lucrari potuisset, si semper choro interfuisset: inquiebat enim Coadiutorem teneri de damno vitando, non autem de lucro captando: 2° quod nullo in pretio habita fuerint Indulta absenti a choro a se obtenta: 3° quod punctatus fuerit quibusdam diebus, quibus infirmus erat.

Remissis de more precibus Ordinario, ut audito Capitulo, suam sententiam referret; Capitulum reiiciebat rationes adductas ab Aloisio, inter cetera animadvertens, Coadiutoriam duplicem continere gratiam, idest ius successionis in Praebendam favore Coadiutoris, et gratiam favore Coadiuti lucrandi omnia et singula emolumenta per Coadiutorem.

Ad Indulta quod spectat, putabat Capitulum, in partitione fallentiarum habitam non fuisse Indultorum rationem, quia tempore habili exhibita non fuerat, quod pluribus ostendere contendit, allegans aliqua Indulta, quae obtenta fuerant partitione fallentiarum iam facta.

Quoad eos vero dies, quibus Aloisius infirmum se fuisse inquiebat, Capitulum respondit: iuste punctatum fuisse, quia medici testimonium tempore utili non exhibuerit, atque insuper Capitulum asseruit, iis diebus Aloisium domo exiisse, ideoque infirmum dici non posse.

Capituli voto consonum fuit Ordinarii votum.

Post haec Aloisius obtinuit, ut tribus deputatis Canonicis nova computatio fieret. Hi Canonici, re examinata, retulerunt, Aloisium diligentissime chorum frequentasse, cum per spatium quatuordecim annorum punctaturarum summa ascenderet tantum ad scut. 30: Indulta tempore utili fuisse Capitulo exhibita etc. atque inde nova computatio facta est, cui haeredes Ambrosii novis deductionibus responderunt. His aliisque in facto expositis, proposita sunt resolvenda

Dubia

« I. An et quae computatio a Capitulo peracta servanda
« sit in casu.

« Et quatenus neutra

«c II. An et quae normae servandae sint in nova computa-
« tione peragenda in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita in comitiis habitis die 12 augusti 1871, respondere censuit:

Ad I. *Providebitur in secundo.*

Ad II. *Affirmative, et ad mentem.* Mens S. Congregationis fuit, ut nova computatio fieret cura Ordinarii, atque ita ut comprehendantur omnes redditus certi et incerti quos Coadiutus percepisset si diligenter interfuisset singulis functionibus canonicalibus, salvo casu legitimi impedimenti Coadiutoris; detracta tamen quota fallentiarum Coadiutoris a Coadiuto ex dictis fallentiis Coadiutoris percepta: salvo Coadiutori regressi! contra quos et quatenus de iure ob Indulta et impedimenta, si quae non fuerint legitime computata.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Gratiam Coadiutoriae canonicalis bifariam patere: idest tribuere ius Coadiutori ad futuram successionem in canonicalem Praebendam: et tribuere indemnitate Coadiuto in perceptione omnium emolumentorum canonicalium, quasi esset praesens omnibus functionibus sive choralibus, sive ceteris, quas Capitulum peragit.

II. Quare Canonicum Coadiutorem teneri compensare Coadiutum in iis omnibus, quae Coadiutor a Capitulo non percepit, quaeque sua praesentia percepisset.

III. Ideo si quaestio aliqua oriatur, quod non fuerit Coadiutor legitime mulctatus, eiusmodi quaestionem non gravare Coadiutum; sed dirimendam esse inter Coadiutorem et Capitulum coram quo de iure.

IV. Non tamen Coadiutum percipere posse aliquid, quod non percepisset per suam praesentiam si non haberet Coadiutorem; cum, fictione iuris, Coadiutus et Coadiutor unicam tantum repraesentent in iuribus canonicalibus personam.

INDULTI ABESSENDI.

Die 16 septembris 1871.

SUMMARIA PRECUM. Raphael Canonicus cathedralis ecclesiae N, senio confectus et asthmatico morbo laborans, ut valetudini suae consulere posset, puriori aere sub temperato coelo ex medicorum consilio frui cogebatur. Quare supplici libello a S. C. C. petiit, ut Indultum ei tribuere dignaretur abessendi a choro per sex menses rigidiores anni *quin ab onere fallentiae solvendi eximeretur.*

Hisce acceptis precibus, Episcopus de more rogatus est, ut audito Capitulo ac medica fide transmissa, referret animique sui sensum aperiret. His Episcopus diligenter faciens satis, transmisit Medici attestationem, quae confirmabat quod Raphael in precibus exposuerat.

Capitulum denegandum esse Indultum existimavit, tum propter morbi levitatem, cum in comperto esset, Raphaellem e domo pro suo lubito exire sive die sive noctu, nulla habita variae tempestatis ratione; tum ob anteactam negligentiam in choralis servitio, ita ut ab eius Canonicatus possessione per spatium circiter quadraginta annorum semper negligens fuerit, quod ex libris choralibus constabat.

Episcopus, his factis, praeter existentiam morbi, confirmatis, prosecutus est dicens: « Rata sic habita morbi existentia, « iuris remedia quibus efficaciter uti et poterat et debebat « Capitulum penes meos Decessores, fiorenti adhuc aetate et « valetudine Canonici supplicantis in ipsum adhibere, nunc « temporis scilicet infirmum, plusquam septuagenarium, et

€ praeter canonicalem Praebendam aliis mediis ad honestam
 « vitam traducendam destitutum, inhumanum videri posset,
 « cum dedeceat afflictionem addere afflicto. Hinc, ne chorale
 « servitium (quod ordinario sex dumtaxat aut septem alii
 « Canonici ob temporum volventium circumstantias obire va-
 « lent) magis magisque cum divini cultus iactura minuatur, et
 « Orator suae anteaetae negligentiae aliquam poenam luat,
 « existimarem, si ita isti S. Congregationi visum fuerit, eius-
 « dem precibus indulgendum esse, ea tamen lege, ut Epi-
 « scopus possit alium, licet inferioris ordinis Clericum substi-
 « tuere, qui aequa mercede ab ipso Episcopo statuenda
 « solvendaque a praedicto Canonico in huius absentia Chori
 « officaturae adsistat etc. ».

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. Animadversum est, inter cau-
 sas legitimas, ob quas quilibet choralis servitio addictus sive
 Canonicus sive Beneficiarius choro adeundo excusari possit,
 aegritudinem corporis recenseri, ita ut, qui ea detentus cho-
 rum non adierit veluti praesens sit habendus atque integra
 fructuum perceptione frui debeat; ceu, omissis ceteris, eruitur
 ex cap. *Ad audientiam, de Chr. non resid.* et ex cap. *unie,*
eod. tit. in 6; ex cap. u de Praeben. Ex his enim erui non
 solum Beneficii fructus aegrotantem accipere, sed etiam distri-
 butiones, atque hac in re consonantes esse ss. canonum inter-
 pretes, *Institut, eccles, io/, § 8,* inter opera Benedicti **XIV.**

Nec secus censuisse S. C. C, quemadmodum ostenditur
 ex dicta *Institut, eccl. /o/*, ita ut Beneficiarius aegrotans, non
 solum ius habeat ad quotidianas distributiones, sed etiam ad
 augmentum distributionum, quas amittunt illi, qui divinis non
 interfuerint, ceu in *Viterbien. 26 augusti 1621,* in *Acernen.*
14 martii 1739, in *Aquilana Indulti 26 iunii 1745,* in *Tranen.*
Distrib. 12 septemb. 1750, in *Cremonen. Indulti 12 iulii 1760,*
 aliisque.

Sane, ut aliquod exponam exemplum, in *Avernen. Distri-*
butionum die 14 martii 1739 agebatur de Canonico, qui can-
 ceroso ulcere in dextero oculo aliisque morbis ita vexabatur,

ut ob ingravescentem aetatem et dictas aegritudines nequiret amplius choro interesse: hic supplicans Episcopo ut ei indulgerei abesse, ita ut, quamvis absens, canonicalem portionem, quotidianas distributiones et quidquid sibi spectaret, si choro inserviret, lucrari posset, Episcopi veniam obtinuerat his verbis: « Attentis narrans, concedimus Oratori licentiam absentiae
 « ad se omnino curandum, cum facultate, durante eius infir-
 « mitate sive curatione propter causam supra expressam, per-
 « cipiendi fructus et redditus canonicales, tam ex stabilibus
 « divisis inter RR. Canonicos enunciatae Collegiatae, quam
 « indivisis et remansis penes Rmum Capitulum eiusque Pro-
 « curatorem, cum onere tamen satisfaciendi turno **animarum**
 « Missarum et anniversariorum ad instar aliorum RR. Digni-
 « tatum et Canonicorum praesentium et residentium, expresse
 « tamen exceptis distributionibus manualibus, anniversariis et
 « su Tragiis, funeralibus et similibus, in quibus totius fere
 « R. Capituli interventus accersitur, quia tunc lucrentur tan-
 « tum praesentibus et interessentibus iuxta Decreta Concilii
 « Tridentini ».

Sed idem Canonicus postea ad S. Sedem confugit petens omnes distributiones quotidianas et alia emolumenta, innixus *Cap. Ad Audientiam de Cleric. non resid. et Cap. unico eod. tit. in 6.* Proposito autem dubio: « An Canonico Philippo Ra-
 « gone, attenta eius infirmitate, debeantur distributiones quo-
 « tidianae et alia emolumenta de quibus agitur in casu » : S. C. C. respondit: *Affirmative, exceptis distributionibus et emolumentis, quae iuxta testatorum voluntatem debentur tantum actu interessentibus.*

Similiter in Aquilana *Indulti, 16 iunii 1745*, disputatis dubiis:

« I. An et quomodo Archidiacono Francisco de Carolis
 « concedendum sit Indultum de quo agitur.

« II. An et quibus emolumentis perfrui debeat ».

Rescriptum fuit:

Ad I. *Affirmative, onerata conscientia oratoris duran-
 tibus infirmitatibus, arbitrio Episcopi.*

Ad II. *Deberi omnia emolumenta, exceptis iis, quae sive ex dispositione testatorum, sive ex statuto et consuetudine ecclesiae, debentur tantum actu inservientibus, et amplius.*

Item in *Cremonen.* Indulti 2 augusti 1760 agebatur de Canonico qui pedum dolore et surarum confractione affectus non valuit continuare chori servitium : ab initio tempore absentiae non percepit quotidianas distributiones; deinde Canonici ultro eas dederunt; postea denegarunt, quod posset e dōmo exire, deambulare, etc. Propositis denique dubiis coram S. C. C.

« I. An sit concedendum Indultum pro exemptione a « servitio chori et ecclesiae in casu.

« II. An debeantur Canonico Ioanni Cadonici distributiones quotidianae decursae a mense septembri 1758 in « casu ».

S. C. C. respondit:

Ad I. *Affirmative durante infirmitate, et onerata conscientia oratoris.*

Ad II. *Affirmative iuxta votum Episcopi.*

Episcopi autem votum fuerat, annuendum esse oratoris precibus, dummodo distributiones ex lege foundationis non essent reservatae tantum actu praesentibus.

Nihilominus, est animadversum, de aegritudine constare debere, nec non de anteaacta diligentia in frequentando choro. Et ad primum quod attinet, id probari debere iuratis Medicorum testimoniis; nec tamen necessarium esse, ut gravitas morbi urgeat, sed satis esse ut morbus per se levis, probetur, posse evadere gravem per accessum ad chorum : hinc S. Congregationem facultatem fecisse cuidam Canonico abessendi a choro ad Vesperas et Completorium, qui asthmatico morbo laborabat, a quo vespertinis horis magis affligebatur, in *Eugubina, Servitii chori*, 23 augusti 1738. Quinimo prudentem timorem superventurae infirmitatis a choro quemvis excusare Barbos.. *De offic. Episcop. alleg. 33, n. 169*; Pignatell., */. cons. 130, n. 13*; Schmalzgr., *de Clerk, non res. tit. 6,*

n. 33: eamque sententiam firmare S. C. C. in *Casertana Indulti*, 16 decembris 1797.

Ad secundum quod spectat, dicebatur, non mereri percipere distributiones quotidianas, eos qui bene valentes chorum neglexerint; hinc in consuetis Indultis abessendi a choro causa infirmitatis, clausulam adiungi solere: *dummodo ante infirmitatem fuerit solitus inservire*: cuius rei vetusta adesse quoque exempla: ex. gr. in causa *Mantrana*, die 6 febr. 1627, Sacra Congr. Concilii respondit: *distributiones quotidianas ita demum oratori aegroto deberi, si alias ecclesiae solitus erat inservire, cuius iustificatio remittitur conscientiae Episcopi*. Et in *Reatina*, 12 septembris 1667 S. C. respondit: *Canonicos infirmos non?i lucrari distributiones quotidianas pro duabus horis primis, quibus interesse minime consueverint*.

In themate autem ipsum Canonicum, qui postulabat Indultum, fallentias non petere, quamquam videndum superesset an in themate idem essent fallentiae seu punctaturae, ut aiunt, atque distributiones ut in *Ianuen.* 8 augusti 1862.

De modo autem ab Episcopo proposito et adnotatum, novum in iure non esse ut aliquis de gremio alium repraesentet in choro, ut in *Fulginaten.*, 22 martii 1721 aliisque, et Benedictus XIV in *cit. Instit.* 107, § 8, n. 37 et 38.

His autem coram S. C. C. propositis die 16 sept. 1871, reque de more diligenter discussa, S. Congregatio respondit: *pro gratia ad sex menses, ac benigne commisit Episcopo, ut ad executionem huius Resolutionis pro quo, etc., gratis devenire possit et valeat*.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Capitularem infirmum ipso iure esse a choralis servitio exemptum, quin ius amittat percipiendi distributiones quotidianas et reliqua emolumenta, quae percipere solent actu praesentes: iis tamen distributionibus exceptis, quibus recipiendis resisteret fundatoris vel dantis voluntas, vel altera, peculiaris legitima causa.

II. Constare tamen debere de infirmitate, quae sive directe interventum in choro impediat, sive indirecte per necessariam aegritudinis curam, quae ex praescripto medicorum sit facienda.

III. In dubio de legitima aegritudinis causa iudicem esse Episcopum, qui post iuratam medicorum fidem iudicare potest iuxta S.S. Canones et rerum adiuncta, an et quomodo sit danda absentiae venia.

IV. In danda eiusmodi venia causa lucrandi distributiones, considerari quoque debere, an aegrotans Capitularis satis diligens choro fuerit cum bene valeret.

V. Iustitia enim non patitur, ut Capitularis aegrotans veluti praesens in choro consideretur, qui bene valens sua absentia chorum neglexerit.

VI. In themate negligentem Canonicum temporanea gratia donatum ad percipiendos tantum Beneficii fructus, consulto distributiones quotidianas petere omisisse.

EX S. CONGREGATIONE SS. RITUUM

Romana seu Bononien. Canonizationis Beati Benedicti Iosephi Labre Confessoris; super dubio: An et de quibus Miraculis constet in casu et ad effectum de quo agitur?

DECRETUM. Christum Dominum, qui cum dives esset, adeo factus est pauper et humilis ut non haberet ubi caput reclinaret et semetipsum exinanire voluerit usque ad mortem crucis, B. Benedictus Iosephus Labre in toto vitae suae curriculo enixius imitari studuit. Siquidem licet ab honestissimo prodierit genere, tamen terrena cuncta veluti stercora despiciens, pannosis et laceratis regebatur indumentis, cibus ei erat quidquid ab aliquo largitore praestabatur, potione eadem uti solebat, qua bruta utuntur animalia nimirum fontibus; eidem per

diem vel sacra Templa, vel Amphitheatrum Flavium tectum praebebant, per noctem vero porticus et deserta Urbis fora. Interim dum corpus in servitutum redigebat, virtutum omnium exemplo erat fidelibus et ita animum per assiduum contemplationem ad Deum tendebat, ut eius conversatio in coelis esset, ubi aeternam sibi mansiorem praeparare satagebat. Hac vivendi ratione contemptibilis mundo factus et mundi sectatorum opprobriis saturatus cum Christo in Cruce confixo purissimum efflavit spiritum. Sed quemadmodum Deus Pater suscitans a mortuis Filium suum Dominum Nostrum Iesum Christum, et ad dexteram suam in coelestibus constituens eum exaltavit, deditque signa et prodigia fieri in nomine eius, ita Beatum Benedictum Iosephum dextera sua divina super astra exaltatum prodigiorum virtute inter homines gloriosum fecit. Quibus prodigiis a Sancta Sede Apostolica Sacrorum Rituum Congregationis ministerio in disquisitionem vocatis et confirmatis, postquam eadem de Virtutibus disquisitio absoluta fuisset, Altarium honores a Sanctissimo Domino Nostro Pio IX Pontifice Maximo Benedicto Iosepho decreti atque tributi fuerunt.

Vix autem in Basilica Vaticana, remoto velamine, Beati Benedicti Iosephi Labre imago Coelitem splendoribus circumdata apparuit, nova ac plurima portenta a Deo omnipotente patrata sunt, ut homines dignoscerent coelestis gloriae fastigium in Ecclesia triumphanti hunc famulum suum adeptum fuisse; ideoque maiori honore in Ecclesia militante a mortalibus prosequendum in hac nostrorum praesertim temporum perversitate qua homines, coelestibus posthabitis thesauris, qui oculis non videntur, fallaces saeculi huius divitias et voluptates veluti unicum sibi finem proponentes, ad eas comparandas omnes exerunt vires. Ex iis portentis duo praeclariora selecta fuere Sacrorum Rituum Congregationis examini subiicienda. Primum itaque examine habitum est in Antepreparatorio Conventu penes Reverendissimum Cardinalem Constantinum Patrizi Episcopum Ostiensem et Veliternensem, Sacri Collegii Decanum, et Causae Relatorem Nono Kalendas Iunias Anni MDCCCLXX. Dein alterum agitatatum est in Praeparatorio Coetu in Aedibus Vaticanis collecto Nono Kalendas Maias Anni MDCCCLXXII. Demum tertium institutum est in Generalibus Comitibus ad easdem Vaticanas Aedes coadunatis coram Sanctissimo Domino Nostro Pio IX Pontifice Maximo Decimotertio Kalendas Decembris eiusdem elabentis Anni. Hisce in Comitibus cum Reverendissimus Cardinalis Constantinus Patrizi Causae Relator proposuisset dubium *An et de quibus Miraculis constet in casu et ad effectum de quo agitur?* quisque Reverendissimorum Cardinalium et Patrum Consultorum suam aperuit sententiam. Verum Beatissimus Pater omnia quae audierat serio perpendens, noluit illico suam pandere mentem, et adstantes monuit ut secum fervidas funde-
rent preces ad impetrandum a divino Spiritu lumen et consilium.

Denique statuit supremum proferre iudicium hodierna die Sancto Thomae Cantuariensi Archiepiscopo sacra, qui pro Ecclesiae libertate tuenda martyrii coronam meruit de manu Domini. Oblata igitur prius divina Hostia in privato Pontificalium Aedium sacello ad Vaticanum, nobiliorem aulam ingressus in solio sedit; et ad se accitis Reverendissimo Cardinali Constantino Patrizi Causae Relatore, simulque Reverendo Patre Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, meque infrascripto secretario, iisdemque adstantibus solemniter declaravit *Constare de duobus Miraculis in secundo genere, nempe de primo Instantaneae perfectaeque sanationis Theresiae Massetti a scirrho canceroso in sinistra mamilla et de altero Instantaneae perfectaeque sanationis Mariae Aloisiae ab Immaculata Conceptione Monialis Professae in Venerabili Monasterio Divini Amoris Montis Falisci a cancro exulcerato stomachi.*

Decretum huiusmodi publici iuris fieri et in Sacrorum Rituum Congregationis Acta referri mandavit iv Kalendas Ianuarias Anni MDCCCLXXIII.

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. « S .

D. Bartolini, 5. R. C. Secretarius.

Romana seu Bononien. Canonizationis B. Benedicti Iosephi Labre Confessoris.

SUPER DUBIO

An stante approbatione duorum miraculorum post indultam ab Apostolica Sede eidem Beato venerationem tuto procedi possit ad solemnem ipsius Canonizationem?

DECRETUM. Qui dum inter homines degebat, pauper, humilis et contemptibilis erat, Beatus Benedictus Ioseph Labre in coelorum sublimia post obitum assumptus, splendoribus Sanctorum circumamictos, et incorruptibili gloriae corona redimitus a Supremo meritum Iudice in sede immortalitatis collocatus est. Verum, ut etiam in terris eo altius extolleretur quo demissius se humiliaverat, Rex Omnipotens magnificavit eum prodigiorum virtute, quibus notum fecit sic honorandum esse hunc beatum Virum coram hominibus, quem coram Angelis suis honorare voluit. Divinae obtemperans voluntati Sanctissimus Dominus Noster Pius IX Pontifex Maximus post examen institutum a Sacrorum Rituum Congregatione decrevit *Constare de*

duobus Miraculis, Beato Benedicto Ioseph Labre interveniente, a Deo patris. Nil aliud desiderandum erat, ut Causa haec praeclarissima Canonizationis ad exitum perduceretur, nisi Dubii propositio in eadem Sacrorum Rituum Congregatione, quo exquireretur An stante approbatione duorum miraculorum, post indultam a Sede Apostolica venerationem tuto procedi possit ad solemnem Beati Benedicti Ioseph Labre Canonizationem? Cum itaque Dubium huiusmodi enunciasset Reverendissimus Cardinalis Constantinus Patrizi Episcopus Ostiensis et Veliternensis, Sacri Collegii Decanus, Sacrorum Rituum Congregationi Praefectus et Causae Relator in Generalibus Comitibus coram Sanctissimo Domino Nostro habitis in Palatio Apostolico Vaticano Decimono Kalendas Februarias delabentis anni, omnes qui adfuerunt tum Reverendissimi Patres Cardinales, tum Consultores uno animo in affirmativam ivere sententiam. Attamen Pater Beatissimus distulit suum proferre iudicium, et exhortatus est adstantes ad preces adhibendas, ut Divinus Spiritus in deliberando sibi benignus afflaret.

Demum ut suam decretoriam pronunciaret sententiam hanc selegit diem Dominicam in Septuagésima: ideoque prius divinum Eucharisticum celebravit Sacrificium in privato Suo Pontificalis Palatii Vaticani Sacello, deinde aulam maiorem petens, et in Solio assidens ad se accivit Reverendissimum Cardinalem Constantinum Patrizi Causae Relatorem, una cum R. P. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, meque infrascripto Secretario, iisdemque adstantibus edixit *Tuto procedi posse ad solemnem Beati Benedicti Ioseph. Labre Canonizationem.*

Hoc Decretum in vulgus edi, in Acta Sacrorum Rituum Congregationis referri, Litterasque Apostolicas sub plumbo de Canonizationis Solemniis in Patriarchali Basilica Vaticana quandocumque celebrandis expediri mandavit, Quinto Idus Februarii anni MDCCCLXXIII.

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern. S. R. C. Praef.

L, * S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

**Panormitana. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei
Fr. Andreae a Burgio Laici Professi Ordinis Minorum
S. Francisci Cappuccinorum.**

SUPER DUBIO

An constet de Virtutibus Theologicalibus Fide, Spe et Charitate in Deum et in Proximum, nec non de Cardinalibus Prudentia, Iustitia, Fortitudine et Temperantia earumque adnexis in gradu heroico in casu, et ad effectum de quo agitur?

DECRETUM. Venerabilis Andreas a Burgio ab infantia Deum timere coepit, et abstinere se ab omni peccato ; cum vero factus esset vir nihil puerile gessit in opere, et consortia hominum fugiens inter Fratres Minores Capulatos S. Francisci adscribi voluit. Religiosum habitum assumens induit Dominum Iesum Christum, accepit armaturam Dei ut posset resistere adversus potestates tenebrarum et in omnibus perfectum stare. Ideo per arma iustitiae exhibuit semetipsum hostiam Deo placentem in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in longanimitate, in patientia, in charitate non ficta: amore fraternitatis omnes dilexit, nulli malum pro malo reddidit, bona coram Deo et hominibus providit: fuit spiritu fervens, spe gaudens, fide vivens, in tribulatione patiens, orationi instans, semper mortificationem Iesu in corpore suo circumtulit ut et vita Iesu manifestaretur in carne sua mortali. Cum autem diu in agone mundi huius contendisset sancto fine quievit ut bravium supernae vocationis acciperet.

Verum fama Sanctitatis eius, quae, dum in terra vitam ageret, praesertim ob insignium Charismatum splendorem non modo inter suos, sed etiam ad extremas usque Africae oras diffusa erat, in sepulcri obscuritate haud delituit ; sed magis magisque ihcrevit. Quare instructi fuerunt Panormi et Agrigenti Auctoritate Ordinaria processus de fama Sanctitatis eiusdem Servi Dei; quibus Apostolica Auctoritate probatis, Summus Pontifex Gregorius XVI sa. me. decimo Kalendas Septembris anni MDCCCXXXV Commissionem Introductionis Causae propria manu signavit. Deinde concessae fuere Litterae remissoriales ut Processus Apostolici inchoarentur. Quorum validitate per eandem Apostolicam Auctoritatem declarata, ad Virtutum heroicarum examen penes Sacrorum Rituum Congregationem perventum est; ideoque locum habuit Antepreparatoria Coetus in Aedibus Reverendissimi Cardinalis Constantini Patrizi Episcopi Ostiensis et Veliternensis, Sacri Collegii Decani, Sacrorum Rituum Congregationi Praefecti et Causae Relatoris quarto Idus Iulii anni MDCCCLXX. Mox alterum de Virtutibus experimentum actum est in Praeparatorio Conventu ad Vaticanas Aedes collecto pridie Idus

Septembris anni MDCCCLXXI. Demum Virtutes Venerabilis Servi Dei tertio ad trutinam vocatae sunt in Generalibus Comitiiis coram Sanctissimo Domino Nostro Pio IX Pontifice Maximo coadunatis in iisdem Vaticanis Aedibus decimonono Kalendas Februarias anni vertentis. His in Comitiiis idem Reverendissimus Cardinalis Constantinus Patrizi Causae Relator proposuit Dubium: *An constet de Virtutibus Theologicalibus Fide, Spe et Charitate tum in Deum tum in Proximum, nec non de Cardinalibus Prudentia, Iustitia, Fortitudine et Temperantia earumque adnexis in gradu heroico, in casu et ad effectum de quo agitur?* et Reverendissimi Cardinales simulque Patres Consultores suas ordinatim exposuere sententias. At Pater Beatissimus singulorum perpendens argumenta et consilia, preces adstantibus indixit, quibus ipse a Spiritu Sapientiae et Consilii ad sententiam proferendam illustraretur.

Tandem ut id praestaret Dominicam hanc in Septuagésima designavit. Idecirco postquam immaculatam obtulit Hostiam in proprio Sacello Aedium Pontificalium ad Vaticanum, Solium conscendit in Aula splendidiori situm, accersivitque Reverendissimum Cardinalem Constantinum Patrizi Sacrorum Rituum Congregationi Praefectum et Causae Relatorem; simulque R. P. Laurentium Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutorem, meque infrascriptum Secretarium, iisdemque adstantibus rite pronuntiavit: « *Constare de Venerabilis Servi Dei Andreae a Burgio Virtutibus Theologicalibus Fide, Spe et Charitate in Deum et in Proximum, nec non de Cardinalibus Prudentia, Iustitia, Fortitudine et Temperantia earumque adnexis in gradu heroico* ».

Huiusmodi Decretum publici iuris fieri et in Acta S. R. Congregationis referri mandavit quinto Idus Februarii anni MDCCCLXXIII.

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C., *Praef.*

L. >g S.

D. Bartolini, S. R. C. *Secretarius.*

Neapolitana. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servae Dei Mariae Christinae a Sabaudia, Regni utriusque Siciliae Reginae.

DECRETUM. « In causa Beatificationis et Canonizationis Venerab. Servae Dei Mariae Christinae a Sabaudia praefatae, quum agi deberet in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria de *Validitate* omnium Processuum in eadem Causa constructorum, ad instantiam Revmi Domini Gulielmi De Cesare Abbatis Generalis et Ordinarii

Benedictinae Congregationis et Dioeceseos Nullius Montis Virginis, huius Causae Postulatoris, subscriptus Cardinalis eidem Sacrae Congregationi Praefectus et Causae Ponens sequens Dubium proposuit in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitibus ad Vaticanum hodierna die habitis: « An constet de Validitate Processuum tam Apostolica, quam « Ordinaria Auctoritate constructorum, Testes sint rite ac recte « examinati, et iura producta legitime compulsata, in casu et ad « effectum de quo agitur ». Emi porro ac Rmi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi post accuratum omnium examen, audito etiam R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuerunt - *Affirmative* - Die 31 augusti 1872.

« Facta autem de praedictis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX ab infrascripto Substituto Secretariae Sacrorum Rituum Congregationis -fidei relatione, Sanctitas Sua Sententiam Sacrae Congregationis ratam habere et confirmare dignata est. Die 5 septembris anno eodem ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. % S.

Pro R. P. Dominico Bartolini, Secretario,
Iosephus Ciccolini, *Substitutus*.

**De elogio S. Maximi Martyris, Neapolitani Episcopi,
Romano Martyrologio inscribendo.**

DECRETUM. — « Adprobato nuper a Sacra Rituum Congregatione et a Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa IX, confirmato immemorabili Cultu publico et ecclesiastico Sancti Maximi Martyris Episcopi Neapolitani, qui paulo ante annum trecentessimum sexagesimum secundum propter praeclaram Fidei Nicaenae confessionem Constantio Imperatore Ariano exilii aerumnis confectus decessit; Emus et Rmus Dominus Cardinalis Xystus Riario Sforza Archiepiscopus Neapolitanus ab eodem Sanctissimo Domino Nostro enixe postulavit, ut nomen praefati Episcopi et Martyris Romano Martyrologio, de cuius nova editione nunc agitur, inscriberetur.

« Sanctitas porro Sua, audita relatione de omnibus ab infrascripto Sacrorum Rituum Congregationis Secretario facta, nec non sententia peculiaris Congregationis ipsorum Sacrorum Rituum pro curanda nova editione Martyrologii Romani institutae, praefatum Maximum Martyrologio Romano inscribi decrevit ac mandavit quarto Idus Iunii, cum sequenti Elogio apponendo post illud Sancti Asterii Episcopi, nimirum: "Neapoli in Campania Sancti Maximi Episcopi et

Martyris, qui ob strenuam Nicaenae Fidei confessionem ab eodem Constantio Imperatore exilio mulctatus ibidem decessit „. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

«Die 19 decembris 1872

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. \$j S.

D. Bartolini, S. R. C, *Secretarius.*

EX S. APOSTOLICA POENITENTIARIA

MONITUM

S. POENITENTIARIAE APOSTOLICAE

« Quamvis praxis et prudentia doceant, casus occultos ad Forum Conscientiae pertinentes, Sacrae Poenitentiarie, literis obsignatis, ad Emum Dnum Cardinalem Poenitentiarium Maiorem missis ac nominibus reticitis, esse proponendos,² tamen aliquis sive ex Confessariis, sive ex animarum pastoribus ab huiusmodi praxi declinans, casus ipsos literis apertis ac per Procuratores etiam laicos, non solum exponere, sed et iisdem Procuratoribus illos narrare, ad hoc, ut super ipsis supplices conficiant libellos Sacrae Poenitentiarie exhibendos, interdum non abhorret. Quod quidem quantum dedebeat et quantum praeseferat scandali nemo est qui non videt. Quare Sacra Poenitentiarie, hanc omnino reprobendam agendi rationem e medio tollere cupiens, omnes et singulos Confessarios et animarum

¹ De causa S. Maximi scripsi superius pag. 115; quod attinet ad elogium martyrologio Romano inscribendum, confer causam S. Leonis Episcopi et martyris in Vol. VI, pag. 373 et seqq.

² Confer, si placet, quae scripsi in Vol. I, pag. 126 et seqq.

Pastores graviter monet, ut a praedicto recurrenti modo prorsus abstineant. Ceterum, si opera alicuius Procuratoris in alma Urbe uti velint, literas obsignatas praelaudato Cardinali Poenitentiario Maiori tradendas, suppressis nominibus ad ipsum Procuratorem transmittere quidem poterunt, ast memoratos casus sacrae Poenitentiariae proponendos nunquam et nullimode narrare seu manifestare audeant.

« Datum Romae in Sacra Poenitentiaría die .. ».¹

SUPER PACTIS DE RESTITUENDA METALLICA PECUNIA, EXCLUSA CIAR-TACEA MONETA, IN ORDINE AD CIVILEM LEGEM EA PACTA IRRITANTEM.

(Haec Responsa publicata vidimus per catholicas ephemerides).

Eme ac Rme Domine,

« Titius anno 1860, cum nondum gubernium hac in Longobardica provincia papyraceae pecuniae coactivum usum dedisset, per syngrapham foeneratus est Sempronio centum et viginti aureos vulgo nuncupatus *marenghi*, his conditionibus datis et acceptatis, quae italice sonant:

« Il capitale dovrà essere restituito nelle effettive specialità di 120 effettivi pezzi da 20 franchi, di giusto peso e titolo, escluso ogni altro surrogato al danaro sonante, cioè effetti pubblici commerciabili di ogni maniera, cedole di banco, carta

¹ Dies et annus adiungitur singulis vicibus quoties hoc monitum a Sacra Poenitentiaría mitti contingit. Eiusmodi monita vel etiam Instructiones, quae a S. Sedis tribunalibus mittantur sine firma Data, si allegari deinde a partibus debent, allegantur per verba initialia: ex. gr. *Monitum S. Poenitentiariae*, quod incipit: *Quamvis praxis*. Idem dic de Instructionibus ex. gr. S. Inquisitionis, quae non habeant Datam, ut est ea, quam retuli in *Vol. VI, pag. 456, Instructio ad probandum obitum alicuius coniugis*, quae est omnium recentissima, quaeque adprobata fuit a S. Inquisitione per Decretum Feriae IV die 13 maii 1868. Haec Instructio cum non praeseferat Datam, citari solet per verba initialia, Instructio S. Officii, *Matrimonii vinculo*, ad probandum obitum coniugis.

monetata qualsiasi, ed ogni altro rappresentativo di danaro, comunque fosse altrimenti stabilito per legge, rinunciando fin d'ora il debitore alla facoltà che dalla legge gli venisse concessa.

« Se in ogni caso, anche in onta al patto così espresso, venisse il debitore autorizzato dalla legge, a pagare con rappresentativi di denaro, e fosse perciò il creditore obbligato alla corrispondente accettazione, lo stesso debitore si obbliga di corrisponderne l'importo di detta somma, non già al valore nominale, ma in quantità che sia sufficiente, mediante il cambio in commercio, a realizzare la preaccennata somma di effettivi 120 pezzi da 20 franchi, ed ogni relativo interesse, questo pure in valuta sonante ».¹

« His pactis, eorundem ad tramitem usque ad hanc diem Sempronius foenus dedit, sed nunc ad reddendam dictam sortem a Titio compulsus detrectat stare conventis ; scilicet neque vult auream solvere pecuniam, neque super papyraceam addere quantum in praesens requiritur ut aureae, iuxta differentiam, vulgo *aggio*, aequiparetur, hanc in medium rationem afferens, quod lex civilis, decernendo chartaceam pecuniam pro metallica ab omnibus accipiendam, declaravit insuper irritum omnino pactum antecedens de restitutione summae capitalis et solutione foenoris in metallicis et non in chartaceis nummis facienda.

¹ Italica verba latine versa in haec redeunt : « Sors restituenda erit in eadem monetae specie, idest in 120 aureis nummis (*vulgo marengi*), iusti ponderis et tituli, exclusa quavis alia moneta sonante, sive titulis publicis, qui sint in commercio, cuiuscumque generis, tesseris nummariis, chartacea quavis moneta et quovis alio, quod pecuniam repraesentet, etiamsi aliter lege statuatur, renunciantem debitore facultati, quae a lege eidem concederetur.

« Quod si detur casus, etiam in eiusmodi pacti fidem sic expressam, quo debitor facultatem haberet a lege, solvendi repraesentativam pecuniam, et ideo creditor ad eam acceptandam obligaretur, ipse debitor semet obligat rependere eandem pecuniae vim, non quidem iuxta nominalem valorem, sed in ea quantitate, quae satis sit, ope permutationis commercialis, ad habendam dictam summam specificam idest 120 aureos nummos, atque singulas usuras, quae solvendae quoque erunt in moneta sonante ».

En articulum legis latae Florentiae die i maii 1860, ad rem de qua agitur:

« Art. 3. I biglietti della Banca saranno dati e ricevuti come denaro contante pel loro valore nominale dei pagamenti effettuabili nello Stato tanto tra l'Erario pubblico ed i privati, Società e Corpi morali d'ogni natura, per qualsiasi titolo ed anche in conto o saldo di tributi o prestiti, quanto tra privati o Società o Corpi morali d'ogni natura tra loro vicendevolmente, nonostante qualunque contraria disposizione di legge *O patto convenzionale* ».¹

« Ad animarum directionem quaeritur igitur :

« I. An simplex conditio adiecta in chirographo de restitutione non aliter facienda, quam in sonante pecunia, vim suam amittat etiam in foro conscientiae per subsequentem legem civilem illam irritantem. Et quatenus affirmative.

« II. An Sempronius hoc in casu, idest per speciales conditiones ut supra stipulatas tuto se possit etiam in foro interno conformare huic sibi perutili legi civili, quando haec, etiam his adiunctis, in foro externo illi suffragaretur.

« Dignetur Eminentia Vestra etc.

« Comi, quarto Kalendas ian. 1872.

« Sacra Poenitentiaria, mature consideratis propositis dubiis, respondet :

« Ad primam : *regulariter affirmative, nisi peculiare obstant circumstantiae, super quibus recurrendum erit in casibus particularibus, iisdem diligenter expositis.*

¹ Eiusmodi legis Italicae articulus sic latine vertitur: « Tesserae nationales nummariae dabuntur et recipiuntur tamquam pecunia sonans iuxta earum nominalem valorem in solvendo intra statum, sive inter publicum aerarium et privatos, societates, corpora moralia cuiusvis generis, et ex quovis titulo, etiam in solvendis, ex parte aut ex toto, tributis vel debitis ex mutuo; sive vicissim inter ipsos privatos, societates, corpora moralia cuiusvis generis, haud obstante quacumque contraria legis dispositione seu conventionali pacto ».

« Ad secundum: *attenta qualitate factorum, nec non attento tenore legis, de qua in casu, negative.*

« Datum Romae in S. Poenitentiaria, die 2 i ianuarii 1873 »•

EX QUIBUS COLLIGES :

I. Pacta contractui adiecta de restitutione non aliter facienda, quam in sonante pecunia, regulariter vim suam amittere, etiam in foro conscientiae, per subsequentem legem civilem ea pacta irritantem.

II. Iustum enim est, ut ob publicum societatis bonum, quoties id exigit, per civilem auctoritatem derogetur iuribus privatorum.¹

III. Quamvis autem lex civilis nulla reddere possit eiusmodi pacta ob publicum bonum, non tamen sequi videtur, solutum esse debitorem a compensatione facienda creditori in eo quod minus reapse daret per solutionem pecuniae genere vilioris ab ea, quae pacto fuerat conventa, si privata iustitia contractus, cui pactum fuit adiectum, id exigit, et iustitia publica per hanc compensationem non laedatur.²

IV. Saepe enim privata contractus iustitia ipsam legem fugit: quamvis enim ex. gr. statuatur, chartaceam monetam

¹ Dixi quoties publicum bonum id exigit: sed quaeri potest, quid iuris, si bonum publicum id non exigeret et tamen lex civilis urgeret? Respondeo, si evidenter non constet, legem esse iniquam, pro lege standum esse: si autem evidenter constaret, bonum publicum non esse aliud nisi vacuum nomen sub cuius obtentu, Guberniorum Praesides populos depopularentur, equidem haud putarem in foro conscientiae legem vim obligandi habere; esset enim lex tyrannica. Cuius rei non desunt multiplicia exempla in praesenti ordine sociali.

² Dedi tibi ex. gr. sonantem pecuniam, vel quidquid aliud, quod iuxta valorem sonantis pecuniae fuit aestimatum, adiecto pacto ut restituas vel pretium mihi des in sonante pecunia. Si lex civilis, irritum pacto reddito, facultatem tibi faciat restituendi seu dandi mihi chartaceam monetam vilioris valoris, iustitia privata exigit, ut superaddas quanti pluris aestimatur in commercio moneta sonans. Id enim exigit contractus aequalitas inter datum et acceptum: per hoc autem publica iustitia, quae tibi facultatem facit restituendi chartaceam monetam, non laeditur, cum eam monetam non recusem. Fateor tamen in recto Gubernio dari ob publicum bonum leges quae me cogant, etiam aliquo meo damno, recipere in suo nominali valore chartaceam monetam loco metallica.

(nostrae aetatis inventum) eiusdem esse valoris ac moneta aurea vel argentea: cum tamen eius valor non possit esse nisi repraesentativus monetae realis, subintrat liberum hominum commercium, quod pro rerum adiunctis multo minoris aestimare eam cogitur, quam realis moneta aurea aut argentea vel etiam aenea, non obstante dicta civili lege, quae per hoc non censetur laesa.¹

V. Ut tamen pacta, de quibus agimus, abrogata per civilem legem dici possint, necessarium esse, ut sub verbis legis ostendantur comprehensa: neque enim sufficit ut lex universim cogat chartaceam monetam recipere, si non expresse pactis quoque derogat.

VI. Immo neque sufficere si genericis verbis lex pacta abroget, quando pacta indole sua ita sunt inita, ut verba generica abrogationis fugiant; pacta enim possident, quousque non demonstrantur sub lege comprehensa.

VII. In themate autem consideratis verbis legis, quae generica sunt; considerato pacto, quod totum consistebat in restituenda pecunia in eadem prorsus specie, exclusa quavis alia monetae specie, nominatim chartacea si introduceretur, etiamsi per legem cogeretur, hoc pactum visum non esse sub dicta lege comprehensum.² Species enim monetae in pactum venerat, sicut obiectum quodvis specie determinatum.

¹ Hoc videmus aetate nostra per modum regulae facto ipso statutum per discrimen, quod statim inducitur, inter monetam repraesentativam et realem: valor enim primae, qui dicitur nominalis, pendet ab hominum, qui commercia agunt, aestimatione, ita ut modo maiorem, modo minorem aestimationem habeat iuxta rerum publicarum et privatarum adiuncta. Hinc est, ut qui commercia agunt, praesertim inter varias nationes, ut determinent stabilem rerum valorem in suis contractibus pactum adiiciunt, quod fere semper subintelligitur, de solvendo in pecunia aurea, utpote quae firmum valorem habet, quin tamen intersit, an fiat solutio in specifica aurea moneta, an vero in moneta repraesentativa tanto aucta, quanto ad emendam auream monetam iuxta vigentem aestimationem requiratur.

² Vide Appendicem IV quae sequitur.

APPENDIX IV.

Circa privatorum pacta de metallica moneta restituenda, exclusa chartacea moneta, quae pacta a civili Gubernio, quamquam illegitimo, irritentur.

Cum responsis S. Poenitentiariae modo relatis similitudinem habet causa in S. Rota ventilata die 5 iulii 1850 coram Avella, cuius titulus est, *Romana nullitatis oblationis realis*; eiusmodi causam iuxta morem referam: cui adiciam nonnullas difficultates, quae prima fronte sese offerunt dum agitur de legibus rem civilem respicientibus, quae edantur ab illegitimis Guberniis; easque solvere curabo.

Causa autem Rotalis in compendium redacta est huiusmodi:

COMPENDIUM FACTI. Gertrudes vidua, qua tutrix suorum filiorum, ex mutui titulo ad quadriennium sub debitis usuris dedit cuidam Alexandro anno 1845 pupillarem pecuniam scutorum 1500 in aureis argenteisque nummis. Alexander restitutionem promisit se facturum, *iii totidem nummos effectivos iusti ponderis currentis valoris, exclusitque per modum regulae quamcumque aliam monetae speciem inferioris aestimationis et nominatim monetam chartaceam et repraesentativam, quae in hominum commercium posset introduci, etiam ex lege suprema, nuncium huic legi mittens speciali iuramento et valedicens etiam legibus, quae forte derogarent eiusmodi similibusque renunciationibus, cui derogationi etiam iterato iuramento renuntiavit. Quod si tandem chartacea moneta esset omnino recipienda, peraequationis pactum fuit adiectum, idest, reintegrandi easdem personas eius minoris differentiae, quae forte occurreret inter dictam monetam et eam quae coacte recipi debuisset.*

Debacchante postea Romae republicana phrenesi, usurpatores Pontificii Gubernii chartaceam monetam copiose ediderunt.

Alexander debitor, restituto Pontificio Gubernio, sed manente adhuc republicana chartacea moneta, die 14 iulii 1849 obtulit Gertrudi summam scut. 1584,80: idest, scut. 1500 pro sorte, reliqua pro fructibus; ea autem obtulit non in nummis aureis argenteisque, sed in chartacea moneta republicana: quin insuper peraequationem valoris faceret.

Gertrudes recusavit oblationem; at institit Alexander coram tribunali civili, ut realis facta oblatio declararetur valida. Sed inimica percussus sententia, quae irritam declaravit realem oblationem, ad S. Rotae tribunal provocavit, in quo pariter cladem passus est: propositae enim dubitandi formulae: « An constet de validitate et effi-

« cacia oblationis realis, ita ut sit locus depositio in casu » ; Patres rescripserunt: *Negative in omnibus*. Motiva autem quae S. Rotae tribunal moverunt ad sic iudicandum, sunt ea quae sequuntur.

In danda ratione datae sententiae, ut moris est' in S. Rota, est animadversum, oblationem factam fuisse ab Alexandro, quo tempore adhuc in commercio erat republicana chartacea pecunia, antequam scilicet legitimum Gubernium Pontificium, legem ferret de eius valore, ut postea fecit die 3 augusti eiusdem anni 1849, qua lege, proclamatis iterum irritis omnibus actis ab usurpatoribus gestis, ex munificentia tantum R. Pontificis admissa fuit chartacea republicana moneta, redacto tamen eius nominali valore ad 65 pro singulis centenis. Ideoque est animadversum, quidquid forte disputari potuisset, si oblatio facta esset post hanc Pontificiam legem, sicut etiam quidquid disputari posset de tesseris Pontificiis *Boni del tesoro*, praesenti controversiae aptari non posse.

Limitata itaque controversia ad tempus, quo iacto ipso chartacea moneta republicana adhuc, coactione adiecta, circumferebatur, animadversum est, disertissimum fuisse pactum, quo Alexander, qui non chartaceam monetam acceperat sed aureos argenteosque nummos, eandem pecuniae speciem se restitutum promiserat *qui excluderat per modum regulae quamcumque aliam monetae speciem inferioris aestimationis et nominatim monetam chartaceam et repraesentativam*, qui insuper promiserat chartaceam monetam non redditurum etiamsi lex eam recipere cogeret, nuncium mittens eiusmodi legi, iuramento interposito, etiamsi lex pactis derogaret etc., quique denique si chartacea moneta non posset ullo modo recusari ad peraequationem semel obstrinxerat etc.

Stante autem eiusmodi pactione, nullitatem oblationis factae in chartacea republicana moneta in omnium oculos erumpere; praeterquam quod enim *aliud pro alio invito creditore solvi non potest* 1. 2 ff. *de rebus creditis*, talem oblationem facere non potuisse, quin in apertam pacti violationem incideret, quin sanctitatem paratorum inverecunde frangeret.

Notissimam autem esse differentiam inter casum, quo nulla monetae species in obligationem fuerit deducta et alterum in quo certa ac determinata fuerit constituta. In primo quidem casu, ob nullam speciem expressam, omnes idoneas censerit, quae in usu sint tempore solutionis etiam infimi et exigui valoris, ceu S. Rota in *Romana assignamenti* 15 iunii 1802, § 6, *coram Resta*; in alio vero casu eam monetae speciem esse solvendam, quae ex pacto sit constituta, cum a pacto descisci sit omnino impermissum, iuxta ea quae firmavit S. Rota in *Perusina*, *Pecun.* 16 martii 1803, § 2, *coram Serlupi*; in *Aesina Pec.* 4 iulii, § 4 et 7', *cor. eod.*

Ad haec autem enervanda irritum studio Alexandrum opponere, republicanas tesseris a se oblatas recusari non potuisse ob coacti-

vam circulationem, quam eadem in commercio habebant. Coactivam enim monetae cuiuslibet circulationem efficere quidem, ut recusari non possit quando certa monetae species non sit in obligationem deducta, qualis fuerat casus Decisionis in *Romana oblationis realis*, 25 ianuarii 1850 coram De Silvestris (quae oblationem realem republicanis tesseris expletam ideo validam iudicavit, quia agebatur de simplici obligatione, nullo prorsus interposito pacto de certa monetae specie restituenda); at effici nunquam posse, ut eam vel invitum recipere cogatur creditor, qui consultissima pactione sibi caverit, de certa monetae specie restituenda, volueritque speciatim a restitutione exclusam chartaceam monetam. Neque esse satis, ut eiusmodi moneta a lege acceperit coactivam circulationem, ut per eam satis fieri possit ei inito pacto: sed necessarium fuisse, ut lex in iubenda coactiva circulatione vim pacti penitus deleverit; quod si lex non fecerit, solutionem faciendam esse in identica specie promissa quamvis rarior evaserit, vel si haec amplius non extet iuxta eius aestimationem, ceu ad rem S. Rota in *Aesina pecun. 4 iulii 1803*, § 4 et seq. coram Serlupi, et in *Romana pecuniaria 11 ianuarii 1805 coram Resta*.

Atqui republicanam legem, in emittendis tesseris, minime pactis derogasse; quibus de certa monetae specie rependenda esset explicite conventum; merito ergo oblationem creditorem recusasse.

Nec Alexandrum posse pacti derogationem ex eo inferre, quod lex lata super schedis republicanis subrogan eas Schedas iusserit Pontificiis tesseris, *Boni del tesoro*; proindeque eandem pactorum derogationem ex vi subrogationis eisdem republicanis schedis inesse, quae pro Pontificiis iussa fuerat.¹ Sed quid esset sentiendum, si subrogado fuisset reapse servata, otiosum esse inquirere: namque ad oppositionem diluendam satis esse animadvertere, promissam conversionem seu subrogationem fuisse nunquam ad effectum perductam: cum et Pontificiae tesserae manserint, ut antea, in pristino honore, atque republicanae schedae, afflictione omnium, copiosissime effluerint. Firmum ergo manere, oblationem realem ab Alexandro factam omnino irritam esse habendam, utpote apertissimo resistente pacto.

Sed facta etiam hypothesi, quod Alexander ius haberet cogendi invitum creditorem ad chartaceas eas SCHEDAS recipiendas, oblatio-

¹ Ante republicanum Gubernium, die 20 aprilis 1848, lex Pontificia edita fuerat, quae iusserat, chartaceam monetam, *Boni del tesoro*, recipiendam esse iuxta nominalem valorem, non obstante quovis pacto in contrarium, sed eiusmodi tesserae pecuniariae erant pretiosiores auro vel argento ob hypothecam quam Pontificium Gubernium dabat, eamque monetam fructiferam reddiderat. Chartaceam vero monetam, quam intrusum republicanum Gubernium emisit, subrogavit dictis Pontificiis tesseris sub iisdem conditionibus, sed inde nullam hypothecam dedit neque fructiferam reddidit.

nem ex alio capite irritam esse renunciandam, idest uti mancam nec integram summam praesferentem. Neminem sane esse, qui ignorat quanto viliores essent id temporis republicanæ schedæ aurea argenteaque pecunia: atqui Alexandrum, adiecto peraequationis pacto, promississe, se iacturam repensurum, si chartaceam monetam creditor recipere cogeretur: ergo etiam in hac hypothese damnum reficere debere, quod ex viliori moneta loco pretiosioris aureae vel argenteae creditor referret, ceu S. Rota in cit. *Aesina* 4 iulii 1803.

Hactenus S. Rota.

Hic multa eruditionis causa quaeri possent: et quod prima fronte sese videtur offerre, est: quomodo obligatio in foro conscientiae dari potest, cum et chartacea moneta edita fuerit non a legitimo Principe, sed ab usurpatrice Republica? Nonne ius edendi monetam est proprium legitimi Principis? Quod si edita non sit a legitimo Principe, cum et moneta illegitima sit, quomodo in foro conscientiae satisfieri poterit per eam pacto, quod excludit etiam legitimam chartaceam monetam? Cur ergo S. Rota alias captavit rationes ut decideret, pactum in proposito casu per legem republicanam non fuisse irritum redditum?

2°. Posito etiam, quod pactum excludens restitutionem in chartacea moneta nullum reddi possit per legitimam auctoritatem causa publici boni, quaeri potest, an idem ius sit Gubernio illegitimo: namque actus eiusmodi Gubernii irriti iure sunt, quemadmodum in rerum restauratione irriti a legitimo Principe declarantur: non ergo videtur, in foro conscientiae restitui posse contra pactum, quod irritum declaretur per illegitimum Gubernium, ius non habens imperandi.

Ad primum respondeo, quod ius edendi monetam est proprium legitimi Principis, sicut proprium legitimi Principis est ius regendi et gubernandi societatem civilem. Eodem ergo censu habendum est ius edendi monetam quo habentur ceteri iurisdictionis civilis actus ad societatem regendam et gubernandam. Si itaque eiusmodi iurisdictionis civilis actus Principis seu Gubernii usurpatoris aliquo modo in conscientia obligare possunt, non est ratio, cur idem dicendum non sit de receptione illegitimae monetae, quod ex sequenti responsione melius apparebit.

Ad secundum videtur dicendum, ius regendi gubernandique civilem societatem esse cum societate ita connexum, ut cum ipso conceptu societatis civilis cohaereat: neque enim intelligitur civilis societas, neque proinde existere potest, sine iure imperandi: sublato enim iure imperandi, non alia concipi potest societas, quam hominum inordinata aggregatio, quae, obsistente ipsa hominum natura, neque diu consistere posset; quae quidem nec civilis societas esset: nec hominum societas, cuius conceptus totus iuridicus est, appellari mereatur. Quemadmodum ergo homines naturaliter nati factique sunt

ad societatem, ita naturaliter subesse debent iuri imperandi, sine quo societas humana esse non potest.

Sed natura generatim loquendo non determinavit subiectum, cui inesse debeat ius imperandi nec extrinsecam regiminis formam : determinandum ideoque reliquit per aliquod humanum factum, quod tribuat legitimum imperandi titulum, eo fere modo quo iuristae loquuntur ad normam Romani veteris iuris de modis acquirendi rerum dominium. Dixi fere modo: nam hominum societas considerari non potest tamquam res materialis, cum iura habeat et officia erga Principem, et Princeps iura et officia gravissima habeat erga societatem. Quae quidem mutua iura et officia talia sunt, ut si Princeps, quantumvis legitimus, pessumdaret, et sive per neglectum officiorum, sive per erronea principia in anarchiam societatem induceret, si ideo depulsus e solio esset, puto titulum quemlibet perpetuo amittere ad societatem regendam et gubernandam: ita ut alter quisvis, qui consurgeret et societatis habenas per se sumeret, eamque iuxta aeternae iustitiae principia gubernaret, ipse esset legitimus Princeps, quamquam ex dynastia nullum haberet regendi titulum. Non enim societas est propter Principem, seu in Principis commodum; sed converso Princeps est propter societatem, quam si in anarchiam inducat, sibi imputet, nec ius amplius habebit expellendi alterum, qui societatis habenas sumeret et secundum iustitiae ordinem imperaret; hic enim esset legitimus Princeps.

Existente autem legitimo Principe, qui societatem regat et gubernet, si alter in eius locum iniuste subrogetur, auctoritatem usurpando, quamquam Princeps esset illegitimus, auctoritatem tamen exercet, quae naturaliter cum societate cohaeret: quae quidem auctoritas, quatenus est ius cum societate naturaliter connexum, illegitima dici non potest: illegitimum dicitur exercitium auctoritatis, cum per eam fiat, qui titulum legitimum non habet eam exercendi, quique proinde iniuste eum possidet.

Quare omnes iurisdictionis actus merito illegitimi dicuntur, spectata persona, quae eos facit, aut cuius nomine facit: cum auctoritatem iniuste possideat: non tamen cessabunt esse actus publicae auctoritatis. Quatenus autem actus sunt auctoritatis, si iusti sint, aut ad publicum societatis bonum iuste dirigantur, subditos actu obligant etiam in conscientia.

Et in hunc sensum non semel respondit S. Rota, ut ex. gr. in causa *Romana litterarum cambii 27 iunii 1800, § 12 coram Valle*: ad similem enim obiectionem propositam sic respondit: « At ceteris « deterius erat dicere cambialem subscriptam fuisse imperio eorum, « quibus nullum imperium legitimum erat (*tempore videlicet invasionis Gallicae*). Etenim etiam invasorum administrationem imperium [*idest auctoritatem*] habere animadversum est; scilicet ratione « et iure possessionis; ex quo sine ulla dubitatione sequitur, quod

« actus imperii, quod exercet, non quidem ex iure regni *[idest ex*
 « *titulo legitimo imperandi)* quod nullum est, sed ex facto posses-
 « sionis (*quatenus auctoritatem publicam administratio invasorum*
 « *actu possidet)* vim obligandi habeat ».

Haec quidem ad secundam propositam difficultatem: sed ex dictis multa alia consequuntur, quorum non est hic dicendi locus. Consequitur enim: falsum esse auctoritatem imperandi residere in populo: si enim populus esset subiectum, cui naturaliter inesset ius imperandi, hoc ipsum imperandi ius ad nihilum reduceretur: neque ostendi posset, ius imperandi connexum esse cum societate. Nam huius iuris existentia ex eo demonstratur, quod societas, ad quam homines sunt naturaliter facti neque concipi, neque existere potest sine regimine, quod in suo esse societatem ponit: quod si ipsa societas esset naturaliter- sibi regimen seu populus esset sibi naturaliter Princeps, ius imperandi esset vacuum nomen: etenim populus esset et subiectum regens et obiectum rectum, quod quemvis auctoritatis conceptum excludit quodque simul destruit societatis humanae naturam et essentialiam, eam reducens ad materialem hominum inordinatam aggregationem more belluarum.

Fortasse non deerit qui obiiciat e. g. quod republicanum regimen in nomine populi dicitur gubernare. Namque in republicano regimine dicitur populus habere auctoritatem, quam alteri confert, qui populi nomine exerceat, unde videtur populus esse posse subiectum in quo ius imperandi resideat. At in huiusmodi obiectione adest aequivocatio; confunditur enim ius imperandi, cum iure designandi personam et extrinsecam regiminis formam. In populis, qui republicano regimine reguntur, adest ius designandi personae, quae ius imperandi legitime occupet, et ius adest multipliciter limitandi extrinsecam formam regiminis: sed persona designata ipsa designatione, occupat ius imperandi, quod a populo nullimode pendet, quodque tandem non aliud est, quam derivatio quaedam ex Divina Auctoritate, qua Deus supremus universae societatis est Dominus. Non tribuit itaque republicanus populus neque tribuere potest ius imperandi quod non habet, sed designat personam eamque collocat in iure imperandi.

Inde quoque sequitur: aetate nostra, qua dicitur et docetur populum esse sibi Principem, hoc ipso negari auctoritatem. Et quando dicitur populus suum Principatum tribuere aliis, ut societatem suo nomine gubernent, nihil auctoritatis tribuit. Et quando dicitur Princeps non esse aliud quam primus civis, recte dicitur ordine numerico. Et quando dicitur Princeps persona sacra, erratur: sacra enim esse non potest Principis persona, nisi habeat ius imperandi, quod est derivatio Divinae auctoritatis; eam autem sacram facere non potest populus, cum nihil auctoritatis tribuere possit. En quomodo in praesenti ordine sociali subvertitur omnis immutabilis iustitiae ordo:

atque totus innititur ideis fictitiis et erroneis, quae in abyssum societatem necesse est inducant.

Sed hic regeri potest: si ergo in praesenti societatis ordine negatur auctoritas per ipsum factum, quo dicitur populus suum principatum tribuere aliis, qui eius nomine gubernent; cum populus nihil auctoritatis habeat, nulla ergo erit auctoritas, quae in conscientia obligare possit.

Respondeo, aliud est dicere et docere; aliud est immutare immutabilem iustitiae ordinem. Dici et doceri potest solem non lucere, aut non regere planétarium systema, sed regi a planetis: non ideo sol lucere cessabit, aut statutas relationes cum planetis immutabit. Certe si iuxta doctrinam sociale, quae a demagogis traditur, iudicandum esset, auctoritatis actus, eorum modo intellecti, non possent in conscientia obligare, cum vera auctoritate essent destituti: sed cum haec si tantum demagogorum doctrina, neque constet, eos, qui facto gubernant, ita rem intelligere, ut faciant tantum externos actus, quibus vera obedientia non debeatur (quod mirum esse non debet, namque difficile in facto resistitur ordini naturae, quamquam verbis contrarium doceatur), qui gubernantur in conscientia obedire debent legibus iustis, et iis quae* iuste tendunt ad publicum bonum.

At vero, si ita res procederent ut sine dubitatione, qui populo quomodolibet praecessent, eo animo et persuasione republicam gubernarent, ut negato in homine quovis obediendi officio, non aliam admitterent et cognoscerent obedientiam, praeter eam quam vis inducat, cessare putarem quamvis obligationem in conscientia obediendi. Quod nec mirum esse debet: namque si dari possunt etiam in legitimo gubernio leges tantum poenales, ut Auctores tradunt, multo magis tamquam poenales considerari poterunt leges illae, quae a Gubernio illegitimo ea persuasione eduntur, ut non respondeat officium in conscientia obediendi. Quo in casu si irritarentur legitima pacta, non ideo fides pactorum negligi a privatis posset. Quod et mihi videtur, ni fallor, considerasse etiam, subobscurè quidem, S. Rota in superiori decisione, quando limitavit quaestionem ad tempus, quo adhuc circumferebantur chartaceae monetae republicanae, non adhuc a Gubernio Pontificio in restauratione recognitae, et quando respondit ad objectionem ex eo desumptam, quod monetae chartaceae a Republica subrogatae fuerant in tesseras Pontificias, *Boni del tesoro*. Ex tali enim societatis Gubernio non potest oriri nisi universalis rerum diremptio, et non aliud bonum publicum, quam illud quod privatis necessitas tutelae suggérât. Videsis, quae de his rebus scripsi in *Vol. VI, p. 247 et seqq.* agens de aspirationibus popularibus.

SUPER FACULTATE ABSOLVENDI A CENSURIS RESERVATIS
IN PRAESENTI IUBILAEO.

Eme et Riñe Domine,

Inter nonnullos Novocomensis Dioecesis Sacerdotes sequentes exortae sunt quaestiones, quas etiam atque etiam rogo ut dignetur Eminentia Vestra dirimere ad conscientiarum tranquillitatem.

Titius, postquam pluries praesentis Iubilaei Indulgentiam obtinuerit, in censuram reservatam lapsus est. Hinc quaeritur:

I. An possit a suo Confessario absolvi eo quod nunquam fuerit in anteactis confessionibus aliquo reservato irretitus, ac propterea nunquam hoc iubilari privilegio usus sit. Si affirmative :

II. Utrum Titius denuo debeat operam praestare, quae ad Iubilaeum consequendum iniuncta sunt.

III. An solutio, quam E. V. proferre dignabitur, habenda sit tamquam regula generalis in caeteris etiam Iubilaeis tenenda.

Comi, Kalend. Ianuarii an. Domini 1873.

Sacra Poenitentiaria super praemissis respondet:

Ad I et II. *Affirmative;*

Ad III. *Standum Litteris Apostolicis.*

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Plenariam Indulgentiam ad instar Iubilaei concessam vi Apostolicarum Litterarum diei 11 aprilis 1869, quae adhuc perdurat vi Litterarum Apostolicarum diei 20 octobris 1870,¹ posse toties lucrari, quoties repetantur opera iniuncta.

¹ **Litteras Apostolicas diei 11 aprilis 1869 habes in vol. IV, pag. 502 et seqq. Litteras autem Apostolicas, quae licet Concilio Vaticano suspenso, Iubilaeum protrahunt, habes in vol. VI, pag. 65 et seq.**

II. Indultum tamen in eodem Iubilaeo concessio, quo quis absolvi possit a quovis Confessario in foro conscientiae a peccatis quibuslibet reservatis (excepta absolute complicitate in peccato turpi) una tantum vice esse poenitenti concessum.

III. Quare, si quis pluries Indulgentiam Iubilaei fuerit rite consecutus, quin tamen unquam peccato reservato esset irretitus, si in peccatum reservatum incidat, quum adhuc Iubilaeum perduret, repetitis operibus iniunctis, absolvi poterit a quovis Confessario. ¹

IV. Quamvis dum agitur de Indulgentia ad instar Iubilaei concessae, nonnullae habeantur regulae, quae solent esse singulis Iubilaeis communes, eas tamen regulas non posse praevalere Litteris Apostolicis, quae singulis vicibus eduntur, si cum Litteris Apostolicis non cohaerent, aut cum mente Pontificis per authentica responsa fortasse significata.

¹ Haec quidem eruuntur ex Litteris Apostolicis diei 11 aprilis 1869, § *Insuper, per verba: et hac vice tantum, quae uberius fuerunt declarata per responsum S. Poenitentiariae, quod inter cetera habes in vol. V, p. 32: fuerat enim quaesitum: « An tempore Iubilaei, qui vi Iubilaei eiusdem fuerit a censuris et a casibus reservatis absolutus, si iterum incidat in casus et censuras reservatas, possit secunda vice absolvi peragens iterum opera «iniuncta?»*. Responsum fuit: *Negative*. Idemque datum fuit responsum per S. C. Indulgentiarum, quod habes in vol. IV, pag. 675. Fuerat enim quaesitum: « Attenta clausula, hac vice tantum, quaeritur, an qui in censuras et casus reservatos incidit, una tantum vice absolvi possit, prout edixit Benedictus XIV in Const. *Inter graviores: vel potius in hoc Iubilaeo toties quoties, in censuras et casus reservatos incurrerit, absolvi possit?»* Et responsum fuit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam*. E converso ad alterum quaesitum S. Poenitentiariae propositum *loc. cit* « An ille, qui lucratus iam fuerit prima vice Indulgentiam Iubilaei, possit eum iterum lucrari, si repetat opera iniuncta »: S. Poenitentiaria respondit: *Affirmative* Ratio huius secundi responsi petitur ex generali regula, qua, si limitatio in concessione Indulgentiarum sive explicitae sive implicitae non adsit, toties lucrificari potest Ingulgentia, quoties repetantur opera iniuncta. Confer Decretum S. Poenit. diei 29 feb. 1864, quod habes in vol. I, pag. 116 et reliqua ibidem adducta.

EX AUDIENTIA SS.MI

De fructibus piae societatis
cui titulus est, Apostolatus orationis.

SUPPLICES PRECES

Beatissime Pater,

« Henricus Ramier, Apostolatus orationis generalis moderator, ad Vestrae Sanctitatis pedes provolutus, modicam Ei partem offert innumerabilium precum, sacrificiorum et piarum actionum, quas ob S. Sedis catholicaeque Ecclesiae triumphum obtinendum dictae societatis membra, sed maxime pueri et puellae, ad *pontificalem militiam* pertinentes ultimis mensibus peregerunt.

« Haec nempe *pontificalis militia* peculiaris quaedam praxis est qua Apostolatus orationis puerorum aetati et indoli adaptatur, quae iuniores christiani ad Sanctam Sedem armis sibi propriis defendendam excitantur, speciatim vero frequenti Communione, et quam pluribus horis in strenuo labore perfectaue regulae custodia impensis.

« Iam centena millia numerantur, qui in variis orbis partibus et in utriusque sexus educationis domibus huic militiae nomina dederunt; et ubique haec pia praxis uberrimos edidit fructus. Dum scilicet renovatur in his domibus sacramentorum frequentatio et scholasticae disciplinae observantia, augetur sive inter alumnos, sive etiam inter magistros alumnorumque parentes amor Ecclesiae, et devotio erga Sanctam Sedem; huiusque spiritualis militiae exercitio ad proelia Domini efficacioribus armis aliquando proelianda iuvenes disponuntur.

« Ut vero hi fructus in dies crescant, utque nostrum hoc defensorum S. Sedis Seminarium nova ubertate donetur a Vestra Sanctitate humiliter orator suppliciter postulat:

Primo, ut Vestra Sanctitas sua benedictione sancire dignetur *decorationes* seu insignia quae, ad militum conatus remunerandos eorumque generositatem excitandam, iuxta meritorum gradus, ipsis a magistris tradentur, eo tamen pacto ut qui his insignibus decorantur toties promissum renouent societatibus ab Ecclesia damnatis nunquam sua dandi nomina, et Sanctae Sedis iura semper tuendi.

« *Secundo*, ut qui his decorationibus fuerint insigniti, tum ipsa die qua eas accipient, tum in mortis articulo pontificali benedictione

cum plenaria indulgentia frui possint sive a militiae moderatore, sive a proprio confessario ipsis impertienda; utque praeterea ii qui ad finem usque studiorum militiae officia constanter impleverint, et ideo supremam decorationem accipient, duplex supradictum privilegium parentibus in primo gradu communicare possint.

« *Tertio*, ut omnes qui pias praxes pontificalis militiae peragunt, plenariam indulgentiam lucrari possint, primo quidem in die quo associatio instaurabitur circa initium anni scholastici; deinceps vero in festis Cathedrae Romanae S. Petri (die 18 ianuarii); S. Leonis (die 11 aprilis); B. V. Mariae Auxiliatricis (die 24 maii); et SS. Petri et Pauli (die 29 iunii).

« *Quarto* demum, ut ad praedictas gratias lucrandas nulla alia aggregatione aut inscriptione opus sit nisi ea, quae requiritur ad ingrediendam societatem apostolatus orationis, cuius militia pontificalis specialis est praxis; ita ut in omnibus domibus Apostolatus orationis aggregatis militiam pontificalem instituere liceat ».

Ex Audientia SSmi diei 21 aprilis 1880.

« SSñius Dominus Noster Pius Divina Providentia PP, IX, referente me infrascripto S. Congregationis de Propaganda Fide Card. Praefecto, perpensis expositis, benigne rescribi iussit prout sequitur:

Ad I. *Iuxta petita.*

Ad II. *Affirmative, servatis de iure servandis; et quoad indulgentiam in articulo mortis lucranda, dummodo rite dispositi SSmm Iesu Nomen saltem corde, si ore nequiverint, devote invocaverint.*

Ad III. *Affirmative, servatis ut supra de iure servandis.*

Ad IV. *Affirmative. Contrariis quibuscumque minime obstantibus.*

< Datum Romae ex Aedibus d. S. Congregationis die et anno supradictis ».

Al. Card. BARNABÒ *Praef*

« Praesens Rescriptum exhibitum fuit in Secretaria Sacrae Congregationis Indulgentiarum hac die 15 februarii 1873 ad formam Decreti eiusdem S. Congregationis die 14 aprilis 1856. In quorum fidem, etc. ».

Dominicus Sarra, *Substitutus.*

SS.MI DOMINI MOSTRI PII DIVINA PROVIDENTIA PPAE IX

EPISTOLA ENCYCLICA

Ad Patriarcham, Archiepiscopos, Episcopos, Clerum ac Populum ritus armeni, Gratiam et Communionem Apostolicae Sedis habentes.

VEN. FRATRIBUS ^ANTONIO PETRO IX PATRIARCHAE CILICIAE, ARCHIEPISCOPIIS, EPISCOPIIS ET DILECTIS FILIIS CLERO AC POPULO RITUS ARMENI, GRATIAM ET COMMUNIONEM APOSTOLICAE SEDIS HABENTIBUS. ¹

PIUS PP. IX.

VEN. FRATRES ET DILECTI FILII,
SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

i. Quartus supra vigesimum elapsus iam annus est cum Nos, recurrentibus sacratissimis diebus, quibus novum sidus gentibus illuminandis in Oriente affulsit, apostolicas Nostras² Litteras *ad Orientales* dedimus; ut catholicos in fide confirmarem, eos vero qui extra catholicam Ecclesiam misere versantur, ad unicum Christi ovile revocarem. Nobisque laeta spes affligebat, futurum ut auxiliante Deo et Salvatore nostro Iesu Christo, christianae fidei puritas latius propagaretur, et ecclesiasticae disciplinae studium in Oriente refloreret; cui componendae atque ad normam sacrorum canonum

¹ Si quaeras Acta S. Sedis, quae referantur ad Armenium schisma ab initio usque in praesens, ea reperies in *vol. V, p. 444 et seqq.*; *p. 500 et seqq.*; *p. 572*; et in *Vol. VI, p. 273 et seqq.* Confer quoque Acta Consistorii secreti, quae plene exposui in *vol. III, p. 337 et seqq.*, ibique reperies *p. 386* celebrem Bullam *Reversurus*; alterasque Litteras Apostolicas, *Commissum*, *ibid. p. 394*. Confer quoque, si placet, quae post Bullam *Reversurus* statuta sunt in Patriarchatu Babylonensi Chaldaeorum, quae habes in *vol. V, p. 376, 380 et 615*.

² Quarum initium *In Suprema* datas die 6 ian. 1848.

ordinandae Nostram auctoritatem adfore pollicebantur. Quam vero ex eo tempore sollicitudinem gesserimus de Orientalibus, quove charitatis affectu eos prosequuti fuerimus, Deus scit: quae vero eum in finem praestiterimus, omnes noverunt, utinam et omnes rite intelligerent ! Verum imperscrutabili Dei indicio factum est, ut expectationi et caris Nostris res minime responderint ; et modo non laetari ob novam calamitatem, qua nonnullae premuntur Orientalium Ecclesiae, dolere potius atque ingemiscere debeamus.

2. Quod enim auctor fidei et consummator Christus Iesus iam ante praemonuerat,¹ multos scilicet in eius nomine venturos qui dicerent, ego sum Christus, et multos seducerent, id vos in praesentia pati atque experiri coacti estis. Namque communis humani generis hostis et inimicus, excitato tribus abhinc annis in urbe Constantinopolitana novo schismate apud Ármenos, totus in eo est, ut saeculari sapientia et haeretico sermone atque astutae fraudis subtilitate, vi etiam, dum licet, adhibita, subvertat fidem, veritatem corrumpat, scindât unitatem. Cuius-; simulatione et dolos deplorans, unaque detegens S. Cyprianus aiebat:² «Rapit de ipsa Ecclesia homines, et « dum sibi appropinquasse iam lumini atque evasisse saeculi « noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursus infundit, « ut cum evangelio Christi et cum observatione eius et lege « non stantes, christianos se vocent, et ambulantes in tenebris « habere se lumen existiment, blandiente adversario atque fal- « lente; qui secundum Apostoli vocem transfiguratur se velut « angelum lucis (2, Cor., XI, 14), et ministros suos subornât « velut ministros iustitiae, asserentes noctem pro die, interitum « pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub « praetextu fidei, antichristum sub vocabulo Christi : ut dum « verisimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrentur »

3. Etsi autem novi huiusce schismatis initia, multis ut assolet involuta essent ambagibus, Nos tamen illius pravitatem

« Matth., XXIV, 5.

¹ Lib. de Unit, n. 3.

et pericula praesentientes, statim pro Nostro debito obstimus, datis apostolicis litteris, alteris die 24 februarii 1870, quae incipiunt *Non sine gravissimo*, alteris die 20 maii eiusdem anni, quarum initium est *Quo impensiori* Verum eo res processit, ut eiusdem schismatis, auctores et asseclae, despectis Apostolicis huina- Sedis hortationibus, monitis et censuris, pseudopatriarcham sibi eligere non reformidaverint; quam electionem omnino irritam atque schismaticam esse, et electum una cum suis electoribus canonicas- poenas incurrisse declaravimus Nostris Litteris, quarum initium *Ubi prima*, datis die undecima martii -1871. Porro catholicorum ecclesiis violenter usurpatis, legitimo Patriarcha Ven. Fr. Antonio Petro IX finibus Imperii Othomanici exire compulso, ipsa patriarchali Ciliensi sede, quae est in Libano, militari manu occupata, civili etiam praefectura potiri, catholicae Armeniae genti incubarunt, eamque ab Apostolicae Sedis communione et obedientia una secum divellere omnimodis connituntur. Id vero ut ex eorum sententia cedat, multum adlaborat alter e Neoschismaticis sacerdotibus Ioannes Kupelian, quem iam antea in civitate Diarberkirien. seu Amiden. turbas foventem et schisma excitantem, Ven. Fr. Nicolaus Archiepiscopus Martianopolitanus, Apostolicus in Mesopotamia aliisque regionibus Delegatus, Auctoritate Nostra publice ac nominatim excommunicaverat, et ab Ecclesia catholica abscissum declaraverat. Ille enim postquam sacrilegam episcopalem consecrationem a Pseudopatriarcha recepit, et potestate potitus est, catholicos Armenii ritus, qua suasionibus, qua minis publice illatis dominationi suae submittere praesumit atque contendit. Quod si umquam fieret ad miserrimam illam conditionem catholici omnino reverterentur, quam ante quadraginta duos annos patiebantur, dum potestati veterum sui ritus schismaticorum erant obnoxii.

4. Equidem Nos nihil intentatum reliquimus, ut, more praedecessorum Nostrorum, quorum auctoritatem, patrocinium et opem spectatissimi quique Ecclesiarum Orientalium Episcopi et Patres in similibus temporum et rerum adiunctis

implorare consueverunt, a vobis tanta mala depelleremus. Quem etiam in finem extraordinarium Nostrum Legatum istuc misimus; ipsumque celsissimum Othomanicum Imperatorem, ne aliquo deesse videremur, singulari Nostra epistola nuper adivimus, rogantes ut, ad iustitiae tramitem illata catholicis Armeniis damna sarcirentur, et gregi suo Pastor exsul redderetur. At quominus haec Nostris votis responderent, eorum obstiterunt artes, qui dum se catholicos dicunt, inimici sunt crucis Christi.

5. Eo itaque res devenisse patet, ut valde timendum sit, ne novi schismatis auctores et asseclae in peius proficiant, atque infirmiores in fide vel minus cautos tam ex Armeniis quam ex aliorum rituum catholicis, quod illis propositum est, seductos in viam perditionis possint abducere. Idcirco vos iterum alloqui, atque, discussis tenebris et multa caligine, quibus veritatem circumfundi novimus, universos monere,; ipsa apostolici Nostri muneris ratione compellimur; ut scilicet stantes confirmemus, labantes fulciamus, et eos etiam qui a veritate et unitate catholica miserrime defecerunt, si tamen quod a Deo enixe poscimus audire voluerint, ad bonam frugem, auxiliante Deo, revocemus.

6. Potissima fraus, ad novum schisma obtegendum adhibita, est catholicum nomen quod illius auctores et asseclae, licet auctoritate nostra, Nostroque iudicio condemnari usurpare praesumunt. Hoc enim solemne semper fuit haereticis atque schismaticis, ut se catholicos nuncuparent, multaque de se praeclare edicerent, ut populos simul et principes in errorem inducerent. Quod de iisdem inter ceteros testatus S. Hieronymus Presbyter¹ aiebat: « Solent haeretici regi suo vel « Pharaoni dicere, filii sumus sapientum, qui ab initio doctri-
« nam nobis Apostolicam tradiderunt; filii sumus regum anti-
« quorum, qui appellantur reges Philosophorum et habemus
« scientiam Scripturarum iunctam sapientiae saeculari ».

¹ Comment, in Isaiae caput XIX, vv. 12, 13.

7. Ut autem se probent catholicos, provocant Neoschismatici ad quamdam, uti aiunt, fidei declarationem ab eis editam die 6 februarii an. 1870, quam a catholica fide nullatenus dissentire dictitant. Verum nemini unquam licuit catholicum se probare, concinnatis pro arbitrio suo fidei formulis, in quibus ea reticeri solent, quae profiteri non placet; sed illis omnino subscribendum est, quae ab Ecclesia proponuntur, uti omnium temporum ecclesiastica historia testatur.

8. Subdolam autem et captiosam fuisse fidei formulam ab eis editam ex eo etiam confirmatur, quod reiecerint declarationem seu professionem fidei auctoritate Nostra de more proposita; cui subscribere eos iusserat Ven. Fr. Antonius Iosephus Archiep. Thyanaeus, Apostolicus Constantinopoli Delegatus, monitoriis Litteris ad eos datis die 29 septembris eodem anno. Alienum quippe est, tam a divina Ecclesiae ordinatione, quam a perpetua et constanti eius traditione, posse quemquam catholicam fidem suam probare seque catholicum veraciter asserere, nisi Apostolicae huic Sedi satisfaciat. Ad hanc enim¹ propter potentiolem principalitatem, omnem Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles oportet convenire: et qui² cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia deserit, nonnisi mendaciter se in Ecclesia esse confidit; ut iam schismaticus³ et peccator sit, qui alteram collocet contra singularem B. Petri cathedram, a qua⁴ in omnes venerandae communionis iura dimanant.

9. Id profecto non latuit Orientalium Ecclesiarum praeclarissimos Episcopos; qua de re in synodo Constantinopoli celebrata anno 536, Mennas eiusdem urbis Episcopus⁵ aperte declarabat probantibus Patribus. « Nos, sicut charitas vestra « novit, Apostolicam Sedem sequimur et obedimus; et ipsius

¹ S. Irenaeus, Lib. 3, contr. haeres, cap. 3.

² S. Cyprian., Lib. de Unitate, n. 4.

³ S. Optat. Milev. de schism. Donatist., lib. 2.

⁴ Concil. Aquileien. et S. Ambros., ep. XI ad Imperatores, s Labb. Collect. Concil, edit. Ven. T. VII, c. 1279.

« communicatores, communicatores habemus, et condemnatus ab
« ipsa, et nos condemnamus ». Luculentius etiam et expressius,
S. Maximus¹ Abbas Chrysopolitanus et fidei confessor, de Pyr-
rho Monothelita agens, profitebatur: « Si vult haereticus non
« esse neque audire, non isti aut illi satisfaciat; superfluum
« quippe hoc et irrationabile est: quia sicut uno contra eum
« scandalizato, omnes scandalizati sunt, ita quoque uno satisfacto,
« omnes procul dubio satisfiunt. Festinet pro omnibus Sedi
« Romae satisfacere. Hac enim satisfacta, communiter ubique
« omnes pium hunc et orthodoxum praedicabunt. Nam frustra
« loquitur, qui mihi similes suadendos ac surripiendos putat; et
« non satisfacit et implorat sanctissimae Romanorum Ecclesiae
« beatissimum Papam, id est Apostolicam Sedem, quae ab ipso
« incarnato Dei Verbo, sed et omnibus sanctis synodis secundum
« sacros canones et terminos, universarum, quae in toto terra-
« rum orbe sunt, sanctarum Dei Ecclesiarum, in omnibus et per
« omnia percepit et habet imperium, auctoritatem et potesta-
« tem ligandi et solvendi ». Quare Ioannes Episcopus Con-
stantinopolitanus, quod postea ab universa Oecumenica Sy-
nodo VIII factum est, solemniter protestabatur « sequestratos
« communionem Ecclesiae catholicae, id est in omnibus non
« consentientes Sedi Apostolicae, eorum nomina inter sacra
« non esse recitanda mysteria »²: quo palam significabat, se
eos uti veraciter catholicos non agnoscere. Quae omnia tanti
sunt ponderis, ut quisquis a Romano Pontifice schismaticus
fuerit iudicatus, donec omnem eius potestatem expresse non
admittat et revereatur, ab usurpando catholico nomine cessare
omnino debeat.

io. Hoc vero cum minime iuuet Neoschismaticos, idcirco
recentiorum haereticorum vestigia sectantes eos confugerunt,
ut iniustam fuisse praedicarent, ideoque nullius roboris ac
momenti sententiam schismatis et excommunicationis in eos

¹ Epist. ad Petrum illustrem. Coli. Conc., T. VI, col. 1520.

² Libell. Ioannis Episc. Constantinopolitani ad S. Hormisdam. — Concil. Oecum. VIII, action. 1.

Nostro nomine latam a Ven. Fr. Archiepiscopo Thyanaeo, Apostolico Delegato in urbe Constantinopolitana : cui acquiescere vel ea de causa se non potuisse dixerunt, ne fideles ipsorum ministerio fraudati ad haereticos transfugerent. Nova autem haec sunt et veteribus Ecclesiae Patribus ignota prorsus et inaudita. Etenim « cuncta per mundum novit Ecclesia, « quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum, Sedes « B. Petri Apostoli ius habeat resolvendi, utpote quae de « omni ecclesia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de eius « liceat iudicare iudicio ». ¹ Quare cum Ianseniani haeretici similia docere ausi fuissent, ² de contemnenda scilicet praetextu iniustitiae excommunicatione a legitimo Praelato inflictā, deque implendo ea non obstante proprio, uti aiebant, cuiusque debito, Clemens XI fel. rec. praedecessor Noster huiusmodi propositiones, minime alienas a nonnullis articulis Ioannis Wicleff, iampridem a Synodo Constantiensi et a Martino V condemnans, proscripsit atque damnavit in Const. *Unigenitus* edita contra Quesnelli errores. Etsi enim propter humanam infirmitatem fieri quandoque posset, ut quis a suo Praelato censuris iniuste plecteretur, opus tamen est, ut monuit S. Gregorius Magnus, praedecessor Noster, ³ « ut is, qui sub manu « Pastoris est ligari timeat vel iniuste, nec Pastoris sui iudicium « temere reprehendat; ne etsi iniuste ligatus est, ex ipsa « tumidae reprehensionis superbia, culpa, quae non erat, fiat ». Quod si vel iniuste ligato a suo Pastore formidandum est, quid de iis dicendum, qui ideo ligati sunt, quod suo Pastori et Apostolicae huic Sedi rebelles inconsutilem Christi vestem, hoc est Ecclesiam, novo schismate lacerarunt et dilacerant?

11. Charitas vero qua praesertim sacerdotes tenentur prosequi fideles, sit oportet *de corde puro et conscientia bona et p̄de non ficta*, uti monuit Apostolus : ⁴ qui etiam ea recensens,

¹ S. Gelas, ad Episcopos Dardaniae, epist. 26, § 5.

² Const. *Unigenitus*, prop. 91, 92, 93.

³ Horn. XXVI, in Evangelia, § 6.

⁴ 1, Tim., I, 5.

per quae debemus exhibere nosmetipsos sicut Dei ministros, addebat *in charitate non ficta, in verbo veritatis*.¹ Ipse autem Christus Deus, qui² *charitas est*, aperte dixit, sicut ethnicos et publicanos eos habendos, qui Ecclesiam non audierint.⁵ Ceterum Euphemio Constantinopolitano Episcopo similia oggerenti respondebat S. Gelasius praedecessor noster:⁴ « Pastorem sequi grex debet ad pascua salutaria revocantem, non «per devia gregem pastor errantem». Etenim « docendus « est populus, non sequendus: nosque si nesciunt, eos quid « liceat quidve non liceat, commonere, non his consensum « praebere debemus.⁵

12. At enim non de dogmate actum fuisse, aiunt Neoschismatici, verum de disciplina: hanc enim respicit Nostra Constitutio, quae incipit *Reversurus*, edita die 12 iulii 1867: proinde contradictoribus neque catholicorum nomen neque prerogativas negari posse; quod quidem effugium quam futile sit et inane vos probe intelligere non dubitamus. Qui enim legitimis Ecclesiae Praelatis, praesertim vero Summo omnium Pastori contumaciter resistunt, eorumque mandata exequi detrectant, ipsa etiam eorum abnegata dignitate, eos uti schismaticos catholica Ecclesia semper habuit. Quae cum ab Armenia Constantinopolitana factione acta fuerint, nemo profecto immunes a reatu schismatis eos censere posset, etsi Apostolica Auctoritate uti tales condemnati nondum fuissent. Ecclesia enim, uti Patres docuerunt,⁶ est plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adhaerens; proinde Episcopus in Ecclesia est, et ecclesia in Episcopo; et si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non est. Ceterum sicut monebat praedecessor Noster Pius VI in apostolicis litteris,⁷ quibus civilem cleri constitu-

* 2, Cor., VI, 6.

2 1, Ioan., IV, 8.

3 Matth., XVIII, 17.

4 Epist. 3, ad Euphemium, n. 15.

s S. Caelestinus PP. ad Episc. Apul. et Calabr., n. 3.

⁶ S. Cyprian., ep. 66, ad Florentium Pupianum, n. 8.

7 *Quod aliquantum*, 10 mart. 1791.

tionem in Gallus condemnavit, saepe disciplina adeo cohaeret dogmati et ad eius puritatis conservationem adeo influit, ut sacra concilia pluribus in casibus disciplinae violatores ab Ecclesiae communione per anathema separare non dubitaverint.

13. Verum Neoschismatici ulterius progressi sunt, quandoquidem « nullum schisma¹ non sibi aliquam contingit haeresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur ». Nos enim et Apostolicam Sedem criminari veriti non sunt, quasi fines potestatis Nostrae supergressi, in alienam messem falcem iniicere praesumpserimus, cum quaedam disciplinae capita in Armenio patriarchatu servanda ediceremus; perinde ac si Orientalium ecclesiae solam Nobiscum fidei communionem et unitatem servare deberent, Apostolicae autem B. Petri potestati in his quae pertinent ad disciplinam non essent obnoxiae. Porro huiusmodi doctrina non modo post editam ab Oecumenico Concilio Vaticano definitionem et declarationem de vi et ratione pontificii primatus haeretica est, verum eam uti talem semper habuit ac detestata est catholica Ecclesia. Hinc Oecumenici Concilii Chalcedonensis Episcopi supremam Apostolicae Sedis auctoritatem in actis suis perspicue professi, decretorum suorum, etiam disciplinam respicientium, confirmationem et firmitatem a S. Leone praedecessore Nostro humiliter flagitabant.

14. Et revera « B. Petri Successor hoc ipso quod in Petri locum succedit, assignatum sibi habet iure divino gregem Christi universum, ut simul cum Episcopatu potestatem accipiat universalis regiminis; ceteris porro Episcopis suam cuique peculiarem gregis portionem non divino sed ecclesiastico iure, non Christi ore sed hierarchica ordinatione assignari opus est, ut ordinariam regiminis potestatem explicare in eam valeant ». Cuius assignationis summa auctoritas si B. Petro eiusque successoribus abiudicaretur, ipsa mutarent Maiorum imprimis Ecclesiarum fundamenta, earumque praerogativae; « si quid

¹ S. Hieron. in ep. ad Tit., cap. 3, vv. 10, 11.

² Pius VI, in Brev. *Super Soliditate*, 28 novembr. 1786.

« enim Christus ¹ cum Petro commune ceteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quidquid aliis non negavit ». Et re quidem vera « ipse * decoravit sedem » (Alexandrinam), in quam Evangelistam discipulum misit : « ipse firmavit sedem (Antiochenam), in qua septem annis « quamvis discessurus sedit ». His vero quae in Concilio Chalcedonen. de Constantinopolitana sede decreta fuere, Apostolicae Sedis approbationem et confirmationem necessariam omnino fuisse, vel ipse Anatolius Episcopus Constantinopolitanus ³ et ipse Imperator Marcianus ⁴ manifeste confessi sunt.

15. Profecto igitur nisi recedatur omnino a constanti et perpetua Ecclesiae traditione, Patrum testimoniis luculentissime confirmata, Neoschismatici quamquam sese catholicos ore praedicent, tales tamen se esse nullo modo sibi persuadere poterunt. Et nisi astuta haereticarum fallaciarum subtilitas satis nota et perspecta foret, intelligi non posset, quomodo Othomanicum Gubernium eos uti catholicos habere valeat, quos Nostro iudicio et auctoritate ab Ecclesia catholica sequestratos esse novit. Ut enim catholica religio in Othomanica ditone tuto ac libere consistat, quod celsissimi Imperatoris decretis cautum est, ea etiam admittantur oportet, quae ad essentiam eiusdem religionis pertinent, qualis est primatus iurisdictionis Rom. Pontificis: et huius iudicio, uti universalis et supremi eius Capitis et Pastoris, decernendum relinquatur, quinam catholici sint an non: quod de qualibet humana prorsus et privata societate sentiendum esse, apud universos ubique gentium receptissimum est.

16. Ipsi autem Neoschismatici, se catholicae Ecclesiae institutionibus minime contradicere asserunt; atque id unum se contendere, ut iura Ecclesiarum suarum, suaeque nationis, quin et summi Imperantis iura defendant, quae a Nobis vio-

¹ S. Leo, serm. 3 in anniv. assumption. suae.

² S. Gregorius M., lib. 7, ep. 40 ad Eulog. Ep. Alexandrin.

³ Anatolius ad S. Leonem, ep. 132, n. 4.

⁴ Marcian. ad S. Leonem, ep. 100.

lata fuisse comminiscuntur. Quo pacto omnem hodiernae perturbationis causam in Nos et hanc Apostolicam Sedem reficere non verentur; uti olim factum est ab Acacianis schismaticis¹ in S. Gelasium praedecessorem Nostrum; et prius ab Arianis, qui Liberium item praedecessorem Nostrum apud Constantium Imperatorem calumniabatur, eo quod renueret damnare S. Athanasium Alexandrinum Episcopum, et cum haereticis illis communicare². Quod quidem dolere quis poterit, non autem mirari. Ut enim idem sanctissimus Pontifex Gelasius ea de re ad Anastasium Imperatorem scribebat, «habet hoc «qualitas saepe languentium, ut accusent medicos congruis «observationibus ad salubria revocantes, quam ut ipsi suos «noxios appetitus deponere vel reprobare consentiant». Itaque quoniam haec praecipua esse videntur capita, quibus et favorem sibi conciliant Neoschismatici, et causae licet deterrimae potentum patrociniū aucupantur, necesse est, ne fideles in errorem inducantur, fusius agere, quam si dumtaxat de calumniis istis refellendis ageretur.

17. Nolumus certe hic recolere, quo devenissent res Ecclesiarum catholicarum, quae per Orientem constitutae erant, postquam schisma praevaluit, et ulciscente Deo discissam Ecclesiae suae unitatem Graecorum imperium eversum est. Neque item recolere animus est, quantum adlaboraverint praedecessores Nostri, cum primum licuit, ut errantes oves ad unicum et verum Christi Domini gregem revocarent. Etsi autem fructus labori cumulate non responderit, Deo tamen miserente, nonnullae diversorum rituum Ecclesiae ad veritatem et unitatem catholicam reversae sunt; quas uti infantes modo genitos ulnis excipiens Apostolica Sedes sollicita imprimis fuit, ut eas in vera catholica fide solidaret, et ab omni haeretica labe prorsus immunes servaret.

18. Hinc cum delatum fuisset, disseminari in Oriente prava dogmata sectae cuiusmodi ab Apostolica Sede iam reprobatae,

¹ S. Gelas., epist. 12 ad Anastasium Augustum, n. 1.

² S. Athanas., in hist. Arianor. ad Monach., n. 35.

eo praesertim tendentia, ut déprimèrent pontificium iurisdictionis primatum, fel. me. Pius PP. VII rei gravitate ac periculo vehementer commotus statim providendum censuit, ne per vanas quaestionum ambages et pugnas sana quodcumque verborum forma a Maioribus tradita sensim efflueret ex animis christifidelium. Qua de causa Patriarchis et Antistitibus Orientalibus mitti iussit veterem formulam S. Hormisdæ praedecessoris Nostri, unaque simul iisdem mandavit,¹ ut qua late pateret sua cuiusque iurisdictione, Episcopos singulos, tum cleri utriusque saecularis et regularis viros animarum curam sustinentes professioni fidei ab Urbano VIII praescriptae pro Orientalibus subscribere iuberent, nisi antea forte iam id fecissent; idemque ab eis exigèrent, qui deinceps essent ecclesiasticis ordinibus initiandi, aut ad sacra quaevis ministeria promovendi.

19. Verum haud multo post, scilicet anno 1806, apud monasterium Carcaphae, quod est in dioecesi Berytensi, coacta est Synodus Antiochena nuncupata, quae in multis ex iam damnata Pistoriensi synodo tacite fraudulenterque hausta fuerat, et aliquot propositiones eiusdem synodi Pistoriensis a S. Romana Sede damnatas partim ad litteram, partim ambigue insinuatatas continebat; aliaque etiam Baianismum et Iansenismum redolentia, ecclesiasticae potestati adversa, Ecclesiae statum perturbantia, et contra sanam doctrinam et probatam Ecclesiae disciplinam. Quam Carcaphensem Synodum, inconsulta Apostolica Sede anno 1810 typis arabicis editam, multis Episcoporum querelis exagitatam, demum fel. rec. Gregorius XVI praedecessor Noster datis apostolicis litteris² improbavit et condemnavit; et episcopos iussit normam regiminis sui doctrinaeque ab aliis veteribus synodis haurire iamdiu ab Apostolica Sede probatis. Utinam vero damnata synodo cessassent errores, quibus ea scatebat. Pravae enim huiusmodi

¹ *Encycl. S. C. de Propag. Fide, 6 iulii 1803.*

² *Gregor. XVI, apost. litt. Melchitarum catholicorum, 16 septembris 1835.*

doctrinae clanculum serpere per Orientem non destiterunt, opportunam expectantes occasionem, qua in omnium conspectum prodire possent; quod frustra tentatum ante viginti circiter annos, Armeni Neoschismatici efficere modo ausi sunt.

20. Cum vero fidei retinaculum disciplina sit, ut ad eam sarcendam incumberet Apostolica Sedes pro suo iure ac officio opus erat. Cui officio sane gravissimo numquam illa defuit, licet ob adversa temporum et locorum adiuncta nonnisi occurrentibus necessitatibus consulere potuerit, aequiora interim expectans tempora, quae miserente Deo, tandem aliquando advenerunt. Siquidem praedecessoribus Nostris Leone XII et Pio VIII urgentibus, et catholicis Austriae ac Galliarum summis principibus coadiuvantibus, celsissimus Othomanicus Imperator, agnito discrimine quod est catholicos inter et haereticos, illos ab horum civili potestate subduxit; eosque suum pro more regionis civile, uti aiunt, caput seu praefectum habere decrevit. Licuit tum primum, Armenii ritus Episcopus ordinaria pollentes auctoritate Constantinopoli tuto constituere; licuit catholicas eiusdem ritus ecclesias excitare et catholicum cultum publice profiteri et exercere; ideoque fel. rec. Pius VIII praedecessor Noster primatiam et archiepiscopalem Armenorum sedem Constantinopoli erexit,¹ sollicitus quam maxime ut canonica disciplina apte et opportune in ea effloresceret.

21. Post nonnullos annos, ubi primum expedire visum est, episcopales sedes primatiali Constantinopolitanae subiectae a Nobis² erectae sunt, tum methodus in electione Episcoporum servanda fuit praefinita. Deinde ne civilis, uti aiunt, Praefecti potestas, quod ab Ecclesiae catholicae legibus abhorret omnino, in sacra ferretur, ipsa demum summi Imperantis in Othomanico Imperio auctoritate cautum est; dato ad Vener. Fr. Antonium Hassun tunc illius sedis Primatem, imperialis diplomate die 7 aprilis anno 1857. Cum vero, ipsis Armenis petentibus, Constantinopolitanam primatiam Ecclesiam, hoc

¹ Apostolicis litteris *Quod iamdiu*, 6 iulii 1830.

² Apostolicis litteris *Universi Dominici gregis*, die 30 aprilis 1850.

eius titulo abrogato, patriarchali Ciliciensi sedi coniunximus apostolicis litteris, quarum initium est *Reversurus*, opportunum quin et necessarium visum est, ut praecipua quaedam disciplinae capita, eiusdem Constitutionis auctoritate, sancirentur; demandata synodo patriarchali, quam Apostolicis Litteris, quarum initium est *Commissum*, editis die 12 iulii anno 1867, quamprimum celebrari iussimus, cura et sollicitudine adlaborandi, ut in universo Armenio Patriarchatu accuratus disciplinae ordo recte constitueretur.

22. Verum inimicus homo, in Armenia Constantinopolitana Ecclesia zizania superseminare aggressus est, excitata paulo post a nonnullis quaestione de civili Armeniae communitatis praefectura, quam subreptam a novo Patriarcha querebatur. Hanc vero controversiam subsecuta mox est gravis perturbatio; idemque Patriarcha de proditis nationalibus iuribus accusatus fuit, eo quod praedictam Constitutionem Nostram, uti decebat catholicum Episcopum, exceperisset; et sic demum in ipsam Constitutionem omnia dissidentium consilia, machinationes et dicteria conspirarunt.

23. Qua in re duo imprimis in crimen vocata sunt, ea scilicet quae de sacrorum Antistitum electione, et de bonorum ecclesiasticorum administratione decreta fuerant; haec enim refragari gentis suae, quin et summi Imperantis iuribus calumniöse assertum est. Quae vero de utroque illo capite defipiverimus, licet notissima esse debeant, hic tamen repetere iuvat: multi enim semper fuere et sunt, qui¹ loquuntur in vanitate sensus sui per ignorantiam quae est in illis, alii autem² qui in similitudinem arioli et coniectoris aestimant quod ignorant.

24. Patriarcham eligi mandavimus a synodo Episcoporum, exclusis ab eo eligendo laicis, et etiam clericis quibusvis episcopali caractere non pollentibus; vetuimus autem, quo minus³ electus in exercitium potestatis suae veniret, quod

¹ Ephes. IV. 17, 18.

* Proverb. XXIII, 7.

aiunt inthronizari, nisi receptis antea ab Apostolica Sede confirmationis suae litteris. Episcopos vero ita eligi iussimus, ut omnes provinciae Episcopi synodaliter congregati, tres idoneos ecclesiasticos viros proponant Apostolicae Sedi. Si vero impossibile sit omnes Episcopos ad synodum accedere, fiat propositio a tribus saltem dioecesanis Episcopis in synodum cum Patriarcha convenientibus, absentibus vero praedictam ternariam propositionem scripto significantibus. Quo facto Romanus Pontifex unum ex propositis eliget, quem vacanti Ecclesiae praeficiet. Ediximus autem non dubitare Nos, quin Episcopi vere dignos et idoneos viros proponere studerent, ne umquam cogeremur Nos vel successores Nostri pro apostolici ministerii officio, alium licet non propositum eligere et vacanti Ecclesiae praelucere.

25. Haec vero si animo a partium studiis alieno expendatur, omnia iuxta canonum fidem catholicam sancita fuisseprehendentur. Quod pertinet ad exclusionem laicorum ab eligendis sacrorum Antistitibus, accurate distinguendum est, ne quid a catholica fide alienum efferatur, ius eligendi Episcopos, a facultate testimonii ferendi quoad eligendorum vitam et mores. Primum quidem ad falsas opiniones referendum esset Lutheri et Calvinii, qui etiam asserebant iuris esse divini, ut Episcopi eligerentur a populo: et falsam huiusmodi doctrinam a catholica Ecclesia improbatam fuisse et improbari omnes noverunt: nulla enim neque divino, neque ecclesiastico iure facta umquam fuit populo, Episcopos vel alios sacrorum administros eligendi potestas.

26. Ad testimonium plebis quod spectat de vita et moribus eorum, qui ad Episcopatum provehendi sunt, « postquam¹ per vim Arianorum, quibus imperator favebat Constantius, exturbari a suis sedibus coeperunt catholici Praesules in easque sedes immitti illorum asseclae, ut S. Athanasius (*Huí. Arian. ad Monach, n. f*) deplorat, ipsa temporum coegit necessitas

¹ Pius VI, apost. litt. contr. civilem cleri constitutionem, 10 mart. 1791.

ut in Episcoporum electionibus populus adesset, unde incenderetur ad tuendum in sua sede Episcopum, quem coram se electum esse novisset ». Et quidem mos iste aliquandiu in Ecclesia viguit: verum, cum continuae exciterentur discordiae, tumultus, caeterique abusus, oportuit populum ab electionibus remove, eiusque testimonium et desiderium circa personam eligendam praeterire. Uti enim S. Hieronymus¹ advertit « nonnumquam errat plebis vulgique iudicium, et in « sacerdotibus comprobandis unusquisque suis moribus favet, « ut **non** tam bonum, quam sui similem quaerat praepo- « situm ».

27. Nihilo tamen minus Nos, in electionis methodo praestituenda, liberam reliquimus ipsi Episcoporum synodo facultatem de dotibus eligendorum ea qua magis vellent ratione exquirendi, provocato etiam, si ita Iuberet, plebis testimonio. Et re quidem vera, etiam post editam Nostram Constitutionem exquisitum illud fuisse ab Armeniis Praesulibus, cum ageretur de eligendo ante tres annos Episcopo pro regionibus Sebastena et Tokatensi, missa ad hanc S. Sedem acta testantur. Non ita vere statuendum censuimus, neque censemus de Patriarchae electione, tum propter dignitatis eius eminentiam, tum quod universis suae regionis Episcopis praepositus sit, tum demum, quia ex actis ad hanc Apostolicam Sedem allatis, patet Patriarcharum cuiusque Orientalis ritus electiones a solis Episcopis peractas fuisse; nisi forte cum peculiare atque extraordinariae circumstantiae aliud postularunt; scilicet ut catholici se a schismaticorum, quibus suberant, potestate et vi tuerentur, et alio sibi Patriarcha quaesito, per hoc ipsum suum ab iisdem schismaticis recessum, veramque et sinceram ad catholicam fidem conversionem veluti confirmarent; quod in electione Abrahami Petri I factum est.

28. Quod vero Apostolicae huic Sedi asseruerimus ius et potestatem eligendi Episcopum in ternaria propositione vel

¹ Lib. 1, advers. Iovinian. n. 34.

extra eam; atque electum Patriarcham inthronizari vetuerimus, nisi antea a Rom. Pontifice confirmatum, illud est quod nonnulli acerbius ferunt, ac lamentantur; et Nobis Ecclesiarum suarum consuetudines et canones oggerunt, quasi a custodia sacrorum canonum recesserimus. Quibus quidem reponi posset illud S. Gelasii praedecessoris Nostri,¹ qui similem calumniam ab Acacianis schismaticis passus « Nobis, aiebat, opponunt « canones, dum nesciunt quid loquantur: contra quos hoc « ipso venire se produnt, quod primae Sedi sana rectaque « suadenti parere refugiunt ». Ipsi enim sunt canones, qui omnimodam B% Petri divinam auctoritatem in universam ecclesiam agnoscunt; eumque, ut in Ephesina Synodo² dictum est, ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus vivere et iudicium exercere praedicant. Merito proinde Stephanus Episcopus Larissae his, qui reputabant de privilegiis Ecclesiarum regiae urbis Constantinopolitanae aliud minui per interventionem Romani Pontificis, confidenter respondere potuit: « Auctoritas Sedis Apostolicae, quae a Deo et Salvatore « nostro summo Apostolorum data est, omnibus sanctarum « ecclesiarum privilegiis antecellit, in cuius confessione omnes « mundi requiescunt ecclesiae³ ».

29. Profecto, si historiam vestrarum regionum mente repetatis, exempla vobis occurrent Romanorum Pontificum, hac utentium potestate, cum eius exercitium necessarium existimarunt ad incolumitatem ecclesiarum Orientalium. Idcirco Agapetus Rom. Pontifex Anthimum auctoritate sua a Constantinopolitana sede deturbavit, eique Mennam absque ulla synodo suffecit. Et Martinus I praedecessor Noster Ioanni Episcopo Philadelpiae vicem suam commisit in Orientis partibus,⁴ atque *ex apostolica auctoritate*, ipse ait, *quae data est*

¹ In Commonit. ad Faustum n. 5.

² Oecumeh. Syn. Ephesin. Act. 3.

³ Steph. Lariss. Episcopus in Libell. oblat. Bonif. II et Rom. Syn. an. 531.

⁴ Epist. ad Ioann. Philadelph. Labbe Collec. Concil. ed. Venet. T. VII, col. 22.

nobis a Domino per Petrum sanctissimum et principem Apostolorum, praecepit memorato Episcopo, ut constitueret per omnem civitatem eorum, quae sedi tum Hierosolymitanae, tum Antiochenae subsunt, Episcopos et presbyteros et diaconos. Et si ad recentiora tempora decurrere placeat, Mardensem Armenorum Episcopum huius Apostolicae Sedis auctoritate electum et consecratum noscitis ; quam demum curam Ciliciae Patriarchis praedecessores Nostri concesserunt, Mesopotamiae regionis administratione ad beneplacitum S. Sedis iisdem attributa. Et haec quidem omnia consentanea omnino sunt supremae Romanae Sedis potestati ; quam Armenorum Ecclesia, si luctuosa schismatis tempora excipiantur, agnovit semper, praedicavit, et reverita est. Neque mirum, quandoquidem etiam apud vestrates a catholica fide adhuc alienos, firma manet et viget antiqua traditio, magnum illum Episcopum et Märtyrern, quo gentis vestrae Illuminatore merito gloriamini, quemque Chrysostomus¹ solem appellavit in partibus Orientalibus nascentem, cuius radorum splendor usque ad Graecorum gentem pertigit, potestatem suam ab Apostolica Sede accepisse ; ad quam longo atque difficili itinere minime deteritus, coram accedere non dubitaverit.

30. Causae autem, gravissimae illae quidem, Deus testis est, diuque ante a Nobis et vetera et recentiora recolentibus mature perpensae, Nos impulerunt, ut ad hanc demum dispositionem, non ex alicuius suggestionem, sed motu proprio et ex certa scientia deveniremus. Quisque enim facile intelligit, a recta Episcoporum electione pendere aeternam et cum ipsa quandoque temporalem populorum felicitatem ; eique attentis praesertim locorum ac temporum adiunctis ea ratione consuli debuisse, ut ad Apostolicam Sedem, unde processit, instituentium sacrorum Antistitum auctoritas omnis revocaretur. Cuius tamen potestatis exercitium ita temperare visum est, ut Episcoporum synodo maneret potestas Patriarcham eligendi ;

¹ **Encom. S. Greg. Armenor. Illumin. ex homiliar. Armen, in Oper. S. Io. Chrysost. Parisiis 1864. Tom. 12, c. 943.**

eiusque simul esset tres idoneos viros ad vacantes sedes Nobis proponere, ut in memorata Nostra Constitutione sancitum fuit.

31. Qua etiam in re ut desides excitarentur, bene currentibus stimulus adderetur, sperare Nos ediximus vere idoneos viros tantoque dignos munere propositum iri, ne unquam *cogerentur* alium, licet non propositum, vacanti sedi praeficere; quod etiam in methodo¹ anno 1853 a Nobis constituta eodem prorsus consilio cautum fuerat. Accepimus, et ex his ceteroquin mitissimis verbis aliquos arripuisse occasionem suspicandi, ne illusoria futuca sit nulliusque apud Nos momenti synodalis Episcoporum propositio: alios autem ulterius progressos excogitavisse, latere in hisce verbis propositum committendi Armenorum curam Latinis Episcopis. Equidem nullam ineptae huiusmodi criminationes responsionem merentur: has enim preferre iis tantum licet, qui evanuerunt in cogitationibus suis, et trepidaverunt timore, ubi non erat timor. De Nostro iure extra ternariam propositionem eligendi, silendum non esse duximus, ne quis umquam futuris quibusque temporibus Apostolicam Sedem adigeret ad eius usum exercendum. Hoc vero ius ac debitum, etiam tacentibus Nobis, Bmi Petri cathedrae integrum mansisset: quae enim ab ipso Christo Deo ei data sunt iura et privilegia, impeti quidem possunt, convelli non possunt; neque in hominis potestate est divino iuri renunciare, quod aliquando ex ipsius Dei voluntate exercere adigeretur.

32. Ceterum, etsi undeviginti iam abhinc annis haec Armenis edicta fuerint et pluries de eligendis Episcopis actum sit, numquam hactenus contigit, ut Nos ea potestate usi fuerimus, ne tum quidem, cum recentiori tempore, post editam Constitutionem *Reversurus*, ternariam quamdam propositionem acciperemus, e qua Episcopum eligere non potuimus. Quam proinde a synodo Episcoporum iuxta praescriptas a Nobis leges inno-

* **Instruct. Licet, 20 august. 1853.**

vandam ediximus, quin alium non propositum eligeremus : quominus vero id fieret, novum schisma quo Armenorum ecclesia dilaceran coepit, hactenus impedimento fuit. Porro futurum confidimus, numquam calamitosa adeo tempora Armeniis catholicis ecclesiis fore ventura, ut Romani Pontifices compellatur viros iisdem praeficere ab Episcoporum synodo non propositos.

33. Pauca addere iuvat de vetita Patriarcharum inthronizatione ante apostolicam huius S. Sedis confirmationem. Patriarcharum electionem numquam firmam ratamque habitam fuisse absque Romani Pontificis assensu et confirmatione, veterum monumenta testantur ; quam proinde confirmationem ab electis ad patriarchales sedes expetitam fuisse, ipsis etiam imperatoribus deprecantibus, compertum est. Ita, ut in re notissima alios omittamus, Anatolius Constantinopolitanus Episcopus, vir certe de Apostolica Sede non optime meritus; quin et ipse Photius primus Graeci schismatici auctor, ut electiones suae Romani Pontificis firmarentur assensu, flagitarunt, interventione quoque usi imperatorum Theodosii, Michaelis, et Basilii. Maximum vero Antiochenum Episcopum idcirco Patres Calcedonenses¹ in sua sede consistere voluerunt, etsi latrocinialis Ephesinae synodi in qua Domno suffectus fuerat, acta omnia irrita déclarassent, eo quod « sanctus et beatus Papa, qui episcopatum sancti ac venerabilis Maximi Episcopi Antiochenae Ecclesiae confirmavit, iusto satis iudicio eius meritum approbasse visus esset ».

34. Quod si de illarum ecclesiarum Patriarchis agatur, quae recensión aevo ad catholicam unitatem eiurato schismate reversae sunt, neminem eorum invenietis, qui Rom. Pontificis confirmationem non expetierit ; quos omnes iisdem Romani Pontifices datis litteris ita confirmarunt, ut eos simul Ecclesiis suis instituentes praeficerent. Factum quidem est, ut Apostolica Sede tolerante propter regionum longinquitatem, itinerum

¹ Concil. Chalcedon. Act. X.

pericula, et impendentia saepe saepius damna ab schismaticorum eiusdem ritus praepotentia, electi Patriarchae ante Summi Pontificis confirmationem potestate uterentur, quod etiam in Occidente propter necessitates Ecclesiarum et utilitates dispensative iis concessum est,¹ qui essent valde remoti. At par est animadvertere, cessasse huiusmodi causas, sublatis itinerum difficultatibus, et ereptis catholicis beneficio summi Othomanici Imperatoris a civili schismaticorum potestate. Nemo autem non videt, ita tutius provideri catholicae fidei conservationi, quam perturbare pro lubitu posset ante receptam Apostolicam confirmationem qui tanto indignus officio in patriarchalem sedem insiliret; vel certe perturbationum occasiones praepediri, quae oriri possent, si quando electus patriarcha a S. Sede Apostolica reiectus, e suo loco cedere deberet.

35. Profecto si res attente introspiciatur, apparebit, quaecumque in Nostra Constitutione sancita sunt, omnia ad catholicae fidei conservationem et incrementum, nec non ad veram Ecclesiae libertatem, auctoritatemque Episcoporum vindicandam conspirare; quorum iura et privilegia, quae in Apostolicae sedis firmitate solidantur, roborantur, conquiescunt, Romani Pontifices, supplicantibus Episcopis cuiusque dignitatis, gentis vel ritus, contra haereticos vel ambitiosos, strenue semper defenderunt.

36. De nationalibus vero, uti aiunt, iuribus opus non est ut pluribus respondeamus. Si enim de civilibus tantum agitur, ea in potestate sunt supremi Principis; cuius est de illis rite diiudicare ac decernere, prout ad subditorum utilitatem expedire censuerit. Si forte autem de ecclesiasticis res intelligenda sit, nemo unus ignorare potest, nulla nationalia seu populorum iura in ecclesiam eiusque hierarchiam et ordinationes, catholicos umquam novisse. Etsi enim undique gentes ac nationes in Ecclesiam confluxerat, omnes tamen in unitate sui nominis

¹ **Concil. Later. IV, can. 26.**

ita Deus adunavit sub eo, quem universis praefecit, supremo Pastore B. Petro Apostolorum Principe, ut iam non sit, uti monebat Apostolus, Gentilis et Iudaeus, Barbarus et Scytha, servus et liber, sed omnia et in omnibus Christus :¹ ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in aedificationem sui in charitate.² Dominus enim non modo nullam gentibus aut nationibus dedit potestatem in Ecclesiam, sed eas, iniuncto debito credendi,³ docendas commisit Apostolis ; unde et Beatus Petrus,⁴ convenientibus Apostolis et senioribus palam edixit, eligisse Deum, per os suum audire gentes verbum Evangelii et credere,,

37. At etiam summi Imperantis iura a Nobis violata fuisse dicuntur. Vulgaris haec est longoque haereticorum usu detrita calumnia ; quam primitus contra Christum Deum a Iudaeis excogitatam, ethnici apud romanos imperatores, mox haeretici apud principes etiam catholicos saepissime adhibuerunt, atque utinam et in praesentia non adhiberent. Quare S. Hieronymus⁵ scripsit « adulari haereticos regali fastigio, et hanc habere consuetudinem, ut superbiam suam regibus imputent, et quod ipsi faciunt rex fecisse videatur : sanctos viros ac praecones fidei accusare apud eum, et iubere doctoribus ne praedicent in Israel, ne contra regis faciant voluntatem, quia Bethel, hoc est *domus Dei* et falsa ecclesia sanctificatio regis sit et domus regni ». Has quidem impudentissimas calumnias contemptu ac silentio obterere satius esset, adeo a catholicae fidei doctrinis, Nostrisque moribus et institutis alienae sunt. Verum simplicibus et imperitis utilissimum est providere, ne damno afficiantur male et sinistre de Nobis

* Coloss. III, 11.

² Ephes. IV, 16.

³ Matth. XXVIII, 19.

⁴ Act. XV, 7.

⁵ Comment, in Amos cap. VII, vv. 10, 11.

et de Apostolica Sede existimantes, ob malignorum dicteria, « qui ex eo quod alios incessunt, vitiis suis opem ferre moliuntur ». ¹

38. Ecclesiae igitur catholicae doctrina est ab ipso Christo Deo accepta, et a sanctis Apostolis tradita, reddenda esse Caesari quae sunt Caesaris, Deo autem quae Dei sunt; quapropter et praedecessores Nostri numquam omiserunt, cum opus fuit, debitam principibus fidem et obedientiam inculcare. Quo fit, ut imperatoris propria sit civilium rerum administratio, res autem ecclesiasticae ad sacerdotes omnino pertineant. His autem rebus ☉a omnia sunt accensenda quae ad exteriorem, uti aiunt, Ecclesiae disciplinam constituendam et sancendam necessaria sunt: haeticum enim esset asserere, uti iam definitum fuit a recol. mem. Pio VI praedecessore Nostro ² usum huius potestatis a Deo acceptae, abusum esse auctoritatis Ecclesiae. Haec autem distinctio potestatum ut plane integra servaretur, Apostolica Sedes plurimum semper adlaboravit; et saecularium principum in rebus ecclesiasticis immixtionem, quae *spectaculum novum* et *Arianae haeresis inventum* a S. Athanasio ³ dicta fuit, sanctissimi quique Praesules aperte improbarunt; quos inter meminisse sufficiat Basilium Caesariensem, Gregorium Theologum, Ioannem Chrysostomum et Ioannem Damascenum. Qui postremus aperte affirmabat ⁴ « neminem « sibi persuasurum Imperatoris edictis Ecclesiam administrari; « sed Patrum institutis regitur, sive ea scripta sint, sive non « scripta ». Quapropter et oecumenici Concilii Chalcedonensis Patres ⁵ in causa Photii Episcopi Tyri aperte proclamarunt, ipsis assentientibus Imperatoris administris, « contra regulas « nihil pragmaticum (hoc est imperiale decretum) valebit; canones Patrum teneant ». Et sciscitantibus iisdem administris

¹ Greg. Nazianz. orat. 43, in laud. S. Basil, n. 68.

² Const. *Auctorem fidei* propos. 4.

³ Hist. Arianor. ad Monach, n. 52.

\ Orat. 2, de sacr. imaginib. n. 16.

⁵ Concil. Chalced. Action. IV.

« num haec de universis pragmaticis decerni sancta Synodus
 « vellet, quae in detrimentum canonum facta sunt, Episcopi
 « omnes responderunt : Universa pragmatica cessabunt : cano-
 « nes teneant, et hoc a vobis fiat ».

39. Duo autem sunt in quibus laesa a Nobis imperialia iura dicuntur, videlicet quod modum in sacrorum Antistitum electione et institutione servandum definiverimus, atque ecclesiastica bona, inconsulta Apostolica Sede, a Patriarcha alienari vetuerimus.

40. Iamvero quid magis ad ecclesiasticarum rerum ordinem pertinere dicendum est, quam Episcoporum electiones? Quas nullibi legimus in sacris litteris, Principum aut populi arbitrio permissas, quae Ecclesiae Patres, oecumenica Concilia, apostolicae constitutiones ad potestatem ecclesiasticam pertinere semper et agnoverunt et sanxerunt? Si itaque cum agitur de Pastore ecclesiastico constituendo Apostolica Sedes modum definiat in iisdem electionibus peragendis servandum, qua ratione dici poterit summi Imperantis iura violasse, cum non alienae, sed sibi propriae potestatis iura exercent? Est quidem eximia et venerabilis in populum sibi commissum Episcopi auctoritas; nil tamen est quod inde timeat civilis potestas, quoniam in Episcopo non inimicum sed assertorem habebit legitimorum iurium eiusdem Principis. Quod si propter humanam infirmitatem secus fieret, Apostolica Sede in talem Episcopum a debita legitimo Principi fide et subiectione vere desciscentem animadvertere minime negligerei Neque verendum, ne quis inimicum erga legitimum Principem gerens animum ad episcopalem dignitatem subrepat; multa enim iuxta Ecclesiae leges in iis, de quorum promotione agitur, antea inquiri solent; ut virtutibus praediti dignoscantur, quas in eis Apostolus requirit. His vero certe non polieret, qui deprehenderetur non servare praeceptum B. Petri Principis Apostolorum¹ « Subiecti estote omni humanae creaturae propter

* 1. Petr. II, 13.

« Deum : sive regi quasi praecellenti, sive ducibus tamquam
 « ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bono-
 « rum; quia sic est voluntas Dei, ut beneficientes obmute-
 « scere faciatis imprudentium hominum ignorantiam; quasi
 « liberi et non quasi velamen habentes malitiae libertatem,
 « sed sicut servi Dei ».

41. Si autem, quod utile visum est primo Othomanorum in Constantinopolitana urbe dominatori eiusque successoribus, placeat civile quoque officium atque administrationem Episcopis aliisque e clero tribuere, non idcirco plena atque integra Ecclesiae potestas in eorumdem electione potest imminui. Absonum enim foret, ut caelestia terrenis, spiritualia civilibus posthaberentur et inservirent. Ceterum integrum semper esset summo Imperanti civilem personam et potestatem alteri tribuere, si quandoque ita expedire iudicaret, pleno tamen et libero manente catholicis Episcopis ecclesiasticae potestatis exercitio. Id autem alias evenisse, quin etiam speciali diplomate celsissimi Imperatoris Othomanici anno 1857 factum fuisse, satis compertum est.

42. Quae quidem omnia cum iam Nostro nomine et mandato significata aperte fuerint Othomanicae Aulae a Vener. Fr. Archiepiscopo Thessalonicensi, cum legatione Nostra extraordinaria Constantinopoli fungeretur; a calumniosis hisce et obsoletis diceriis refricandis cessandum omnino esse liquet nisi qui ex adverso sunt invidiosi, et magis studiosi partium quam veritatis velint reputari.

43. Vehementissime autem admirati sumus, cum Nos impeti audivimus ob innovatam et confirmatam a Nobis legem circa bonorum ecclesiasticorum alienationem, quasi nedum imperialia iura invadere, verum et ipsa Ecclesiarum Armeniarum bona Nobis vindicare vellemus. Ecclesiastica bona ad ecclesias pertinere non minus certe quam civium bona ad cives, earumque sub potestate esse, non tam canones sanxerunt, quam ipsa naturalis ratio cuique suasit. Eorundem vero bonorum administrationem primis Ecclesiae saeculis Epi-

scoporum arbitrio et conscientiae commissam, subsequentium Conciliorum decreta moderari non praetermiserunt, editis legibus, quibus definiretur qua ratione et quas ob causas administratio gerenda foret, alienatio permittenda: qua in re, circumscripta est vetus illa Episcoporum potestas; et synodorum vel quandoque maiorum Praesulum prudenti arbitrio permessa. Cum vero satis adhuc consultum non videretur ecclesiasticorum bonorum indemnitati sive ob synodorum infrequentem celebrationem, sive alias ob causas, Apostolicae Sedis intercedere auctoritas debuit; qua cautum est, ne ecclesiarum bona, inconsulto Romano Pontifice, alienarentur.

4.4. Quod quidem ad earumdem utilitatem tam grave et necessarium visum est, ut ad eius legis observantiam, interposita iurisiurandi religione, electos ad cathedrales, metropolitanicas, vel etiam patriarchales Ecclesias obstringere sese debere multo ab hinc tempore statutum sit. Et hoc quidem iuramentum ab Orientalis etiam ritus Patriarchis quoad bona mensae suae praestitum fuisse, ex quo primum ad catholicam veritatem et unitatem eorumdem Ecclesiae reversae sunt, acta testantur quae sunt in apostolicis Nostris archivis; et nemo unus ex eis est, qui legis praedictae observantiam iuramento non promiserit. Idipsum factum est et fit quotidie ab Episcopis latini ritus cuiuslibet gentis, regni vel reipublicae, quin umquam civiles potestates conquestae fuerint sua idcirco iura violari. Et merito: his enim legibus Romanus Pontifex nihil praesumit, nihil sibi arrogat; sed totus in eo est, ut spectata ecclesiarum utilitate vel in singulis casibus quid ab Episcopo fieri expediat, collatis consiliis definiat, vel ipsi Episcopo definiendi faciat potestatem; non dissimili ratione ac pater familias cum filiis suis agendum putaret. Quod autem, subiectis iam Patriarchis ea lege qua, inconsulta Apostolica Sede, bona mensae suae alienare vetantur, hoc ipsum in Nostra Constitutione decernendum duxerimus de aliis ecclesiasticis bonis, id non sine gravissimis causis, de quibus optime novimus Deo a Nobis reddendam rationem, factum fuisse, nemo unus qui recte

iudicare velit poterit suspicari. Novisse sufficiat, quod profecto quisque sapiens intelliget, Ecclesiarum indemnitati, et bonorum ecclesiasticorum conservationi eo pacto tutius et efficacius consultum esse, quin legitimis cuiusque iuribus praeiudicium fuerit illatum per memoratam Nostram Constitutionem.

45. Quomodo vero hisce Nostris decretis summi Imperantis iura, uti aiunt, laesa fuerint, ingenue fatemur Nos nullo pacto intelligere; tantum abest ut hoc vel voluerimus, aut fieri posse existimaverimus. Nam si dici non potest, iisdem iuribus repugnare eam potestatem, qua pollent in ipso Othomano imperio Patriarchae et Episcopi circa bonorum ecclesiasticorum procurationem, neque iisdem repugnare dicenda illa est, quam Apostolica Sedes pro suo debito et iure exerit, cum modum praefinit, sua etiam auctoritate interveniente, quo sacrorum Antistites ea uti debeant, ut sit in aedificationem, non in destructionem. Quo pacto provisum a Nobis fuisse patet bonorum ipsorum incolumitati, remque utilem quam maxime futuram ecclesiis catholicis, quae per Orientem constitutae sunt: quod ubi contentiones deferbuerint, omnes agnoscent; posterii autem, si tamen hae leges religiose custodiantur, procul dubio experientur. Cum vero libertatem illarum summus Imperans Othomanicus decretis suis asseruerit, earumque patrociniū se gerere humanissime Nobis significaverit, non dubitamus, quin re inspecta qualis revera est, et disiectis superstructis adversantium calumniis, laetari potius debeat, quam dolere de his, quae in evidentem illarum utilitatem cessura sunt.

46. Neque minus calumniosum est commentum illud a recentioribus quibusdam excogitatum, et ab Orientalibus dissidentibus percipide exceptum, qui Romanum Pontificem, qua Christi Vicarius est, traducere non erubuerunt uti *externam* quamdam auctoritatem, quae interiori regnorum et nationum regimini sese inserat: quod omnino prohibendum aiunt ut sarta tecta summo Imperanti sua iura maneant, et omnis occludatur via, ne alii principes ad similia audenda incitentur.

47. Iamvero quantum haec falsa sint, quantum a recta

ratione aberrant et a catholicae Ecclesiae divina ordinatione, facile est intelligere. Falsum enim imprimis est Romanos Pontifices a limitibus suae potestatis recessisse, vel in regnorum civilem administrationem sese inseruisse, et iura Principum usurpasse. Quod si idcirco eà calumnia Romani Pontifices notantur, quod de Episcoporum et sacrorum Ecclesiae ministrorum electionibus, vel causis, aut de aliis quibuslibet ad ecclesiasticam disciplinam, etiam quam exteriorem vocant, pertinentibus aliquid decernant, alterutrum est admittendum vel ignorari scilicet, vel refici divinam ideoque immutabilem catholicae Ecclesiae ordinationem. Haec quidem stabilis semper mansit et manebit: neque ullo pacto exigi potest, ut mutationibus sit obnoxia, iis praesertim in locis, in quibus propria catholicae religioni libertas atque securitas imperialibus etiam summi Principis decretis asserta fuit. Cum enim catholicae fidei dogma sit, unam esse Ecclesiam, et Romanum Pontificem esse eiusdem caput et omnium christianorum patrem ac doctorem existere, is certe nulli ex Christianis, nulli ex peculiaribus Christianorum Ecclesiis extraneus dici poterit, nisi forte quis contendere vellet, membris extraneum esse caput, filiis patrem, discipulis magistrum, gregi pastorem.

48. Caeterum quia *extraneam auctoritatem* appellare non dubitant Apostolicam Sedem, Ecclesiae unitatem ea loquendi ratione discindunt, vel eius discindendae occasionem praebent, quoniam B. Petri successori et titulum et iura universalis Pastoris eo ipso denegant; deficientes idcirco vel a debita catholicae Ecclesiae fide, si eiusdem filiis ipsi accenseantur, debitam eidem libertatem impetentes, si foris sint. Christus enim Dominus aperte tradidit,¹ et scire et audire oves vocem pastoris, eumque sequi; ab *alieno* autem fugere, *quia non noverunt vocem alienorum*. Si itaque extraneus, hoc est alienus alicui peculiari Ecclesiae dicatur Summus Pontifex, aliena proinde et ipsa erit ab Apostolica Sede, hoc est ab Ecclesia catholica; quae una et sola est super Petrum voce Domini fundata. A

¹ Ioan. X. 5

quo fundamento qui eam seiungunt, non iam divinam et catholicam servant, sed *humanam conantur ecclesiam facere*;¹ quae utpote humanis tantum nationalitatis uti aiunt vinculis colligata, neque sacerdotum cathedrae B. Petri firmiter adhaerentium glutino copularetur, neque in eiusdem solidaretur firmitate, neque esset iuxta connexam et ubique coniunctam Ecclesiae catholicae unitatem.

49. Haec omnia, Ven. Fratres ac dilecti Filii, in praesenti rerum discrimine vobis scribenda duximus, qui coaequalem sortiti estis Nobiscum fidem in iustitia Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi, ut vestram excitaremus in commonitione sinceram mentem. Videtis enim apud vos etiam impleri quod sancti Dei Apostoli dudum praedixerant, venturos scilicet in novissimis diebus in deceptione illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes. Studete igitur, ne transferamini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium; quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant et volunt convertere evangelium Christi. Vere enim evangelium Christi convertere volunt, qui positum ab eodem Christo Deo Ecclesiae suae fundamentum submovere conantur; et universalem curam pascendi oves et agnos B. Petro in evangelio commissam vel negant vel évacuant. Equidem « fieri haec Dominus permittit » et patitur, * manente propriae libertatis arbitrio, ut dum corda « vestra et mentes vestras veritatis discrimen examinat, pro-
« batorum fides integra manifesta luce clarescat ». Eos tamen in peius quotidie proficientes vos devitare opus est iuxta praeceptum Apostoli; et neminem talibus communicantem ad vestrum recipere qualibet subreptione consortium, uti hactenus praeclare constanterque fecistis, ut catholicam fidem in cordibus vestris intemeratam servetis.

50. « Sed neque vos quisquam circumvenire pertentet, uti « a veteribus schismaticis factum est,³ quod dicant *non de reli-*

¹ S. Cyprian, epist, ad Antonian. n. 24.

² S. Cyprian. Lib. de Unit. Eccles, n. 10.

³ S. Gelasius epist. 18. ad Episc. Dardan. n. 6.

« *gione sed de moribus esse certamen*, vel Apostolicam Sedem non
 « causam communionis catholicae fideique tractare, sed iniuriam
 « dolere, cur videatur ab (eis) fuisse contempta ; quoniam haec
 « et huiusmodi, quatenus simplices quosque decipiant, hi qui
 « in errore sunt positi spargere non quiescunt ». Manifestum
 enim iam est ex eorum declarationibus, et scriptis quoque in
 vulgus editis, aperte impugnare primatum iurisdictionis a Christo
 Domino in persona B. Petri Apostolicae huic Sedi tributum,
 dum illius exercendi in Ecclesias ritus Orientalis ius impetitur:
 cuius proferendi erroris turbulentos aut imperitis mentibus occasio
 seu praetextus, non autem causa esse potuit aut potest memo-
 rata Constitutio Nostra. « Sedes autem Apostolica¹ in tantum
 « non contumeliam dolet, sed fidem defendit, communionem
 « sinceram, ut hodie cuncti, qui in eius visi sunt prorupisse
 « despectum, si ad integritatem fidei communionisque catho-
 « eae — vere et ex animo poenitentes - revertantur, secundum
 « regularum tramitem paternarum toto cordis affectu venientes
 « et plena charitate suscipiat ». Quod ut piissimus Deus indul-
 gere dignetur et Nos in humilitate cordis Nostri iamdiu enixe
 flagitamus atque ut vos etiam idem faciatis, et desideramus
 et volumus.

51. De cetero, Ven. Fratres et dilecti Filii, confortamini
 in Domino et in potentia virtutis eius : accipite armaturam Dei
 ut possitis stare in die malo, sumentes in omnibus scutum fidei ;
 neque animam vestram faciatis pretiosiore quam vos. Memen-
 tote Maiorum vestrorum, qui exilia et carceres et ipsam mortem
 perpeti non timuerunt, ut praeclarissimum verae et catholicae
 fidei donum et sibi et vobis conservaret : probe enim sciebant,
 non illos timendos esse, qui occidunt corpus, sed eum, qui potest
 et animam et corpus perdere in gehennam. Omnem proinde
 sollicitudinem vestram proiicite in Deum ; ipsi enim cura est
 de vobis, et non patietur vos tentari supra id, quod potestis,
 sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. In

¹ S. Gelasius loc. cit.

quo exultabitis modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus, ut probatio vestrae fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniatur ad laudem et gloriam et honorem in revelatione Iesu Christi. Obsecramus denique vos per nomen eiusdem Dei et Salvatoris nostri, ut idipsum et dicatis et faciatis omnes, et sitis perfecti in eodem sensu et in eadem sententia, solliciti servare unitatem fidei in vinculo pacis. Et pax Dei, quae exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligendas vestras in Christo Iesu Domino nostro: cuius nomine et auctoritate Apostolicam Benedictionem Vobis, Ven. Eratres ac dilecti Filii in communionem et obedientiam Apostolicam Sedis perseverantibus, peramanter impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die sexta Ianuarii anno MDCCCLXXXIII, Pontificatus Nostris anno vigesimo septimo.

PIUS PP. IX.

RESTITUTIONIS IN INTEGRUM ET NULLITATIS
PROFESSIONIS.

Die 3 Maii 1872.

Compendium facti. In monasterio AT monialium in Sicilia, quod plene suberat iurisdictioni Episcopi, posita fuit educationis causa puella quinquennis vel septennis Maria. In eodem monasterio aderant tres moniales cognatione iunctae cum eadem puella, idest amita et duae aviae. Cum Maria ad eam pervenisset aetatem, qua monialium tyrocinium facere posset, iuxta monasterii praescriptum per sex menses in domum paternam rediit; inde anno 1858 in Novitiatum ingressa est tamquam Chorista: die vero 30 Augusti 1859 renuntiavit omnibus iuribus favore patris, et sequenti die vota solemniter emisit

Septem et amplius annis elapsis, mense Septembri 1866, moniales illae omnes expulsae fuerunt e monasterio vi subalpini Gubernii, et ab initio prohibitae quoque sunt, quominus monasticam vestem induerent. Maria in parentum domum rediens atque saecularem vestem induens, non amplius dimisit.

inde S. Sedi supplicavit ad obtinendam Restitutionem in integrum, et declarationem nullitatis professionis. Remissis de more ad Ordinarium (Vicarium Capitularem) precibus pro informatione et voto, responsoque habito, reque ad SSmum relata, rescriptum prodiit tenoris qui sequitur: « Ex audientia SSmi
« die 8 Iunii 1870. Sanctitas sua, audita relatione Ordinarii
« dioecesis N, eidem facultates necessarias et opportunas bene-
« gne tribuit conficiendi processum super causis restitutionis
« in integrum et nullitatis professionis, servata in substantia-
« libus Constitutione s. m. Benedicti XIV, *Si datam*, cum
« potestate, si opus fuerit, subdelegandi quoad testes absentes,
« Ordinarios Dioecesum, in quibus forsitan iidem commoran-
« tur. Insuper eadem Sanctitas sua mandavit remitti proces-
« sum ad hanc S. Congregationem, cui indulset, ut non obstante
« lapsu termini canonici, causam tam super restitutione in
« integrum, quam super nullitate professionis in plenario con-
« ventu summarie proponat atque definiat. Contrariis quibus-
« cumque etc. ».¹

¹ In Litteris Apostolicis in forma Brevis datis pro Sicilia die 28 Ianuarii 1864, quas habes in *vol. III., pag. 186*, praescribitur modus, quo causae ad forum ecclesiasticum pertinentes, abolito Iudice delegato eiusque tribunali, iudicari possint ac debeant. In articulo autem XIII statuitur modus iudicandi causas ie restitutione in integrum ob elapsam quinquennium a Synodo Tridentina statutum et praescribitur, quod post habitas informationes, quibus a S. Sede dignoscatur preces Regularis reclamantis iustis inniti argumentis, Romanus Pontifex unum aut plures Episcopos eiusdem Siciliae Insulae designabit, qui ad tramites iuris sine appellatione iudicium emittant super restitutione in integrum concedenda vel deneganda, ut deinde causa disceptari possit super nullitate aut validitate professionis, prout uberius ibidem statuitur. Sed in praesenti causa ob peculiare vicissitudinum circumstantias, SSmus Pater aliter constituit, ut patet ex superiori Rescripto.

Eiusmodi Rescripto habito, Vicarius Capitularis nominavit Defensorem professionis, qui iuramentum dedit et *Interrogatoria* concinnavit : iam pridem oratrix sua *Capitula* praesentaveram Item subdelegava Vicarium Foraneum, qui erat in loco, quo nata fuerat Maria, ut testes ibi existentes vocaret et examinaret, alio ibi deputato Defensore professionis : testes inducti fuerunt examini subiecti, quorum omnium Vicarius Foraneus iuramentum suscepit, quique praeterea firmarunt sua testimonia propria subscriptione, adiecta etiam subscriptione Defensoris.

Transmisso inde Romam processu, eoque ex officio tradito Consultori, ut Votum pro veritate conscriberet, remissum inde de more est tum Votum, tum processus ad Defensorem professionis ex officio Romae constitutum, ut animadversiones suas faceret, quibus omnibus paratis, causa coram S. Congregatione, ut iudicaretur, proposita est.

Disceptatio synoptica.

CONSULTORIS VOTUM. Consultor in dicto Voto (quod in sua substantia refero) omnia adamussim perscrutavit, cum sit causa quae in facto, in quo t ita consistit, est difficilis ; atque omnia testimonia ita expendit, ut recto quodam tramite, difficultates occurrentes vel solvens vel componens, ductus sit ad opinandum professionis nullitatem ex vi illata per timorem, quem reverentialem appellamus.

Initio Voti de processu egit, ostendens ordinem iudicarium et substantiales praescriptiones Benedictinae Constitutionis *Si datam*, esse servatas. Sane uterque Defensor professionis a Vicario Capitulari deputatus iuraverat iuxta praescriptam formam : citati fuerant tum actricis pater, tum amita, tum avia; altera enim decesserat, quae complices reputabantur : testes examinati fuerant regulariter *secreto et singillatim* .-fuerunt omnes interrogati tam super Capitulis actricis, quam super Interrogatorio Defensoris et coram eodem Defensore : omnes et singuli firmarunt suam depositionem, vel Tabellio pro illiteratis.

Quoad testes. Undecim auditi sunt testes, quorum septem moniales Choristae, quatuor erant septuagenariae aetatis, tres mediae aetatis: aliae duae mulieres, quae Conversae antea fuerant in eodem monasterio, nunc matrimonio iunctae, mulier amica familiae Mariae et provectae aetatis, atque altera mulier iampridem ancilla eiusdem familiae. Animadvertit autem harum omnium testimonia speciem veritatis praeseferre, et varietate narrationum excludere videri collusionem et conductum.

Auditi praeterea sunt frater Mariae, mater, eiusque avus» denique pater; haec quidem conformia sunt Benedictinae Constitutioni, *Si datam*, edicenti: « citari et audiri debent tum « Defensores monasterii . . . tum ipsius professi consan- « guinei, sive propinqui, sive alii, quibus bona sua donavit aut « cessit: omnes quorum interest illius professionem sustineri: « in primis ii, qui iudicati erunt auctores, aut complices metus « incussi ».

Pater petit, ut quamprimum declararetur professionis nullitas, quod cognoverat, quamquam nimis sero, filiam suam divina vocatione destitutam esse.

Amita et avia validam reputarunt professionem: imo amita acri quadam et proluxa ratione id affirmabat dicens per exitum e monasterio mutasse Mariam consilium: mentiri contra vota: sibi curare falsa testimonia: moniales ceteras deponere in odium eiusdem amitae, ut se de ipsa vindicarent etc.

Animadvertibat autem Consultor, eiusmodi exaggeratam professionis defensionem scriptam videri ab aliquo viro forensi nec verisimile esse omnes testes falsa dixisse, praesertim quatuor septuagenarias moniales, quarum una iampridem fuerat monasterii Abbatissa: eo magis quod testes non ostenderent odium vel simultatem adversus amitam, quamvis deponerent de eius praedilectione erga neptem et de cura habita ut neptis monialis fieret.

Haec quoad extrinseca: gracjum faciens Consultor ad causae meritum, et primo quoad restitutionem in integrum, ostendit, durante quinquennio ad reclamandum utili, ope fra-

tris Mariam sibi curasse sub obtentu infirmitatis medicum testimonium, ut e monasterio egrediens, posset agere pro nullitate professionis: denique fidem medicam eo die quo obtinuerat, repentina animi exagitatione lacerasse.

Ultimis annis, quibus in monasterio mansit, amita testante, morbo Maria fuit correpta, atque exire e monasterio cogebatur ut commode curaretur balneorum ope; medica fide obtenta eidemque ab amita exhibita, eam fidem illico laceravit dicens: *rem inutilem!* atque simul, huius rei causa, peccati insimulavit amitam, quod moniali professae non liceret e monasterio sine gravi causa exire. Atque eadem amita in dicta defensione fassa est, Mariam semper se in monasterio habuisse et declarasse monialem professam, quin unquam de sua professione dubitaret.

Cum itaque una tantum vice utili tempore Maria reclamare tentaverit, sed inde acquieverit, non videbatur Consultori dandam esse restitutionem in integrum, obsistente Tridentina lege: *Non audiatur nisi intra quinquennium tantum a die professionis.*

Sed, cum iudicium restitutionis in integrum hodie maxime pendeat ab examine causarum, quae afferantur ad probandam professionis nullitatem, Consultor in hanc secundam quaestionem devenit, ex qua exitus causae plene derivât.

In examen itaque revocans causas nullitatis professionis, animadvertit, gravem metum in constantem virum cadentem numquam habuisse locum: immo neque timorem, quem appellant reverentialem, si ad hunc constituendum requirantur permissiones et minae, quas pater exequi soleat, etc., ut plures auctores tradunt: hunc enim timorem ex percussionibus vel minis a themate exulare. Sane, testibus fatentibus, Maria diligebat patrem et pater eam vicissim: diligebat parentes. Refero verba aliquarum testium: «Post professionem Maria bene loquebatur de patre, cui omnem amorem ostendebat: non ita erga matrem; putabat enim matrem velle ut ipsa monialis omnino esset: erga amitam et avias se indifferentem

« demonstrabat ». Item : « Amore et obsequio patrem prosequatur, amitam et avias: sed querebatur de matre, ita ut molestia afficeretur, si mater ad monasterium accederet ». Item : « Patrem praediligebat; matrem quodammodo repudiabat dicens, eius esse curare ut monialis non fieret; et culpam in matrem cadere, cur monialis esset ». Cui et confessio iudicialis matris consonat. Quare, concludebat Consultor, si non aliud criterium sit admittendum praeter metum gravem aut timorem reverentialem cum percussionibus et minis modo descriptum, causam actam esse, et professionem validam esse dicendam: constare enim tantum ex processu determinatam patris voluntatem ut filia monialis fieret.

Maria praeterea in suis *Capitulis* contra professionis validitatem indicabat quoque factum quoddam eius amitae, quae, cum ageretur de 'dandis suffragiis post Novitiatum pro admissione vel exclusione a Professione, una vocali absente, sine ullo mandato suffragium eiusdem absentis dedit pro sua nepte Maria: de quo facto plures quaerimoniae inde ortae sunt inter moniales.

Sed Consultor animadvertit, neque hoc factum in nullitatem professionis influere: tum quia omnes tandem moniales acquieverunt; et cum actus non sit per se nullus, sed exceptione possit annullari,¹ cum tandem omnes acquievissent, ratum habitum esse habendum: tum quia, fatentibus testibus, suffragium illud, sive adesset sive deesset, non iuvaret, propterea quod omnia suffragia lata longe superarent duas tertias partes iuxta monasterii Constitutiones requisitas.

Hisce autem praemissis, Consultor textum referens in cap. *Nullus de Regul.*, in quo dicitur: *Nullus tondeatur, nisi in legitima aetate et spontanea voluntate; factaque animadversione, quod votum a voluntate accipit nomen, quasi a primo movente ac proinde obligatio voti ex propria voluntate et intentione causatur*, S. Thomas, 2, 2, q. 88, art. j ad j; art. j

¹ Confer similia, quae adnotata sunt in disceptatione causae *Super deliberatione capitulari* in vol. I, p. 153 et seqq.

ad j; ostendere studuit professionis nullitatem ex defectu liberi consensus.

Sane plures fatentur testes, Mariam non habuisse vocationem ad statum religiosum: a statu monastico esse alienam. Quod deprehendebatur tum ex ratione vestiendi, tum ex voluptate curandi comam, quam saepe deosculabatur; tum quod sex menses ante Novitium, quibus in paterna domo fuit, usus saeculares affectavit, dimissis vestibus monasticis, quas induebant Educandae; cuius rei causa pater eam reprehendens monasticam vestem iterum induere obligavit.

Ostendit aversionem monastico statui, cum non semel dixerit cum aliqua teste, se nolle monialem fieri: quadam vice, indignationis actu, proficiens cocollam quam suebat, verba spretus in cocollam, tamquam rem abominandam, protulit. In domo paterna degens et interrogata ab ancilla, cur eiusmodi adversam voluntatem parentibus non patefaceret, respondit, *se animum non habere id voce patefaciendi: posse tamen eos commode cognoscere ex sua agendi ratione.* Atque id temporis tristitia affecta vixit; haec omnia plene confirmat altera testis. In monasterium rediens, ob insanias, quibus agitabatur, rogata, cur animadversionem hanc suam non referret parentibus, respondit, *se animum non habere.* Quare in monasterium lugens ingressa est, quod pater vi induxerat, cum ipsa non amplius in monasterio ingredi vellet. Haec omnia testes plene fatentur et repetunt, ita ut apprime constet, Mariam abhorruisse a statu monastico.

Cum mater quadam vice marito suggesserit ut filiae in monasterium ingressus suspenderetur, responsum accepisse fertur: *antea de hoc cogitare debuerat Maria! Cum nunc multas impensas fecerim aut moriatur aut vivat monasterium ingreditur.*

Sed quod omnino constat illud est, quod Maria, praeter querimonias et insanias, quibus afficiebatur, dum iterum ingressum erat monasterium ut monialis fieret, scripta reliquit matri haec verba: *Oh inhumana crudelitas! perpetuum filiae sacrificium facere!* Mater non omisit haec patefacere suo marito

ceterisque parentibus; sed licet vir dixisset, remedium superesse: postea tamen, ducta filia ad monasterium, dies statuta est, qua ingredi deberet: quare eius mater infirma evasit, atque, die ingressus adveniente, dum infirma mater amplecti filiam vellet, haec, ira abrepta, sine matris benedictione recessit, quae viribus deficiens cecidit. In monasterium autem, quadam pompa a patre ducta, nullum laetitiae signum dedit, imo non defuerunt aliqua desperationis signa, quae puella non raro patefaciebat: quamquam de his neque amita, neque aviae aliquid se scire dixerint.

Pater autem quoties audiret, filiam suam statum monasticum repudiare, eiusmodi querimonias tamquam fatuitates neglexisse dicitur.

Testes praeterea fatebantur, Mariam meticulosae indolis esse, et patri, amitae et avus obsequentem, quin eorum voluntati blandienti resistere valeret: atque simul testantur blanditiis, quibus resistere non valeret, fuisse ab amita et avus iugiter ductam ut laeta esset et monialis fieret.

Hac autem ratione, tirocinio peracto, adveniente die et momento vota solemnia nuncupanda haec contigerunt: « cum
 « solemnus Missa esset incepta, testis invitata fuit ab amita
 « Mariae ut eam vocaret a Confessionali atque se conferret
 « in locum ubi solemnus professio emittebatur. Vocata itaque,
 « ut festina accederet quia, incepta iam Missa, si post introi-
 « tum perveniret, timor nullitatis professionis oriri posset,
 « Maria audax respondit: *quin immo melius erit!* Et prius-
 « quam accederet, consulto se contulit ad Collocutorium, ubi
 « aderat eius mater, ad quam haec praecisa verba direxit:
 « *contenta ne es, quae filiam sacrificas! Veni ut ultimam petam*
 « *benedictionem, et spero sub nigro panno moritur am.* Nec
 « satis: testis eadem ab eo loco eam abripuit, ut properaret
 « ad professionem emittendam, atque simul euntibus, eam
 « rogavit, an vellet Visitatorem, ut ei manifestaret non sponte
 « monialem fieri? Illa respondit: *minime gentium; monialis*
 « *absolute fieri debeo, atque in fletum prorupit* ».

Post professionem alia testis commemoravit Mariae, dum insaniebat, iuramentum Deo in professione factum: eique respondit: *hoc iuramentum integro corde non feci; sed tantum labiis id pronuntiavi*. Eademque testis retulit, quod paullo ante professionem Maria dixit; *spero a Deo, ut in ipsa professione sub nigro panno moriar*: et hoc dicebat, ut perpetuus esset parentum angor, qui eam obligaverant.

Post professionem quid contigerit paucis verbis dici potest: sese ostendit iugiter asperam et inquietam adversus matrem; iracundia saepe abreptam, quae iracundia eo pervenit, ut quadam vice in cubiculo ita se clausit, ut per eius fenestram ope scalae necessarium fuerit intrare: quod factum moniales perturbavit, ita ut iudicarent Mariam aegro animo in monasterio stare. Atque tum ante, tum post professionem abhorrebat ab ipsis monasterii parietibus et ab omnibus ibidem habitantibus, ita ut selegisset potius miseram et indigentem vitae rationem, quam in loco vivere ubi Deus eam non vocaret.

Quamvis autem testes affirmant, Mariam monasterii regulas universim servasse; tamen aliquid notant, sive levitates, sive repentinos animi motus, sive inclinationem ad amandos viros non sine communitatis aliorumque scandalo, sive peculiare amicitias cum aliis e monasterio non optimae fama, cum quibus tempore Missae colloquebatur, ita ut aliis esset distractionis causa; sive frequentiam in Collocutorio, etc. Nec mirum, aiente S. Augustino: *Non enim Domino quisquam quidquam rectum voveret, nisi qui ab illo acciperet quod voveret. Civit. Dei, l. i y, c. 4, n. y.*

Postquam Consultor omnia propemodum in processu personaverit, ponderaverit et exposuerit, nonnulla ex ss. canonibus adiecit, ut opinionem suam corroboraret. Animadvertit enim ex S. Thoma, 2, 2, qu. 88, art. i: *ad votum tria ex necessitate requiruntur, deliberatio, propositum voluntatis et promissio*. Sed propositum, ut idem angelicus Doctor docet, *optime manifestatur per operationes*: atqui Mariae operationes fuisse adversas professioni, quam ait etiam fecisse tantum labiis. Ergo.

Certum quoque esse, obligationes consensu impositas, irritas esse, ubi consensum defuisse deprehendatur: querimonias autem saepius repetitas animi repugnantiam declarare et consensum remove.

Eo magis quod, ceu tradunt auctores, cum agitur de matrimonio, maius et perfectius voluntarium requiratur,¹ quam ad alios contractus, quod fortiori ratione dici debeat de matrimonio spirituali, propterea quod officia imponit superiora viribus naturae, Pontius, *de Matrim.*, L 4, c. u, Rodriq., *q. regular.*, t. 3, q- 17>

Huic voluntario ex SS. Canonibus opponi vim metumque gravem ita ut, caussa huius vis et metus, matrimonium et professio religiosa habeatur ipso iure nulla. Indicato autem discrimine, quod intercedit inter vim et metum, cum vis in iure definiatur, *maioris rei impetus, qui repelli non potest*, et metus, *instantis vel futuri periculi causa, mentis trepidatio*, animadvertit scitissime Consultor metum, quem dicimus reverentialem, in vi consistere, quae dari potest sine mentis trepidatione. Quod quidem SS. Canones considerarunt, ut in cap. 14, *de Sponsalibus*, ubi legitur: *Cum locum non habeat consensus tibi metus vel coactio intervenit, necesse est, ut ubi assensus cuiusque requiritur, coactionis materia repellatur*. Quamvis autem adsint doctores, qui metum reverentialem efficacem non admittant ad reddendum nullum sive matrimonium, sive professionem religiosam, nisi coniunctae sint graves minae impleri solitae, percussiones, etc., ut Sánchez, *de Matr.*, I. 4, disp, 6, n. ij, multos tamen esse auctores, qui secus censeant, atque reliquis omissis, ita ex. gr. Engel in *tit. de spons. et matr.*, § 5, n. 4: << Si praeter reverentiam << alia etiam adminicula concurrunt, ex quibus colligi possit << aliquem revera fuisse invitum, ut periculosae minae, importae tunae persuasiones et ut verbo dicam *si modesta contradicelio nihil iuvisset*, tunc metus reverentialis etiam pro iusto

¹ Confer causam *Matrimonii*, quam exposui in vol. II, p. 6 et seqq.

« metu habendus erit ». Quae quidem apprime collineant cum themate, de quo agimus.

Post haec Consultor de ratihabitione est locutus, quam a themate exclusit. De hac re non est cur loquar post superius exposita; praesertim cum, post Tridentinum Concilium, si professio demonstraretur nulla, non amplius locum habere videtur ratihabitio seu tacita professio, nisi omnia repetantur, quae ad actum substantialiter requiruntur, seu nisi repetatur ipsa sollemnis professio, ut ex Donato *Praxi Reg., t. 2, tract. 8, q. y*, et ex S. Congreg. Concilii in causa Sicula 18 nov. i 719, -in qua agebatur de Regularibus, qui professionem emiserant coram superiore Regulari non legitimo, cum illegitima fuissent Capitula; et proposito dubio: « an in ratificatione professionis novus requiratur Vocalium consensus in casu » : responsum prodiit: *affirmative in casu de quo agitur et amplius*. Cum autem reclamaverit Provincialis, qui, iuxta constitutiones Ordinis Carmelitici discalceati, debet praeter Capitulum dare licentiam profitendi, quamque dare non intendebat : iterum die 16 decembris i 719 proposita dubitandi formula: « an in ratificatione professionis novus requiratur Vocalium et Provincialis consensus in casu » : responsum prodiit: *affirmative*.

ANIMADVERSIONES DEFENSORIS PROFESSIONIS RELIGIOSAE. Defensor professionis, ut ostenderet professionem nulla coactione fuisse factam validamque esse habendam, initio indicabat praesertim testimonia amitae, quae in defensione, quam fecerat, quamque ab initio indicavi, tota in ea erat, ut suaderet iniustitiam reclamationis, iterum iterumque affirmans, contra depositiones omnium fere testium, Mariam sponte et libere monialem factam.

Atque praemittens non quamvis vim et timorem nullam reddere professionem, sed eum metum requiri, qui cadat in constantem virum, cuius condiciones sic describit Barbosa, *Vot. decis, 77, n. 47*: « prima est quod malum, quod timetur, « grave sit : secunda, ut timens non vane leviterque credat

« illud malum sibi imminere, sed probabiliter et rationabiliter:
« tertia, ut metum incutiens sit potens minas executioni man-
« dare : quarta, ut metum incutiens minas exequi solitus sit ;
« quinta et ultima, ut non possit timens de facili occurrere
« malis, quae timentur, nempe implorando auxilium alicuius
« vel superiorem consulendo Hic dicitur metus cadens in con-
« stantem, virum » : animadvertit, neque eiusmodi gravem
metum, imo neque levem habuisse in themate locum.

Quod si eius amita et aviae blanditiis Mariam allicerent, id deberi naturali amori, non quidem ut monialis coacte fieret. Atque ex eo patere, quod, cum post sex fere menses Maria ad monasterium duceretur, ipsa amita coram patre et matre obligaverit Mariam ad suam voluntatem manifestandam eamque verbis excitans, dicens, quod si monialis fieri nollet, nihil boni amisisset quod ei pertinuisset : cui Maria respondit : « se
« monialem fieri sua libera voluntate, seque eadem hora sta-
« tuere diem, qua ingredi monasterium deberet ».

Facta praeterea consideratione, nihil in processu reperiri, quo demonstrantur graves minae et saevitiae, inquit licitum esse parentibus desiderium patefacere atque exhortari filios ut religiosi fiant, sic consulendo animae saluti: sane Tridentinam Synodum sub censura quidem prohibere coactionem *ad ingrediendum monasterium, suscipiendum habitum cuiuscumque religionis vel ad emittendam professionem; sess. 15, c. 18, de Reg.*; non autem exhortationem, cum ipsa Synodus doceat: *esse melius ac beatius manere in virginitate autco elibatu, quam iungi matrimonio, sess. 24, can. io, de Matr.*

Neque sufficere eum reverentialem timorem, qui totus phantasiae innitatur, sed requiri timorem, qui coniunctus sit cum periculo alicuius gravis mali, iuxta textum in cap. *Insinuante 7, Qui Clerici vel voventes*, ubi Innocentius III sic legitur respondisse: « Insinuante nobili muliere, nostro est Apostolatu reseratum, « quod a quibusdam Curialibus fuit Regi Legionensi pro ipsius « copula supplicatum ; quo cum ad consanguineorum notitiam « pervenisset, ut maritum acciperet ei sub obtestatione regia

« suggererunt: ipsa vero, quod tunc nollet nubere protestans
 « consilium accepit ab eis quod votum emitteret castitatis, quod
 « in manibus cuiusdam de fratribus S. Augustini fecit, eo adiecto
 « tenore, ut in domo propria cum omni substantia sua rema-
 « neret. Sane in eiusdem Ordinis habitu biennio post remansit,
 « licet id se invitam fecisse asserat et coactam non tam metu
 « regio, quam parentum ... Tandem attendens quod invita
 « votum emiserit, eo dimisso de parentum consilio, P. Michaeli
 « publice fuit matrimonialiter copulata, de quo quatuor sustulit
 « filios tempore procedente ... *Nos igitur attendentes, quod in*
 « *emissione voti quod praecessit, nulla vel modica coactio affuisset,*
 « *quam patientia et perseverantia sequentis temporis penitus pro-*
 « *fugavit,¹ et sequens coniunctio potius iniqua fuit et violenter*
 « *extorta, mandamus, quatenus si praemissis veritas su ff r a-*
 « *gatur, praefatam mulierem ad male dimissum habitum reas-*
 « *sumendum et servandum quod vovit, monere et inducere pro-*
 « *curetis et si opus fuerit per censuram ecclesiasticam coercere ».*

Unde Reififenstuel, *lib. j, Decret., tit. ji, n. 165*, scripsit quod
 « solus metus reverentialis absque aliqua ex circumstantiis
 « *[atrocium minarum)* non videtur sufficiens ad terrendam
 « personam constantem et incutiendum ei timorem gravem, ut
 « argumento cap. *Insinuante*, ubi habetur, votum emissum
 « praecepto Regis vel parentum non esse nullum, consequenter
 « metum praecise reverentialem non esse metum gravem nec
 « invalidare professionem, quod liquet ex aliis iuris textibus...
 « ubi praeter metum reverentialem semper aliqua requiritur
 « circumstantia v. g. minae, vis, dolus, etc., pro constituendo
 « timore gravi ».

Fatebatur quidem Defensor pro mulieribus minorem timorem sufficere ; sed neminem unquam dixisse simplex parentum desiderium constituere gravem timorem : maxime cum pater filiam semper fuerit amore prosecutus.

¹ Id temporis professio religiosa, quae in summa aestimatione erat, poterat tacite convalidari si ab initio vitiosa fortasse fuisset.

Quod si filia fortasse noluisset sua desideria patri manifestare aut non auderet, cur id non fecit Visitatori, qui expiraverat paullo ante professionem eius voluntatem et ad quem libera accessit? Si timor itaque adfuerit, totum phantasiae fuisse innixumeundemque ad irritandam professionem vanum : quod si absque voluntate professionem fecerit, sibi imputare debere, neque Ecclesiam iudicare de occultis. De qua re sic Nicolaus in *can. 6, dist. 27*: « Quod interrogasti de femina, « quae post obitum mariti sui sacrum velamen super caput « suum imposuit, et finxit se sub eodem velamine sanctimo- « nialem esse ; postea vero ad nuptias rediit, bonum mihi « videtur (quia per hypocrisim ecclesiasticam regulam con- « turbare voluit, et non legitime in voto permansit) ut poe- « nitentiam agat de illusionem nefanda et revertatur ad id, « quod sponndit, et in sacro ministerio permaneat, quod « inchoavit ».

In usu quidem esse, in eiusmodi causis, ut defectus consensus, si defuerit, deprehendatur ex adiunctis antecedentibus professionem, comitantibus et subsequenter, sed his omnibus inspectis, quae Defensor indicabat (quaeque brevitate causa omittimus cum iam fere omnia indicaverimus), conclusit, nihil haberi, quod consensum in professione defecisse demonstraret.

His aliisque copiose expositis atque expensis, proposita sunt resolvenda

Dubia

I. « An constet de causis restitutionis in integrum in « casu.

II. « An constet de nullitate professionis religiosae in « casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Episcoporum et Regularium, causa cognita die 3 maii 1872, respondere censuit:

Ad I. *Providebitur in secundo.*

Ad IL Consulendum Sanctissimum pro dispensatione votorum ad cautelam.

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Vim metumve gravem cadentem in constantem virum ipso iure nullam reddere religiosam professionem, sicut et matrimonium.

II. Timorem, quem reverentialem appellamus, consistere in vi, quae licet non inferatur violentis repentinisque modis, eo tamen modo infertur, qui, habita personarum et adiutorum ratione, similem effectum in animo patientis producat.

III. Quare, cum non modus, quo vis inferatur, professionem vel etiam matrimonium nullum reddat, sed coactio in animo patientis ex vi illata resultans, quae adigat nolentem ad profitendum; reverentialem timorem sicut et vim apertam reddere nullam professionem.

IV. Quare frustra quaeri, an ad reverentialem timorem constituendum necessariae sint nec ne atroces minae, permissiones, etc., quando constet meticulousam personam ita fuisse circumventam, ut contra voluntatem expressam adacta fuerit profiteri.

V. In themate, Mariam, versatilis ingenii puellam, tum ex firmo desiderio patris, tum praesertim ex continuis blanditiis monialium cognatione sibi iunctarum, ita fuisse circumventam, ut vis eius inconstans, quamquam repentinis iracundiae femineae motibus excitata, non valeret eam remove a via, in qua ab infantia posita fuerat, quamque validis blanditiarum laqueis fuerat prosecuta, usque ad professionis actum, quem efficaciter repudiare non valuit.¹

VI. In eiusmodi rerum adiunctis professionem esse nullam, quamvis S. Congregatio ob difficultates in facto occurrentes tutius existimaverit consulere ad cautelam SSmum, ut dispensarci.

¹ Haec causa similis est illi, quam retuli in vol. I, pag. 471 et seqq.

VII. Colliges praeterea, professionem religiosam nullam non convalescere per ratihabitionem, nisi repetantur substantialia formalitates, quae ad validitatem actus iure requiruntur; omisso fortasse casu, quo professio fuerit nulla ex occulto defectu.¹

ONERIS MISSARUM

Die 1 martii 1872.

Compendium facti. Instrumento Tabellionis rogato die 28 iulii 1718 Presbyter Iacobus *M* aliquos fundos dedit ad erigendum altare et capellaniam in novo templo paroeciali loci *B* in dioecesi *JV*.

Executores piae eius dispositionis constituit Archipresbyterum et Presbyterum senioremem eiusdem paroeciae, hac lege imposita, ut si Presbyteri aut Clerici familiae *M* non existent, *faciant celebrare in dicto altari erigendo tot Missas manuales iuxta eius intensionem, data eleemosyna solita obolorum decem pro singulis Missis.* Quod si existeret aliquis ex dicta fundatoris familia *M*, qui sit Clericus, huic *spectare debeat primo loco officium dicti altaris, cum obligatione celebrandi vel celebrare faciendi in eo altari diebus tantum festis de praecepto: alias vero Missas celebrare possint aut celebrare faciant ubi commodius sibi fuerit cum eleemosyna quam Executores ipsi maluerint, dummodo ea minor non sit decem obolis . . . Atque ut descende?ites masculi in perpetuum . . . aliquid utilitatis persentiant et libentius sese dedant vitae clericali et ecclesiasticae disciplinae, expedit, ut pro quavis Missa, quam ipsi descendentes celebrabunt aut celebrare facient, percipiant ab Executoribus eleemosynam duplam, idest viginti obolos pro unaquaque,*

¹ Confer causam *Restitutionis in integrum, etc., quam retuli in vol. V, pag. 401 et quae ibidem adnotavi p. 412, quo quidem sensu hic dixi: omisso casu, quo professio fuerit nulla ex occulto defectu.*

ut sibi supersint decem oboli frro singulis Missis et ut possint quoque ordinari titulo huius perpetuae capellaniae.

Non constat in facto quot singillatim essent redditus huius capellaniae tempore foundationis: eruitur tamen, eos satis generatim fuisse ad congruum S. Ordinationis titulum subductis Missis festivis et ferialibus. Constat vero ex administratione decennali ab anno **1786** ad **1796** (quod administrationis documentum est unicum repertum) eleemosynam pro Missis diebus festis celebratis fuisse obolorum sexdecim; et pro Missis ferialibus obolorum io. Deinceps vero, sive ex neglectis fundis, sive ex augmento eleemosynae Missarum, sive ex utraque causa, non amplius videntur redditus fecisse satis voluntati fundatoris.

Sane anno **1819** quidam Andreas, eiusdem familiae M, legavit scutata **309**, ut dictae capellaniae adiungerentur, investienda in libero fundo, ut Capellanus haberet maiorem congruam portionem. Quae tamen pecuniae vis nunquam ab haeredibus fuit investita, quique etiam solvere fructus hodierno Capellano recusarunt.

Praeterea anno **1849** quidam Franciscus B, qua pater et tutor impuberis filii Aloisii, qui ad dictam capellaniam fuerat rite nominatus, institit pro onerum reductione, ut ex hac capellanía praeter congruam portionem canonicam percipere posset aliquod auxilium pro ecclesiastica filii educatione: et Rescriptum obtinuit ad triennium, quo tempore Missae redactae fuerunt ad eas, quae tantum diebus festis celebrabantur.

Anno **1853** Aloisio B successit Vincentius B, cui, ob minorem aetatem decreto Episcopi datus fuit Presbyter administrator, qui diligenter administravit capellaniam usque ad annum **1862**, quique tamen, cum haud animad vertisset cessatum Indulti tempus, Missas diebus tantum festis celebrare facere perrexit. Quin immo, ipsemet Vincentius B, minori aetate superata, et ab administratione solutus, eadem ratione, ex bona fide curavit onerum adimplementum usque ad annum **1866**.

Sed errore detecto, omnem curam adhibuit Vincentius B (praesens capellanus descendens ex fundatoris familia), ut cognosceret quot Missas celebrare teneretur quoad praeteritum et quot quoad futurum: at vero non admodum clara sibi visa est fundatoris voluntas pro praesentibus rerum adiunctis: nimirum, an dupliatio eleemosynae percipi a Capellano debeat tantum diebus ferialibus, vel etiam festis, quae Missae, ob incommodum accessum ad templum, in praesentia habent eleemosynam quadraginta obolorum, quaeque fortasse augenda erit. Item difficile sibi erat in tanta mutatione reddituum determinare onera, ita ut Capellano superesset congrua portio titulo s. ordinationis.

Quare supplici dato libello anno **1869** S. Congregationi Episc, et Reg. exposuit, se fundum capellaniae ad meliorem conditionem reduxisse, ita ut eius redditus modo ascenderent circiter ad annua scutata **63**, subductis Missis diebus festis celebrandis aliisque oneribus: ideoque spatio tredecim annorum idest ab anno **1852** ad **1866** lucratus ipse esset scutata **819**, quae secundum foundationis legem erogari debuissent in totidem Missas, eiusmodi tamen pecuniae vim, bona fide perceptam, impensam esse annos undecim in familiae pauper[^]tatem sublevandam, usque dum idem Capellanus anno **1864** divinae providentiae ope meliorem viderit domesticam conditionem.

Hinc imploravit:

i^o Benignam dispensationem pro dictis undecim annis ab an. **1853** ad **1864**.

2° Facultatem pro duobus subsequentibus annis **1865** et **1866** erogandi redditus a se solvendos in redimendo fundo capellaniae ab usurpatoribus bonorum ecclesiasticorum, intervenientibus legitimis patronis, et iuxta normas a S. Sede traditas. Inde nonnulla proponebat resolvenda dubia.

Remissis precibus ad Episcopum, confirmata veritate precum, formulas dubiorum proposuit, a quibus pendebat tota quaestionis solutio: quae propositae dubitandi formulae in

calce prostant. Idem praeterea Episcopus suas opiniones proponebat, quibus dubia solverentur, atque inter cetera animadvertit, supplicantem Capellanum consilio Episcopi iam celebrasse Missarum copiam, ut inciperet facere satis involuntariis omissionibus.

Disceptatio synoptica.

QUOAD PRIMUM DUBIUM CONTRA CAPELLANUM est animadversum, S. Sedem alienam esse a solvendis Missarum obligationibus non solum ut servetur fundatorum voluntas, sed etiam ut fundatores non defraudentur pretiosis sacrificii fructibus; ideoque si aliqua legitima causa pro dispensatione militet, potius alia onera solvere, quam onera Missarum; ut passim notatur in Foliis harum causarum, quae apud S. C. C. pertractantur.

Nec obiici posse Capellanum ignorasse cessationem indulti; cum id excusare eum quidem posset a culpa, non autem ab obligatione; maxime cum pro satisfacienda eiusmodi ommissa obligatione non deessent redditus, quos percipiebat duplae eleemosynae: quibus in adiunctis pluries S. C. C. negasse absolutionem ab oneribus Missarum omissarum, ut in *Ecclesien.* 16 augusti 1864; *Ostuen.* 4 decembris 1784; *Aesina* 26 martii 1824 *ad secundum dubium*; *Ianuen.* 19 novembris 1825.

Quod si indulgeri vellet Missarum absolutio ob eius familiae necessitates usque ad annum 1864; concedi tamen eam non debere pro duobus annis subsequentibus, quibus conditio familiae melior evasit. Neque aequum videri, ut huius biennii redditus impenderentur in fundos vindicandos loco Missarum celebrandarum, propterea quod id secumferret voluntatis commutationem, quae sine gravi causa concedi non solet, atque per eam melior evaderet Capellani conditio, privato fundatore praescriptis suffragiis.

QUOAD SECUNDUM DUBIUM CONTRA CAPELLANUM est animadversum, suppressionem dierum festorum, qui tempore funda-

tionis erant de praecepto, non immutare cultum divinum, sed dispensare tantum fideles ab obligatione audiendi Missam, ut S. Congregatio Rituum decrevit die **23** maii **1798**, adiecta videlicet clausula : *circa functiones ecclesiasticas nihil innovetur*. Immo Benedictum XIV, supprimentem nonnullos dies festos in Sicilia, liberasse tantum fideles a praecepto abstinendi ab operibus servilibus, obligatione manente audiendi sacrum : et quamvis idem Pontifex in quibusdam Poloniae provinciis die **1** septembris **1745** dispensaret ab obligatione audiendi sacrum, adiecisse tamen: *non intendimus aliquid innovari tam quoad servitium chori, quam quoad celebrationem divinorum officiorum*.

Quam quidem limitationem adiecit etiam SSmus Pater die **6** septembris **1853** ^{c u m m} Sardinia dies festos de praecepto reduxit, edicens: « *Hac vero festorum dierum imminutione nihil innovatum volumus ac mandamus circa sacram liturgiam in ecclesiis servandam* » : eamque generatim fuisse constantem RR. Pontificum voluntatem edixit in Epistola encyclica diei **3** maii **1858**.

Iamvero est animadversum, ad normam huius iuris colligere quoque in themate consuetudinem, cum constaret ab anno **1741** usque ad annum **1844** Missas fuisse celebratas in altari capellaniae etiam diebus festis, qui fuerant suppressi ; et ab anno dumtaxat **1845** et deinceps celebratas fuisse diebus tantum festis de praecepto.

QUOAD TERTIUM DUBIUM CONTRA CAPELLANUM est animadversum totam quaestionem pendere ab interpretatione voluntatis fundatoris, an scilicet per duplam Missae eleemosynam significare voluerit fundator duplum eleemosynae realis quae pro temporum varietate danda esset celebranti, vel significare voluerit duplum eleemosynae, quae tunc tantum vigeret, ita ut Capellanus deberet percipere constanter decem obolos supra eleemosynam Missae. Cum itaque haec esset quaestio tantum voluntatis, est animadversum finem primario a fundatore intentum fuisse suffragia animae propriae, secundo autem pro-

ventum Capellanorum, qui essent e sua familia: quare eiusmodi proventum stricte esse intelligendum, ne fini primario intento detrahatur: ideoque non recedendum a fundatoris verbis inquiringis *viginti obolos pro unaquaque, ut sibi supersint decem oboli.* Quod quidem emolumentum videri plus quam sufficiens, *ut possint* (Capellani) *ordinari titulo huius perpetuae capellaniae.*

Quoad Missam vero celebrandam diebus festis est animadversum, ex dicto superius documento décennal is administrationis ab anno **1786** ad **1796**, eleemosynam Missae diebus festis fuisse id temporis obolorum **16** et Capellanum non percepisse duplam eleemosynam harum Missarum, sed tantum ferialium: cum autem eiusmo.fi observantia sit proxima legi foundationis, iuxta eam iudicandum videri, cum observantia proximior sit optima voluntatis interpres. Quod si secus diceretur et hoc quoque inconveniens oriretur, ut cum in praesentia eleemosyna diebus festis sit obolorum **40**, Missae festivae absorbèrent magnam redituum partem, qui destinati sunt pro suffragiis fundatoris.

QUOAD QUARTUM DUBIUM est animadversum, quaestionem esse tantum hypotheticam, cum praesentes redditus sufficientes viderentur, tum pro celebrandis Missis, tum pro congrua synodali portione titulo s. ordinationis. Quod si tamen quaestio generali ratione solvi vellet, in mentem revocabantur Resolutiones S. C. Concilii in *Ariminen.* **22** novembris **1717**, **8** augusti **1722** et **24** aprilis **1723**, in quibus ex professo articulo discusso, an ex Beneficiis vel Capellanis, quae vellent constitui in titulum s. ordinationis subtrahi deberent onera Missarum in computanda quantitate congruae canonicae portio; atque deductis in medium sententiis multipliciter discordantibus, tandem die **17** iulii resolutum fuit: *esse relinquendum arbitrio et conscientiae Ordinariorum.*¹ Quare cum non sit necessarium, ut congrua portio in titulum s. ordinationis sit

¹ Confer quoque Appendicem XIV in vol. IV, pag. 559.

libera ab oneribus Missarum, non aequum videri, ut in capellanía, de qua agimus subtrahantur Missae in facienda computatione congruae synodalis portionis.

EA QUAE ANIMADVERSA SUNT IN CONTRARIUM QUOAD PRIMUM DUBIUM. E converso favore supplicantis est animadversum, bonam fidem esse titulum pro obtinenda absolutione Missarum quae fuerint omissae, ut penes S. C. C. in *Taurinen. Absolut.* **1843**; in *Spoletana* **29** novembris **1824**; in *Surrentina* **25** ianuarii **1845** ^{et} passim. Eo magis, quod redditus Missarum usque ad annum **1864** impensi fuerint in sublevandam inopiam familiae Capellani; quibus in adiunctis S. Sedem facilius indulgere absolutionem, ut penes S. C. C. in *Ravennaten.* **28** iunii **1804** et alibi. His accedere copiosum Missarum numerum, ad quem explendum impares iortasse essent Capellani vires: hoc etiam in casu S. C. C. in *Spoletana* i martii **1729** et in *Feretrana* **16** septembris **1808** absolutionem induisisse. E converso oratorem Capellanum iam Missarum copiam Episcopi consilio celebrasse, ut omissis satisfaceret; quod quidem inservire posset pro ea salutari poenitentia, quae in clausulis Indultorum huius generis apponi solet.

Animadversum praeterea est, imploratam absolutionem non ultra annum **1864** protendi: pro duobus enim subsequen- tibus annis implorari commutationem voluntatis, ut per red- ditus in Missas impendendus vindicaretur capellaniae fundus. Porro ad commutationem voluntatis concedendam generatim sufficientes causas esse necessitatem vel evidentem Ecclesiae utilitatem; maxime vero si voluntatis commutatio sit tempo- ranea aut pro una tantum vice: neque raro contingere, ut Missae reducantur aut suspendantur quando prospici debeat templi reparationi aut domibus beneficiariis aliisque Beneficio- rum necessitatibus, ut penes S. C. C. in *Viterbien.* **2** martii **1765** et **1784**; in *Laodien.* **18** maii **1776**, in *Syracusana* **8** februa- rii **1713** et passim.

QUOAD SECUNDUM DUBIUM PRO ORATORE est animadversum, obligationem celebrandi in altari capellaniae limitari videri ad

dies tantum festos de praecepto: in themate enim supremam legem esse fundatoris voluntatem, qui Missas in altari capellaniae celebrandas diebus festis non videretur praescribere ad maius ecclesiae illius decus, sed tantum ad maiorem populi commoditatem: quod quidem in causa esse videri cur fundator dixerit *diebus tantum festis de praecepto*: eo magis, quod Episcopo testante, ecclesia illa paroecialis Missis abundaret. Quare per suppressionem festorum, qui antea erant de praecepto, cessante fine quem fundator intenderat, et ipsam obligationem celebrandi Missam in ea determinata ecclesia et altari cessare[^].

QUOAD TERTIUM DUBIUM FAVORE SUPPLICANTE est animadversum, fundatorem explicite dixisse *duplam eleemosynam*; quod si inde dixerit *idest viginti obolos pro unaquaque, ut sibi supersint decem oboli*, id dixisse videri non *taxative* sed *demonstrative*, cum id temporis capellaniam fundaverit, quo ex iussu Clementis XI die 23 decembris 1706 et ex Decreto S. C. Concilii die 23 aprilis 1726 statutum erat, ut Missae eleemosyna minor esse non posset decem obolis: cum ergo haec eleemosynae quantitas in usu id temporis esset, non quidem taxative eam eleemosynam intelligendam videri sed demonstrative, ita ut aucta synodali taxa semper duplum percipere deberet Capellanus: maxime cum eiusmodi augmentum inseruire deberet in titulum s. ordinationis, qui cum augmento eleemosynae Missarum augeri solet.

Minus quoque esse dubitandum de Missis diebus festis celebrandis, cum fundator, duplam eleemosynam determinans, haud distinxerit Missas feriales et festivas: neque obscuram decennalem tantum observantiam posse opponi certae fundatoris voluntati: distinguendum tamen videri id quod celebranti augeatur propter itineris incommodum a simplici synodali eleemosyna, propterea quod debeat duplicari tantum eleemosyna, non vero quod propter incommodum dari conveniat.

QUOAD QUARTUM DUBIUM PRO ORATORE est inter cetera animadversum, fundatorem ideo duplicasse eleemosynam, ut capel-

lanus posset quoque ordinari titulo huius capellaniae ; quare non videri impletam fundatoris mentem, si Capellanus non perciperet ex capellania synodalem portionem pro titulo s. ordinationis liberam a quovis Missarum onere. Quod ideo fundatorem fecisse videri, quod id temporis adhuc vigeret Resolutio S. C. C. data in *Tiburtina* 8 iulii 1690 lib. decr. 40, p. 434, in qua ad dubium: « An a Beneficio, ad cuius titulum quis « ordinari intendit, detrahenda sint onera Missarum eidem « adiecta, vel potius, eis non detractis, faciendus sit calculus « omnium fructuum ad constituendam summam a synodali « constitutione requisitam > ; rescriptum prodiit: *negative, nisi in fundatione cautum sit ut in casu impeditenti teneatur per alium celebrare et donec ascendat ad Sacerdotium pro rata Missarum aliunde habeat quo vivere possit.* Quod repetitum fuit in *Signina, Ordinationis*, 14 aprilis 1696, lib. 46, decr. pag. 160.

His aliisque animadversis, proposita sunt resolvenda

Dubia:

« I. An et quomodo annuendum sit absolutioni pro Missis non celebratis ab anno 1853 usque ad annum 1864 in casu.-

« II. An obligatio extet celebrandi Missam in ecclesia (B) diebus tantum festis de praecepto, vel etiam iis diebus, qui, cum de praecepto essent tempore fundatoris, postea suppressi fuerunt.

« III. An eleemosyna Capellano debeatur, quae sit obolorum decem supra vigentem eleemosynam vel duplum vigentis eleemosynae sive quoad Missas diebus festis celebrandas, sive quoad Missas feriales in casu.

« IV. An quatenus emolumentum quod Capellanus percipiat supra vigentem Missarum eleemosynam non attingat taxam synodalem pro titulo s. ordinationis, debeat reduci congruus Missarum ferialium numerus in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Episcoporum et Regularium, causa cognita die i martii **1872**, respondere censuit:

Ad I. *Affirmative pro absoluteione, attentis peculiaribus circumstantiis, usque ad annum 1864. inclusive; quoad posteriores ad mentem:* mens S. Congregationis fuit, ut, dispensatis Missis pro annis **1865** et **1866**, scriberetur Episcopo ad auctoritatem ei faciendam erogandi redditus in revindicationem fundorum capellaniae iuxta preces: *facto verbo cum SSmo.*

Ad II. *Affirmative quoad primam partem, negative quoad secundam.*

Ad III. *Negative quoad primam partem, affirmative quoad secundam ad normam tamen taxae dioecesanæ.*

Ad IV. S. Congregatio distulit Resolutionem, ut novam haberet informationem per verba: *Dilata et scribatur Episcopo, qui referat super quantitate reddituum Capellaniae.*

EX QUIBUS COLLIGES:

I. S. Sedem iustis et rationabilibus concurrentibus causis, Capellanum absolvere ab onere celebrandi Missarum cumulum, quae bona fide fuerint omissae, imposita tantum ad instar poenitentiae obligatione nonnullas celebrandi.¹

II. Item, S. Sedem interdum indulgere, ut aliqui redditus in Missas impendendi convertantur in legatorum fundos vindicandos.

III. Iubente fundatore, Missas a se legatas celebrari in determinato templo diebus festis de praecepto; non teneri Legatarium eas in determinato templo celebrare iis diebus festis, qui post fundatoris mortem fuerint suppressi.

IV. Cum enim piaee foundationes regantur legibus quas pius fundator voluerit, non posse utiliter invocari Ecclesiae legem, qua, per suppressionem festorum, nihil innovatum censetur quoad sacras functiones.

¹ Confer huius generis causas, quas in his ephemeridibus relatas habes.

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

DISPENSATIONIS AB IRREGULARITATE.

Die 24 februarii 1872.

Summaria precum. Barnabas Presbyter sex et viginti annos natus, Capellanus in ecclesia exempta Ordinis Hierosolymitani intra Hispanam dioecesim *JV*, ob nimiam corporis valetudinem cerebro laborabat. Quare de medicorum consilio vires suas deprimere compellebatur tum deambulando tum equitando.

Verum quadam die, dum equitabat, accidit ut ignea balista, a custode cuiusdam agri accepta, explosa causa volucrum interficiendi, ipsa explosione disrumperetur, atque eius manus sinistra vehementer percussa et abscissa per solum nervum brachio unita remanserit, ita ut necesse fuerit amputari.

Amputatae manui substituta manu arte confecta cuius digiti index et pollex ope fili metallici moverentur, Sanctissimo supplicavit, ut super contracta canonica irregularitate ex corporis defectu dispensaretur. Atque causam adiecit, quod ipse, etsi pauper, consulere deberet non solum sibi, sed etiam senescenti patri, patruo Presbytero et Parocho Ordinis Hierosolymitani qui ineptus evaserat ad obeundum paroeciale munus nec non germano fratri in crure impedito.

Remissis precibus Episcopo pro informatione et voto atque ut referret de oratoris vita et moribus et peracto experimento coram magistro caeremoniarum referret, an Missae sacrificium peragere valeret absque periculo irreverentiae et populi admiratione, haec quae sequuntur inter cetera a Caeremoniario relata sunt. « Manus haec brachio circumligata una cum illo

< elevatur et deprimitur liberrime. Ad consecrationem hostiae «c visum est non necessarium ut manu artificiali apprehendat « hostiam, sed ut illam manum manui dexteræ adaptet et « unitas servet dum consecrat, elevat et deponit hostiam » etc. Sequitur accurata descriptio a Caeremoniario facta, qui denique subdit : « Haec omnia facile praestabit Presbyter iste post « exercitium aliquorum dierum coram Sacerdote quocumque. « Attamen ne populi offensionem forte detur occasio, si diutius « in hostiae fractione et sumptione aliquanto tempore solito « longiore immoretur, videretur mihi iniungendum, ne Missam, « ubi magna populi frequentia futura sit, celebret, sed loci « et horæ ratio habeatur, quando non multi futuri sunt prae- « sentes ».

In Episcopi autem relatione inter cetera notatum est, oratorem utpote Capellanum Ordinis Hierosolymitani sacros ordines suscepisse ab alieno Episcopo et non a proprio cum litteris dimissoriis Superioris dicti militaris Ordinis, adversantibus Constitutionibus Apostolicis tum Innocentii XIII, *Apostolici ministerii*, die 23 maii 1723, tum Benedicti XIV, *Impositi*, die 27 februarii 1746. Atque relatam quoque est, fundos, sacrum eius patrimonium constituentes, sito non esse in territorio proprii Episcopi.

Episcopus denique mentem suam aperiens, animadvertens oratorem esse unicum ecclesiae Ordinis Hierosolymitani adscriptum, sub cuius iurisdictione natus erat, quamquam in ea urbe non deessent et Presbyteri et Clerici dioecesani ; concluderat, oratorem illi ecclesiae esse necessarium. Habita autem ratione miserae conditionis in qua ob amissam laevam manum versabatur, vota sua expressit, ut Sacra Congregatio gratia oratorem prosequeretur atque ut idem orator a censuris saltem ad cautelam absolveretur ob ordinationem non legitime factam.

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. Animadversum de more est, oratorem iuxta sacros canones esse irregularem, et quidem tum ob deformitatem, tum ob irreverentiam ex debilitate, in

sacrificio peragendo iuxta cap. 2, de Cleric. aegrotan., ubi legitur: *nec secure propter debilitatem nec sine scandalo propter deformitatem membri hoc peri posse confidimus.*

Multis autem commemoratis similibus exemplis, in quibus S. Congregatio pro variis rerum adiunctis modo denegavit dispensationem, modo concessit, est animadversum pro gratia concedenda militare in themate extremam oratoris paupertatem et ipsam irregularitatem absque eius culpa contractam: eo magis quod impedimenta tum deformitatis tum debilitatis per manum arte confectam fere superata essent: maxime vero si hora in ecclesia minus frequentata celebraret: ex benignitate autem SS. Canonum non esse afflictionem addendam afflicto, quod contingeret si gratiae solatium oratori denegaretur.

Ad cetera vero de patrimonio deque illegitima sacra ordinatione est animadversum, nulla lege cautum esse, ut bona constituenta sacrum patrimonium sita sint in dioecesi Ordinarii ceu eruitur ex S. C. in *Lauretana*, 6 decembris 1749: propositis enim dubiis:

I. « An patrimonia sacra assignata sive constituta per promotos ad sacros ordines in bonis sitis in aliena dioecesi sustineantur in casu.

II. « An patrimonia sacra assignata per promotos ad sacros ordines in bonis existentibus in aliena dioecesi sustineantur, quando tempore ordinationis promoti possidebant bona in propria dioecesi in casu »:

Responsum fuit: *affirmative ad utrumque, et amplius.*

Ad illegitimam oratoris ordinationem quod attinet, negari haud posse videri fuisse neglectas Apostolicas Constitutiones: verumtamen habita ratione bonae fidei, cum orator ita faciens non nisi Superiorum iussa fuerit executus, atque habita ratione commendationis Episcopi, pro concedenda hac quoque gratia concludebatur.

RESCRIPTUM. Propositis atque expensis oratoris precibus in S. Congregatione Concilii die 24 februarii 1872 Rescriptum prodiit: *Prout exponitur non expedire.*

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Presbyterum qui irregularis evaserit ob amputationem manus posse sperare Apostolicam dispensationem si per fictam manum tecta deformitate periculum amoveatur irreverentiae et admirationis in populo.

II. Haec tamen non sufficere ad obtinendam dispensationis gratiam ; sed requiri canonicas causas quae sunt necessitas vel evidens ecclesiae utilitas.

III. In themate neque satis apparuisse necessitatem, neque evidentem ecclesiae utilitatem : e converso Presbyteri levamen ob paupertatem non esse sufficientem dispensationis causam.

IV. Colliges praeterea, in patrimonio sacro constituendo non existere legem, quae praescribat, bona sacri patrimonii sita esse debere in dioecesi proprii Episcopi.

V. Praelatum ecclesiae exemptae, quae intra Episcopi dioecesim reperiatur, si habeat facultatem concedendi litteras dimissorias ad sacros ordines, non posse effugere iurisdictionem Episcopi dioecesis, nisi forte gaudeat privilegio ordinare faciendi suos subditos a quovis catholico Episcopo.¹

IUBILATIONIS.

Die 23 martii 1872.

Summaria precum. Antonius Clericus et Canonicus Collegiatae ecclesiae in Itala Archidioecesi Aï, completis quadraginta annis choralis servitii, a S. Congregatione Concilii postulavit Indultum Iubilationis.

Preces de more pro informatione et voto, et ut audito Capitulo referret de continuo et laudabili quadraginta annorum

¹ Confer quae de litteris dimissoriis retuli in causa *Super iure concedendi literas*, in vol. VI, p. 484 et seqq.

expleto chori servitio, Erño Archiepiscopo remissae ruerunt. Hic mandatis obsequens inter cetera retulit: Capitulum unanimiter fateri, oratorem praestitisse collegiatae ecclesiae laudabile quadragenarium servitium ; sed cum ad Presbyteratus ordinem numquam esset promotus, et proinde conventualem Missam nonnisi per alium celebrasset, contra oratorem vota sua protulisse. Idem autem Archiepiscopus confutabat rationes quas oratori adversas deducebat Capitulum. Transmissa autem particula Constitutionum capitularium expositae expensaeque ex officio sunt rationes utrimque adductae ; quae sunt quae sequuntur.

ANIMADVERSIONES CONTRA ORATOREM. Canonici animadvertabant, Iubilationis Indultum odiosum esse ecclesiae, ideoque parce concedendum ceu tradit Ferraris : non esse ideo Canonico concedendum nisi quando omnia onera sui officii choralis impleverit. Apud Scavini, *lib. i, tract, j, disp. c. 2, § 2*, has notari obligationes praecipuas, sollicitudinem chori, residentiam, Missam perennem : oratorem autem non satisfecisse tertiae obligationi cum per se non satisfecerit, iuxta Trident. Conc., *sess. 24, cap. 12, de Ref.*, statuens, *omnes vero divina per se et non per substitutos compellantur obire officia*: ideoque debuisse Canonikum in Canonicatus susceptione ad Presbyteratus ordinem ascendere, urgente ipsa Tridentina Synodo in dicto capite his verbis: *Neminem deinceps ad Dignitatem, Canonicatum aut Portionem recipiant, nisi qui eo ordine sacro aut sit initiatus, quem illa Dignitas, Praebenda aut Portio requirit, aut in tali aetate, ut infra tempus a iure et ab hac sancta Synodo statutum initiari valeat.*

Neque dici posse, Praebendam canonicalem, de qua agimus, non requirere Presbyteratus ordinem ; cum id praescribere aiebant capitulares constitutiones, in quibus haec ad rem statuuntur: « Missas tam pro vivis, quam pro defunctis *quilibet* « *Canonicus per se ipsum* non autem per substitutum (nisi « legitime impeditus) persolvere teneatur ». Cum plures essent nihilominus in ea Collegiata Canonici tantum Clerici, conti-

gisse non raro, ut Missa conventualis non posset celebrari. Neque verba : *nisi legitime fuerit impeditus*: intelligi posse de carentia facultatis celebrandi Missam : sed tantum de impedimento temporario, quod clare adsignificarent verba: quilibet *per se* teneatur.

ANIMADVERSIONES PRO ORATORE. EX officio est animadversum, Iubilationis Indultum causa remunerationis donari, exemplo veteranorum militum qui ob diuturnum servitium ab omni onere eximebantur et rude donati emeritae militiae beneficia retinebant, Benedict. XIV, *De syn., lib. ij, cap. ç, n. 5*. Non autem apparere gravem rationem cur illud concedendum non sit Canonico, qui, quamvis aliunde dignus, sacro Presbyteratus ordine non sit insignitus : qui enim commune cum ceteris fert onus, cum ipsis remunerationem quoque communem habere dicendus est, ex Regula iuris **55** in **6°**.

Sed praeterea Antonium, cum Canonicus esset ecclesiae collegiatae, non teneri obligatione ascendendi ad Presbyteratus ordinem. Sic ex. gr. Benedictus XIV, *de Syn., I. 12, c. 4, n. 5*.- « Plura esse, quae ex ipsa iuris dispositione, praeter
« clericalem Tonsuram aut Ordines minores nihil ultra requi-
« runt, ut sunt Canonicatus ecclesiarum collegiatarum, quarum
« scilicet Canonici nisi propriis constitutionibus obstringantur
« ad suscipiendum ordinem sacrum, haud sane ad id arctantur
« iure communi, quod nihil aliud in eis requirit, praeter aeta-
« tem annorum quatuordecim et clericalem Tonsuram, ut late
« probant Corradus in *praxi benefic, I. 2, c. 12*; Garcías,
« *de Benef., p. 7, c. 4* > *n. jp*; Narbona, *de aetate, ann. 14,*
« *p. 4, n. 2*; Tondut., *Quaest, benefic, p. 2, c. j, § 12*; Pax
« Iordan., *Elucubr., t. 2, I. io, tit. 20, n. ç*; Ventriglia in
« *praxi for. eccles., notab. 6, § 1, n. 11* ; Card. De Luca, *de*
« *Benic, discurs, ij, n. ij*. Idque etiam ab ipsa Congrega-
« tione Concilii, re acriter disputata, definitum fuit in *Romana,*
« *Iuris interessendi Capitulo et percipiendi distributiones, 18* maii
« **1686**, ubi, quoad Canonicos ecclesiae collegiatae S. Mariae
« in Cosmedin de Urbe decisum fuit, eos compelli non posse

« ad Subdiaconatus ordinem suscipiendum, adeoque eosdem
 « etiamsi in sacris ordinibus constituti non essent, servitium
 « chori peragendo, distributiones recte lucrari ».

Concilium Trid., *loc. cit.*, non loqui de ecclesiis collegiatis, ceu communiter tradunt Doctores, sic ex. gr. Ciarlini *Controversiar. forens.*, I. i, c. jS, n. i: « Neque ... Canonico vide-
 « batur opitulari Concilium Trid., *sess. 24, c. 12, de Reform.*,
 « ubi disponitur, ut Canonicatibus certus ordo sacer annecta-
 « tur, quia Decretum illud loquitur et procedit in ecclesiis
 « cathedralibus, ideo non habet locum in collegiatis ». Quod S. Congregatio Concilii saepe docuit, respondens, Concilium Tridentinum nihil innovasse quoad aetatem illorum, qui ad Canonicatum ecclesiae collegiatae promovendi sunt.

Neque Antonium teneri vi constitutionum capitularium, cum, omissis ceteris quae animadverti possent, diuturna observantia, optima legum interpret, contrarium ostenderit, ut recte animadverterat Archiepiscopus, qui referens, nihil in Bulla erectionis reperiri, quod Presbyteratus onus iniungat, scripsit:
 « Quid vero de constitutionibus sit sentiendum, observantia,
 « legitima legum interpret, demonstrat; hoc est, quod si
 « Canonicus sit Sacerdos, Missas tam pro vivis, quam pro
 « defunctis per se ipsum non autem per substitutum, nisi legi-
 « time fuerit impeditus, persolvere teneatur: si Clericus, sive
 « ex defectu aetatis sive ex defectu voluntatis Sacerdotio
 « nondum initiatus, alium deputet ex Canonicis qui eius vices
 « suppleat ».

Eo magis, quod S. Congregatio Concilii Indultum Iubilationis concesserit Canonicis, qui, quamvis per seipsos servitium laudabile per spatium quadraginta annorum praestiterint; attamen vel numquam vel saltem raro Missam per se ipsos celebraverint, ut in *Camerinen. Iubilationis*, i decembr. **1725**; in *Verulana* **17** septembr. **1842**.

RESCRIPTUM. Expositis expensisque precibus in S. Congregatione Concilii die **23** martii **1872** Responsum prodiit: *Pro gratia iubilationis cum solitis clausulis: et ad mentem. Mens*

est, ut scribatur Emo Archiepiscopo, ut curet, ne in posterum desit in Collegiata congruus Sacerdotum numerus.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Non omnes leges, quae ex Tridentino Concilio *c. 12, sess. 24, de Ref.*, constitutae sunt pro Canonicis ecclesiae cathedralis, valere pro Canonicis ecclesiae collegiatae.¹

II. Nominatim vero Tridentini verba: *In omnibus ecclesiis cathedralibus omnes Canonicatus ac Portiones habeant annexum ordinem Presbyterii, Diaconatus vel Subdiaconatus*, ad cathedrales ecclesias tantum limitari.

III. Ideoque in ecclesiis collegiatis vetus commune ius adhuc vigere, quo satis est ut Canonicus sit Clericus, dummodo ex peculiaribus legibus aliquid non obstet.

IV. Curandum tamen esse ab Episcopo, ut congruus Presbyterorum numerus non desit, ut omnia choralia munera rite possint expleri.

V. Ad obtinendum Iubilationis Indultum haud obstare carentiam sacri ordinis, cum eiusmodi remuneratio non detur propter exercitium sacri ordinis, sed propter chorale servitium secundum ecclesiarum iura et officia laudabiliter impleta.*

¹ Confer quoque causam *Nominationis*, vol. III, p. 293.

² De Indultis Iubilationis plura habes in vol. VI, Appendix VIII, p. 421.

EX S. CONGREGATIONE INDICIS

DECRETUM.

Sabbato die 1 martii 1873.

Sacra Congregatio Eminentissimorum ac Reverendissimorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium a Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa IX, Sanctaque Sede Apostolica Indici librorum pravae doctrinae, eorumdemque proscriptioni, expurgationi, ac permissioni in universa christiana Republica praepositorum et delegatorum, habita in Palatio apostolico vaticano die 1 martii 1873, damnavit et damnat, proscripsit proscribitque, vel alias damnata atque proscripta in Indicem Librorum prohibitorum referri mandavit et mandat quae sequuntur Opera.

Lerosse M. Pierre-Grand, Dictionnaire Universel du XIX siècle, etc. - Paris, **1866**. - Iam plura volumina edita sunt.

Boissonade I. A. - La Bible Dévoilée. Ecr. L'Inf. ! - Paris, **1871**.

Figuier Louis - Le Lendemain de la Mort, ou la Vie Future selon la science. Quatrième édition ~ Paris, **1872**.

Mangin Arthur - L'Homme et la Bête. Ouvrage illustré de cent vingt gravures - Paris, **1872**.

Ormanian P. M. - Les Droits civils et la Liberté religieuse des catholiques - Rome, Imprimerie Romaine de C. Bartoli, **1872**. *Decretum S. O., Feria IV, die 11 decembris 1872.*

Idem - Il Reversurus, ovvero La Turchia ed il Papato - Studi giuridici - Estratto dalla Rivista Giuridica, anno II, fase. **1** e **2**. - Roma, Sormanni e Cabiati editori, **1872**. *Eodem Decr.*

Casangian Placido (qui sibi iniuria usurpât titulum Archiepiscopi Armeni Catholici Antiochiae et Abbatis Generalis Ordinis Antoniani) - Risposta Finale degli Orientali agli

Occidentali, 1872. *Decretum S. O., Feria IV, die 12 martii 1873,*

Wallon Jean - La Vérité sur le Concile - Paris, 1872. *Eod. Decr.*

Cicuto D. Antonio - Il Concilio Vaticano - Rivista Universale Vol. XIV e XV dal fascicolo 107 al 113. - Firenze, 1871-72. *Eod. Decr. Auctor laudabiliter se subiecit, et opus repro-bavi!*

Itaque nemo cuiuscumque gradus et conditionis praedicta Opera damnata atque proscripta, quocumque loco, et quocumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere vel retinere audeat, sed locorum Ordinariis, aut haereticae pravitatis Inquisitoribus ea tradere teneatur sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis.

Quibus Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per me infrascriptum S. I. C. a Secretis relatis, Sanctitas Sua Decretum probavit, et promulgari praecepit. In quorum fidem, etc.

Datum Romae, die 20 martii 1873.

ANTONINUS Card. DE LUCA, Praefectus.

Loco Sigilli.

Fr. Hieronymus Pius Saccheri, Ord. Praed.
S. Ind. Congreg, a Secretis.

Die 22 martii 1873 ego infrascriptus magister Cursorum testor supradictum Decretum affixum et publicatum fuisse in Urbe.

Philippus Ossani, Mag. Cours.

APPENDIX V.

Quaestio moralis de Craniotomia seu de occisione infantis in utero matris ut mater a certa morte servetur.

Craniotomia, seu occisio infantis in utero matris ut extrahi possit ad servandam matrem; ne scilicet pereat et mater et infans quando nullo alio modo prodire infans ex utero possit, aetate nostra in communi usu est apud artis medicae peritos, qui bona fide existimant rem licitam esse. Quaestio tamen inter Confessarios movetur, an eiusmodi craniotomia, qua cranium infantis, baptismate collato, frangitur et ex utero extrahitur, licita nec ne sit.

Expedit ita eiusmodi tractare quaestionem, cuius quidem solutio si fortasse aliquibus non placeat, excogitare et exponere possunt, quid opponere valeant.

Huius quaestionis gravissimae solutio si quaeratur in extrinseco tantum sententiarum valore, seu in mera Auctorum auctoritate, facilis esset. Auctores enim eiusmodi quaestionem communiter ita resolvunt, ut doceant eiusmodi infantis occisionem nunquam esse licitam : sic ex. gr. Sánchez, *de Matrimonio, lib. 9, disp. 20, n. 14*: « Sunt « medicinae quaedam *directe ad foetus occisionem tendentes ut vene- « num, dilaceratio, percussio; aliae autem per se et directe ad mor- « bos expellendos, pristinamque salutem restituendam ordinatae, ut « venarum ruptio, balnea etc. Prioris ergo generis medicinas sumere « nefas capitale est, quia cooperantur directe innocentis neci, quod « intrinsece malum est; posterioris autem, etc. ». Solent etiam adiungere auctoritatem S. Ambrosii, quae refertur in can. *Denique, caus. 14, qu. 5*: « Si alteri subveniri non potest, nisi alter laedatur, commo- « dius est neutrum iuvare ».*

Inspecta itaque extrinseca Auctorum auctoritate, procul dubio dicendum foret, illicitam esse occisionem infantis per craniotomiam ad servandam matrem.

Verum, quamvis a nota temeritatis excusari non possit, qui sententias doceat illis adversas, quas omnes vel fere omnes Auctores tenent; nihilominus eiusmodi regula limitationem habet, quam facit Canus, *L. 8, de Loc. theol., c. 4*; quamque et Zaccarias refert in *p. 2, c. 5, can. 2 in clara eius dissertatione de Casuisticae Theol. originibus locis atque praestantia, quam tamquam prolegomena S. Alphonsus praeposuit suae Morali Theologiae*; idest : *nisi plane gravis et nemini observata ratio, aut auctoritas, svd clara atque perspicua obstet.*

In praesenti autem quaestione duo adnotanda veniunt : I^o quod Auctores non accurate loquuntur, cum dicunt, eam sententiam esse prorsus omnium: ipsemet enim Sánchez tres Auctores in contrarium allegat, quorum saltem duo graves sunt, Marianus Socinus, pater piissimus impii Lehi Socini, a Pio II in summa aestimatione habitus, et celeberrimus Felinus, ambo in cap. *Si aliquis, de homic.* tertius est Simon Brixiensis in *Clem. 1 eod.* Quod 2° ratio admodum gravis et clara ab Auctoribus haud observata huc occurrit.

Ad instar fundamenti in hac quaestione ponendum est, quod Craniotomia non adhibita, certum sit infantem pariter perire; ita ut in hoc consistat discrimen, quod omissa craniotomia ambo pereant tum mater tum infans; eo remedio adhibito, infans in eadem conditione manet, idest moritur, sola diversitate medii seu modi quo moritur, mater servatur. Porro hoc erat considerandum, quod nemo Auctorum consideravit, quaestionem collocantes in falsa positione. Ipsi enim in eiusmodi quaestione semper considerarunt in infante ius vitae; quod facto perdidit, atque haud animadverterunt, unicum

ius, quod in tanti superfuit, esse illud eligendi modum moriendi. Hinc verus quaestionis status non ille est, quem Auctores supposuerunt, sed e converso hic est: *an infans, cum necessario mori debeat, ius habeat eligendi medium, quod cum ipso simul matrem p̄rimât, alio medio omisso, quod, dum peiorem conditionem suam non facit, in qua est (cum tandem mori debeat) matrem incolumem reddit.* Porro, ita constituta quaestione, puto non solum clarum esse, sed etiam evidens, neminem posse sibi vindicare eiusmodi electionis ius cum damno vitae alienae, multoque minus cum damno vitae matris. Namque quodnam tandem est bonum illud uno potius, quam alio modo, moriendi, quod comparari possit cum vita alterius, et quod magis est, cum vita matris? Idem enim esset ac in comparatione ponere irrationabile arbitrium (quod utpote irrationabile nullum creare potest ius) cum supremo, bono ac iure temporali hominis atque adeo propriae matris!

Quod si in examen revocentur rationes quas Auctores in medium adducunt, clarius quoque apparet in falsam positionem quaestionem eos collocasse. Intrinsicca enim ratio, quam ipsi afferunt, haec est: *occidere innocentem est intrinsece malum.* At enim, nonne ipsi iidem sunt, qui docent ad tuendam propriam vitam, licere in fuga caput infantis conterere, qui angusto in loco transitum fugienti impediât? Nonne et ipsi sunt qui dicunt, tormenta bellica explodere licere adversus innocentium domum ex. gr. contra Sanctimonialium monasterium, ut urbs capiatur? aut arrepta a duobus in naufragio tabula, quae ab utroque retenta cum ipsis in imum demergeretur, quemque ius habere repellendi demergendique alterum ut salvus naufragium evadat? Nonne sunt hi omnes innocentes? Et casus illius, qui rugiendo conterat infantis caput, nonne congruit cum nostra de craniotomia quaestione? Quid ergo dicendum?

Dicendum itaque est, intrinsece quidem malum esse innocentem occidere, *qui adaequate talis sit, idest sit innocens formaliter simul et materialiter: non autem hoc dicendum de eo qui innocens sit formaliter tantum, dum materialiter est iniustus aggressor.* At vero infans in quaestione de qua agimus, non est innocens adaequate, est innocens formaliter tantum: materialiter vero est aggressor iniustus, qui vitam matris invadit. Sane quaenam est vera atque efficiens causa mortis matris? Infans eius est, et unice infans, qui eam non solum occidit, sed atroci quoque cruciatu. Puer qui iaceat in via et a rugiente conteratur, est aggressor materialiter iniustus, sed *negative tantum*: at infans de quo agimus est aggressor iniustus *positive*; non secus ac furiosus, qui, cum suarum actionum dominus non sit, invadat alterius vitam, iusteque ideo interficiatur.

Inde manifeste apparet, incongruam esse distinctionem inter modos directos interficiendi infantem et indirectos: namque si aggressor iniustus interfici directe possit, directe quoque interfici poterit

infans. Accedit, quod eiusmodi distinctio non admodum scientifica est. Namque in eiusmodi rebus directum vel indirectum in intentione consideratur, non autem in materiali actu, iuxta praeclarum principium a S. Thoma datum 2, 2, q. 64, art. 7; ubi angelicus Doctor intrinsecam rationem tradit, cur liceat in sui defensionem alterum occidere (actu quidem directo, quod subintelligitur); inquit enim: *Respondeo dicendum, quod nihil prohibet, unius actus esse duos effectus, quorum alter solum sit in intentione, alius vero sit praeter intentionem. Morales autem actus recipiunt speciem secundum id, quod intenditur, non autem ab eo, quod est praeter intentionem, cum sit per accidens. Quod adamussim contingit in operatione Craniotomiae: huius enim effectus duo sunt, quorum primus qui intenditur et moralitatem actui tribuit, est remotio causae mortis matris; alter est praeter intentionem, ideoque per accidens, qui extraneus est moralitati actionis, quique consistit in morte iniusti aggressoris, idest infantis.*

Neque praeterea desunt, qui distinxerunt inter ipsam matrem, quae per se vitam propriam tueatur, et medicum, qui alienam defendat. Sed eiusmodi distinctionem ipsemet Sánchez reiecit, *loc. cit.*, n. 13 et 15, cum communis doctrina sit, ut *quandocumque habeat aliquis ius alium occidendi, id potest etiam alius pro eo praestare, cum id suadeat charitas; quodque repetit S. Alphonsus, 1.3, n. 389: multoque magis medicus qui ex officio publico ei commisso agit, ut notat idem Sánchez, loc. cit.*

Nullimode autem est habenda ratio auctoritatis quam frustra allegant S. Ambrosii, quae quidem allegatio digna haud est adeo gravium Auctorum. Namque S. Ambrosius, *Offic. lib. 3, cap. 9*, loquitur de Clerico, qui ut moribundus testamentum commutat, curat; ut scilicet alium haeredem instituat qui nullum ius habet ad eius haereditatem. At vero quomodo haec locum habere possunt in matre quae verum ius habet ad tuendam propriam vitam?

Denique coronidis gratia, in Craniotomia occurrit quoque, quod maximum est, bonum spirituale infantis. Omissa enim eiusmodi Craniotomiae operatione infans moritur sine baptisate; sed hac operatione adhibita baptizatur: medicum enim instrumentum, ita est confectum, ut primum lacerare valeat membranam qua foetus involvitur, ut inde aqua infundi possit in capite e membrana prodeunte.

Auctores haec omnia haud considerantes, aliamque viam non praesentis quaestionis propriam tenentes, verba illa pronuntiarunt: *numquam licet; quod effatum adeo durum, ut vidimus, per se concidit: sint itaque etiam fere omnes qui illud protulerunt, in regulam incidunt, quam Canus tradidit.*

Inter recentiores Auctores audivi adesse cl. Kenrick Archiepiscopum S. Aloisii, qui in sua theologia hanc sententiam, omissa veteri, defendit: quod tamen opus consulere non potui.

EX S. CONGREGATIONE INDULGENTIARUM

URBIS ET ORBIS.

DECRETUM. « Cum inter cetera religiosae pietatis officia ad recolendam et meditando uberiori fructu D. N. Iesu Christi caritatem, laudabilis exorta sit et multis in locis invaluerit consuetudo, qua integer mensis Iunius quotidianis devotionis exercitii dulcissimo Eius Cordi consecratur; plurimorum Fidelium supplicationes porrectae sunt Sanctissimo Domino Nostro Pio PP. IX, ut pia haec exercitia peragentibus sacrarum Indulgentiarum munera concedere dignaretur.

« Itaque Sanctitas Sua petitionibus huiusmodi benigne exceptis, ut magis magisque iniuriae Divino humani generis Redemptori in praesenti potissimum rerum ac temporum discrimine illatae reparentur; universis utriusque sexus Christifidelibus, qui sive publice sive private peculiaribus precibus et devoti animi obsequiis in honorem SSrni Cordis Iesu per integrum mensem Iunii quotidie, corde saltem contrito, vacaverint, Indulgentiam septem annorum semel in singulis dicti mensis diebus lucrandum; et pariter iisdem Indulgentiam plenariam in una praefati mensis die ab unoquoque eligenda, in qua vere poenitentes, confessi ac sacra Communionem refecti fuerint, et aliquam ecclesiam seu publicum oratorium visitaverint, et ibi per aliquod temporis spatium iuxta mentem Sanctitatis Suae pias ad Deum preces effuderint, peramanter est impertitus; cum facultate easdem Indulgentias applicandi pro animabus in Purgatorio detentis.' Praesenti in perpetuum valituro absque ulla brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus».

« Datum Romae ex Secretaria Sacrae Congregationis Indulgentiarum et SS. Reliquiarum die 8 maii 1873 ».

L. Card. **BARILI**, *Praefectus*.

Dominicus Sarra, *Substitutus*.

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI
EX S. CONGREGATIONE

DUBIA

CIRCA FACULTATES DISPENSANDI
AB IMPEDIMENTIS MATRIMONIALIBUS

Die 29 aprilis 1873.

Compendium facti. SSmus Dominus Noster, suppressa Siciliae Legatione, Monarchiae Iudice, ut aiunt, eiusque Tribunali, per Litteras Apostolicas *Suprema*, V. Kal. febr. .1864. publicatas die io octobris 1867, alias simul dedit Apostolicas Litteras *Multis gravissimis*,¹ quibus, cum vellet Sicularum utilitati et commodo prospicere, quasdam dedit Episcopis facultates, quas inter haec numerantur § 14: « *Sicularum utilitati et commodo prospicere vehementer cupientes, omnibus et singulis Archiepiscopis, Episcopis aliisque Locorum nullius dioecesis in Sicilia existentibus Ordinariis ac etiam Vicariis Capitularibus canonice electis specialem facultatem tribuimus concedendi matrimoniales dispensationes in tertio et quarto consanguinitatis et affinitatis gradu sive simplici sive duplici, ac etiam mixto, dummodo primum non attingat et dummodo canonica adsit causa, et dispensatio gratis omnino concedatur, nullo prorsus vel minimo recepto emolumento, et in eorum tantum favorem, qui vere pauperes sunt. Volumus tamen atque praecipimus, ut in singulis dispensationibus concedendis semper expressa mentio pat huiusce specialis Apostolicae facultatis. Atque etiam volumus, huiusmodi de praedictis matrimonialibus dispensationibus concedendis facultatem a Nobis tributam ita omnino ab omnibus esse intelligendam, ut nemo unquam eam interpretari queat veluti impedimentum, quominus Siculi fideles,*

¹ Haec documenta habes in vol. III, pag. 177 et seqq.

si ipsis placuerit, possint supplices hanc Apostolicam Sedem directo adire ad easdem assequendas dispensationes ».

Dubia nonnulla inde exorta sunt ex parte Siculorum Antistitum, quae S. Poenitentiaria Apostolica remisit resolvenda S. Congregationi Concilii aliud adiiciens dubium quod facultates ipsius S. Poenitentiariae respicit.

Dubia autem, quae facultates Ordinariorum in Sicilia respiciunt in se habent : « I. An Siciliae Episcopi dispensare valeant in tertio vel quarto consanguinitatis aut affinitatis gradu *triplici*, idest ex triplici stipite proficiscente.

2. « An iidem Ordinarii dispensare valeant quando consanguinitas vel affinitas reperiatur in tertio vel quarto gradu *duplici* idest proveniente ex duplici stipite et simul concurrat alius gradus mixtus, puta ex tertio et quarto, a *tertio* alio stipite proveniens.

3. « An *valide* ab iisdem dispensari possint ii, qui pauperes non sunt.

4. « An validae sint dispensationes iis factae, qui falso paupertatem allegarunt ».

Hac autem occasione S. Poenitentiaria haec adiecit : cum ipsa habeat facultates dispensandi in casibus *k in quibus concurrat vera Oratorum paupertas per authenticam Ordinariorum attestationem comprobanda* » quaesivit : « An validae essent « dispensationes concessae a S. Poenitentiaria, attestatione « praemissa paupertatis Oratorum ab Ordinariis data, quando « ipsa paupertas falso exponatur ». ¹

Disceptatio syn optica.

Generatim ex officio memoriae recolebatur, primis Ecclesiae saeculis nullam ab impedimentis matrimonialibus dispensationem concedi consuevisse. « Nulla (ait Christianus Lupus) « etiam regia vel augusta, licet in sexto aut septimo affini-

¹ Similis quaestio iampridem pendeat apud S. C. C. in causa *Granaten*. proposita die 18 aprilis 1863.

< tatis gradu vel ignoranter contracta, longe minus contra-
 « henda, matrimonia dispensabantur; sed cuncta dirimebantur
 « iuxta vigorem canonum. Nonnulli volunt, Innocentium III
 « saeculo xii primum cum rege Othone IV in quinto consan-
 « guinitatis gradu, ad quem tunc extendebatur cognatio, dis-
 « pensasse; idque magna et maxima impellente causa, et *ea*
 « *lege ut duo amplissima monasteria fundaret, omne imperium*
 « *largis eleemosynis, et ferventibus orationibus istud ecclesiasticae*
 « *disciplinae vulnus compensarci* »; Christianus Lupus *ad can. 2*
Conc. Rem. pag. 3. Animadversum tamen est non deesse
 alios Auctores, qui longe ante illam aetatem exempla dispensationum reperiant, atque adducant S. Gregorium Magnum, qui saeculo iv exeunte, petente S. Augustino Angliae Apostolo, indulsit Anglis recens ad fidem conversis, ut permanerent in coniugiis, quae ante susceptam fidem contraxerant in tertio consanguinitatis gradu, *Epist. 64, lib. 11*.

Processu quidem temporis maiore benignitate Ecclesiam uti consuevisse, sed tamen Concilium Tridentinum *sess. 24, c. 5 de Ref. matrim*, edixisse: « *in contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro* ». Quisquis itaque hanc Ecclesiae mentem prae oculis haberet, haud ita facile laxaturus esset habenas in matrimonialibus dispensationibus concedendis.

EA QUAE ANIMADVERSA SUNT QUOAD PRIMUM ET SECUNDUM DUBIUM PRO EPISCOPIS SICILIAE. Propius autem ad rem accedendo est animadversum in hac dispensationum materia Doctores generatim loquentes (Sánchez *de Matr. I. 8, disp. 2*; De Iustis *de Dispens, matr. I. i, c. 2, n. i seqq.* Pyrrhus Corradus in *Praxi dispens, apost. I. i, c. i* aliique communiter) maximum discrimen facere inter *potestatem* alicui concessam ad dispensandum, et ipsam *dispensationem*. Illam enim tamquam favorabilem late esse interpretandam et ad illos etiam casus extendendam, qui casibus in concessione expressis quomodo etiam separabiliter accommodari possint, licet tantum accessoria, sint, ut conceptis verbis docet De Iustis *loc. cit.*:

hanc vero stricte esse interpretandam. Rationem autem propter quam facultas dispensandi a dispensatione differat, inde Auctores repetere, quod facultas dispensandi illi soli, qui eam concedit, praeiudicium inferat, et ideo cum sit beneficium Principis praeter ius concessum nullique tertio praeiudicio ingerens, late sit interpretanda in iis, quae vergunt in ipsius concedentis praeiudicium: cum in huiusmodi generali potestatis concessione praecipuum Principis motivum non sit ipsa dispensatio nec respectus ad personas dispensandas, sed favor, quo per communicationem suae potestatis dispensaturos honorat, et ob id directe non intendat ius commune laedere nec alicui tertio praeiudicium seu damnum inferre. At ipsam dispensationem, cum exorbitet a iure communi illudque laedat et vulneret, odiosam dici, sterilem, infecundam atque ob id restringendam stricteque interpretandam. Ita de dispensandi facultate per se considerata Auctores loquuntur.

Ex qua doctrina consequi « sicut *in dubio*, an *dispensatio* « extendatur ad aliquem casum, interpretandum est, eam non « extendi: ita e converso *in dubio*, an *potestas dispensandi* « extendatur, ut virtute illius possit dispensari in aliquo casu, « interpretandum esse extendi ». Sánchez *loc. cit. n. g*, De Iustis *loc. cit. c. 2, n. 3*.

Hanc doctrinam applicantes ad res matrimoniales inferunt (quamquam non omnes), eum cui facultas facta sit dispensandi in aliquo determinato gradu ex. gr. in secundo vel tertio consanguinitatis vel affinitatis, posse dispensare in illo quamvis duplicatus sit, qua semper facultas dispensandi versatur in genere secundi aut tertii gradus, nec secundum aut tertium egreditur, Sánchez *loc. cit. disp. 24, n. p et io*, De Iustis *loc. cit. n. 8*.

Quare cum Ordinarii» Siculis facta sit facultas dispensandi in tertio et quarto gradu consanguinitatis et affinitatis sive simplici sive duplici non videri denegatam eis esse facultatem dispensandi ab iisdem impedimentis iisdemque gradibus, quando ex triplici capite oriantur. Semper enim verum manere, eos

dispensare in tertio et quarto gradu consanguinitatis et affinitatis. Secus dicendum esset strictissime facultatem dispensandi esse intelligendam contra allegatos ss. canonum Interpretes.

EA QUAE IN CONTRARIUM SUNT ANIMADVERSA. Omisso exposito principio, animadversum est, in huiusmodi concessionibus interpretandis optimam illam esse regulam, ut mens concedentis impliciatur. Iamvero Summum Pontificem in ea potestate concedenda non favorem Ordinariorum, sed Sicularum fidelium prae oculis habuisse ceu Litterae Apostolicae declarant; « *cum autem praecipua prorsus caritate fideles Siciliae populos merito prosequamur, qui avita religione ac pietate spedati, immobili fide et observantia Nobis et huic Apostolicae Sedi constantissime adhaerere vehementer gloriantur; haud omittimus aliis nostris Apostolicis Literis eorundem fidelium incommodis ac dispendiis occurrere, concedendo opportunas facultates Venerabilibus Fratribus Sacrorum in Sicilia Antistitibus, quos iudem fideles facilius adire poterunt* » ita in Litteris *Suprema § Ceterum*. Quod praestitit Pontifex in allegatis Litteris *Multis gravissimis*, per verba, quae retuli: « *Sicularum utilitati et commodo prospicere vehementer cupientes omnibus et singulis Archiepiscopis etc.* ».

Quare cum, ex perspicua Summi Pontificis mente, in favorem Sicularum fidelium huiusmodi facultates concessae fuerint, intimam rationem, ob quam allegata regula de facultatibus late interpretandis communiter traditur, deficere in themate dicendam esse. Eam enim regulam rationi inniti, quod Princeps in concedenda dispensandi facultate non respectum habeat ad personas dispensandas, sed favorem intendere et honorem personae dispensaturae. Ideoque eam regulam huic nostrae controversiae aptari non posse.

Aliam vero regulam ad rem facere, quam tradit Claudius La Croix *tom. 2, l. 6, pag. 3, n. 863, Theol. mor.* ubi loquens de simili facultate dispensandi ab impedimentis matrimonialibus Germaniae Episcopis, singulis quinquenniis, concedi consuetis, statuit: « Cum haec facultas non sit data per ius commune,

« neque per antiquas constitutiones, sed *sui specialis*, quae apud
 « Episcopos singulis quinquennis indiget renovari, non potest
 « censeri maior neque alia quam prout est mens S. Sedis hic
 « et nunc concedentis, cuius etiam est interpretari suam men-
 « tem si dubium occurrat ».

Porro hanc regulam adamussim convenire controversiae, de qua agimus ; cum in themate agatur de speciali facultate non concessa per ius commune neque per antiquas constitutiones, *specialem facultatem tribuimus* ait Pontifex; neque sit perpetua sed ad decennium circumscripta: ergo extendendam non esse.

Sed praeterea interpretationi non esse indulgendum, quando verba concessionis clara sint ; Pontificem autem claris verbis mentem suam aperuisse: «*Specialem, inquit, facultatem tribuimus concedendi matrimoniales dispensationes in tertio et quarto consanguinitatis et affinitatis gradu sive simplici, sive duplici ac etiam mixto, dummodo primum non attingat* », Obiecto circa quod versari debeat facultas sic praecise determinato et circumscripto, dubium moveri haud posse videri: e converso tum moveri dubium posset, si Pontifex Sicut Ordinariis facultatem fecisset dispensandi in tertio et quarto consanguinitatis et affinitatis gradu *in genere*, non explicando utrum isti gradus simplices vel duplices vel etiam triplices esse deberent. Tunc enim in generica illa concessione omnia impedimenta, quae intra tertium et quartum consanguinitatis vel affinitatis gradum continentur, comprehendi dici posset, in subsidium fortasse utiliter advocata regula de facultatibus late interpretandis. Cum itaque Pontifex specificiter declaraverit, se facultatem concedere dispensandi ab iisdem gradibus, sive simplices illi sint sive duplices; duplices includendo, triplices exclusisse dicendum esse. Inclusionem enim unius exclusionem esse alterius.

Eo magis quod agatur de facultate dispensandi in matrimonii impedimentis; cum eiusmodi facultatis concessionem, nisi fuerint expressis verbis factae, non sint facile praesumendae.

Id enim, quod difficiliorem reddit Pontificem ad dispensandum, difficiliorem etiam reddere ad facultatem concedendam dispensandi; per facultatem enim dispensandi agit ipse Pontifex per alios. Sed quando plura adsunt impedimenta, sive diversi generis ea sint, sive etiam eiusdem, quae tamen ex diverso stipite manent, difficilius Pontificem dispensare solere, cum plura impedimenta simul sumpta maiorem quandam indecentiam ac repugnantiam cum matrimonio contrahendo exhibeant, quam si singula tantum essent dispensanda, ut bene animadvertit De Iustis *de dispens, matr. c. 4, n. 78 seqq.* Ergo difficilius dispensandi facultatem concedere a multiplici hoc impedimentorum genere dicendum: neque proinde eiusmodi facultatem praesumendam.

Hisce autem animadversis, videri in themate idem dicendum de facultate dispensandi, quod de ipsa dispensatione dicatur. Sed certum esse dispensationem super aliquo determinato impedimento concessam non posse suffragari alteri impedimento, neque eius extensionem dari, ceu tradit De Luca *de iure patron, disc. 38, n. u,* etiamsi agatur de eodem impedimenti genere v. g. de consanguinitate. Nam si haec oriatur non ex uno sed ex multiplici capite, dispensetur vero in uno tantum; matrimonium erit nullum, uti eruitur ex Apostolicis Literis Benedicti XIV *Etsi matrimonialis* die **30** septembris **1755** per quas declaratum est nullum matrimonium, quod contractum fuerat ex dispensatione a tertio et quarto consanguinitatis gradu simplici, ex eo quod postea detectum fuerit, contrahentes non simplici sed duplici huiusmodi impedimento ligatos esse. Ergo neque facultatem dispensandi concessam super aliquo impedimento praecise determinato posse ad aliud, etiamsi eiusdem speciei, protendi.

QUOAD TERTIUM ET QUARTUM DUBIUM pro affirmativa sententia est animadversum, S. Sedem, quum facultate dispensandi in favorem pauperum Siculos Episcopos cumulaverit, eorum arbitrio et conscientiae indicandum reliquisse, quinam vere pauperes sint, ac proinde eos posse per errorem pau-

peres putare, qui tales reapse non essent. Quod quidem in casu Gobat penes La Croix *lib. 6, p. 3, n. 843* ait, posse huiusmodi dispensationem valere, eo quod Episcopus ita opinans, prudenter utitur facultate, qua praeditus est.

Sed praeterea distincta causa *impulsiva* a causa *finali*, est animadversum satis esse ad validitatem dispensationum, ut precum veritas circa causam finalem versetur, ut dispensatio inde concessa valida existat: porro paupertatem non videri esse causam finalem, sed tantum impulsivam; namque Pontificem motum ad facultatem concedendam Episcopis Siculis ut dispensarent cum pauperibus, adiecisse, *dummodo canonica adsit causa*. Quoties igitur eiusmodi causa adfuerit, etiamsi desit paupertas, non videri nullam factam dispensationem.

SED CONTRA est animadversum, non esse concessam talem facultatem sub ea conditione, *si prudenter iudicent oratores esse pauperes*, sed sub conditione *si vere pauperes sint*, ut recte animadvertit La Croix *loc. cit.*

In themate autem agi de potestate delegata, quae ultra expressos limites protendi non potest. Reiffenstuel, in *Append. de disp. super imped.*, § 3, n. 25, loquentem de facultate Germanis Episcopis facta dispensandi in tertio et quarto simplici et mixto consanguinitatis et affinitatis gradu tantum cum pauperibus, haec scribere: « has dispensationes pro solis « pauperibus dari posse, quia privilegia tantum valent, quantum sonant, argumento *cap. Recessimus, de Privileg.* ».

Huc facere doctrinam Corradi *loc. cit., I. 13, c. 3, n. 6*, qui cum aliis tradit in Litteris Apostolicis nullas clausulas seu dictiones esse debere frustratorias et ne verbum quidem sine virtute: dictionis autem *tantum* eam esse vim, ut limitet, restringat et excludat, /. *Et non tantum, ff. de petit, haered.* Sed Pontificem concedendo Siculis Episcopis memoratam facultatem, clausulam apposuisse, ut ea cum vere pauperibus uterentur ac verbum *tantum* adiecisse: ait enim *in eorum tantum favorem qui vere pauperes sunt*; ergo ceteros alios exclusisse. Idem dicendum de dictione *vere pauperes*.

Post haec disceptatum est super quinto dubio a Sacra Poenitentiaria proposito; sed cum Sacra Congregatio Resolutionem eius distulerit, de eo referam, postquam fuerit resolutum.

Dubia.

I. « An Siciliae Episcopi dispensare valeant in tertio vel « quarto consanguinitatis aut affinitatis gradu triplici, idest ex « triplici stipite proficiscente in casu.

II. « An iidem Ordinarii dispensare valeant, quando con-
'< sanguinitas vel affinitas reperiatur in tertio vel quarto « gradu duplici et simul concurrat alius gradus mixtus ex « tertio et quarto, idest a tertio alio stipite proveniens in « casu.

III. « An valide ab iisdem dispensari possint ii, qui pau-
« peres non sint in casu.

IV. « An valide dispensentur ii, qui falso paupertatem « allegarunt in casu ».

RESOLUTIO.

Sacra Congregatio Concilii, causa cognita in comitiis habitis die **26** aprilis **1873**, respondere censuit: Ad I, II, III et IV *negative*.

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Facultatem dispensandi a lege in Legislatore consideratam non esse odiosam; eodem enim iure eam habet, quo iure legem facit: ¹ neque proinde eam facultatem, alteri a

¹ S. Thomas, *1, 2 qu. 96, art. 6* haec ait: «*Quia legislator non potest omnes singulares casus intueri, proponit legem secundum ea quae in pluribus accidunt, ferens intentionem suam ad communem utilitatem* ». Et *ibid., ad 3, pergit*: «*Nullius hominis sapientia tanta est, ut possit omnes singulares casus excogitare; et ideo non potest sufficienter per verba sua exprimere ea, quae conveniunt ad finem intentum. Et si posset legislator omnes casus considerare, non oporteret ut omnes experi-*

Legislatore commissam, per se esse odiosam, cum per delegationem non mutet naturam.

II. Odiosam tamen plus minusve esse posse dispensandi facultatem a Legislatore commissam, quando constet, mentem esse Legislatoris, ut verbis, quibus facultas expressa est, coerceatur, neque praescriptos limites egrediatur.

meret propter confusionem vitandam; sed legem ferre debet secundum ea, quae in pluribus accidunt ». Et *ibid.*, q. 97, art. 4 ad 1 adiungit : « *Contingit autem quandoque quod aliquod praeceptum, quod est ad commo- dum multitudinis ut in pluribus non est conveniens huic personae vel in hoc casu; quia vel per hoc impediretur aliquod melius bonum, vel etiam induceretur aliquod malum. Periculosum autem esset ut hoc iudicio cuiuslibet committeretur; nisi forte propter evidens et subitum periculum. Et ideo ille qui habet regere multitudinem habet potestatem dispensandi in lege humana, quae suae auctoritati innitur, ut scilicet in personis vel in casibus in quibus lex deficit, licentiam tribuat ut praeceptum legis non servetur. Si autem absque hac ratione pro sola voluntate licentiam tribuat, non erit fidelis in dispensatione aut erit imprudens; infidelis quidem, si non habet intentionem ad bonum commune; imprudens autem, si rationem dispensandi ignoret* ». Et *ibid.*, ad 1: « *Quando cum aliquo dispensatur ut legem communem non servet, non debet fieri in prae iudicium boni communis; sed ex intentione ut ad bonum commune proficiat* ».

Ex quibus apparet, quemadmodum legislator tenetur legem ferre in bonum commune, ita teneri ex conceptu humanae legis dispensare iuxta rerum et personarum convenientiam, ratione eiusdem communis boni. Eiusmodi ergo dispensandi facultas per se considerata non solum non est odiosa, sed est legislatori necessaria, et eodem iure habet, quo habet ius faciendi legem. Cum autem per commissionem alteri factam non mutet naturam, non erit ideo odiosa; immo nec odiosa est ipsa facultatis dispensandi commissio, cum legislator non possit per se in omnibus occurrentibus casibus dispensare. Sed ipse legislator tamen potest facere magis vel minus odiosam facultatem dispensandi alteri commissam, eam multipliciter limitando aliisve modis quos supra dixi, ex quibus oritur magis vel minus stricta facultatis concessae interpretatio: et hoc etiam propter commune bonum, quia, ut ait angelicus Doctor, *periculosum esset ut hoc* (idest facultas dispensandi) *iudicio cuiuslibet committeretur, nisi forte propter evidens et subitum periculum*. Ideoque pro personarum ratione vel idoneitate vel pro ratione causae, seu rei maioris aut minoris momenti, facultates, quas committit Romanus Pontifex magis minusve limitat: et iuxta Romani Pontificis mentem, quomodolibet ex iure aut authenticis declarationibus resultantem, facienda est interpretatio.

Ex quibus etiam consequitur, exercitium facultatis commissae intra praescriptos limites, non esse odiosum quando iustae causae dispensandi militent: quando enim eiusmodi causae militent, dispensatio non nisi *mate-*

III. Id constare multipliciter posse : a) *intrinsece*, per explicita Legislatoris verba in concessione facultatis expressa, vel ex modo quo facultatem legislator concesserit eam accurate limitando, vel ex fine aut motivo concessae facultatis, vel ex rei, de qua agitur gravitate aliisque adiunctis ; b) *extrinsece* per sacros canones vel Ecclesiae praxim, quae sensum

rialiter dici potest legis vulnus; cum legislator neque legem fecisset, si dictae iustae causae ut in pluribus militarent, cuiusmodi sunt causae, quae recidunt in bonum publicum, vel etiam in bonum privatum animarum : cum animarum bonum in publicum tandem recidat; namque publicum Ecclesiae bonum unice dirigitur in animarum singularum bonum. Immo adeo esse potest iusta dispensandi causa, ut dispensatio sit debita, ut in casibus in quibus cesset adaequata ratio legis aut aliquid evidenter inhonestum aut nocivum in aliquo casu ex observantia legis sequeretur. Tunc autem *formale* esset legis vulnus, si non iustae aut non sufficientes dispensationis causae, arbitrio boni viri vel communi aestimatione, haberentur: ideoque odiosum tunc existimandum facultatis exercitium aut etiam inferioribus legislatore facile illicitum: atque inde dispensatio concessa strictae esset vel etiam strictissimae interpretationis.

Dixi *inferioribus* legislatore facile illicitum: non quod etiam legislator non possit illicite dispensare, cum, ut ait S. Thomas, *si pro sola voluntate licentiam tribuat non erit fidelis in dispensatione aut erit imprudens*: sed quia legislator quosdam altiores et universaliores respectus habere potest ad commune bonum, quos habere non potest inferior dispensator.

Haec quidem de facultate in genere considerata dispensandi in ecclesiasticis legibus de dispensatione.

Sed dantur quaedam leges ecclesiasticae ad tuendum directe et immediate naturale ius, ut ex. gr. sunt leges de impedimentis matrimonialibus consanguinitatis et affinitatis, quae constitutae ab Ecclesia sunt ad circumvallandam publicam naturalem nuptiarum honestatem. Eiusmodi leges ex communi hominum aestimatione firmitatem quodammodo mutantur etiam ab ipso iure naturali quod immediate tuentur. Ideoque antiquitus, quando nuptiarum honestas, communi aestimatione, maiori honore in societate erat, fere nunquam in impedimentis, etiam longe inferioribus, dispensatio locum habebat. Ut eiusmodi leges firmissime persistèrent, constitutum quoque est (ad imitationem stricti iuris naturae, quod locum habet in nonnullis matrimonii impedimentis), ut qui contraheret, nihil ageret: idest matrimonium esset non solum illicitum, sed etiam nullum. Postea vero, cum honestas nuptiarum non eo maximo honore in societate ut olim habita sit, imminutis quoque canonicis impedimentis, maiori facilitate dispensatio locum habuit et habet. Nihilominus firmum mansit, ut nihil censeretur dispensatum, nisi quod fuerit in dispensatione expressum; ita ut quamvis iustissimae adsint dispensationis causae, quae protendi maiori ratione possint ad impedimentum minoris momenti, quam illud, super quo fuerit

facultatis concessae sive explicitae, sive implicite determinaverit.

IV. In themate, habita ratione modi, quo Romanus Pontifex limitavit facultatem Siculis Episcopis concessam, habita ratione finis, ob quem concessa est, nec non praxis iamdiu in Ecclesia invalescentis in interpretandis similibus facultatibus Episcopis concessis pro dispensationibus matrimonialibus, constare, eam esse Summi Pontificis mentem, ut verbis, quibus facultas expressa est, coercita maneret, neque praescriptos limites egrederetur.

V. Colliges demum dispensationem concessam pro uno impedimento non iuvare pro altero, quamvis sit eiusdem speciei.

expresse dispensatum, hoc dispensatum non censeretur et matrimonium maneret nullum. Quod etiam maxime confert ad publicum bonum ad confusionem vitandam, ut certum sit quodnam matrimonium per dispensationem non sit validum, quodnam irritum.

Cum autem eiusmodi leges firmitatem quoque accipiant a iure naturali, quod immediate et directe tuentur, dici debet non solum odiosa dispensatio, sed etiam odiosum dispensandi facultatis exercitium, cum maxime interesse debeat legislatori, ut firmissimis legibus publica nuptiarum honestas, quoad fieri possit, circumvallata persistat.

Et reapse adeo odiosum huiusmodi facultatis exercitium olim fuit habitum, ut si ob gravissimas causas cum divitibus dispensari contingeret, gravissima imponerentur onera ad compensandum vulnus legi inflictam et ut ceteri ab eiusmodi dispensationibus petendis deterrentur. Unde origo *Componendam*^{TM}, penes Datariam Apostolicam, seu gravium taxarum. Videsis Appendicem XIII in vol. I, pag. 382 et seqq. Inde etiam ut succurreretur, temporis lapsu, pauperibus, inducta est dispensatio peculiaris, quae dicta est in forma *pauperum*, quae locum tantum habebat ob causam infamantem. Videsis quae scripsi in vol. I, pag. 445.

Hic videtur esse generalis conceptus iuridicus de legibus et dispensationibus matrimonialibus, quamquam praxis iamdiu vicens ob societatis condiciones non amplius cum hoc conceptu plene consonet; et non desint impedimenta matrimonialia, quae, cum facile et passim dispensentur, in nova de rebus matrimonialibus lege, fortasse abrogare expediat. De consuetis causis canonicis, quae ad dispensandum sufficientes existimantur videsis Append. III in vol. III, pag. 62 et seq.

APPENDIX VI.

**De facultatibus particularibus et extraordinariis, quae per
S. Congregationem de Propaganda Fide, iuxta rationem
locorum Missionum, magis minusve conceduntur.**

In referendis litteris Apostolicis, quibus Vicariatus Apostolicus constitutus est pro Missionibus Africae centralis *pag. 22 et 23*, indicavi, me esse relaturum facultates concessas novo Pro-Vicario Apostolico in illis Missionibus constituto, cum harum facultatum extraordinariarum notitia lucem quoque afferat canonicae iurisprudentiae. Occasione arrepta ex praecedenti causa, eas heic refero.

Eiusmodi facultates Rmo D. Danieli Comboni Pro-Vicario Apostolico Africae concessae, aliae erant typis impressae, quae pro variis Missionum locis dari solent, puta pro America septentrionali et meridionali, pro Sinis, etc. et erant inscriptae *F. I*, idest, *formula prima*, quae continet prae ceteris huius generis formulis facultates ampliores. Aliae erant manu scriptae, proindeque omnino extraordinariae.

Formula itaque prima facultatum ita se habet:

« 1. Conferendi Ordines extra tempora et non servatis interstitiis usque ad'Presbyteratum inclusive, si Sacerdotum necessitas ibi fuerit.

2. Dispensandi in quibuscumque irregularitatibus, exceptis illis quae vel ex bigamia vera, vel ex homicidio voluntario proveniunt; et in his etiam duobus casibus, si praecisa necessitas operariorum ibi fuerit, si tamen, quoad homicidium voluntarium, ex huiusmodi dispensatione scandalum non oriatur.

3., Dispensandi super defectu aetatis unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si alias idonei fuerint.

4. Dispensandi et commutandi vota simplicia in alia pia opera, et dispensandi ex rationabili causa in votis simplicibus castitatis et religionis.

5. Absolvendi et dispensandi in quacumque simonia: et in reali, dimissis beneficiis, et super fructibus male perceptis iniuncta aliqua elemosyna vel poenitentia salutari arbitrio dispensantis, vel etiam retentis beneficiis, si fuerint parochialia et non sint qui parochiis praefici possint.

6. Dispensandi in 3° et 4° consanguinitatis et affinitatis gradu simplici et mixto tantum et in 2°, 3° et 4° mixtis, non tamen in 2° solo quoad futura matrimonia; quo vero ad praeterita etiam in 2°

solo, dummodo nullo modo attingat primum gradum, cum his qui ab haeresi vel infidelitate convertuntur ad fidem catholicam, et in praefatis casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

7. Dispensandi super impedimento publicae honestatis iustis ex sponsalibus proveniente.

8. Dispensandi super impedimento criminis, neutro tamen coniugum machinante, et restituendi ius amissum petendi debitum.

9. Dispensandi in impedimento cognationis spiritualis, praeterquam inter levantem et levatum.

10. Hae vero dispensationes matrimoniales, videlicet 6,^a 7,^a 8,^a et 9,^a non concedantur, nisi cum clausula: dummodo mulier rapta non fuerit, vel si rapta fuerit, in potestatem raptoris non existat: et in dispensatione tenor huiusmodi facultatum inseratur, cum expressione temporis ad quod fuerint concessae.

11. Dispensandi cum gentilibus et infidelibus plures uxores habentibus, ut post conversionem et baptismum, quam ex illis maluerint, si etiam ipsa fidelis fiat, retinere possint, nisi prima voluerit converti.

12. Conficiendi olea sacra cum sacerdotibus, quos potuerint habere; et si necessitas urgeat, etiam extra diem Coenae Domini.

13. Delegendi simplicibus Sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta et alia utensilia ad Sacrificium Missae necessaria, ubi non intervenit sacra unctio; et reconciliandi Ecclesias pollutas aqua ab Episcopo benedicta; et in casu necessitatis, etiam aqua non benedicta ab Episcopo.

14. Largiendi ter in anno Indulgentiam plenariam contritis, confessis ac sacra communione reffectis.

15. Absolvendi ab haeresi et apostasia a fide et a schismate quoscumque etiam ecclesiasticos, tam saeculares quam regulares; non tamen eos, qui ex locis fuerint ubi sanctum Officium exercetur, nisi in locis missionum, in quibus impune grassantur haereses deliquerint, nec illos qui iudicialiter abiuraverint, nisi isti nati sint ubi impune grassantur haereses, et post iudiciale abiurationem illuc reversi in haeresim fuerint relapsi, et hos in foro conscientiae tantum.

16. Absolvendi ab omnibus censuris, etiam speciali modo in *Bulla Apostolicae Sedis moderationi*, diei 12 octobris 1869 Romano Pontifici reservatis, excepta absolute complicitate in peccato turpi.

17. Concedendi Indulgentiam plenariam primo conversis ab haeresi, atque etiam fidelibus quibuscumque in articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt.

18. Concedendi Indulgentiam plenariam in oratione XL horarum ter in anno indicenda diebus Episcopo bene visis, contritis et confessis et sacra communione reffectis, si tamen ex concursu populi et expositione SS. Sacramenti nulla probabilis suspicio sit sacrilegii ab haereticis et infidelibus, aut offensionis a magistratibus.

19. **Lucrandi sibi easdem Indulgentias.**

20. **Singulis secundis feriis non impeditis officio 9 lectionum vel eis impeditis, die immediate sequenti, celebrandi Missam de requie in quocumque altari etiam portatili, liberandi animas secundum eorum intentionem a purgatorii poenis per modum suffragii.**

21. **Tenendi et legendi, non tamen aliis concedendi, praeterquam, ad tempus tamen, iis Sacerdotibus, quos praecipue idoneos atque honestos esse sciat, libros prohibitos, exceptis operibus Dupuy, Volney, M. Reghellini, Pigault, le Brun, De Potter, Bontham, J. A. Delaure, *Fêtes et Courtisanes de la Grece, Novelle di Casti* et aliis operibus de obscenis et contra Religionem ex professo tractantibus.**

22. **Praeficiendi parochiis regulares, eisque suos deputandi vicarios in defectu saecularium, de consensu tamen suorum superiorum.**

23. **Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat (ita tamen ut in prima Missa non sumpserit ablutionem) per unam horam ante auroram et aliam post meridiem sine ministro et sub dio et sub terra, in loco tamen decenti, etiamsi altare sit fractum vel sine reliquiis Sanctorum, et praesentibus haereticis, schismaticis, infidelibus et excommunicatis, si aliter celebrari non possit. Caveat vero, ne praedicta facultate seu dispensatione celebrandi bis in die aliter quam ex gravissimis causis et rarissime utatur, in quo graviter ipsius conscientia oneratur. Quod si hanc eandem facultatem alteri Sacerdoti iuxta potestatem inferius apponendam communicare, aut causas ea utendi alicui, qui a S. Sede hanc facultatem obtinuerit approbare visum fuerit, serio ipsius conscientiae iniungitur ut paucis dumtaxat, iisque maturioris prudentiae ac zeli et qui absolute necessarii sunt, nec pro quolibet loco, sed, ubi gravis necessitas tulerit et ad breve tempus eandem communicet, aut respective causas approbet. ¹**

24. **Deferendi Sanctissimum Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro eisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab haereticis aut infidelibus sit periculum sacrilegii.**

25. **Induendi se vestibus saecularibus, si aliter vel transire ad loca eorum curae commissa vel in eis permanere non poterunt.**

26. **Recitandi rosarium vel alias preces, si Breviarium secum deferre non poterunt, vel divinum officium ob aliquod legitimum impedimentum recitare non valeant.**

27. **Dispensandi, quando expedire videbitur, super esu carniurn, ovorum et lacticiniorum tempore ieiuniorum et quadragesimae.**

28. **Praedictas facultates communicandi, non tamen illas quae requirunt ordinem episcopalem, vel non sine sacrorum oleorum usu**

* De hoc articulo habes recentem Instructionem S. C. de Propaganda Fide in vol. VI. pag. 545, et seqq.

exercentur, Sacerdotibus idoneis, qui in eorum dioecesibus laborabunt, et praesertim tempore sui obitus, ut sede vacante sit qui possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quam primum fieri debet per delegatos vel per unum ex eis, alio modo provideat : quibus delegatis auctoritate apostolica facultas conceditur, sede vacante et in casu necessitatis, consecrandi calices, patenas et altaria portatilia sacris oleis ab Episcopo tamen benedictis.

29. Et praedictae facultates gratis et sine ulla mercede exercentur, et ad tantum concessae intelligantur, nec illis uti possit extra fines suae dioecesis ».

Ex audientia SSmi diei 16 iunii 1872.

SSfñus D. N. Pius divina providentia PP. IX, referente me infrascripto S. C. de Propaganda Fide Secretario, R. P. D. Danieli Comboni, Pro-Vicario Apostolico Africae centralis, praedictas facultates, exceptis iis quae characterem episcopalem requirunt, benigne concessit ad decennium. Datum etc.

FACULTATES AMPLIORES EXTRAORDINARIAE.

Praeter expositas facultates aliae eidem Pro-Vicario collatae sunt in manu scripto folio, quae sunt tenoris, qui sequitur:

« SSnrus D. N. Pius Divina Providentia Papa IX, referente me infrascripto Secretario, R. D. Danieli Comboni, Pro-Vicario Apostolico Missionum Africae centralis, benigne concessit ad decennium sequentes facultates:

« 1. Dispensandi cum catholicis eius spirituali iurisdictioni subiectis, super disparitate cultus, gravibus tamen de causis in singulis casibus, in quibus dispensandum erit, ita tamen, ut contrahentes, quatenus sine contumelia Creatoris fieri possit, in matrimonio postmodum permanere libere et licite valeant: prolem susceptam et suscipiendam legitimam decernendo.

« 2. Dispensandi cum iisdem in secundo consanguinitatis et affinitatis gradu, dummodo nullo modo attingat primum in matrimoniis tam contractis, quam contrahendis.

« 3. Dispensandi cum praedictis super impedimento cognationis spiritualis inter levantem et levatum.

« 4. Dispensandi cum catholicis iisdem super impedimento primi affinitatis gradus ex copula illicita sive per lineam collateralem sive rectam resultantis, dummodo nullum subsit dubium, quod coniux possit esse proles ab altero contrahentium genita; nec non super impedimento primi cum secundo, ac secundi tantum affinitatis gradus ex copula illicita provenientis in matrimoniis ignoranter vel

scienter quoque contractis, sicut etiam in contrahendis, ubi rationalis et legitima causa concurrat in casibus tam publicis quam occultis, impositis pro modo culpae poenitentiis salutaribus.

« 5. Dispensandi cum catholicis memoratis, exceptis Italis, de de quibus non constet Italicum domicilium omnino deseruisse, in gradibus consanguinitatis et affinitatis, super quibus Apostolicam iam facultatem pro catholicis tantum obtinuit, etiam in matrimoniis mixtis iam contractis tantum, ut nempe pars catholica, praevia absolutione ab incestus reatu, et censuris, legitimum cum parte acatholica matrimonium contrahere valeat, private tamen omissis proclamationibus extra ecclesiam et absque Parochi benedictione, prolem susceptam legitimam decernendo, praescriptis tamen conditionibus, ut periculum perversionis a parte catholica remotum sit, ut omni studio acatholicae partis conversio curetur, utque proles utriusque sexus in catholica religione instruat.

« 6. Dispensandi cum iisdem catholicis, exceptis Italis, prout in numero praecedenti, ut licitum matrimonium contrahere possint, private tamen, omissis proclamationibus extra ecclesiam et absque benedictione, catholicus cum acatholica et vicissim, ac si iam contractum fuerit, in eodem licite manere, praescriptis tamen conditionibus, ut periculum perversionis a parte catholica remotum sit, ut omni studio acatholicae partis conversio curetur utque proles utriusque sexus in catholica religione instituat.

« 7. Ut tamen ab eodem Pro-Vicario, quam ab eius clero saeculari et regulari, quotidie recitari valeat matutinum cum laudibus diei sequentis privatim, statim elapsis duabus horis post meridiem.

« 8. Indultum tam ipsis, quam suis Missionariis semel in hebdomada recitandi, diebus non impeditis officio duplici vel secundae classis, officium SSmi Sacramenti, Conceptionis Beatae Mariae Virginis et S. Francisci Xaverii.

« 9. Retinendi et legendi libros ab Apostolica Sede prohibitos etiam contra Religionem ex professo agentes ad effectum eos impugnandi, quos tamen diligenter custodiat, ne ad aliorum manus deveniant, exceptis obscenis ex professo; eandemque facultatem aliis concedendi parce tamen et pro eius prudentia et arbitrio.

« 10. Celebrandi Missam, quoties aliqua necessitas aderit duabus horis post mediam noctem.

« 11. Erigendi in locis suae spirituali iurisdictioni subiectis pium exercitium Viae Crucis, nec non omnes Confraternitates ab hac S. Sede adprobatae cum applicatione omnium Indulgentiarum et privilegiorum, quae Summi Pontifices tum pium exercitium Viae Crucis peragentibus tum Confraternitatibus impertiti sunt.

¹ De hac re data est instructio, quam ego retuli in *vol. VI, pag. 456 et seq.* quae agit de matrimoniis mixtis.

« 12. Administrandi catholicis eius spirituali iurisdictioni subiectis sacramentum Confirmationis, chrismate tamen per catholicum Antistitem consecrato, absque pontificalibus insignibus et ad normam Instructionis editae iussu S. Congregationis die 4 maii 1774.¹

« 13. Consecrandi iuxta formam in Pontificali Romano praescriptam Calices, Patenas, altarium lapides oleo tamen ab Episcopo catholico consecrato.

« 14. Communicandi praedictas facultates in totum vel in partem Presbyteris in locis suae spiritualis iurisdictionis degentibus, prout magis in Domino expedire censuerit, pariter ad decennium, excepta facultate sub numero 12, quae ab ipso sublegari poterit ad septennium tantum.

« Datum Romae ex aedibus dictae S. Congregationis die et anno praedictis ».

APPENDIX VII.

Instructio pro simplici Sacerdote sacramentum Confirmationis S. Sedis Apostolicae delegatione administrante, edita anno 1774.

DECRETUM

Sacrae Congregationis Generalis de Propaganda Fide.

Die 21 martii 1774.

Referente R. P. D. Stephano Borgia Secretario, nonnullos Missionum Superiores, aliosque, quibus ab Apostolica Sede extraordinaria Sacramentum Confirmationis administrandi facultas conceditur, in illius administratione usos quandoque esse vestibus ac ornamentis Episcopalibus: Eminentissimi Patres declararunt, ac vigore praesentis Decreti declarant, nemini prorsus characterе Episcopali non insignito, vel cui alias usus Pontificalium ex vero legitimoque privilegio non competit, licuisse, vel licere in collatione Chrismatis adhibere Rochettum, Mitram, Baculum Pastorale, Annulum, vel Crucem pectoralem; statueruntque supplicandum esse Sanctissimo pro approbatione huius declarationis, necnon efformandam Instructionem pro simplicibus sacerdotibus Confirmationem, ut supra, administrantibus.

¹ Eiusmodi Instructionem, quae in pleno suo vigore est, refero in sequenti Appendice VII.

Facta vero SSmo Domino Nostro Clementi PP. XIV per prae-fatum Dominum Secretarium in audientia die 3 Aprilis currentis supradictae Sacrae Congregationis sententiae relatione, Sanctitas Sua illam benigne approbavit, et ab omnibus, ad quos spectat, inviolabiliter observari mandavit.

Datum Romae ex Aedibus dictae Sacrae Congregationis die 23 aprilis 1774.

IOSEPH MARIA Card. CASTELLI, *Praef.*

Stephanus Borgia, *Secretarius.*

INSTRUCTIO

PRO SIMPLICI SACERDOTE SACRAMENTUM CONFIRMATIONIS
EX SEDIS APOSTOLICAE DELEGATIONE ADMINISTRANTE.

Etsi iuxta Sacrosancti Tridentini Concilii definitionem solus Episcopus sit Ordinarius huius Sacramenti minister,¹ solet tamen quandoque iustis de causis Sedes Apostolica simplici Sacerdoti, tamquam extraordinario ministro, facultatem tribuere illud conferendi.¹

Sacerdos igitur, cui facultas haec fuerit concessa, in primis curet apud se habere Chrisma, per Catholicum Antistitem cum eadem S. Sede communionem habentem confectum, ac sciat, sibi numquam licere 3 sine eo Confirmationem administrare, vel illud ab Episcopis haereticis, aut schismaticis recipere.

Animadvertat insuper, num in facultate sibi ab Apostolica Sede impertita alia etiam facultas expressa legatur, utendi scilicet Chrismate ante annum benedicto, alias eo non utatur, nisi forte in casibus necessitatis,⁴ cum a sacris canonibus id prohibitum sit. s

Licet omni tempore administrari valeat confirmatio, congruum tamen est, ut praecipue in hebdomada Pentecostes, et circa horam tertiam, in qua Spiritus Sanctus illapsus est Apostolis, conferatur.⁶

Quo ad aetatem Confirmandorum attinet, prae oculis habendum est Catechismi Romani⁷ monitum in haec verba: *Illud observan-*

¹ Sess. 7, de *Confirm.* can. 3.

² Eugen. IV, in *Decret.* pro Armenis.

3 S. Thomas, 3. part. quaest. 72, art. 3, in corp.

4 Bened. XIV, *Constit. Anno vertente*, Bull. Tom. 3, pag. 288.

s *Can Litteris de Consecr. dist. 3, et Can. 5z quis de alio de Consecr. dist. 4.*

⁶ *Catech. Rom. de Sacram. Confirmat.* S. Carolus in V. Synodo Mediolan, cap. de *Confirm.*

⁷ *Loc. cit.*

dum est, omnibus quidem post Baptismum Confirmationis Sacramentum posse administrari, sed minus tamen expedite hoc fieri, antequam pueri usum rationis habuerint. Quare si duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad septimum certe hoc Sacramentum differre maxime .convenit. Quod sane monitum in pueris benevalentibus locum habet. Nam, si agatur de eo, qui gravi morbo laboret, ex quo decessurus praevideatur, non solum prohibitum non est illi ante septennium sacrum Chrisma administrare, sed expedit, ut id fiat, unde ex hac vita demigrans maiorem gloriam, iuxta S. Thomae doctrinam,¹ in coelis consequatur. Aliae insuper, iuxta probatam plurium Theologorum sententiam,² esse possunt legitimae caussae antevertendi septennium in collatione huius Sacramenti, et praesertim, cum praevideatur futura diutina absentia Episcopi, vel Presbyteri, cui ut supr% facta sit facultas illud administrandi, vel alia urget necessitas.

Ut Confirmandi, qui usum rationis habent, digne hoc Sacramentum recipiant, debent esse in gratia, et ideo conveniens valde est, ut illius susceptioni praemittant Sacramentalem Confessionem.³ Si enim conscii alicuius peccati lethalis, quod absit, ad Confirmationem accederent, non solum huius Sacramenti gratiam non reciperent, sed gravissimo sacrilegio se illigarent.

Iuxta veterem Ecclesiae usum, Confirmandi deberent esse ieiuni/optandumque propterea esset, ut id ipsum in praesentia etiam servaretur.

Sacro Chrismate uniendi ante diligenter erudiendi sunt iuxta doctrinas Catechismi Romani de natura, dignitate, effectibus, ac dispositionibus ad digne Sacramentum huiusmodi recipiendum prae-requisitis. Item oportet, ut instruantur circa Fidei rudimenta, Decalogi, et Ecclesiae praecepta, Actus virtutum theologalem, ac Orationem Dominicam, et Apostolorum Symbolum memoria teneant.

Ceterum Missionari non omittant populos sibi créditos etiam hortari, ut Confirmationem debito tempore recipiant, nec non ut parentes filios suos confirmari curent; etsi enim hoc Sacramentum non sit de necessitate medii ad salutem, tamen sine gravis peccati reatu respui non potest, ac negligi, s cum illud suscipiendi opportuna adest occasio. Porro haec doctrina, si pro omnibus, qui sunt undique, Christifidelibus vera est, multo magis locum habet in illis, qui in terris degunt haeticorum, vel paganorum, in quibus quandoque

¹ S. Thomas, 3 part. quaest. 73, art. 8, ad 4.

² Bened. XIV, in lib. 7, cap. 10. num. 5, 6, 7, de Synodo Dioeces.

³ Instructio Eminent. Almae Urbis Vicarii pro iis qui suscepturi sunt hoc Sacramentum an. 1773.

⁴ Catech. Rom. de Confirm.

s Bened. XIV, in Constit. *Etsi Pastoralis*, § 3, num. 4. Bull. Tom. 1.

adversus Catholicos persecutiones ingruunt; unde opus est, ut septiformis Spiritus virtute roborentur, qua non solum corde credant ad iustitiam, sed etiam ore confessionem faciant ad salutem, seque paratos exhibeant pro Christo etiam sanguinem fundere.

Cum hoc Sacramentum indelebilem in anima characterem imprimat, reiterari non debet, et propterea qui est confirmatus ad illud recipiendum non audeat accedere, sicuti nec excommunicatus, interdictus, divinis communicans cum haereticis, aut schismaticis, vel qui ritus idololatricos usurpât, sive alio modo publice peccat; item qui praeceptum paschale non adimpleverit.

Caveat Confirmandi ne sordida fronte,¹ capillisque impexis ad hoc Sacramentum accedant, vestibus tamen sint induti, quemadmodum et Patrini, simplicibus, et ad modestiam compositis. Mulieres vero illud suscepturae, et quae matricularum officium exercebunt, non se in Ecclesia cum vanis ornamentis, aut fucata facie, sed cum omni modestia, et reverentia praesentent.

Si qui ex Confirmandis turpe nomen, vel Christiano homini non conveniens, haberet, aliud in Confirmatione assumat.²

Quamquam de necessitate huius Sacramenti non sit, ut in eo recipiendo Patrinus, vel Matrina adhibeatur, id tamen laudabilis Ecclesiae consuetudo suadet, sacrique canones praescribunt.³

Ab hoc vero munere excluduntur tum minores annis quatuordecim,⁴ tum qui Sacramentum Confirmationis nondum receperunt. 5 Verum quia contingere potest, ut in locis Missionum nullus adsit, qui antea confirmatus fuerit, permittitur in hoc casu, ut aliqui sine Patrino confirmentur, qui postea Patrini ceterorum esse poterunt.

Ad Patrinos huiusmodi quod attinet, hae insuper regulae erunt observandae: I. Ut non plures,⁵ sed unus tantum, sive vir, sive mulier, in Patrinum, aut Matrinam adhibeatur. II. Ut nec foeminae Patrini officium praestent, sed suo quisque sexui Patrinus adhibeatur. III. Ut nisi necessitas cogat,⁶ idem non sit, sed diversus Confirmationis Patrinus a Patrino Baptismi. IV. Ut a Patrini munere arceantur excommunicati, * interdicti, publici peccatores, aut qui praeceptum paschale omiserint.

¹ Concil. Aquense an. 1585. Instructio supradicta.

² Concil. Aquense an. 1585, Concil. Tolosan. an. 1590, S. Carolus Borrom. in V. Synodo Mediolanen.

3 Sacramentar. S. Gregorii M. Ordo Romanus apud Hittorpium.

4 Instructio praedicta.

s Can. In *Baptismate*, 102, de Consecrat, dist. 4.

⁵ Can. *Non plures*, 101, dist. 4.

7 Pontific. Rom.

⁸ Can. In *Chatechismo*, 100, de Consecrat, dist. 4.

9 Pontific. Rom.

Circa cognitionem spiritualem, quae in hoc Sacramento contrahitur, haec statuit Tridentina Synodus:¹ *Ea quoque cognatio, quae ex Confirmatione contrahitur, Confirmantem, et Confirmatum, illiusque patrem, et matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias personas huius spiritualis cognitionis impediementis omnino sublatis.*

Quod quidem Concilii decretum locum habet in iis, qui ad Tridentini statuta servanda adstringuntur. Ceteri vero disciplinae in suis regionibus vigenti hac in parte se conforment.

Cum tempus advenerit, quo Sacerdos utens facultate sibi ab Apostolica Sede, ut supra, tributa, administrare Confirmationem intendit, vestibus sacerdotalibus, vel saltem Alba et Stola indutus, stans ante Altare versus ad populum hinc inde dispositum (masculis a dexteris, foeminis vero a sinistris) circumstantes summarie de praemissis admoneat, eisque praesertim denunciaret, quod nullus alius nisi solus Episcopus Confirmationis ordinarius minister est; se vero paratum esse illam conferre iure per S. Sedem delegato.

Mox delegationis decreto, sive brevi Apostolico lingua vernacula, alta et intelligibili voce lecto, iterum moneat adstantes, quod nullus Confirmatus discedat, nisi benedictione accepta, quam ipse post omnium Confirmationem daturus est. Item, quod infantes, si quos in prima aetate iusta de caussa confirmandos existimaverit, per Paternos teneantur in brachiis dexteris, et quod adulti ponant pedem suum super pedem dexterum Patrini sui.

Hac altera monitione completa² pariter stans, et versa facie ad Confirmandos, iunctis ante pectus manibus, Confirmandis vero genua flectentibus, et manu ante pectus iunctas tenentibus, dicit:

ii. Spiritus Sanctus superveniat in vos, et virtus altissimi custodiat vos a peccatis. Amen.

Deinde signans se manu dextera a fronte ad pectus signo Crucis, dicit:

f. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

Qui fecit coelum et terram,

f. Domine exaudi orationem meam.

% Et clamor meus ad te veniat,

f. Dominus vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

Tunc extensis versus Confirmandos manibus dicit:

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos ex aqua, et Spiritu Sancto; quique dedisti eis remissionem omnium peccatorum; emitte in eos septiformem Spiritum Sanctum Paraclitum de coelis. tf. Amen.

¹ Sess. 24, de Reform. Matrimonii, cap. 2.

² Pontific. Rom.

Spiritum Sapientiae, et Intellectus. Amen.

Spiritum Consilii, et Fortitudinis. Amen.

Spiritum Scientiae, et Pietatis. Amen.

*Adimple eos Spiritu timoris tui, et consigna eos signo Cru **✠** cis Christi in viam propitiatus aeternam. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus per omnia saecula saeculorum.*

Amen.

Post haec Sacerdos confirmat per ordinem genuflexos, primo mares, secundo foeminas. Uno ordine confirmato illi surgunt, et alii genuflectant, et confirmantur, et sic usque in finem. Inquirat autem singillatim de nomine cuiuslibet Confirmandi sibi per Patrinum, vel Matrinam flexis genibus praesentati, et summitate pollicis dexterae manus Chrismate intincta, dicit:

N. Signo te signo Cru **✠ cis: quod dum dicit producit pollice signum Crucis in frontem illius, deinde prosequitur: et confirmo te Chrismate salutis. In nomine Pa tris, et Fi **✠** Iii, et Spiritus **✠**f, Sancti. Amen. Deinde leviter in maxilla caedit, dicens: Pax tecum.**

ugandae essent vitta linea recens Confirmatorum frontes iuxta Pontificalis Romani praescriptum.¹ Verum quoniam publica vittarum delatio apud infideles ludibrio exponere posset sacramentum, ideo si praevideatur hoc scandalum eventurum, consultius erit, vittas huiusmodi non adhibere; sed in hoc casu opus erit, ut Sacerdos, postquam frontes Confirmatorum finierit Sacro Chrismate, eas gossipio, mox conburendo, diligenter abstergat, ac deinde lavet.²

Omnibus confirmatis, tergit cum mica panis, et lavat pollicem, et manus super pelvim: deinde aqua lotionis cum pane fundatur in piscinam Sacrarum, in qua reponi debent etiam supradictorum gossipiorum cineres.

Dum lavat manus, si adsint ministri, cantatur, vel legitur sequens Antiphona: alias post lotionem ab ipso Sacerdote dicatur: *Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis a templo sancto tuo, quod est in Ierusalem. Gloria Patri, etc. Et repetitur Antiphona tono octavo: Confirma hoc Deus, etc., qua repetita, conversus ad Altare iunctis ante pectus manibus, dicit:*

f. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

Et salutare tuum da nobis,

f. Domine exaudi orationem meam.

Et clamor meus ad te veniat,

f. Dominus vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

¹ De Confirmandis.

* S. Carolus Borrom. in dict. V. Synodo Mediolanen.

Iunctis vero adhuc ante pectus manibus, et omnibus Confirmatis devote genuflectentibus, dicit :

OREMUS.

Deus, qui Apostolis tuis Sanctum dedisti Spiritum, et per eos, eorumque successores ceteris fidelibus tradendum esse voluisti, respice propitius ad humilitatis nostrae famulatum, et praesta, ut eorum corda, quorum frontes Sacro Chrismate delinivimus, et signo Sanctae Crucis signavimus, idem Spiritus Sanctus in eis superveniens, templum gloriae suae dignanter inhabitando perficiat: Qui cum Patre et eodem Spiritu Sancto vivis et regnas Deus in saecula saeculorum. Amen.

Deinde dicit : *Ecce sic benedicetur omnis homo, qui timet Dominum: et vertens.se ad Confirmatos, ac faciens super eos signum Crucis, pariter dicit:*

Bene Cfc dicat vos Dominus ex Sion, ut videatis bona Ierusalem omnibus diebus vitae vestrae, et habeatis vitam aeternam. % Amen.

Expedita hoc pacto Confirmatione, Sacerdos sedens, iuxta memoratum Pontificale Romanum,¹ Patrinos, et Matrinas monet, quod instruant filios suos bonis moribus, unde fugiant mala, et faciant bona, et si forte in infanti aetate essent confirmati, ut suo tempore doceant eos *Credo in Deum, et Pater Noster, et Ave Maria*, quoniam ad hoc sunt obligati.

Hoc Sacramentum potest conferri minus solemniter, et praesertim tunc cum in privatis domibus, vel extra Ecclesiam, seu Oratorium, pueris aegrotantibus, de quibus supra, conferendum est, vel etiam adultis, qui ad Ecclesiam quacumque ex causa, legitima tamen, accedere nequeunt. In iis casibus Sacerdos non omittat uti saltem Stola, si superpelliceum habere non possit; cavere etiam debet, ne coram haereticis, aut schismaticis, et multo minus eis ministrantibus, confirmet.

Quod si tandem per Sedem Apostolicam alicui fieri potestatem contingat Confirmationem administrandi in regionibus, in quibus, praeter Latinos, degunt Orientales Catholici, non modo opus erit, ut supradicta diligenter observet, sed curabit etiam priusquam Orientalibus ipsis hoc Sacramentum conferat, ab Apostolica Sede instructionem petere, quo pacto se gerere debeat erga Orientales uniuscuiusque ritus.

Ut autem congruum quantocius responsum accipiat, de nonnullis S. Congregationem de Propaganda Fide singillatim certiozem reddat oportet. Et primo quidem cuius ritus sint Orientales huiusmodi: an fuerint a quoquam confirmati, et a quibus, videlicet an a suis Episcopis, vel a Presbyteris propriae nationis; an sponte petant confirmari;

¹ Loc. cit.

an Confirmationem commode a suis Episcopis recipere valeant; ac tandem, an Confirmatio administranda sit in dioecesi, in qua actu resideat Episcopus Orientalis, qui sit Confirmandi Ordinarius.

Quam Sacrae Congregationis instructionem SS. D. N. Clementi XIV, per me infrascriptum Secretarium eiusdem S. Congregationis relatum in audientia habita die prima maii anni currentis Sanctitas Sua illam benigne in omnibus adprobavit, et omnino servari mandavit.

Datum Romae ex Aedibus S. Congregat, die iv maii MDCCLXXIV.

Stephanus Borgia, *Secretarius*.

EX S. CONGREGATIONE SS. RITUUM

**Indultum celebrandi festum Beati Eugenii III iis omnibus,
qui Kalendarium Cleri Romani sequuntur.**

ROMANA.

DECRETUM. Approbato a Sancta Sede Apostolica Cultu publico Ecclesiastico quo ab immemorabili fruebatur Beatus Eugenius Papa III, nec non illius honorem concessis Officio et Missa de Communi Confessoris Pontificis cum Oratione propria et Lectionibus historicis secundi Nocturni,¹ subscriptus Cardinalis Sacri Collegii Decanus et Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX in Urbe Vicarius sui muneris esse duxit, Eundem Sanctissimum Dominum Nostrum humiliter rogare, quatenus Romano Clero iisque omnibus qui sacras Laudes persolvunt iuxta Kalendarium Cleri Saecularis Urbis, concedere dignaretur Indultum agendi Festum Beati Eugenii Papae III die VIII iulii sub ritu duplici minori et cum Officio et Missa supradictis, translato officio eodem die occurrenti, dummodo

¹ Causam de immemorabili cultu retuli pag. 97 et seqq. in Appendice VIII quae sequitur habes Officium et Missam.

non sit maioris ritus, ad insequentem primam diem liberam in singulis Kalendariis occurrentem. Sanctitas porro sua haec vota ab infrascripto Sacrorum Rituum Congregationis Secretario relata clementer excipiens benigne precibus annuere dignata est. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 24 aprilis 1873.

C. Card. PATRIZI

Episc. Ostien. et Velitern. S. R. C, *Praef.*

D. Bartolini, S. R. C, *Secretarius.*

APPENDIX VIII.

Officium cum Missa B. Eugenii III a S. R. C. adprobatum pro iis qui Kalendarium romanum sequuntur.

Oratio.

Da quaesumus, omnipotens Deus, Beati Eugenii Confessoris tui atque Pontificis intercessione, ut toto tibi corde famulemur: quia nulla nobis praevalebit hostilitas, si in te veraciter confidamus. Per Dominum.

IN I. NOCTURNO

Lectiones de Scriptura occurrente.

IN II. NOCTURNO

Lectio IV.

Eugenius huius nominis tertius, Bernardus antea dictus, patria Pisanus fuit. Exacta adolescentia, clericali militiae nomen dedit, et sacerdotio postea initiatus, ob egregias animi dotes, inter Canonicos Metropolitanae Pisanae cooptari meruit. Sancti Bernardi, qui tunc Pisas advenerat, exemplo illectus, eidem sese instituendum dedit, atque in Clara valle monasticum induit habitum. Tanti viri disciplina adeo profecit, ut primum Farfensi monasterio ab eo praepositus, deinde Abbas coenobii Sanctorum Vincentii et Anastasii ad Aquas Salvias ab Innocentio secundo Summo Pontifice electus fuerit. Quo in obeundo munere cum sanctimoniae ac prudentiae miro

splendore inclaruisset, a Cardinalibus post Lucii secundi obitum cunctis suffragiis Pontifex Maximus creatus est. Vix autem ab inito Pontificatu, perduellium turbis Ecclesiae Romanae principatum evertere adnitentibus, semel atque iterum ab Urbe discedere cogitur, sedataque deinde tempestate, iterum ad eam, summo honore, et bonorum gratulatione, regreditur.

Inveni David.

Lectio V.

Viterbii commorans, Angliae Legatos, Scotiae, Germaniae, Hispaniae et Galliae exceptit, Beato Petro in eius persona obedientiam et obsequium profitentes; itemque nonnullos Armeniae Episcopos, qui insuper Metropolitanis ac gentis suae nomine de gravioribus orientalis Ecclesiae negotiis eius exquisiverunt sententiam. Profectus in Galliam, Concilia Rhemis ac Treviris celebravit, in quibus Eonis et Gilberti Porretani proscripsit errores, aliaque plura sapienter constituit ad Cleri disciplinam, et Ecclesiae libertatem. Coenobia deinde Claravallense ac Cisterciense una cum sancto Bernardo invisit, praeclaris ubique sanctae conversationis exemplis relictis. Ab eodem Bernardo salutaria monita exquisivit ad Ecclesiam administrandam, et Apostolicae Sedis iura protuenda; ille vero ei pretiosum librum de Consideratione dedit, quo Pontificis Principisque praerogativae et officia caelesti sapientia declarantur. Litterarum quoque cultor eximius, cum theologiae ac iurisprudentiae reformavit studia, tum academicos, uti vocant, gradus instituit; quo adolescentium animos alacriores redderet.

Posui adiutorium.

Lectio VI.

Singulari pacis fovendae cupiditate curas omnes intendit ut discordias Pisanos inter et Lucenses componere. Decorem Domus Dei summopere dilexit: nam et Basilicam Liberianam pulchriori decoravit ornatu, et alia templa quamplura aut refecit, aut pretiosis donis ditavit: Vaticanae autem Basilicae quartam oblationum partem sibi de more competentem, praeter decimam iam a sancto Leone nono Apostolorum Principi adtributam, elargitus est. Henricum Imperatorem, Catholicorum principum nobile exemplar, Sanctorum in album retulit. Tandem Tibure, quo aëstivos calores vitandi causa ab Urbe concesserat, gravi morbo implicitus mortem iustorum oppetiit octavo idus iulii anno millesimo centesimo quinquagesimo tertio postquam in Petri Cathedra sedisset annos octo, et menses quatuor. Corpus Romam delatum, conditum fuit in Vaticano, una cum Sancti Gregorii tertii, et Beati Petri Levitae exuviis. Sacrum porro cultum, iam tunc miraculorum accedente fulgore, ei exhibitum, et in aliis quo-

que regionibus, ad haec usque tempora vigentem, Summus Pontifex Pius Nonus, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, ratum habuit et confirmavit.

Iste est.

AD MISSAM

Missa Statuit: praeter orationem quae erit ut supra in Officio.

Romana seu Mechlinien. Canonizationis Beati Ioannis Berchmans Scolastici e Societate Iesu.

DECRETUM. Quum agi deberet in Congregatione Sacrorum Rituum ordinaria de validitate processuum Auctoritate Apostolica constructorum super novis miraculis, quae a Deo Optimo Maximo patrata perhibentur, Beato Ioanne Berchmans praedicto intercessore adhibito, subscriptus Cardinalis eidem Sacrae Congregationi Praefectus, ac huius causae Ponens, instante R. Patre Iosepho Boero Postulatore causae ipsius, sequens dubium proposuit in ordinariis Sacrorum Rituum comitiis hodierna die ad Vaticanum habitis: *An constet de validitate processuum Apostolica Auctoritate tum Bruxellis tum Gandavi confectorum super novis miraculis quae post indultam eidem Beato venerationem supervenerunt, testes sint rite et recte examinati, et iura producta legitime compulsata in casu et ad effectum de quo agitur? Erni porro ac Rrhi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi omnibus accurate perpensis, auditoque R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore rescribere rati sunt: affirmative, demptis attestationibus extraiudicialibus, quae habeantur tamquam adminicula, et facto verbo cum SSmo pro sanatione ad cautelam. Die 15 februarii 1873.*

Facta postmodum de praemissis SSmo D. N. Pio Papae IX per infrascriptum Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit, petitamque sanationem quatenus opus sit benigne concessit. Die 27 iisdem mense et anno.

Indiarum seu Carthagenen. Canonizationis Beati Petri Claver Sacerdotis professi e Societate Iesu.

DECRETUM. Quum agi deberet in Congregatione Sacrorum Rituum ordinaria de validitate processuum Auctoritate Apostolica constructorum super novis miraculis, quae a Deo Optimo Maximo patrata perhibentur, Beato Petro Claver praedicto intercessore adhibito, ad instan-

tiam R. P. Iosephi Boero Postulatoris huius causae per me subscrip-
tum Cardinalem eidem S. Congregationi Praefectum et causae ipsius
Ponentem sequens propositum fuit dubium in ordinario coetu Sacro-
rum Rituum Congregationis subsignata die ad Vaticanum collecto :
*An constet de validitate Processuum Auctoritate Apostolica constru-
ctorum super novis miraculis a Deo per intercessionem dicti Beati
patris post indultam venerationem, testes sint rite ac recte exa-
minati, et iura producta legitime compulsata in casu et ad effectum
de quo agitur?* Emi porro ac Revmi Patres sacris tuendis Ritibus
praepositi omnibus accurate perpensis, auditoque R. D. Laurentio
Salvati S. Fidei Promotoris Coadiutore rescribere rati sunt: *Affir-
mative, demptis e numero testium Margarita Schnyder et Chirurgo
Smith, quorum depositiones habeantur adminiculi loco tantum. Die
15 februarii 1873.*

Facta postmodum de praemissis SSmo D. N. Pio Papae IX per
infrascriptum S. R. C. Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua
Rescriptum Sacrae Congregationis in omnibus ratum habere ac
confirmare dignata est. Die 27 iisdem mense et anno.

Neapolitana, Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Fr. Fran-
cisci a Laculibero Sacerdotis Professi Ordinis Minorum
S. Francisci Capuccinorum.

DECRETUM. Quarto Kalendas decembris anni 1867 quum Sanctis-
simus Dominus Noster Pius Papa IX. benigne induisent ut de Dubio
Signaturae Commissionis Introductionis Causae Servi Dei Francisci
a Laculibero praefati ageretur in Congregatione Sacrorum Rituum
Ordinaria absque interventu et voto Consultorum licet non elapso
decennio a die praesentationis Processus Ordinarii in Actis Sacro-
rum Rituum Congregationis nec ipsius scriptis perquisitis et revisis,
Erhus et Rfhus D. Cardinalis Hannibal Capalti huius Causae Ponens
ad instantiam R. P. Amadei ab Urbeveteri ipsius Causae Postula-
toris, attentis Litteris postulatois Virorum Ecclesiastica praeser-
tim Dignitate illustrium in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitii ad
Vaticanum hodierna die coadunatis sequens Dubium discutiendum
proposuit: *An sit signanda Commissio Introductionis Causae prae-
dicti Servi Dei in casu et ad effectum de quo agitur ? Et Sacra Con-
gregatio omnibus maturo examine perpensis, auditoque R. D. Lau-
rentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum
censuit: Affirmative sive signandam esse Commissionem, si Sanctis-
simo placuerit. Die 15 februarii 1873.*

Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro
Pio Papae IX per infrascriptum Secretarium fideli relatione, San-

ctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit, propriaque manu signavit Commissionem Introductionis Causae Ven. Servi Dei Francisci a Laculibero praefati. Die 27 iisdem mense et anno.

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

EX S. CONGREGATIONE S. R. U. INQUISITIONIS

AUTHENTICA DECLARATIO.

Circa Constitutionem Apostolicae Sedis, qua censurae latae sententiae limitantur: quam declarationem ex mandato S. Congregationis Inquisitionis, per litteras circulares quae sequuntur, S. Congregatio de Propaganda Fide notam fecit Locorum Ordinariis quorum interest.

Litterae autem circulares S. C. de Propaganda Fide continententes dictam declarationem sunt huiusmodi:

«c Cum a Suprema S. Inquisitionis Congregatione dubium fuerit expositum, an post Constitutionem *Apostolicae Sedis*, editam a SSmo D. N. Pio div. prov. PP. IX quarto idus octobris **1869** adhuc vigeant censurae *latae sententiae* contra Ecclesiasticos et Missionarios mercaturae in Indiis Orientalibus operam dantes in Constitutionibus Urbani VIII, *Ex debito*, die **22** februarii **1633**, et Clementis IX, *Sollicitudo*, die **17** iulii **1669** editis comminatae,¹ EE. PP. Inquisitores generales in Congregatione habita Fer. IV **4** decembris **1872**, cum considerassent reservationem aut exceptionem factam ad paragraphum: *Quae vero censurae*, praedictae Constitutionis posse

¹ Eiusmodi Constitutiones refero in Appendice VIII quae sequitur.

quaestionibus ansam praebere, censuerunt supplicandum eidem SSmo Domino Nostro ut declarare dignaretur, constitutiones summorum Pontificum Urbani VII et Clementis IX superius memoratas adhuc vigere et declarationem notificandam esse ab hac S. C. per litteras Circulares prout tenore praesentium fit Missionariis quibuslibet in Indiis Orientalibus et Americae existentibus. Porro Sanctitas Sua eidem Sententiae in omnibus annuendum censuit. Interea precor Deum, etc. ».

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Inspecto Constitutionis paragrapho, *Quae vero censurae*, indicatas Constitutiones Urbani VIII et Clementis IX censuram excommunicationis indigentes, non videri sub eo paragrapho comprehensas; propterea quod ad nullum internum regimen ea censura pertineat in hoc paragrapho consideratum.¹

II. Eo magis quod, cum de re odiosa agatur, extensio locum non habeat nisi aperte extensionem faciendam esse demonstratur.

III. Quare ea censura illis Missionariis inflicta, qui in Indiis Orientalibus aliisque indicatis locis mercaturam exercerent, inter abrogatas recensenda fuisset, cum in Constitutione *Apostolica Sedis* non esset renovata.²

¹ *Indicatus paragraphus ita se habet: Quae vero Censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, Nostris aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris canonibus, praeter eas quas recensuimus, latae sunt atque hactenus in suo vigore perstiterunt sive pro R. Pontificis electione, sive pro interno regimine quorumcumque Ordinum et Institutorum Regularium, nec non quorumcumque Collegiorum, Congregationum, Coetuum locorumque piorum cuiuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse et in suo robore permanere volumus et declaramus. Porro censura lata in Missionarios mercaturam exercentes in Indiis Orientalibus, etc., non est censura quae respicit internum regimen alicuius Personarum coetus; sed est censura quae respicit Ecclesiae catholicae regimen in Orientalibus illis locis et Americae provinciis.*

² *Censurae illae quae sub uno respectu dici possunt locales et particulares, sub alio universales, ut in suo vigore, manerent renovatae fuerunt in ipsa Constitutione Apostolicae Sedis; ut est illa quae infligitur in*

IV. Inde etiam colliges, aliud esse authenticam Resolutionem seu iuridicam Decisionem, quae innititur communibus interpretationis regulis, aliud esse authenticam Declarationem legis.¹

V. In themate agi, non de iuridica Resolutione seu Decisione; sed de authentica Declaratione, qua sub Constitutione *Apostolicae Sedis*, per supremam Auctoritatem declarantur modo comprehensae Constitutiones Urbani et Clementis, partemque eiusmodi faciunt.²

APPENDIX IX.

Constitutiones Urbani VIII et Clementis IX quibus mercatura sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae districte prohibetur Missionariis quibuslibet in provinciis Indiae orientalis, Chinae et Iaponum existentibus ac etiam in America tam Australi quam Septentrionali.

Expediit breviter indicare harum Constitutionum historiam, ut earum finis plenius intelligatur, atque ut inde facilius resolvi possint dubitationes quae forte insurgant in determinandis iis, qui sub harum Constitutionum censura et poenis comprehenduntur.

Gregorius XIII per litteras Apostolicas datas die 28 ian. 1585 sub poena excommunicationis aliisque poenis interdixit ne ecclesiastici viri ad Sinarum regiones et provincias Iaponicas evangelii praedicandi vel doctrinam christianam docendi aliaque munera ecclesiastica obeundi causa sine suae et Sedis Apostolicae expressa licentia proficisci auderent.

extrahentes sacras Reliquias ex Romanis cryptis; et alia in eos inflicta» qui Romae commemorantes, alibi sacris Ordinibus se initiari faciant. Eiusmodi enim Constitutiones si non fuissent renovatae in ipsa Constitutione inter abrogatas fuissent recensendae, cum proprie loquendo non respiciant internum regimen alicuius personarum coetus.

¹ De hoc discrimine satis dixi in Praefatione in commentarios huius Constitutionis.

² Confer quoque quae adnotavi in causam circa *eleemosynam secundae Missae*, pag. 76 et 77.

Postmodum Clemens VIII certior factus, quod tam Chinae et Iaponum, quam illis vicinae et adiacentes insulae, regiones et provinciae ac finitima regna Indiae orientalis amplissima et populis refertissima erant, et pro tanta animarum multitudine ad fidem catholicam traducenda et spiritualibus alimentis fovenda plures operarii ac ministri necessarii erant, quam ex sola Societate Iesu haberi poterant, indulgit omnibus et singulis Mendicantium Ordinum magistris, ut cum necessitas postulasset, quoslibet Ordinis sui spectatae vitae religiosos idoneos ad ea loca transmittere possent, limitationem adiungens, ut transmittere possent dictos idoneos Religiosos, per Lusitaniam dumtaxat, et suscepta inde navigatione, in Indias et Civitatem Goam ad Superiores Ordinum in illis partibus existentes, ac sub censuris aliisque poenis prohibuit, ne ex insulis Philippinis transire auderent in Iaponicas et alias finitimas insulas et regiones dictas.

Inde Paulus V cum accepisset, quod prohibitio accedendi ad Indias et civitatem Goam per aliam viam quam per Lusitaniam non eos fructus protulisset, qui sperabantur, neque catholicae fidei propagationis negotio utilis esset, concessit ut etiam per alias vias quam per Lusitaniam Religiosi accedere possent ad insulas Iaponicas aliasque dictas regiones.

Successit Urbanus VIII qui Constitutione, *Ex debito*, die 22 februarii 1633 hanc historiam recolens, dispositionem Pauli V confirmavit, et adiecit poenam excommunicationis iis qui accessum ad ea loca per quamvis aliam viam impedirent, atque vehementer est hortatus, ut in morali doctrina docenda Religiosi conformes essent, adhibentes catechismum romanum et magnam et parvam Doctrinam Card. Bellarmini.

Post eiusmodi rerum historiam ad rem nostram quod spectat sic Urbanus VIII prosequitur in § VIII de mercatura quam sub poena excommunicationis aliisque gravibus poenis illis omnibus Religiosis Missionariis prohibuit.

« § 8. Ceterum quia a sacris canonibus, conciliorum Decretis, ac apostolicis Constitutionibus, omnibus Religiosis ac etiam aliis Ecclesiasticis, praesertim in sacris ordinibus constitutis, mercatura et negotiationes saeculares districte prohibentur, ac valde damnosum, indecorum et indecens existit huiusmodi personas divino cultui mancipatas, ac praecipue illas, quae ad praedicandum sacrosanctum Christi Domini evangelium destinatae sunt, praefatis mercaturis et negotiationibus se immiscere aut operam dare, praedictorum sacrorum canonum ac decretorum, Constitutionumque apostolicarum dispositioni inhaerentes, Auctoritate apostolica, earumdem tenore praesentium, Religiosis cuiuscumque Ordinis et Instituti tam non Mendicantium quam Mendacantium, etiam Societatis Iesu, eorumque singulis, tam in praedictis locis nunc existentibus, quam in futurum

ad illa mittendis, omnem et quamcumque mercaturam seu negotiationem, quocumque modo ab eis fieri contingat, sive per se sive per alios, sive proprio, sive communitatis nomine, directe sive indirecte, aut quovis alio praetextu, causa aut colore, interdiximus et prohibemus sub excommunicationis latae sententiae poena ipso facto incurrenda, ac privationis vocis activae et passivae, officiorum ac graduum et dignitatum quorumcumque, etiam inhabilitatis ad ea, et insuper amissionis mercium et lucrorum ex eis; quae omnia a Superioribus Missionum, ex quibus delinquentes existent, reservanda erunt ad usum Missionum, quas eadem Religiones habent et habiturae sunt in futurum in praedictis Indiis, et non in alios usus; eisdem Superioribus districte praecipientes sub eisdem poenis, ut in hoc invigilent, et contra delinquentes ad praedictas poenas procedant, sublata eisdem facultate huiusmodi delinquentibus aliquid ex dictis mercibus et lucris quantumvis minimum remittendi aut condonandi.

« § 9. Quod si forte aliquae controversiae inter Religiosos dictarum Religionum, quod Deus avertat, oriantur, Episcopi locorum praedictorum pro tempore existentes, tamquam Sedis Apostolicae delegati, illas decident et terminent. Si vero graviora quaedam negotia occurrerint, ea ad nos et Romanos Pontifices et successores nostros quantocitius ab eisdem Episcopis referantur, ut quod in illis statui ac decerni debeat, matura consultatione adhibita, provideri possit; sicque volumus et ordinamus».

Sequuntur amplissimae clausulae confirmatoriae et derogatoriae atque in § 12 haec quoque iubentur: « Mandantes propterea universis et singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis ac ceteris ecclesiarum et locorum etiam Regularium Praelatis per universum orbem constitutis, ut praesentes litteras in suis quisque provinciis, civitatibus, dioecesibus, capitulis et iurisdictionibus ab omnibus inviolabiliter observari, et quoties ab Ordinum praedictorum Religiosis requisiti fuerint, solemniter publicari curent et faciant ».

Post huiusmodi Urbani VIII Constitutionem successit Constitutio Clementis IX, *Sollicitudo*, edita die 17 iunii 1669, in qua confirmavit Constitutionem Urbani quoad mercaturam, eamque extendit ad Missionarios saeculares et ad alias regiones videlicet ad Americam sive Australem sive Septentrionalem. Constitutio autem est huiusmodi:

« Sollicitudo pastoralis officii, quo Ecclesiae catholicae per universum orbem diffusae regimini per ineffabilem divinae sapientiae atque clementiae abundantiam praesidemus, non stimulat ut ea, quae christianae religionis catholicae fidei propagationi remoram vel impedimentum inficere, ac in virorum in sortem Domini vocatorum, et praesertim religiosorum, qui semetipsos abnegarunt et mundana omnia contempserunt ut Christum lucrifacerent eiusque obsequiis mundo corde et mente tranquilla unice intenderent, honestatis gloria

maculam ponere possent, salubri sanctione e medio tollere atque radicitus evellere studeamus.

« § 1. Dudum siquidem felicitatis recordationis Urbanus Papa VIII praedecessor noster, considerans per sacros canones, conciliorum decreta et constitutiones apostolicas omnibus religiosis, ac etiam aliis ecclesiasticis, praesertim in sacris ordinibus constitutis, mercaturam et negotiationes saeculares districte prohiberi, ac valde damnosum, indecorum et indecens existere huiusmodi personas divino cultui mancipatas, ac praecipue illas quae ad praedicandum sacrosanctum Christi Domini Evangelium destinatae sunt, mercaturae et negotiationibus huiusmodi se immiscere aut operam dare, per quamdam suam in simili forma Brevis die xxii februarii MDCXXXIII emanatam constitutionem, inter alia, religiosis omnibus cuiuscumque Ordinis et instituti, tam non Mendicantium quam Mendicantium, etiam Societatis Iesu, eorumque singulis, tam tunc in insulis, provinciis, regionibus et regnis Indiae Orientalis, ac Chinae et Iaponum existentibus, quam in futurum ad illa mittendis, omnem et quamcumque mercaturam seu negotiationem quocumque modo ab eis fieri contingeret, seu per se, sive per alios, sive proprio, sive communitatis nomine, directe, sive indirecte, aut quovis alio praetextu, causa vel colore, interdixit et prohibuit sub excommunicationis latae sententiae poena ipso facto incurrenda, ac privationis vocis activae et passivae, officiorum ac graduum et dignitatum quarumcumque, et inhabilitatis ad ea, ac insuper amissionis mercium et lucrorum ex eis factorum: quae omnia a superioribus religionum, ex quibus delinquentes existèrent, reservanda essent ad usum missionum, quas eadem religiones habebant et' ir: futurum habiturae erant in Indiis praedictis, et non in alios usus: ac eisdem superioribus districte praecepit, sub eisdem plenis, ut in hoc invigilarent, et contra delinquentes ad praedictas poenas procederent, sublata eisdem facultate huiusmodi delinquentibus aliquid ex dictis mercibus et lucris quantumvis minimum remittendi aut condonandi, et alias prout in dicta Urbani praedecessoris constitutione, cuius tenorem praesentibus pro plene et sufficienter expresso ac de verbo ad verbum inserto haberi volumus, uberius continetur.

« § 2. Cum autem (sicut non sine gravissimo animi nostri dolore accepimus) multi ex iisdem religiosis et personis ecclesiasticis, propriae professionis iniunctique sibi gravissimi ministerii immemores, ab eiusmodi mercatura et negotiationibus secularibus non abstineant, sed sese a debita praedictae constitutionis Urbani praedecessoris observatione sub variis praetextibus, coloribus et subterfugiis eximere conati fuerint, et satagant de praesenti, in deplorandam animarum suarum perditionem, perniciosum quoque exemplum et scandalum plurimorum: nos, salutaribus Doctoris Gentium praeceptis edocti, quod nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus,

ut ei placeat cui se probavit, tam grande tamque exitiosus ab Ecclesia Dei malum apostolici zeli vigore propellere, scandalorumque inde nascentium occasiones recidere, ac saluti animarum et christiana religionis catholicaeque fidei propagationi, quantum nobis ex alto conceditur, salubriter consulere, omnemque lucrorum mundanorum spem personis caelesti militiae adscriptis, praesertim ad infidelium conversionem et Evangelii praedicationem destinatis, quas sicut bonos Christi milites laborare et ministerium suum honorificare oportet, ut eo studiosius ac impensius, adspirante superni favoris auxilio, horrea Domini novis semper frugibus locupletare satagant, omnino adimere decrevimus.

« § 3. Itaque, sacris canonibus ac decretis et constitutionibus praedictis inhaerentes, illaque et praesertim memoratam Urbani praedecessoris Constitutionem, in iis quae praesentibus litteris non adversantur, approbantes et innovantes, et circa praemissa de novo disponentes et statuentes, motu proprio, ac ex certa scientia et matura deliberatione nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine, omnibus et singulis personis ecclesiasticis, tam saecularibus quam regularibus, cuiuscumque status, gradus, conditionis et qualitatis, ac cuiusvis Ordinis, Congregationis et Instituti, tam Mendicantium quam non Mendicantium, etiam Societatis Iesu, et earum cuilibet, quae ad insulas, provincias, regna Indiarum Orientalium, et praesertim in provinciam Societatis Iesu de Iapone nuncupatam, ac in partes Americae, tam australes quam septentrionales, a Sede Apostolica, vel Congregatione venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandae Fidei praepositorum, aut ab earum superioribus, sub nomine missionariorum, aut quovis alio titulo, pro tempore missae fuerint, aut in illis partibus quomodolibet morabuntur, sub excommunicationis latae sententiae, ac privationis vocis activae et passivae, et officiorum, dignitatum et graduum quorumcumque per eas obtentorum, et inhabilitatis ad illa et alia quaecumque in posterum obtinenda, necnon amissionis mercium et lucrorum omnium ipso facto incurrendis, ac aliis nostro et Romani Pontificis pro tempore existentis vel praedictae Cardinalium Congregationis arbitrio imponendis poenis, tenore praesentium districte prohibemus pariter et interdiciamus, ne mercaturis et negotiationibus saecularibus huiusmodi, quovis pretextu, titulo, colore, ingenio, causa, occasione et forma, etiam semel, per se, aut mediantibus ministris, seu aliis personis subsidiariis, directe vel indirecte, tam nomine proprio, quam suarum respective religionum seu congregationum, ac societatum, etiam Iesu, vel aliorum quorumlibet, et alias quovis modo et qualitercumque se ingerant vel immisceant. Ac ex nunc, prout ex tunc, et e contra, postquam casus evenerit, merces et lucra quaecumque, quae ex huiusmodi mercaturis et negotiationibus provenerint et provenient, in usus et commodum pauperum, hospitalium,

seminariorum ecclesiasticorum ac operariorum (non tamen religionum, congregationum et societatum, etiam Iesu, seu instituti eorum, qui in praemissis vel circa ea deliquerint, sed aliorum non delinquentem) harum serie applicamus, qui teneantur consignare merces et lucra huiusmodi locorum Ordinariis, seu eorum vicariis in spiritualibus generalibus, aut officialibus, vel apostolicis vicariis seu pro-vicariis. Ii vero, tamquam dictae Sedis delegati, illa ut praefertur, et non in alios usus, distribuere et erogare debeant; super quibus eorum conscientiam districte oneramus. Et quia in praemissis et circa ea delinquentes ut plurimum praetextu necessitatis pro eorum missionibus se excusare praesumunt, excusationes huiusmodi eis eorumve cuilibet nullo modo suffragari posse vel debere decernimus et declaramus.

« § 4. Insuper eisdemmet censuris et poenis innodamus et innodatas fore declaramus superiores immediatos, ac provinciales et generales praedictorum Ordinum, Congregationum et Societatum, etiam Iesu, qui eorum respective subditos in praemissis vel circa ea etiam pro unica vice quomodolibet delinquentes, saltem per amotionem illorum a locis commissi per eos delicti, non puniverint; a sententia vero excommunicationis huiusmodi per superiores vel alium seu alios quoscumque, etiam quavis facultate suffultos, nemo ex praedictis delinquentibus absolvi possit, praeterquam in mortis articulo constitutus, nisi lucris huiusmodi prius restititis ».

Ex quibus Constitutionibus fas est determinare quanam personae sub inflicta censura excommunicationis comprehendantur, quanam non comprehendantur. Comprehenduntur omnes et singulae personae ecclesiasticae, tam saeculares quam regulares, quae sub nomine missionum, aut quovis alio titulo, pro tempore *missae fuerint*, aut in illis partibus quomodolibet *morabuntur*. Hinc non videntur comprehendi personae ecclesiasticae locorum indigenae, cum neque missae fuerint neque ibi morentur eo sensu de quo loquitur Constitutio. Mora enim, de qua Constitutio loquitur, refertur ad personas ecclesiasticas, quae licet non missae fuerint, ratione Missionum, attamen per se ad ea loca accedant, ibique morentur. Quod ex integra sententia utriusque Constitutionis videtur erui: utraque enim Constitutio contra eos dirigitur, qui titulo fidei propagandae aut quomodolibet promovendae ex Europa in dicta loca transeunt, ibique negotiationibus et mercaturis distracti scandalum indigenis pariunt lucrum quaerentes.

Quare personae ecclesiasticae locorum indigenae (quae non morantur sed in iis locis existunt) quamquam sub generali Ecclesiae lege comprehenduntur, quae mercaturam ecclesiasticis viris sive per se sive per alios exercitam interdicit (vid. Constit. Benedicti XIV, *Apostolicae*, 25 Februarii 1741) non videntur tamen comprehensae sub censura excommunicationis de qua loquitur Constitutio Clementina.

Quamobrem si ecclesiastica Hierarchia in illis locis constitueretur vel constituta existeret, ita ut dioeceses canonice institutae ad normam sacrorum Canonum regerentur per clerum indigenati neque amplius Missionariis europaeis indigerent, eiusmodi peculiare Constitutiones per se cessarent, cum cessaret earum materia, quae in Missionariis consistit ex Europa desumptis.

Quaeri praeterea potest sub quo censurarum elencho poni debeat eiusmodi excommunicatio in Const. *Apostolicae Sedis*, an sub censuris excommunicationis reservatis Romano Pontifici, vel sub censuris nemini reservatis.

Resp. Puto congrue poni posse sub elencho excommunicationum Romano Pontifici simpliciter reservato: eo videlicet modo, quo sub eo elencho recensetur excommunicatio IV in eos inflicta, qui non denuncient occultos sectarum coriphaeos et duces donec non denunciaverint. Similis enim clausula apposita est excommunicationi de qua agimus per verba Constitutionis Clementinae: *A sententia vero excommunicationis huiusmodi per superiores vel alium seu alios quoscumque, etiam quavis facultate suffultos, nemo ex praedictis delinquentibus absolvi possit, praeterquam in mortis articulo constitutus, nisi lucris huiusmodi prius restitutus. Quod si conditioni restituendi lucra satisfecerit, a quovis Confessario absolvi poterit, sicut in mortis articulo.*

EX S. CONGR. EPISCOPORUM ET REGULARIUM

DECRETUM

de pensionibus ecclesiasticis pro rata portione imminuendis ob usurpationes et gravamina bonorum Ecclesiae in Italia existentium.

« Cum nuperrimis hisce temporibus reditus Ecclesiasticorum Beneficiorum in Italia existentium ob rerum vicissitudines non modicam passi fuerint diminutionem, Beneficiarii illos haud amplius oneribus ab se ferendis pares esse existimarunt. Huiusmodi in angustiis constitutis illud vel maxime grave ipsi

visum est, quod ad pensionimi solutionem ab iis urgerentur, quorum favore in actu collationis legitime sunt impositae aut reservatae. Quare cumulatis undique petitionibus ad hanc S. Congregationem negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praepositam recursum habuerunt, ut a pensionum solvendarum onere, inspecta universa rei ratione, vel omnino, vel partim declararentur immunes. E contra Pensionariis contendentibus nihil esse de pensionibus sibi debitis imminuendum, SSmus Dnus N. Pius PP. IX cui sub die II iulii **1869** relatae fuerunt petitiones utrinque porrectae, mandavit, ut quaestio examini Eminentissimorum ac Reverendissimorum Patrum huius S. Congregationis in plenario Conssessu subiiceretur pro norma generali statuenda, qua rationibus huiusmodi contendentium de bono et aequo prospici valeret. Hinc semel iterumque in generalibus Comitibus re mature discussa, Eminentissimi Patres, collatis simul consiliis, tandem demandarunt ut eorum sententiae Summo Pontifici referrentur, qui sapientissimo ac supremo suo iudicio quidquid aequius et opportunius hac desuper re existimaret, de plenitudine potestatis decerneret. Quod cum reapse peractum fuisset ab infrascripto D. Sub-Secretario huius S. Congregationis in Audientia habita sub die **20** ianuarii **1871**, Sanctissimus Dominus Noster, omnibus undequaque perpensis, hanc normam generalem statuendam ac tenendam esse diiudicavit: nempe ut amissio vel diminutio reddituum • Beneficiorum in communi Beneficiarios ac Pensionarios afficiat, nullo facto inter ipsamet Beneficia, ipsasque pensiones discrimine, ita ut praefatis redditibus imminutis, vel amissis, habita proportione imminui etiam pro rata debeant aut cessare pensiones. Pro ecclesiis tamen cathedralibus *(seu episcopalibus Mensis) et parochialibus, pensionum oneri subiectis, illud insuper constitutum expresse voluit, atque praescripsit, ut earum favore in pensionibus ab se persolvendis integra semper servari debeat et incolumis esse Congrua ad formam Concilii Tridentini. Quibus ita praestitutis, Sanctitas Sua praeterea declaravit atque mandavit: primo, ut

quodcumque dubium aut quaestio inter praefatos Beneficiarios ac Pensionarios suboriatur, ab hac S. Congregatione EE. et RR. unice ac privative cognoscenda sit, ac de bono et aequo, excluso foro contentioso, dirimenda: secundo, ut si Clericus aliquis pensionis titulo ordinatus, ob huius normae exequutionem sacro patrimonio privatus partim vel omnino remaneat, nullam ob id suspensionem incurrat, nec Ecclesiasticis obnoxius poenis evadat; ¹ tertio tandem, ut si ante huius Decreti emanationem aliquae pensiones in toto vel in parte solutae fuerint in maiori quantitate, quam ea quae in hac generali norma constituitur, nullum ex hac ipsa norma ius oriatur ad eas veluti indebitas repetendas, aut in ratas futuras supputandas. Haec omnia Sanctitas Sua voluit, statuit, atque decrevit. Contrariis quibuscumque etiam speciali ac individua mentione dignis non obstantibus.

« Datum ex Secretaria S. Congregationis Episcoporum et Regularium sub die **28** ianuarii **1871** ».

A. Card. QUAGLIA, *Praef.*

A. Trombetta, *Sub-Secretarius.*

Ex QUO DECRETO COLLIGES;

I. Heic non agi de pensionibus lato sensu acceptis, cuiusmodi dici possent portiones ex aliqua vi reddituum praelevandae; sed de pensionibus stricto sensu acceptis super Beneficiis passim gravantibus, non ex iure, sed usu introductae, quae unico nomine pensiones nuncupantur.

II. Nullum fieri discrimen ex quo titulo eiusmodi pensiones fuerint impositae, an ex titulo gratioso vel oneroso, an ex titulo

¹ Haec conditionalia verba ad declarationem sunt apposita, cum post Constitutionem *Apostolicae Sedis moderationi*, certe nulla censura ob id incurratur: neque praeterea ex hoc Decreto posset censura vel poena ab Ordinariis infligi ob cessationem tituli patrimonii.

iusitiae et aequitatis : quare omnes pensiones ex quovis titulo sint impositae pari modo sub Decreto comprehendi.

III. Ita autem comprehendi, ut, cum pensiones ex primaeva natura sua tandem sint partes beneficialium fructuum,¹ qui ex congrua Beneficarii portione supersint, imminutis Beneficarii fructibus, sublata omni praelatione iuris, si qua fuerit, eodem iure imminutae censeantur pensiones.

IV. Eiusmodi imminutionem fieri debere ex bono et aequo habita ratione omnium gravaminum sive taxarum, quae a Gubernio usurpatore sint impositae, sive imminutionum reddituum si evenerint ex coacta conversione bonorum : ita ut tum Beneficiarius tum pensionarius, aequa proportione, querimoniis sepositis, gravaminum incommoda persentiant.

V. Excipi tamen Ecclesias paroeciales et cathedrales, idest Beneficia paroecialia et Mensas episcopales, quorum fructus non adeo possunt imminui per pensiones, ut non remaneat Tridentina portio. '

QUOAD REDUCTIONEM VEL SUPPRESSIONEM PENSIONUM.

Die 30 maii 1873.

In praesentibus Italiae adiunctis, quibus ex usurpatione, ex ingentibus taxis, ex conversione Bonorum ecclesiasticorum in redditus eventuales, tota res Beneficialis subversa est, inter agitatae quaestiones, ea non est ultima, quae respicit pensiones

¹ Confer causam pensionum, quam habes in vol. V, pag. 172 et seqq.

² Non defuerunt qui verba in Decreto accurate expressa, pro ecclesiis cathedralibus, quae fuerunt quoque explicata per verba : seu episcopalibus mensis, intelligerent Beneficia cathedralis ecclesiae; non animadvertentes nomine cathedralium ecclesiarum et ecclesiarum paroecialium ex Concilio Tridentino sess. 24, c. 13, de Ref., ubi de hac determinata portione agitur, venire Mensas episcopales, et Beneficia paroecialia. Quomodo autem soleant imponi pensiones in Beneficia paroecialia videsis in Vol. II, pag. 222 et seqq. nec non in Vol. IV, pag. 523 et seqq.

quibus Beneficia passim gravabantur. In hac autem re S. Sedes pro eiusmodi adiunctis tota in eo est, ut servata aequitate, quaestiones per generales normas quoad fieri possit praecaveantur, rescindantur.

Quare post plures arduas discussiones habitas in S. Congregatione Episcoporum et Regularium prodiit auctoritate Sanctissimi Patris sapiens Decretum, quod superius exposui. Quaestiones quae inde insurgunt totae versantur circa interpretationem eiusdem Decreti seu applicationem ad peculiaria facta, quae licet magis minusque praevisa, non tamen expediebat, ut in Decreto generali considerarentur, ne exoriretur confusio,¹ In praesenti autem Consultatione nonnulla dubia proponuntur ut eorum solutiones, tamquam generales normae habeantur ad eiusmodi quaestiones dirimendas.

Compendium facti. In exposito superius Decreto, *Cum nuperrimis*, eiusmodi fit exceptio : «*c Pro ecclesiis tamen cathedralibus (seu episcopalibus Mensis) et parochialibus pensionum oneri subiectis, illud insuper constitutum expresse voluit (SSmus D. N.) atque praescripsit, ut earum favore in pensionibus ab se persolvendis integra semper servari debeat et incolumis esse Congrua ad formam Concilii Tridentini* ».

Porro in *sess. 24, cap. ij, de Ref.* Patres Tridentini in id incumbentes, ut tenues redditus cathedralium et paroecialium ecclesiarum auferentur, subiunxerunt : «*Ad haec in posterum omnes hae cathedrales Ecclesiae, quarum redditus summam Ducatorum mille, et parochiales, quae summam Ducatorum centum secundum verum annum valorem non excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus graventur* ».

Cum autem haec Tridentina portio Ducatorum **1000** pro cathedralibus et Ducatorum **100** pro paroecialibus ecclesiis,

¹ Quando leges fiunt in quibus multi casus considerantur, obscurae et confusae evadunt: convenit quam maxime in legibus edendis, ut exposita ratione legis, illico legis dispositio generalis clare exponatur. Interpretationes autem subsequuntur, sive hae authenticae sint sive privatae. Vide de hac re S. Thomae doctrinam pag. 298 in nota.

congrua existimaretur portio pro iis temporibus, temporis lapsu vel non amplius satis esse existimaretur, vel Bullis erectionum amplior constituta esset: quaerebatur itaque utrum Tridentinae portionis quantitas *taxative* intelligenda esset in novo Decreto seu potius *demonstrative*.

Quod si remaneret pro cathedralibus tantum «quantitas Ducat, 1000 et pro paroecialibus ecclesiis tantum Ducat, 100, cessaret nec ne obligatio pensionum solvendarum?

Quod si redditus dicti excedant summam Ducat, 1000 et 100, quomodo pensionum quantitas solvenda computanda sit?

Quomodo valor Ducatorum esset aestimandus?

Eiusmodi itaque quaestiones dirimendae sunt propositae, ut pro variis rebus earum solutiones possent tamquam generales normae applicari.

Disceptatio synoptica.

QUOAD PRIMUM DUBIUM est generatim ex officio animadversum, quod, si de *abstracta* interpretatione indicati capituli Tridentini Concilii ageretur, competens non videretur ad iudicandum S. Congregatio Episcoporum et Regularium, cum authentica Tridentini Concilii interpretatio ad S. Congregationem Concilii ex sua institutione pertineat: de qua re sic scripsit Card. De Luca in *Relat. Rom. Cur. part. 7, disc. 15, n. 5 et 6*. « Iuxta frequentiore stylum eius (*S. C. Concilii*) « principale institutum versatur in hac parte interpretandi « atque praestandi oracula in abstracto super dubiis, quae pro- « ponantur... et super qua parte interpretativa aliae Congre- « gationes se non intromittunt; unde propterea ista facultas « est privativa; altera vero executionis vel observantiae (*Con- « cilio Tridentini*) est cumulativa cum aliis et praesertim cum « Congregatione Episcoporum et Regularium ».

Quod si ex speciali facultate habita a SSmo D. N. ad determinandam normam pro solvendis pensionibus in praesentibus rerum adiunctis, etiam facultas interpretandi dicti capituli subintellecta existimetur, videri Tridentinum caput, de

congrua portione statuens, intelligendum esse *demonstrative*; non autem *taxative*. Idque erui ex intrinseca natura congruae portionis, quae cum aliud non sit, quam ea reddituum quantitas, quae necessaria sit congruae sustentationi Beneficiorum, eam respondere debere variis locorum, temporum et personarum adiunctis. Quae quidem adiuncta, cum continuo mutantur, non posse quantitatem certam fixamque perpetuo ubique servandam determinare; ideoque non *taxative* videri intelligendam Tridentinam portionem Ducat, 1000 aut 100.

In qua re congruit Glossa *in cap. 30 de Praeb. et dignit.* verbo *Sufficiens*. Unde Ferraris tradit *Bibliotk. can.* verbo *Congrua art. i n. 5*: « Verum certa regula in hac materia « praescribi nequit, sed totum remittitur prudenti Iudicis arbitrio in congrua taxanda. Ex quo arbitrio habenda est ratio « de dignitate et qualitate personae, de officialibus et familiaria etc. ». Item Card. De Luca *de pens. disc. 16 n. 3*: « ista « materia (*de congrua alimentaria*) iuxta ea, quae generaliter « in materia alimentorum habemus, certam ac uniformem « taxam non recipit, sed pro ecclesiarum statu et qualitate « ac modo vivendi in regione, nimirum difformiter pro Iudicis « arbitrio regulanda est ».

SED E CONTRARIO est animadversum, Concilium Tridentinum dicto *cap. 13, sess. 24, de Ref.* non videri de congrua portione determinanda agere; sed de tuenda certa quantitate reddituum ab impositione pensionum; ad repellendum videlicet abusum, qui invaluerat, pensionibus gravandi etiam tenues ecclesiarum sive cathedralium sive paroecialium redditus. Sane in eo capite nullum fieri de congrua portione mentionem: tum Rubricam tum contextum in eo versari, ut tenues redditus earum ecclesiarum auferentur. Et cum ex duabus causis tenuitas reddituum oriretur, idest ex defectu reddituum, et ex gravaminibus impositis; determinatos fuisse in eo Tridentino capite modos augendi redditus, et evitandi gravamina, quae plerumque erant pensiones a civili magistratu impositae sub obtentu Patronatus.

Quot discussiones eiusmodi pensionum materia excitaverit in sinu Tridentini Concilii, constare ex historia quam scripsit Cardin. Pallavicini. Alios enim Episcopos eiusmodi pensiones voluisse extinctas: alios noluisse de his mentionem fieri ne adprobatae existimarentur: alios voluisse repressos abusos, non autem eas extinguere, ex quibus bona provenire potuissent. Hanc sententiam praevaluisse, atque tenues existimatos esse illos redditus, qui non superarent Ducata 1000 et 100, ad coercendam facultatem imponendi pensiones.

Quare non fuisse mentem Patrum determinandi veram congruam canonicam portionem, sed limitandi abusum imponendi pensiones. Idque confirmari ex querelis inde a Principibus motis ex hac Tridentina dispositione, quasi vero eorum iura laesa fuissent.

Hac autem Tridentini Decreti sententia posita, posse inferri quantitatem illam Ducat, 1000 et 100 fuisse omnimode determinatam ad evitandas fraudes, atque inde *taxative* accipiendam; non vero *demonstrative*.

Hanc sententiam ex Curiae praxi confirmari ceu tradit Pyrrhus Corradus *Prax. Benef. I. 5, c. i, n. 27*, animadvertens, inde ex ea Tridentina dispositione reservationem pensionum super cathedralibus et paroeciis in Litteris Apostolicis per Datariam expeditis clausula fuisse munitam: *dummodo centum pro Rectore vel mille pro Episcopo remaneant*, cum antea in reservatione imponendi pensiones, adiiceretur clausula: *dummodo tertiam partem non excedat*.

Quando itaque Auctores docent, Tridentinum determinasse congruam portionem canonicam pro ecclesiis cathedralibus et paroecialibus, eos intelligendos esse de congrua portione lato sensu accepta; secus non armonice docere possent congruam portionem per se non posse determinari. Eodemque lato sensu esse acceptam in Decreto, *Cum nuperrimis*, de quo agimus; proindeque per verba: *integra semper servari debeat et incolumis esse congrua ad formam Concilii Tridentini*, intelligi tantum Ducata 1000 et 100 nihilque amplius. Ideoque sicut

imponi non potuissent pensiones si redditus ab initio fuissent 1000 et 100; ita si in praesentibus rerum adiunctis ad hanc summam sint redacti, si pensiones impositae antea fuerint, eo ipso cessare, cum *incidant in casum a quo incipere non potuissent*. Ex quo sequitur responsio ad secundum quoque dubium.

QUOAD TERTIUM DUBIUM. Ex dictis quoque sequi, quod si redditus superent Ducata 1000 aut 100, his salvis manentibus, pensio locum tantum habeat super id quod supersit: sic ex. gr. si redditus paroeciae antea fuissent Ducata **150**, et pensio imposita Ducata **40**: facta hypothese redactos in praesentia eos redditus esse ad Ducat, 110, subductis Ducatis **100** pro Parocho, Pensionarius ius tantum haberet super 10, proportionem servata iuxta Decretum. Item facta hypothese episcopalem Mensam antea habuisse redditibus 4000 gravatos pensionibus in Ducatis 500, redactis Mensae redditibus ad 2000, pensiones gravarent tantum Ducata 1000, super quibus locum habebit Decreti dispositio proportionem servata sicut in ceteris Beneficiariis et Pensionariis.

QUOAD QUARTUM DUBIUM est animadversum pensiones in collatione Beneficiorum identidem reservari cum clausula: *dummodo centum pro Rectore vel mille pro Episcopo remaneant*, quin ulla fiat mentio de specifica moneta: Auctores convenire intelligenda esse Ducata. Sed difficultatem oriri in valore Ducatorum determinando, cum alii dicant intelligi Ducate aurea de Camera; quod reapse intelligitur iuxta communem usum, Rota *Decis. 313, n. 3, J>. u rec.* Aureum autem Ducatum aequare scutata romana 1, **75**: ideoque congruam portionem servatam per clausulam *dummodo* aequare scutata romana **175** pro Parocho, et scutata **1750** pro Episcopo.

E CONVERSO iuridice certam videri oppositam sententiam, idest, sub generico Ducatorum nomine in dicta formula intelligi valorem Ducatorum iuxta morem cuiusque loci ubi Beneficium extet. Eiusmodi enim dubitationes exortas esse non longe post Tridentinam Synodum, dubiaque proposita coram

S. Congregatione Concilii hoc sensu fuisse dirempta, ceu tradit Garzias *De benef. p. i, c. 3, n. 373*: « S. C. C. Tridentini censuit: *valorem centum Ducatorum, de quibus hoc Decreto statuitur, ut debeant remanere Rectori parochialis ecclesiae quae pensione gravatur, esse intelligendum iuxta morem cuiusque regionis* ». Atque iterum S. C. C. 30 martii 1594 declaravit his verbis: « Congregatio Concilii censuit, *valorem centum Ducatorum, qui ex Decreto cap, ij, sess. 24, de Refor. debet remanere Rectori parochialis ecclesiae, quae pensione gravatur, esse intelligendum cuiusque regionis* ». Et iuxta eiusmodi declarationes concludere Barbosa *ad Conc. Trid. I. c. n. 16*; Card. De Luca *de Benef. disc, 40, n. 60*: atque sic interpretari clausulam *dummodo* in Bullis appositam, Lotterium *de re benefic. I. i, q. u, n: 27*; Gigantem *cons. 38*; Garziam *de Benef. p. 3. c. 3, n. 131*; Rotam in *Neritonen, pensionis apud Farinae, I.3, dec. 332, n. 3 et in Romana pensionis, 20 maii 1575 coram Bianchetto*.

Atque de praxi ita testari Pyrrhum Corradum in *prax. benef. lib. 3, c. i, n. 33*; « Unde ex praedictis declarationibus « et praxi universali parum refert, quod expressio valoris Beneficu et pensionis, quae super illius, fructibus sit pro resignante sive alia persona, fiat tam in supplicatione, quam « in literis in Ducatis; quia nihilominus supradicta Ducata « centum pro Rectore sunt intelligenda iuxta praedictas Declarationes: et ita ubique practicatur. Quinimmo ita servari « vidi in parochialibus Urbis, ubi super illarum fructibus « imponitur pensio. Quare non mirum si ita per totum servatur, cum Romana Curia sit mater et magistra aliarum « Curiarum. Et sic supradicta Ducata centum pro Rectore « parochialis ecclesiae ipsius Urbis, intelliguntur centum scutata « monetae romanae ad rationem decem Iuliorum pro quolibet « scutato dictae monetae, ut dixi Rota in *Romana pensionum* « impressa *penes Buratti decis. 418*, in qua actum fuit, an « solutis pensionibus super fructibus parochialis ecclesiae S. Ma « Hae de Tinta Urbis, remanerent scutata centum libera pro

€ Rectore ; nam licet literae loquantur de Ducatis, nec tamen
 « additur de Camera, intelligendum est de illis Ducatis, de
 « quibus antiquissimus est in Romana Curia cursus : nam
 « communiter quodlibet Ducatum constat ex decem iuliis,
 « quod hodie appellatur scutatam monetae... sicut etiam de
 « ipsa pensione, quae reservatur super fructibus sive paro-
 « chialis ecclesiae sive alterius Beneficii : nam si in illius expres-
 « sione non fit mentio de Ducatis auri de Camera vel alterius
 « qualitatis exprimi consuetae in Litteris beneficialibus Summi
 « Pontificis, attendendus erit valor currens in loco Beneficii ».

Dubia.

I. « An ad effectum pensionum Ducata centum et mille
 « intelligenda sint taxative seu potius demonstrative.

« Et quatenus affirmative ad primam partem* negative ad
 « secundam.

II. « An, manente pro paroeciis aut Mensis episcopalibus
 « dumtaxat reddito Ducatorum 100 aut 1000, cesset in Titu-
 « laribus obligatio solvendi pensiones.

III. « An et quomodo solvi debeant pensiones ex reddito
 « paroeciarum, qui excedat Ducata 100, et ex reddito Men-
 « sarum episcopalium qui excedat Ducata 100.

IV. « An et in qua moneta intelligi debeat valor centum
 « aut mille Ducatorum ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Episcoporum et Regularium,
 quae hanc pensionum materiam iterum iterumque in examen
 revocavit, die 30 maii 1873 ad proposita dubia respondere
 censuit :

Ad I. *Ad effectum de quo agitur in Decreto* « Cum nuper-
 rimis » *affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

Ad II. *Affirmative, durantibus praesentibus circumstantiis.*

Ad III. *Praelevatis mille et respective centum, reductio pro-
 portionalis pensionum ob imminutionem reddituum Beneficiorum,*

de qua in citato Decreto, instituenda erit super residuo reddituum dictorum Beneficiorum.

Ad V. *Ad effectum de quo in Decreto citato, si desit expressa designatio monetae specialis in actu impositionis pensionis, intelligenda est de scutatis romanis lutiorum decem respo?identibus libellis quinque et centesimis 37,500.*

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. In praesentibus Italiae adiunctis, ob iniquam imminutionem reddituum, integrum fere de pensionibus iampridem impositis negotium dirigendum esse iuxta novum Decretum superius expositum.

II. Quare nomine congruae portionis in Decreto significatae intelligi tantum summam scutatorum romanorum centum aut mille, quidquid secus dici vellet de capite **13** sess. **24** de Ref. Concilii Tridentini.

III. Pensiones gravantes episcopales Mensas aut Beneficia paroecialia resolvi in pensiones gravantes residuum ex scutatis 1000 aut **100**, atque ita proportionaliter decurtandas, quasi vero ab initio impositae esset super residuum ex 1000 aut **100**.¹

¹ Dixi, *quasi vero ab initio impositae esset pensiones super residuo ex 1000 aut 100*; quod deprehendo ex sententia Resolutionis, Namque S. Congregatio interprepata Decretum eo intendit, ut salva maneret quantitas scutatorum 1000 aut 100, et simul servata generali Decreti regula, quoad fieri possit, salvae manerent pensiones: ita ut pensiones non deberent imminui ultra necessitatem in favorem Titularis. At vero si non consideres pensiones tamquam ab initio gravantes super residuo ex scutatis fixis 1000 aut 100, pensiones imminuerentur ultra necessitatem in favorem Titularis; atque ita ut passim fere ad nihilum reducerentur. Fiat ex. gr. hypothesis, quod Parochus antea ex Beneficio perciperet scutata 150, super quibus gravaret pensio scutatorum 40; nunc autem ex eodem Beneficio, ob gravamina a Gubernio imposita, percipiat Parochus scutata 110: si pensio consideretur ab initio imposita super residuo ex 100, idest super scutatis 50,

ita instituenda erit arithmetica proportio : $77 = \frac{10.40}{40} >$ eritque $x. 50 = 10.40$,

idest $x = \frac{10.40}{50} = \frac{400}{50} = 8$. Unde Pensionarius ius haberet ad scutata 8. b converso, si consideres pensionem fuisse antea impositam super omnibus

IV. Quare Pensionarios considerandos esse non tamquam consocios omnium verorum fructuum sive Episcopi sive Parochi; sed tantum consocios eorundem fructuum, qui excedant portionem 1000 aut 100.

V. Unde etiamsi dentur casus in quibus Pensionarii considerati tamquam consocii omnium fructuum, integra pensione recepta, salvam relinquerent Titulari portionem 1000 aut 100, non tamen ius haberent ad huiusmodi pensionis quantitatem, sed tantum super residuo ex 1000 aut 100 proportionaliter imminuendam.

VI. Haec tamen dici non posse videri, si ostenderetur, redditus Titularis per praesentes Italiae vicissitudines non esse imminutos, cum locum tantum habeat peculiaris provisio, in iis quae peculiari providentia indigeant; proindeque sub Decreto neque ea Beneficia neque Pensionarios comprehendi.¹

VII. Colliges quoque, durantibus eiusmodi rebus, pensiones mutabiles esse pro ratione gravaminum, ita ut augeri vel minui possint singulis solutionis temporibus.

Parochi fructibus et non super residuo ex 100, proportio arithmetica ita instituenda erit, $\frac{150}{H)} = \frac{10}{OC}$, eritque $x \cdot 150 - 40 \cdot 10 = 400$, proinde $x = \frac{400}{\pm 0 \setminus J} = 2, \frac{2}{o}$.

Pensionarius ius tantum haberet ad scutata 2, — imminueretur videlicet pensio praeter necessitatem in favorem Titularis et ad nihilum fere reduceretur.

Item fiat hypothesis, quod Episcopus antea ex Mensa episcopali perciperet scutata 4000 gravata pensionibus scutatorum 500; nunc autem percipiat scutata 2000. Proportio arithmetica sic instituenda erit: $\frac{3000}{500} = \frac{1000}{x}$.

eritque $JC = 166, - \cdot$ Pensionarii itaque non amplius ius haberent ad scutata 500 pro debitis portionibus dividenda; sed tantum ad scutata 166, -^{*} $r, , \cdot$ . . . . . $\frac{4000}{CHUU} = \frac{1000}{x}$,
Quod si proportio instituerentur alia ratione, idest $\frac{4000}{CHUU} = \frac{1000}{x}$ haberetur

$x = 125$.

¹ Hoc videtur quoque erui ex responsione ad dubium tertium per verba: *ob imminutionem reddituum Beneficiorum de qua in citato Decreto.*

EX ACTIS PONTIFICIS LOCO CONSISTORIALIUM

88.MI DOMINI NOSTRI PII DIVINA PROVIDENTIA PPAE IX

ALLOCUTIO

HABITA DIE XXV IULII MDCCCLXXIII

AD S. R. ECCLESIAE CARDINALES IN AEDIBUS VATICANIS.

Venerabiles Fratres,

« Quod prae nuncia vi mus, Venerabiles Fratres, dum Vos alloquebamur, exeunte praeterito anno, scilicet Nobis iterum fortasse dicendum esse de vexationibus Ecclesiae quotidie invalescentibus ; id, consummato in praesentiarum iniquitatis opere tunc designato, munus Nostrum postulat a Nobis, quorum auribus insonare videtur *vox illa dicentis: Clama.*

« Vix ac didicimus proponendam esse legislativo Coetui legem, quae in hac etiam alma Urbe, sicuti in reliqua Italia, suppressum foret Religiosas Familias et obiectura publicae licitationi ecclesiastica bona ; nos impium execrantes facinus, quodcumque nefariae huiusce legis schema proscripsimus, cassam declaravimus quamlibet direptorum bonorum acquisitionem, censurasque commemoravimus ipso facto incurrendas ab auctoribus et fautoribus huiusmodi legum. Verum hodie lex ista, licet non ab Ecclesia tantum confixa, veluti divino suoque iure repugnans, sed ab ipsa legali scientia publice reprobata, utpote adversa naturali et humano cuivis iuri, adeoque irrita suapte natura et nulla ; recepta tamen fuit communi suifragio cum Legislativi Coetus, tum Senatus, ac demum Regia auctoritate sancita.

« Abstinentum censemus, Venerabiles Fratres, ab iis iterandis, quae toties ad deterrendos ab ausu scelesto publicarum

rerum moderatores fuse iam exposuimus de legis impietate, malitia, fine, gravissimis detrimentis ; sed omnino compellimur ab officio vindicandi Ecclesiae iura, a studio praemonendi incautos, ab ipsa caritate erga sontes, elata voce nunciare iis omnibus, qui praedictam iniquissimam legem proponere, probare, sancire non extimuerunt, nec non mandantibus, fautoribus, consultoribus, adhaerentibus, executoribus, bonorumque ecclesiasticorum emptoribus, non solum irritum esse, cassum et nullum quidquid hac in re egerint aut sint facturi, sed universos maiori excommunicatione aliisque censuris et poenis ecclesiasticis iuxta sacros Canones, Apostolicas Constitutiones et Generalium Conciliorum, Tridentini praesertim, decreta inflictis obstringi, severissimam incurrere divinam ultioem et in aperto versari damnationis aeternae periculo.

« Interea, Venerabiles Fratres, dum necessaria supremo ministerio Nostro auxilia magis in dies subducuntur, dum iniuriae iniuriis quotidie cumulantur in res et personas sacras, dum nostrates et exteri insectatores Ecclesiae studia conferre et vires coniungere videntur ad comprimendum quodlibet omnino ecclesiasticae iurisdictionis exercitium et nominatim fortasse ad praevertendam liberam illius electionem, qui in hac Petri cathedra Christi Vicarius sedere debeat ; quid Nobis reliquum est, nisi ut impensius confugiamus ad Eum, qui dives est in misericordia ac servos suos non deserit in tempore tribulationis?

« Et sane iam haud obscure virtus ostenditur Providentiae divinae in perfecta cum hac Sancta Sede coniunctione Episcoporum omnium, in nobilissima eorum firmitate adversus iniugas leges, et usurpationem sacrorum iurium, in impensissimo studio totius catholicae familiae erga hoc unitatis centrum, in vivificante illo Spiritu, quo fides et caritas in christiano populo roboratae et auctae passim erumpunt in opera laetissimis digna temporibus Ecclesiae.

« Nitamur igitur optata maturare clementiae tempora: omnes simul, qua late patet orbis, piam vim Deo nostro

inferre conemur. Universi sacrorum Antistites ad id excitent parochos, universi parochi propriam plebem; omnesque ad aras provoluti ac cernui clamemus: *Veni, Domine, veni, noli tardare, parce populo tuo, relaxa facinora plebi tuae, vide desolationem nostram; non in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserabilibus tuis multis: excita potentiam tuam et veni, ostende faciem tuam et salvi erimus.*

« Licet autem indignitatis Nostrae conscii simus, non vereamur accedere fidenter ad thronum gratiae: hanc quaeramus per caelites omnes, hanc nominatim per Sanctos Apostolos, hanc per purissimum Deiparae Sponsum, hanc per Immaculatam praesertim Virginem quaeramus, cuius preces apud Filium imperii cuiusdam rationem habent. Sed antea mundare studiose conemur conscientiam nostram ab operibus mortuis; quia *oculi Domini super iustos, et aures eius in preces eorum.* Quod ut accuratius etiam et plenius perficiatur, fidelibus omnibus, qui rite confessi et sacra communione refecti piam precibus huiusmodi pro Ecclesiae necessitatibus operam dederint, Indulgentiam plenariam semel lucrandam, et in fidelium quoque defunctorum suffragium convertendam pro eo die, quem in singulis dioecesibus Ordinarius designaverit, Apostolica auctoritate Nostra concedimus.

Itaque, Venerabiles Fratres, quamquam innumerae et sane gravissimae ingruant persecutionum et tribulationum tempestates, non propterea concidamus animo, in eo confisi, qui sperantes in confundi non patitur; Dei enim promissio est, quae praeterire non potest: *Quoniam in me speravit, liberabo eum* ».

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

CONCURSUS.

Die 20 iulii et 14 decembris 1872.

COMPENDIUM FACTI. Vacante Paroecia P in italica dioecesi N. de more Episcopus concursum per publica edicta die 8 septembris indixit, atque diem designavit quo concursus haberetur idest die 30 octobris, quamquam hoc tempus postea, nova significatione data, decem diebus imminuit.

Septem Presbyteri nomen Curiae dederunt, exhibentes simul documenta meritorum et idoneitatis quae vulgari nomine *requisita* appellantur.

Statuta die pro examine absolvendo designatae sunt ab Episcopo *octo horae, quibus elapsis Candidati exhibere Resolutiones scripto exaratas tenerentur*. Admonuit praeterea Episcopus, adveniente nocte, lumina non esse accendenda, ne possent Concurrentes, iuxta aliquem veterem abusum, tempus praescriptum ad scribendum protrahere. Hoc praeceptum Episcopi fuit Concurrentibus iterum iterumque repetitum. Sed contigit, ut tenebrae ante tempus supervenirent per nubes lucem vespertinam impediens, quare, Concurrentibus instantibus, aliquo excepto, lumina ante praescriptum temporis finem accensa sunt; quibus unus vel alter usus non est insistens praecepto Episcopi ne lumina accenderentur.

Non adhuc octava hora praescripta pulsata, omnia scripta collecta sunt et Episcopo tradita.

Examinatores pro-synodales iam determinaverant numerum punctorum maximum, quae dari possent pro scientia et pro requisitis.¹

¹ Examinatores Pro-synodales coram Episcopo pro scrutinio in examine faciendo, iuxta consuetudinem in ea Curia receptam, assignarunt pro quolibet casu recte soluto quindecim puncta, idest quinque pro unoquoque

Absolute itaque examine in scriptis super scientia Concurrentium, duo tantum ex septem fuerunt ab Examinatoribus adprobati utpote qui maiorem punctorum numerum obtinuerant, reliqui autem hoc ipso reprobati, cum non attingerent punctorum numerum, quem illi duo consecuti erant: atque ideo eorum merita seu requisita non fuerunt expensa, cum non essent in scientia adprobati; et hoc iuxta constantem morem eius dioecesis.

Rebus ita gestis, Presbyter P, qui a Concurrentibus iampridem Parochi munus in quadam alia paroecia rite obiverat, illico reclamavit, supplicem libellum Romam mittens*ad Emum Card. Pro-Datarium, quo postulavit declarationem nullitatis concursus. Narravit enim, Episcopum per Vicarium Generalem monuisse Concurrentes ne tempus tererent, cum, serotinis horis supervenientibus, lumina non essent accendenda, eamque admonitionem repetitam esse tempore prandii ab Episcopo: qua de re, ne ipse iussa Episcopi violaret, quin legeret sua scripta, luminibus non accensis, ea Episcopo tradidisse; ceteros autem Concurrentes per horam circiter luminibus usos esse. Hic in examine retulerat puncta vigintinovem: duo puncta ei deerant ut inter scientia adprobatos recenseretur,

Remisso eiusmodi libello ab Emo Pro-Datario ad Episcopum pro informatione et voto, haec ab Episcopo inter cetera relata sunt: nullam in dioecesi esse legem non accendendi lumina tempore concursus; abusum imo non deesse protra-

quaesito si optime resolutum esset. In illis autem quaestionibus, quae plura quam tria quaesita complecterentur, puncta erant dividenda iuxta materiae qualitatem; decem puncta pro conciuncula et quinque pro explicatione textus Concilii Tridentini.

Inter requisita recensenda esse statuerunt magisterium, adprobationem in aliis concursibus, officium Parochi, Confessoris et Concionatoris; ita ut qui magisterium exerceret aut exercuerit, haberet punctum; qui Concionatoris officium obiverit, punctum; qui in aliis concursibus fuisset adprobatus punctum; qui in cura animarum versaretur duo puncta. Qui triginta et unum punctum assecutus esset inter adprobatos statuerunt adscribendum. Atque statuerunt requisita esse adnumeranda ei tantum, qui adprobationem retulerit, idest retulerit in examine puncta unum et triginta.

hendi concursus periculum usque ad protractam noctem: se dixisse quidem aliquam temporis usuram ultra octo horas indulturum, quin lumina accenderentur; sed cum ob nubes serotina hora citius advenerit non expletis octo horis, se permisisse accensionem luminum: vix et ne vix quidem tempore designato elapso, omnes Concurrentium scripturae datae fuerunt, quamquam aliquis propriam non compleverit.

Actis concursus Romam transmissis, iudicium Examinatorum pro-synodaliū confirmatum est. Sed interim aliae querimoniae pervenerunt, atque Eurus Pro-Datarius, de validitate concursus, dubitans, remisit reclamantem ad S. C. C. per Rescriptum: *utatur iure suo coram S. Congregatione Concilii.*

Transmissis actis ad S. C. C. alter pervenit libellus ob irreptos defectus datus ab uno ex duobus adprobatis. Servatis de more servandis, idest praescripto partibus termino ut ulteriora iura sua deducerent, causa ad normam iuris disceptanda proposita est.

Disceptatio synoptica.

PRO CURIA fiscalis Promotor, contendens dubitari non posse de concursus validitate, inter cetera animadvertit, reclamantem Presbyterum P, non adprobatum, nullam protulisse in curia episcopali querelam, sed ex publica voce eum reclamare: 1° quod maximo cum eius damno tempus ab Episcopo assignatum praetergressum fuerit per lumina accensa, quae haud accendenda erant; 2° quod Examinatores Pro-synodales non habuerint rationem eius requisitorum, sed tantum doctrinae, contra praescriptum ss. canonum et Constit. Benedicti XIV *Cum illud*: 3° quod iidem Examinatores erroneum iudicium emiserint, eum non adprobantes in doctrina.

Quas querelas Presbyteri reclamantis idem Promotor fiscalis reiiciebat. Probavit enim adductis testibus, tempus octo horarum non fuisse praetergressum: lumina fuisse quidem accensa, sed antequam tempus concursus expiraret: cum e converso

praeceptum de luminibus non accendendis respiceret tempus post praescriptas horas, ne hoc tempus protraheretur. Quare sibi imputare debere Presbyterum P, si tempore utili luminibus non sit usus.

Ad secundam querelam, quod habita ratione doctrinae tantum fuerit reprobatus, respondit promotor, id factum esse iuxta Constitutionem Benedicti XIV *Cum illud*, accedente dioecesis longaeva consuetudine. Sane Benedictus XIV tradens normam periculi faciendi edixit § /6, n. 4, quod Examinatores, *postquam demum deprehenderint qua quisque polleat gravitate sententiarum* debeat aequali ni forte maiori diligentia ad trutinam revocare requisita candidatorum *doctrinae et scientiae arcto foedere consocianda*. Ex qua Benedictina Constitutione inquebat patere, non posse considerari requisita eorum qui quoad scientiam adprobati prius non sint; ne inutilia evadant Constitutionis verba: *postquam deprehenderint qua quisque polleat gravitate sententiarum*. His accedere firmam dioecesis consuetudinem, quam asserebat conformem etiam consuetudini Cleri romani.

Ad tertiam querelam respondit, acta concursus Romam fuisse missa, et iudicium Examinatorum fuisse probatum.

SED CONTRA HAEC Presbyter **P** suas rationes adducens, querimonias repetiit superius indicatas, aliasque adiunxit, praesertim de secreto a curia servato post concursum, propter quod ipse non potuerit statim reclamare nec omnes afferre necessarias rationes; conquestus est de luminibus accensis postquam ipse resolutiones casuum tradidisset; de edictis publicatis pro intimatione concursus, quibus bis variatimi fuerit tempus, atque ante tempus praestitutum concursus habitus sit.

Sed post haec ad alterum iuris caput devenit; cum enim ipse propter defectum scientiae non fuerit adprobatus, quin Examinatores considerarent simul eius requisita, contendit ad normam SS. Canonum considerandam esse scientiam una simul cum requisitis, atque ex his omnibus simul sumptis iudicium ferendum; non autem ex sola scientia.

Sane Concilium Trid., *sess. 24, c 18', de Reform.*, haec statuit : *Peracto deinde examine renunciatur quotquot ab his (Examinatoribus) idonei iudicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam.* Quare, inquiebat Presbyter, peragere examen super solam scientiam, et ex ea tantum idoneos renunciare, idem esse ac apertis Concilii Tridentini dispositionibus contradicere. Tridentini autem verba uberius explicavit Benedictus XIV in citata Constitutione § 10, reiiciens quoque contrariam consuetudinem his verbis : *Moerentes igitur audivimus, quod in plerisque dioecesibus Examinatorum suffragia in sola litterarum peritia versantur, nec illorum exquiritur sententia de Clericorum aetate, institutione, gravitate et honestate morum, prudentia, muniis antea exercitis ... Quam devia sit huiusmodi praxis a Tridentini semita, is plane intelliget, qui ex pende t verba relata, c. 18, sess. 24, de Reform. ... Idque probe noscens Congregatio eiusdem Concilii interpres, pluries edixit, Examinatores suo deesse muneri, si doctrinae tantum iudices essent, nec inquirerent qui prae aliis probitate morum, laboris, praestito antea Ecclesiae obsequio ceterisque dotibus ad officium Parochi cumulate obeundum necessariHis essent idonei et commendabiles.*

Nec secus in paragrapho sequenti idem Pontifex prosequitur: *At si quem Clericorum forte contigerit appellare a mala relatione examinatorum, quorum cura unice versata fuerit in exquirenda doctrina, non facta uno eodemque tempore solerti etiam investigatione aliarum qualitatum, quae pastoris congruant officio, ordo iudicii secumferet, ut etiam iudex ad quem provocatum fuit, in sola doctrinae indagine immoretur nec sine gravi animarum detrimento et disciplinae iniuria praepciatur ecclesiae, qui litteris magis pollet, licet cetera minus aptus et quandoque indignus: contra vero arcetur ille, qui, licet impar doctrinae merito, attamen moribus, gravitate, prudentia, probato nomine, diuturno ecclesiae famulatu ac multiplici virtutum laude praecellit.*

Nec minus clare tamen consuetudinem reiicit, § 16, n. j: *Porro copia epitomes* (requisitorum Concurrentium) *tradetur singillatim omnibus Examinatoribus ad concursum adscitis, ut cum de scientia tum de vita, moribus, aliisque regendae ecclesiae necessariis dotibus ferant iudicium.*

Et num. 4 Pontifex prosequitur: *Postquam demum deprehenderit* (Examinatores) *qua quisque polleat gravitate sententiarum, etc., parem ni forte maiorem solertiam Examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitatibus regimini animarum consentaneis, morum honestate inquirant, gravitatem, prudentiam, praestita hactenus Ecclesiae obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem, aliaque spectabilium virtutum ornamenta doctrinae arcto foedere consocianda ... Hisce omnibus coniunctim-expensis, inhabiles per sua suffragia reiiciant et idoneos Episcopo renuncient.*

Iamvero, subiunxit Presbyter, haec omnia ostendunt eam fuisse Pontificis mentem, ut consuetudo considerandi solam scientiam et inde admittendi vel reficiendi tamquam idoneos vel non idoneos Concurrentes, sit omnino reprobanda, ita ut mala, secundum hanc consuetudinem, Examinatorum relatio aestimanda sit, a qua optime appellatur, ut declaretur nulla. Porro in themate de hoc adamussim casu agi cum *suffragia coniunctim haud computata* fuerint, imo ne requisita examini quidem subiecta.

Cum qua doctrina Auctores plene consonant; Reclusius, *de concursibus, p. i, tit. 5, num. io*: Barbosa, *Collectanea in Conc. Trid., sess. 24, c. 18, n. 118* ubi scripsit: « In concursu parochialium non solum considerari idoneitatem respectu scientiae, sed etiam respectu aetatis, morum, prudentiae et huiusmodi ad ecclesiam parochialem gubernandam advertunt Massobr., etc. ». Et *ibid., n. iji*: « In Beneficii concursu, quando fit coram Ordinario et Examinatoribus, potest Ordinarius cum Examinatoribus, praeferre ei, qui magis scientia praecellit, illum, qui prudentia, moribus et integritate aptior videtur ad gubernandam ecclesiam ». Item

Sacra Rota, *decis.* 321, *num. i et 2 apud Farinae, p. i in posthum.*

Nec aliter constanter censuit Sacra Congregatio Concilii ut eruitur ex foliis causarum in *Monopolitana Concursus*, 28 apr. 1759, § *Disputât.*, in *Spoletana*, 8 apr. 1848. § *Ubi*, in *Lucana*, 26 augusti 1854, § *Quandoquidem.*

Atque de modo conferendi ecclesias parochiales scribens Benedictus XIV in opere *de syn. dioeces.*, I. 4, c. 8, *num.* 3, haec inter cetera refert: « Et adhuc clarius Tridentinum expli-
« cavit S. Congregatio eiusdem interpres; Abulensi enim Epi-
« scopo sciscitanti: An provisio parochialis nulla sit, si Exa-
« minatores relationem fecerint solum quoad litteraturam;
« examen vero circa mores, aetatem et reliqua Episcopo
« relinquatur: vel si non fecerint relationem Episcopo de
« omnibus idoneis repertis, sed tantum de eo, qui ipsis magis
« idoneus videtur; respondit: *Teneri facere relationem etiam*
« *circa mores, aetatem et reliqua, et examinatores debere renun-*
« *tiare quotquot idonei iudicati fuerint; Episcopum vero debere ex*
« *his, qui r enuntiati fuerint, magis idoneum eligere* ». Quin imo
eadem Congregatio adeo necessarium reputavit, ut Examinato-
res non solum respiciant scientiam, sed et ceteras expendant
animi dotes eorum, qui habilitatis ad exercendam animarum
curam periculum faciunt, ut aliter latum ab illis iudicium, clarius
adhuc et expressius, quam in praedicta causa Abulensi fecerat,
nullius esse roboris postea dixerit, et inde consecutam eccle-
siae parochialis collationem irritam atque inanem decreverit ut
affirmat Fagnanus, in *cap. Eam te de aetat. et qualit.*, n. 15,
inquiens: « Orta dubitatione* an sicut Episcopo et Examinato-
« ribus simul iunctis Concilium Tridentinum, c. 18, *sess.* 24
« committit examen scientiae; sic etiam committat eisdem simul
« iunctis examen morum et prudentiae, ita ut si examen aeta-
« tis, morum et prudentiae factum fuerit a solo Episcopo, con-
« cursus sit nullus: die 2 augusti 1607 S. C. C. censuit: *Si*
« *Examinatores non retulerint idoneos quoad omnes qualitates,*
« *prout Concilium requirit, nullum esse concursum* ».

Quum itaque in concursu, de quo agimus desideretur non solum relatio, sed ipsum examen requisitorum, quibus Presbyter *P* ornaretur, manifestam esse nullitatem concursus concludebat.

EA QUAE EX OFFICIO SUNT ADIECTA. Ad corroboranda iura reclamantis Presbyteri est ex officio animadversum, iussu Clementis XI S. Congregationem Concilii per encyclicas litteras anno 1721 datas, et a Benedicto XIV iterum confirmatas in Constit; *Cum illud*, inter cetera haec § 3 praescripsisse: *Debet certum, idemque omnibus spatium temporis constitui, intra quod casus résolvant, quaestionibus respondeant, conciunculam componant*. Porro, quae his encyclicis litteris fuerunt constituta pro substantiali forma esse habenda, ita ut, quidquid servatum adamussim non fuerit, secumferat nullitatem. De qua re Reclusius, *de Concursibus*, p. 2, tit. 4. n. 89 scripsit: « Pro forma « substantiali habenda sunt quae a S. Congregatione Concilii iussu Clementis XI in citatis litteris encyclicis io ianuarii 1721 et a Benedicto XIV illas confirmante, meliusque « explanante in sua Constit. *Cum illud semper* fuerunt praebe scripta, quaeque in Tridentino Decreto et Piana Constitutione desiderabantur. Cum enim Tridentini Patres atque « S. Pius V nondum satis occurrere potuissent: fraudibus, « quae in parochialibus concursibus committi poterant, Clementis XI, instante S. Congregatione Concilii, alia plura induxit pro forma aequaliter servanda, quae postea a Benedicto XIV ultimam manum ponente, fuerunt confirmata seu « melius explanata. Ita ut haec singula mirifice inter se cohaerent, atque unam, sic dixerim, formam, vetere longe amplio-rem, melioremque componant, iisdem tamen qualitatibus, « quae in veteri continebantur, implicite instructam; ac proinde Decreto etiam *irritante* et clausula *Sublata* tacite mutam ».

Porro, eodem docente Reclusio, *ibid.*, n. 03: « Forma praecisa et intrinseca accurate in omnibus, in maximo et in minimo « ita servari debet, ut si quid omissum fuerit, actus ipso iure « nullus et irritus fiat ».

In themate autem, cum certum idemque omnibus concurrentibus temporis spatium haud constitutum esse videatur, sequi concursum nullum esse dicendum.

Item ex adducta superius Constitutione *Cum illud*, clare apparere, expendenda merita, qualitates et requisita concurrentium, non autem solam scientiam. Porro in themate solam scientiam fuisse consideratam, qua adprobatus non fuit Presbyter reclamans. Praeterea Examinatores teneri de hisce meritis peculiarem facere relationem, non autem genericam Episcopo. Concil. Trid. sess. 24, c. 18, *de Reform.*, et S. C. C. in citata Abulensi: *teneri facere relationem etiam circa mores, aetatem et reliqua*. At vero in themate nullam peculiarem relationem de his Presbyteri meritis seu requisitis factam fuisse.

Neque dicas eam *oretenus* factam fuisse, quamquam non fuerit scripta: namque in scriptis esse faciendam, cum a mala relatione possit appellari, Const. *Cum illud*. Si enim a mala relatione appellari possit, in scriptis faciendam esse relationem, ne locus fraudibus aperiatur. Porro non solum relationem qualitatum haud scriptam fuisse, sed neque *oretenus*, immo ne scrutinium quidem fuisse factum.

ATTAMEN PRO CURIA est animadversum, S. Congregationem in causa *Civitatis Castelli*, 25 ianuarii 1735 censuisse validum concursum, etsi tempus ab Episcopo non fuit praefinitum; imo in causa *Militen.*, 21 iulii 1753 et 19 ianuarii 1754 S. C. C. neque censuit concursum nullum, quamquam Episcopus induisent amplius temporis spatium duobus concurrentibus, ceteris reclamantibus. Quod quidem notatum quoque fuit in causa *Verulana*, die 20 ianuarii 1770, § *Inquirendum*, his verbis: «In *Militen*, *conkursus*, diei 21 iulii 1753 non-
« nulli concurrentes conquesti fuerant, quod longius temporis
« spatium aliis concessum fuerat ad sua munera explenda,
« sed nihilominus proposito dubio: an constet de nullitate
« concursus, responsum fuit: *negative*: qua quidem Resolu-
« tione S. Congregatio declaravit, nequaquam pertinere ad

« substantiam concursus ut idem temporis spatium omnibus
« constituatur ». Quae repetuntur in causa *Bisinianen.*, 22 iu-
nii 1833, § *Asserit.*

Ad alterum quaestionis caput est pro curia animadversum, immemorabilem ibi existere consuetudinem non expendendi qualitates et merita Concurrentium, nisi prius adprobationem quoad scientiam reportaverint. Frustra vero in contrarium allegari praesumptam clausulam *sublata* et decretum *irritans*, cum hisce clausulis dictae Constitutiones Clementis et Benedicti non fuerint munitae: atque neminem latere, legitimam consuetudinem, quae irrationabilis non sit, maxime si immemorabilis sit, leges ecclesiasticas posse abrogare.

Hisce aliisque adductis propositum est resolvendum

Dubium.

« An constet de nullitate concursus ad Parochiam in
« casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, die 20 iulii 1872 causa cognita, respondere censuit: *negative.*

Presbyter *P* novam postulavit obtinuitque audientiam, ut causa iterum proponeretur; et in hac nova propositione unice institit in secundo quaestionis capite, innixus Constitutioni Benedictinae *Cum illud:* affirmans non qui *doctiör* esse eligendum, sed qui *aptior:* et methodum adhibitam in sua curia susdeque vertere eam Constitutionem, in qua praescribitur: *Hisce commnctim expensis Examinatores per suffragia inhabiles reiiciant atque idoneos Episcopo renuncient.*

De consuetudine autem inquiebat, eam affirmari non autem probari; quae quidem, si probaret, nullius esset momenti iuxta Pitonium de *Controver. patronorum, allegat. 5, n. 4*, qui de simili argumento haec scripsit: « Distinguendo tempora, aut
« volumus desumere immemorabilem a parte antea, scilicet
« antequam superveniret dispositio Concilii, et est impossibile;
« quia cum eo tempore nondum in orbe catholico introducta

« fuisset nova forma providendi per concursum, quae origi-
 « nem habuit ex ipso tantum Decreto Concilii, consequenter
 « non percipio quomodo nasci potuerit consuetudo seu prae-
 « scriptio exclusiva formae concursus antequam nasceretur ipsa
 « forma concursus ... Aut vero desumere volumus immemora-
 « bilem a parte post, scilicet post ipsius Concilii Decretum et
 « pariter est impossibile, quia dato initio non amplius datur
 « immemorabilis, sed solum centenaria; ista autem nec minus
 « allegari potest, quia Decretum irritans, quo munitur Conci-
 « lium Tridentinum et Constitutio S. Pii V, adeo irritat omnem
 « contrarium actum ut non permittat ullo tempore aliquam
 « inchoari posse consuetudinem vel praescriptionem etiam
 « centenariam ut communiter affirmant Card. De Luca, *de*
 « *iurisdict., disc.* 95, *num.* 7 et 8; Pignatelli, *Consult.* 134,
 « *num.* 16, *t. i;* Garzias, *de Benef., par. ç, c. 2, num.* 345
 « *in fine* ».*

His aliisque deductis, de more proposita est coram S. C. C. dubitandi formula: « an sit standum vel recedendum a decisis « in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa iterum cognita die 14 decembris 1872, respondere censuit: *In decisis, et amplius.*

EX HIS, COLLATIS CUM DOCUMENTIS MOX AFFERENDIS, COLLIGES :

I. Formam concursus et examinis in conferendis ecclesiis paroecialibus in Synodo Tridentina praescriptam, *sess. 24, c. 18, de Reform*, ita esse servandam ut provisiones paroeciarum aliter factae eo ipso sint nullae.

II. Eiusmodi tamen formam variis modis posse executioni mandari intra praescriptas eiusdem Tridentinae Synodi dispositiones.

* Confer Appendicem X quae sequitur in fine.

III. Ad auferendam inductam varietatem, qua Tridentina forma executioni (non sine multiplici damno) mandabatur, prius S. C. C. postea Clementem XI, denique Benedictum XIV regulas opportunas statuisset, quibus et multiplicia damna evitarentur et methodi conformitas induceretur.

IV. Eiusmodi regulas non ea intentione fuisse praescriptas, ut constituerent substantialem formam ex cuius neglectu ipso iure concursus seu examen esset irritum et nullum.

V. Idque constare tum ex tenore praescriptionis regularum, tum ex eo quod clausulam irritantem, si secus factum fuerit eiusmodi praescriptiones non secumferant.¹

¹ Est speciosa ratio quam adducit Reclusius supra citatus in *p. 2, tit. 4, n. 84 de Concursibus*; scripsit enim: «Istud Decretum irritans « istaque clausula *sublata* (aliter interpretandi facultate) quae in citatis « encyclicis et in Benedictina Constitutione desiderantur, perinde est, ac « si ipsis quoque apposita fuerint Quandoquidem S. Congreg. Concilii, seu « Clemens XI et Benedictus XIV in praedictis locis sese referunt ad dictum « Concilium Tridentinum atque Pianam Constitutionem (S. Pii V *In con-* « *ferendis* 15 aprilis 1567). Unde absurdum esset, si a relato referens diver- « simode interpretaremur *ad textum in lege Praetor ff. § Si iudex, de* « *Judic. etc.*». Non enim animadvertit Reclusius S. Congregationem admisisse quidem quandam peculiarem formam concursus, sed eandem praecepisset *modum instructionis*, ut videre est in primi dubii responsione in causa agitata die 16 novembris 1720, quam expositam habes in sequenti Appendice. Neque animadvertit eiusmodi Instructionem deinde iussu Clementis XI emissam haec verba praeferre: *statuit, omnes et singulos Episcopos... hortari, ut examen eiusmodi instituere non graventur* etc. Neque animadvertit, Constitutionem Benedictinam *Cum illud* totam fere referri ad Instructionem Clementis XI quam uberius explicat. Ideoque adversus Reclusium posset retorquere argumentum hoc modo; absurdum esset si a relato referens diversimode interpretaremur: sed Benedictus XIV se refert ad Instructionem Innocentii XI, quae tota in hortatione consistit, ergo Benedictina Constitutio in hortatione consistit. Quam conclusionem fateor essa falsam, namque Benedictus XIV non solum hortatus est sed praescripsit eum *gerendarum rerum ordinem quem longo usu utilem agnovit*: quae tamen verba licet praeceptiva, non eius tenoris sunt, quae aequivalere possint clausulae irritanti. Neque animadvertit Reclusius aliquam legem vel Decretum referri posse ad alteram multiplici ratione. Referri enim potest aliqua lex ad alteram interpretando et innovando, ut citata Constitutio S. Pii V refertur ad Tridentinam dispositionem, et tunc haec lex facile induit naturam alterius: sed referri quoque potest ad alteram explicando aliquem modum, quo utilius haec altera lex executioni mandetur, quo casu lex non induit naturam alterius, sed unum prae alio executionis modum determinat.

VI. Quare ut concursus declaretur irritus et nullus, necesse esse ostendere v. gr. aut ex dolo et fraude dictas regulas non esse servatas, cum dolus et fraus nemini debeat patrocinari, aut adeo regulas fuisse neglectas, ut eo ipso neglecta fuerit forma Tridentina.

VII. Hinc facile quoque posse consuetudinem invalescere contra eiusmodi regulas; neque ex eo tantum quod consuetudo fuerit contra dictas regulas dici poterit consuetudo irrationalis.

VIII. In themate iudicio instituto super nullitate concursus ex defectu formae, neque dolum neque fraudem fuisse probatam, etsi nonnullae irregularitates forte irrepsisse videantur.

IX. Neque ostensum, Tridentinam formam esse neglectam, cum aliud sit quemque probare ex sola scientia sine requisitorum ut aiunt examine, quod esset contra Tridentinam formam; ¹ aliud sit examen requisitorum non facere, quia in scientia aliquis certum quemdam suffragiorum gradum, quem alii Concurrentes consecuti sunt, non attigerit.

X. Hunc enim secundum casum non demonstrari oppositum Tridentinae formae, quae licet statuerit: *peracto examine renuncientur quotcumque ab his idonei iudicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis*, non determinavit quid magis aut minus redderet concurrentem idoneum, ita ut debeat vel non debeat renuncian inter adprobatos. ²

¹ Quod fuit definitum a S. C. C. in Causa agitata die 2 augusti 1607, quam refert Benedictus XIV in opere de *Syn. dioeces*, quamque superius in causa retuli ex fide Fagnani.

² Sic ex. gr. potest interdum etiam non admitti ad concursum aliquis, qui bona fama sive iuste sive iniuste non gaudeat, cum ob id non possit idoneus deinde probari, ut est quidam casus in *Triventina Concursus* agitata in S. C. C. die 30 martii 1743. In ea agebatur de Presbytero iam valde versato in animarum cura, qui praeclara etiam testimonia pro se habebat de morum integritate, de servitio Ecclesiae iugiter praestito aliisque meritis. Episcopus non admiserat ad concursum quia aliquae culpae fuerant eidem publice imputatae quamquam non probatae. Proposito autem

XI. Immo Benedictum XIV licet constituerit, requisita esse *doctrinae arcto foedere consocianda atque his omnibus coniunctim expensis inhabiles per suffragia* (Examinatores) *reiiciant, et idoneos Episcopo re7iuncient*, attamen primum iudicium ab examinadoribus ponendum super scientia statuisse per verba: *Postquam diligenter expenderint singulorum peritiam ...et postquam demum deprehenderit qua quisque polleat gravitate sententiarum,* etc.

XII. Quae cum ita sint, accedente immemorabili vel longaeva consuetudine, quae formam concursus ita determinavit, ut qui certum quendam gradum scientiae, quem alii consecuti sint, non attigerit, eo ipso inter adprobandos recenseri non debeat, quaestione instituta ob hanc causam super nullitate concursus, de nullitate non constare esse iudicandum.¹

APPENDIX X.

Documenta omnia, quibus praescriptus est modus, quo utilius dispositio Tridentina, de concursu in collatione paroeciarum praemittendo, executioni mandaretur.

Accidit non infrequenter, ut illi qui in praxi ss. canonum ratione officii versentur, practice quidem canonicas dispositiones exsequantur, sed si interdum oriatur aliquid novi quod ordinem consuetum executionis perturbet, ita difficultatibus implicentur, ut quiescere non posse videantur, nisi aliquid reperiant practicum exemplum, cui aliqua ratione accommodare se possint. Qui modus acquiescendi laudabilis est, si exemplum quaeratur et inveniatur in fonte ex quo unitas disciplinae dérívât, idest ex actis Apostolicae Sedis, cum id

dubio: « An constet de nullitate concursus » ; responsum prodiit: *negative*. Item in *Torentina* 7 dec. 1720.

¹ Hic praeterea animadvertite, aliud esse iudicare *concursum validum*, aliud esse iudicare, *non constare de nullitate*: quae duo valde differunt. Nam, posito actu, standum est pro validitate actus eiusdem, quoadusque non demonstretur irritus.

et tutam agendi rationem exhibeat, et intimiorem communionem ostendat cum Apostolica Sede.

Sed non desunt qui aliunde exempla petant; quod potest quidem utile esse, sed non semper.

At vero si oculos convertamus in eos, qui rerum practicarum fuerunt magistri, passim reperiemus, verum, proprium facilemque modum sese a difficultatibus huiusmodi liberandi, consistere in inquirendo unde praxis oriatur; ex quo nimirum Decreto vel Constitutione; quo reperto, expendenda est eius vis intensiva et extensiva iuxta iuris regulas. Quod si fiat, difficultates quae occurrant, plerumque non solum non implicant, sed potius desiderantur ut consurgant, cum, ex quadam animi satisfactione, facile dissolvantur.

Ad difficultates itaque facile superandas, quae non raro in praxi occurrunt cum agitur de concursu, qui parocciis conferendis ex Tridentina dispositione est praemittendus, adeunda sunt documenta, quae post dictam Tridentinam dispositionem a S. Sede prodierunt, atque eorum documentorum motiva consideranda eorundemque vis expetienda: quod quidem haud erit difficile si eiusmodi documenta prae oculis simul habeantur et accurate perlegantur.

Post Tridentinam dispositionem *sess. 24, c. 18, de Ref.* S. Pius V, ne eadem dispositio negligetur, praesertim ex eo, quod licet examen rite servaretur, attamen personis minus idoneis parociae identidem conferrentur ob aliquem humanae passionis affectum, haec quae sequuntur, sub clausula irritante declarando Tridentinam dispositionem et aliquatenus innovando constituit.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

« In conferendis beneficiis ecclesiasticis et praesertim parochialibus ecclesiis personis dignis et habilibus, quae in loco residere et per se ipsos curam exercere valeant, quantam diligentiam-adhiberi oporteat, Alexandri III in Lateranensi, Gregorii X in Lugdunensi generalibus Conciliis ac Innocentii similiter III et aliorum Rom. Pont. praedecessorum nostrorum editae Constitutiones testantur.

« § 1. Quod ut diligentius ac rectius perficiatur, statuit etiam Synodus Tridentina, ut occurrente vacatione parochialis ecclesiae, etiam generaliter vel specialiter, etiam vigore indulti in favorem S. R. E. Cardinalium, aut alias quomodolibet reservatae vel affectae, debeat Episcopus habita notitia vacationis ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum et portionum assignatione constituere, qui onera ipsius ecclesiae sustineat, donec ei de rectore provideatur, et deinde Episcopus, et qui ius patronatus habet, intra decem dies, aut aliud tempus ab Episcopo

praescribendum, aliquos clericos ad regendam ecclesiam idoneos, examinadoribus iuxta formam eiusdem Synodi deputatis, nominet; et nonnisi ab eisdem examinadoribus per concursum aliorum examinadorum, etiam tamquam magis idoneo ab Episcopo iudicato et electo, de ecclesia provideatur, alias provisiones seu institutiones omnes praeter formam praedictam factae subreptitiae censeantur.

« § 2. Sed quoniam res humanae semper in deterius prolabantur, nisi sit qui eas retineat ac debitae executioni demandet, et verendum sit, ne propter constitutionum huiusmodi transgressionem maximi abusus oriantur: nos, ad quorum notitiam non sive gravi nostra molestia pervenit, nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis et Episcopis, occurrente vacatione parochialium ecclesiarum, eas nullo aut minus rite servato examine, praesertim illo, quod per concursum fieri debet ex Concilio Trident., vel etiam examine rite servato, personis minus dignis, carnalitatis aut aliae humanae passionis affectum, non rationis iudicium sequentes contulisse et de eis providisse, volentes quantum cum Deo possumus huiusmodi ac etiam futuris periculis occurrere.

« § 3. Eorundem praedecessorum nostrorum constitutiones praefatas etiam innovando, auctoritate Apostolica tenore praesentium omnes et singulas collationes, provisiones, institutiones et quasvis dispositiones parochialium ecclesiarum ab eisdem Episcopis et Archiepiscopis ac quibusvis aliis collatoribus tam ordinariis quam delegatis, etiam S. R. E. Cardinalibus ac Sedis Apostolicae Legatis vel Nunciis, praeter et contra formam ab eodem Concilio Trident, praesertim in examine per concursum faciendo, praescriptam, factas aut in futurum faciendas, nullas, irritas ac nullius roboris vel momenti fore et esse, nullumque provisius ius aut titulum etiam coloratum possidendis praebere, et parochiales ecclesias huiusmodi, ut prius ante collationes huiusmodi vacabant ex nunc vacare statuimus, decernimus et declaramus; easque omnes pro tempore sic vacantes nostrae et Sedis Apostolicae, seu eorum, quibus ius conferendi eas, praeterquam Episcopis et Archiepiscopis, qui curam dicti examinis iuxta decretum eiusdem Concilii habere debent, competet, dispositioni reservamus.

« § 4. Insuper ne parochiales ecclesiae diu in suspenso maneant in maximum animarum periculum, quarumcumque parochialium ecclesiarum, quarum, dum pro tempore vacant, ad Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas et quosvis alios Ordinarios collatores in mensibus ordinariis, collatoribus etiam per nostras regulas assignatis, provisio et collatio spectat et pertinet, de quibus iidem Episcopi et Ordinarii praedicti intra sex mensium spatium a die vacationis earundem perfecto examine iuxta formam Concilii Trident, praefati non providerint, ac illarum, etiam quarum collationes nobis et dictae Sedi generaliter vel specialiter ex quavis causa reservatae seu affectae existunt, aut aliis ex indulto Sedis Apostolicae

competunt, ad quas, occurrente illarum vacatione, Episcopi et Archiepiscopi praefati personas per examen concursu mutuo habito iuxta dicti Conc. Trident, formam approbatas et magis idoneas non elegerint, aut electas nobis vel successoribus nostris, aut iis, ad quos collatio spectabit, pro collatione obtinenda intra quatuor mensium spatium a die illius vacationis non significaverint, nec non parochialium ecclesiarum similium, quae iurispatronatus ecclesiastici, vel laicorum seu Clericorum et Laicorum simul fuerint, si praesentatus intra tempus eisdem patronis a iure praefixum praevio examine iuxta formam dicti Concilii approbatus petatur institui, institutoque ipsa per duos menses a die praesentationis dilata fuerit, collationem, provisionem, institutionem et omnimodam dispositionem nobis et ipsi Sedi, ac personis indulta huiusmodi conferendi, providendi, seu instituendi obtinentibus respective reservamus, data tamen in parochialibus iuris patronatus optione ipsis patronis, ut, si institutio ad Ordinarios spectabit ipsis Ordinariis illam facere negligentibus et ultra dictos menses differentius possint pro huiusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam.

« § 5. Prohibentes etiam eisdem Ordinariis, ne tempus decem dierum eisdem Ordinariis et patronis ab eodem Concilio Trident, ad nominandum idoneos clericos coram deputatis examinadoribus praefixum, ultra alios decem dies prorogare audeant vel praesumant.

« § 6. Districtius inhihentes, ne quis praeter Romanum Pontificem, aut alios indulta huiusmodi obtinentes, ut praefertur, quacumque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficiis sic reservatis (ut praefertur) disponere, vel circa illa etiam per viam permutationis vel alias innovare quoquomodo praesumat.

« § 7. Ut autem non solum dignis, sed magis idoneis repertis iuxta eiusdem Concilii decretum parochiales ecclesiae conferantur, volumus et eadem auctoritate decernimus, quod si Episcopus minus habilem posthabitis magis idoneis elegerit, possint ii, qui reiecti fuerint, a mala electione huiusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium uti nostrum et: Sedis huiusmodi delegatum, aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare; ac praelectum ad novum examen coram ipso appellationis iudice et eius examinadoribus provocare, et constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque revocato, parochialis magis idoneo per eundem iudicem appellationis auctoritate nostra (quatenus collatio ad Episcopum, a quo appellatum fuit, spectaret) conferatur, alias eidem magis idoneo per iudicem appellationis approbato conferenda, remittatur ad eum, ad quem collatio, provisio vel institutio spectabit.

« § 8. Haec tamen appellatio interposita interim non impediatur aut suspendatur, quo minus electio per Ordinarium primo loco facta

interim debitae demandetur executioni, et provisus ab eadem ecclesia, causa appellationis huiusmodi pendente, non amoveatur.

« § 9. Et si quis a sententia per iudicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem Apostolicam appellabit. Si secus in praemissis omnibus et singulis actum aut attentatum fuerit, irritum decernimus et inane. Volumus autem, quod praesentium transumptis manu alicuius notarii etc. Dat. Romae ap. S. Petr. anno ineam. Dom. xv Kal. aprii. 1567, Pont. Nostri anno II ».

Eiusmodi Constitutio tota eo tendit ut per accuratam observantiam Tridentinae dispositionis, finis eiusdem dispositionis efficaciter obtineretur. Quam quidem efficaciam ad obtinendum finem S. Pius V posuit tum in reservandis Apostolicae Sedi parocciis vacantibus, si non essent iuxta formam collatae, ut sic negligentia Collatorum puniretur, tum in iure appellationis si non conferrentur magis idoneis, ut corrigeretur irrationabile iudicium Examinatorum vel Collatoris: tum denique in reservatione si intra praestitutum tempus non conferrentur.¹

Sed cum concursus seu examinis forma non esset per Tridentinam Synodum enucleatim determinata, et variis modis posset idem examen fieri, contigit ut, dum consultum fuerat per Constitutionem S. Pii V, ne parocciae conferrentur minus idoneis, aperiretur paulatim via querulis et ambitiosis Presbyteris subvertendi aut in discrimen ponendi etiam rationabile Episcopi iudicium. Quod in causa fuit, ut S. Congregatio Concilii rem omnem ad trutinam iterum revocaverit. Quare in quadam causa *Dubia concursuum* proposita die 1 octobris 1720 S. C. C. commisit Secretario eiusdem S. C. (quod munus id temporis obibat Lambertinius, postea Benedictus XIV), ut de hac re dissereret, atque dissertatio est ea quae sequitur.

« *Discursus Secretarii circa appellationes, quae interponantur vel a mala relatione Examinatorum vel ab irrationabili iudicio Episcopi in provisione ecclesiarum parochialium per concursum.*

« 1. Ut recto ordine procedatur, operae pretium est in primis exponere, quid in hac appellationum materia de iure statutum sit; deinde necesse est disserere de Praxi tam apud hanc Sacram Congregationem, quam apud Tribunal Rotae recepta; ulterius de inconvenientibus et praeiudiciis, quae ex dicta praxi derivare dicuntur; ultimo tandem de remediis, quae parari posse videntur adversus allegata inconvenientia et praeiudicia.

¹ Si placet, confer huius generis causas, quas habes in Vol. IV, pag. 423 et seqq. in vol. II, pag. 67 et seqq. et ibidem pag. 74 et seqq. in vol. I, pag. 169 et seqq. Quamquam in hac non omnia sunt accurate disputata iuxta vigentem Datariae praxim, sed iuxta veterem praxim ut infra notabo ad Constit. Benedicti XIV.

« 2. Porro initio ducto a dispositione iuris, notum est quod Sacrum Concilium Tridentinum *sess. 24, cap. 18, de Reform.* novam formam induxit in collatione Parochialium; voluit enim, quod fieret Concursus, quod Concurrentes examinarentur ab Episcopo, vel ab eius Vicario Generali, et ab Examinatoribus synodalibus, non paucioribus, quam tribus; quod Episcopus eum eligeret, quem caeteris magis idoneum iudicaret, habita ratione aetatis, morum, doctrinae, prudentiae, et aliarum qualitatum, quae sunt opportunae ad gubernandam ecclesiam parochialem, et quod Examinatorum relationem nulla devolutio, aut appellatio, etiam ad Sedem Apostolicam, impedire valeret in suspensivo. Praeterea notum est etiam quod Sanctus Pius quintus in sua constitutione *In conferendis*, ut non solum dignis, sed magis idoneis parochiales ecclesiae conferrentur, decrevit, quod si Episcopus minus habilem, posthabitis magis idoneis, elegerit, posset ii, qui fuissent reiecti, a mala huiusmodi electione, ad Metropolitanum, vel ad Sedem Apostolicam appellare, et praelectum ad novum examen coram ipso appellationis Iudice, et eius Examinatoribus provocare, et constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque revocato, quod Parochialis conferatur magis idoneo, et quod denique appellatio interposita interim non impediatur, aut suspendatur, quominus electio, per Ordinarium primo loco facta, interim debitae demandetur executioni. Totum hoc legitur in § 7 et 8 dictae Bullae; quocirca post Bullam memoratam, cessat controversia, quae olim aderat, an scilicet appellari tantum posset a reprobatione Examinatorum, vel etiam ab electione atque iudicio Episcopi; appellatio siquidem ab electione et iudicio Episcopi expresse admittitur in memorata Piana Constitutione, uti bene pondérât Fagnan. in *cap. Eam te, a num., 24 usque ad 29 de aetate et qualitate*.

« 3. Transeundo ad praxim, eadem exponitur sequentibus assertionibus.

« 4. Prima est, quod appellans a mala electione Examinatorum, vel irrationabili iudicio Episcopi, potest electum provocare ad novum examen, absque eo quod de irrationabilitate ullum afferat documentum, ullamve probationem. Ita fuit resolutum ab hac Sacra Congregatione in quadam Causa *Pistorien. 12 iunii 1603*, et resolutio est impressa apud Fagnan. in allegato *cap. Eam te, num. 31, de aetate, et qualitate*, ubi postquam Sacra Congregatio ponderavit, Pianam Constitutionem permittere appellanti, ut provocet ad novum examen, et postquam decrevit, quod constito de Episcopi eligentis irrationabili iudicio, Parochialis magis idoneo conferatur, subdit, loquendo de dicta Constitutione: *Satis manifeste requirit novum examen ad huiusmodi irrationabile iudicium cognoscendum, ita ut non sit necesse de illo constare antequam decernatur examen, sed absque eo quod de tali iudicio irrationabili constet, illud debere decerni, ut per examen perveniatur ad cognitionem irrationabilis iudicii. Concordat alia*

resolutio in Causa Montis Regalis 2 anglisti 1607, lib. 11, Decret, pag. 11, ubi respondendo ad quartum propositum quaesitum, inquit: Ad quartum, postpositum posse provocare praelectum ad novum examen coram Iudice appellationis, et antequam per alia documenta doceat de irrationabili iudicio Episcopi, atque ita Congregatio intellexit Constitutionem san. mem. Pii quinti.

« 5. Quodque notabilius est, licet tempore antecedenti Rota fuisset in sensu, quod docendum erat de gravamine ante admissionem ad novum examen, visa tamen allegata resolutione in Causa Pistorien. cui interfuerunt tres Cardinales, Blanchettus, Mantica, et Plattus, qui olim fuerunt dicti tribunalis Auditores; mutavit opinionem, et se conformavit sensui sacrae Congregationis, nullam requirentis probationem gravaminis ad novum examen, sed illud absolute et simpliciter indulgentis, statim ac quis appellat in provisione parochialis, uti late videri potest in decis. 5, per totum, et praesertim num. 10 et seqq. coram Card. Celso in decis. 476, par. 18 tom. 2, recent, in decis. 64, num. 14 et 15, coram bon. mem. Ansala, in décision. 9, num. 3, in decis. 10, num. 4 et seqq. post Monacell. in formul, legal, tom. 4, in Lüenen. Sarsanen. Parochialis 2 iulii 1706. § Neque obstaré; et in Comen. Praepositurae 18 maii 1706, § Clara etenim, coram bon. mem. Omana; et in Reginen. Parochialis 1 martii 1720 § Aut revelante, coram R. P. D. Cerro, quod extenditur etiam ad casum, in quo intra legitima tempora non fuisset appellatio interposita ab irrationabili Episcopi iudicio, vel a mala relatione Examinatorum, teste Card. de Luca de Paroch. disc. 6, num. 8.

«6. Secunda est, licere et permissum esse appellanti electum provocare ad novum examen, etiamsi appellans fuerit quoad scientiam approbatus in aequali gradu cum illo, cui Parochialis fuit collata; ex ea potissimum ratione, quod appellans potest contendere, vel se debuisse qualificari tanquam magis doctum, vel alium non debuisse qualificari tanquam idoneum, uti habetur in Comen. Parochialis, 10 ianuarii 1707, § Nec urgere, coram bon. mem. Caffdrello, et in allegata Reginen. Parochialis, 1 Martii 1720, § Coaequalis, coram R. P. D. Cerro.

« 7. Ita ut nullus alius adsit modus, quo electus effugere possit novum examen: quam ostendendo, quod appellans et provocans ad novum examen, est de aliquo crimine diffamatus, in quibus terminis procedunt resolutiones huius Sacrae Congregationis in Mediolanen, seu Alexandrina Concursus 28 novemb. 1693, lib. 43, decret, fol. 586 et 13 februarii 1694, lib. 44, decret, fol. 60 a tergo, et in Cassanen. Archipresbyteratus 3 octobris 1716, lib. 66, decret, fol. 439 a tergo, et bene adnotarunt Card. De Luca de Parochis diseurs. 8, num. 5 et 6, R. P. D. Ansaldus in addition, ad decis. 64, num. 30 et in addit, ad decis. 32, num. 70, et firmavit Rota, decis. 311, coram Priolo, et decis. 10, num. 11, post Monacell. in formili, legali tom. 5, idque

ex ea ratione inductum dicitur, quod sicuti de crimine diffamatus Ecclesiam Parochialem nunquam consequi potest; sic imperceptibile esse videtur, ut pro libito suae voluntatis valeat ipse electum provocare ad novum examen.

« 8. Tertia est, quod licet -de Iure sit, quod examen, ad quod electus provocatur, fieri debeat intra breve tempus, ne lapsu longi temporis reprobatus evadat doctior, uti bene habetur apud Ventrigl. *in praxi rer. Eccles. par. 2, annoi. 5, § 2, num. 55 et 56, ut plurimum tamen id in praxi non verificatur; passim etenim admittitur intervallum unius anni, et etiam aliquando viginti mensium a primo ad secundum examen, si provocans sit extra Statum ecclesiasticum, vel si tempus intermedium de necessitate insumatur in tricis iudicialiis, et signanter in disputatione, quae statim excitatur inter appellantem, et appellatum, an videlicet sit locus novo examini, ut ponderât Lotter *cire benef. lib. 2, quaest. 31, sub num. 155, et prosequitur Rota in citata decis. 32, num. 9, et seqq. et in decis. 64, sub num. 25, cor. bon. mem. Ansaldo.**

« 9. Quarta est, quod ad tramites Bullae Pianae, novum examen fieri debet coram ipso appellationis Iudice et eius Examinatoribus, et sic, si appellatur ad Sedem Apostolicam, novum examen fit in Urbe, et coram Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii, ita ut nec aetas provocati ingravescent, nec loci distantia ab Urbe, utpote si ipse extra Montes degeret, eum excusare valeant ab accessu ad Urbem, ut se novo examini subiiciat, quemadmodum adnotavit R. P. D. Ansaldo *in addit. ad decis. 32, num. 69, et firmavit Rota decis. 5, num. 14, coram Card. Celso, et decis. 10, num. pariter 14, post Monacell. in formul. legal, tom. 4, poteruntque EE. VV. benigne recordari, quod in quadam causa Isclana Parochialis, quae fuit proposita 23 iulii 1718, et in qua disputatum fuit, an esset locus provocationi ad novum examen faciendum in Curia, responsum est affirmative, et ad mentem, et mens fuit, quod exquireretur an Concursus in terminis appellationis fuisset unquam in partibus delegatus; agebatur enim de provocato paupere et sene; pervolutisque registis, cum unica tantum resolutio fuerit reperta in quadam Causa *Meißen, concursus 21 iunii 1642, lib. 42, decret, fol. 381, in qua commissum fuit examen Episcopo viciniore, sed propter timorem pestis tunc grassantis in Civitate Meinen., deprehensum fuit resolutionem esse inapplicabilem, et reproposita causa die 24 septembris 1718, rescriptum fuit, quod examen fieret in Urbe, et sola examinis subdelegatio in partibus admittitur in Parochialibus de Iuspatronatus Laicorum, aliisque Beneficiis, quae examen exposcunt, et non concursum, uti late habetur in decis. 348, num. 9, par. 10, recent, in decis. 307, per totum, et signanter num. 6 et 7, coram Celso, et in decis. 10, num. 13 et seqq. et praesertim num. 16, post Monacell. in formular, leg. tom. 4.**

« 10. Quinta est, non sufficere unum tantum novum examen sed iuxta praxim, secundum, et tertium examen non denegari quoadusque per tria uniformia experimenta, ad instar rei iudicatae, de litteratura, vel illitteratura constare possit, uti plene habetur in *decis. 10, num. 10, post Monacell. in formular, tom. 4.* Et ad maiorem praxim explicationem, operae pretium est adnotare, quod si praefectus ab Episcopo in concursu, et ad novum examen provocatus, per duas vices reprobetur, admittitur ad novum examen, ex eo quod deficientia in successivis examinibus adscribi valet accidentali aegritudini corporis vel animi, et ad effectum excludendi iuridicum vel iudiciale possessorem tria requiruntur uniformia iudicata in Iudicio ordinario et devolutivo. At si aliquis praelectus ab Episcopo in duobus successivis examinibus succubisset, et deinde in tertio vicisset, tunc de iure non est locus quarto examini. Sed ex quadam aequitate introductum est, ut quartum etiam concedatur examen, iuxta late firmata in *Piacentina Paroecialis 16 martii 1708, num. 7 et seqq. coram bon. mem. Ansaldo impressa post Monacell. in formul, tom. 4.*

« 11. Ultima demum assertio est, quod, absoluto examinis iudicio, absolutum dici non potest iudicium super collatione Parochialis; cum etenim doctior non sit dignior, et aliquis posset esse minus doctus, sed magis idoneus pro ecclesia parochiali, hinc est, quod expletis examinibus instituenda est quaestio circa collationem Parochialis, adeoque circa uniuscuiusque requisita, et tunc formiter et per concludentes probationes poni debet in claris, quod Ordinarius praelegerit minus dignum in comparatione dignioris, et his terminis procedere dicuntur verba Bullae Pianae: *Constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo conferatur, et late ad rem prosequuntur Ventrigl. in praxi rerum Eccles, parte 2, annoi. 5, § 2, num. 53 et 54. Garzias, de benef, par. 9, cap. 2, num. 252. Monacell, in formul., tom. 2, tit. 15, num. 20 et 21. Rota, in Limen. Sarsanen. Parochialis, 2 iulii 1706, § Neque obstare coram bon. mem. Omana; et decis. 10, num. 4 et 5 post Monacell. in formul, tom. 4.*

« 12. Exposita praxi, iuxta methodum insinuatam, necesse est loqui de inconvenientibus et praeiudiciis, quae ex dicta praxi derivare dicuntur. Porro nonnulla respiciunt iuris dispositionem et ordinem, nonnulla decorem episcopalem, et nonnulla damnum ipsarum ecclesiarum parochialium nec non Parochianorum.

« 13. Quoad dispositionem et ordinem iuris, durum et durissimum dicitur esse, quod, si praesumptio iuris est pro Episcopi iudicio, quoadusque contrarium doceatur, provocatio ad novum examen deinde admittatur, nedum absque ulla probatione, sed etiam absque ullo fumo irrationabilitatis episcopalis iudicii; et multo magis, cum ex novo examine non desumatur nisi maior vel minor litteratura, quando certum est maiorem litteraturam non sufficere pro obtinenda

Parochiali, ita ut possibilis sit casus, quod rite, et recte Episcopus praetulerit minus doctum magis docto, ex quo minus doctus caeteris aliis necessariis polieret qualitatibus pro regimine animarum, ut in puncto, perpensa praxi, de qua nunc agitur, pondérât Card. de Luca, *de Parochis, disc. 9, num. 3 et seqq.*

« 14. Quocirca dicunt Doctores, quod haec provocatio ad novum examen etiam cum subsecuto favorabili effectu, quod appellans scilicet remaneat approbatus, et etiam qualificatus tamquam magis doctus, nullatenus ei sufficiat pro obtinenda Parochiali, sed tantum ad avertendam notam et infamiam reprobationis, aut approbationis in secundo gradu reportatae in primo examine Episcopali, uti pondérât Ventrigl., *in praxi Per. Eccles., par. 2, annot. 5, § 2, n. 48, et sequitur Rota, decis. 10 sub num. 9 post Monacell. in formul., tom. 4.*

« 15. Quoad decorem Episcopalem, animadvertitur, quod provocans ad novum examen et obtinens approbationem in secundo et ulterioribus examinibus, ut plurimum Parochialem consequitur, et a tribunalibus Urbis respondetur, quod *constat de irrationabili iudicio Episcopi*, ita ut parochia sit provocanti conferenda. Responsio autem, quod *constat de irrationabili iudicio Episcopi*, praeiudicium affert decori episcopali, et quidem, ut aliqui dicunt, sine fundamento et ratione; deberet etenim de irrationabilitate constare ex actis Concursus habiti coram Episcopo et non ex novo examine, quia sicuti possibile est, ut aliquis male responderit in Concursu habito coram Episcopo, et bene respondeat in Concursu, qui fit coram Iudice appellationis, sic possibile est, quod rationabile fuerit Episcopi iudicium, non obstante approbatione a provocante reportata in secundo examine, in quo rerum themate, nemo non videt sine fundamento et sine ratione et cum dedecore episcopalis dignitatis saepius responderi, quod *constat de irrationabili Episcopi iudicio*; eoque fortius, quod sive ex industria sive ex accidenti magnum, ut plurimum, intercedit tempus inter examen Episcopi et examen coram Iudice appellationis, quo tempore intermedio reprobatus discere potest, et experientia teste habetur, quod reprobatii discunt, edocti videlicet, et praesertim in Urbe, ab aliquo viro peritiam habente Theologiae moralis et casuum, uti dicunt, conscientiae.

« 16. Quoad damnum denique, et praeiudicium ecclesiarum parochialium et parochianorum, de illo dicitur non esse dubitandum; quia postquam electus in concursu possessionem obtinuit ecclesiae parochialis, si provocetur ad novum examen, debet a parochia discedere, debet accedere ad Iudicem appellationis, et ut plurimum ad Urbem, debet de necessitate non recedere ab Urbe, nec a loco Iudicii quoad usque fuerit completum iudicium novi examinis, quod ex supradictis tres et quatuor instantias admittit; qua in re, an continueatur nec ne damnum ecclesiarum parochialium et parochiano-

rum, unusquisque facile colligere poterit, tum ex lege residentiae impositae Parochis pro beneficio suarum ecclesiarum et parochianorum, tum ex sacris canonibus, qui diutinae ecclesiarum adversantur vacationi propter damnum, quod in illas et earum paroecianos dérivât ex intermedia residentia Oeconomorum et Vicecuratorum.

« 17. Post expositam Iuris dispositionem in materia harum appellationum, nec non praxim tam huius Sacrae Congregationis, quam tribunalis Rotae, necnon inconvenientium et praeiudiciorum, quae ex dicta praxi derivare dicuntur, nihil aliud superest, quam proponere remedia, quae parari posse videntur adversus allegata inconvenientia et praeiudicia.

« 18. Ad rem itaque descendendo, praemittere opus est, quod plures in Urbe fiunt Concursus: non solum etenim fiunt pro ecclesiis parochialibus Urbis, sed etiam pro parochialibus, quae vacant in Patria obedientia, nec non pro omnibus aliis ecclesiis parochialibus in quibus admittitur provocatio ad novum examen.

« 19. Ante tempora sanctae memoriae Innocentii XI, proponebantur ab Examinatoribus oretenus nonnulli casus Theologiae moralis, et Concurrentes respondebant oretenus et non in scriptis, et non iidem casus omnibus Concurrentibus proponebantur, sed aliqui casus uni, alii alteri; cumque frequentes reclamaciones audirentur; unus enim ex Concurrentibus asserebat sibi propositos fuisse casus difficiliore, et alterum fuisse de faciliore interrogatum: quodque notabilius est, cum in magna Concurrentium multitudine, et quidem respondentium non in scriptis, sed in voce, difficile admodum esset, quod Examinatores tutum de uniuscuiusque litteratura possent efformare iudicium, de ordine san. mem. Innocentii XI introducta fuit praxis in tribunali Eminentissimi Vicarii Urbis, quod eadem omnino quaesita omnibus Concurrentibus proponerentur; quod omnes Concurrentes, intra tempus ipsis assignatum, responderent non voce, sed scriptis, et quod pariter non voce, sed scriptis parvam exararent concionem super textu Evangelii ipsis assignato, exclusa temporibus recentioribus consuetudine explicandi Concilium Tridentinum; cum ex responsionibus, quae lingua Latina a Concurrentibus dantur, respondendo in scriptis ad quaesita proposita, bene dignoscatur, an calleant linguam Latinam, et sic an habeant capacitatem intelligendi, et explicandi Concilium Tridentinum; et methodus haec, quod eadem omnino quaesita omnibus Concurrentibus proponantur, et quod ipsi in scriptis respondeant, exigitur a Dataria Apostolica, quando vacat parochialis ecclesia Sede Episcopali aut Archiepiscopali vacante, quando contingit vacatio alicuius ecclesiae parochialis, iuxta Decretum, et quando vacat aliqua Dignitas maior in collegiata, aut cathedrali ecclesia, cui sit annexa Cura animarum, de qua olim disputabatur, an esset nec ne conferenda per Concursum, iuxta late deducta per Fagnan. *in cap. Cum sit ars., num. 19 et seqq., de*

aetate et qualitate. Sanctissimus etenim Dominus Noster voluit atque decrevit, quod occurrente vacatione alicuius maioris Dignitatis in cathedrali, aut collegiata ecclesia, cui sit annexa Cura animarum, epistola scribatur ab Eminentissimo Prodatario ad Ordinarium Loci, ut Concursum indicat, et quod deinde transmittat acta Concursus. Et methodus denique proponendi eadem quaesita omnibus, et exigendi responsionem in scriptis in pluribus viget dioecesibus, sed non in omnibus; Bononiae etenim, et Perusiae examen adhuc fit oretenus, et Concurrentes non respondent in scriptis.

« 20. Praemittendum est etiam, quod in tantum fuit admissa provocatio ad novum examen absque ulla probatione gravaminis, in quantum, cum Concurrentes non responderent in scriptis, non poterat ex actis primi Concursus gravamen desumi, et sic nullus alius supererat modus inquirendi, an ille, qui fuerat in primo examine reprobatus, rite et recte fuisset reprobatus, quam novum examen decernendo. In quo rerum themate probatio gravaminis ante examen non videbatur, quod exigi posset, iuxta censuram textus in cap. *Si forte, de electione in sexto, ibi: Si forte inter caetera, quae obiiciuntur electo, aut postulato, seu alias promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiae vel alium personae defectum opponi contingat, in discussione obiectorum, illum statuimus ordinem incommutabiliter observandum, ut promovendus super defectu ipso ante omnia subiiciatur examini, cuius eventus examinandis aliis, aut dabit initium, aut negabit.* Et in terminis, quod provocatio ad novum examen admittatur absque ulla probatione gravaminis, ex quo gravamen ex actis primae instantiae desumi non potest, firmat Pax Iordan., *lucubrat., lib. 10, tit. 8, num. 227.* Lotter, *de re Benef., lib. 2, quaest. 31, num. 155.* Garzias, *de Benef., par. 9, cap. 2 sub n. 250.* Gonzal., *ad regul. 8, Cancell. gloss. 4, num. 144.* Et quod in tantum admittatur provocatio ad novum examen absque ulla probatione gravaminis, in quantum ex actis primi Concursus non habebantur interrogationes et responsiones, firmat Rota coram Ludovis., *decis. 538, num. 3 ibi: Ad docendum autem de gravamine est locus novo examini, qui est modus attendendi iniquitatem et iniustitiam Examinatorum, quod tanto magis procedit in casu isto, in quo non fuerunt descriptae interrogationes, et responsiones, aut saltem non fuerunt transmissae et productae, ita ut, cum ex ipsis apparere non possit de gravamine, si aliunde doceri non posset, inanis esset facultas appellandi, et sequitur Rota, decis. 5, num. 11 coram Celso, ibi: et in hanc partem eo magis inclinarunt Domini, quia in actis dicti Concursus ad Curiam transportatis non apparet registratum integrum examen, ad effectum ut dignosci possit quis sit iudicandus magis idoneus.* Et conferunt ea, quae referuntur apud Auctores, et habentur in monumentis, in quibus aliquid de hisce concursibus statuitur, aut respective refertur: cum apud Fagnan in cap. *eam te,*

suo num. 48, de aetate, et qualitate, habeatur, quod in Dioecesi Pistoriensi non aderat consuetudo scribendi interrogationes Examinatorum et responsiones Concurrentium: cum in Actis etiam ecclesiae Mediolanensis pluries sermo fiat de examinibus faciendis ad tramites Concilii Tridentini pro conferendis parochialibus ecclesiis, scilicet parte 1. pag. 14,120, 215, § Tum periculum fiat; nec ullibi mentio fit de conscribendis interrogationibus et responsionibus: cum ulterius in libro in Archiep. Bononiensi edito a clar. mem. Cardinali Gabriele Paleotto, part. 4, tit. de ratione examinandi, expresse supponatur, quod interrogationes fiant oretenus, et responsiones edantur consimili modo: illud tamen nostra Synodus observandum esse ducit, ut cum plures se obtulerunt examinandos, illi, qui prius nomina dederunt, primi ad examen admittantur, aut si ita expediat, omnes simul coram Examinatoribus convocentur, ut de unoquoque coram omnibus periculum fiat, ac si ex re magis videatur, liceat singulis Examinatoribus aliquid interrogare, ea semper ratione servata, ut inter Examinandos, quanta fieri poterit aequalitas observetur, et super eadem re, et per easdem interrogationes, singuli examinentur, ut omnis collusio, sive praecedens instructio amoveatur sub periurii periculo: cumque tandem ex actis concursuum, qui conservantur in archivio Sacrae Congregationis, et loquendo praesertim de actis antiquioribus, desumatur, interrogationes et responsiones oretenus factas fuisse; hoc solo intercedere discrimine, quod in nonnullis actis solum legitur Titium e. gr. fuisse ab Examinatoribus approbatum, et Caium fuisse reprobatum, et in aliis interrogationes habentur per extensum et responsiones, sed scriptae a Cancellario, qui eas exceptit ex ore Interrogandum et Respondendum, quique per consequens conscribendo modo praedicto interrogationes et responsiones, uni ex Concurrentibus auxilium, et alteri praeiudicium afferre potest, vel ex industria, quod non est credendum, vel ex accidenti.

« 21. Supposito, quod Concursus, qui fiunt in Urbe, quique ad Datariam Apostolicam transmittuntur, sint taliter confecti, ut eadem interrogationes fiant omnibus Concurrentibus, et quod responsiones scriptae sint proprio uniuscuiusque Concurrentis caractere, videtur, quod praecipiendo, quod omnes Concursus fiant praedicto modo, quod statuendo tempus, intra quod ille, qui fuit in Concursu reiectus, debeat appellare, decernendo ulterius, quod provocans ad novum examen, gravamen ostendat ex actis primi Concursus, antequam novum examen decernatur (gravamen etenim, si vere adest, potest ictu oculi ostendi ab appellante ex dictis actis primi Concursus, in quibus, uti supponitur, tam suae, quam aliorum responsiones continentur, et quidem uniuscuiusque caractere conscriptae) et demum iubendo, ut appellans, non ex gravamine in litteratura, sed ex aliarum suarum qualitatum praeponderantia, ostendat si potest, grava-

men, aut ex actis Concursus aut aliunde, et per documenta etiam extrajudicialia, antequam appellatio admittatur; videtur inquam, quod omnia praeiudicia cessent et inconvenientia, nihil quoque fiat adversus Concilium Tridentinum, aut Bullam Pianam, nec adversus sensum Sacrae Congregationis aut Rotae.

«22. Quod autem omnia praedicta demandando, cessent praeiudicia et inconvenientia, patet; quia si praesumptio est pro Episcopi iudicio, quoadusque contrarium doceatur, id totum verificatur in hypothesi, de qua nunc agitur, cum nec provocatio ad novum examen nec appellatio admittantur, nisi docto de gravamine. Rursus, si inconveniens reputatur, quod sine fundamento et ratione respondeatur, *quod constat de irrationabili iudicio Episcopi*, ex quo Episcopus potuit rationabiliter existimare, quod aliquis in examine coram se peracto esset reprobandus, qui deinde in successivis examinibus approbationem meretur, absurdum hoc nullum sibi potest locum vindicare in eo rerum statu, de quo nunc agitur, cum in ipso irrationabilitas praelationis, in eo quod attinet ad litteraturam, magna ex parte desumatur ab examine peracto coram eodem Ordinario. Denique, si Parochorum absentia magnum tum ecclesiis, tum parochianis affert detrimentum, non erit absentia ita frequens, non solum quia frequentia ex temporis praefinitione ad interponendam appellationem, sed quod magis est, quia imposita lege de probando gravamine ex actis primi Concursus, antequam admittatur provocatio ad novum examen, non erunt provocationes adeo frequentes, et sic adeo frequens non erit absentia, quae ortum habet a provocatione ad novum examen.

« 23. Quod item praedicta omnia demandando, nihil committatur adversus Concilium Tridentinum aut: Bullam Pianam, dignoscitur, quia appellatio a mala relatione Examinatorum, nec non ab irrationabili iudicio Episcopi, de quibus in Concilio Tridentino et respective in Bulla Piana, praeservatur; et ad eam tantum regulandam nonnullae adduntur conditiones, ut appellatio rite et recte admittatur.

« 24. Ultimo, quod nihil per methodum insinuatam inducatur contra sensum huius Sacrae Congregationis et tribunalis Rotae, ponitur in claris, cum in tantum in praeteritis fuerit dictum, esse locum provocationi ad novum examen absque ulla probatione gravaminis, in quantum gravamen ex actis primi Concursus desumi non poterat, nec alius aderat modus ostendendi gravamen, quam per novum examen: quae ratio nullum amplius sibi vindicat locum, quando taliter acta primi Concursus coniiiciuntur, ut ex illis gravamen valeat desumi. Ad quod assumptum comprobandum mirifice confert, quod Sacra haec Congregatio, licet in resolutionibus et decretis indicatis et aliis, quae possent indicari, videatur, quod fuerit in sensu admittendi appellationem et provocationem ad novum exa-

men, absque ulla praevia probatione gravaminis; de fumo tamen gravaminis, seu irration abii itatis iudicii episcopalis, voluit aliquando gustare ante appellationis admissionem, teste Fagnan., in cap. *Eam te*, 39 de aetate, et qualitate, **ibi**: caeterum, etsi ad obtinendum novum examen in iudicio appellationis non sit necesse, ut prius constet de irrationabili iudicio, ut ex praedictis liquet, nihilominus Sacra Congregatio consuevit novum examen decernere dato aliquo fumo irrationabilitatis, et malae praelectionis Episcopi, etc. Et rursus post expositum casum appellationis interpositae ex praeponderantia qualitatibus, et ex nimia erga approbatum Examinatorum familiaritate, et benevolentia, subdit: *Sacra Congregatio censuit Concursum novum in Urbe esse instituendum, ubi Orator de veritate narratorum dederit fumum, id est postquam per attestaciones extraiudiciales, vel alia informia documenta de huiusmodi suspicione et gravamine aliqualem fecerit fidem, ut sic probabilis et sufficiens causa eum excuset a calumnia.*

« Atque haec dicta sint sub Censura, salvo semper, etc. ».

Dubia

I. « An in Concursibus, qui in posterum fient occasione vacationis ecclesiarum parochialium praecipendum sit, ut eadem « omnino quaesita omnibus Concurrentibus proponantur, et quod « unusquisque ex Concurrentibus intra congruum tempus assignandum, debeat in scriptis satisfacere quaesitis propositis, et an ulterius praecipendum sit, ut unusquisque ex Concurrentibus sermonem scribat super textu Evangelii omnibus Concurrentibus assignando.

II. « An, et quantum tempus praefigendum sit illis, qui intendunt appellationem interponere, vel a mala relatione Examinatorum, « vel ab irrationabili iudicio Episcopi.

III. « An ante concessionem novi examinis, appellans a mala « relatione Examinatorum, vel ab irrationabili iudicio Episcopi, in « eo quod attinet ad litteraturam, debeat in posterum docere de « gravamine ex actis primi Concursus, in quo tam suae, quam Concurrentium responsiones proprio caractere, una cum Concionibus « conscriptae invenientur.

IV. « An ante appellationis admissionem, appellans ab irrationabili iudicio Episcopi, non ex capite litteraturae, sed aliarum qualitatibus, teneatur docere de gravamine, aut ex actis primi Concursus, aut ex aliis documentis, saltem extraiudicialibus ab ipso « exhibendis ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii causa cognita, die 16 novembris 1720j respondere censuit:

Ad I. *Affirmative, per modum instructionis.*

Ad II. *Esse praefigendum templis decem dierum ad appellandum.*

Ad III. *Affirmative, et doceatur de gravamine vel ex actibus originalibus Concursus vel ex copia authentica collationata ad formam iuris f*

Ad IV. *Affirmative.*

Ex quibus colligitur, triplex appellationum genus dari posse ob Concursus gravamina:

1) Appellatio videlicet ut Concursus ex neglectu formae, a Tridentino praescriptae e a Constitutione Piana uberius declaratae, iudicetur irritus a iudice appellationis.

2) Appellatio a mala relatione Examinatorum.

3) Appellatio ab irrationabili iudicio Episcopi.

Colligitur praeterea, novam formam examinis, de qua agit prima dubitandi formula, esse praepositum modo tantum praeceptivo seu modo instructionis, ut aiunt, ita ut neglectus huius novae formae examinis, nullatenus secumferret Concursus nullitatem.

Colligitur praeterea, quamvis iudicium approbationis et praelectionis faciendum sit super peritia seu scientia iuncta cum omnibus requisitis; tamen iudicium peritiae seu scientiae est plerumque illud quod absorbet ceteras qualitates, dummodo aliquid extrinsecum grave non obstet ut esset ex. gr. diffamatio. Qualitas enim scientiae seu peritiae magni aestimatur prae ceteris omnibus qualitatibus. Et hic repellenda est quaedam erroris umbra quam inducit verbum *scientia*. Quid enim nomine scientiae intelligitur in huiusmodi Concursibus? Intelligitur plerumque peritia in solvendis casibus qui conscientiae appellantur, ut Concurrentes iudicentur idonei ad sacramentales confessiones audiendas in quibus Parochus officium execere debet iudicis, doctoris et medici. Proponuntur practicae quaestiones, quae in munere Parochi obeundo occurrere facile possunt, et exquiruntur responsa. Proponitur conscribenda conciuncula, lingua vernacula, super aliquo textu Evangelii, ut idonei possint iudicari Concurrentes in explanando verbo Dei, quod officium in Parochos maxime incumbit. Non itaque agitur de scientia abstracto modo considerata; sed de practica peritia ad animarum curam necessaria et opportuna; quae si eminentiori modo ostendatur per examen ab aliquo possideri, si grave aliquid non obstet, non apparet gravis ratio, cur idoneus prae ceteris in peritia repertus, periculo facto, postponi debeat alteri, qui alia extrinseca merita proferat. Quare qui secundum eiusmodi examen idoneus in scientia prae aliis probetur, non solum appellari potest, *doctior*, sed etiam *aptior*; cum per exa-

¹ Quid sit haec copia authentica collationata ad formam iuris, plenius dignosces ex Instructione Clementina quae sequitur § *Si quis*, p. 370.

men de ea peritia quaeritur, quae aptum seu idoneum plerumque reddit ad animarum curam.

Post relatas Sacrae Congregationis Resolutiones successit *Instructio*, quam ad normam earumdem Resolutionum edi iussit **Clemens XI**, in qua *hortati sunt Episcopi, ut ex S. Congregationis sententia consilio, suasionem, non gravarentur sequi novam ipsius examinis formam ad abusus irreptos declinandos. Ita autem se habet Clementina*

INSTRUCTIO

Reverendissime Domine uti frater.

« Quo parochiales ecclesiae dignioribus personis gubernandae traderentur, statuit, ut notum est, sacrosancta Tridentina Synodus Sessione XXIV, cap. 18, ut vacante ecclesia parochiali indiceretur et fieret Concursus, ac, postquam concurrentes ab Episcopo vel eius Vicario generali atque ab Examinatoribus synodalibus saltem tribus examinati et approbati essent, Episcopus eum eligeret, quem aetate, moribus, doctrina, prudentia aliisque rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam necessariis et opportunis digniorem ceteris magisque idoneum iudicaret. Adiecitque ad hanc Concilii sanctionem validius confirmandam re et nomine sanctissimus Pontifex Pius V, quod, si unquam Episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegeret, possent ii, qui reiecti essent, a mala eiusmodi electione ad Metropolitanum vel, si ipse eligens Metropolitanus aut exemptus foret, ad viciniorum Ordinarium ut Sedis Apostolicae delegatum vel alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare ac praelectum ad novum examen coram ipso appellationis iudice et eius Examinatoribus provocare; ea tamen cautione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet; quemadmodum in eius constitutione, quae trigesima tertia est, latius cavetur; concludendo, quod, constituto de prioris eligentis irrationabili iudicio eoque revocato, parochialis ecclesia magis idoneo conferatur.

« Cum autem neque Concilii decreto neque Pontificis Bulla, examinis in concursu peragenda forma seu methodus ulla certa ac peculiaris servanda proponatur, difficile dictu est, quanta examinum aliorum alibi diversitas extiterit atque hinc occasio querelarum. Nam alicubi, cum non eadem omnibus quaestiones, non iidem casus propositi fuissent, erant identidem, qui vel in iudicio vel extra conquerentur, sibi quidem postpositis difficiliores, praelecto autem faciliores ad solvendum quaestiones obtigisse. Alibi vero eadem quidem omnibus quaestiones propositae fuerunt, sed neque hae, neque datae a concurrentibus responsiones scripto seu litteris consignabantur. Cumque postmodum nec raro contingeret, ut e postpositis quispiam

iure Bullae supradictae novum ad examen coram iudice appellationis eiusque Examinatoribus electum provocaret, S. Congregatio usque ab anno 1603, considerans gravamen non alia ratione quam novo examine probari posse, provocationem ad novum examen censuit admittendam, gravamine necdum probato et requisitis tantummodo probationibus in subsequenti iudicio; in quo, probato per novum examen appellantis gravamine quoad doctrinam, probanda superest eiusdem prae iam electo in reliquis ad regendam Ecclesiam requisitis praestantia, ut de maiori ulterutrius ad parochialis ecclesiae gubernium idoneitate sententia ferri possit; cum non continuo, si quis est doctior, is etiam aptior seu magis idoneus ad id regimen habeatur vel etiam habendus sit. Quam Sacrae Congregationis sententiam scriptores et tribunalia laudarunt. Aliis demum in dioecibus laudabilis invaluit consuetudo, ut eadem omnibus quaestiones iidemque casus proponantur, ac (ne qua detur ansa Cancellario quidquam suo Marte addendi, minuendi) ut ipsimet Concurrentes, qui interrogati fuerint, quaeque responderint sua manu praescribant.

«Atque Ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenere, Sacrae deinde Congregationi etiam atque etiam considerandum reliquerunt, his qui sic examinati essent atque postpositi, in posterum ut solent appellantis, indulgentia nec ne statim electi novum ad examen provocatio nulla gravaminis praerequisita probatione videretur; cum isti ex actis primi examinis gravamen doctrinae facile alioquin probare possent; quod alii aliter nimirum examinati probare nisi secundo seu novo examine non poterant. Nec defuere alii prohibitatis ac peritiae in administrandis diu ecclesiis laude praestantes, qui monerent, frenum aliquod huiusmodi appellantium licentiae tandem iniiciendum eorumque iam nimis crebras novum ad examen provocationes esse reprimendas; quippe quae vix unquam sine magno ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram iudice appellationis longe procul a parochia peragendum sit, electus ab Episcopo, qui provocatur, parochiam, quam possidet, cogitur interea temporis deserere eamque oeconomio vel vicario cuiquam, veluti sponsam ignotis custodibus relinquere, sponso non parumper, sed diu sane abfuturo, dum nempe implicata, ut fit, lite, terna etiam vel quaterna alia ex aliis examina super praestantiae primum doctrinae, tum deinde aliorum, quae ad integrandam idoneitatem opportuna sunt, contentiose multiplicentur, et commode, ne dicam otiose, transfigantur, antequam deliberari possit, utri concurrentium parochia sit adiudicanda.

« Ad tollendam eiusmodi non minus querelarum quam incommodorum occasionem, Sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpres, postquam rem omnem a capite repetitam in gemina Sessione 1 octobris et 16 novembris 1720, summo studio recognovit, tandem

Sanctissimo etiam annuente statuit (quod per praesentes litteras encyclicas exequitur), omnes et singulos Episcopos aliosque Praelatos, penes quos sit ius et auctoritas faciendi concursum, hortari, ut examen eiusmodi instituere non graventur, quale iam et multae dioeceses et Urbs ipsa observat, atque apostolica etiam Dataria postulat, sive cum sede vacante vacat ecclesia aliqua parochialis, cuius collatio ad Sedem Apostolicam pertineat, sive cum vacat parochialis aliqua, ut dicitur, iuxta decretum; sive demum, cum, vacante in collegiatis aut cathedralibus ecclesiis dignitate aliqua maiori, adnexam habente curam animarum, faciendus est concursus atque ad apostolicam Datariam transmittendus, ut notum est, atque in litteris, quae de ordine Sanctissimi tunc e Dataria prodeunt, clare praescribitur.

« Vacante itaque ecclesia parochiali, quae conferenda sit per concursum, atque hoc solitis formulis indicto, haec quae sequuntur, ex Sacrae Congregationis sententia, consilio, suasionem, servanda proponuntur.

« Primum nempe, ut assignentur eadem omnibus concurrentibus quaestiones, iidem casus, idemque textus Evangelii, super quo sermonis aliquid praescribant ad probandum dicendi pro concione facultatem.

« Alterum, ut casus et quaestiones resolvendae dicentur omnibus eodem tempore atque omnibus pariter eodem tempore textus Evangelii tradatur.

« Tertium, ut certum idemque omnibus spatium temporis constituatur, intra quod casus résolvant, quaestionibus respondeant, coniunculam component.

« Quartum, ut eodem concurrentes omnes in conclavi claudantur, unde quamdiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi neque alius quispiam eo ingredi possit, nisi postquam scripta confecerint et exhibuerim.

« Quintum, ut omnes sua quisque manu tum responsa, tum sermonem scribant subscribantque.

« Sextum, ut responsa quidem latine scribantur; sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

« Postremum, ut unumquodque responsum et unusquisque sermo, cum ab unoquoque concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a cancellario concursus, verum etiam ab Examinatoribus et ab Ordinario vel eius Vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

« Peracto secundum hanc formulam concursu, collataque ei, qui magis idoneus ac dignior iudicatus fuerit, ecclesia parochiali, non admittatur appellatio aut a mala relatione Examinatorum aut ab irrationabili iudicio Episcopi, nisi intra decem dies a die collationis interponatur.

« Si quis autem hoc intra spatium appellaverit, actaque concursus petat ad iudicem appellationis transferenda, mittantur vel acta ipsa originalia concursus clausa et obsigna ta vel certe unum aliquod authenticum eorum exemplum a Cancellario concursus atque altero Notario collatum et auscultatum coram Vicario vel alio in ecclesiastica dignitate constituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam notarii Cancellario adiungendi electio pertinebit, necnon ab Examinatoribus synodalibus, qui concursui interfuerunt, subscriptum.

« Ex quibus actis vel authentico eorum exemplo, nisi gravamen quoad doctrinam probet is, qui sic, ut praemittitur, examinatus aut a mala relatione Examinatorum aut ab irrationabili iudicio Episcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a S. Congregatione frustra postulabit.

« Quemadmodum et in iudicio appellationis persequi ius suum frustra tentabit is, qui forte se gravatum doleat quoad reliqua, nisi, interposita mature, ut dictum est, appellatione ab irrationabili iudicio Episcopi, gravamen quoad illa ostenderit vel ex actis primi concursus vel saltem ex attestationibus et documentis extrajudicialibus etiam, sed non levibus.

« Atque ita quidem sensit Sacra Congregatio et Sanctissimus assensit.

« At si quis tamen Ordinariorum aliter, ac supra descriptum est, concurrentium examina instituere perrexerit, perget et Sacra ipsa Congregatio more pristino appellantis, qui se gravatos dixerint, provocationem ad novum examen, nulla gravaminis praevia probatione, indulgere. Interim tamen, ne harum litterarum memoria dilabatur, vult eadem S. Congregatio eas in uniuscuiusque Ordinarii Cancellaria perpetuo conservari. Cuius interea consilium, tum voluntatem, dum ego omnibus significo, amplitudini tuae fausta omnia e caelo precor ».

Amplitudinis tuae uti frater,
Romae, hac die 10 ianuarii 1721.

P. M. Card. CORRADINUS, *Praef.*

P. Lambertinus, *Secr.*

Et hic nota, quam aperte errent Scriptores illi qui tradunt eiusmodi formam examinis statutam esse tamquam formam substantialem, quae per se secumferat clausulam irritantem, ut facere vidimus Reclusium, allegatum in causa *Concursus* superius exposita: et quam necessarium sit ad fontes recurrere, ut dispositiones iuris accurate intelligantur.

Post eiusmodi Instructionem Clementis XI, Benedictus XIV denique ad solium Pontificium ascensus, Constitutionem edidit harum

rerum, quas ipse dum in minoribus erat ex professo pertractaverat. In eiusmodi Constitutione omnia propemodum repetit, quae superius exposuimus et aliquid ampliavit. Constitutio autem ita se habet:

VENERABILIBUS FRATRIBUS

PATRIARCHIS, PRIMATIBUS, ARCHIEPISCOPIIS ET EPISCOPIIS.

BENEDICTUS PP. XIV.

Venerabiles Fratres, salutem et Apostolicam Benedictionem.

« Cum illud semper plurimum formidaverit Ecclesia catholica, ne indignis quibusque et extra sacerdotale meritum constitutis cura animarum et dominici gregis custodia crederetur, quia totius familiae status et ordo nutat, si, quod requiritur in corpore, non invenitur in capite: hinc canonicis sanctionibus ac praesertim S. Tridentinae Synodi decretis provide consultum est, regimen ecclesiarum parochialium iis esse committendum, quorum omnis aetas a puerilibus exordiis ad perfectiores annos per disciplinae ecclesiasticae stipendia ita cucurrisset, ut de illorum supra alios provectione ac potiori doctrinae morum ac diuturni laboris suffragio nefas esset dubitare.

« Quia vero pernicioosa apud plurimos opinio sensim invaluit, Tridentini decretis non praescriptam esse dignioris electionem, sed caveri tantummodo, ne indignis ecclesiae parochiales, aliaque beneficia, quibus cura imminet animarum, conferrentur, s. m. Innocentius XI, praedecessor noster, errorum doctrinam a vera et sincera Patrum mente longius deflectentem damnavit, edocuit, quam prudens ac diligens esse debeat pastoralis officii dispensatio.

« § 1. Ad tramites idcirco eiusdem Sacrae Synodi usu receptum est occurrente parochialis ecclesiae vacatione, quae libere ab Ordinario conferenda sit, concursum institui, ut, habita in ea de cuiuslibet aetate, moribus, doctrina et sufficientia solerti inquisitione, Episcopus eligat, quem ceteris magis idoneum iudicaverit.

« § 2. At quia contingere quandoque potest, quod favores vel gratia vel minus aequo iudicio minus digni dignioribus praeponantur, s. m. Pius V, noster praedecessor, ne quid in huiusmodi electione esset inordinatum atque praeposterum, edita saluberrima constitutione licere voluit iniuste in concursu reiectis, interposita ad Metropolitanum vel Episcopum viciniorem vel Sedem quandoque Apostolicam appellatione, praelectum ad novum examen provocare et ecclesiam alteri non rite collatam novo facto meritorum periculo, si ita ius esset, vindicare. Et ne frivolae appellationis diffugio locus esset, provide ibidem cautum est, dictae appellationi in devolutivo

tantum deferri oportere, non suspensa aut quoquo modo retardata praelecto ab Ordinario parochialis ecclesiae possessione.

§ 3. Consultissimae huiusmodi leges eum in finem institutae, ne in tanti momenti re imperiti magistris, novi antiquis, rudes praeferantur emeritis, violatae sunt hominum fraude et malitia, ipsa medela vulnus exasperantium. Saepissime enim reiecti ab Ordinario, dictae Constitutionis obtentu, in vocem appellationis facile prorumpere, et minus legitima concurrente causa electos ab Episcopo ad novum examen provocare consueverant; illosque praeterea, relicta gregis et ecclesiae custodia longum iter arripere et diuturni laboris, temporis et pecuniae impensa exhaustos, litem in secunda, tertia et ulteriori quandoque instantia sustinere cogebant.

« § 4. Quin etiam experientia compertum est, magno iustitiae detrimento litem ipsam absolvi; quandoquidem ii, qui examini se subiecerant atque in primaevo concursu, utpote legitimarum institutionum nescii, reiecti fuerant, longa postmodum decurrente lite, sedulam litteris ex industria navantes operam, praeferri aliis merebantur et acerbe succensebant Episcopo, iudici quidem adeptae, non autem adipiscendae peritiae, per iniuriam fuisse reiectos.

« § 5. Hinc apud bene moratos homines et iustitiae vindices frequens querelarum occasio: quibus sedandis cum Congregatio Concilii Tridentini Interpres omne studium diligentiamque conferret, nobis, qui secretarii munere fungebamur, mandatum est, ut sermone, typis postea evulgato, rem sedulo expendere, ingruentis mali originem et apta eidem avertendo remedia investigare pro viribus niteremur. Sensus hac de re nostros explicantes, vitio potissimum laborare, comperimus praxim examinis oretenus habiti nec scriptis consignad; electi siquidem ad curam animarum ab Ordinario collatore et ad iteratum examen coram alio iudice provocati, ius legitimae collationis tueri non poterant certo ac permanenti testimonio iam probatae idoneitatis; sed a novi examinis alea subeunda coram iudice appellationis gestarum rerum prorsus ignaro, tota res pendere videbatur. Quocirca gravi iustitiae detrimento recepta in foro erat opinio, provocari posse ad alium iudicem, nullo exhibito indebitae reiectionis documento. Quod quidem cum a sacrorum canonum censura longius aberraret, facile huic corruptelae occurri posse censuimus, si certa primum et apte disposita habendi examinis forma praescriberetur; si quaestiones examinatis propositae et consentaneae illorum responsiones, totaque rei gestae series in scriptis redigeretur; et si acta demum totius concursus ad iudicem appellationis integra asportarentur.

« § 6. Initi a nobis consilii ratio non solum arrisit Congregationi, illam die 16 novembris 1720 ratam habenti; sed etiam pontificii iudicii accessione roborata fuit a Clemente XI, ecclesiasticae disciplinae vindice et assertore eximio. Utque locorum Ordinarii ea omnia

filiali, quo par erat, obsequio et diligentia exequerentur, iis datae sunt die 10 ianuarii 1721 opportunae litterae nostro calamo exaratae, eiusdemque Pontificis sensu et oraculo comprobatae, quarum tenorem etsi alias prelo commissum et insertum in Bullario dicti Clementis praedecessoris nostri, congrue hic duximus referendum ».

Hic refert Instructionem Clementis XI ipsis verbis quibus superior retulimus: inde vero sic proseguitur:

« § 8. Quantum recte dispensandis ecclesiasticis muneribus, administrandae iustitiae, componendis dissidiis, continendisque in officio clericis proficeret saluberrima praemissarum legum institutio, satis superque experientia comperimus, cum Anconitanam primum Ecclesiam ac deinde Bononiensem sponsam nostram paternam charitate cominus amplecteremur, freti siquidem dictarum legum praesidio digniores parochiis et curae animarum praefecimus; tantaque, benedicente Domino, id accidit animorum consensione, ut nemo quaestus sit, traditum minus digno celsioris loci praemium vel minus iuste alteri credita vacantis ecclesiae gubernacula.

« § 9. At quia certis admonemur indiciis, non ita id aliis Episcopis contigisse, immo non deesse, qui privatis abreptis studiis saepe declinare ac redarguere iudicium episcopale praesumant: nos propterea sollicitis de implendis prout decet muneris nostri partibus nonnulla praefatis litteris addenda, nonnulla vero tacite breviterque ibidem tradita clarius explicanda censuimus, ut recte omnia atque ex ordine peragantur.

« § 10. Moerentes igitur audivimus, quod in plerisque dioecesibus, et si recepta sit laudabilis firmiterque custodienda consuetudo in scriptis redigendi examen concurrentium, nihilominus Examinatorum suffragia in sola litterarum peritia versantur, nec illorum exquiritur sententia de clericorum aetate, institutione, gravitate et honestate morum, prudentia, muniis antea exercitis, et an tales demum sint, qui oves suas verbo et exemplo iuvare possint. Quam devia sit huiusmodi praxis a Tridentini semita, is plane intelliget, qui expendit verba relata cap. 18. Sess. XXIV, *de reformat.*: « Peracto deinde examine, renuncientur quotcumque ab his idonei iudicati fuerint moribus, doctrina, prudentia et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis ». Idque probe noscens Congregatio eiusdem Concilii Interpres, pluries edixit, Examinatores suo deesse muneri, si doctrinae tantum iudices essent, nec inquirerent, qui prae aliis probitate morum, laboribus, praestito antea Ecclesiae obsequio ceterisque dotibus ad officium Parochi cumulate obeundum necessariis essent idonei et commendabiles.

« § 11. Absoluto examine ut cuique satis compertum est, fit tantummodo potestas Examinatoribus renuntiandi quotquot regendae ecclesiae idoneos iudicaverint, reservata uni Episcopo electione dignioris, quemadmodum sancitum est a Tridentino illis verbis: « Ex his-

que Episcopus eligat quem ceteris magis idoneum iudicaverit >. At si quem clericorum forte contigerit appellare a mala relatione Examinatorum, quorum cura unice versata fuerit in exquirenda doctrina, non facta uno eodemque tempore solerti etiam investigatione aliarum qualitatum, quae pastoris congruant officio : ordo iudicii secumferet, ut etiam iudex ad quem provocatum fuit in sola doctrinae indagine immoretur, nec sine gravi animarum detrimento et disciplinae iniuria praeficiatur Ecclesiae, qui litteris magis pollet, licet cetera minus aptus et quandoque indignus; contra vero arceatur ille, qui, licet impar doctrinae merito, attamen moribus, gravitate, prudentia, probato nomine, diuturno ecclesiae famulatu, ac multiplici virtutum laude praecellit.

« § 12. Factum praeterea satis extirpandis abusibus non videtur, si tam Episcopus quam Examinatores coniunctis studiis industriae nervos omnes intenderint in conferenda concordi iudicio ecclesiae personae, quae, licet scientia et litteris alteri concedat, maiori tamen ceterarum qualitatum eminenti ornamento. Siquidem postpositus suae nimium fidens doctrinae ab irrationabili iudicio Episcopi non raro appellat, causaque ad iudicem appellationis delata idem totus in perquirenda maiori doctrina ac reparando gravamine litterato homini irrogato, nusquam librato aliarum virtutum pondere, quae in appellante desiderantur, ludentque ut plurimum vigiles ecclesiarum Antistites exitum huiusmodi appellationis, intimeque dolent, parochias doctis non aptis pastoribus, ut dictum est, regendas committi.

i § 13. At si iudex etiam appellationis (quod raro evenit) tantum tribuens scientiae quantum satis, maiori et accuratiori examine inquirat, qui mores hominum sint, quae gravitas, prudentia, qui suscepti antea labores, quae virtutum specimina, quae demum totius antea vitae ratio pascendo gregi consentanea: tot iudici exhibentur attestations ab appellante ex industria collectae, ut, revocato episcopali iudicio tamquam irrationabili, non vereatur iudex succurrere eidem appellanti, quem tam copiosa tamque conspicua probitatis adiuvant documenta.

« § 14. Demum cum praecipue Episcopis tamquam in specula constitutis, pateant subditorum excessus, contingere solet, ut in concursu tam inspecta scientia quam moribus, ille idoneus ab Examinatoribus renunciatur, cui foeda aliqua vitii labes ac criminis macula inusta, sit omnibus praeterquam Episcopo occulta. Si Episcopus, iusta suadente causa, crimine non revelato, eundem criminisum tacitus praeteriret aliumque immunem a sorte praelegerit, illuc postpositus simulato gravamine provocat ad superiorem Iudicem criminis ignarum et consueto diffugio appellationis evehitur ad pastorale fastigium* qui non potest consulere populo, sed nocere, nec praestare regimen, sed augere discrimen.

« § 15. Ne igitur improbi ingenii homines remedium appellatio-

nis ad iustitiae praesidium institutum callide traducant ad iniquitatis defensionem, optimum factu aliquibus fortasse videretur, si, appellatione quavis sublata, cura praeficiendi rectores animarum prorsus relinqueretur Episcopis rationem vilicationis suae Christo iudici tantum reddituris. Verum nullo pacto probare id possumus, quod adversaretur menti Concilii Tridentini tacite permittentis appellationem in devolutivo a mala relatione Examinatorum, quemadmodum innuere videntur verba illa: « Nec praedictorum Examinatorum relationem, quominus executionem habeat, ulla devolutio et appellatio etiam ad Sedem Apostolicam, sive eiusdem Sedis legatos aut vicelegatos aut nuncios seu Episcopos, aut Metropolitanos, Primate vel Patriarchas interposita impediatur aut suspendatur»; cui sanctioni respondet etiam Constitutio Piana admittens appellationem in devolutivo ab irratiōnabili iudicio Episcopi.

« § 16. Qua de re, ut in eiusmodi negotio apte omnia atque compositae peragantur, officii nostri esse duximus cum vobis, Venerabiles Fratres, gerendarum rerum ordinem praescribere, quem longu usu utilem agnovimus instituendis animarum rectoribus, qui credito sibi gregi praeesse et prodesse possint.

« I. Episcopus, habita notitia vacationis ecclesiae, statim ad praescriptum Tridentini idoneum in ea deputet vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione, qui onera ipsius ecclesiae sustineat, donec ei de rectore provideatur.

« II. Publico evulgetur edicto notitia concursus congruo et ab Episcopo praefinito tempore celebrandi, eodemque edicto omnes clare et aperte moneantur, ut interim decurrente termino assignato coram Cancellario episcopali vel altero ab Episcopo deputando, suarum qualitatum, meritorum et munerum probationes, attestaciones tam iudiciales quam extraiudiciales aliaque id genus documenta, quae fraude vacent, exhibeant; alioquin, dicto termino elapso, documenta huiusmodi, quaecumque et qualiacumque ea sint, nullatenus recipiuntur.

« III. Eveniente die concursus, a Cancellario episcopali singulorum merita, qualitates et requisita (ut vocant) incorrupta fide deprompta a iuribus tempore habili exhibitis, in scriptis summatim redigantur, porro copia epitomes tradetur non solum Episcopo vel Vicario generali vices illius obeunti, sed singillatim omnibus Examinatoribus ad concursum adscitis, ut cum de scientia tum de vita, moribus aliisque regendae ecclesiae necessariis dotibus ferant iudicium.

« IV. Die praestituta ab Episcopo habeatur concursus, servata accurate in omnibus forma tradita in supra relatis litteris anno 1721 editis, totaque rerum in eo gestarum scriptis diligenter enucleetur. Porro Examinatores ad assequendam certam et indubiam coniecturam scientiae, postquam diligenter expenderit singulorum peritiam

in evolvendo explicandoque oretenus aliquo ecclesiasticae doctrinae capite, vel a Sanctis Patribus, vel a sacro Concilio Tridentino, vel a Catechismo romano excerpto, ac pari diligentia libnaverint a quolibet scripto datas responsiones quaestionibus propositis; et postquam demum deprehenderit, qua quisque polleat gravitate sententiarum et elegantia sermonis in conciuncula scripto pariter exarata et textui evangelico vel alteri dato themati accomodata: parem, ni forte maiorem solertiam Examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitatibus, regimini animarum consentaneis; morum honestatem inquirant, gravitatem, prudentiam, praestita hactenus ecclesiae obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem aliaque spectabilium virtutum ornamenta, doctrinae arcto foedere consocianda; hisque omnibus coniunctim expensis, inhabiles per sua suffragia reiiciant et idoneos Episcopo renuntient.

« V. Absoluto concursu ab Episcopo vel eo impedito a Vicario generali una cum Examinatoribus synodalibus non paucioribus quam tribus, notula compendiarum requisitorum antea distributa tradatur Cancellario, qui illam comburat, vel penes acta secreto custodiat, et nemini ostendat, nisi de mandato Episcopi vel eius Vicarii generalis. Subinde vero Ordinarius, cum primum ei liberit, eligat ex approbatis digniorem, nec illi possessio ullo appellationis vel inhibitionis obtentu retardetur.

« VI. Si quem clericorum appellare contigerit a mala relatione Examinatorum vel ab irrationabili iudicio Episcopi, coram iudice appellationis acta concursus integra omnino producat, et iudex, nisi illis visis et gravamine comperto, sententiam non pronunciet. Praeterea in ferenda sententia ac reparando gravamine idem iudex innitatur solummodo probationis ab actis elicitis tam respectu doctrinae quam aliorum meritorum. Quia vero a publica indictione usque ad diem habiti concursus tantum temporis intercessit, quantum satis fuit commode exhibendis necessariis iuribus, attestationibus, requisitis aliisque meritorum documentis; idcirco, ut quaevis via fraudibus praecidatur, volumus ac districte mandamus, ne dictae attestationes, fides tam iudiciales quam extraiudiciales et documenta quaecumque studiose conquisita et post concursum, ut aiunt, expiscata, ullo modo recipiantur: non obstantibus supra memoratis litteris a Congregatione Conc. Tridentini Interprete anno 1721 editis, quibus ad praemissorum effectum in hac parte derogamus, illis tamen in reliquis una cum omnibus in eis contentis firmiter in suo robore permansuris.

« VII. Ubi vero Episcopus, posthabito uno vel altero ex approbatis, ecclesiam contulerit magis idoneo ob aliquam sibi ipsi tantum notam causam quam censeat significari oportere iudici appellationis ad detergendam iniustae fortasse praelectionis notam: familiaribus litteris iudicem certiorefficiat inviolabilis secreti lege adiecta.

Nemo sit, qui hanc praxim nostrae tribuat solertiae, cum illa profluat a Tridentini Decretis. Sessione etenim XXIV, cap. 20, *de reform.*, ita disponitur: «Praeterea si quis in casibus a iure permissis appellaverit aut de aliquo gravamine conquestus fuerit seu alias ob lapsum biennii de quo supra ad alium iudicem recurrerit, teneatur acta omnia coram Episcopo gesta ad iudicem appellationis expensis suis transferre, eodem tamen Episcopo prius admonito, ut si quid ei pro causae instructione videbitur, possit iudici appellationis significare.

« Et quamvis iure nobis timendum sit, ne dicta praxis monendi iudicem, a quo appellatum est, in more olim posita hac tempestate obsoleverit et a foro recesserit: attamen Episcopus (ut dictum est) si ex causa sibi tantum et non aliis nota, quae tamen approbari digna sit, ecclesiam contulerit, illam iudici appellationis datis secreto litteris denunciaret et aperiat. Sciant porro iudices delatas ab Episcopo causas et rationes inviolabilis secreti fide esse custodiendas nec parvi pendendum esse testimonium illius pastoris, cui divino mandatur eloquio oves suas agnoscere. Facile enim credi non potest, Episcopos suae non minus quam alienae salutis adeo immemores, ut non deterriti divini interminatione iudicii odio vel favore moveantur, ut in sacrorum canonum singularem iniuriam dicant malum bonum, bonum malum, ponentes tenebras lucem et lucem tenebras.

« Si vero Episcopo fuerit suspecta fides iudicis, ad quem appellatum est, nec eidem revelanda censuerit huiusmodi occulta rationum momenta; ille significet secretis litteris S. R. E. Cardinali Praefecto pro tempore Congregationis Concilii, qui nec consilio nec auctoritate deerit, quo minus a iudice appellationis debitae iustitiae locus tribuatur.

« § 17. Praeterea quia aequitati etiam convenit, causas appellationis, quae magno litigantium dispendio et Ecclesiae pernicie immortales quandoque existunt, quanta fieri potest brevitate terminari: idcirco ubi a iudice appellationis lata sit sententia, quae praelectioni factae ab Episcopo omnino sit conformis, nullus pateat novae appellationi aditus, sed auctoritate rei iudicatae controversiae finis imponatur. Sin vero iudex appellationis aliter quam Ordinarius pronunciaverit, liceat praelecto ab Episcopo, qui causa cecidit, ad alium iudicem appellare, firmiter interim retenta parochialis ecclesiae possessione. Tandem postquam tertius quoque iudex sententiam dixerit, ne partes ultra modum graventur laboribus et expensis, praesertim quia agitur de cura animarum, cui damnosum est certi pastoris destitui solatio: is legitimum regendae ecclesiae ius obtineat, cui duae conformes assistunt sententiae, nec ullum novae appellationis remedium succumbenti suffragetur.

« § 18. His sane regulis quamvis appellatio sublata non sit, satis tamen praesidii comparatum esse arbitramur ecclesiasticae disci-

plinae ac recte gerendarum rerum ordini. Unum superest, ut proposita hactenus media debitae executioni mandentur, eumque in scopum locorum Ordinarii vigilantiam suam desiderari non patiantur. Ferendum quippe non esset ad nostri Apostolatus auditum novas in diem deferri querelas ac submovendis abusibus novas implorari leges ab iis, qui iam praestitus negligunt et contemunt.

« § 19. Demum cum non raro contingat, ecclesias parochiales, dignitates, canonicatus aliaque beneficia curam animarum habentia a Sede Apostolica esse conferenda, vel quia vacaverint in mensibus reservatis, vel quia ex alio capite dictae Sedi reservata sint: nos praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes praecipimus et mandamus, ut uno vel altero interveniente casu concursus ab Episcopo sine ullo discrimine indicatur, nulla ad hunc actum petita venia vel licentia, quam nostris hisce litteris sibi tributam Episcopi intelligant.

« § 20. Absoluto concursu, in res sit de beneficiis curatis, quae tantum ratione mensium reservata sint, Episcopus inter approbatos eliget magis idoneum et Datariae significet, nec acta concursus transmittat, nisi a Datario, cum id opportunum duxerit, requirantur.¹ Sin vero dicta beneficia, quibus cura imminet animarum, ex alio quovis capite quam mensium apostolicorum sanctae Sedi reservata sint, eo sane casu, veteri non immutato more, absteineat Episcopus a ferendo dignioris iudicio et acta concursus ultro Datariae exhibeat.

« § 21. Licebat tamen Ordinariis pro suo arbitrio familiaribus litteris Datario scriptis eidem denunciare personam, quam censent

¹ Hic obiter nota, tantum Episcopos habere hoc ius, non vero Vicarios capitulares: hoc ius in Dataria appellatur *il dritto del magis*. Hoc ius antiquitus habebat etiam Vicarius capitularis, ut eruitur ex iis quae traduntur in opere *de synodo dioecessana lib. 4 c. 8* et *Fagnano lib. 3 decr. tit. Ne sede vacante cap. Illa n. 18*, quaeque relata habes in *Vol. I harum ephemeridum p. 170 et seq.* Hoc ius quod dicitur *TÒ magis* secumfert, iuxta vigentem Datariae praxim, ut Apostolicae Litterae expediantur *ex officio*: quando vero hoc ius *TÒ magis* non habetur, res SSmo refertur, qui Beneficium paroeciale confert. Quando autem sedes episcopalis vacat, Vicarius capitularis debet rem referre Apostolicae Datariae, immo mittere ad eam debet acta concursus, quamquam Apostolica Dataria in hac actorum missione non insistat. Nihil tamen impedit, quominus Vicarius capitularis aliquem prae caeteris commendet. Praxis pariter est Apostolicae Datariae, ut licet Beneficium aliquod reservatum sit ob plures reservationis causas, in Apostolicis Bullis una tantum reservationis causa nominetur, idest praecipua, ex. gr. ratione mensium. Quare si Beneficium paroeciale vacaverit sede episcopali vacante, et maneat quoque reservatum ratione mensium, ratio tantum in Bullis habetur reservationis causa mensium, et Bulla extenditur eodem modo quasi vero Episcopus existeret, iisdem scilicet formulis, et materialiter tantum aufertur particula *magis*, ita ut ex tenore Vicarius capitularis videretur habere ius *TÒ magis*, quod tamen non habet.

regendae ecclesiae magis idoneam, eundemque commonere, an occulta aliqua et in actis iuste reticita subsit causa, quae cuiquam obstet ad beneficium curatum obtinendum. Nos ipsi postmodum ab hac Sede omnium principe et magistra luculento edocebimus exemplo, quanti faciendum sit episcopale iudicium quantoque vos honore prosequamur, venerabiles fratres, in partem nostrae sollicitudinis evocatos, quibus interim Apostolicam benedictionem peramanter impertimur.

« Datum Romae, apud S. Mariam Maiorem, die xiv. Dec. MDCCXLII. Pont. Nostri anno III».

Aliquis fortasse quaeret, quodnam fuerit ius, quod ante Tridentinam Synodum vigeret ad conferendas paroecias Presbyteris idoneis? Cui respondetur, quamvis Beneficia conferri non deberent nisi illis qui scientia aliisque meritis essent idonei, cap. *Ad decorem, de Instant.*, non tamen erant iure absolute determinad Examinatores coram quibus sub poena nullitatis examinis essent examinandi et declarandi idonei.

Innocentius III in cap. *Ad haec, de Officio Archidiaconi*, respondit, inter archidiaconi officia hoc etiam contineri « *ut qui Beneficiis ecclesiasticis praeficiendi fuerint, a suo prius examinentur Archidiacono et per ipsum postmodum Episcopo praesententur* ». Sed cessante paullatim iurisdictione et officio Archidiaconorum per substitutionem Vicariorum Generalium, examen huiusmodi per Vicarium Generalem videtur fuisse factum nisi Episcopus sibi hoc facere reservaret.

Hic u a sponte veniret pertractanda quaestio, utrum contra praescriptam Tridentinam formam dari possit contraria legitima consuetudo. Plena solutio huius quaestionis pendet ab altiori et accurato examine plurium rerum, quam, alia data occasione, pertractare curabo. In praesentia puto esse satis indicare quid de hac quaestione cogitatum fuerit ineunte saeculo elapso apud S. Rotae tribunal.

S. Rota initio elapsi saeculi pluries decidit, Parochiales de iure patronatus ecclesiastico, stante memorabili consuetudine in contrarium, non esse providendas per concursum, Pitonius de *Controversiis Patron, alleg. 5 n. 2*. Sed tamen non cessavit controversia, ut ibidem refert Pitonius, et in causa quadam *Legionen. Parochialis*, quae tunc agitabatur, licet esset omnibus iudicibus suffragantibus resoluta in dictum sensum, tamen adfuit gravis scissura votorum in adducendis rationibus cur valida censenda esset consuetudo, Quare cum causa reproponenda esset, S. Rota mandavit, ut pro voto scriberent duo selecti Romanae Curiae Advocati, qui fuerunt Pitonius et Labertinus. Sed dum hi sua vota exararent, unus e litigantibus decessit et sic causa non fuit reposita. Nihilominus Pitonius suum votum conscripsit, typisque tradidit, et est illud quod legimus in citata *Allegatione 5 de Controv. Patron*, in quo Pitonius adversus iam datas decisiones opinatus est consuetudinem non valere.

EMOLUMENTORUM FUNERIS.

Die 1 decembris, 1872.

Compendium facti. Archiepiscopus *N*, a pastoralibus curis animum aliquantulum recreaturus, se in Villam quandam contulit, uti morbo correptus decessit.

In more iamdiu est positum in ea Archidioecesi ut, quando Archiepiscopus in periculo mortis versetur, atque in episcopali palatio degat, extrema sacramenta per primam Dignitatem capitularem administrentur; eodem mortuo, eius cadaver in aula maxima eiusdem palatii exponatur, plurimis cereis accensis tum circa illud tum super altaribus, quae ibidem eriguntur ut Missae celebrentur: inde in cathedralem ecclesiam transferratur ubi funus peragitur.

De iure percipiendi ceram, quae hisce expletis funeribus, superest, iamdiu controversiae oriebantur; sed anno 1806, occasione alterius funeris, Canonici, qui nihil unquam de eiusmodi emolumentis percipiunt, ut quaestionibus finis imponeretur, Decretum fecerunt. Vocatis enim partibus, quarum intererat, idest auditis tribus Vicariis Parochis ad nutum Capituli amovibilibus, per quos Capitulum curam animarum exercet in ecclesia cathedrali, qui ab immemorabili tempore, tamquam Capituli administri, perceperant partem horum emolumentorum; auditis caeremoniarum magistris, qui percipiebant partem eiusdem cerae, quod ius iamdiu possidebant, quique onere gravabantur vestiendi cadaver, dirigendi omnes eiusmodi fûebres functiones; auditis Sacristis ecclesiae cathedralis, qui ex more in his funeribus assistunt Sacristiae palatii archiepiscopalis, dum praesente cadavere Missae celebrantur, Decretum capitulare factum fuit, quo statutum est, ut cera quae ex funeribus supererat in tres partes divideretur. Quod quidem decretum sine contradictione deinceps fuit executioni mandatum.

Hic est mos qui servatur dum Archiepiscopus in suo palatio moritur: sed cum Archiepiscopus *ÄF* in Villa inopinato decesserit, hac vice res secus se habuerunt: namque nonnisi unum altare ob loci angustiam erigi potuit ubi Archiepiscopus habitabat; cetera vero simul cum decenti tumulo in cathedrali facta fuerunt. Dein cadaver solemnibus funebribus apparatu, populo et Clero comitante in cathedralem ecclesiam delatum est, ibique funus solenne expletum et in communi coemeterio, pro temporum malitia, tumulatum.

Inde orta est controversia de funereis emolumentis inter Vicarios ecclesiae cathedralis et Parochum *A*, intra cuius paroeciae limites Villa extabat, quae controversia cum amice componi non posset, Vicarius Capitularis hanc edidit sententiam; «Dicimus et declaramus omnem ceram, quae ex funebribus « suffragiis superfuit, dividendam esse ac dirhibendam in « quatuor aequales partes, quarum una pertineat ad Parochum « Villae, altera ad Vicarios ecclesiae cathedralis, tertia ad « magistrorum caeremoniarum, quarta ad sacristas eiusdem cathedrales ecclesiae ».

Sed Parochus *A*, huic sententiae haud acquiescens, sed petens dimidiam partem cerae, ut usuvenit in ea Archidioecesi, quando agitur de paroecianis sic decedentibus, ad S. C. C. appellavit, quae servatis de more servandis, proposita dubia resolvit.

Disceptatio synoptica.

PRO PAROCHO VILLAE *A* est ex officio animadversum, iure communi ad Parochum pertinere intra fines suae paroeciae functiones funebres peragere pro iis omnibus qui ibidem decedunt non exceptis Clericis aut Canonicis ecclesiae cathedralis; et Parochum in funeribus peragendis repraesentare Episcopum, Amostaz, *de emesis piis*, t. 2, I. 6, c. 2, n. 25, *de funeribus*, ita ut, quando suum officium peragat, praecedere debeat Capitulum ecclesiae cathedralis.

Haec, docente Samuel., *de sepult., disp. 5, controv. u, conclus. 16*, locum quoque habere quando de Antistitibus agatur, qui in alia paroecia suae dioecesis moriantur, cum coniecturae militent ibi sepulturam elegerunt.

Immo neque videri quartam funerum detrahendam esse pro ecclesia cathedrali ex doctrina Card. Tuse, *lit. 2, conclus. 27, num. 24*: « limita in Episcopo legante pro sepultura alteri
« ecclesiae vel monasterio in quo fuit sepultus, quia nihilo-
« minus non debetur quarta ecclesiae cathedrali, quia Cle-
« mentina *Dudum* loquitur in parochianis, quibus ministrantur
« a parochia sacramenta et non habet locum in Episcopo, qui
« non est parochianus, sed aliis praestat et ministrat».

Neque dicas, in themate agi de Archiepiscopo, qui causa animum paulisper relevandi in Villam iverit ibique decesserit: namque respondetur, non requiri domicilium in loco ubi quis decedat ut Parochus ibidem sua iura explicet, sed satis esse, ut ibi tempore mortis habitet, quamquam animum non habuerit ibi manendi: quod adamussim contingit iis, qui recreationis gratia rus accedunt ibique morantur; sicut in studentibus famulis, qui in loco ubi degunt non eo animo sistunt, ut domicilium figant, ceu refert ex veteri iure Amostaz., /. *c. c. 8, n. 12*.

Haec praeterea iura non dissonare cum Statuto eius dioecesis, in quo, *cap. de funeribus*, haec constituta leguntur: « Si quando contingat, quempiam ex nostra dioecesi in alia
« decumbere et occumbere, tum Parocho, qui praebuit Sacra-
« menta et in eius parochia ille decessit, tres tantummodo can-
« delae dentur nec non cerei et intorticia, quae domi vel in
« ecclesia circum cadaver accenduntur, cetera sint Parochi pro-
« prii emolumenta ». Quae verba cum universalialia sint, et Episcopum videntur comprehendere. Quare cum statutum dioecesanum legem faciat pro universa dioecesi iuxta idem sententia Curiae fuisset emittenda.

Neque opponi posse transactionem anni 1806, atque consuetudinem inde ortam; cum eiusmodi transactio legem

facere possit tantum inter transigentes non vero Parocho extraneo.

SED E CONTRARIO pro sententia Curiae est ex officio animadversum, non satis esse ad iura paroecialia exercenda, ut aliquis moriatur intra limites alienae paroeciae, qui ibi puta per aliquod tempus manserit, neque rationem esse habendam loci in quo aliquis in extremis reficiatur sacramentis, **C u m** SS. Canones considerent locum, ubi aliquis vivens coelesti pabulo refici consueverit, Reiffenst., *in ius can.*, I. 3, tit. 2Ç, n. 6; Passerin., *de Statio.*, qu. 187, art. 4, n. 311, qui tradit: « Unusquisque est sepeliendus ubi sacramenta debet percipere pere, quia utrumque est ius parochiale, scilicet sacramenta administrare et mortuos sepelire ». Scarfant., *lib. 3, add. 4, II. 8*: «Territorium cuiuscumque Parochi est improprium, et eius iurisdictio, seu potius officium parochiale, non est affixum loco, quemadmodum iurisdictio Ordinariorum, sed consistit ac fundatur in persona Parochianorum **Pignatell.**, *consult. 48, n. 22, t. 3*. Hinc fit ut propria parochia nullo ius habeat in alienum parochianum, *cap. 2, de Paroch.*, Fagnan., *in cap. Ne pro dilatione, n. 2Ç, de poemi., et remiss.* « Contra vero omne ius habet in suum Parochianum ubique in universo mundo». Alii passim.

Quare qui obiter et perfunctorie alibi degat ibique moriatur, in sua paroecia est sepeliendus, de qua re sic pergit Scarfantonus, *l. c, n. 4c*: « Qui ruri agit ibique moritur, non in rurali paroecia est sepeliendus, sed transferendus ad suam parochiam civitatis, ad cuius Parochum pertinet ius funeris ad litteram textus in *cap. Is qui, de sepult., in 6*; Pignatell., *consult. 63, n. 4, t. 7*, aliique».

Cui addit Pirhing, *lib. 3, tit. 28, n. 6*: « Quod si quis propter bellum vel pestem e pago, in quo domicilium habet, se transferat in civitatem animo redeundi, accidat autem, ut ibi moriatur et sepeliatur; portio canonica parochialis non debetur ecclesiae civitatis in qua mortuus est et sepultus: quia ibi defunctus non habebat domicilium, et

« consequenter neque parochiam, cum non migraverit eo animo
 « perpetuo ibi manendi, sed debetur illa portio ecclesiae paro-
 lie chiali pagi illius in quo retinuit domicilium ».

Ad rem facere Resolutionem S. C. C. in *Ariminen. Iuris tumulandi* agitata die 18 decembris 1824. Agebatur enim de Presbytero, qui paschali tempore ad audiendas sacramentales fidelium confessiones se contulerat in paroeciam Sanctissimi Crucifixi extra urbem, ibique improvise morbo correptus decessit. Loci Parochus funera explevit et defunctum tumulavit retentis emolumentis : contradicente autem Parocho domicilii controversia delata est ad S. C. C. sub dubitandi formulis :

I. « An et ad quem spectet ius tumulandi et funeris in casu.
 «. Et quatenus affirmative ad Parochum domicilii :

II. « An sit locus exhumationi et restitutioni cadaveris
 « in casu :

III. « An et quae funeris emolumenta sint restituenda in
 « casu ».

Quibus S. C. respondit :

Ad I. *Affirmative favore Parochi domicilii.*

Ad II. *Non expedire.*

Ad III. *Affirmative in omnibus.*

Si haec iura, quae communia sunt, vera dicantur, multo veriora esse cum de Episcopis agitur: Episcopus enim ita colligatus esse cum Ecclesia cathedrali, ut dicantur et sint eiusdem sponsi; ibique fixum habere censei domicilium ubi residere tenentur ; ideoque dubium non esse, sepeliri in cathedrali debere si alibi non elegerint sepulturam; Amostaz, /. c, c. 8, num. 64. « Patriarchae, Archiepiscopi et Episcopi, non « electa sepultura decedentes, sepeliuntur in suis Cathedra-
 « libus; ratio enim est, quia ibi videntur habere domicilium,
 « ubi residere tenentur, Concil. Trid., sess. 23, de Ref., c. 21.
 « Si tamen extra civitatem moriantur ad Cathedrali transfè-
 « re runtur. Quod quidem intelligendum, si commode possint
 « c deportari ... Si vero Episcopus extra suam dioecesim dece-

« dat, sepeliendis est in ecclesia cathedrali ; id enim congruit
 « tantae dignitati, ut qui sponsus est cathedralis, non nisi in
 « Cathedrali sepeliatur ». Cum eo concinunt ceteri Auctores.

Hisce autem si addas, Episcopo aegrotanti sacrum Viaticum ministrari debere a prima Dignitate Capituli, ceu docet *Caeremoniale Episcoporum, lib. 2, c. jS, n. 4*, et extremam unctionem a Sacrista cathedralis ; sponte consequi, nullum ius Parocho in funerum emolumentis competere, sed omne ius cathedrali ecclesiae.

Neque opponi posse Statutum dioecesanum, cum Episcopi et eiusmodi generalibus dispositionibus non comprehendantur, nisi nominentur.

Quare in themate cum usus invaluerit, et ex vario titulo tum Caeremoniarum, tum Vicarii Capituli tum Sacrista fune-
 raria emolumenta perceperint, cumque transactio quoque accesserit per Capitulum firmata anno **1806** ad quaestiones declinandas, atque hactenus servata, sententiam Vicarii Capitul-
 aris pro hac parte sustinendam videri. Quod si in quatuor partes cera funebris quae superfuit fuerit per eandem sententiam
 divisa, ita ut quarta portio Parocho Villae A tributa fuerit, id factum
 videri non quidem ex iure funerum ; sed ad ecclesiae incommodum
 compensandum iuxta tramites Statuti romani Cleri, *cap. 4, § jç*, in quo haec leguntur: « In reli-
 « quis vero funeribus, si haec, vel quia satis ampla paro-
 « chialis ecclesia non videatur, vel alia qualibet ex causa,
 « in alia quam parochiali ecclesia persolvantur, aequa debe-
 « tur compensatio, servata incommodi et damnorum propor-
 « tione ».

Dubia

I. « An sententia Curiae Capitularis sit confirmanda vel
 « infirmanda in casu.

« Et quatenus negative ad primam partem, affirmative ad
 « secundam:

II. « An et cui competant funeris emolumenta in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii die 14 decembris 1872, causa cognita, respondere censuit:

Ad I. *Sententiam esse confirmandam; et ampliis.*

Ad II. *Provisum.*

EX QUIBUS COLLIGES :

I. Ad normam communis iuris, decedentem ruri, quo animum recreandi gratia se contulit, non esse in rurali ecclesia sepeliendum, sed in propria paroecia, si absque periculo ad eam possit deportari.¹

¹ Bonifacius VIII *c. 3 de sepulturis n. 6*, haec constituit: « *Is, qui habens domicilium in civitate vel castro, quandoque ad villam ruralem se transfert recreandi causa, vel ut ruralia exerceat in eadem, si non electa sepultura decedat ibidem, non in ecclesia dictae villae, sed in sua parochiali, vel in ea potius in qua maiorum ipsius ab antiquo sepultura existit, sepeliri debet; dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari?* ».

Inutile haud erit heic referre, quae circa eiusmodi iuris textum scripsit A Mostazo loco supra citato *De causis piis vol. 2 lib. 6 de funerib. c. 18 n. 13 et seqq.*, ubi respondens ad eos qui docebant, ruri decedentem, etiamsi animum ibi non morandi habuerit, in rurali ecclesia esse sepeliendum, scripsit: « Sed hanc difficultatem iam Bonifacius VIII omnino extinxit in *c. Is qui, de sepult. in 6*, ubi in specie asserit, non esse sepeliendum in ecclesia villae ruralis; sed si non elegerit sepulturam, nec maiorem habeat, in ecclesia sua parochiali, ubi domicilium habet, esse sepeliendum, *dummodo absque periculo valeat ad ipsam deportari*. Et ratio est ratio est clara, quia tunc ex eo quod recreationis causa vel ad exercenda ruralia, ad rus aliquis perveniat, adhuc retinet parochialitatem domicilii, et consequenter in parochia domicilii est sepeliendus, non vero in ecclesia ipsius ruris, Barbosa in dicto *cap. Is qui n. 2*. Excipit tamen textus nisi quando absque periculo deportari possit; tunc enim ex inconvenienti in rurali paroecia sepeliendus est...

« Haec tamen doctrina satis non aperit textum illum; aliqui enim intellexerunt de illo, qui rus petit pro aliquo brevi tempore, nempe recreationis aut ruralia exercendi causa, qui cum animum non habeat ibidem permanendi, adhuc retinet quoad omnia primam parochialitatem, et ideo sepeliendus est in paroecia urbana non in rurali, ut explicant aliqui apud Sánchez *lib. 3 de Matrim. disp. 23 n. 9*. Verum verba, *vel ut ruralia exerceat in eadem*, adhuc maius tempus indicant; non enim per tam breve tempus ruralia exerceri poterunt; quapropter incidimus in quaestionem illam: an ad parochialitatem acquirendam ubi quis moriatur, necessarius sit animus perpetuo permanendi et acquirendi domicilium. In qua sunt duae sententiae contrariae, quarum fundamenta refert Sánchez dicta *disput. 23 n. 9*. Verum ipse *n. 13* tanquam veriorem amplectitur sententiam asserentem, ad parochialitatem acquirendam non requiri animum

II. Quare, cum ruralis paroecia talem defunctum sepeliendi ius non habeat, neque ius ad funebria emolumenta habere.

III. Haec omnia multo maiori iure vigere se de Episcopo ruri defuncto agatur, cum Episcopus communibus Parochorum iuribus non subsit, sitque sepeliendus in cathedrali ecclesia, si alibi non elegerit sepulturam.

IV. Quare in themate nullum ius ad funebria emolumenta habuisse Parochum Villae in qua Archiepiscopus decessit; ratione tamen servitii praestiti aut incommodi, ad quartam partem emolumentorum, plus aequo fortasse, fuisse admissum.

perpetuo ibidem permanendi. Amplectitur etiam Antonellus *lib. I de Reg. c. 12% 3 n. 36*; Sperellus *decis 87 a n. 4*.

« Sed in re illud est considerandum, quod quando quis in aliena parochia commoratur animo redeundi ad proprium domicilium, non tamen ibidem permanendi, non amittit propriam parochiani; et id non solum si per breve tempus adfuerit, sed etiam si per annum aut per maiorem anni partem. Id probatur in dicto *cap. Is qui* satis aperte... Verumtamen, quia quando absens est, sunt aliqua necessario percipienda, veluti sacramenta ver. gr. Poenitentia, Eucharistia, matrimonium et alia, quae sine gravi incommodo percipi non possunt in propria parochia, si longe absentes sint; inde est, ut per iuris indulgentiam parochia, ubi morantur, ea recte praestet et ipsi suscipere ab ea valeant: quod idem est dicendum de sepultura; nam ex eo quod ibidem bene percipiant sacramenta, inde est ut recte sepeliantur, et in hoc quasi parochiani habeantur. Nam durissimum fuisset ut absentes ad ista percipienda cogenterentur redire ad propriam parochiam et corpus defuncti in delatione corrumperetur. Istud vero non est acquirere parochialitatem absque animo ibidem permanendi, sed iurisi indulgentiam ad ista percipienda. Et confirmatur ex dicto *cap. Is qui* in illis verbis: *dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari*. Quae verba aperte denotant, quod si adsit periculum non erit sepeliendus defunctus in parochia proprii domicilii, quam retinet, sed in ecclesia rurali ubi tantum propter necessitatem gerit vicem propriae parochiae.

« Hinc suscipit lucem quod dicunt Doctores de scholasticis, doctoribus, iudicibus et aliis qui non in propria parochia morantur, sed in aliena; istis enim grave incommodum irrogaretur si ad sacramenta et sepulturam recipiendam ad propriam parochiam traherentur, nisi tam brevis fuerit distantia, ut commode in illa recipere potuissent. Tunc enim non est admittenda sententia asserendum posse illa recipere, quia ad hunc casum non extenditur indulgentia iuris, ut parochia in qua moratur quasi propria existimetur ». Ita sentit de hac quaestione A. Mostazo; sed in praxi eiusmodi quaestio est fere ubique soluta per diocesana statuta.

DECIMARUM.

Die 14 decembris 1872.

Compendium facti. Anno **1859** nobilis familia AA quendam suum fundum in vineam convertit. Parochus ^ habebat ius percipiendi in eo fundo vicesimam partem reddituum ex frumento, vino, cannabe et lino, quamquam hic fundus non extaret intra limites paroeciae eiusdem Parochi 6'.

At succrescente vinea, loco frumenti, cannabis et lini, eius antecessor-Parochus iam percipere coeperat vicesimam partem vini.

Anno **1867** familia JV noluit amplius eiusmodi decimas vini solvere. Parochus coram Praetore eius civitatis, compendiaro iudicio praemisso, coegit familiam JV ad decimas ut antea solvendas.

Familiam JV recursum fecit ad S. Congregationem Concilii, protestationem simul emittens coram eodem Iudice laico, ne, per coactam solutionem decimarum, sua iura laesa manerent.

Pendente recursu penes S. C. C. Parochus anno **1869** citavit coram tribunali civili correctionali familiam JV, ut declararetur, sibi tamquam Parocho competere ius percipiendi decimas in dicto fundo super omnibus fructibus in ratione quinque pro singulis centenis nummis.

Familia iV frustra curavit hoc tribunal declinare tamquam laicum, proindeque non competens ad iudicandum de re ecclesiastica, pendente quoque recursu ad S. Congr. Concilii. Atque Parochus anno **1871** sententiam obtinuit suis votis consonam.

Re delata ad S. C. C. graviter admonitus fuit Parochus de commisso crimine ob recursum ad tribunal civile super materia ecclesiastica atque de censuris ecclesiasticis inde incur-
sis. Huic monitioni festinus respondit Parochus, se nihil eorum

susplicatum, necessitate adactum, bona fide egisse; et. opportunum absolutionis remedium ad cautelam humiliter a S. Sede efflagitavit, cuius mandatis obtemperare se paratum ostendit. Die i r iunii eiusdem anni a SSmo Patre absolutionis gratiam a censuris, et dispensationis quatenus opus fuerit ab irregularitate, assecutus est.

Ex integro ergo causa proposita est, servatis de more servandis, coram S. C. C.

Disceptatio synoptica.

IURA FAMILIAE N. Cum fundus, seu vinea de qua agimus, sita esset extra limites paroeciae S, contendebat familia N, Parochum nullum habere titulum percipiendi decimas in eo fundo, nisi forte posset probare consuetudinem immemorabilem; Devoti, *Instit. can., I. 2, tit. 16, n. y*: « Decimae ... « adquiri possunt vel privilegio Summi Pontificis, vel praescriptione annorum quadraginta cum titulo ; sine titulo « autem, praescriptione temporis, quod hominum memoriam « superet ».

Atqui Parochum eiusmodi immemorabilem consuetudinem non probare. Eiusmodi enim consuetudinem probari posse ea ratione quam tradit Tonduttis, *Quaest. benef., L i, c. 104, num. 12*, qui agens de simili quaestione de modo demonstrandi talem consuetudinem, sic scripsit ad normam iuris : « In meritis autem non constabat de iuribus Capituli, cui « incumberat onus probandi titulum vel possessionem immemorabilem, ut est textus expressus in *cap. i, de praescript., in 6*, pro cuius immemorabilis probatione oportebat, « ut testes deponerent de visu per quadraginta annos ante « motam litem : et quod ita audierant a suis maioribus, qui ab « aliis suis maioribus ita dici audiverant ; et quod nec ipsi, « nec maiores sui,, quidquam viderunt vel audierunt in contrario : nec non deponere debebant de publica voce aut « fama per haec verba *fuit et est*, Ludovici., *decis. IQ6, n. i...*

« non enim dicitur constare de immemoriali, nisi omnes testes sint conformes et contestes in omnibus praedictis requisitis ... ».

Porro ex quinque testibus quos Parochus adducebat, ne unum quidem iuxta haec deponere.

Sed alio argumento familia *N* studuit repellere Parochum a decimarum perceptione; cum enim vinea posita esset extra paroeciae limites, inquiebat, Parochum considerari non posse tamquam decimatorem universalem, sed tantum particularem. Porro decimatoris particularis proprium esse, ut tantum praescribat quantum possideat, ita ut si species fructuum mutentur, ius non habeat ad novam fructuum speciem decimandam. Sane Pitonius cum aliis auctoribus *disc. eccl. 123, n. 13* haec tradit: « Haec distinctio inter decimatorem universalem et « particularem respicit illum effectum, an, si novi fructus prore ducantur ex novalibus, aut loco antiquorum alii subrogentur « per possessores bonorum, decima debeatur vel non super « novalibus aut speciebus fructuum subrogatis. Si enim agitur « de decimatore universali illa debetur, secus autem si decimato sit particularis, qui ex privilegio vel ex praescriptione obtinuit ius decimandi fructus bonorum, quia illi non « debetur decima ex fructibus novis iuxta primum casum, aut « de subrogatis iuxta secundum ». Ratio autem est, tantum praescriptum quantum possessum, ita ut si quispiam praescripserit decimam vini, si fiat terra arabilis non habebit fundi illius decimam; Rebuff., *de decimis, quaest. 6* et alii.

Denique, facta quavis hypothesi, solutionem decimarum locum habere non posse usque dum Parochus **5** non concurrerent in ingentes impensas a familia *N* factas ad fundum meliorem reddendum: quae quidem impensae dicebantur ascendere ad libellas **14000**: iniquum enim esse non relevare dominum fundi qui rem utilem eidem Parocho gerat.

IURA PAROCHI. Initio Parochus *S*, documento adducto anni **1797**, ostendit, antiquitus suam paroeciam multo amplio-rem fuisse, et comprehendisse intra suos limites etiam fundum

familiae *N*. Hoc autem posito, nullam difficultatem oriri ex eo quod fundus extaret extra paroeciae limites. De qua re sic scripsit Reiffenstuel, *t. j, tit. de Decimis, n. 104*: « Quando
 « parochia aliqua dividitur in plures, tunc decimae praediales
 « etiam de limitibus paroeciae noviter erectae pertinent ad
 « ecclesiam matricem, seu potius ad eam remanent, nisi in
 « erectione novae parochiae Episcopus una cum limitibus
 « certis, etiam dictorum limitum decimas Parocho expresse
 « assignet... Et quidem ex ipsis verbis Concilii Tridentini:
 « postquam Episcopis potestatem dedit per divisionem novas
 « erigendi parochias mox subdit: *Illis autem Sacerdotibus*
 « *qui de novo erunt ecclesiis noviter erectis praeficiendi com-*
 « *petens assignetur portio arbitrio Episcopi ex fructibus ad*
 « *ecclesiam matricem pertinentibus...* Porro dicta verba, *com-*
 « *petens portio arbitrio Episcopi assignetur* ex fructibus quo-
 « modocumque ad ecclesiam matricem pertinentibus, mani-
 « feste indicant non semper esse necesse, ut Episcopus omnes
 « decimas de limitibus novae parochiae datis Parocho novo
 « assignet, sed tot solummodo, quot sufficiunt una cum ceteris
 « iuribus ad competentem portionem». Posito itaque quod
 fundus de quo est quaestio olim fuerit intra limites paroeciae *S*, nullam difficultatem posse peti'quoad ius decimandi, ex eo quod modo intra paroeciae limites non reperiatur.

Verum Parochus ostendere perrexit etiam consuetudinem immemorabilem percipiendi decimas ex eodem fundo; quod ostendit adductis nonnullis documentis ex elapso saeculo, quae dum factum percipiendi decimas indubitanter traderent, in uno aderant quoque verba *ut mos est ab immemorabili tempore*.

Alterum oppositum argumentum ad rem non facere ostendit Parochus, namque in facto constare inquiebat non modo ex frumento, cannabe et lino ab immemorabili tempore percipisse decimam, sed etiam ex vino usque ad vicesimam partem, eamque esse quam etiam modo quaereret ut antea.

Frustra praeterea afferri in themate distinctionem inter decimatorem universalem et particularem quasi vero ius deci-

maritis Parochi *respiciat tantum fructus et non terram*; proindeque praescriptionem non extendi de *una fructuum specie ad alteram*: Parochum enim ex iure decimatorem universalem esse non solum intra praesentes paroeciae limites, sed etiam intra antiquos, cum paroecia matrix per dismembrationem nullum detrimentum patiatur super iure decimandi si, ministerio iuris, decimandi ius non limitetur, Reiffenstuel, *loc. cit.*, Card. de Luca, *disc. 12 decimis* aliique communiter: praesertim vero S. Rota in *Hispalen., Decimarum, 27 novembris 1671 coram Bourlomot*, in qua traditur, decimas post dismembrationes adhuc perceptas, declarare, in Bulla dismembrationis non fuisse de decimis dispositum favore partis dismembratae, vel denique ex subsecuta observantia, ita Bullam dismembrationis esse intelligendam, ut quoad ius percipiendi decimas nihil fuerit innovatum.

Neque Parochum concurrere debere ad impensas in plantanda et excolenda vinea, cum clarus sit iuris canonici textus, qui hoc excludat. Legitur enim in *c. 22, de Decimis*: « *Volumus et districte praecipimus quatenus antequam ulla deducatis de bonis praedictis expensas, decimas ecclesiis ad quas pertinent cum integritate debita persolvatis* ». Et similiter *cap. 26 eod. tit.*

Dubium.

« An et quomodo Plebano... ius competat decimandi vinum in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita in comitiis habitis die 14 decembris 1872, respondere censuit: *affirmative iuxta vicesimam partem reddituum*.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Parochum habere intentionem in iure fundatam percipiendi decimas praediales intra suos paroeciae limites.¹

¹ *Conter Causam Decimarum agitatam in S. C. Episc, et Regul. quam habes in Vol. I pag. 619 et seqq.*

IL Ideoque ex iure, quatenus Parochus est, decimatorem esse non quidem particularem in aliqua praescripta fructuum specie, sed universalem in quavis fructuum specie ex praediis intra paroeciae limites existentibus.

III. Cum hoc reale ius pro Parocho militet, in eum, qui se solutum a solvendis decimis existimet, onus incumbere demonstrandi solutum esse a decimis solvendis.

IV. Neque eiusmodi ius percipiendi decimas cessare aut naturam suam mutare si, dismembratione paroeciae facta, aliquis decimalis fundus extra limites primaevae paroeciae manere contingat: ius enim reale in fundum decimalem gravans non mutari per diversam paroeciae administrationem; cum dismembratio paroeciae diversam tantum administrationem bonorum inducat.

V. Neque Parochum decimatorem concurrere debere ad impensas in fundo a domino factas aliquo modo compensandas, cum ipsa natura iuris decimandi, quod habet Parochus, consistat in perceptione partis fructuum, quos fundus quomolibet cultus producit. ¹

¹ Non desunt, qui publice dixerint, nos non amplius tempore decimarum vivere, significantes hac ratione, ea Ecclesiae tempora quodammodo fuisse ignorantiae, et ut aiunt, regressus. Eiusmodi homines rerum Ecclesiae ignari dici debent. Namque solutio decimarum in populo christiano fuit praeclarus modus, quo consulebatur cultui divino. Cum enim cultui divino consulere debeat, velit nolit, christianus populus, nihil excogitare poterat aequius et decentius, quam ut illi, qui a Deo fructus ex agris perciperet, particulam horum fructuum et primitiarum Deo ipsi rependerent; quo quidem christiano actu dominium Dei supremum profitentes, atque gratias supremo bonorum distributori agentes, benedictionem eo ipso nanciscebantur, quo debito Ecclesiae cultui faciebant satis.

Quid autem aetate nostra loco decimarum subrogatum est aut subrogari intenditur? Audi rem progressus dignam! Fideles sive divites sive pauperes, ingredi non possunt templa nisi satisfaciant parato exactori, qui praesentia sua urget, ut solvant: sedilia si vis in templo ut solvas oportet, et similia. Quae exinde consequantur facile est intelligere: non enim sine aliquo impedimento templa patent et distinctio in templis inducitur inter fideles divites et pauperes. Haec locum habent in illis progressus regionibus, in quibus non desunt, qui, tamquam rem societatis incultae, ius decimarum, per tot saecula in ecclesia vulgatum, publice vilipendant. Et ex quo erubescere deberemus ansam sumunt ingenii iactandi. Quaeso, nonne dicenda haec est rerum Ecclesiae ignorantia?

VL. In themate autem, Parochum repellendo contrarias exceptiones, satis quoque ostendisse immemorabilem consuetudinem decimas percipiendi in controverso fundo, proindeque etiam decimam vini.

VII. Colliges praeterea, recurrentem ad laicum tribunal in re ecclesiastica ad declinandum ecclesiasticum forum, incidere in excommunicationem inflictam per Constit. *Apostolicae Sedis*, speciali modo Romano Pontifici reservatum.¹

IURISDICTIONIS PAROCHIALIS.

Die 17 augusti 1872.

Compendium facti. In confinio duarum paroeciarum extra urbem *N* existebant nonnullae domunculae suburbanae, quae municipium demolivit. Eiusmodi domunculae erant sub paroeciali cura Plebani *S. Ioannis*.

Sed domus quaedam demolita fuit tantum ex parte atque eius dominus *Ualdus* ea occasione hanc domum auxit longius eam protrahens in hortum conterminum; atque in eodem horto ianuam posuit per quam non solum aditus patebat in novum aedificium extractum, sed etiam in veterem partem domus, quae ex demolitione supererat.

Hoc novum aedificium, in contermino horto extractum, est causa praesentis controversiae. Namque cum versemur in con-

¹ In Constitutione *Apostolicae Sedis*, hi articuli continentur: « **Impe-**
« **dientes directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive**
« **interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare,**
« **eiusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium vel favo-**
« **rem praestantes**». Item: « *Recurrentes ad laicam potestatem ad impe-*
« *diendas litteras vel acta quolibet a Sede Apostolica...* ». **Parochus autem**
« **recurrens ad laicum tribunal indirecte impedivit exercitium iurisdictionis**
« **ecclesiasticae; deinde, causa pendente apud S. Sedem, curavit quoque impe-**
« **dire S. Sedis iudicium. Quo autem sensu Decimae sint res quae pertinent**
« **ad iudicium ecclesiasticum videsis citatam causam Decimarum in Vol. I,**
« *p. 622 et auctoritates ibidem allegatas.*

finio duarum paroeciarum controversia orta est sub cuius cura paroeciali esse deberet.

Vetus Ubaldi domus erat, ut dixi, sub cura Plebani S. Ioannis, qui adhuc contendebat sub sua cura esse. Hic Plebanus est Vicarius ad nutum amovibilis Capituli cathedralis, cui illa ruralis paroecia seu Plebania subest.

E converso alter Parochus S. Secundi condendebat, in suam paroecialem curam novum aedificium transiisse, atque Ubaldum eiusque familiam suos esse paroecianos.

Controversiam diremit Episcopus, qui praemisso summario processu, audita deputati Architecti relatione circa paroeciarum limites, sententiam edixit, novum aedificium curae paroeciali subesse non quidem Plebani, sed alterius Parochi S. Secundi.

Cum denique ab eiusmodi sententia Plebanus appellaverit ad S. C C . , servatis de more servandis, controversia iterum disceptata est.

Disceptatio synoptica.

Duplex dubitandi formula in calce prostat, quia duplex controversia mota est, incidens una, princeps altera.

DEFENSIO PAROCHI S. SE:UNDI. Hic Parochus (cuius favore militabat sententia Episcopi) contendebat ante omnia, Episcopi sententiam non admittere appellationem, eo quod Canonici antea dixerint, se nolle provocare formalem sententiam, sed paratos esse stare arbitrari iudicio Episcopi: in comperto autem esse, quando iudicium arbitrio alicuius committatur, partes stare debere sententiae arbitri, sive aequa sive iniqua sit, dummodo dolus absit, /. 27 ff. *de receptis qui arbitr.* § 2 ubi legitur: « *Stari autem debet sententiae arbitri, quam de re dixerit, sive aequa sive iniqua sit, et sibi imputet qui compromisit*». Item /. / *C. de receptis arbitris*, ubi legitur: « *Ex sententia arbitri ex compromisso iure pei'fecto aditi appellari 11011 posse, saepe rescriptum est, quia nec iudicati actio inde*

praestari potest et ab hoc invicem poena promittitur ut metu eius a placitis non recedatur ».

Inde vero idem Parochus contendit, nullam esse appellationem ex alio quoque capite, idest quia Plebanus appellaverat, qui est tantum Vicarius ad nutum amovibilis Capituli cathedralis. Vicarius enim cum sine mandato Capituli appellerit, eius appellationem esse reiiciendam contendebat. Sane Pirhing tit. *de Vicariis*, § *de Vicariis temporalibus n. 21* haec cum caeteris auctoribus tradit: « Vicarius temporalis non se
« habet ad instar Beneficarii, quia titulum et ius parochiae
« non habet, sicut Vicarius perpetuus, sed, iure parochiali et
« cura animarum penes Rectorem principalem manente, Vica-
« rius solum eam exercet non loco, sed ex commissione et
« nomine Rectoris principalis ».

Immo et ipse Vicarius perpetuus in iis quae spectant ad forum contentiosum exercitium iuris non habet, quod sic tradit Pirhing /. c. § *de Vicar. perpet.* « Porro quod dictum
« est, curam actualem ecclesiae parochialis accessorie et in
« perpetuum unitae alteri Beneficio, assignata Vicario per-
* petuo in ea constituto certa portione reddituum, esse penes
« ipsum Vicarium, id ita intelligendum est, ut exercitium
« iuris parochialis in spiritualibus et pertinentibus ad curam
« animarum, sive forum internum, spectet ad Vicarium: *in iis*
« *vero, quae ad externam defensionem, vindicationem iurium paro-*
« *chialium, adeoque ad forum contentiosum pertinent, exercitium*
« *iuris parochialis ad Rectorem principalem spectat*, saltem si is
« maiorem partem reddituum percipiat, quia et ipsa Capella seu
« parochia unita, quoad proprietatem dicitur esse Rectoris prin-
« cipalis, non Vicarii ». Et paullo inferius: « *Pro iis iuribus*
« *ecclesiae, quae remanent penes Rectorem principalem Vicarius*
« *perpetuus agere non potest nisi ab illo mandatum habeat* ».

His autem positis nullam dicendam esse appellationem, et Episcopi sententiam in rem iudicatam transiisse.

Ad quaestionem principem quod attinet, facta hypothesei valere interpositam appellationem, contendebat Parochus ex

documentis veteribus adductis quae referuntur ad primaevam circumscriptionem paroeciarum, ex testimoniis virorum peritorum, qui hac de causa fuerunt in praesenti iudicio delegati, ut ex indiciis topographicis limites paroeciarum quinam olim fuerint adamussim declararent, arguebat, novum aedificium Ubaldi transiisse limites veteris paroeciae et in suam paroeciam esse ingressum cum sua ianua, quae ad vetus aedificium duceret: ideoque in suam curam paroecialem. Ubaldi domum transiisse. Quod nobis satis sit indicasse cum agatur de implexa quaestione typographica cuius expositio Lectoribus nostris nullius esset utilitatis.

DEFENSIO PLEBANI. Hic e converso circa incidentem quaestionem animadvertit, appellationem a se interpositam, quamquam ab initio sine mandato factam, ratam habitam fuisse a capitulo per formale capitulare decretum, quo decreto etiam appellatio prosecuta est.

Circa alteram incidentem quaestionem est animadversum, neminem arbitrum voluntarium constitui posse nisi per compromissum partium; compromissum autem in themate penitus deesse, cum ipse Parochus S. Secundi, ut demonstraret, Episcopum statutum esse ut arbitrum, nihil aliud adduxerit, quam quod Canonici, ex publica voce, dixerint se stare velle arbitrio Episcopi: cum e converso ipse debuisset in compromissum convenire et ipsum compromissum nunc exhibere; quod exhibere non poterat, quia nunquam factum fuerat. Compromissum enim in eo consistit, quod litigantes compromittere, idest, simul et invicem poenam promittere soleant si non steterint sententiae arbitri; arbiter autem est iudex libero partium consensu, controversiae terminandae gratia, electus. Cum itaque compromissum desit, frustra invocari iura de arbitris.

Sed ad causam principem quod spectat, affirmabat Capitulum, novam domum extractam esse in horto contermino praesistenti domui Ubaldi, et per hanc praesistentem domum, novam domum suburbio coniungi, quod suburbium est sub cura Plebani: ideoque tamquam partem suburbii ipsius ad suam

Plebaniam pertinere, eo modo quo accessorium pertinet ad principale.

Praeterea ipsum hortum, in quo antea quaedam consurgebat domuncula, fuisse semper habitum sub cura Plebani: facta ideoque hypothesi, eiusmodi hortum iuxta primaevos limites non pertinuisse ad Plebaniam, confusione limitum superveniente, ex praescriptione modo pertinere. Neque deesse praeterea topographica nonnulla indicia, ad ostendendum intra limites Plebaniae novam domum esse extractam, Capitulum affirmabat.

EA QVAE EX OFFICIO SUNT ADIECTA. Ex officio est animadversum, satis constare novam domum esse extractam extra limites Plebaniae ex multis adductis documentis.

Praeterea novum aedificium suam habere peculiarem ianuam in eodem horto: id quidem tanti ponderis esse, ut Ferraris, *Bibi. can.* verbo *Parochia n.* 37, plurium doctorum auctoritate nisus tradat: « quando quis habitat in confinio duarum « ecclesiarum parochialium censetur Parochianus illius in qua « domus *aditum magis frequentatum habet* ».

Neque invocari posse praescriptionem limitum, resistente capite super eo 4, *de Parochiis*, quo sic Urbanus III respondit: « Super eo vero, quod apud vos intelleximus dubitatum, « an quod de finibus et his quae finibus cohaerent, non praescribendis, statutum per canones esse dignoscitur, sit in « paroeciarum limitibus sicut in provincialibus admittendum, « *respondemus, quod bene videtur in utroque servandum, si « fines legitima probatione, vel alias indubitata fide constitit « ecclesiastica ordinatione statutos* ».

Quem textum sic exornat Pirhing *lib. 3, tit. 2ç, § 2*: « An « fines parochiarum praescribi possint? Ad hanc quaestionem « respondetur, sicut fines, seu limites provinciarum et dioecesium secundum iura praescribi nequeunt, ita neque limites « parochiarum et quae finibus cohaerent, unquam praescribi « possunt, prout statuitur in cap. *Super eo 4 de Parochiis...* « Ratio est, ne dioecesium seu provinciarum et parochiarum

« termini confundantur, *c. Quicumque, 4 et 3 seq. causa 16,*
 « *q. 3,* et ne usurpet quis terminos alienos, *c. Inter 6 ead. caus.*
 « *et quaest.* Nam alias, privata cuiusque auctoritate, sublatis
 « antiquis, passim novi limites constituerentur, et tam in iuris-
 « dictione quam in aliis ad publicam auctoritatem pertinenti-
 « bus, frequens daretur occasio incertitudinis et confusionis,
 « ideo termini seu fines huiusmodi, publica auctoritate con-
 « stituti ac distincti, immutabiles esse debent et merito prohi-
 « be n tu r praescribi, Barbosa *in Collectanea loc. cit. n. 2...* ».

Dubia.

I. « An constet de iure appellandi in casu.

« Et quatenus affirmative:

II. « An sententia Episcopi sit confirmanda vel infirmanda
 « in casu ».

RESOLUTIO. Sacra Congregatio Concilii, causa cognita die
 17 augusti 1872, respondere censuit:

Ad I. *Affirmative.*

Ad II. *Sententiam esse confirmandam.*

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Appellationem ab eo interpositam, qui mandatum appel-
 landi a domino non habeat, plenum valorem obtinere posse
 si deinde a domino rata habeatur. Quod enim nomine alieno
 gerimus, mandato aequiparatur si accedat ratihabitio.

II. Maxime yero, si ei, qui appellat, intersit ut appel-
 letur, quod in causa non sit penitus extraneus; cuiusmodi
 est Vicarius Parochus in iis quae pertinent ad iura tempo-
 ralia paroeciae, quamquam hoc onus pertinent ad Rectorem
 principalem.

III. Sine compromisso, quod in pacto consistit, non dari
 voluntarium arbitrum qui ad normam iuris rem definit, neque
 arbitratorem qui ex bono et aequo rem definiat, licet unus
 litigantium iudicem adeat Ordinarium tamquam arbitratorem :

ideoque, compromisso non existente, non posse invocari iura, quae de arbitris sunt constituta.

IV. Limites dioecesium et paroeciarum, auctoritate ecclesiastica semel definitos, non posse privata auctoritate mutari; immo neque praescribi, quoties documenta supersint, quae limites, quinam olim fuerint, satis clare designent.

V. Domum in limite paroeciarum constructam ad eam paroeciam pertinere in cuius territorio sit ianua principalis.¹

EX S. APOSTOLICA POENITENTIARIA

Legimus in praeclaris ephemeridibus Neapolitanis, quibus titulus *La scienza e la fede, fase, mensis iunii 1873*, responsum S. Poenitentiariae quod sequitur.

Cum enim Syndicus Neapolitanus praescripsisset, ut omnia Neapolitana horologia, nonnullis privatis exceptis in indicando meridie regulam sumerent tempus medium Romanum, contingit, ut media nox a vera differat non solum ratione temporis medii, sed etiam ratione diversi meridiani utriusque urbis, adeo ut differentia interdum non leviter superet horae quadrantem.

Hinc Eñius Card. Archiepiscopus a S. Poenitentiaría quae-sivit: « Se, ponendosi mente alle suaccennate circostanze, pos-
« sano i fedeli qui in Napoli per l'adempimento del digiuno
« naturale ed altri obblighi ecclesiastici attenersi agli orologi
« segnanti le ore secondo il tempo medio di Roma, ovvero
« *debbano* seguire quelli che le segnano secondo il tempo vero
« di Napoli ». ²

¹ Confer causam Associationis et emolumentorum funer alium ex S. C. Episc, et Regul., quam habes expositam in vol. IV pag. 598 et seqq.

² Latine sonat: «His rebus consideratis, possunt ne fideles Neapoli in servando naturali ieiunio aliisque Ecclesiae obligationibus, sequi horologia

RESPONSUM. « S. Poenitentiaria, mature perpensis exposi-
 « tis, Rmo in Christo Patri S. R. E. Cardinali Archiepiscopo
 « Neapolitano respondet : *Ad primam partem affirmative, ne-*
 « *gative ad secundam* ».

Datum Romae in S. Poenitentiaria die i 8 iunii 1873.

EX QUO RESPONSO COLLIGES:

I. Publicis horologiis signantibus tempus medium (quod in parte anni praecedit tempus verum, alia anni parte subsequitur) quamquam non desint privata horologia quae tempus verum signent, fideles sequi debere, causa ieiunii naturalis et ecclesiastici aliorumque Ecclesiae officiorum, publica horologia licet tempus verum non signent.

II. Haec locum quoque habere si tempus medium signent non proprii meridiani sed alieni, quamquam hoc tempus magis discrepet a tempore vero.

III. In temporis enim designatione eam regulam Ecclesia sequitur, quae omnia hominum negotia in singulis locis publice dirigit. ¹ "

horas indicanda iuxta tempus medium Romanum, an potius ea horologia sequi debeant, quae verum tempus Neapolitanum signant » ?

¹ Propositus casus in mentem mihi revocat alterum huius generis propositum S. Congregationi SS. Rituum in quadam causa *Missionis poli arctici*, quam habes in *Vol. III pag. 602 et seq.* In ea quaerebatur: « an « ecclesiastici viri, qui regiones incolunt ultra circulum polarem positas, « ubi tempore aestivo per plures hebdomadas sol nunquam occidit, nec « vicissim per plures hebdomadas hyemali tempore oritur, in divinis per- « solvendis laudibus sequi possint meridianum romanum ». S. RR. Con- « gregatio die 6 Februarii 1858 respondit: *Iuxta votum astronomi Patris Secchi*. Huius clarissimi astronomi opinio ad hoc reducitur, ut retenta distributione horarum iuxta romanam methodum, determinari deberet meridies per transitum solis in meridiano locali; quod si tempus medium sequi placeret, adiaci deberet consueta aequatio temporis medii. Transitus autem solis per meridianum semper dignosci potest, tempore aestivo per maximam eiusdem solis altitudinem, hyemali vero tempore ex maiori crepusculorum claritate, vel etiam melius ex stellarum observatione; namque nullis est incolatus locus, neque stabilis incolatus esse potest locus intra circulum polarem, in quo aliquis uti non possit hoc medio ad determinandum localem meridiem.

LITTERAE APOSTOLICAE.

Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Domini Pii divina Providentia Papae IX Constitutio super Vicariis capitularibus nec non electis et nominatis ad sedes episcopales vacantes.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

« Romanus Pontifex, pro munere sibi divinitus collato regendi ac gubernandi universam Christi Ecclesiam, non solum SS, Canonum observantiam urgere, sed etiam illorum certum et authenticum sensum declarare satagit, si quando quidpiam dubitationis in aliquo occurrat, ne diversis interpretationibus materia praebeatur, atque inde ecclesiasticae disciplinae unitas rumpatur, cum magno ecclesiastici regiminis detrimento.

« Sane iuxta antiquam ecclesiae disciplinam, sede episcopali vacante, dioecesis administratio ad Capitulum cathedralis ecclesiae devolvitur; quod olim per se ipsum dioecesim, toto tempore, quo sedes vacabat, administrare poterat, vel uni aut pluribus dioecesim administrandam committere, libera eidem relicta potestate deputatos eligendi, eisque delegatam iurisdictionem, sive quoad usum, sive quoad tempus arctandi, et constringendi.

« At vero Concilii Tridentini Patres animadvertentes gravissima, quae passim oriebantur incommoda ex administratione viduatae ecclesiae coetui personarum diversi fere ingenii concredita, ad ea vitanda sapienter decreverunt: ut «Capitulum, « sede vacante, officialem seu Vicarium, infra octo dies post « mortem Episcopi, constituere, vel existentem confirmare « omnino teneatur, qui saltem in iure canonico sit doctor, vel « licentiatus, vel alias quantum fieri poterit idoneus. Si secus « factum fuerit ad Metropolitanum deputatio huiusmodi devol-

« vatur, et si ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta,
« Capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit, tunc anti-
« quior Episcopus ex suffraganeis in Metropolitana, et pro-
« pinquior Episcopus in exempta, Vicarium possit consti-
« tuere ». ¹

« Huiusmodi vero Decretum varie interpretati sunt privati
canonicarum rerum scriptores. Quidam enim censuerunt posse
Capitulum in constituendo Vicario aliquam iurisdictionis par-
tem sibi reservare; alii putaverunt fas esse Capitulo ad certum
tempus Vicarium deputare; nec defuerunt qui arbitrati sunt,
licere Capitulo Vicarium pro arbitrio remove, et alium
substituere.

« Recensitae scriptorum sententiae a nonnullis Capitulis
libenter exceptae sunt: quo factum est, ut in hac re tam
magni momenti disciplinae uniformitas deficeret, et Tridenti-
num Decretum aptatum finem plene non attingeret. Quamvis
autem SS. Urbis Congregationes has sententias, suis responsis
in casibus occurrentibus, pluries reprobaverint, ita ut ex earum
responsis manifeste appareat quae fuerit mens Patrum Tri-
dentinorum in edendo Decreto superius relato; attamen cum
nondum omnia ubique ad eam mentem exigi videamus, ad
submovendam prorsus quamlibet dubitationis causam vel obten-
tum, iisdem responsis et declarationibus Apostolicae auctoritatis
robur adiiciendum censemus. Quocirca motu proprio, ac certa
scientia, et matura deliberatione Nostris deque Apostolicae
Potestatis plenitudine declaramus et decernimus: totam ordi-
nariam Episcopi iurisdictionem, quae vacua sede Episcopali ad
Capitulum venerat, ad Vicarium ab ipso rite constitutum omnino
transire; nec ullam huius iurisdictionis partem posse Capitu-
lum sibi reservare, neque posse ad certum et definitum tempus
Vicarium constituere multoque minus remove, sed eum in
officio permanere quousque novus Episcopus Litteras Apo-
stolicas, de collato sibi Episcopatu, Capitulo, iuxta Bonifacii VIII

¹ Sess. 24, cap. 16, *De Reform.*

Praedecessoris Nostri Constitutionem,¹ vel Capitulo deficiente, ei exhibuerit, qui, ad normam SS. Canonum, vel ex speciali S. Sedis dispositione, vacantem dioecesim administrat, vel eiusdem Administratorem, seu Vicarium deputat.

« Quamobrem pro nullis habendae sunt limitationes, seu quoad iurisdictionem, seu quoad tempus adiectae a Capitulo electioni Vicarii Capitularis, qui idcirco, iis non obstantibus, officium semel sibi rite collatum, toto tempore, quo sedes Episcopalis vacua fuerit, totamque ordinariam iurisdictionem Episcopalem libere et valide exercere perget, donec novus Episcopus Apostolicas canonicae suae institutionis Litteras, ut diximus, exhibeat.

« Hac autem occasione declaramus etiam, et decernimus ea, quae a Gregorio X decessore Nostro in Concilio Lugdunensi 2° de electis a Capitulis, constituta sunt² comprehendere etiam nominatos, et praesentatos a supremis publicarum rerum moderatoribus, sive imperatores sint, sive reges, sive duces, vel praesides, et quomodocumque nuncupentur, qui ex S. Sedis concessione, seu privilegio, iure gaudent nominandi, et praesentandi ad sedes Episcopales in suis respectivis ditio-nibus vacantes, abolentes idcirco, cassantes, et penitus annullantes usum, seu potius abusum sub quovis titulo, vel praetento et asserto privilegio, quaesito colore, et quacumque causa, licet speciali et expressa mentione digna, in quibusdam regnis seu regionibus praesertim longinquis invecum, quo Capitulum ecclesiae cathedralis vacantis obsequens invitationi seu mandato, licet verbis deprecatoriis concepto, supremae civilis potestatis concedere et transferre praesumit, ac de facto concedit et transfert in nominatum et praesentatum ad eamdem ecclesiam illius curam, regimen et administrationem, eamque nominatus et praesentatus sub nomine Provisoris, Vicarii generalis, aliove nomine gerendam suscipit ante exhi-

¹ **Extravag. Iniunctae de electione inter comm.**

² **Cap. Avaritiae de Electione in 6.**

bitionem Litterarum Apostolicarum, uti superius dictum est, de more faciendam, remoto proinde Vicario capitulari, qui ex iuris dispositione toto tempore vacationis ecclesiae eam administrare, ac regere debet. Confirmantes autem alia etiam decessorum Nostrorum, ut praesertim sa. me. Pii VII Decreta et dispositiones, declaramus et decernimus, ut si interea Vicarius capitularis decesserit, aut sponte sua muneri renuntiaverit, aut ex alia causa officium ipsum legitime vacaverit, tunc Capitulum, vel Capitulo deficiente, qui potestatem habet deputandi vacantis ecclesiae administratorem, seu Vicarium, novum quidem Vicarium, vel administratorem eligat, nunquam vero electum in Episcopum a Capitulis, aut a laica potestate nominatum seu praesentatum ad dictam ecclesiam vacantem, cuius electionem ac deputationem, si eam Capitulum, vel alius, uti supra, peragere praesumpserit, cassamus, annullamus, et omnino irritam declaramus.

« Confidimus autem Dignitates, et Canonicos cathedralium ecclesiarum vacantium, ac illos qui, deficientibus Capitulis, Vicarios députant, aut vacantes ecclesias legitime administrant, plene exequenturos quae hisce Nostris Litteris declarata et decreta sunt ; ubi vero, quod Deus avertat, ea exequi detrectaverint, ac concedere et transferre in nominatum et praesentatum ad eandem ecclesiam eius curam, regimen et administrationem sub quovis titulo, nomine, quaesito colore ausi fuerit, praeter nullitatem iam decretam praedictae concessionis et translationi praefatos Canonicos ac Dignitates excommunicationis maioris, nec non privationis fructuum ecclesiasticorum Beneficiorum quorumcumque, aliorumque reddituum ecclesiasticorum per eos respective obtentorum, similiter eo ipso incurrendis poenis innodamus, et innodatus fore decernimus, et declaramus; ipsarumque poenarum absolutionem seu relaxationem Nobis et Romano Pontifici pro tempore existenti dumtaxat specialiter reservamus.

« In easdem poenas pariter reservatas ipso facto incurrunt nominati, et praesentati ad vacantes ecclesias, qui earum curam,

regimen et administrationem suscipere audent ex concessione, et translatione a Dignitatibus et Canonicis aliisque, de quibus supra, in eos peractam, nec non ii, qui praemissis paruerint, vel auxilium, consilium aut favorem praestiterint; cuiusque status, conditionis, praeeminentiae et dignitatis fuerint.

« Praeterea nominatos, et praesentatos iure, quod eis per nominationem et praesentationem forte quaesitum fuerit, decernimus eo ipso privatos.

« Si vero aliqui ex praedictis Episcopali caractere sitit insignati in poenam suspensionis ab exercitio Pontificalium, et interdicti ab ingressu Ecclesiae ipso facto, absque ulla declaratione incidunt, S. Sedi pariter reservatam.¹

« Insuper quaecumque a sic nominatis et praesentatis in administratione vacantium ecclesiarum intrusis fiant, mandentur, decernantur et ordinentur cum omnibus et singulis inde quovis modo sequutis, et quomodocumque sequuturis omnino nulla, invalida, inania, irrita, et a non habentibus potestatem damnabiliter attentata, et de facto praesumpta, nulliusque valoris, momenti et efficaciae esse, et perpetuo fore tenore praesentium declaramus et decernimus, illaque damnamus et reprobamus.

« Haec volumus, statuimus, ac mandamus, decernentes has Nostras Litteras, et omnia in eis contenta nullo unquam tempore a nemine cuiusque conditionis, et dignitatis etiam Imperialis et Regiae, sub quovis titulo, quaesito colore, ac praetenso et asserto privilegio, quod si forte sit cassamus et annullamus, infringi, impugnari, vel in controversiam revocari posse, sed semper firmas et efficaces existere et fore, suosque plenarios, et integros effectus semper sortiri et obtinere debere. Non obstantibus Apostolicis generalibus vel specialibus Constitutionibus et ordinationibus, ac Nostris et Cancellariae Apo-

¹ **Hic obiter nota, eiusmodi censuras specialiter reservatas, adiiiciendas esse Constitutioni, Apostolicae Sedis, sub eo censurarum censu, quas R. Pontifex sibi speciali modo relaxandas reservavit (Nota redactoris ephemeridum).**

stolicae regulis, praesertim *de iure quaesito noti tollendo*, caeterisque etiam speciali mentione dignis contrariis quibuscumque.

« Volumus autem, ut facta harum litterarum publicatione per affixionem transumptorum ad valvas Basilicarum Urbis, omnes ubique fideles, ad quos spectat, qui quomodocumque noverint eas, prout dictum est, Romae fuisse promulgatas, ad earum exequutionem perinde obstringantur, ac si personaliter singulis notificatae fuissent.

« Volumus pariter, ut earundem praesentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis manu tamen alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quae haberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae.

« Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum declarationis, decisionis, annulationis, irritationis, statuti, praecepti, mandati et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis vero hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

« Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo septuagesimo tertio, quinto kalendas Septembris Pontificatus nostri anno vigesimo octavo».

F. Card. ASQUINIUS.

G. GORI, *Subdatarius*.

VISA

DE CURIA I. DE AQUILA E VICECOMITIBUS.

L. & P.

I. CUGNONIUS.

Reg. in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini millesimo octingentesimo septuagesimo tertio die vero v mensis octobris indictione I. Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris et D. N. D. Pii

divina Providentia Papae IX. Anno xxviii supradictae Litterae Apostolicae affixae et publicatae fuerunt ad valvas Basilicarum maiorum Urbis per me Vincentium Benaglia Apostolicum cursorem.

PHILIPPUS OSSANI, *Magister cursorum.*

EX S. CONGR. SUPER DISCIPLINA REGULARI

EX AUDIENTIA SS.MI

DECRETUM.

5. *Congregatio super disciplina
regolari n. 160390.*

Die 5 augusti 1872.

« Ad aerumnas quibus Ordines Regulares *suppressionis* causa affecti sunt, impedimenta quoque commercii Superiores inter ac subditos accesserunt. Quandoquidem ad Regulares Provincias *filiationis* iure pertinent et advenae, quibus necesse fuit in patrios lares vel dissitas oras, cum de claustris exturbarentur, concedere. Moderatoribus ergo Provinciarum, quo modo illis invigilarent, ipsosque regerent, difficillimum, ni forsan impossibile evasis, cum lamentabili disciplinae regularis iactura. Sartis proinde tectisque iuribus Provinciae in suos cuique alumnos quaesitis (ac praesertim in eos omnes et singulos, si et quando Provinciae Antistiti visum fuerit, ad claustra, vel aedes in ipsa Provincia *filiationis* pro regulari communi observantia, *suppressione* perdurante, accommodatas, revocandi) Sacra Congregatio super Disciplina Regulari decrevit, ut universi omnes Religiosi, cuiuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis, Instituti, cuiuscumque gradus aut conditionis professi, quamdiu propter hodiernas, ut inuimus, circumstat!

tías, extra Regularis Provinciae fines, sive domi, sive alibi degere illos contigerit, inspectioni et iurisdictioni subiiciantur territorialis Provincialis, qui de ipsorum moribus et consuetudine quotannis, et quandocumque rogatus, respectivo Provinciali referat, eosque delegata ac plena potestate in officio contineat. At si vel ipse Regularis Provinciae Moderator, ob allatas causas, extra eiusdem territorium versari praesumpserit, munere privetur, et ei qui Provinciam sui domicilii moderatur subsit, illamque de alio praeside maiores Ordinis Antistites provideant. Quod autem de praepositis provinciarum earumque alumni, idipsum de Abbatibus, Prioribus, Monachis, Conversis, eorumque Provinciis, Monasteriis, utcumque exemptis, Sacra Congregatio decrevit; interdicta cuique ea quae statuuntur, si dubium exoriatur, pro libito interpretandi facultate; sed in singulis casibus ad ipsam S. Congregationem esse recurrendum. Quibus SSmo D. N. Pio Papae IX per infrascriptum eiusdem S. Congregationis Secretarium relatis, Sanctitas Sua probavit, atque ab omnibus, quos interest, in virtute S. Obedientiae servari mandavit. Constitutionibus, Ordinationibus Apostolicis, aliisque contrariis, etiam speciali atque individua mentione dignis, minime obstantibus ».

Datum Romae, die, mense et anno quibus supra.

F. Card. ASQUINIUS.

F. L. DE FALLOUX, *Secretarius.*

EX AUDIENTIA SS.MI

DECRETUM.

S. *Congregatio super disciplina
regulari n. 160391.*

Die 5 augusti 1872.

« Cum violenta manu de claustris pellerentur per italicas late ditiones coenobitae, SSmus D. N. Pius Papa IX paterna illis charitate occurrit, et datis e S. Poenitentiaria litteris, aut

facta Superioribus Generalibus singulariter legitima potestate, plurimis eos privilegiis, exemptionibus, facultatibus providit, ut, quamdiu in saeculo commorari dura illos necessitas compulisset, temporalis vitae subsidia facilius sibi compararent, nec sanctae vocationis spiritum exstinguerent. Interim vero Regularium Ordinum Antistites, monitis eiusdem S. Poenitentiariae obtemperantes, in praeservata aut redempta coenobia, vel in conductas emptasve domos dispersos sensim congregare subditos adnitebantur. Attamen contigit, ut in aliquibus Provinciis nonnulli Religiosi Viri, probatae ceterum conversationis et vitae, Praelatorum suorum iussa neglexerint; et S. Poenitentiariae, quae autumant manere sibi, privilegiis fulti, ad regularem quam professi solemniter sunt observantiam in praedictis domibus resumendam acciti, restiterint. Siquidem eos piget adeptam in saeculo libertatem amittere, aut modicae fidei haesitantes formidine, manum Domini super Ecclesiam suam putant fore abbreviatam. Quibus Sanctitati Suae per infrascriptum S. Congregationis super Disciplina Regulari Secretarium relatis, Antistites Ordinum, quibus memoratas domos instaurare Deo miserante factum est, maximis iussis SSmus Dominus efferri praeconiis, eosque hortari, ut in delectu Religiosorum prùdenti utantur consilio, solliciti servare unitatem in vinculo pacis; ut volentes ad Sancti Fundatoris spiritum verbo et exemplo revocare impensius contendant; et absque legitima ac rationabili causa (a Nobis probanda) renuentes, graviter admoneant, cuius iudicii rei fiant. Noverint insuper isti, et generatim omnes ac singuli, qui debitam Superioribus Regularibus observantiam et obedientiam servare, praestare omiserint, eos omni quavis exemptione, gratia, privilegiis, facultatibus, sive datis a S. Poenitentiariae litteris, sive peculiaribus Sanctitatis Suae atque Apostolicae Sedis rescriptis, ultro concessis, vel obtentis, ipso facto privari; utpote huius Decreti auctoritate destituuntur et privantur. Neque enim congruit, nec expedit Apostolicae Sedis ditari muneribus, qui non Ecclesiae, uti se sponte dicaverant, honori, a suis malunt

vivere commodis. Omnibus itaque cuiuscumque Ordinis aut Congregationis Regularis Praesidibus, huius Decreti, quos attinet, certiores illico reddere, eisque plenam executionem fideliter curare, in virtute S. Obedientiae mandamus ».

Datum Romae, die, mense et anno quibus supra.

F. Card. ASQUINIUS.

F. L. DE FALLOUX, *Secretarius.*

EX AUDIENTIA SS.MI

DECRETUM.

5. *Congregatio super disciplina
regulari n. 160392.*

Die 5 augusti 1872.

« Regularium Ordinum Alumni, per *civilem suppressionem* de claustris eiecti, domicilium sibi, ubicumque pro singulorum adiunctis licuit, statuerunt; ibique fidelibus populis et sacra obeuntes ministeria prosunt, et pia conversatione proficiunt. At nonnulli ipsorum, levitate forsan animi atque inconstantia propositi, intemperanti quoque commoditatum desiderio, hac illae omnes fere Italiae peragrant provincias, in exteras usque regiones migrant redeuntque; vix ulla erga Superiores Regulares observantia, nulla prorsus Ordinariis locorum, qui eos ignorant, obedientia. Ad corripiendam igitur et coercendam talem vagandi libidinem S. Congregatio super Disciplina Regulari statuit atque decrevit, ut quicumque Regularium in sacris ordinibus constitutus, infra sex menses hinc elabendus, in una quavis dioecesi, de licentia Ordinarii cum Apostolica Sede gratiam et communionem habentis, sedem non posuerint - unde nisi ob probatam causam, et facta sibi in scriptis ad congruum tempus tum ab ipso Ordinario, tum a Superiore Regulari discedendi facultate, abesse minime audeat - is a

divinis suspensus ad beneplacitum huius S. Congregationis existat; gravioribus, etiam poenis pro delinquentis ratione servatis. Quibus SSmo D. N. Pio Papae IX per infrascriptum eiusdem S. Congregationis Secretarium relatis, Sanctitas Sua probavit ea, et confirmavit. Omnibus itaque Superioribus Generalibus in virtute S. Obedientiae mandamus eiusmodi Religiosos vagos, incerti atque instabilis loci, requirere, atque ad formam huius Decreti convenire, ut adipiscantur, et adepti iuxta canonicas sanctiones domicilii exhibeant praefinito tempore testimonium. Quod si, absque Superiorum suorum licentia, extra fines Italiae, vel etiam in transmarinas oras quis porrexerit, eum S. Congregatio apostatis accensendum esse decrevit ».

Datum Romae, die, mense et anno quibus supra.

F. Card. ASQUINIUS.

F. L. DE FALLOUX, *Secretarius.*

EPISTOLA CIRCULARIS

AD SUPERIORES ORDINUM.

S. Congregatio super disciplina
regolari n. 160299.

Die 28 iunii 1872.

Revmo Padre,

« L'anormale condizione fatta agli Ordini Religiosi in Italia a motivo della soppressione civile, rende ognora più difficile ai Superiori de' medesimi l'adempimento del grave loro officio. Quindi è che per sostenerne l'autorità e coadiuvarne lo zelo, questa S. Congregazione sulla Disciplina Regolare non cesserà, in quanto lé si appartiene, di adoperare

ogni studio, affinché possano, ovunque se ne manifesti il bisogno, recare un pronto ed efficace rimedio. Avutesi perciò a calcolo le Relazioni dai medesimi Superiori presentate a tenore della Lettera Circolare del 16 febbraio p. p. parve innanzi tutto necessario di separare dalle Religiose Famiglie quelle disgraziate individualità, che, perduto lo spirito di vocazione ed il santo timor di Dio, anziché profittare della tribolazione per emendarsi, ne usarono per emancipare senza ritegno detestabili passioni. Fatti costoro indegni di appartenere al sacro ceto che disonorano, e mantenere il nome dell' Istituto del quale ripudiarono lo spirito; e pel dispregio di ogni ammonimento qualificandosi incorreggibili, sono pure indegni di quei riguardi che la S. Sede prescrive, onde ottenere la respicenza dei colpevoli prima che sia pronunciata contro di loro la sentenza di espulsione. Laonde questa S. Congregazione secondando la richiesta di alcuni Superiori Generali, e il voto de' suoi Consultori, implorò dalla Santità di Nostro Signore le opportune facoltà, in virtù delle quali ha risoluto di procedere sommariamente alla espulsione esemplare di siffatti claustrali, e derogando alla prassi, ed alle formalità stabilite dalle Costituzioni Apostoliche, mantenerne a carico degli espulsi con tutto rigore gli effetti. Nel comunicare a V. P. questa risoluzione, mi riservo darle istruzioni in proposito; e intanto le commetto di renderne consapevole la sua Religiosa Famiglia e congregata e dispersa, per salutare avviso di quelli che volgessero sul pendio di scandalosi esempi; e più a conforto dei moltissimi probi ed edificanti, i quali tra le sciagure della soppressione dovettero fin qui noverare X impune consorzio dei falsi fratelli. E prego Iddio che la prosperi sempre ».

Al piacere di V. P.

Roma, 28 giugno 1872.

F. Card. ASQUINI.

F. L. DE FALLOUX, *Segretario.*

EPISTOLA CIRCULARIS

AD SUPERIORES ORDINUM.

5. *Congregatio super disciplina
regolari n. 160393.*

Die 10 augusti 1872.

Revmo Padre,

« Questa S. Congregazione sulla Disciplina Regolare le rimette alcuni esemplari di Decreti emanati sotto il giorno 5 agosto corrente - n. 160390, 160391, 160392 - la esecuzione dei quali, per la parte che le concerne, è confidata alla Paternità Vostra. Ed in argomento al Decreto distinto col n. 160390 conviene osservare, che la S. Congregazione non volle farvi parola circa la destinazione de' Superiori speciali da surrogarsi ai Superiori locali, che, attesa la perdita dei Monasteri e Conventi, non hanno più giurisdizione sulle disciolte Comunità. Imperciocché le circostanze dei singoli Istituti diversificando con l'indole degl'Istituti medesimi e variando a seconda dai luoghi ove i Religiosi sparpagliati dimorano, non si stimò prudente di prescrivere un sistema e metodo uniforme. Ciò nondimeno la medesima S. Congregazione vuole e comanda, che nel modo più acconcio a ciascun Istituto, sian deputati Superiori nelle singole città o circondari, dove presero o prenderanno stanza Religiosi isolati; distintamente da quelli che presiedono a case dove alcuni Religiosi vivono insieme a norma delle istruzioni della S. Penitenzieria. I quali Superiori dovranno scegliersi dal P. Provinciale e suo Definitorio (ovvero dalla Curia Generalizia in quegl'Istituti che non si estendono o dividono in province) e la scelta dovrà cadere fra quei Religiosi che hanno domicilio in quella tale città, o in quel tale circondario. Che se mai di quelli veruno godesse l'intera fiducia de' Superiori, adotteranno questi altro

espedito che conduca al medesimo fine, ed è di costituire un Superiore immediato che sorvegli, governi, corregga e conforti i vari gruppi di Religiosi che vivono dispersi nel secolo. A lui presteranno questi l'obbedienza che al Superiore locale è dovuta, ed egli ne adempirà conforme alle circostanze con prudente zelo e paterna carità l'ufficio. Mantengasi per di lui mezzo la comunicazione fra il P. Provinciale, e, pel caso di sopra contemplato, il P. Generale. Abbia inoltre relazione frequente coll'Ordinario del luogo, fomentando l'armonia nell'esercizio delle reciproche attribuzioni; ed insorgendo dubbio sulla competenza di giurisdizione, nulla risolva senza averne chiesto ed ottenuto istruzioni dai Superiori maggiori. Ed egli sia amovibile a beneplacito dell'autorità che lo costituì. Come della esecuzione dei mentovati Decreti, così della osservanza di queste disposizioni si fa responsabile la P. V. la quale si compiacerà di dare a questa S. Congregazione discarico del suo operato.

« Ed in questa congiuntura si nota con rincrescimento che la Circolare della S. Congregazione - **28** giugno p. p. n. **160299**- sia comparsa nelle pubbliche gazzette; né altrimenti, che per indiscrezione taluno fra quelli cui fu indirizzata.

« Il Signore Iddio la prosperi sempre ».

Al piacere di V. P.

Roma **20** agosto **1872**.

F. Card. **ASQUINI**.

F. L. DE FALLOUX, *Segretario*.

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

NULLITATIS DECRETI

Die 11 maii 1872.

Piger, praesentem causam referre ; sed ea aliquod exemplum exhibet, quo ad normam ss. canonum contra miserimos Beneficiarios turpiter et scandalose viventes procedi possit.

Compendium facti. Titius anno 1863 Archipresbyteratum, adnexam habentem animarum curam, obtinuit in quadam ecclesia rurali s. Mariae in itala dioecesi N.

Possessione capta, domi suscepit, uti famulam, suspectam mulierem. Hac deinde nuptui tradita, aliam iuvenem mulierem famulae officio accepit, quae paucis post mensibus ventrem tulit. Hinc iampridem orta suspicio in Titium adeo crevit, ut bonam amiserit famam. Hic tam ab amicis, quam ab Ordinario admonitus, ut eam illico dimitteret, post non breve tempus dimisit.

Nihilominus tertiam mulierem famulam accepit triginta annos natam, cuius vir detinebatur triremibus crimine furti damnatus. Omnium fere oculi in hanc conversi erant quae uti meretrix habebatur. At cum tractu temporis eo pervenerit feminae inhonestas, ut ea in Parochi famulatu tolerari haud posset, nonnulli paroeciani ad Vicarium Capitularem rem retulerunt, ut tanto malo occurreret, Parochum adigens ad eiusmodi mulierem expellendam, quin tamen aliquid contra eiusdem Parochi mores dixerint.

Hisce habitis, Vicarius Capitularis eum semel atque iterum admonuit, ut eiusmodi feminam dimitteret; eidem autem haud obtemperante sed tergiversanti, die **19 iunii, 2 septembris 1868**

et **15** februarii **1869**, monitoria rite data sunt ea de causa, ut a famulatu eam mulierem dimitteret et a domo paroeciali arceret intra dies quindecim « a praesenti intimatione computandos sub poena suspensionis ab officio paroeciali si huic « praeepto quod adstantibus testimoniis tibi intimatur, non « pareas ».

Hisce datis monitionibus, nulla obedientiae indicia dedit Parochus. Quare Vicarius Capitularis die **23** februarii **1869** mandavit, ut Cancellarius conficeret processum seu accersiret tres testes patresfamilias eius paroeciae nec non alios, quos iidem testes indicarent.

Cancellarius haec executioni mandavit, atque ex testibus examinatis atque iuratis satis constitis, turpe commercium Titii cum dictis famulabus. Quare rebus perpensis die **11** maii **1869** Vicarius Capitularis haec decrevit: « Suspendimus per annos quinque a notitia praesentis Decreti Archiepiscoporum Titium ab officio Parochi s. Mariae, eum prius a praesenti die omni spirituali iurisdictione in populum eius paroeciae, nec non omni iure ad percipiendum redditus paroeciales sive certi sive incerti fuerint, atque usu domus paroecialis, a qua illico et immediate migrare debet, sic etiam a quavis domo intra regionem eiusdem paroeciae. Praeterea dicimus et decernimus eiusmodi suspensionem et privationem duraturam esse dictum quinque annorum tempus, nobis seu Ordinario pro tempore reservantes potestatem eas protrahendi ad omnem eius vitam, si idem Titius ad bonam frugem rectamque rationem vivendi non redeat. Eundem denique suspendimus a Missae celebratione usque dum nobis non ostenderit a domo paroeciali discessisse et a toto paroeciali Territorio, atque a muliere *N.* se separasse, ita ut cum eadem omnem interceperit relationem, atque per decem dies spiritualibus exercitii vacasse ».

Edito atque indicto huiusmodi Decreto, Parochus illico die **25** maii protestatus est: « contra irreguläre et iniustum Decretum editum a Vicario Capitulari die *i i* maii in eius

« damnum ob calumnias a nonnullis malevolis accusatoribus ». Declaravit tamen in eodem actu « se ex solo venerationis et « obsequii sensu erga Ecclesiae auctoritatem dimissurum esse « a famulatu dictam mulierem, adiecta promissione eam iugiter « evitandi, seque obsecuturum Decreto vacandi decem dies « spiritualibus exercitiis eo loco et tempore quae Vicarius « Capitularis esset indicaturus ».

Hac facta protestatione ad Metropolitanam Curiam se convertit, ut Decretum revocaret aut saltem reformaret. Atque plurium paroecianorum testimonia sibi utilia protulit: quibus addidit quae a duobus civilibus Syndicis nec non a Parochis vicinioribus aliisque data fuerunt testimonia de eius laudabili vitae ratione deque bonis moribus. Sed tamen hisce opposita sunt per Curiam Vicarii Capitularis nonnulla contraria testimonia Laicorum, Presbyterorum et Parochorum, quibus Titii honestas in discrimen adducebatur.

Vicarius Generalis Curiae Metropolitanae, consideratis omnibus actis Curiae Episcopalis, audito eodem Titio eiusque defensione, sententiam dixit suis omnibus stipatam motivis, quae sic concludebatur: « Archipresbyterum Titium male « appellasse a Decreto diei **11** maii a Vicario Capitulari *N.* « lato, eundemque Vicarium Capitularem iuste declarasse « criminis culpam; neque in danda poena excessisse, ideoque, « reiecta appellationis instantia, confirmavimus et confirmamus « dictum Decretum diei **11** maii iubentes, facta intimatione « huius sententiae, idem Decretum executioni mandari pleno « suo tenore et forma, condemnantes etiam Archipresbyterum « Titium ad impensas praesentis iudicii ».

Post eiusmodi sententiam illico ad S. Sedem appellavit Titius, atque appellatione delata ad S. C. C. rescriptum de more est *Vicario Capitulari pro informatione, audito in scriptis Promotore Fiscali, transmissa processu, aliisque documentis ad rem facientibus*. Habito processu et voto Promotoris Fiscalis, qui adhaesit sententiae Vicarii Capitularis, die 27 novembris Decretum in Secretaria S. C. C. prodiit per consueta verba,

ponatur in folio, quibus significatur causae restrictum esse scribendum et causa dirimenda proponatur in plena Congregatione. Parochus autem causidicum in sui defensionem Romae constituit.

Disceptatio synoptica.

Defensio Parochi Archipresbyteri. Orator prolixè contendit irritum declarari debere latum Decretum; contendebat etiam ad validitatem eiusdem Decreti requiri **1°** ut nomina et dicta accusandum vel testium Parocho, reo inquisito, publicata fuissent: **2°** ut ostenderetur praecessisse publicam malam famam: **3°** ut concessa esset defensio Parocho accusato.

Ad haec demonstranda allegabat cap. *Qualiter 24 de Accusationibus*, ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III in quo de processu solemni instituendo, praesertim contra Ecclesiae Praelatos, Pontifex statuens, inter cetera haec voluit observanda: « Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit
« infamatus, ut iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo
« dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubi-
« tationis scrupulo ad inquirendum et puniendum eius exces-
« sus, non ex odii fomite, sed charitatis procedatur affectu;
« quatenus si fuerit gravis excessus, etsi non degradetur ab
« ordine, ab administratione tamen moveatur omnino: quod
« est secundum sententiam Evangelicam a vilicatione villicum
« amoveri, qui non potest vilicationis * suae dignam reddere
« rationem. *Debet igitur esse praesens is contra quem facienda
« est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit, et expo-
« nenda sunt ei illa capitula de quibus fuerit inquirendum, ut
« facultatem habeat defendendi seipsum, et non solum dicta, sed
« etiam nomina ipsa testium sunt ei (ut quid et a quo sit dictum
« appareat) publicanda, nec non exceptiones et replicationes
« legitimae admittendae, ne per suppressionem nominum, infa-
« mandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum*

« *audacia praebeatur. Ad corrigendos itaque subditorum mores*
 « *tanto diligentius debet Praelahts assurgere, quanto damnabilius*
 « *eorum ofensas desereret incorrectas. Contra quos ut de notoriis*
 « *excessibus taceatur, etsi tribus modis possit procedi, per accu-*
 « *sationem videlicet, denunciationem, et inquisitionem ipsorum;*
 « *ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ni forte per*
 « *leve compendium, ad grave dispendium veniatur : sicut accu-*
 « *sationem légitima debet praecedere inscriptio, sic et denuncia-*
 « *tionem charitativa monitio, et inquisitionem clamosa insinuatio*
 « *praevenire • illo semper adhibito moderamine ut iuxta formam*
 « *iudicii, sententiae quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem*
 « *circa regulares personas non credimus usquequaque servandum,*
 « *quae (cum causa requirit) facilius et liberius a suis possint*
 « *administrationibus amoveri ».*

Porro Orator contendit, in tota actorum serie, quam Vicarius Capitularis S. Congregationi Concilii exhibuit, nullum esse vestigium de huiusmodi nominum, dictorumque testium seu accusatorum publicatione vel defensione Parocho concessa.

Cum autem in processu, qui instituitur per inquisitionem debeat praecedere publica diffamatio iuxta ea allegati capitis verba, *debet... inquisitionem clamosa insinuatio praevenire ;* asseruit Orator, diffamationem haud praecessisse inquisitionem, quandoquidem ipsimet denunciatores in suis querelis scripserat : « se tamen longe esse Parocho insimulando pravorum
 « morum, qui Parochus sub quovis alio respectu summa com-
 « mendatione esset dignus, se queri tantum de eius pertinacia
 « in tenenda domi famula N. ».

Quod si iidem denunciatores, vocati uti testes, aliter deposuerunt in iudicio, respuendos esse inquebat, cum sibi contradicerent; eo magis quod omnium paroecianorum opinione ipsi essent detractores, mendaces, irreligiosi, criminosi. Praeterea eorum testimonia everti tum ex amplissimo testimonio quatuor Parochorum circumstantium, quo honestas bonique Archipresbyteri mores commendabantur; tum ex testimonio plurimo-

rum paroecianorum, aliquorum Syndicorum, qui eius honestati uno veluti ore plauserunt.

Hinc declarandam esse Decreti nullitatem, locumque esse reintegratiōni ad paroeciam, restitutiōni fructuum et refectiōni expensarum et damnorum ut in quadam *Ianuen. Absolutiōnis* die 10 iunii 1848, coram S. C. C. agitata.

DEFENSIO DECRETI SEU SENTENTIAE CURIAE METROPOLITANAE.
Animadversum est, rationem procedendi in eiusmodi iudiciis contra Clericos concubinarius gradus admittere iuxta praescriptionem Tridentini Concilii *cap. 14, sess. 23 de Refor.*¹

¹ Sancta Tridentina Synodus sic constituit in *cap. 14 Sess. 25 de Refor.* « Quam turpe ac Clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum in impudicitiae sordibus immundoque concubinato versari, satis res ipsa communi fidelium omnium offensione summoque clericalis militiae dedecore testatur. Ut igitur ad eam quam decet continentiam ac vitae integritatem ministri ecclesiae revocentur, populusque hinc eos magis discat revereri, quo illos vita honestiores cognoverit: prohibet sancta Synodus quibuscumque Clericis, ne concubinas aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extra detinere, aut cum iis ullam consuetudinem, habere audeant; alioquin poenis a sacris canonibus vel statutis ecclesiarum impositis puniantur. Quod si a superioribus moniti ab iis se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obventionum ac proventuum Beneficiorum suorum quorumcumque et pensionum ipso facto sint privati, quae fabricae ecclesiae aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur. Sin vero in delicto eodem cum eadem vel alia femina perseverantes secundae monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes, ac proventus Suorum Beneficiorum et pensiones eo ipso amittant, qui praedictis locis applicentur, sed etiam a Beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius, etiam uti Sedis Apostolicae delegatus arbitrantur, suspendantur, et si ita suspensi nihilominus eam non expellam, aut cum iis etiam versentur, tunc Beneficiis, Portionibus ac Officiis et Pensionibus quibuscumque ecclesiasticis perpetuo priventur, atque inhabiles ac indigni quibuscumque honoribus, Dignitatibus, Beneficiis ac Officiis in posterum reddantur, donec post manifestam vitae emendationem ab eorum Superioribus cum iis ex causa visum fuerit dispensandum. Sed si postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, praeter praedictas poenas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quaevis appellatio aut exemptio praedictam executionem impediatur aut suspendat, supradictorumque omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu et figura iudicii et sola facti veritate inspecta procedere possint. Clerici vero Beneficia ecclesiastica aut pen-

nominatim autem contra Parochos in *cap. 6, sess. 21 de Refor.* praescriptum esse : « *Eos vero, qui turpiter et scandalose vivimi, postquam praemoniti fuerint, coerceant ac castigent, et si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos Beneficii iuxta sacrorum canonum constitutiones, exemptione et appellatione quacumque remota, privandi facultatem habeant* ».

In themate autem praemissas fuisse trinas monitiones, quibus cum Archipresbyter non paruerit, ad poenas temporaneas Vicarius Capitularis devenerat. Quare extrinseca ratione procedendi considerata, validum dicendum esse Decretum. Non enim ad paroeciae privationem Vicarium devenisse.

Quin imo si iuxta allegatum Decretalium textum in *cap. Qualiter de Accusationibus* res iudicanda foret, non illico dici posset Decretum irritum, quia, etsi servata adamussim ea forma non sit, aequivalenter tamen, ut in iudicio summario contingit, videretur servata. Praecesserat enim, testibus fatentibus, publica diffamatio, immo et denunciatio, qua posita, iudex ex se inquirere debet: dicta accusatorum eidem denunciata fuerant, cum Archipresbyter nosceret retentionem suspectorum mulierum in famulatu esse causam iudicii; nempe defuit defensionis locus, per longum quod intercessit inter monitiones spatium. Quae quidem omnia multo plenius fuerunt servata a Curia Archiepiscopali, antequam sententiam emitteret, Decretum confirmantem.

Post haec, ad meritum causae intrinsecum quod spectat, tum ex gravibus indiciis et praesumptionibus, tum ex explicitis testimoniis ostensum est, Archipresbyterum turpiter et scandalose, praesertim cum tertia famula, quae meretrix erat, vixisse.

Hisce aliisque pluribus expositis, propositum est resolvendum

« **siones non habentes iuxta delicti et contumaciae perseverantiam et qualitatem ab ipso Episcopo carceris poena, suspensione ab Ordine ac inhabilitate ad Beneficia obtinenda, aliisque modis iuxta ss. canones puniantur...** ».

Dubium.

« An sententia Curiae Metropolitanae sit confirmanda vel infirmanda in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii die 11 maii 1872 respondere censuit : *Se?ite?itiam esse confirmandam, reservatis tamen alimentis a die remotionis.*

EX QUIBUS COLLIGES :

I. In causis criminalibus contra Clericos concubinarius procedendum esse secundum dispositiones Tridentini Concilii et eos sacros canones, qui, per eas dispositiones, derogationem non subiverint.

II. Contra Parochos turpiter et scandalose viventes peculiariter Tridentinum disposuisse in *cap. 6, sess. 21, de Reformat.*

III. Eiusmodi dispositiones Tridentinas in eo convenire, ut privari tum debeant sive Clerici Beneficarii sive Parochi a suis Beneficiis, quando, aliis iuris remediis seu poenis inutiliter expertis, incorrigibiles evaserint.

IV. Quare si probaretur in iudicio sive solemniter, sive summario aliquod ex his criminibus, atque inde Beneficariis suo Beneficio seu Paroecia per sententiam privaretur, nulla esset privatio ; cum per hoc Beneficarius non ostenderetur incorrigibilis.¹

V. E converso, si praemissis monitionibus, aliisque iuris remediis Beneficarius suspectam mulierem non deseruerit, seu pravae mores non mutaverit, iudicium ad privationem Beneficii institutum, difficile impugnari utiliter posset quod solemnitates extrinsecae non sint servatae ; cum ad hoc satis sit iudicium summarium, id est procedendi modus sine strepitu

¹ Confer causam Privationis Paroeciae, quam habes in Vol. V p. 68 et seqq.

et figura iudicii, servato tantum iustitiae iure quod dictat ipsa rerum natura.¹

VI. Colliges praeterea, quando agitur de causis criminalibus, iuxta veteres canones triplici modo potuisse Ecclesiasticum Iudicem moveri ad instituendum processum: 1) per accusationem; 2) per denunciationem; 3) per inquisitionem.

VII. In desuetudinem abeunte modo aperiendi processum per accusationem, superfuisse denunciationem et inquisitionem: qui duo procedendi modi in praxi saepe confunduntur et in unum reddunt seu in inquisitionem.²

VIII. Non debere Iudicem iudicare et causam quodammodo praevenire ex clamore delicti aut ex denunciationibus; sed tum clamorem tum denunciationes haberi debere tamquam iusta motiva ad processum aperiendum ut ex processu deinde iudicium feratur.³

¹ Confer quae scripsi de iudiciis summariis in *Vol. V, p. 37 § Altera quaestio et seqq.* et in genere de modo instituendi processus in *Vol. VI pag. 121 et seqq.*

² Processus criminalis antiquitus duplex erat, alius ordinarius per viam accusationis, in quo legitimus accusator, lite contestata, probationes producebat, quique in ipso accusatorio libello inscribebat se in crimen seu in poenam talionis si in probando alterius crimine defecisset. Haec tamen inscriptio deinde sublata est, ne metu poenas talionis deterrentur homines a deferendis criminosis, eique successit satisfactio, seu cautio idonea per fide iussores vel pignora quibus accusator cavebat de querela usque ad finem iudicii prosequenda, de solvendis expensis et reparandis damnis, et obligatus erat probare delictum ad formam iuris. Eiusmodi procedendi modus, qui antiquitus erat ordinarius, tum in iure civili tum canonico in desuetudinem abiit. Alter modus procedendi erat extraordinarius seu *Inquisitor ius*, in quo ipse Iudex sine praevia accusatione, inquit in delicta et delinquentes sive id faciat ex mero suo officio, praeeunte tantum mala fama, quod appellatur etiam *nobile officium Iudicis*, sive ad alicuius denunciationem. Hodiernis moribus eiusmodi procedendi modus inquisitorius, qui erat extraordinarius transivit in ordinarium: instituitur autem vel plenarie servato ad unguem ordine iuris, vel summarie sola rei veritate inspecta absque figura et strepitu iudiciali.

³ Haec adnotavi, quia non semel ex actis huius generis animadverti, aliquas ecclesiasticas Curias iudicare ex rumore et denunciationibus, nullo constituto processu. Qui modus procedendi non est conformis ss. canonibus, qui aperte praescribunt (ut in allegato *cap. Qualiter de Accusationibus*) eiusmodi rumores vel denunciationes esse iusta motiva instituendi pro-

IX. In themate Vicarium Capitularem haec omnia satis servasse, ita ut ex mala Parochi fama ob suspectas mulieres et ex denunciationibus, Parochum prius rite admonuerit, quo obsistente, summario processu constituto, temporáneas poenas inflixerit, tamquam primum gradum ut Parochus efficaciter corrigeretur.

DUBIA

CIRCA FACULTATES DISPENSANDI AB IMPEDIMENTIS MATRIMONIALIBUS.

Die 28 iunii 1873.

In referenda huius tituli causa, *pag. 2ÇO et seqq.*, cum dubium V a S. Poenitentiaria propositum insolutum mansisset, eius disceptationem synopticam omisi, eam relaturus postquam S. C. iterum propositam quaestionem examinasset: quod in praesentia facio.

Cum itaque S. Poenitentiaria habeat facultates dispensandi in casibus, *in quibus concurrat vera Oratorum paupertas per authenticam Ordinariorum attestationem comprobanda* occasione dubiorum huius generis, quae Episcopi Siculi in sua causa proposuerunt, a S. Congregatione Concilii quaesivit, ut alterum disceptaretur dubium, an validae scilicet essent dispensationes concessae a S. Poenitentiaria, attestatione praemissa paupertatis oratorum ab Ordinariis data, quando ipsa paupertas falso exponatur. Recolam in unum quae in utraque causae propositione conscripta ex officio sunt.

Disceptatio synoptica.

Ex officio itaque recolebatur harum dispensationum, quae per S. Poenitentiariam conceduntur, historia.

Superioribus saeculis omnes dispensationes matrimoniales, atque proinde etiam pro pauperibus, in foro externo non concessum, id est vocandi audiendique testes, citandi reum inquisitum ut audiatur et defendatur, ut inde Iudex ecclesiasticus iuxta ea quae ex processu et defensione résultant, iuxta iudicare possit.

cedebantur nisi per Datariam Apostolicam, et cum admodum circumscriptae essent causae propter quas dispensationes concedebantur, dispensatio pro pauperibus non concedebatur nisi ex causa infamiae in mulierem redundantia ob copulam vel initam vel praesumptam ex nimia cum viro necessitudine ac familiaritate. S. Poenitentiaria non nisi in occultis impedimentis dispensare consueverat.

Subversis civilibus rebus saeculo superiore exeunte et praesente ineunte, officia Datariae Apostolicae tacuerunt, atque omnes dispensationes matrimoniales per S. Poenitentiarium ex speciali commissa facultate expediebantur.

Rebus in legitimum statum restitutis, ad Datariam redierunt dispensationes omnes, quae forum externum respiciunt. Mansit tamen S. Poenitentiariae facultas dispensandi in foro externo eo tantum casu, quo oratorum paupertas concurreret cum causa infamante.

Ultimis vero temporibus praxis invaluit, ut singulis maioribus Poenitentiariis, quando proprii muneris possessionem capiunt, peculiaris facultas a Summo Pontifice concedatur dispensandi in foro externo in omnibus casibus in quibus *concurrat vera oratorum paupertas per authenticam Ordinarium attestationem comprobanda*. Haec S. Poenitentiariae facultas in favorem pauperum concessa, dici potest *extraordinaria*, et quia respicit forum externum et quia non continetur in Constitutione Benedicti XIV quae incipit *Pastor bonus*, qua S. Poenitentiariae partes atque attributa definiuntur, sed specialiter a Summis Pontificibus singulis Maioribus Poenitentiariis confertur.

His consideratis, iam per se apparet, praesentem controversiam dirimi non posse iis principiis, quibus antiquitus Auctores disputarunt de dispensationibus *in forma pauperum* concessis per Apostolicam Datariam.

Namque cum circumscriptae essent causae propter quas Apostolica Dataria dispensabat, formulae quoque determinatae accuratissime erant, quibus dispensatio concedebatur:

quae formulae vim legis habent pro unaquaque dispensationis causa ita ut eius temporis Auctores volumina conscripserint in eiusmodi formulis interpretandi et in determinatione verborum cuiusque formulae. Ita pariter fecerunt in formula, qua dispensatio conceditur pauperibus, idest de dispensatione dicta in *forma pauperum*, quae ex unica causa infamante concedebatur, et expediuntur Litterae Apostolicae in forma commissaria, qua committitur delegato ut dispense, postquam conditiones in iisdem litteris expressis, seu in ea praestituta formula, veras reperit. Auctores qui de eiusmodi dispensatione pertractarunt, Rosa, de Iustis, Corradus, Reiffenstuel aliique graves auctores admiserunt validitatem dispensationum in forma pauperum, quae iis concessae fuissent, qui pauperes reapse non essent. Inquiebant enim validitatem pontificiae dispensationis iuxta communem sententiam pendere ex veritate causae principalis et finalis, ob quam concessa fuit, non vero ex veritate causae secundariae et impulsivae, ob quam facilius quidem conceditur dispensatio, sed concederetur etiam si non adesset Reiffenst., *lib. 4, Decret, de dispensat, super imped., § 8, n. 203 seq.* et cum eo De Iustis, Corrad. Rosa aliique. Iam vero id temporis dispensatio in forma pauperum a S. Sede concedebatur tantum ob gravissimam causam infamiae, quae in mulierem redundaret propter copulam vel suspicionem copulae aut etiam ob scandalum publicum inde proficiscens, De Iustis, *de dispens, matrim., loc. cit., 7, n. 2.* Corradus in *Praxi dispens. Apost., l. 8, cap. 5*, Reiffenstuel, *loc. cit., § num. jóc* aliique. De Iustis autem adiungit, decipi eos, qui putent ex alia causa huiusmodi dispensationem concedi.

Sed quisque per se intelligit, hanc causam multo gravio-rem esse paupertate, ac proinde etiamsi paupertas non adesset, propter eam R. Pontifex dispensasset. Igitur paupertate deficiente, recte concludebatur, validam esse dispensationem. Haec quoque videtur causa cur Sacra Congregatio Concilii anno 1679 die 9 septembris validam declaravit quandam

dispensationem in forma pauperum concessam, licet compertum deinde fuisset, oratores non esse pauperes, *lib. jo, Decret., pag. 407*; intercesserat enim copula incestuosa, quae causa principalis dispensationis dicenda est. Neque inde mirum si post hanc Resolutionem et post allatam communem doctrinam S. Alphonsus, *op. moral, lib. 7, num. 112ç, Horn. Apóstol., tract. 18, num. 87* et qui eum sequuntur, Gury, Scavini, etc., validas asserant huiusmodi dispensationes, addentes tamen cum Corrado, eum, qui ob paupertatem falso allegatam dispensatus fuerit teneri, ad *Componendam* solvendum.

Sed aliter res se habent in quaestione de qua agimus: non enim agitur de dispensationibus illis peculiaribus dictis in *forma pauperum*; sed agitur de dispensationibus pro pauperibus, quae nunc conceduntur non solum ex causa infamante, sed ex quavis alia causa canonica: proindeque quaestio eo recidere videtur, utrum paupertas sit semper causa secundaria et impulsiva, an non etiam aliquando principalis et finalis.

Nemo negabit, inter causas ad dispensandum requisitas adesse plures, quae si cum paupertate comparentur multo ea graviores aestimandae sint: at negari pariter non poterit, aliquas adesse, quae paupertate leviores videantur; immo fieri quandoque posse, ut ipsa paupertas ita cum aliquibus causis sit connexa ut unum quid cum illis efficiat.

Ut rem exemplis declarem, in comperto est *angustiam loci* unam esse ex canonicis dispensandi causis, quae frequenter allegatur. Derne autem paupertatem, angustia loci non posset facile utiliterque allegari. Divites enim relationes suas non intra loci, in quo nati sunt aut morantur, angustias cohibere coguntur. Huc accedit, quod inter pauperes eo etiam arctior evadat angustia, quod illi nec cum aliis relationes nectere queant, nisi cum illis qui eidem arti addicti sint, atque inter eos vitae comitem quaerant, ut coniunctis laboribus in coniugali vita, facilius paupertatis onus ferant. In huiusmodi casibus, si paupertatem demas, altera quae allegatur causa pene evanescet.

Idem fere dici potest de altera causa, quae est *delatus mulieris* quae excesserit annum vigesimumquartum. Nemo negabit saepissime fieri, ut honestae puellae, ob paupertatem qua laborant, eam aetatem praetergrediatur innuptae. Postea vero, ideo nuptui tradantur, quia virum pari paupertate pressissimi invenerunt. Hic quoque quaeri posset, utra potior dispensandi causa habenda sit, aetasne quae diviti puellae nocumento fortasse non esset, an paupertas, quae causa fuit cur mulier ad illam aetatem innupta pervenerit.

Iterum causa dispensationis est *mulier indotata*. At si paupertatem demas mulier amplius indotata non erit. Igitur causa haec cum paupertate confunditur.

Alia causa est *periculum* ne puellarum honestas ob paupertatem naufragium patiatur. Haec causa nec infrequens neque improbabilis, si paupertatem tollas, evanesceret.

Cum itaque ex hodierna praxi in dispensationibus matrimonialibus pro pauperibus aut: certum aut saltem valde dubium sit, paupertatem aliquando non secundariae sed praecipuae causae loco esse, non videtur generali regula posse definiri eas dispensationes esse validas aut invalidas.

Neque dicatur, causam resolvendam esse. ut soluta est quaestio de facultate Episcopis Siculis delegata; namque non de eadem facultate agitur: etiamsi enim facultas ad Maiorem Poenitentiarium concessa ad solos paupere-; restringatur, nihilominus S. Poenitentaria est Summi Pontificis Tribunal, ac proinde quidquid ab eo Tribunali proficiscitur ab ipso Summo Pontifice proficisci videtur. Utitur enim Romanus Pontifex ministerio Maioris Poenitentarii. Proindeque haec dispensandi potestas non eo sensu delegata dici potest, quo de Episcopis dicitur, qui habent tribunal a tribunali Romani Pontificis diversum.

Praeterea cum Maiori Poenitentario facultas si concedendi memoratas dispensationes, *dummodo concurrat vera oratorum paupertas per authenticam Ordinariorum attestationem comprobanda*; quoties eiusmodi attestatio oratores tamquam vere

pauperes exhibeat, si inde concessa dispensatione, detegatur paupertatem non existere, dispensatio non cessat esse pontificia. Tota proinde quaestio vertetur in disquisitione, an causa finalis in precibus expressa movisset necne Pontificem ad dispensandum, seclusa paupertate. Quod dirimi non potest nisi in casibus particularibus.

Sane mens quidem dispensantis consideranda est. Pontifex enim non Poenitentiarius dispensat. Namque quemadmodum de Datario dicitur, eum esse *organum mentis et vocis Papae*, Corradus in *Praxi dispensat, apost., lib. 2, cap. i, num. 36*, idipsum dici debet de Maiore Poenitentiario in eiusmodi dispensationibus concedendis. Igitur cum non mens Poenitentiarii sed Pontificis consideranda sit, valebit communis regula, iuxta quam dispensatio habetur valida quoties causa principalis et finalis verificetur, invalida, si non verificetur.

EA QUAE PRO GENERALI NULLITATE MILITARE VISA SUNT. Quamvis S. Poenitentiaria sit unum ex Tribunalibus Romani Pontificis; verum tamen manet potestatem huic Tribunali factam dispensandi in foro externo unice cohiberi ad vere pauperes; quare si S. Poenitentiaria dispenset cum divitibus, eo ipso semper erit nulla dispensatio ex defectu facultatis Immo etiam ex defectu voluntatis; namque Maior Poenitentiarius non censetur dispensare velle nisi iuxta limites habitae facultatis; quare etiamsi diceretur, ut Datarius dicitur, *organum mentis et vocis Papae*, dispensatio non veris pauperibus data praeter et contra eius mentem concessa dicenda est; ideoque contra mentem etiam Romani Pontificis.

Accedit, quod quamvis Efhus Datarius ex Corrado, *loc. cit.*, dicatur organum mentis et vocis Papae, tamen hic idem auctor, *ibidem num. 32*, haec quoque scripsit de Datario, *per cuius manus transeunt omnes gratiae, qui accuratissime considerat, an gratia sit concedenda vel deneganda: nam quamvis Papa concedat gratiam et non Datarius {ut per Rotam decis. 438, num. 3, p. 3 div er.}, nihilominus Sanctitas Sua ad illas concedendas vel deneandas moveri solet secundum intentionem*

Datarii. Si haec autem ad Maiorem Poenitentiarium transferantur, cum intentio Poenitentiarum alia censi non possit a terminis facultatis concessae diversa, concessio pontificiae dispensationis non nisi ad pauperes referri poterit. Ideoque qui paupertatem allègent, atque veri pauperes non sint nulliter dispensabuntur.

Denique cum optima facultatum interpretatio sit ratio, qua ea in usum deduci solet, ex praxi S. Poenitentiarum idem deduci posse videtur. Triplex enim distinguendum est tempus; idest tempus, quod dispensationem praecedat; tempus quod inter dispensationem et eius executionem intercedat; tempus denique quod dispensationem iam executioni demandatam consequatur.

Si agatur de primo tempore, quo dispensatio nondum concessa est, tum praxi S. Poenitentiarum fert, ut si *certo* deprehendatur, oratores vere pauperes non esse, eorum petitio ad Apostolicam Datariam remittatur; si vero *dubium* tantum oriatur de vera oratorum paupertate, tum vel clariores ab Ordinariis declarationes exquirantur, vel si nuptiae instent et periculum sit in mora, dispensatio concedatur quidem, sed sub expressa conditione, dummodo oratores vere pauperes sint.

Quod si agatur de secundo tempore, tum S. Poenitentiarum vel remitti oratores ad Apostolicam Datariam, vel si rerum adiuncta aliter faciendum esse suadeant, imploratis peculiaribus facultatibus ex audientia SSmi, novam dispensationem concedit; numquam tamen in nova hac dispensatione concedenda utitur iis facultatibus in quarum vim cum pauperibus dispensare valet.

Denique si agatur de tertio tempore tum sacrum Poenitentiarum tribunal sanationem tribuit, non quidem ex propriis facultatibus, sed rem ad SSmi audientiam in singulis casibus deferendo.

Ex qua quidem praxi ita videtur S. Poenitentiarum eam facultatem interpretari, ut ad solos pauperes cohibeatur, ita ut

si secus fiat non solum sit dispensatio illicita sed etiam invalida, cum vel alia dispensatio vel sanatio tribuatur.¹

Neque potest in exemplum adduci, quod graves aliqui Auctores censuerunt de dispensationibus Apostolicae Datariae concessis in *forma pauperum*: namque de his dispensationibus movetur potius quaestio de forma qua illae dispensationes expediuntur: idest an verba, quibus ea formula clauditur, *dummodo vere pauperes et miserabiles existant* afficiant substantiam formulae in litteris Apostolicis contentae, vel potius haec verba referantur solummodo ad taxam seu *Componendam* Apostolicae Datariae solvendam. E converso in themate non agitur de quaestione formae, sed de quaestione facultatis.

Haec quae ex officio conscripta sunt in utraque causae propositione in unum ordinem redegi, quamquam ad eruditionem tantum iuvare possunt. Namque S. Congregatio Concilii censuit causam generali responsione non definire, approbans tantum praxim quae in S. Poenitentiaria servatur per responsionem ad dubium quod sequitur.

Dubium.

« An validae sint matrimoniales dispensationes pro pauperibus a S. Poenitentiaria in foro externo concessae, quando « paupertas falso allegata fuerit in casu ».

¹ Ad verte tamen, eiusmodi conclusionem, ex officio disputandi factam, si accurate consideretur, rectam non esse. Supponit enim tamquam veram hanc universalem propositionem: omnia negotia, quae deferuntur Romano Pontifici ut validentur et sanentur, ea persuasionem deferri, et a Romano Pontifice ea persuasionem sanari quod sint certo substantialiter nulla. Quae propositio universim spectata est falsa. Nam multa deferuntur Romano Pontifici ut sanentur, ut sic correctae, tuta evadant neque deinde aperiant anxietatibus quaestionibusque locum. Quod apprime contingit in themate. Confer quoque quae scripsi in *Vol. V pag. 27 in nota de litteris Apostolicis, quae per Datariam expediuntur in forma Perinde valere*. Etenim etiam per eiusmodi litteras Romanus Pontifex sanat defectus, qui in dispensationibus irrepperint, quin tamen semper concludi possit, ita fuisse dispensationes vitio affectas, ut essent nullae,

RESPONSIO. S. Congregatio Concilii, causa iterum cognita in comitiis habitis die 28 iunii 1873, respondere censuit: *nihil esse innovandum.*

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Ordinarium tribunal pro dispensationibus matrimonialibus concedendis in foro externo esse tantum Apostolicam Datariam: Sacram autem Poenitentiarium in his dispensationibus in foro externo concedendis esse tribunal extraordinarium cum limitatis facultatibus pro pauperibus.

II. Utrumque tamen tribunal, cum sit Romani Pontificis, negotia quae expedit, nomine, mente et voce Romani Pontificis aut expedit aut expedire censetur.

III. Quare non omnia quae disputantur aut affirmantur de potestate Episcopis delegata in huiusmodi dispensationibus, eodem modo dici possunt de dispensationibus expeditis per Apostolicam Datariam vel Sacram Poenitentiarium.

IV. Episcopi enim utuntur potestate vere delegata, propriumque habent tribunal, a quo datur etiam appellatio ad tribunalia Romani Pontificis; cum detur appellatio a Delegato ad Delegantem: e converso tum Datarium tum Poenitentiarium sunt Romani Pontificis adiutores in ministerio supremæ potestatis in universam Ecclesiam.

V. Quare si distributio facultatum inter Romani Pontificis tribunalia sit diversa, id non ex alia ratione contingit, quam ut in hoc Romani Pontificis ministerio domesticus ordo servetur.

VI. Numquam praesumi potest hunc ordinem ex parte tribunalium Romani Pontificis non servari, quamquam forte in administratione facultatum manum ampliaverint; ideoque nunquam praesumi potest facultates concessas ex parte tribunalium esse nullas.

VII. Tota proinde quaestio oritur ex parte oratorum seu petentium, qui valeant dispensationem extorquere per obreptionem vel subreptionem, sive bona sive mala fide.

VIII. Obreptio autem vel subreptio ab oratoribus facta, non praesumitur sed clare ostendi debet.

IX. Probata autem obreptione vel subreptione, aut sine controversia admissa, subintrant illae regulae, quas communiter Canonistae tradunt, ex iure desumptae ad iudicandum, an Rescripta Romani Pontificis seu Litterae Apostolicae, quibus dispensatio conceditur, sint necne valida.

X. Eiusmodi quaestiones non possunt unica generali responsione definiri, cum pro adiunctorum diversitate diversae subintrent iuris regulae, quae modo affirmativam modo negativam sententiam secumferant.

XI. In themate autem, re generali modo considerata, non videtur facile iudicanda nullitas dispensationum, cum ex parte concedentis validitas dispensationis sit semper praesumenda ; ex parte petentium intervenire debeat certa et substantialis obreptio et subreptio ; quae eo difficilius est admittenda, quo difficilius determinari certo potest, quinam dicendi sint pauperes, quinam non pauperes.

DISPENSATIONIS A SERVITIO CHORI.

Die 22 iunii 1872.

Summaria precum. Presbyter oppidi *N*, in collegiata ecclesia Mansionarius, supplicii oblato libello, a SSfho imploravit Indultum Iubilationis tum ob expletum quadraginta annorum chori servitium tum ob morbum incurabile quo afficiebatur. Medicus testatus est, supplicantem « arthritide chronica affectum in inferioribus extremitatibus, ita ut deambulare aegre posset, atque baculo indigeret etiam in propria domo: quod baculi auxilium si deponeret, vacillaret, et nonnisi brevi tempore stare posset » .

Rogatus de more Episcopus, ut audiret quoque Capitulum, retulit: Capitulum, inspectis fallentiarum libris testari, haud constare de oratoris continuo ac laudabili servitio chori, atque

propterea eiusdem libellum esse reiiciendum. Sane constabat ab anno 1827 ad 1830 a choro fuisse legitime exemptum ratione indulti: ab anno 1831 ad 1871 habere diligentiarum puncta 27397 et negligentiarum 21105.

Cum autem et ipse orator ex Episcopi relatione fateretur chori servitium non fuisse continuum et laudabile sed insisteret in causa morbi, quo afficiebatur, iterum Episcopus Capitulum de hac re rogavit, quod votum oratori contrarium emisit his rationibus: i. quod infirmitas coniuncta non esset cum laudabili servitio et quia Indultum praeiudicium inferret ecclesiae collegiatae ob imminutum Capitularium numerum: 2. quod infirmitas talis non esset, quae oratorem imparem redderet chori frequentiae, eo magis quod orator cursaret in oppido *N.* et in finitimis urbibus ad sua peragenda negotia et diebus festis ad ruralem ecclesiam pergeret pro Missae celebratione. Quod si infirmitas illum imparem redderet ad chorales obligationes adimplendas curare posset, ut per alium repraesentaretur; minime autem per Indultum perpetuo exoneraretur.

At subsumebat orator, infirmitatem esse insanabilem et eum imparem reddere ad chori frequentiam eoque magis ad Missam conventualem aliasque obligationes chorales, eo quod absque baculi auxilio omnino consistere nequiret. Quod probabat ex dicta medici attestazione. Quod si ad sua negotia peragenda discurrere cogeretur, id praestare inquebat iugiter baculi auxilio quod nunquam relinqueret etiam cum Missam celebraret necessitate compulsus in rurali ecclesia, ne rurales ipsi Missa carerent diebus festis, ea celebrata in privato suo sacello diebus ferialibus iuxta obtentum Indultum. Hisce autem rationibus, concludebat se haud teneri per alium Capitularem repraesentari, sed ratione infirmitatis omnino exonerari.

Episcopus autem non quidem pro Iubilationis indulto, cum negligens choro fuisset, sed pro Indulto causa infirmitatis concedendo opinabatur, praesertim ex eo quod admirationem pareret si orator baculo suffultus Missam caneret aut ministri officio fungeretur.

Ad huiusmodi preces Rescriptum prodiit « quoad Iubilationis Indultum, *relatum*». ¹ Quo vero ad dispensationem ex causa infirmitatis, rursus litterae datae sunt Ordinario, ut audito Capitulo referret, an et quae consuetudo in similibus casibus servata fuerit, an adessent peculiaria Capituli statuta ad rem facientia, et an orator munitus esset Apostolico Indulto, ut Missam celebrare valeret cum baculi auxilio.

Capitulum itaque ex capitularibus Constitutionibus particulam misit, quae ita se habet: « In punctaturarum libro « notari haud debent, qui licet a choro absint, fictione tamen « iuris censentur praesentes et distributiones luquantur et « sunt: *quos infirmitas seu iusta et rationabilis corporalis necessitas aut evidens ecclesiae utilitas excusat*. Ecclesia enim, « veluti mater pia, pro praesente habet et lucrari permittit « distributiones suae Praebendae et quas amittunt qui divinis « non intersunt, omnes detentos aliqua vera et reali infirmitate, « seu iusta et rationabili corporali necessitate *si quando erant* « *sani soliti fuerint ecclesiae inservire; sectis, si cum sani essent, officio suo fungi neglexerint*» (S. C. C., 6 februarii 1627 et 5 martii 1667).

Adiiciebat autem Capitulum, ex constanti consuetudine Capitularem graviter aegrotantem nunquam fuisse mulctatum neque repraesentatum per alium, nulla ratione habita, an antea diligens vel negligens in choro fuerit: quo vero ad Missas canendas et ultimas, unumquemque esse obligatum statim ac habilis sit ad celebrandum.

Quoad tertium quaesitum Episcopus enarravit, oratorem munitum haud esse Indulto ut cum baculo posset celebrare; adiecit tamen: « super hac vero re accuratiore accepta notitia « constat, oratorem Missam celebrare unice vel in suo privato « sacello vel in parva ecclesia rurali, in qua altare conscen-

¹ Quid significet eiusmodi responsum, *Relatum*, alibi dixi, idest preces relatas esse, sed nullum habuisse favorabilem effectum. Idem significat responso *Lectum*, idest lectas perpensasque fuisse in S. Congregatione preces, sed negativum habuisse responsum.

« ditor per unicum levem gradum, et non longe ab eodem altari
 « Sacerdos sacra sumit indumenta. Ambobus vero in locis
 « orator baculum relinquit dum sumit sacras vestes, quibus
 « indutus loco baculi innititur brachio inservientis dum ad
 « gradum facit vel ab eo revertitur. Infra actionem vero Mis-
 « sae, dum moveri debet, innititur ipsi altari ».

Post eiusmodi rerum expositionem de more ex officio consuetudine animadversiones conscriptae sunt exponendo, quid ex iure pro oratore militaret, quid autem obsesset, quas quidem si placet eruere potes tum ex aliis huius generis causis, tum nominatim ex simili causa exposita *pag. 215 et seqq.*

Propositis itaque expensisque precibus in S. Congregatione Concilii die 22 iunii 1872 Rescriptum prodiit: *Quoad indultum absentiae a choro, negative; quo vero ad servitium altaris et processiones, non teneri.*

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Quamvis Capitularis, qui suo choralis officio laudabiliter et continuo satisfecerit quadraginta annos, Iubilationis Indultum ex aequitate donetur: eiusmodi remunerationem tamen haud mereri, qui negligens choro fuerit.

II. Immo neque Indultum causa infirmitatis mereri: cum iustitia aut aequitate suadente, non possit considerari tamquam choro praesens, qui benevalens praesentiam suam choro frequentissime denegaverit.

III. Maxime vero si infirmitas sit eiusmodi, quae licet chronica, non tamen omnino impediatur quominus aegrotus chorum frequentet.

IV. In themate autem, negato utroque Indulto, Capitularum, ad stipulante consuetudine, non teneri ad eas sacras functiones ad quas inhabilis evaserat, cuiusmodi erant servitium altaris et processiones, quibus cum baculo sine admiratione populi, aut sine functionis dedecore partem habere non posset etsi indulto donaretur.

PROROGATIONIS RESCRIPTI

Die 17 augusti 1872.

Summaria precum. In nobili oppido maritimo dioecesis *JV.* cui praeest in animarum cura Abbas Archipresbyter, anno 1763 capellanía erecta fuit per ipsum Archipresbyterum propriis bonis in ecclesia paroeciali ad altare Sacratissimi Rosarii. Statuit fundator, « ut Capellanus celebraret singulis « diebus festis de praecepto ad dictum altare Missam, praebe mittendo singulis vicibus recitationem tertiae partis Sacra- « tissimi Rosarii atque omnia applicaret iuxta intentionem « eiusdem fundatoris, adiecta obligatione canendi quotannis « Missam die anniversario fundatoris, praemissa quoque reci- « tatione Sacratissimi Rosarii cum onere solvendi impensas « cantoribus ».

Voluit, ut eiusmodi capellanía esset Beneficium residentiale, atque domum et fundos dedit idoneos; voluit etiam ut Capellanus per se onera impleret, « quod si ex iusta et legitima « causa impediretur, Presbytero subrogato non aliud teneretur « dare quam eleemosynam *24 gazzetae* ».

Voluit praeterea, ut « eiusmodi capellanía non iungeretur « alicui curae animarum seu paroeciae vel cuivis alii Bene- « fido; Capellanus pro tempore coadiuvare Archipresbyteri rum oppidi atque officium assumere Capellani curati eius- « dem Abbatis Archipresbyteri, dummodo onera adimpleret « capellaniae ».

Voluit, ut Capellani electio fieret ab Abbate pro tempore, eumque hortatus est, ut Capellanum eligeret ex melioribus Presbyteris eiusdem Communitatis, qui si deesset eligeret ex Universitate.

Administrationem bonorum eidem Capellano reliquit, ita tamen ut quotannis subduceret scutata romana decem qui-

bus fundos meliores redderet. Quod, si lis aliqua oriretur super fundis, capellanus posset impendere omnes capellaniae redditus in lite agenda, atque interim suspendere Missae celebrationem diebus festis de praecepto : et hoc ut fundi perpetuo servarentur.

Constituit nonnullos exsecutores huius voluntatis, qui si pro tempore non possent aut renuerent, rem omnem ad unguem executioni mandandam remisit conscientiae Capellani.

Sed eiusmodi capellanía tales vicissitudines subivit, ut ipsi Ordinarii successive pro re nata rogati, sive ex rei neglectu, sive aliis de causis visi sunt nescire prorsus, quid responderent in danda S. Congregationi informatione : contradictiones erant in litteris, ignorantia factorum et dubitationes in rebus quae dubitationem non admitterent.

Ex defectu, ut videtur, Presbyterorum ab anno 1810 capellaniae bona administrabantur ab exsecutoribus testamentariis qui, rebus denique neglectis, onere Missarum non satisfacto, aere quoque alieno gravati, rem omnem dimiserunt.

Episcopus anno 1862 postulavit a SSmo Patre ut ipsemet Archipresbyter Beneficium per quinquennium administrant cum omnibus honoribus et oneribus Capellani, ita tamen ut iniunctam Missam cum Rosario posset celebrare in vigiliis dierum festorum : et haec onera reducerentur ut aes alienum solveretur. Preces favorabili rescripto fuerunt remissae : immo anno 1867 fuerunt renovatae ad aliud quinquennium.

Cum terminus huius quinquennii appropinquaret, idem Archipresbyter S. C. Concilii quorundam dubiorum solutionem quaerebat, significans scilicet dies festos de praecepto fuisse in ea Natione reductos quotannis ad octo et sexaginta: petebat: an Capellanus Beneficii eiusdem teneretur adhuc tot Missas, praemissa tertiae partis Rosarii recitatione, celebrare quot vigeabant dies festi de praecepto, cum fundator testaretur; an vero frui posset beneficio reductionis, et omittere, una cum recitatione Rosarii, Missae celebrationem diebus festis suppressis. Item, an cum Capellanus legitime impeditus, satisfacit per

alium, teneatur satisfacere solummodo Missae an etiam recitationi Rosarii.

Ex officio, in hac re facilis solutionis, nonnulla sunt de more animadversa, quae recolere potes, si placet, ex simili causa agitata in S. C. Episc, et Regni., quam habes expositam *pag. 268 et seqq.*, quamquam responsum fuerit diversum ob diversam legem et mentem testatoris.

RESCRIPTUM. Propositis itaque et perpensis precibus in S. Congregatione Concilii die 17 augusti 1872 Rescriptum prodiit : *Capellatum seu Substitutum teneri ad Missae celebrationem et tertiae partis Rosarii recitationem diebus festis etiam suppressis. Quo vero ad prorogationem Rescripti, negative ; et reddendam Episcopo per Archipresbyterum rationem decennialis administrationis, et deveniendum quamprimum ad nominationem novi capellani.*

EX QUIBUS COLLIGES :

I. Pias testatorum foundationes esse apprime servandas : eorumque foundationum dispositiones considerari in catholica Ecclesia tamquam supream legem, quibus nullus alius possit derogare nisi Summus Pontifex.

II. Episcopos esse executores natos piarum voluntatum in quos non tantum ius, sed etiam officium incumbit ut pia voluntates non negligantur, quamquam forte testatores de vigilantia Episcopi mentionem non fecerint.¹

III. Facta dispositione a testatore, ut Missae et quidquid aliud celebretur diebus festis de praecepto, non posse Capellanum liberari ab hoc onere iis diebus festis, qui fuerint postea suppressi.

IV. Quamvis enim eiusmodi piae voluntatis dispositiones non possint confundi cum lege Ecclesiae (quae sartas tectasque voluit omnes sacras functiones diebus festis suppressis);

¹ Confer iura quae adduxi in *Vol. II pag. 369 et seqq.*

nihilominus non ea est mens Ecclesiae in supprimendis diebus aliquibus festis, ut defraudentur hoc obtentu piae fundatorum voluntates.¹

DISPENSATIONIS AB IRREGULARITATE

Die 17 augusti 1872.

Summaria precum. Recolenda est eiusmodi causa quam exposui *pag. 2ÇÇ.* in qua responsum fuerat, *prout exponitur non expedire.*

Infelix Presbyter hoc responso animi amaritudine et dolore affectus iterum efflagitavit a Sanctissimo Patre dispensationem ab irregularitate, praesertim ob miserrimam quam describebat conditionem in qua versaretur, ne afflictio adderetur afflicto.

Episcopus etiam oratorem commendans enixe obsecravit ut eius vota exciperentur: ait enim: « Non sine intimo animi
« mei dolore hunc libellum ad Sanctitatem Vestram mitto.
« Agitur enim in eo de Sacerdote illo Barnaba (*JV.*), qui
« iam pridem Beatitudinem Vestram adiit gratiam postulans
« rehabilitationis ad sacrosanctum Missae sacrificium cele-
« orandum, non obstante integrae laevae manus defectu, adhi-
« bito tamen iuvamine integrae laevae manus fabrefactae.

¹ Nota diversitatem legis foundationis in citata causa *pag. 289*, atque intelliges diversitatem responsionis. In illa responsum est, non obligari Capellanum ad celebrandam Missam in determinata a testatore ecclesia B, diebus festis suppressis, liberumque proinde esse Capellanum eam Missam ubique celebrare. Namque testator ibi statuerat, obligationem celebrandi *in eo altari diebus tantum festis de praecepto*, Proindeque, facta deinde per Sedem Apostolicam suppressione quorundam dierum festorum, Capellanus iuxta voluntatem testatoris eo ipso liberatus est ab obligatione celebrandi Missam in determinata ecclesia et altari his diebus suppressis, qui non amplius erant de praecepto. Tenebatur tamen alibi Missam celebrare iuxta mentem eiusdem testatoris.

« Sacrae Concilii Congregationi, quae hanc rem tractandam
 « ac definiendam suscepit, visum est *non expedire* eadem
 « rehabilitado. Attamen clamat Sacerdos miser post nos, ut
 « tandem sibi liceat celebrare Missam. Non prius tamen
 « volui hunc libellum ad Sanctitatem Vestram dirigere, quin
 « denuo tentamini subiceretur Sacerdos Barnaba magistri cae-
 « remoniarum huius sanctae ecclesiae cathedralis. Hic autem,
 « post multas oratoris in caelebratione Missae exercitationes
 « coram se habitas, refert, hunc Presbyterum caeremonias
 « Missae peragere cum artificiali manu et absque ea; sed
 « cum hac differentia, quod expeditius et perfectius rem omnem
 « sacram peragat orator manu artificiali adiutus, quam sine
 « manu. In specie ob oculos ponit difficultates Hostiae fran-
 « gendae et cum manu sinistra in patena retinendarum fra-
 « ctionum, dum dextera manu percutit pectus proferens ter
 « *Domine, non sum dignus*. Omnia haec peraguntur expedite,
 « naturaliter, sine longiori mora, adhibita manu sinistra arti-
 « fidali. Sine hac manu autem Hostiae fractio non potest fieri
 « super calicem sed in patena cum fractionibus levae manus
 « sustineri potest. Hinc est, quod idem magister in ea sen-
 « tentia est, ut, si Sacerdos iste rehabilitandus sit, praestet
 « ut Missam cum manu artificiali celebret, quam ut rem
 « sacram sine laeva manu peragat. In tantum cavendum pro-
 « ponit ut manu artificiali non utatur nisi ad celebrandum, et
 « post celebrationem servatam sub custodia retineat.

« Haec sunt, quae Sanctitati Vestrae et S. Congregationi
 « exponenda duxi, meas submissas adiiciens supplicationes, ut
 « iterum rem istam in Congregatione faciat tractari, et de
 « gratia provideri. Non enim agitur de promovendo ad Sacer-
 « dotium, sed de iam promoti, et afflicti amissione manus
 « sinistrae, qui aliunde potest esse adiumento Parocho suo
 « in civitate (A^m), in cuius ecclesia S. Sepulchri, iurisdictionis
 « S. Ioannis Hierosolymitani, nullus alius praeter Parochum
 « adest sacerdos, etsi multae aliae sint in ea civitate parochiae
 « cum suo Clero ».

Rebus sic stantibus, ex officio est inter cetera animadversum extare recens exemplum dispensationis concessae in causa simillima *De Linares, dispens, ab irr e g.*, die 8 iulii 1865, in qua responsum fuit: *Dummodo celebret in Oratorio privato cum adsistentia alterius Sacerdotis vel Diaconi, pro gratia dispensationis et habilitationis ad tempus pro arbitrio Episcopi, facto verbo cum SSmo.*

RESCRIPTUM. S. Congregatio Concilii perpensis precibus in comitiis habitis die 17 augusti 1872, respondere censuit: *Sitplicandum SSmum pro gratia dispensationis ab irregularitate, arbitrio et conscientia Episcopi;*¹ *et ad mentem.* Mens S. Congregationis fuit, ut Episcopus consuleret, ne intervenire posset aliquod irreverentiae periculum erga augustissimum Sacramentum; nominatim vero ut duo parvi globuli, digitis indici et pollicis adhaerentes, fictae manus compositi essent metallo aurato, servatis alus cautelis, quas ipsemet Episcopus proponebat. Ad sacram autem ordinationem quod attinet non rite factam (*de qua in primis precibus*), si fortasse consultum adhuc non esset, consuleretur eidem iuxta Bullam s. m. Benedicti XIV *Impositi nobis*, anni i 746.

EX QUIBUS COLLIGES:

I. Si per SS. Congregationum Rescripta preces reiectae fuerint verbis: *prout exponitur non expedire*, gratiam quidem negari, sed non negari absolute, ita ut amittenda sit semper spes obtinendi gratiam.

II. Ut tamen gratia obtineatur, necessarium esse, ut preces non solum reformatur' extrinsece, quod aut parum, aut nihil esset; sed ut contineant sufficientia motiva, quae iuxta sacros canones, movere valeant Pontificem ad gratiam concedendam.

¹ Quid significet eiusmodi clausula, *arbitrio et conscientiae Episcopi*, satis indicavi in *Vol. III pag. 524 in nota.*

III. In themate, novis precibus oblatis, quibus remotum ostensum est irreverentiae periculum, atque indicata ecclesiae, cui orator addictus erat, evidens utilitas, accedente commiserationis causa, sufficientia motiva intervenisse ut cum iam promotus ad Sacerdotium dispensaretur.

EX S. CONGREGATIONE SS. RITUUM

ROMANA.

De effigie Divini Infantis tempore Natalitio ritu colenda.

DUBII.

Die 14 februarii 1873.

« Quum hodiernus Apostolicarum Caeremoniarum Praefectus in suo opere, cui titulus *Manuale Sacrarum Caeremoniarum, lib. II, cap. XIV, § y, pag. 32*, variis opinionibus sepositis, proposuerit imaginem Divini Infantis Natalitio tempore super Altari expositam triplici ductu thurificandam esse, quumque a nonnullis huiusmodi ritus errore redarguatur, ad tollendas praesertim varietates, quae sine aliqua fidelium admiratione continuari nequeunt, hanc Sacram Congregationem adivit humiliter postulans, ut velit praefinire quid sit in casu agendum. Quapropter dubium proposuit: "*An sacra imago Divini Infantis Natalitio tempore, principe loco super Altari exposita, sit post Crucem thurificanda triplici ductu, eodem prorsus modo, quo incensatur Crux cum imagine Crucifixi?*" „

« Eadem Sacra Congregatio, audita relatione ab infrascripto Secretario facta, nec non voto R. D. Laurentii Salvati

Sanctae Fidei Promotoris Coadiutoris, re mature accurateque perpensa, rescribendum censuit: *Affirmative*. Atque ita rescriptum et ubique locorum servari mandavit. Die 15 febr. 1873».

C. Card. PATRIZI, Episc. Ostien. et Veliternen.,

S. R. C. *Praefectus*.

L. « S .

D. Bartolini, S. R. C. *Secretarius*.

NEAPOLITANA SEU PINNEN.

Beatificationis et canonizationis Ven. Servi Dei Nuntii Sulpritii adolescentis e dioecesi Pinnensi.

Iterum Lectoribus nostris haec pergrata adolescentis causa se sistit, cuius progressum et exitum illi profecto optabunt, qui adolescentibus pie christianeque educandis operam navant; illis inquam adolescentibus, qui, cum in infima societatis civilis conditione versentur, difficile inveniunt qui christianam eorum culturam ut par est suscipiant. ¹

¹ Romae non desunt romani sacerdotes, etiam dignitate ecclesiastica fulgentes, qui heroico virtutis exemplo in deliciis habent paupérrimos adolescentes servilibus artibus addictos, christiana cultura, eorum conditioni consona imbuere, magnamque vitae partem impendunt die noctuque in hoc gratuitum charitatis opus: cuius remunerationem, eamque profecto uberrimam, nonnisi ab eo expectant, qui dixit, *hospes eram et suscepistis me... quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis mihi fecistis*. Praeivit SSmus Pater, qui nobilissimo exemplo, in eiusmodi charitatis opera, dum in minoribus erat, totus incubuit, quique nunc adhuc horum parvulorum praesentia summopere delectatur, atque suis ipsius manibus, die, quo totus orbis divina gratia commotus (vid. Vol. IV, pag. 510) Iubilaeum quinquagesimum celebravit a quo primum sacrum SSmus Pater litaverat, ipso inquam die in Missa celebranda, immenso adstante omnigeno christiano populo, sacratissima communione refecit electam horum iuvenum manum, ob memoriam primi sacri, quod inter eiusdem conditionis adolescentes celebraverat. Atque haec charitatis opera validis incitamentis iugiter excitat, fovet, promovet, protegit.

Eiusmodi causa pauperrimi adolescentis, in sumptibus haud parvis, quos perlongus harum causarum ritus necessario exigit, oblationibus fidelium, ut alibi dixi, progreditur; quae oblationes huc usque satis fuerunt, ut causa ad gradum quem expositurus sum pervenerit.¹

Itaque post causae *Introductionem* apud acta Apostolicae Sedis admissam, ex processu auctoritate tantum episcopali confecto, qua introductione a Romano Pontifice adprobata, Servi Dei eo ipso Venerabiles appellantur et Ecclesiae universae uti Venerabiles proponuntur; Sancta Sedes totam causam sibi assumit, atque eam, instante eiusdem causae Postulatore, pertractare incipit.

Committit videlicet per suas litteras, quas *remissoriales* appellant, quosdam processuculos, primo *super non cultu*, ut constet observata esse Decreta Urbani VIII, quae prohibent quominus aliquis Servus Dei *publico ecclesiastico cultu* colatur uti Beatus aut Sanctus, antequam S. Sedes iudicium proferat. Item alios processus *super scriptis* eiusdem Venerabilis Servi Dei, ne videlicet aliquid in progressu causae consurgat, quod eidem impedimento sit, ne progrediatur. Quae de Venerabili Nuntio expleta sunt.²

Instante iam nunc causae Postulatore, ut novae litterae remissoriales expedirentur ad conspuendum Apostolicum pro-

¹ Hac occasione invitamus iterum Lectores nostros ad concurrendum aliquo modo per aliquam oblationem pecuniariam ad huius Venerabilis adolescentis causam promovendam. Audivi enim ab eis, qui charitatis zelo eiusmodi causam Romae promovent, non deesse nova et praeclariora argumenta praesertim gratias et prodigia per Ven. Servum Dei patrata, ita ut causa ea celeritate qua ad praesentem gradum pervenit, procedere posset, si haberentur novae fidelium oblationes ad acta prosequenda. Qui autem velint sua ope in hanc causam concurrere epistolam dirigant sic inscriptam: *Rev. D. Ioanni Can. Ponzi. Almo Collegio Capranica, Roma. Per eum enim, qui oblationes pro hac causa colligit, notitias, vitam, imagines Ven. S. Dei et reliquias habere possunt. Vel etiam dirigant epistolas Postulatori causae Rev. D. Iosepho Can. Coselli ad idem Capranicense Collegium.*

² *Introductionem* causae exposuimus in Vol. V, p. 487 et seqq. ibique adiecimus *Decretum de non cultu*: *Decretum vero alterum super Scriptis* habes in Vol. VI, p. 366 et seq.

cessum super fama Sanctitatis in genere eiusdem Venerabilis Servi Dei, iisque a SSmo D. N. impetratis, atque personarum deputatione facta, quae processum Neapoli construerent iuxta praescriptas normas in eisdem remissorialibus litteris expressas, citatoque ad contradicendum etc. Promotore Fidei; processus Neapoli confectus est, eoque Romam in forma authentica transmissa, disputatum inde est super duplici capite iuxta eiusmodi iudicalem ritum, idest, an constet de validitate processus Apostolica Auctoritate constructi, et an ex processu releveretur fama sanctitatis in genere scilicet vitae, virtutum et miraculorum.

Quae quidem Orator, qui eiusmodi causam Romae pertractandam suscepit, adamussim ostendit in scriptis, quae *Informatio* appellantur. Abstineri cogimur ab eiusmodi *Informatione* etiam synoptice referenda super utroque capite, cum integrum nostrum fasciculum absorberet: eo magis, quod pro ea parte quae *relevantiam* respicit, Lectores nostri recollere possint, quae iam pridem eruimus ex processu ordinario in *vol. V, pag. 487 et seqq.* ex quo etiam vitam V. S. D. delineavimus. Non enim differunt quae ibidem exposuimus ab illis, quae deducta sunt in hoc Apostolico processu; imo fere omnia perbelle conveniunt. Potius aliquid delibabo ex difficultatibus a Promotore Fidei oppositis, adiectis responsionibus ab Oratore causae, quod facio in disceptatione quae sequitur.

Disceptatio synoptica.

ANIMADVERSIONES PROMOTORIS FIDEI. Inter caetera haec duo, quae nobis videntur praecipua, opponendo animadvertit Fidei Promotor: primum *validitatem* processus Apostolici, alterum *relevantiam* respicit.

Circa validitatem processus haec animadvertit: « In sylloge
« testium primus occurrit ille ipse Sacerdos Antonius Radente,
« qui in ordinaria et Apostolica inquisitione Postulatoris mu-

« nere functus fuerat, quemadmodum candidissime de se ipse
 « fassus est : *antea in processit ordinario et in processu de*
 « *cultu non praestito officio functus sum Postulatoris.* Secundus
 « vero testis R. D. Paulus Laudati inquit de *se: in processu*
 « *informativo* (auctoritate ordinaria constructo) *munere fun-*
 « *cius sum Notarii.* Hic porro officiorum cumulus pugnat in
K primis cum Decreto tempore illorum examinis iam edito,¹
 « quo S. Rituum Congregatio *censuit prohibendum, si SSmo*
 « *placuerit, ne deinceps in condendis quibusvis processibus tam*
 « *ordinariis, quam Apostolicis ad eiusdem Servi Dei causam*
 « *pertinentibus, eade?n persona diversis officiis, ne successive*
 « *quidem, utcumque priori expleto et dimisso, fingi possit sub*
 « *poena nullitatis.* Die io decembris 1870. Quod Decretum
 « SSmus D. N. ratum habuit die 22 mensis et anni eiusdem.

« Caeterum etiam ante eiusmodi Decretum compertum
 « erat, Postulatoris praesertim, licet dimisso officio, testimo-
 « nium excipi non debere: monente in primis iuris nostri ma-
 « gistro (Benedicto XIV in opere *de Canonis.*, 1. 3, c. 6, n. 10):
 « *Postulatoris et Procuratoris testimonium, quoad permanent*
 « *in officio, non videtur esse admittendum; et quatenus, dimisso*
 « *officio, examini subicerentur, si alia concurrant requisita,*
 « *ipsorum dicta non probationis vim, sed puri adminiculi ad*
 « *summum poterunt obtinere, iuxta adducta per Farinacmm etc.*
 « Horum itaque duorum testimonium vel omnino praetermit-
 « tendum, vel uti purum putumque adminiculum ad summum
 « habeatur oporteat ».

Ad *relevantiam* quod spectat ex hac eadem animadver-
 sione facta super processu. Fidei Promotor causam huius defe-
 ctus suspicatus, sic est prosecutus: «Sane quaerenti mihi, cur
 « peritissimi iuris nostri, quales sese huc usque Neapolitani
 « Iudices probarunt, in id tandem devenirent, ut ipsum causae
 « Postulatorem ac Notarium in ius admitterent, ea verisimilior
 « occurrit ratio, nullos alios idoneos reperisse testes, qui de

¹ Hoc Decretum habes in Vol. VI pag. 348.

« fama sanctitatis V. D. S. interloquì possent. Tum bene vero
 « intelligitur, cur praesentis Summarii textura horum duorum
 « dictis potissimum constet. Quorum si perspecta probitas, ex
 « allatis tamen rationibus, non integra auctoritas. Reliqui porro,
 « qui in processu eodem testationem fecere suam, genericis
 « ut plurimum ac satis laconicis locutionibus sese expeditive-
 « runt. Quae omnia qui simul perpenderit in eam pronus
 « deveniet sententiam, famam sanctitatis ac virtutum huius
 « Venerabilis adolescentis non tanti stetisse Neapoli, quanti,
 « elegantiori licet verborum ambitu, insinuare adnitus est
 « huiusce *Informationis* auctor.

« Praesertim si ad *probabiles* ceu vocant *causas* confuge-
 « ris, quae famam hanc evulgaverint, merito nonnihil affectioni
 « tribuendum dixeris. Omnes namque testes illorum quae nar-
 « rant potissimum auctorem designant equitem Felicem Wo-
 « chinger, pientissimum olim Neapolitanae militiae ducem,
 « qui suis in aedibus Venerabilem iuvenem excepit hospitio,
 « atque ut filium carissimum habuit. Cum ducis ad exemplum
 « reliqui componi soleant, quid mirere si etiam praesidiarii
 « milites V. D. S. uti delictum habuerint ac veluti Sanctum
 « suspexerint? ».

EA QUAE RESPONDIT ORATOR. Orator, seu Informationis auctor, ad primam animadversionem respondit: « Esto; eorum
 « testimonium excludatur; ecquid inde sequitur? Num caete-
 « rorum depositiones, qui octo numero fuere, per se non suf-
 « ficerent ad plenam probationem in re nostra suppeditan-
 « dam? ». At vero non concessit Orator, alterius ex dictis
 duobus testibus examen in irritum cessisse. Atque animad-
 vertit in primis, se in tota. Informatione, multa splendidissima
 quae de fama V. S. D. congresserat, numquam primi testis
 verbis confirmasse, cuius testimonium ideo in Summarii tabulis
 cum caeteris retulit, quia ni probationis, adminiculi saltem loco
 haberi possit.

Atque ad Decretum anni 1870, quod sub poena nullitatis
 prohibuit ne eadem persona *diversis officiis*, ne successive qui-

dem, fungi posset, respondit, quod, si aliud non daretur effugium ad difficultatem diluendam, posset quaeri num fuerit determinatus eius Decreti sensus? Utrum scilicet sub *diversorum officiorum* appellatione intelligi debeant etiam ea officia quae ad invicem non sunt opposita. Quod si haec officia non intelligantur comprehensa, prouti ex sententia Decreti erui videtur, Decretum illud minime afficere testem, qui in ordinario processu munere Notarii functus fuerat. Atque ad Notarium de quo agimus excludendum iniuria afferri inquebat doctrinam Benedicti XIV utpote quae excludat tantum Postulatoris, Advocati et Procuratoris testimonium; non autem Notarii. Eo magis, quod secundus testis seu Notarius in dando testimonio constanter adduxerit scientiae causam omnino aliam ab ea quam Notarii munus suggerere potuisset.

Sed ad praecidendam omnem difficultatem super validitate actorum, adamussim ostendit, Decretum S. Congregationis fuisse ex officio communicatum Emo Archiepiscopo Neapolitano, quando dicti duo testes iam examen subierant: ideoque sanctioni eius Decreti processum non subiici.

Hinc repulit Orator difficultatem alteram super *relevantia* motam, quasi vero Neapolitani Iudices ideo hos duos testes admiserint quia nullos alios idoneos reperire potuerint: idoneos inquit testes non defuisse ex eo ostendi, quod decem numero examini Iudices subiecerint in ea inquisitione, quae ut plurimum sex vel ad summum octo testibus absolvi soleat.

Sufficere autem in Summarii tabulas oculos intendere, ut quis sibi persuadeat, non duorum testium dictis, sed omnium processus texturam constare. Etsi autem paulisper daretur reliquos testes genericis verbis sese expeditisse, quid inde sequeretur? Num genericam inquisitionem genericis verbis probare satis non esset? Non heic *de virtutibus in specie*, sed *de fama* tantummodo *in genere* institui quaestionem. At vero, indicatis deinde testibus, omnino negavit Orator ita rem se habere ut Promotor asseruerat, cum omnia constarent ex induciis testium depositionibus.

Ad eam oppositionem, quam ex affectione deduxerat Censor, respondit Orator, si fere semper infructuose eiusmodi difficultates opponantur, incassum omnino in re nostra proponi. Quaeratur causa, cur eques Wochinger ignotum tunc iuvenem, iam pridem aegrotum, ab omnibus derelictum, quem prius incurabili nosocomio collocaverat, postea domi susceperit ut filiolum amantissimum; quaeratur causa cur haec omnia effecerit; atque non alia reperietur ab ea, quam passim testes unanimiter tradunt, idest: *etm secum suscepit ob famam eius sanctitatis.*

Insuper prae fracte negavit Orator, testes afferre unicum equitem Wochinger uti eorum quae narrant auctorem. Audi testem II, qui ait, *accepi a Presbyteris dictae paroeciae S. Sebastiani*: testem III, *accepi ab aliis meis amicis et oppidanis eiusdem Venerabilis... et ab omnibus illis, qui domum ducis Wochinger frequentabant et ab omnibus oppidanis Castel Nuovo*: testem V, qui accepit a muliere quadam cuius filiam Venerabilis sanaverat: testem IV, qui acceperat a Sacerdote Luca Gallio: testem III, qui non modo Ven. Dei Servi virtutes a pluribus praedicari accepit, sed ipsum quoque pluries vidit praesertim *genua flexum, orantem ante imaginem Virginis Mariae*, atque ita passim. Insuper de iis quae testes referunt, saepe praedicant: *est fama publica penes eos, qui Venerabilem cognoverunt: audivi a pluribus: fuit et est vox publica* et similia.

Frustra autem Censorem insinuare unicum publicae famae fontem esse laudatum equidem, per verba *dulcis ad exemplum milites componi solere*: quam sententiam retorquebat Orator: namque Censor per ea verba famae sanctitatis existentiam admisit; e converso ostendit Orator id praedicasse milites non quia ducis ad exemplum milites componi solent, sed propter cognitionem sanctitatis quae sua luce refulget. Duobus testimoniis adductis, ostendit Orator in domo ducis, Ven. Servum Dei saepe fuisse contumeliis affectum a famulis eiusdem ducis, quo tempore hic aberat, neque propitiis oculis ab omnibus

conspectum, ex quo testes insignem Nuntii patientiam, qua sine ulla unquam querimonia haec omnia constanter toleravit, arguunt et deponunt.

Neque tantum milites, multoque minus quia ducis ad exemplum componantur, quasi vero de militari exercitio ageretur, sed omnes ex splendore sanctitatis deponere. Unum alterumque afferam ex indicatis ab Oratore testimonium: « *Diffusa per oppidum voce, Venerabilem iamiam moriturum, multi praesertim milites, cucurrerunt ut ultima vice Venerabilem conspicerent, quem magna sanctitatis opinione habebant, omnesque admiratione fuerunt comprehensi cuñ ipsum viderent viribus penitus destitutum praesentia Viatici illico e lectulo consurgentem, et quin expectaret ut verba pietatis a Presbytero de more suggérer enhir, ipse in actus adeo teneros prorupit, adeo ferventes et sublimes, ut angelus Seraphinus videretur, ita tit omnes, nominatim milites, pietate moti collacrymaverint* ». Nota verba, omnes et non tantum milites. Item alter testis: *intervenit tota gens quae oppidum incolebat cuiusqtie generis*. Item: *Venerabilis fruitur adhuc fama sanctitatis apud omnes cuiusque generis, tit apud viros ecclesiasticos, divites utriusque sexus et Religiosos*. Item: *et noti Neapoli tantum sed etiam aliis provinciis, Mesanae in Calabria, Panormi in Samnio, in Campatila*. Immo italos fines praetergressa, *protenditur ad Belgiutn et etiam ad Galliam, ubi gallice versum est compendium eius vitae Romae editum*. Ita testes omni exceptione maiores in Apostolico processu testati sunt.

Dubium.

« An constet de validitate et relevantia processus Apostolica auctoritate Neapoli constructi super fama sanctitatis vitae, virtutum et miraculorum dicti Ven. Servi Dei in casu et ad effectum de quo agitur ».

RESOLUTIO. S. Rituum Congregatio, causa cognita in comitiis habitis die 14 iunii 1873, auditoque ut moris est Fidei

Promotore, respondere censuit : *affirmative, habita tamen primi testis depositione puri adminiculi loco.*

Atque inde de more prodiit Decretum quod sequitur:

Neapolitana seu Pinnen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Nuntii Sulpritiis Adolescentis e Dioecesi Pinnensi.

DECRETUM. « Quum Idibus Febrarii anni vertentis sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX benigne induisent ut de fama Sanctitatis Vitae, Virtutum et Miraculorum in genere Ven. Servi Dei Nuntii Sulpritiis praefati ageretur in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria absque interventu et voto Consultorum, ad instantiam Rnrii D. Canonici Iosephi Mariae Coselli huius Causae Postulatoris constituti, Emus et Rmus D. Cardinalis Aloisius Bilio huius Causae Ponens, sequens Dubium discutiendum proposuit in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitibus hodierna die ad Vaticanum habitis, nimirum: *An constet de Validitate et Relevantia Processus Auctoritate Apostolica Neapoli constructi super fama Sanctitatis Vitae, Virtutum et Miraculorum in genere eiusdem Ven. Servi Dei in casu et ad effectum de quo agitur? Emi et Rmi Patres, Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus maturo examine perpensis, auditoque Rmo D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, respondendum censuerunt: Affirmative, habita tamen primi testis depositione puri adminiculi loco. Die 14 Iunii 1873.*

« Quibus per infrascriptum Secretarium fideliter relatis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis ratum habuit et confirmavit. Die 19 iisdem mense et anno ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. * S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Nihil apud Sanctam Sedem, perlongo iudiciali ritu praestituto ex Decretis Urbani VIII, adeo scrupulose pertractari, quam causas Servorum Dei.

II. Processum ordinaria auctoritate confectum, qui in ceteris omnibus causis existimatur sufficiens ad quamvis causam

dirimendam, in causis Servorum Dei ad nihil aliud propemodum inservire, quam ad movendam S. Sedem, ut ipsa causam pertractandam suscipiat.

III. Quare, post causae introductionem, apud Apostolicam Sedem acta ex processu ordinario admissa, tum causam per multos gradus et processus Apostolica auctoritate conficiendos vere proprieque incipere; quasi vero ex ordinario processu, summo labore apud Curias confecto, nihil gestum esset.

IV. Unde, ultima iudicia de causis Servorum Dei, adeo» ex sola humana prudentia, certa haberi deberent, ut fides omnia humana nutaret, si ut incerta reiicerentur.

V. In themate, quo iudicium latum est de generica tantum sanctitatis fama, reiectum fuisse primum testem, tamquam sufficientem fidem ex se non facientem, quia munere Postulatoris in processu ordinario functus fuerat, quamquam ceteroquin idoneus et in processu Apostolico novo iuramento adstrictus ad veritatem candide dicendam.

DECRETA CANONIZATIONIS.

Parisiens. Beatificationis et Canonizationis Servae Dei Sororis Theresiae a Sancto Augustino Monialis Professae Ordinis Carmelitarum Excalceatorum.

DECRETUM. «Decimo Kalendas Maias anni 1869 quum Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX benigne indulserit ut de Dubio Signaturae Commissionis Introductionis Causae Servae Dei Theresiae a Sancto Augustino Monialis professae Ordinis Carmelitarum Excalceatorum ageretur in Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria absque interventu et voto Consultorum, licet non elapso decennio, a die praesentationis Processus Ordinarii in Actis Sacrorum Rituum Congregationis nec ipsius scriptis perquisitis ac revisis, Erhus et Rrhus D. Cardinalis Prosper Caterini, huius Causae Ponens, ad instantiam R. Patris Fr. Hippolyti a Sancto Calcedonio Sacerdotis Professi ac Postulatoris Generalis Causarum Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei Ordinis Carmelitarum Excalceatorum, attentis postu-

latoriis Litteris Virorum vel Ecclesiastica vel Civili dignitate illustrium, in Ordinariis Sacrorum Rituum Congregationis Comitiis ad Vaticanum hodierna die coadunatis sequens Dubium discutiendum proposuit, nimirum: *An sit signanda Commissio Introductionis huius Causae in casu et ad effectum de quo agitur? Et Sacra eadem Congregatio omnibus maturo examine perpensis auditoque Rino D. Laurentio Salvati, Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuit: Affirmative, sive signandam esse Commissionem, si Sanctissimo placuerit. Die 14 Iunii 1873.*

« Facta postmodum de praemissis per infrascriptum Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX fideli relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit, propriaque manu signavit Commissionem Introductionis Causae Ven. Servae Dei Sororis Theresiae a Sancto Augustino praefatae. Die 19 eodem mense et anno ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L.)\$18.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Amerina, Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Fr. Generosi Mariae a Praemosello Sacerdotis Professi Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia.

DECRETUM. « Quum XIII Kalendas Aprilis anni vertentis Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX benigne induisent ut de lama sanctitatis vitae, virtutum et miraculorum in genere Ven. Servi Dei Generosi Mariae a Praemosello praefati ageretur in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria absque interventu et voto Consultorum, instante Rmo Patre Fr. Bernardino a Cryptis Castri Sacerdote Professo et Postulatore Generali Causarum Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, Emus et Rmus D. Cardinalis Carolus Sacconi huius Causae Ponens sequens Dubium discutiendum proposuit in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitiis ad Vaticanum subsignata die habitis nimirum : *An constet de Validitate et Relevancia Processus in Civitate et Diocesi Amerina constructi super fama Sanctitatis Vitae, Virtutum et Miraculorum in genere praedicti Ven. Servi Dei in casu et ad effectum de quo agitur? Emi et Rmi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus maturo examine perpensis, auditoque R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuerunt: Affirmative. Die 14 Iunii 1873.*

« Quibus per infrascriptum Secretarium fideliter relatis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis ratum habuit et confirmavit. Die 19 iisdem mense et anno ».

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Vicentina seu Veneta, Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Fr. Antonii Pagani Sacerdotis Professi Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia.

DECRETUM. « Instante R. Patre Fr. Bernardino a Cryptis Castri Sacerdote Professo et Postulatore Generali Causarum Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, Erhus et Rfhus D. Cardinalis Aloisius Bilio huius Causae Ponens sequens proposuit Dubium in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitibus hodierna die ad Vaticanum habitis: *An sententia Iudicis delegati ab Episcopo Vicentino super Cultu praefato Ven. Servo Dei nunquam exhibito sive super obedientia praestita Decretis sa. me. Urbani Papae VIII sit confirmanda in casu et ad effectum de quo agitur? Emi porro ac Rmi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis, auditoque Rrho D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribere censuerunt: Affirmative, seu sententiam esse confirmandam. Die 14 Iunii 1873.*

« Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per infrascriptum Secretarium fidei relatione, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis ratum habere ac confirmare dignata est. Die 19 eodem mense et anno».

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. & S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Lucionen. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Aloisii Mariae Baudouin Institutoris Congregationis Filiorum Mariae Immaculatae et Societatis Ursularum a Iesu nuncupatorum, vulgo De Chavagnes.

DECRETUM. « Instante Rrho D. Canco Gustavo Gallot Cubiculario Honorario Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX et huius Causae Postulatore, Efhus et Rmus D. Card. Ioannes Baptista Pitra,

ipsius Causae Ponens, sequens proposuit Dubium in ordinariis Sacrorum Rituum Comitii hodierna die ad Vaticanum habitis: An sententia Rmi Domini Episcopi Lucionen, super Cultu praefato Ven. Servo Dei nunquam exhibito, seu super partitione Decretis sa. me. Urbani Papae VIII sit confirmanda in casu et ad effectum de quo agitur? Emi porro ac Rmi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis, auditoque voce et scripto R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribere censuerunt: Affirmative, seu sententiam esse confirmandam. Die 27 Septembris 1873.

« Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per infrascriptum Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis in omnibus ratum habere, ac confirmare dignata est. Die 2 Octobris anno eodem».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L-iii S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Divionen. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Benigni Joly canonici ecclesiae S. Sthephani civitatis Divionensis.

DECRETUM. « Instante Rmo D. Cancro Gustavo Gallot Cubiculario Honorario Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX et huius Causae Postulatore, Emus et Rmus D. Card. Ioannes Baptista Pitra, ipsius Causae Ponens, sequens proposuit Dubium in ordinariis Comitii Sacrorum Rituum hodierna die ad Vaticanum habitis: An sententia Iudicis a Rmo Episcopo Divionen. delegati super Culto Ven. Servo Dei nunquam exhibito, seu super obedientia Decretis sa. me. Urbani Papae VIII sit confirmanda in casu et ad effectum de quo agitur? Emi porro ac Rmi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis, auditoque voce et scripto R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribere censuerunt Affirmative, seu sententiam esse confirmandam. Die 27 Septembris 1873.

« Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per infrascriptum Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis in omnibus ratum habere, ac confirmare dignata est. Die 2 Octobris anno eodem ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. ^ S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Neapolitana. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Fr. Michaelis Angeli a Sancto Francisco Laici Professi Ordinis Minorum Excalceatorum Strictioris Observantiae Sancti Petri de Alcantara Provinciae Neapolitanae.

DECRETUM. « In causa Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Michaelis Angeli a Sancto Francisco praefati, quum agi deberet in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria de validitate omnium Processuum in eadem Causa constructorum ad instantiam Rñdi Patris Fr. Hyacinthi a Maria Virgine Sacerdotis Professi memorati Ordinis et huius Causae Postulatoris, Erhus D. Cardinalis Prosper Caterini huius Causae Ponens sequens Dubium propositum in ordinariis Sacrorum Rituum Comitii ad Vaticanum hodierna die habitis: *An constet de Validitate pfocessuum tam Apostolica quam Ordinaria Auctoritate constructorum. Testes sint rite ac recte examinati et iura producta legitime compulsata in casu et ad effectum de quo agitur?* **Erhi porro ac Rmi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi, post accuratum omnium examen, audito etiam R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuerunt Affirmative. Die 27 Septembris 1873.**

« Facta autem de praedictis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX ab infrascripto Secretario fideli relatione Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habere et confirmare dignata est. Die 2 Octobris anno eodem ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. ^ S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Ruthenen. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servae Dei Sor. Mariae Guillelmae Aemiliae de Rodat Institutricis Sororum a sacra Familia nuncupatarum.

DECRETUM. « Instante Riho D. Cnco Gustavo Gallot Cubiculario Honorario Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX et huius Causae Postulatore, Erhus et Rrhus D. Card. Ioannis Baptista Pitra, loco et vice Erhi et Rrhi D. Cardinalis Caroli Sacconi Causae ipsius Ponentis absentis, sequens proposuit Dubium in ordinariis Sacrorum Rituum Comitii hodierna die ad Vaticanum habitis: *An sententia Iudicis delegati a Rmo Episcopo Ruthenensi super Cultu praefatae Venerabili Servae Dei nullatenus exhibito, seu obedientia Decretis sa. me. Urbani Papae VIII sit confirmanda in casu et ad effectum de quo*

agitur? Emi porro ac Rmi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis, auditoque voce et scripto R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribere censuerunt. *Affirmative, seu sententiam esse confirmandam.* Die 27 Septembris 1873.

« Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per infrascriptum Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis in omnibus ratum habere, ac confirmare dignata est. Die 2 Octobris anno eodem».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. *Praef.*

L. \$ S.

D. Bartolini, S. R. C. *Secretarius.*

Rothomagen. Beatificationis et Canonizationis Venerabilis Servi Dei Ioannis Baptistae De-la-Salle Institutoris Scholarum Christianarum.

DECRETUM. « Venerabilis Dei Servus Ioannes Baptista De-la-Salle Rhemis ex nobilibus piisque parentibus in lucem prodiit. Innocens manibus et mundo corde adolescentiam transegit, et studiorum curricula emensus est. Inter Canonicos Metropolitanae Ecclesiae Rhemensis cooptatus, et Sacerdotio auctus, exemplum fuit fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. Verum divinae Sapientiae verba secum recogitans: *Venite, filii, audite me, timorem Domini docebo vos, simulque illud Christi monitum: Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum caelorum, adolescentibus inopes et pervagantes colligere coepit, eosque pietatis officia et litterarum rudimenta sedulo edocebat. Attamen ut tam arduum opus ad illud perduceret incrementum quo uberes fructus suppeditaret, ad se accivit pios laicos viros, quos, salutaribus traditis praescriptionibus, suos effecit cooperatores in novo instituendo Scholarum Christianarum Sodalitio. Et quoniam tunc gliscebat per Gallias Ianseniana lues ut Catholicam dissolverit unitatem, Dei Servus arctiori se nexu Cathedrae Petri devincire satagit; misitque Romam quemdam e suis fratribus, qui a Summo Pontifice Clemente XI sa. me. strenuo haereticae huius pravitatis eversore, Sodalitii confirmationem impetraret, et sub eius oculis in Urbe Scholam ad puerorum bonum aperiret. At vaferrimi Iansenianae haeresis sectatores damnum praesentientes, quod eis eventurum erat in plebe ex hac sana ac pia adolescentium institutione, ita eum probris, calumniis et vexationibus usque ad extremam vitae horam insectati sunt, ut ipse inter eorum*

saevitias Sacramentis Ecclesiae reffectus, et Christi passionibus patientissime communicans efflaverit animam septimo Idus Aprilis Feria vi in Parasceve anni MDCCXIX.

« Post obitum adeo diffusa est eius sanctitatis fama, ut vel ipsi inimici, qui eum viventem divexaverant, virum iustum et sanctum conclamaverint. Ob Gallicas perturbaciones Processus Auctoritate Ordinaria tardius instrui coeperunt Rhemis, Parisiis et Rothomagi; quibus ad Urbem perlatis, riteque perpensis, Gregorius XVI sa. me. Commissionem Introductionis Causae sua manu signavit Octavo Idus Maii anni MDCCCXXXIX. Inde litterae remissoriales ad Archiepiscopos Parisiensem, Rhemensem, et Rothomagensem directae sunt ut auctoritate Apostolica iterum inquirerent de Venerabilis Ioannis Baptistae fama Sanctitatis, virtutibus et miraculis. Inquisitione ad exitum perducta et Processibus huc delatis de eorum validitate, Sacrorum Rituum Congregatio sententiam dixit pridie Idus Septembris anni MDCCCXLV. Postea de Virtutibus heroicis Venerabilis Servi Dei iudicium agitatatum est in eadem Sacrorum Rituum Congregatione. Et primo in Antepreparatorio Conventu penes Reverendissimum Cardinalem Ioannem Baptistam Pitra Causae Relatorem decimo septimo Kalendas Iulii anni MDCCCLXIX coacto. Secundo in Praepreparatorio coetu ad Palatium Vaticanum collecto pridie Nonas Iunii anni MDCCCLXXII. Tertio demum in Comitibus Generalibus coram SS. Domino Nostro Pio IX Pontifice Maximo ad easdem Vaticanas aedes habitis sexto Idus Iulii anni MDCCCLXXIII. In quibus cum Reverendissimus Cardinalis Causae Relator discutiendum proposuisset *Dubium An constet de Virtutibus Theologicalibus Fide, Spe, Charitate in Deum et in proximum, necnon de Cardinalibus Prudentia, Iustitia, Fortitudine, Temperantia, earumque adnexis in gradu heroico, in casu, et ad effectum de quo agitur?* omnes tum Reverendissimi Patres Cardinales Sacris tuendis Ritibus praepositi, tum Patres Consultores ex ordine protulere sententiam. Sed Sanctissimus Dominus Noster distulit suam aperire mentem, et interim admonuit suffragatores ut secum fundarent preces ad impetrandum a divina Sapiencia lumen et consilium.

« Tandem, Deo favente, hanc selegit diem Sanctorum Omnium meritis celebrandis sacram in qua supremum pronuntiaret iudicium. Quamobrem Beatissimus Pater Eucharistico prius oblato Sacrificio in privato Pontificalium Aedium Sacello, hanc nobilem ingressus Aulam, ad se accersivit Reverendissimum Cardinalem Constantinum Patrizi Episcopum Ostiensem et Veliternensem, Sacri Collegii Decanum, et Sacrorum Rituum Congregationi Praefectum; simulque Reverendissimum Cardinalem Ioannem Baptistam Pitra Causae Relatorem; una cum R. P. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, et me infrascripto Secretario; iisque adstantibus solemniter edixit, *Ita constare de Virtutibus Theologicalibus Fide, Spe, Charitate in Deum et Proximum, nec non de Cardinalibus Prudentia, Iustitia,*

Fortitudine,, Temperantia earumque adnexis Venerabilis Servi Dei Ioannis Baptistae De-la-Salle in gradu heroico, ut procedi possit ad discussionem quatuor Miraculorum.

« **Huiusmodi Decretum publici iuris fieri, et in Sacrorum Rituum Congregationis acta referri mandavit Kalendis Novembris anni MDCCCLXXIII** ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. *Praef.*

L. « S .

D. Bartolini, S. R. C. *Secretarius.*

EX S. CONGREGATIONE INDICIS

DECRETUM.

Feria III, die 2 augusti 1873.

« Sacra Congregatio Eminentissimorum ac Reverendissimorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium a Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa IX Sanctaque Sede Apostolica Indici librorum pravae doctrinae, eorumdemque praescriptioni, expurgationi, ac permissioni in universa christiana Republica praepositorum et delegatorum, habita in Palatio Apostolico Vaticano die **14 iulii 1873**, et denuo die **26 augusti** praedicti anni, damnavit et damnat, proscripsit proscribitque, vel alias damnata atque proscripta in Indicem Librorum prohibitorum referri mandavit et mandat quae sequuntur Opera:

« D'Orient A, *Des destinées de lame avec des considérations prophétiques pour reconnaître le temps présent et les signes de l'approche des derniers jours*; nouvelle édition... précédée d'un appel aux catholiques de bonne foi et au futur Concile. Paris **1868**. *Decr. 14 iid. 187j.*

« *I Gesuiti e la Repubblica di Venezia, documenti diplomatici sulle male azioni de Gesuiti contro la Repubblica*, raccolti per decreto del Senato 14 giugno 1606, e pubblicati per la prima volta con annotazioni, dal Cav. Prete Giuseppe Cappelletti, veneziano, nella ricorrenza del centenario della soppressione di quelli, decretata a di 21 luglio 1773 dal Papa Clemente XIV. Venezia 1873. *Decret.* *eod.*

« Buchmann T., *Die unfreie und die freie Kirche in ihren Beziehungen zur Sklaverei, zu?' Glaubens unde Gewissenstyraneien unde zum Daemonismus*. Breslau 1873. Latine vero: *De Ecclesia serva et libera, eiusque relationibus ad servitatem, ad tyrannidem in rebus fidei et conscientiae, et ad Daemonismum*. Wratislaviae 1872. *Decr.* 26 aug. 1873.

« Frohschammer G., *Das neue Wissen, und der neue Glaube mit besonderer. Berücksichtigung* von D. F. Strauss neuester Schrift: « *der alt und der neue Glaube* » ; Leipzig 1873. Latine vero: *Nova scientia et nova fides*, etc. Lipsiae 1873. *Decr.* 26 aug. 1873.

« Huber D. Ioan., *Der Jesuiten Orden nach seiner Verfassung und Doctrin, Wirksamkeit und Geschichte char ac le-risirt*. Berlin 1873. Latine vero: *Ordo Iesuitarum designatus secundum propriam constitutionem, doctrinam*, etc. Berolini 1873. *Decr.* 26 aug. 1873.

« *Die theologischen Studien in Oesterreich* etc. Wien 1873. Latine vero : *Studia theologica in Imperio Austriaco*, etc. Vienne 1873. (Decr. S. Off., Fer. IV, 30 apr. 1873). *Auctor laudabiliter se subiecit*.

« Itaque nemo cuiuscumque gradus et conditionis praedicta Opera damnata atque proscripta, quocumque loco et quocumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere vel retinere audeat, sed locorum Ordinariis, aut haereticae pravitatis Inquisitoribus ea tradere teneatur sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis.

« Quibus Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX per me infrascriptum S. I. C. a Secretis relatis, Sanctitas Sua

Decretum probavit, et promulgari praecepit. In quorum fide, etc. ».

Datum Romae die 30 augusti 1873.

ANTONINUS Card. **DE LUCA**, *Praefectus*.

L. & s.

Fr. Hieronymus Pius Saccheri, Ord. Praed.

6'. Ind. -Congr. a Secretis.

APPENDIX XL

ARTICULUS II.

De craniotomia seu de occisione infantis in utero matris, ut mater a certa morte servetur.

In doctis ephemeridibus quae singulis mensibus in Gallia (Amiens) evulgantur, quibus titulus *Revue des sciences ecclésiastiques*, in fasciculo 164 mense Septembri 1873 legi articulum. *L'embryotomie au point de vue moral*, cuius articuli auctor anonymus animadversiones quasdam facit contra articulum quem scripsi pag. 285 et seqq. *de craniotomia, seu de occisione infantis in utero matris, ut mater a certa morte servetur*.

Placet eiusmodi animadversiones referre quae inservient ad hanc gravissimam quaestionem elucidandam.

Auctor itaque, amicus noster, in suo articulo partem extrinsecam impugnans, animadvertit, esse omnium theologorum sententiam, operationem embryotomiae, etiam si consideretur tamquam unicum medium ad servandam matrem, non licere. Et quoniam ego concessi quidem esse communem sententiam, sed non ita, ut exceptiones aliquae non adessent, ita ut melius dicere putaverim esse sententiam *fere* communem, ipse hanc dictionem meam reprobat, affirmans esse ita communem sententiam, ut nemo prorsus excipiatur sive inter veteres sive inter recentiores, ita ut habenda sit uti concurs theologorum scholae doctrina cui nemo refragari possit, quin incidat in eam Melchioris Cani censuram: *concordem omnium theologorum scholae de fide aut moribus sententiam contradicere, si haeresis non est, at haeresi proximum est*.

Duplici autem argumento Adversarius noster concordem hanc sententiam probare curavit: 1° argumento *ad hominem*, ut logici

appellant, ostendens, auctores a me obiter indicatos non posse allegari tamquam adversos communi sententiae: scripseram enim ego: « *In praesenti quaestione duo adnotanda veniunt: 1° quod Auctores non accurate loquuntur, cum dicunt eam sententiam esse prorsus omnium; ipsemet enim Sánchez tres auctores in contrarium allegat, quorum saltem duo graves sunt, Marianus Socinus... et celeberrimus Felinus, ambo in cap. Si aliquis de homicidio, tertius est Simon Brixianus in Clem. 1 eod. ». **Et in fine articuli adieci:** « *Inter recentiores auctores audivi esse ct. Kenrick, Archiepiscopum S. Aloisii, qui hanc sententiam omitta veteri defendit: quod tamen opus consulere non potui**.*

2° Probat Adversarius suam assertionem remittendo lectorem ad quandam eruditam dissertationem de embryotomia, quam anno elapso eidem laudatis Gallicis ephemeridibus ipse inseruerat.

Et ad argumentum ad hominem quod attinet, I° dicit me inductum esse in errorem cum affirmaverim cl. Archiepiscopum Kenrick sustinere meam sententiam, cum contrarium hic Auctor doceat his verbis: « *id pro re explorata haberi debet nunquam licere pharmacum dare quod ad abortum dirigatur v. g. ut comprimatur caput in utero ad egressum faciliorem, nec licere instrumentis foetum vivum excindere, ut per partes extrahatur: haec est enim hominis occisio quae per se mala est, ideoque nequidem ad vitam matris servandam potest licere. Quod autem uterque intereat nisi matri subveniatur, ex naturalibus causis contingit, nulla alicuius culpa, quam peccaret e contra qui alteri, alterius gravamine, succurreret. Locum igitur habet Ambrosii monitum. - Si alteri subveniri non possit, nisi alter laedatur, commodius est neutrum iuvare quam alterum gravari ».* - **Haec est docti Archiepiscopi sententia, Theolog. moral, v. 1 n. 128. Quod quidem verum est: nihilominus deinde dicam quomodo non omnino fuerim in errorem inductus.**

Ad alios tres auctores, quos dixi allegatos in contrarium a Sánchez, quorum duo primi graves sunt, idest Marianus Socinus et Felinus, animadvertit Adversarius noster, Sánchez ita scribere: « *Quare non sunt audiendi Marianus Socinus c. Si quis de homicid. et Simon de Brixia, Clem. I eodem tit. quos refert Felinus d. c. Si aliquis, cogitandumque reliquit NIL DEFINIENS, ubi asserunt absque distinctione fas esse foetum in utero necare quo matris vitae periclitanti consulatur ».* **Quare Felinus iuxta Sánchez nihil definit. Et reapse Felinus ita loc. cit. scripsit:** « *Quid autem de muliere praegnanate, quam medici dicunt non posse evadere mortem nisi infans existens in utero occidatur poculo vel aliter; utrum excusetur si hoc faciat? Do. Marian, hic dicit quod sic, et allegat Simonem de Brixia in Clement. I de homicid. et ita dicit se disputasse. Sed cogita ».* **Adversarius noster inde concludit, non posse auctorem, qui ita loquitur, allegari tamquam contrarium communi sententiae.**

De Mariano Socino, quem allegat Sánchez, Adversarius noster ex eius operibus verba pariter deprompsit, quae haec sunt: « *Ultimo circa praedicta subiicio notabilem quaestionem, quae quotidie in practica contingit. Pone, peritus medicus infirmanti et praegnantī mulieri citius vitae secundum artem medicinae succurri non poterat quominus ipsa cum partu animato perirei, suasit abortum, et mulier medici consilium adimplevit. Quaeritur, an medicus teneatur; et quid de muliere? Simon de Bursano, in Clem. I eodem tit. tenet quod sic... Quaestio ista est notabilis, sed pro nunc nolo decidere, quia forte Deo duce illam disputabimus* ». **Inde Adversarius noster concludit, se nescire quomodo celeberrimus Felinus allegare potuerit eiusmodi Mariani Socini auctoritatem in superiori textu, cum Socinus aperte dicat pro nunc nolo decidere: certum autem esse, auctoritatem Socini afferri non posse pro nova opinione.**

Sed Socinus promittens quaestionem se soluturum in cap. Ad Audientiam de homicid. p. 336 iterum quaestionem posuit: « *Quid de medico vel alio qui suasit abortum mulieri praegnantī? Solutionem (respondit) collige ex his quae dixi supra* ». **Sed superius dixerat quaest. 217, « De medico omnes efficiuntur irregulares, si certum est quod partus esset vivificatus ».** **Hisce ab Adversario nostro relatis, concludit, inutile esse amplius insistere; duos enim graves auctores indicatos invocari contra communem sententiam non posse. Ultra autem fatetur unicum Simonem de Brixia, aut de Bursano, esse auctorem obsceni nominis. Eo magis quod, iuxta Socinum, ita scripserat:** « *Quaeritur an medicus teneatur et quid de muliere? Simon de Bursano tenet quod sic. Facit quia abortus est de genere malorum prohibitorum. In contrarium facit quia plura videntur concurrere propter quae saltem mulier debeat excusari. Primo auctoritas medici quae magna est, etc.* ». **Ex hisce enim verbis eundem auctorem iudicari posse.**

Post haec nonnulla adiungit, quae ad rem non faciunt, quaeque omitto, tum ne tempus teram, tum etiam ne in responsione aliquid dicam, cuius Adversarium fortasse poeniteret, quamquam scribendo pro re nata non negligam, si quid responsione aliqua indigeat.

Inde lectorem remittens ad auctoritates, quas allegaverat in sua dissertatione inserta laudatis ephemeridibus *Revue t. V, anno 1872 pag. 194 et 298*, concludit, verum esse quod sibi ostendere proposuerat, idest nullum hactenus esse theologum, vel auctorem theologiae moralis, in opere quovis, qui affirmaverit licitam esse embryotomiam etiam ad servandam vitam matris: immo omnes, sive antiqui sive recentiores, aut explicite aut implicite proclamasse absolutam illicentiam.

Haec est oppositi recentis articuli synopsis.

Quod autem attinet ad theologorum auctoritates, quas ipse allegaverat in sua erudita dissertatione ad quam remittit lectorem p. 194,

hae sunt: Sánchez de matr. I. 9 disp. 29 n. 14 ; Sporer Theol. Sacr ci-
ment, p. 4 c. 4 n. 710 ; Salmanticenses tract. 13 de Restitui, c. 2
n. 60 ; Diana, de tutiorismo certe non suspectus, tract. 6 de abortu
Resol. 40.

In articulo eiusdem dissertationis p. 298, sibi opponit auctori-
tatem Gury in opere *Casus conscientiae, de quinto praecepto Dec.*
casus 10, et auctoritatem alterius articuli eiusdem *Revue théolo-*
gique, in quo cl. Craisson casum quendam quaestioni nostrae affinem
iamdiu resolverat. Animadvertit autem Adversarius in solutione
horum casuum non agi de embryotomia, sed de acceleratione partus
quo foetus transit de utero in quo vivere amplius non poterat in
aliud medium in quo pariter moritur, idest extra uterum : agitur
enim de medicinali abortu.

Item sibi opponit auctoritatem s. Alphonsi in casu, in quo infans
natus sit moriturus et baptizari non possit nisi gelida aqua, quae
eius mortem acceleret ; quo in casu I. 6 n. 106 in fine docet s. Doctor
« potest negligi parva illa vitae iactura ut infans aeternam conse-
quatur ». Sed hac s. Alphonsi doctrina, subiungit Adversarius, non
potest licita reddi embryotomia. Nec ad rem iacere doctorum gra-
vissimorum sententiam, qui tradunt, licitum esse dare matri, mortali
morbo affectae, pharmacum ad foetum directe expellendum, cum hi
loquantur de foetu nondum animato cfr. s. Alphonsum I. 3 n. 394 ;
neque rationem quam adducunt, idest posse expelli foetum tamquam
aggressorem vitae matris ; praesertim cum hi loquantur de aggres-
sione sui generis, physica et materiali, quemadmodum esset aggressio
humoris humani corporis tendentis ad sanitatem auferendam : eius-
modi enim theologos considerare foetum inanimatum tamquam *visce-*
rum partem. Supponere autem omnes auctores, quod si foetus fuerit
animatus, omnino sit illicitum procurare abortum per media directe
et per se ordinata ad expellendum et occidendum infantem, Salman-
ticenses *loc. cit.*

Denique Adversarius concludit artificiali argumento ex doctrina
Cardinalis De Lugo *de Iust. et iure dissert. 10 n. 123 et sq.* Hic
enim auctor in quaestione, utrum saltem indirecte liceat interficere
innocentem, inter cetera haec scripsit : « Et imprimis quaeri solet
« quando iniustus invasor ... protegit se opponendo tibi infantem
« innocentem ne a te percuti possit, an liceat, si aliter eum non
« potes ferire, per ipsum etiam infantem oppositum eum petere ?
« Negare videntur aliqui. Alii communiter et verius affirmant... Ratio
« est, quia sicut actio eius qui comburit innocentes in turri simul
« cum nocentibus, licita est, quia ex-intentione agentis solum tendit
« ad comburendos nocentes, licet hic et nunc non possit combustio
« horum separari a combustione illorum ; sic actio qua homo petit
« invasorem iniustum, ex intentione agentis solum tendit ad ferien-
« dum illum, licet hic et nunc non possit ictus ille non laedere

« *simul innocentem intermediam propter localem coniunctionem*
 <L *utriusque: ergo sicut combustio illa licita est, sic et ictus iste;*
 « *utitur enim iure suo gladium dirigens ad nocentem per viam illam*
 « *rectam; per accidens autem est, quod in illo spatio intermedio*
 « *inveniat etiam innocentem ...*

« *Adverte tamen pro hoc et aliis casibus quando dicimus licere*
 « *occisionem innocentis aliquando, quando ipsa non intenditur, sen-*
 « *sum non esse, quod ipsa non intendatur ut finis, ita ut licita sit*
 « *quando assumitur ut medium ad occidendum nocentem; hic enim*
 « *sensus falsus esset; nam sive intendatur ut finis, sive eligatur ut*
 « *medium, semper est illicita si directe eam velis. Si ergo occideres*
 « *innocentem, volendo hoc ipsum ut occidere posses nocentem, iam*
 « *directe velles et intenderes occisionem innocentis, quod quidem*
 « *licitum nunquam est. Unde in casu proxime adducto, si videns te*
 « *non posse occidere invasorem, qui se infante protegit, nisi prius*
 « *rumpas infantem, atque ita libere possis postea alio ictu hostem*
 « *petere ... actio illa erit illicita, quia ille ictus directe et per se tendit*
 « *ad mortem infantis, quam assumis ut medium ad occidendum*
 « *postea hostem ».*

Hac Cardinalis De Lugo doctrina in medium adducta, concludit Adversarius noster suam dissertationem, ad embryotomiam sic applicans: per operationem embryotomiae frangitur caput foetus, ut per hoc medium servetur infelix mater; incipitur igitur per actum, qui vere realiterque est ictus directe et per se tendens ad mortem infantis, quam assumit ut medium; quod quidem nunquam licitum est.

Hisce, quae ex eius dissertatione indicavi aut synoptice exposui, respondebo in aliis articulis.

Placet quoque referre, quae Adversarius refert in eadem dissertatione circa practicum usum embryotomiae.

Ex celebri doctore Ozanam, qui iampridem defendit operationem caesaream dictam, animadvertit, admodum speculativum esse casum, quo non possit servari nec mater nec filios, nisi filius *vivus* discerptus per forcipem extrahatur. Sane laudatus Ozanam (cfr. Gazette des Hôpitaux n. du 12 Août 1862) scripsit: « In praxi casus ita abso-
 « lutus nunquam accidit. Neque dici potest embryotomiam infallibi-
 « uter vitam matris servare, cum, media proportione facta, ad mini-
 « mum inter octo vel decem huius generis operationes aliqua mater
 « succumbat. Praeterea quamvis aliter iactent quidam nostrae aetatis
 « medici, aequum non esset eliminare aliud medium, effugiumque
 « artis medicae in casu impossibilitatis partus, idest antiquam ope-
 « rationem caesaream, quae operatio plerumque servabat simul et
 « matrem et filium. Denique est animadvertendum, infantem, cum
 « regulariter moriatur in utero ante matrem (*bien avant la mère*),
 « nec illico mors matris sequatur, posse regulariter expectari momen-
 « tum, quo operatio exercetur in parvum cadaver, atque ita operatio

evincitur quam vere ac merito declaratum toties a Nobis et inculcatum fuerit, sacrilegam ditionis Nostrae usurpationem eo praesertim spectasse ut Pontificii Primatus vis et efficacia frangeretur, ipsaque tandem catholica religio, si fieri posset, plane deleretur.

« Verum non hoc Nobis potissime constitutum est ut de iis malis ad vos scriberemus, quibus Urbs haec Nostra et universa simul divexatur Italia; imo angores hosce Nostros moesto fortasse premeremus silentio, si divina daretur clementia, lenire Nos posse dolores acérrimos, quibus tot Venerabiles Fratres sacrorum Antistites eorumque Clerus et populus in aliis regionibus cruciantur.

« Vos enimvero non latet, Venerabiles Fratres, quosdam ex Helveticae foederationis Pagis, non tam ab heterodoxis compulsos, quorum imo nonnulli facinus reprobarunt, quam ab actuosis sectarum asseclis hodie passim rerum potitis, omnem pervertisse ordinem, ipsaque suffodisse constitutionis Ecclesiae Christi fundamenta non modo contra quamlibet iustitiae rationisque normam, sed obstante etiam data publice fide; quum ex solemnibus pactis, suffragio et auctoritate quoque legum foederationis muniti, sartam tectam catholicis manere oporteret religiosam libertatem. Deploravimus equidem in Allocutione Nostra habita die **23** decembris anni praeteriti illatam religiosae rei vim ab illorum Pagorum Guberniis « sive decernendo de dogmatibus catholicae fidei, sive favendo apostatis, sive exercitium intercipiendo episcopalis potestatis ». At vero iustissimae querelae Nostrae, exhibitae etiam mandationibus Nobis foederali Consilio a Nostro Negotiorum Gestore, neglectae plane fuerunt, nec aequior ratio habita fuit expostulationum a catholicis cuiusvis ordinis, et ab Helvético Episcopatu iterum atque iterum editarum; quin imo irrogatae pridem iniuriae novis et gravioribus cumulatae sunt.

« Nam post violentam electionem Venerabilis Fratris Gasparis Episcopi Hebronensis Vicarii Apostolici Gebennensis, quae tam decora et gloriosa patienti, quam foeda et indecora

mandantibus atque exequentibus extitit, Gebennense Gubernium diebus **23** martii et **26** augusti huius anni duas promulgavit leges plane consentaneas Edicto proposito mense octobri superioris anni, quod in memorata Allocutione fuerat a nobis improbatum. Nimirum idem Gubernium sibi ius arrogavit refingendi in eo Pago constitutionem Ecclesiae catholicae, eamque exigendi ad democraticam formam, subiiciens Episcopum cum quoad exercitium propriae iurisdictionis et administrationis, tum quoad potestatis suae delegationem auctoritati civili; vetans ne in Pago illo domicilium haberet; definiens paroeciarum numerum et limites; proponens formam et conditiones electionis parochorum et vicariorum, casusque et modum revocationis eorum aut suspensionis ab officio; tribuens laicis hominibus ius illos nominandi, laicis item credens temporalem cultus administrationem, eosque, inspectorum instar, rei ecclesisticae generatim praeficiens. Cautum praeterea his legibus, ut sine Gubernii venia, et hac quidem revocabili, parochi et vicarii functiones nullas exercerent, nullas dignitates acciperent illis ampliores, quam per populi electionem essent adepti, iidemque a potestate civili ad iusiurandum adigerentur in ea verba, quibus veri nominis apostasia continetur. Nemo non videt huiusmodi leges non solum irritas et nullius roboris esse ex omnimodo potestatis defectu in legislatoribus laicis et ut plurimum heterodoxis; sed etiam in iis, quae praecipiant sic adversari catholicae fidei dogmatibus, et ecclesiasticae disciplinae per oecumenicam Synodum Tridentinam et Pontificias constitutiones sancitae, et eas omnino a Nobis improbare damnarique oporteat.

« Nos itaque ex officii Nostri debito, auctoritate Nostra Apostolica eas solemniter reprobamus et condemnamus; declarantes simul, illicitum esse ac plane sacrilegum iuramentum ab ipsis indictum; eosque propterea omnes, qui in Gebennensi tractu aut alibi iuxta earumdem legum decreta aut non absimili modo suffragante populo et confirmante civili potestate electi, audeant obire munia ecclesiastici ministerii, ipso facto

incurrere in excommunicationem maiorem peculiariter reservatam huic Sanctae Sedi aliasque poenas canonicas ; adeoque eos omnes fugiendos esse a fidelibus, iuxta divinum monitum, tamquam alienos et fures qui non veniunt nisi ut furentur, mactent et perdant. ¹

« Tristia quidem et funesta haec sunt, quae hactenus commemoravimus, sed funestiora etiam contigerunt in quinque ex septem Pagis, quibus constat Basileensis Dioecesis nempe Soloduri, Bernae, Basileae-campestris, Argoviae, Turegi. Ibi quoque de paroeciis, deque parochorum atque vicariorum electione et revocatione leges latae sunt Ecclesiae regimen, divi namque constitutionem evertentes, ecclesiasticum ministerium saeculari dominationi subiicientes et omnino schismaticae ; quas proinde, eamque nominatim, quae lata est a Gubernio Solodurensi diei 23 decembris anno 1872, reprobamus et damnamus, et tamquam reprobatas et damnatas perpetuo habendas decernimus.

« Quum porro Ven. Frater Eugenius Episcopus Basileensis iusta indignatione et apostolica constantia reiecisset articulos quosdam in conciliábulo seu *conferentia*, ut aiunt, *dioecesana*, ad quam convenerant Delegati quinque Pagorum supra dictorum, constitutos, sibi que propositos, et omnino necessariam haberet reiiciendi causam, quod episcopalem auctoritatem laederent, regimen hierarchicum subverterent, et haeresi faverent aperte ; ob eam rem ab Episcopatu deiectus, a suis aedibus abstractus et in exilium violenter actus fuit. Tum nullum fraudis aut vexationis genus omissum, ut in quinque Pagis praedictis clerus et populus in schisma induceretur ; interdictum clero a quolibet commercio cum Pastore exulante, iussumque datum cathedrali Capitulo Basileensi, ut ad electionem Vicarii Capitularis vel Administratoris conveniret, perinde ac si Sedes episcopalis reapse vacaret ; quod facinus indignum strenue Capitulum edita protestatione ab se reiecit. Interim

¹ Ioan. 10, 5, 10.

decreto et sententia Magistratum civilium Bernensium novem et sexaginta parochis territorii Iurensis primo indictum est, ne ministerii sui functiones obirent, dein vero abdicatum officium,, hac una de causa quod palam testati essent, sese legitimum Episcopum et Pastorem Ven. Fratrem Eugenium unice agnoscere, seu nolle se turpiter ab unitate catholica desciscere. Quo factum est, ut totum illud territorium quod catholicam fidem constanter retinuerat, et Bernensi Pago iampridem militum fuerat ea lege pactoque ut religionis suae liberum atque inviolatum exercitium haberet, paroecialibus concionibus, solemnibus baptismatis, nuptiarum et funerum privaretur, conquerente frustra et reclamante fidelium multitudine iam per summam iniuriam in hoc discrimen adducta, ut vel schismaticos haereticosque pastores politica auctoritate intrusos recipere, vel quocumque sacerdotum auxilio et ministerio destitui cogatur.

« Nos utique Deo benedicimus qui eadem gratia, qua martyres olim erigebat et confirmabat, sustentat modo ac roborat eam partem electam catholici gregis, quae viriliter sequitur Episcopum suum opponentem murum pro domo Israel ut stet in praelio in die Domini' et nescia formidinis vestigiis ingreditur ipsius Capitis Martyrum Iesu Christi, dum agni mansuetudinem ferociae luporum obiiciens fidem suam alacriter constanterque propugnat.

« Nobilem hanc Helvetiorum fidelium constantiam aemulatur haud minori commendatione clerus populusque fidelis in Germania, qui et ipse sequitur exempla illustria Praesulum suorum. Hi enimvero spectaculum facti sunt mundo et angelis et hominibus, qui eosdem indutos catholicae lorica veritatis et galea salutis praelia Domini strenue praeliari undique circumspiciunt, eorumque animi fortitudinem invictamque constantiam eo magis admirantur et eximiis laudibus extollunt, quo magis in dies invalescit acerrima prosecutio adversus eos commota in Germanico Imperio ac potissimum in Borussia.

* Ezech. 13, 5

<L Praeter multas et graves iniurias catholicae Ecclesiae superiori anno irrogatas, Gubernium Borussicum durissimis et iniquissimis perlatis legibus, a pristino more prorsus alienis, universam Clericorum institutionem et educationem laicae potestati ita subiecit, ut ad hanc pertineat inquirere ac decernere, quomodo clerici erudiendi ac fingendi sint ad sacerdotalem vitam et pastoraalem ; atque ulterius progrediens eidem potestati ius tribuit cognoscendi et iudicandi de collatione cuiusvis officii et beneficii ecclesiastici, atque etiam sacros pastores officio et beneficio privandi. Praeterea quo celerius et plenius ecclesiasticum regimen et hierarchicae subiectionis ordo ab ipso Christo Domino constitutus subverteretur, plura ab iisdem legibus iniecta sunt impedimenta Episcopis quominus per censuras poenasque canonicas sive animarum saluti, sive sanitati doctrinae in scholis catholicis, sive obsequio sibi a clericis debito opportune prospiciant ; non aliter enim per eas leges fas est Episcopis haec agere, quam iuxta placitum civilis auctoritatis et ad normam ab ipsa propositam. Demum ne quid deesset quo catholica Ecclesia penitus opprimeretur, regium tribunal pro ecclesiasticis negotiis institutum fuit, quo vocari possint Episcopi sacrique Pastores cum a privatis hominibus qui iis subsunt, tum a publicis magistratibus, ut reorum instar iudicium sustineant, et in exercitio spiritualis muneris coerceantur.

« Sic Ecclesia Christi sanctissima, cui solemnibus etiam iteratisque supremorum Principum sponsionibus, publicisque pactis conventis asserta fuerat necessaria et plena religionis libertas nunc luget in iis locis omni suo spoliata iure, et infestis obnoxia viribus, quae extremum illi minantur excidium ; novae enim leges eo pertinent ne amplius possit existere. Nil mirum igitur quod religiosa tranquillitas pristina graviter eo in Imperio perturbata fuerit ab huiusmodi legibus aliisque Borussici Gubernii consiliis et actibus Ecclesiae infensissimis. At perturbationis huius culpam perperam omnino coniecere quis vellet in germanici Imperii catholicos. Nam si istis vitio

vertendum est, quod legibus illis non acquiescant, quibus salva conscientia acquiescere nequeunt, pari de causa parique modo taxandi essent Iesu Christi Apostoli et martyres, qui atrocissima quaeque supplicia et mortem ipsam subire maluerunt, quam proprium prodere officium sanctissimaeque suae religionis iura violare, impiis obsequendo persecutorum Principum mandatis. Sane, Venerabiles Fratres, si praeter leges civilis imperii aliae nullae extarent, et hae quidem sublimioris ordinis, quas agnoscere oportet, violare nefas; si propterea civiles eadem leges supremam constituerent conscientiae normam, sicut impie iuxta et absurde quidam contendunt, reprehensione potius quam honore et laude digni forent primaevi martyres, et qui deinceps eos sequuti sunt, dum pro Christi fide et Ecclesiae libertate sanguinem fuderunt; imo vero ne licuisset quidem, obstantibus legibus invitisque principibus, christianam tradere et propagare religionem Ecclesiamque fundare. Fides tamen docet, et humana ratio demonstrat, duplicem existere rerum ordinem, simulque binas distinguendas esse potestates in terris, alteram naturalem quae humanae societatis tranquillitati et saecularibus negotiis prospiciat, alteram vero, cuius origo supra naturam est, quae praeest civitati Dei, nimirum Ecclesiae Christi ad pacem animarum et salutem aeternam divinitus instituta. Haec autem duplicis potestatis officia sapientissime ordinata sunt, ut reddantur quae sunt Dei Deo, et propter Deum quae sunt Caesaris Caesari; qui *ideo magnus est, quia caelo minor est; illius enim est ipse, cuius caelum est et omnis creatura.*¹ A quo certe divino mandato nunquam deflexit Ecclesia, quae semper et ubique fidelium suorum animis ingerere contendit obsequium, quod inviolabiliter servare debent erga supremos Principes, eorumque iura quoad saecularia; docuitque cum Apostolo, esse Principes non timori boni operis sed mali, iubens fideles subditos esse non solum propter iram, quia Princeps gladium portat vindex in

¹ Tertull. apolog. cap. 30.

iram ei qui malum agit, sed etiam propter conscientiam, quia in officio suo Dei minister est. ¹ Hunc autem Principum metum ipsa cohibuit ad opera mala, eundem plane excludens a divinae legis observantia, memor eius quod fideles docuit beatus Petrus : *nemo vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitur ; si autem ut christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine.* ²

« Quae cum ita sint, facile intelligitis, Venerabiles Fratres, quanto animi dolore Nos affici oportuerit legentes in epistola nuper ad Nos data ab ipso Germanico Imperatore criminationem non minus atrocem, quam insperatam adversus partem, ut ipse ait, catholicorum sibi subditorum, praesertim vero adversus catholicum Germaniae Clerum et Episcopos. Cuius criminationis ea causa est quod hi nec vincula et tribulationes verentes nec facientes animam suam pretiosiore quam se, ³ parere recusent commemoratis legibus, eadem constantia, qua priusquam illae iuberentur, protestati fuerant denunciantes earum vitia, expostulationibus explicata gravibus, luculentis, solidissimis, quas toto plaudente orbe catholico et non paucis etiam ex heterodoxis, Principi, Administris eius, atque ipsis supremis Regni Comitibus exhibuerant. Ob eam rem nunc ipsi perduellionis crimine insimulantur, quasi in unum consentiant et conspirent cum iis qui omnes humanae societatis ordines perturbare nituntur, posthabitis innumeris praeclarisque argumentis, quae inconcussam eorum fidem et observantiam in Principem, studiumque incensum erga patriam evidentiter testantur. Imo Nos ipsi rogamur, ut catholicos illos et sacros Pastores adhortentur ad earum legum observantiam, quod eo valet ut Nostram Ipsi operam gregi Christi opprimendo et dispergendo conferamus. Verum Deo freti confidimus, serenissimum Imperatorem, rebus melius compertas ac perpensis, reiecturum suspicionem tam inanem atque incredibilem erga

¹ Rom. 13, 3, seqq.

² I Petr. 4, 14, 15.

³ Act. 20, 24.

subditos fidelissimos conceptam, neque passurum diutius, ut eorum honor tam foeda discerpatur obtrectatione, et immerita adversus illos perduret insectatio. Ceterum Imperialem hanc epistolam ultro praeteriissemus hoc loco, nisi, Nobis plane insciis et more certe insueto, vulgata fuisset ab officiali Berolini ephemeride una cum alia manu Nostra exarata, qua serenissimi Imperatoris iustitiam pro Ecclesia catholica in Borussia appellavimus.

« Haec quae hucusque recensuimus, ante omnium oculos posita sunt: quare dum coenobitae et Deo devotae virgines communi omnium civium libertate privantur, et immani asperitate eiiciuntur, dum publicae scholae, in quibus catholica iuventus instituitur, a salutari Ecclesiae magisterio ac vigilantia quotidie magis eximuntur, dum sodalitia ad pietatem fovendam instituta ipsaque Clericorum Seminaria dissolvuntur, dum libertas intercipitur evangelicae praedicationis, dum elementa religiosae institutionis in nonnullis regni partibus materna lingua tradi prohibentur, dum a suis abstrahuntur paroeciis Curiones, quos iisdem Episcopi praefecerunt, dum praesules ipsi redditibus privantur, coercentur multis, carceris comminatione terrentur, dum catholici omnigenis vexationibus exagitantur, fierine potest, ut in animum inducamus quod Nobis subiicitur, neque religionem Iesu Christi neque veritatem in causam vocari ?

« Neque hic finis iniuriarum, quae catholicae Ecclesiae inferuntur. Nam accedit etiam patrocinium a Borussico aliisque Guberniis Germanici Imperii aperte susceptum pro novis illis haereticis, qui se *Veteres catholicos* dicunt per eiusmodi nominis abusionem, quae ridicula plane foret, nisi tot errores monstruosi istius sectae adversus praecipua catholicae fidei principia, tot sacrilegia in re divina conficienda et in sacramentorum administratione, tot gravissima scandala, tanta demum animarum Christi sanguine redemptarum perniciēs vim lacrymarum potius ob oculis exprimerent.

« Et sane quid moliantur ac spectent miserrimi isti perdi-

tionis filii, luculenter patet tum ex aliis eorum scriptis, tum maxime ex impio illo et impudentissimo, quod nuper ab eo vulgatum fuit, quem ipsi modo pseudo-episcopum sibi constituerunt. Quandoquidem inficiantur ac pervertunt veram iurisdictionis potestatem in Romano Pontifice et Episcopis beati Petri et Apostolorum successoribus, eamque ad plebem seu, ut aiunt, ad communitatem transierunt; reiiciunt praefracte et oppugnant magisterium infallibile cum Romani Pontificis, tum totius Ecclesiae docentis; et adversus Spiritum Sanctum a Christo promissum Ecclesiae ut in ea maneret in aeternum, ausu incredibili affirmant, Romanum Pontificem, nec non universos Episcopos, sacerdotes et populos unitate fidei et communionis cum eo coniunctos in haeresim incidisse, quum definitiones oecumenici Concilii Vaticani sanxerunt et professi sunt. Eapropter denegant etiam indefectibilitatem Ecclesiae, blasphemantes ipsam in toto periisse mundo, proindeque visibile eius Caput in Episcopos defecisse: ex quo sibi ferunt necessitatem impositam legitimi episcopatus instaurandi in suo pseudo-episcopo, qui non per ostium sed aliunde ascendens, uti fur et latro, in suum ipse caput Christi damnationem convertit.

« Nihilosecius infelices isti, qui catholicae religionis fundamenta suffodiunt, qui notas eius omnes et proprietates evertunt, qui tam foedos et multiplices commenti sunt errores, seu potius depromptos e veteri haeticorum penu et simul collectos in medium protulerunt, minime erubescunt se catholicos dicere, et *veter es-catholicos*, dum doctrina, novitate et numero suo utramque a se vetustatis et catholicitatis notam quam maxime abiudicant. Potiori certe iure adversus istos quam olim per Augustinum contra Donatianos, exurgit Ecclesia in omnes diffusa gentes, quam Christus Filius Dei vivi aedificavit super petram; adversus quam portae inferi non praevalerunt, et quacum Ipse, cui data est omnis potestas in caelo et in terra, se esse dixit omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.

« Clamat Ecclesia ad sponsum suum aeternum: Quid est,

« quod nescio qui recedentes a me murmurant contra me?
 « Quid est quod periti me periisse contendunt? Annuntia mihi
 « exiguitatem dierum meorum: quamdiu ero hoc saeculo?
 « Annuntia mihi propter illos, qui dicunt: fuit et iam non
 « est; propter illos, qui dicunt: impletae sunt scripturae, cre-
 « diderunt omnes gentes, sed apostatavit et periit Ecclesia
 « de omnibus gentibus. Et annuntiavit, nec vacua fuit vox
 « ista. Quomodo annuntiavit? *Ecce ego vobiscum sum usque*
 « *in consummationem saeculi.* Mota vocibus vestris e falsis
 « opinionibus vestris quaerit a Deo, ut exiguitatem dierum
 « suorum annuntiet sibi; et invenit, Dominum dixisse: *Ecce*
 « *ego vobiscum sum usque in consummationem saeculi.* Hic vos
 « dicitis: De nobis dixit; nos sumus et erimus usque in con-
 « summationem saeculi. Interrogetur ipse Christus: *Et prae-*
 « *dicabitur, inquit, hoc evangelium in universo orbe, in testi-*
 « *monium omnibus, et tunc veniet finis.* Ergo usque in finem
 « saeculi Ecclesia in omnibus gentibus. Pereant haeretici, pe-
 « reant quod sunt, et inveniantur ut sint quod non sunt ».¹

« Sed homines isti per iniquitatis et perditionis viam audacius progressi, uti iusto Dei iudicio haereticorum sectis usuvenit, hierarchiam quoque sibi fingere voluerunt, sicuti innuimus, ac notorium quemdam a catholica fide apostatam Iosephum Hubertum Reinkens pseudo-episcopum sibi elegerunt et constituerunt; atque ut nihil impudentiae deesset, pro consecratione eius ad illos confugerunt Ultraiectenses Iansenianos, quos ipsi, antequam ab Ecclesia desciscerent, haeticos et schismaticos ducebant una cum ceteris catholicis. Iosephus tamen ille Hubertus audet se dicere episcopum, et, quod fidem excedit, tanquam episcopus catholicus, edito decreto, agnoscitur et nominatur a serenissimo Germaniae Imperatore, ac iusti episcopi loco habendus et observandus subditis universis proponitur. Atqui vel ipsa catholicae doctrinae rudimenta declarant, nullum posse legitimum Episcopum haberi qui fidei et cari-

¹ August, in Psalm. 101, enarrat. 2, num. 8, 9.

tatis communione non iungatur Petrae, super quam una aedificata est Ecclesia Christi; qui supremo non adhaereat Pastori, cni omnes Christi oves pascendae commissae sunt; qui non devinciatur confirmatori fraternitatis, quae in mundo est. Et sane « ad Petrum locutus est Dominus; ad unum ideo, ut « unitatem fundaret ex uno »;¹ Petro « magnum et mirabile « consortium potentiae suae tribuit divina dignatio, et si quid « cui eo commune ceteris voluit esse principibus, numquam, « nisi per ipsum, dedit quod aliis non negavit ».² Hinc est, quod ab hac Apostolica Sede, ubi beatus Petrus « vivit prae- « sidet et praestat quaerentibus fidei veritatem,³ in omnes « venerandae"communiois iura dimanant»;⁴ et hanc eandem « sedem ecclesiis toto orbe diffusis velut caput suorum certum « est esse membrorum, a qua se quisquis abscidit, fit chri- « stianae religionis extorris, cum in eadem non coeperit esse « compage ».⁵

« Hinc sanctus martyr Cyprianus de schismatico disserens pseudo-episcopo Novatiano ipsam ei negavit *christiani* appellationem, utpote seiuncto et abscisso ab Ecclesia Christi. « Quisquis ille est, inquit, et qualiscumque est, christianus non « est qui in Christi Ecclesia non est. Iactet se licet, et phi- « losophiam vel eloquentiam suam superbis vocibus praedicet; « qui nec fraternam caritatem, nec ecclesiasticam unitatem « retinuit, etiam quod prius fuit amisit. Cum sit a Christo « una Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, « item episcopatus unus episcoporum multorum concordii « numerositate diffusus, ille post Dei traditionem, post con- « nexam et ubique coniunctam catholicae Ecclesiae unitatem,

¹ Pacianus ad Sympron. ep. 3, n. II. Cyprian, de unit. Eccl. Optat, contra Parmen. lib. 7, n. 3 Siricius ep. 5. ad Episcopos Afr. Innoct. E. epp. ad Victric. ad conc. Carthag. et Milev.

² Leo M. serm. 3, in sua assumpt. Optat. lib. 2, num. 2.

³ Petr. Chrys. ep. ad Eutich.

⁴ Concil. Aquil. inter. opp. Ambros. ep. II, n. 4. Hieron. epp. 14, et 16, ad Damas.

⁵ Bonif. I, ep. 14, ad Episcopos Thessal.

« humanam conatur ecclesiam facere. Qui ergo nec unitatem
« spiritus, nec coniunctionem pacis observat, et se ab Ecclesiae
« vinculo et a sacerdotum collegio separat, episcopi nec pote-
« statem potest habere, nec honorem, qui episcopatus nec
« unitatem voluit tenere, nec pacem »-¹

« Nos igitur qui in suprema hac Petri cathedra ad custo-
diam fidei catholicae et ad servandam ac tuendam univer-
salis Ecclesiae unitatem, licet immerentes, constituti sumus,
Decessorum Nostrorum sacrarumque legum morem atque
exemplum sequuti, tradita Nobis a caelo potestate, non solum
electionem memorati Iosephi Hliberti Reinkens, contra sacro-
rum canonum sanctionem factam, illicitam, inanem et omnino
nullam, eiusque consecrationem sacrilegam declaramus, reiici-
mus ac detestamur; sed et ipsum Iosephum Hubertum, et qui
eum eligere attentarunt, et qui sacrilegae consecrationi operam
commodarunt, et quicumque iisdem adhaeserint, eorumque
partes sequuti opem, favorem, auxilium, aut consensum prae-
buerint, auctoritate Omnipotentis Dei excommunicamus et
anathematizamus, atque ab Ecclesiae communionem segregatos
et in eorum numero habendos esse, a quorum consuetudine
congressuque sic omnibus Christifidelibus interdixit Apostolus,
ut nec Ave illis dicere diserte praeceperit,² declaramus, edi-
cimus et mandamus.

« Ex his quae deplorando magis quam enarrando attigi-
mus, Venerabiles Fratres, satis vobis perspectum est, quam
tristis et periculo plena sit in iis, quas significavimus, Europae
regionibus Catholicorum conditio. Neque vero commodius res
agitur, aut pacatiora sunt tempora in America, cuius regio-
nes nonnullae ita Catholicis infestae sunt, et earum Gubernia
factis negare videantur catholicam quam profitentur fidem. Ibi
enim aliquot abhinc annis bellum asperrimum contra Ecclesiam,
eiusque institutiones et iura huius Apostolicae Sedis coepit

¹ Cyprian, contra Novatian. ep. 52, ad Antonian.

² II Ioan. v. 10.

commoveri. Haec si prosequeremur, Nobis non deesset oratio; cum autem propter rerum gravitatem obiter perstringi non possint, de illis alias fusius agemus.

« Mirabitur fortasse quispiam ex Vobis, Venerabiles Fratres, tam late patere bellum quod aetate nostra Ecclesiae catholicae infertur. Verum quisquis probe noverit indolem, studia, propositum sectarum, sive masonicae dicantur, sive alio quovis nomine veniant, aequae conferat cum indole, ratione, amplitudine huius concertationis, qua ferme ubique terrarum Ecclesia impetitur, ambigere non poterit, quin praesens calamitas fraudibus et machinationibus earumdem sectarum potissimum accepta referenda sit. Ex his namque coalescit synagoga Satanae quae contra Ecclesiam Christi suas instruit copias, infert signa, et manum conserit. Hasce iampridem ab ipsis exordiis Praedecessores Nostri, vigiles in Israel, regibus et gentibus denunciarunt, has deinde iterum iterumque damnationibus suis perculerunt; neque Nos ipsi huic officio defuimus. Utinam supremis Ecclesiae Pastoribus maior habita fuisset fides ab iis, qui pestem tam exitiosam potuissent avertere! At illa per sinuosos anfractus irrepens, opere numquam intermisso, versutis fraudibus multos decipiens, eo tandem devenit, ut e latebris suis erumperet, seque iam potentem dominamque iactaret. Aucta in immensum adlectorum turba putant nefarii illi coetus se voti iam compotes factos ac metam praestitutam tantum non attigisse. Id assequuti aliquando, quod tandiu inhiaverant, ut pluribus in locis rerum summae praesent, comparata sibi virium et auctoritatis praesidia eo convertunt audacter, ut Ecclesiam Dei durissimo mancipient servitio, fundamenta convellant quibus innititur, divinas conentur depravare notas quae praefulget insignis: quid multa? ipsam crebris concussam ictibus, collapsam, eversam, si fieri possit, ex orbe penitus deleant. Quae cum ita sint, Venerabiles Fratres, omnem adhibete operam muniendis adversus harum sectarum insidias et contagionem fidelibus curae vestrae commissis, illisque qui nomen infauste dederint iisdem sectis, a perdi-

tione retrahendis. Eorum vero praesertim ostendite et oppugmate errorem, qui dolum sive passi sive molientes non verentur adhuc asserere socialem tantum utilitatem ac progressum mutuaeque beneficentiae exercitium spectari a tenebricosis hisce conventiculis. Exponite iis saepe, et altius animis defigite Pontificias hac de re constitutiones et edocete, non unos ab iis percelli masónicos coetus in Europa institutos, sed omnes quotquot in America, aliisque totius orbis plagis habentur.

« Ceterum, Venerabiles Fratres, quoniam in haec tempora incidimus, quibus multa quidem patiendi sed et merendi instat occasio, illud curemus praeprimis tamquam Christi milites boni, ne animum despondeamus, imo in ipsa, qua iactamur procella, certam spem nacti tranquillitatis futurae, et clarioris in Ecclesia serenitatis nos ipsos et laborantem clerum et populum erigamus divino auxilio confisi et nobilissima illa excitati Chrysostomi commentatione : « Multi fluctus instant, graves-
 « que procellae ; sed non timemus ne submergamur ; nam in
 « petra consistimus. Saeviat mare, petram dissolvere nequit ;
 « insurgant fluctus, Iesu navigium demergere non possunt.
 « Nihil Ecclesia potentius ; Ecclesia est ipso caelo fortior.
 « *Caelum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*
 « Quae verba? *Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo*
 « *Ecclesiam meam et portae inferi non praevallebunt adversus*
 « *eam.* Si non credis verbo, rebus crede. Quot tyranni Eccle-
 « siam opprimere tentaverunt! Quot sartagine, quot fornaces,
 « ferarum dentes, gladii acuti! nihilque perfecerunt. Ubinam
 « sunt hostes illi? Silentio et oblivioni traditi sunt. Ubinam
 « Ecclesia? Plusquam sol splendescit. Quae illorum erant,
 « extincta sunt ; quae ad illam spectant, sunt immortalia. Si
 « cum pauci erant Christiani, non victi sunt ; quando orbis
 « totus pia religione plenus est, quomodo illos vincere possis?
 « *Caelum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt* » .¹

¹ Horn, ante exil, n. 1 et 2.

Nullo itaque commoti periculo et nihil haesitantes perseveremus in oratione, idque assequi contendamus, ut universi caelestem iram flagitiis hominum provocatam placare nitantur, quo tandem in sua misericordia exurgat Omnipotens, imperet ventis et faciat tranquillitatem.

« Interim benedictionem Apostolicam praecipuae nostrae benevolentiae testem Vobis omnibus, Venerabiles Fratres, Clero-que et populo universo singulorum curae commisso permanenter impertimus.

« Datum Romae apud S. Petrum die xxi novembris anno Domini MDCCCLXXIII Pontificatus Nostri vicesimoctavo ».

PIUS PP. IX.

LITTERAE APOSTOLICAE

Quibus peculiaris ecclesiastica iurisdictio in territoriis ad quatuor militares ordines S. Iacobi, Alcantarae, Calatravae et Montesiae in Hispanus pertinentibus aboletur; eademque territoria proximis diocesibus aggregantur.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

« Quo gravius invalescunt et urgent mala, eo promptiora postulare remedia compertum est; idque reapse nova vulnera recenter in Hispanus Ecclesiae iuribus inflictata novaeque inde fidelibus excitatae anxietates et perturbationes a supremi muneris Nostri ministerio nunc instanter exigunt. In Conventionem sane, quam de religiosis Hispaniarum rebus habuimus

cum Nationis illius Gubernio die 5 septembris anni 1851 animum inter cetera convertimus ad incommoda in ecclesiastici regiminis detrimentum derivata « ex dispersione territorii ad « quatuor Militias Sancti Iacobi, Alcantarae, Calatravae et « Montesiae pertinentis » quibus, constituta tunc ratione, consulendum decrevimus occasione novae circumscriptionis dioecesium, quae in ea Conventione facienda statuebatur. Verum cum in eorum Militiarum Ordinum territoriis ob nuper latas leges cesset interim ecclesiasticum regimen, Nos tantae necessitati statim et sine ulla dilatione prospicere cogimur, ne illud plane deficiat.

« Ii certe Militares Ordines, licet origine, vetustate, forma distincti, cum universi spectarent tutelam et incolumitatem fidei, propagationem christiani nominis, defensionem throni, liberationem Hispaniarum ab infidelium iugo, splendidioribus regni decoribus merito fuerunt accensiti. Siquidem illustribus harum Militiarum, in Regulares postea Ordines conversarum, bellatoribus acceptam non semel referre debuit Hispania religionis pacem, tranquillitatem prosperitatemque suam, validissimi!m Regum suorum columen, et destructionem exosae funestaeque dominationis infidelium.

« Romani idcirco Pontifices profectui religionis et catholicae nationis incremento studentes illos Ordines peculiari favore prosequuti fuerunt, multisque privilegiis ornarunt : Reges vero Hispani compluribus ipsos latisque ditarunt territoriis, quae, Regibus iisdem poscentibus, Sancta haec Sedes exemit ab Ordinariorum iurisdictione, eam committens Supremis singulorum Ordinum Magistris, qui propterea ex utriusque potestatis concessione ecclesiasticam simul et civilem iurisdictionem ibi exercebant.

« Serius autem, utilitate publica id postulante, Sancta eadem Sedes temporariam in Castellae Legionisque Reges transtulit administrationem Supremi Magisterii eorum Ordinum; donec Hadrianus VI, instante Carolo V Imperatore, quod ad tempus datum fuerat, perpetuo nexu iunxit solio

Castellae et Legionis per Bullam *Dum intra Nostrae mentis arcana* diei 5 maii 1521, unde factum est, ut ad extrema usque tempora Reges Hispaniarum ecclesiasticam in ea territoria administrationem exercuerint per peculiare tribunal ex equitibus conflatum singulorum Ordinum et ab Ordinibus Militaribus nuncupatum.

€ Anno tamen 1851 dum actum est, uti diximus, de religiosis rebus componendis, considerata conditione iurisdictionis ecclesiasticae in territoriis hic illic per totum Hispaniarum Regnum ad praedictos Ordines spectantibus, expedire visum fuit, ut, cum perducenda foret ad actum proposita dioecesium nova circumscriptio, eadem territoria proximis dioecesibus aggregarentur. Verum ne per hoc memoria deleteretur « Instituti tantopere de Ecclesia et re publica meriti » nationique servaretur nobilis huiusce suae gloriae monumentum, placuit, ut « definitus quidam assignaretur locorum numerus intra certum « radium seu circulum consistendum *que formen coto redondo*, « ubi Magnus praedictarum militiarum Magister ecclesiasticam << iurisdictionem exercere pergat ad omnimodam eorum nor- « mam, quae in Pontificiis constitutionibus praescribuntur ».

« Dum autem opportunitas rei perficiendae expectabatur, Hispaniarum Gubernium, pro suo lubito, suppressit praedictos quatuor Ordines, et necessario propterea cum ipsis peculiare illud tribunal, quod in eorum territoriis administrationem ecclesiasticam exercebat; atque ita dum e medio plane sustulit memoriam alterius e praeclarissimis Hispaniarum institutionibus, tot territoria omni prorsus ecclesiastico regimine privavit Nosque coegit ad consulendum illico tot fidelibus eo destitutis. Cum autem per huiusmodi Militarium Ordinum suppressionem quaelibet novi territorii iisdem Ordinibus addicendi constitutio interim exclusa fuerit; non aliud Nobis de animarum salute sollicitis relictum est, nisi ut, iuxta pacta conventa, peculiari qualibet ecclesiastica iurisdictione suppressa, territoria praedicta iungamus proximis dioecesibus, ipsaque eorumdem Episcoporum iurisdictioni subiiciamus.

«Itaque cum mali gravitas huiusmodi remedium differri non sinat, Nos, exquisito antea VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium et nonnullorum etiam Dilectorum Filiorum Romanae Curiae Antistitum consilio, motu proprio, certa scientia, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine Conventionem exequuturi, hisce Litteris decernimus suppressionem et abolitionem ecclesiasticae iurisdictionis territoriorum ad praedictos Ordines Militares spectantium una cum omnibus indultis, privilegiis et facultatibus, etiam in Apostolicis Litteris contentis et speciali mentione designandis, eaque de facto e medio tollimus, extinguiamus, cassamus ac delemus, et suppressa penitus et abolita ab omnibus habenda esse mandamus.

« Eadem vero Apostolica auctoritate omnia et singula praedictorum Militarium Ordinum territoria et loca ad eadem quoquo modo spectantia iuxta articulum 9 commemoratae Conventionis proximis dioecesibus iungimus, aggregamus et incorporamus: videlicet territoria aut loca ad ipsa spectantia, quae alicuius dioecesis limitibus undique includuntur eidem dioecesi aggregamus et incorporamus. Quae vero uni vel pluribus dioecesibus finitima sunt, priore in casu proximae dioecesi aggregamus et incorporamus, sive de territoriis agatur, sive de seiunctis locis ad illa spectantibus; altero in casu illi dioecesi aggregamus et incorporamus, cuius ecclesiam cathedralem propiorem habent. Singulas propterea civitates, oppida, pagos, qui in praedictis territoriis existunt, eorumque incolas et quasvis ecclesias, sive collegiatis, sive parochiales et succursales, oratoria, pia quaelibet et cuiusvis nominis Instituta, beneficia ecclesiastica, aut capellanías, si quae sint, nec non monasteria sacrarum virginum ordinariae, sive a iure vel ab Apostolica Sede specialiter delegatae iurisdictionis, regimini et administrationi committimus et subiicimus Episcoporum pro tempore sedentium in iis dioecesibus, quibus eadem territoria, aut loca seiuncta ad illa spectantia vigore praesentium Litterarum Apostolicarum aggregantur et incorporantur: ita ut iidem sacrorum Antistites in iisdem territoriis omnes et singulas

facultates tam ordinarias, quam extraordinarias atque etiam, uti supra, delegatas exercere valeant, quemadmodum eas exercent in propriis dioecesibus.

« Ne autem huius aggregationis occasione ullum disperdatur aut pereat monumentum ad ecclesiasticum regimen necessarium et opportunum, volumus et mandamus, ut singula instrumenta, sive libri, sive testamenta ad pias causas, sive demum quaecumque scripta respicientia personas, res, iura rationesque ecclesiasticas in incorporatis territoriis existentia, sedulo exquisita et collecta ad cancellariam transferantur singulorum Antistitum, quibus eadem territoria subiecta sunt, servanda ad perpetuam memoriam et posterorum utilitatem.

« Ceterum diserte declaramus, aggregationem et incorporationem territoriorum quatuor Ordinum Militarium proximis dioecesibus hisce Nostris Litteris decretam minime obfuturam sive novae dioecesium circumscriptioni, sive etiam peculiaris territorii constitutioni in Conventione propositis, si utrumque vel alterutrum, ex adiunctorum mutatione, quandocumque fuerit ad rem adducendum. Ad ista vero in casu perficienda, sicut et ad constituendum, iuxta eadem pacta conventa, Titularem Episcopum in partibus infidelium, cui illius territorii ecclesiastica iurisdictio committatur, iura omnia sua huic S. Sedi expresse reservamus.

« Porro ut cuncta a Nobis, ut supra disposita rite, feliciter ac celeriter ad optatum exitum perducantur, Dilectum Filium Nostrum Ioannem S. R. E. Presbyterum Cardinalem Moreno Archiepiscopum Vallisoletanum, de cuius prudentia, doctrina, atque integritate plurimam in Domino fiduciam habemus, praesentium Nostrarum Litterarum executorem nominamus, constituimus et deputamus; eique omnes et singulas ad huiusmodi effectum necessarias et opportunas concedimus facultates, ut omnia superius ordinata, quo citius fieri possit peragere, atque statuere, delegata sibi Apostolica auctoritate libere ac licite possit et valeat; eidemque facultatem pariter tribuimus, ut ad plenam rerum omnium in locis praesertim ab eius residentia

remotis executionem unam vel plures personas in dignitate ecclesiastica constitutas subdelegare, et tam ipse, quam personae ab eo sic subdelegandae super quacumque oppositione in actu executionis huiusmodi quomodolibet forsitan, oritura agnoscere, ac definitive pronunciare libere item ac licite possint ac valeant. Volumus insuper ut praesentium Litterarum Executor omnium et singulorum actorum in ipsarum Litterarum executione conficiendorum exempla in authentica forma exarata ad S. Congregationem rebus Consistorialibus praepositam in eiusdem Congregationis archiviis asservanda intra quatuor menses ab harum Litterarum receptione, si fieri possit, transmittere teneatur.

« Haec volumus, statuimus, praecipimus atque mandamus, decernentes, has praesentes Litteras, et omnia in eis contenta, ac decreta quaecumque nullo unquam tempore de obreptionis, subreptionis, aut nullitatis vitio, ex quacumque causa, etiam privilegiatissima, vel ex consuetudine, licet immemorabili, vel ex quovis alio capite, etiam in corpore iuris clauso, a nemine cuiuslibet conditionis et dignitatis, etiam Regiae et Imperialis notari, impugnari, aut alias infringi, suspendi, limitari, vel in controversiam vocari posse, sed semper firmas, validas et efficaces existere et fore, non obstantibus Apostolicis, generalibus, vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, ac Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis praesertim *de iure quaesito non tollendo*, ceterisque etiam speciali mentione dignis contrariis quibuscumque. Quibus omnibus et singulis illorum tenores pro expressis et ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris ad praemissorum effectum dumtaxat specialiter et expresse derogamus. Volumus insuper, ut praesentium Litterarum transumptis, etiam impressis, manu tamen alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quae eisdem praesentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrarum extinctionis, abolitionis, rescissionis, cassationis, deletionis,

revocationis, abnegationis mandati, interdictionis, declarationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum.

« Datum Romae, apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo septuagesimo tertio pridie Idus iulii, Pontificatus Nostri anno vicesimo octavo ».

LITTERAE APOSTOLICAE

quibus abolentur privilegiatae omnes iurisdictiones ecclesiasticae in Hispanus; iisque hactenus subiecta territoria, loca, monasteria proximis dioecesibus iunguntur.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

« Quae diversa civilis societatis indoles diversaeque leges concedenda suaserant privilegia in fidelium utilitatem et Ecclesiae decus; ea fecit mutata serius temporum et morum ratio non solum inopportuna sed plerumque noxia. Hinc obiecta per haec libero et expedito iurisdictionis ecclesiasticae exercitio impedimenta, crebrae inter Ordinariam iurisdictionem et exemptam offensiones, aliaque huiusmodi incommoda et manans ex hisce perturbatio disciplinae scandalumque et neglectio fidelium, necessariam prorsus ostenderant componendis in Hispania religiosis rebus abolitionem cuiusvis privilegiatae iurisdictionis : opportunam autem decretae rei perficiendae occasionem suppeditaturam esse putatum fuit novam, quae proponebatur,

dioecesium circumscriptionem. Verum inopinata suppressio quatuor Militarium Ordinum Sancti Iacobi, Alcantarae, Calatravae, et Montesiae ab Hispanico Gubernio nuper peracta Nos compulit ad consulendum illico catholicis territoriorum ad eos Ordines spectantium incolis per huiusmodi suppressionem omni ecclesiastica administratione privatis ; idque fecimus per Apostolicas Litteras *Quo gravius*, hac ipsa die datas, quibus quae conventa fuerant cum Hispaniarum Gubernio die 5 septembris anni 1851 exequutioni mandavimus. Illa tamen Conventione constitui praeterea placuit, eidem omnium privilegiorum iurisdictionum incommodo per idem remedium et eodem tempore occurrendum esse ; visum enim fuit absonum alicubi suppressimere alibi fovere quod aequae inopportunum ubique et periculosum evaserat. Cautum idcirco fuit disertis verbis (art. 11): «Omnes etiam iurisdictiones privilegatae, cuius-
« cumque speciei sint et quomodocumque nuncupentur, penitus
« cessabunt, ea non exclusa, quae ad S. Ioannis Ierosolymi-
« tani Ordinem spectat. Subdita autem nunc iisdem iurisdic-
« tionibus territoria propriis, seu finitimis dioecibus adiun-
« gentur in nova harum circumscriptione, prout articulo septimo
« statutum est, perficienda ; salvis tamen, ac in suo robore
« mansuris quae competunt :

« i. Pro-Capellano Maiori Catholicae Maiestatis Suae.

« 2. Vicario Generali Castrensi.

« 3. Quatuor Militiis S. Iacobi, Calatravae, Alcantarae,
« et Montesiae ad sensum eorum, quae nono huius Conven-
« tionis articulo praedisposita sunt (id est quoad novum ter-
« ritorium iis constituendum).

« 4. Praelatis Regularibus.

« 5. Nuntio Apostolico pro tempore circa Ecclesiam et
« Xenodochium Italarum in hac ipsa urbe (Matriti) erectum.

« Vigebunt item speciales facultates, quae Commissario
« Generali Cruciatæ in rebus officium suum respicientibus
« iuxta delegationis Litteras aliasque Apostolicas concessionem
« respondent ». •

Nos itaque spiritui et proposito Conventionis inhaerentes, in qua malum quotidie invalescens a tota Natione simul et eodem tempore amoliendum visum est, cum coacti fuerimus omnem a remedio dilationem submovere quoad quatuor Militares Ordines, opportunum omnino censemus esse, idem simul adhibere remedium ceteris quoque partibus Hispaniarum eodem incommodo laborantibus.

Quocirca, exquisito antea VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium et nonnullorum etiam Dilectorum Filiorum Romanae Curiae Antistitum consilio, motu proprio, certa scientia, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine hisce Litteris decernimus et executioni mandamus pactam iam et conventam suppressionem et abolitionem universarum iurisdictionum privilegiatarum cuiuscumque speciei sint et quomodocumque appellentur, iis non exclusis, quae vel ad S. Ioannis Ierosolymitani Ordinem spectant, vel ad quodcumque cuiuslibet nominis et instituti Monasterium Monialium, licet extraordinariis et specialissimis privilegiis ab Apostolica Sede donatum, vel ad inferiores Praelatos saeculares huic S. Sedi immediate subiectos, sive ex iis sint, qui cum propria ecclesia clericisque eius et administris, quibus praesunt, exempti sunt ab Episcopi iurisdictione, sive ex iis qui exemptam exercent iurisdictionem in Clerum et populum civitatis aut loci alicuius dioecesis ambitu conclusi, sive demum ex iis, qui in proprio et seiuncto territorio Ordinaria iurisdictione potiuntur et *Praelati Nullius* proprie nuncupantur, cum omnibus indultis, privilegiis et facultatibus, etiam in Apostolicis Litteris contentis et speciali mentione designandis; eaque de facto e medio tollimus, extinguimus, cassamus ac delemus, et suppressa penitus et abolita ab omnibus habenda esse decernimus: excepta et in suo robore manente dumtaxat privilegiata eorum iurisdictione, qui nominatim designati fuerunt in ii^o Conventionis articulo mox relato.

« Quapropter eadem Nostra Apostolica auctoritate omnia et singula praedicta privilegiata territoria, iuxta articulum i i

commemoratae Conventionis, aut loca ad ipsa spectantia, quae alicuius dioecesis limitibus undique includuntur, eidem dioecesi aggregamus et incorporamus. Quae vero uni vel pluribus dioecesibus finitima sunt priore in casu proximae dioecesi aggregamus et incorporamus, sive de territoriis agatur, sive de seiunctis locis ad illa spectantibus; altero in casu illi dioecesi aggregamus et incorporamus, cuius ecclesiam cathedralem propiorem habent. Singulas propterea civitates, oppida, pagos qui in praedictis territoriis existunt eorumque incolas et quasvis ecclesias, sive Collegiatas, sive parochiales aut Succursales, Oratoria, pia quaelibet et cuiusvis nominis Instituta, beneficia ecclesiastica, aut capellanías, si quae sint, nec non monasteria sacrarum Virginum Ordinariae, sive a iure, vel ab Apostolica Sede specialiter delegatae iurisdictioni regimini et administrationi committimus et subiicimus Episcoporum pro tempore sedentium in iis dioecesibus, quibus eadem territoria aut loca seiuncta ad illa spectantia, vigore praesentium Litterarum Apostolicarum aggregantur et incorporantur: ita ut iidem sacrorum Antistites in iisdem territoriis omnes et singulas facultates tam ordinarias, quam extraordinarias atque etiam, uti supra, delegatas exercere valeant, quemadmodum eas exercent in propriis dioecesibus.

« Ne autem huius aggregationis occasione ullum disperdatur aut pereat monumentum ad ecclesiasticum regimen necessarium aut opportunum, volumus et mandamus, ut singula instrumenta, sive libri, sive testamenta ad pias causas, sive demum quaecumque scripta respicientia personas, res, iura rationesque ecclesiasticas in incorporatis territoriis existentia, sedulo exquisita et collecta ad cancellariam transferantur singulorum Antistitum quibus eadem territoria subiecta sunt, servanda ad perpetuam memoriam et posterorum utilitatem.

« Ceterum diserte declaramus, quae hisce Nostris Litteris statuta ac decreta sunt, minime obfutura novae dioecesium circumscriptioni quandocumque fuerit ad rem adducenda.

« Porro ut cuncta a Nobis, ut supra disposita, rite, feli-

citer ac celeriter ad optatum exitum perducantur, Dilectum Filium Nostrum Ioannem Ignatium S. R. E. Presbyterum Cardinalem -Moreno Archiepiscopum Vallisoletanum, de cuius prudentia, doctrina, atque integritate plurimam in Domino fiduciam habemus, praesentium Nostrarum Litterarum executores nominamus, constituimus et deputamus; eique omnes et singulas ad huiusmodi effectum necessarias, et opportunas concedimus facultates, ut omnia superius ordinata, quo citius fieri possit, peragere, atque statuere delegata sibi Apostolica auctoritate libere, ac licite possit et valeat; eidemque facultatem pariter, tribuimus, ut ad plenam rerum omnium in locis praesertim ab eius residentia remotis executionem unam, vel plures personas in dignitate ecclesiastica constitutas subdelegare, et tam ipse, quam persona vel personae ab eo sic subdelegandae super quacumque oppositione in actu executionis huiusmodi quomodolibet forsitan oritura agnoscere, ac definitive pronuntiare libere item ac licite possint ac valeant. Volumus insuper ut praesentium Litterarum executor omnium et singulorum actorum in ipsarum Litterarum executione faciendorum exempla in authentica forma exarata ad Sacram Congregationem rebus Consistorialibus praepositum in eisdem Congregationis archivio asservanda intra quatuor menses ab harum Litterarum receptione, si fieri possit, transmittere teneatur.

« Haec volumus, statuimus, praecipimus, atque mandamus, decernentes, has praesentes Litteras, et omnia in eis contenta, ac decreta quaecumque nullo unquam tempore de obreptionis, subreptionis, aut nullitatis vitio, ex quacumque causa, etiam privilegiatissima, vel ex consuetudine, licet immemorabili, vel ex quovis alio capite, etiam in corpore iuris clauso, a nemine cuiuslibet conditionis et dignitatis, etiam Regiae et Imperialis notari, impugnari, aut alias infringi, suspendi, limitari, vel in controversiam vocari posse, sed semper firmas, validas et efficaces existere et fore, non obstantibus Apostolicis, generalibus, vel specialibus constitutionibus et

ordinationibus, ac Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis praesertim *de iure quaesito non tollendo*, caeterisque etiam speciali mentione dignis contrariis quibuscumque. Quibus omnibus et singulis illorum tenores pro expressis, et ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum dumtaxat specialiter et expresse derogamus. Volumus insuper, ut praesentium Litterarum transumptis, etiam impressis, manu tamen alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo Personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

« Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrarum extinctionis, abolitionis, rescissionis, cassationis, deletionis, revocationis, abrogationis, mandati, interdictionis, declarationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum.

« Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo septuagesimo tertio pridie Idus iulii, Pontificatus Nostri anno vicesimo octavo.

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

MATRIMONII.

Die 25 ianuarii 1873.

Compendium facti. In America centrali anno 1858 die 15 februarii coram proprio Parocho matrimonium rite iniverunt Ludovicus natione hispanus et Carmela indigena.

Quinque elapsis mensibus iidem coniuges communi con-

sensu ab Ordinario postularunt declarationem nullitatis matrimonii, propterea quod non potuerat matrimonium consummari ob mulieris arctitudinem.

Quod ut probarent attulerunt duo testimonia extraiudicialia artis chirurgicae peritorum, quorum unus testabatur mulieris impedimentum *naturale, antecedens, et absolutum*: alter dixit, impedimentum esse ex infirmitate sive ex *affectione morbosa*, renuit autem iudicare an antecesserit vel subsecutum fuerit matrimonium, sed declaravit tamen *absolutam* mulieris impotentiam.

Ecclesiasticus Iudex instituens processum, constituit matrimonii defensorem, sed fere omnia neglecta sunt, quae praescribuntur facienda in eiusmodi causis ex Benedictina Constitutione *Dei miseratione*, et in *Instructione* S. C. anni 1840. Namque, ut nonnulla indicem, Defensor non iuravit de munere fideliter diligenterque adimplendo; neutrum coniugem vocavit ad examen; praetermisit testimonium propinquorum, quod audit septimae manus; non interfuit singulis processus actibus, neque interrogatoria tradidit clausa et obsignata; et quod peius est, ipse sollicitavit Iudicem ut declararet matrimonium nullum, cum e converso Defensor semper sustinere debeat matrimonii validitatem, et ad Procuratorem, seu ad eos qui postulant solutionem, pertineat sollicitare nullitatis sententiam; denique sententia obtenta nullitatis, nullimode appellavit ut causa in secundo gradu iudicaretur.

Itaque, processu aliquo modo incepto, cura eiusdem defensoris matrimonii deputatus est iudicialiter artis medicae peritus, qui, physica inspectione facta coniugum, testimonium daret; quem tamen medicum coniuges recusarunt, atque alter est cum consensu coniugum electus, qui, iniuncto officio functus, testatus pariter est extraordinariam mulieris arctitudinem, ex qua arguebat numquam posse matrimonium consummari; quod si chirurgicae operationi mulier subiiceretur, praeterquamquod valde dubius esset felix operationis exitus, inquit, eam semper impotentem manere.

Denique ab ecclesiastico Iudice fuerunt accersiri tres dicti periti, quibus haec interrogatoria proposita fuerunt:

« i) an impotentia Carmelae, iuxta eorum iudicium, effectus sit naturalis constitutionis, vel ex causa dimanet extranea aut accidentali;

« 2) an hac in ultima hypothesis, existiment matrimonium praecessisse ;

« 3) an credant dictam impotentiam relativam esse tantum ad Ludovicum, aut absolutam erga omnes, quibuscumque nuberet ».

Iuramento interposito haec singulis interrogationibus responderunt: primus respondit, impedimentum esse effectum naturalis constitutionis non autem alterius posterioris aut accidentalis causae: impotentiam procul dubio antecessisse matrimonium, cum in organica conformatione consistat: eamque existimare *absolutam*, ita ut mulier sit impotens cum quovis alio.

Secundus chirurgus cum quadam oscitantia et dubietate respondit quoad duo priora quaesita: sed affirmabat absolutam actualement impotentiam.

Tertius iudicialis peritus respondit, impotentiam Carmelae non esse vitium physicae constitutionis, sed potius scyrrosae affectionis: eandem affectionem sibi videri praecessisse matrimonium: in actuali autem statu Carmelam impotentem esse cum quovis.

Interim dum causa agitabatur Ludovicus in Hispaniam rediit, Procuratore dato Michaele ad causam prosequendam.

Ecclesiasticus itaque Iudex audito defensore matrimonii, qui Decretum nullitatis sollicitabat, quod nihil contra opponendum haberet, consideratis testimoniis trium peritorum, sententiam emisit his rationibus innixam: idest, cum plene resultaret dictum mulieris impedimentum ex declarationibus peritorum: cum illud iuxta eorum concordem opinionem absolutum esset atque perpetuum, ita ut vinci a nemine posset, neque per chirurgicam operationem, quae etiam periculo vitae

esset mulieri : cum praeterea constaret ex iisdem tribus peritorum testimoniis impotentiam mulieris antecessisse matrimonium, declaravit nullum nulliusque valoris matrimonium contractum inter Ludovicum et Carmelam; et Ludovicum liberum reliquit, Carmelam autem inhabilem dixit ad quodvis matrimonium contrahendum ob eius physicum impedimentum.

At vero sex et amplius elapsis annis ab eiusmodi nullitatis sententia, quae inappellata manserat, mortuo Episcopo, qui sententiam dixerat, idem tribunal ecclesiasticum adiit Michael qui Procuratoris munere functus fuerat ut dixi pro Ludovico: hic turpitudinem propriam haud veritus, postulavit, ut Carmela habilis ad matrimonium cum ipso declararetur. Exposuit enim, anno 1864, cum Carmela febris *typhus* laborasset, impedimentum illud, quod antea matrimonium impediabat, cessasse. Quod cum ex extraordinario facto id contigisset, non ideo matrimonium nullum cum Ludovico declaratum posset reviviscere; quin immo etiam in hoc statu, in quo habilis Carmela reperiretur, vigeret impedimentum relativum cum Ludovico. Postulabat itaque matrimonium cum Carmela inire, cum qua non multo post declarationem nullitatis matrimonii turpem habuerat consuetudinem sino ullo tamen effectu.

Testimonium praeterea exhibuit duorum medicorum, eorundem videlicet, qui in prima iudicii sede physicum impedimentum testari fuerant; alter enim vita decesserat; qui ab ecclesiastico iudice accersiti sub iuramento dixerunt, se inspectione iterum facta invenisse organicam dispositionem in Carmela magnopere immutatam, ita ut evanuerit impedimentum, testantes id evenire potuisse ex *typho*, quamvis reputandus esset effectus omnino extraordinarius, haec confirmante altero medico, qui Carmelam in eo morbo curaverat. Affirmarunt praeterea organicam Michaelis constitutionem multo validiorem esse illa Ludovici.

Denique Iudex, actis inspectis atque consideratis dictis duorum medicorum testimoniis, animadversione facta, primum^

matrimonium manere nullum, quod impedimentum remotum esset modo omnino extraordinario, et adhuc Ludovicus relativa impotentia laboraret; declaravit mulierem habilem atque liberam ad matrimonium cum Michaele contrahendum, derogando quoad hanc partem primae sententiae latae anno 1858.

Vi huius sententiae novae nuptiae celebratae sunt, quamquam necessaria fuisset pro matrimonio contrahendo duplex nullitatis sententia iuxta Benedictinam Constitutionem *Dei miseratione*.

Haec cum cognovisset Archiepiscopus, continuo adprecatus est SSimum Patrem, ut dignaretur pro sua clementia medellam afferre angustiis, quibus premebantur tum Ordinarius, qui indebite iudicium tulit, tum ipsi coniuges, tum denique vir primi matrimonii, qui sacros nunc ordines suscipere cupiebat, ut tranquillo animo id facere posset. Atque enixe est adprecatus « ut, Apostolica sanatione, facta omnia in utroque foro firmitatem acciperent, posita actorum sanatione, et quatenus id opus sit, saltem ad cautelam, etiam Apostolica dispensatione primi matrimonii *certissime solum rati*, et non consummati, in radice secundi matrimonii dispensaret ».

Transmissa eiusmodi causa ad S. C. C., Romam transmissa authentico actorum omnium exemplo, causa oeconomice, idest sine figura iudiciali, proposita est per votum tum Theologi tum Canonistae, et per animadversiones ex officio factas a Defensore matrimonii. Proposita autem est per dubitandi formulam, quae in calce prostat.

Disceptatio synoptica.

Votum Canonistae. Referam praecipua tantum, quae in suo voto Canonista disputavit.

Canonista itaque sibi disquirendum proposuit, an matrimonium primum validum nec ne esset dicendum: deinde an solum ratum: atque denique, si solum esset ratum, an causae suppeterent pro dispensatione.

Quoad primum, praemissa communi doctrina quam auctores tradunt, quando impotentia dirimat matrimonium, atque admissio tamquam principio, impotentiam perpetuam sive absolutam sive relativam, ex quavis causa oriatur, si matrimonium praecesserit, ipsum dirimere, seu nullum ex se esse; inquit eiusmodi impotentiam posse probari ex confessione viri et uxoris, iuxta ea quae tradit Mascard., *de Probation.*, vol. 2, *conci.* 887, n. i: « probatur ex confessione viri et uxoris postquam una
« per duos menses permanserint, dando operam carnali còpu-
« lae, et tamen non potuit vir eam carnaliter cognoscere, ita
« ex communi intellectu, quem auctores sumunt ex *cap. i.*,
« *de frigid.*, et *malefic.*, etc. ». Porro, subiungebat, in the-
mate utrumque coniugem in libello primi iudicii fateri per
quatuor fere menses, licet operam navassent, nunquam factos
fuisse unam carnem.

Neque dici posse, id affirmasse coniuges ut liberi declarentur; cum praesertim vir nullum aliud matrimonium in mente habuerit; quin immo postulaverit ascensum ad ordines, ut relictis curis saecularibus Deo unice adhaereret.

Maxime vero, quod illae affirmationes confirmatae fuerint iuratis medicorum attestationibus, qui omnes in hoc convenerunt, Carmelam esse penitus impotentem ad obsequia matrimonialia praestanda.

Cum autem unus ex medicis dubitaret, an impotentia praecesserit nec ne matrimonium, Canonista illud medici testimonium expendit, atque dubitationem tum per alia testimonia, tum ex rerum natura excludere curavit, concludens cum Reiffenstuel, *lib. 4 Decret.*, *tit. 13, de frigid.*, n. 28: « Si con-
« stet quidem de impotentia perpetua; dubitetur autem an
« praecesserit matrimonium, vel iam contracto supervenerit,
« praesumitur eam praecessisse, si impotentia naturalis seu
« intrinseca est ». Cui consonat Cosci, *de séparation, tori*,
lib. 13, num. 28; Sánchez, *de matrim.*, *lib. 7, disp. 103, n. 5*.

Et propius ad rem ita Cosci, *lib. i, cap. 13, n. 37*: « Sed
« si tale fuerit impedimentum, ut nullatenus arte medicorum

« vel remediis humanis reparari possit, impedit matrimonium
 « contrahendum et dirimi iam contractum, *can. Consuluisti 20,*
 « *caus. 2, çu. 5, can. i et 2, caus. 33, ou. i; cap. Ex litteris,*
 « *3, de frigid., D. Thomas, j, par. de sacr., çu. 8ç, art. i ».*

Item Sperelli, *dec. 41, n. 3 et 12:* « Si per mulieris aspe-
 « ctum apparebit, an illa sit virgo, an id ex eius arctitudine
 « provenerit; rursus an eius arctitudo evidens sit et tolli non
 « possit, quo casu statim ad matrimonii dissolutionem deve-
 « niri poterit: quia impedimentum est perpetuum et *sic usque*
 « *ab initio irritat matrimonium ».*

Sed inde Canonista sibi gravissimam difficultatem opposuit ex eo quod mulier sex post annos evaserit potens cum Michaele: neque posset facile admitti id evenisse ex extraordinario facto per febrim typhus. Namque an thyphus potentem mulierem reddere potuerit, ipsi medici visi sunt dubitare fatentes, se iudicare non posse, an ante eiusmodi morbum Carmela evaserit potens per concubitum cum Michaele.

Quin immo auditus ex officio Romae artis medicae peritus, ex actis testatus est, non dari exemplum inter opera medica, quod enarrato facto, tamquam ex typho proveniente, suffragaretur, nemque rationem ex medicina desumptam eidem suffragari iuxta ea, quae narrantur de vitiata constitutione Carmelae: se autem persuasum esse, aut mulierem non habuisse omnia ea physica vitia quae descripta a medicis fuerant; aut, his vitiis admissis, non propter morbum omnino cessasse.

Hisce autem positis, animadvertibat Canonista, quum Carmela cum alio viro habilis denique reperta fuerit, videri applicandam canonicam doctrinam ex *cap. Laudabiliter,* et *cap. Fraternitatis, de frigid, et malefic,* qua reintegrandum est primum matrimonium. De qua re S. Thomas in *4 sententiar., dist. 36, qu. i, art. 2,* scripsit: « Unde si ecclesia
 « se deceptam inveniat per hoc, quod ille in quo erat impe-
 « dimentum, invenitur carnalem copulam cum eadem vel
 « cum alia perfecisse, reintegratur praecedens matrimonium
 « et dirimitur secundum, quamvis de eius licentia factum ».

Nihilominus Canonista eiusmodi gravem difficultatem superare curavit ex eo quod si impotentia fuerit naturalis, antecedens et perpetua quoad individuum, non debeat reintegrari primum matrimonium, iuxta textum *in cap. Fraternitatis* in quo haec ait Glossa: « Si prior vir non possit eam cognoscere «c sine gravi periculo, quoad non sit reddenda primo viro, licet «c ex post facto', per consuetudinem secundi viri reddita sit « apta priori; quod bene potest concedi, quia non fuit matrimonium inter eos ».

Item in *c. 4, qu. i, caus. 32*, in quo canone fit distinctio inter impedimentum quod oriatur ex maleficio, quod vinci possit, et impedimentum relativum naturale quod vinci non possit, de quo secundo impedimento sic canon statuit: « Quod « si forte sanari non potuerint separari valebunt: sed postquam alias nuptias expetierint, illis in carne viventibus, quibus iuncti fuerant prioribus, quos reliquerant, etiamsi possibilitas concubendi eis reddita fuerit, reconcilian nequibunt ».

Quod si Carmela deinde evaserit habilis cum Michaelae, non illico concludi posse, inquit Canonista, primum matrimonium non fuisse nullum: namque licet medici mulierem dixerint impotentem cum quovis, in quo decepti sunt; verum tamen dixisse quoad relativam saltem et perpetuam impotentiam cum Ludovico: impotentiam autem relativam et perpetuam matrimonium dirimere, argumento ex *cap. cit. Fraternitatis, de frigidis*, in quo Innocentius III ad similem casum respondit, mulierem redire debere ad primum virum, per haec verba: *Nos perspicaciter attendentes quod impedimentum non erat perpetuum, quod praeter divinum miraculum per opus humanum absque corporali periculo potuit removeri; sententiam divortii (idest nullitatis primi matrimonii) per errorem licet probabilem novimus esse prolatam, cum pateat ex post facto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, cuius simili commiscetur. Idest vir secundus similis erat primo viro: quare si dissimilis fuisset aetate, robore aliisque, primum matrimonium reintegrandum haud esset.*

Porro ostendit Canonista valde absimilem esse in themate physicam Michaelis constitutionem ab illa Ludovici, atque id probavit medicorum testimoniis, datis in secunda iudicii sede, in quibus hoc discrimen valde inculcatur, elata Michaelis potentia.

Quod si tamen primum matrimonium iudicaretur validum, Canonista ad secundam quaestionem descendens, contendit, matrimonium mansisse solummodo ratum et non consummatum, ideoque dissolvi posse per Pontificiam dispensationem.

Quod manserit dumtaxat ratum ostendit ex adiunctis antecedentibus, concomitantibus et subsequenter. Id enim fassi sunt coniuges in primo supplici libello, additis quoque duobus peritorum testimoniis, quibus deinde accessit tertius medicus iudicialis, ut diximus: neque perdurante iudicio, quod absolutum fuit intra quatuor circiter menses, praesumi posse fuisse consummatum, ex eo praesertim, quod tertius peritus, ut dixi, confirmavit duo extraiudicialia testimonia et Ludovicus antequam finiretur iudicium in Hispaniam eius patriam discessit nec amplius rediit. Denique quod in secunda iudicii sede iidem periti Carmelam iterum inspicientes, iterum enarrant, eam non potuisse matrimonium consummare cum Ludovico.

Hisce positis, pro concedenda dispensatione in eiusmodi casibus Canonista attulit duo exempla, quorum primum in *Oriolen.*, anno 1711. In hac causa, cum matrimonium iudicialiter solutum esset ob arctitudinem mulieris, vir alias nuptias contraxit; mulier vero se tradidit potentiori viro, atque impedimento superato, quaesivit cum eo matrimonium inire: causa agitata, utrum restituenda esset mulier primo viro, Clemens XI die 16 maii 1701 huic negotio prospexit per dispensationem super primo matrimonio, quod tantum ratum iudicatum fuerat.

Similis fuit causa *Massanen.* agitata in S. C. Concilii die 24 ianuarii 1778 et 7 aprilis 1779: fuerat enim declaratum

nullum matrimonium propter mulieris perpetuam arctitudinem : cum autem vir aliud matrimonium contraxisset, inhonesta mulier sex viris frustra sese tradiderat, quam septimus superavit. Mota quaestione, an primo viro esset restituenda, per dispensationem super primo matrimonio, quod, si fuisset validum, manserat tantum ratum, quaestio abscissa est.

Quum praeterea modo agamus de dispensatione an concedenda sit super matrimonio rato, ideoque de gratia Pontificia, contendit Canonista, non necessario requiri formas et probationes iudiciales, sed satis esse probationes etiam extraiudiciales et suppletivas per gravia indicia et coniecturas, quibus simul sumptis, moveri Iudex possit ad iudicandum matrimonium non esse consummatum.

Hoc confirmabat Canonista ex eo praesertim, quod id ferat consuetudo SS. Congregationum, quae ex omnibus simul sumptis, seu ex actis iudicialibus et extraiudicialibus iudicant de consilio dando Romano Pontifici super dispensatione matrimonii. Atque nonnulla indicavit harum dispensationum exempla, inter quae illud Alexandri VII, qui dispensavit super matrimonio inter principes Lotharingiae Nemour et Carolum, nullo requisito rigore iudiciariae probationis, eandemque dispensationem delegavit Episcopis his verbis : « per praesentes
« committimus et mandamus, ut coniunctim procedentes post-
« quam *ex informationibus extraiudicialiter captis*, supradictum
« assertum matrimonium, etc., carnali copula minime con-
« summatum fuisse vobis constiterit, etc., auctoritate nostra
« dispensetis ».

Praeterea, quamvis in themate adhibitae non fuerint obstrictrices, neque honesta matrona, neque coniugum iuramentum quae exiguntur a Benedictina Constitutione, *Dei miseratione*, animadvertit cum Reiffenstuel, *l. 4 Decret., tit. 15, num. 41*:
« etsi pro inspicienda femina regulariter adhiberi debeant
« feminae : attamen si quaestio est de qualitate aliqua altiori,
« feminae notitiam superante, v. g. *an mulier sit arcta* et per
« incisionem absque vitae periculo apta possit reddi ad copu-

« Iam perfectam, *medici et chirurgi adhiberi debent* ». Item Sánchez, *lib. 7, de matr., disp. ij, num. 21* ubi plura affert exempla.

Atque idem Reiffenstuel, *num. 42* subiungit: « Si habita
« inspectione corporum appareant signa certa impotentiae ...
« aut feminam ita esse arctam, ut absque vitae periculo incidi
« non possit, matrimonium illico annullandum, nec ullum
« tempus ad probandum concedendum est, nec requiritur iura-
« mentum propinquorum nec coniugum, quod se invicem num-
« quam carnaliter cognoverint ».

Porro in themate tres peritos in arctitudinem in muliere repertam plene convenisse, et quietem post accuratissimas inspectiones, quas iuramento firmarunt, ut explicitè in testimoniis scripserunt.

Hinc gradum fecit Canonista ad inquirendum, utrum existeret causa legitima dispensationis, atque plures indicavit causas, quas omittimus, cum ipsum grave dubium super validitate matrimonii censeatur causa sufficiens et honestissima ad dispensandum super matrimonio rato; de qua re sic scripsit Card. De Luca, *de matrpar. 2, disc. 8, num. 8*: « In hac
« facti specie vere et proprie non erat formalis dispensatio
« super matrimonio alioquin firmo ac indissolubili, dum stanti-
« bus indicus impedimenti naturalis, videbatur potius quaedam
« administratio iustitiae ita ... more Principis administratae ».

Canonista itaque concludebat atque erat in voto, ut Sacra Congregatio, praevia sanatione actorum, consuleret Sanctissimum Patrem pro dispensatione super primo matrimonio rato cum dispensatione in radice secundi matrimonii. In quam opinionem concedebat in suo voto etiam Theologus.

ANIMADVERSIONES DEFENSORIS MATRIMONII. Matrimonii defensor multa animadvertit contra defectus iudicialis processus, quos initio indicavimus, a quibus iterum referendis abstinemus. Totas praeterea vires suas intendit ad suadendum numquam Carmelam fuisse impotentem, praesertim ex eo quod si vitium impotentiae prodisset a natura, et esset cum eadem congé

nitum ut duo medici initio testati fuerant, neque febris *typhus* neque conatus illud vincere potuissent; atque in themate agi de eiusmodi vitio, cuius cessatio admirationem excitaverit in iisdem medicis, quorum testimonia tamquam contradictoria idem defensor prolixè redarguebat.

Cum autem diceret suspecta esse prima medicorum testimonia, eiusmodi suspicionem confirmabat ex extrinsecis adiunctis, idest ex eo quod Ludovicus cum consensu uxoris instantiam nullitatis matrimonii instituent; pendente iudicio in Hispaniam demigraverit; procuratorem sui loco reliquerit Michaellem, qui Carmelam sibi vindicat in uxorem. Atque praesertim ex eo, quod idem Michael in hoc secundo iudicio inimicum acerrimum sese ostenderit ipsi Ludovico, quem etiam de inhonesta vitae ratione, immo de crimine pessimo impudentissime accusavit, ut matrimonium solveretur, et ipse rite duceret Carmelam. Haec omnia suspicionem gravem inducere, inquit, pactum aliquod intervenisse inter eos, ut Ludovicus, dimissa uxore, eam traderet in potestatem *Michaelis. Eo magis quod in secundo iudicio Carmela sub iuramento testata esset, « paullo post matrimonii solutionem illicitum commercium se « habuisse cum Michaelle, quod hic optaret ipsam ducere uxorem ». Inter fabellas proinde reiiciendum esse, inquit defensor, quod mulier evaserit potens vi morbi *typhus*, neque posse praesumi per quinque fere annos in nefando commercio Michaellem frustra conantem permanere potuisse; neque facile praesumendum eiusmodi inhonestam mulierem, sine ulla occulta causa et in proprium dedecus, sponte in prima iudicii sede suam impotentiam declarasse atque instituisse ut matrimonium vi propriae impotentiae declararetur nullum. Quod si ex supposita impotentia consuetudinem proprii viri tam breviter, post quatuor menses, abrumpere studuit, multo magis abrumpere debuisset illicitum commercium cum Michaelle, quod tamen sex annos habuit.

Hisce autem positis, negabat defensor concedi posse sanationem in radice; cum secundum matrimonium, uti aiebat, non

esset aliud quam publicus concubinatus. Ubi enim loco matrimonii sit merus concubinatus, locum habere non potest sanatio in radice, quae conceditur quando coniuges se ex matrimonio contracto, quamquam invalido ex aliquo removibili impedimento, putent verum matrimonium contraxisse.¹

Praeterea inquebat defensor neque posse dari sanationem in radice, cum primum matrimonium ratum tantum non manserit, sed fuerit consummatum, quod proinde solvi a nemine possit. Quin immo puniri debere Carmelam et Michaelem poenis contra polygamos constitutis, cum non per duplicem sententiam conformem primum matrimonium sit irritum declaratum, ceu in citata Constitutione *Dei miseratione*, § ç.

His aliisque prolixè in medium deductis, propositum est resolvendum

Dubium.

« An constet de nullitate primi vel secundi matrimonii, seu « potius sit consulendus SSmus pro dispensatione primi et « sanatione secundi in casu ».

RESOLUTIO S. Congr. Concilii, causa cognita die 25 ianuarii 1873, respondere censuit: *Consulendum SSmum pro deputatione Archiepiscopi (N.) per litteras Apostolicas i?i forma Brevis cum facultate dispensandi super primo matrimonio, quatenus eidem constet de non consummatione matrimonii et, data dispensatione, habilitandi Carmelam et Michaelem ad reiterandum consensum, et interim separentur.*

EX QUIBUS COLLIGES :

I. Probata impotentia, sive absoluta, sive relativa, quae matrimonium praecesserit et perpetua fuerit, matrimonium esse ipso iure nullum.

¹ Confer si placet quae scripsi de sanatione matrimonii in radice in *Vol. I, pag. 182.*

II. In foro externo, ut eiusmodi impotentia probetur, servandam esse eam iudicii formam, quae praescribitur in *Benedictina Constitutione Dei miseratione*.

III. Cum tamen, servata etiam eiusmodi iudicii forma, difficile identidem iudicari possit, an impotentia, sive relativa sive absoluta, sit perpetua, si constet matrimonium mansisse tantum ratum, per Apostolicam dispensationem solvi solere.

IV. Matrimonium quod fuerit declaratum nullum ipso iure ex antecedente, absoluta et perpetua impotentia mulieris, restaurandum esse si postea naturaliter cessaverit impedimentum.

V. Non enim Iudicis error, licet, probabilis, nullum reddere potest matrimonium, quod naturaliter validum sit, quamquam consummari non potuerit.

VI. Quare, si cessante mulieris impedimento, mulier alii viro nupserit, primo viro vivente, hoc secundum matrimonium erit nullum, atque mulier erit cogenda ut ad primum redeat virum.

VII. E converso secundum matrimonium erit validum, si mulieris impotentia, sive relativa sive absoluta, vere fuerit perpetua, quae superata sit praeter aut contra consuetum naturae ordinem.

VIII. Hoc enim casu, cum primum matrimonium esset ipso iure nullum, non posset restaurari si mulier alii nupserit; primo enim matrimonio obstaret secundum validum.

IX. Quin immo idem dicendum, posita impotentia tantum relativa et perpetua cum primo viro, si alter vir, a primo absimili, per secundas nuptias reddiderit mulierem potentem etiam cum primo viro: ex hoc enim facto reviviscere non potest primum matrimonium quod ipso iure erat nullum, cum impedimenti cessatio praeter ordinem, primo viro non naturalem, evenerit.

X. His tamen in adiunctis, S. Sedem, ad maiorem cautelam, consuevisse dispensare super primo matrimonio tantum rato, et convalidare secundum.

XI. In themate ex actis primi iudicii, quamquam omnino incompletis et vitio nullitatis affectis, satis videtur constitisse de physica actuali mulieris impotentia per iurata medicorum testimonia.

XII. Ex ea tamen actuali physica impotentia potuisse quidem deduci impotentiam antecessisse matrimonium; eâ tamen deductione, quae limites probabilitatis, licet gravis, non excederet.¹

XIII. Quare fatente Archiepiscopo, matrimonium non fuisse certissime consummatum, S. Congregationem opportunius existimasse eidem Archiepiscopo committere matrimonii rati dispensationem, quatenus consummatum non fuisse aliquo extrajudiciali modo eidem constaret.

IURIS FUNERANDI.

Die 24 februarii 1872 et 25 ianuarii 1873.

Compendium facti. In oppido *N* duae sunt paroeciae, quarum una sub titulo S. Quirici, altera S. Mariae in coelum assumptae.

Coniuges *M*, incolentes paroeciam S. Quirici, cum prole carerent, filiali affectu prosecuti sunt suam neptem puerulam. Eam domi receperunt, et quae puerili educationi necessaria sunt, suppeditarunt; sed septennis eis mortua est.

Parochus S. Quirici, qui puerulae morienti adstitit, funus deinde egit, toto eiusdem oppidi Clero associante.

¹ Hinc apparet quantum cecidisset opportunum in hoc iudicio testimonium, quod audit septimae manus, idest propinquorum vel amicorum, qui testati essent de sua credulitate hausta ex dictis sive viri sive mulieris initio matrimonii, quo tempore quaelibet suspicio collusionis aberat; sicut etiam iuratum examen coniugum. Ex his enim depositionibus dicta probabilitas iortasse in certitudinem fuisset conversa.

Sed Parochus S. Mariae obstitit, contendens sibi ius esse funerandi, quod genitores defunctae puellae intra suae paroeciae limites domicilium haberent. Respondit Parochus S. Quirici, puellam adoptatam fuisse a coniugibus M, suis paroecianis, ideoque in sua ecclesia sepeliendam esse.

Parochus S. Mariae, huic rationi non acquiescens, controversiam detulit ad Vicarium Capitularem, qui eam dirimere recusans definiendam proposuit S. Congregationi Concilii, sic scribens: « Puella P, nondum completo anno septimo aetatis
 « suae, decessit in paroecia Collegiatae S. Quirici, terra huius
 « dioecesis, apud avos, qui aiebant atque eam habebant sicut
 « propriam; dum vero parentes eius domicilium retinebant
 « et retinent in altera paroecia S. Mariae eiusdem terrae.
 « Parochus S. Mariae existimabat ius suum esse celebrare
 « exequias atque associare corpus puellae usque ad sepul-
 « turam: obstitit Parochus Collegiatae asseverans avos prae-
 « dictos adoptavisse illam in filiam, et munera paroecialia per-
 « fecit. Ast quando enunciatae adoptionis probationem quae-
 « sivi, fidem tantum remisit subscriptam post mortem puellae
 « ab avis, parentibus et testibus, in qua, nullo alio existente
 « actu legali, animum factae adoptionis profitebantur.

« Humillime igitur ab Eminentissimis Vestris ... quaero :

« 1) an fides praedicta vim habeat comprobandi ad-
 « optionem;

« 2) an recte fecerit Parochus Collegiatae, vel contra
 « ius Parochi S. Mariae, qui ideo aliquam partem cerae aut
 « pecuniarum, sive potius omne perceptum praetendere possit
 « ab illo ».

Vicario Capitulari rescriptum est ut audiret utrumque Parochum in scriptis et transmitteret exemplum enunciatae fidei: quibus a Vicario Capitulari transmissis, Decretum in Secretaria S. C. prodiit *ponatur hi folio*, quo significatur, causae restrictum de more esse faciendum, ut causa proponatur dirimenda in plena S. Congregatione. Atque causa proposita est sub dubitandi formula, quae in calce prostat.

Disceptatio synoptica.

DEFENSIO PAROCHI S. QUIRICI. EX officio pro Parocho S. Quirici est animadversum cum Samuel, *tract. prim. de scpidt. eieci., conc. 17, num. 24*: « adoptivus si moriatur, « vivente patre adoptante, in eius sepultura est. tumulandus, « cum decedat quo tempore adoptio durabat. Silvester, *verb. «sepult, et qu. 8, dist. 4*: filii adoptivi si moriantur vivente « patre, sub cuius potestate erant, debent sepeliri in sepulcro « eiusdem ».

Porro in themate puellam mortuam esse vivo adhuc eius patre adoptante: ergo in eius sepulcro sepeliri debuisse.

Sane harum rerum fidem seu testimonium a Parocho S. Quirici exhibitum haec continere: « Nos coniuges M, inco- « lentes paroeciam Collegiatae S. Quirici, declaramus anno 1867 « accepisse et acceptasse in filiam adoptivam puellam P, eam- « que tamquam partem integram nostrae familiae inscripsi- « mus elencho Status civilis huius Communitatis... atque parati « sumus haec iuramento firmare ».

Neque dicendum eiusmodi adoptionem nullitate laborare ob legalium solemnitatum defectum. Nam in themate non agi nisi de adoptione imperfecta; ideoque satis esse ut interveniat consensus tum adoptantes tum patris filii adoptandi. Eo magis quod in themate non ageretur de effectibus civilibus, sed de ecclesiastico iure tumulandi: ideoque solemnitates iure civili praescriptas pro facienda adoptione e quaestione praesenti exulare. Quare concludebatur iure Parochum S. Quirici funera egisse.

IURA PAROCHI S. MARIAE. Contra pro Parocho S. Mariae est animadversum, exploratum esse ius quo statuitur, defunctos impuberes sepeliendos esse in sepulcro maiorum si habeant; quod si non habeant, sepeliendos in propria paroeciali ecclesia; *cap. licet 4 de sepult, in 6*. Atqui cum sepulcrum maiorum

septennis puella non haberet, sepeliendam fuisse in ecclesia S. Mariae, quae est paroecia parentum eiusdem.

Neque difficultatem facere assertae adoptionis declarationem, cum haec declaratio non ostenderet factam fuisse legitimam adoptionem: licet enim imperfecta adoptio non exigat Principis auctoritatem, exigere tamen Decretum iudicis competentis. Sane sic legitur in *lege i Cod. de adoptionibus*: « R qui in aliena potestate sunt, iuxta ius civile non nisi apud eum, apud quem plena legis actio est, adoptari possunt ». In quam legem Baldus scripsit: « Actus legitimus adoptionis non potest explicari nisi coram eo, qui super eo actu habet plenitudinem iurisdictionis ». Et Salicetus: « Magistratus auctoritate adoptantur ii, qui in aliena potestate sunt ».

Immo in *lege 4 Cod. eod. tit.* statuitur: « Adoptio non tabulis, licet per tabellionem conficiendis, sed solemnibus iuris ordine apud praesidem solet copulari ». Quam legem Glossa sic exornat: « Si sola scriptura interveniat non propter hoc valet adoptio, nisi apud competentem iudicem fiat cum solemnitate ». Atque Donnellus, *de iure civili, tom. i, l. 2, c. 22, n. 20* sic concludit: « Si qui omisso solemnibus iuris ordine adoptionem instituant, ut maxime per tabellionem actis confectis, testatam fecerint, nihil agitur, l. 4 Cod. Itaque si quis adoptatus sit apud eum, qui magistratus non erat, sive apud magistratum non idoneum, sive aliqui ex superioribus personis in re gerenda non interfuerint, sed tantum adhibuerint procuratorem, sive acta publica rei gestae defuerint, adoptio non valebit ».

Quae omnia cum in themate desint, nullam dicendam esse adoptionem.

Sed praeterea Parochus S. Mariae, adductis nonnullis rationibus, ob quas tamquam suspectam dicebat declarationem adoptionis post mortem puellae expiscatam, animadvertit alios datos esse similes casus in eodem oppido et in ipsa sua paroecia, quin inde censeretur facta vera et legitima adoptio; atque ius sepulturae non fuisse mutatum.

Neque difficultatem facere, quod parochus S. Quirici adstiterit morienti puellae; cum non ex hoc iudicetur ius funerandi, de qua re sic inter ceteros scripsit Scarfant., *tom. 2, additio 48, n. i*; «Centies definitum est, iuris assistentiam quam
« habent. Parochi in funeribus decedentium intra limites parochiae non competere ratione loci materialis aut mansitationis, vel obitus accidentalis in eadem parochia, etiam cum
« administratione Sacramentorum in extremo vitae, sed ratione
« spiritualis officii, quod Parochus gerit erga suam parochiam dum vivit, praebendo spiritualia, ideoque competit tantummodo proprio Parocho personae defunctae; *text. in c. i de sepult. ; c. 2 eod. in 6°; in Clement. Dudum § Verum eod. tit. ».*

Quare concludatur, nonnisi Parocho S. Mariae ius funerandi in themate competere.

His animadversis, propositum est resolvendum.

Dubium.

« An et ad quem pertinet ius funerandi in casu ».

RESPONSIO. Sacra Congregatio Concilii, causa cognita die 24 februarii 1872, distulit resolutionem ut exquirerentur alia nonnulla documenta, atque prodiit responsio: *Dilata, et coadiuventur probationes, exhibito etiam documento status paroeciae et civilis, idque notificetur Episcopo.*

Exhibita haec documenta fuerunt: sed documentum status paroeciae S. Quirici fidem facere non poterat, cum nomen puellae insertum posterius apparuerit cum verbis, *neptis relicta ut adoptiva, ei recepta ut adoptiva.* In documento autem status civilis nullum verbum de adoptione reperiebatur.

Reproposita itaque causa die 25 ianuarii 1873, S. Congregatio ad eam dubitandi formulam respondere censui: *Affirmative favore Parochi S. Mariae ad Caelum assumptae.*

EX QUIBUS COLLIGES:

**I. Impuberes defunctos, qui fuerint in potestate patris, in sepulcro maiorum vel in paterna paroeciali ecclesia esse sepe-
liendos.**

II. Eos manere in potestate patris, quousque non probetur, intervenisse legitimam adoptionem, qua impubes filius, secundum civiles leges, transierit in potestatem patris adoptantes.

III. Ex rationabili enim civili iure, quod ad normam paternae generationis constituit ius quoque adoptionis, pendere legitimum firmumque transitum ex una paterna potestate in aliam.

**IV. Probato huiusmodi transitu, iura paterna veluti in adoptantem translata censi; ideoque filium impuberem adoptatum in sepulcro patris adoptantis esse sepe-
liendum.**

V. In themate legitimam compie tamque adoptionem non intervenisse: ideoque, impubere filio non soluto a potestate paterna, plene vigere canonica iura, quae sepulcrum paternum impuberi assignant.

ONERUM.

Die 23 martii 1872.

Compendium facti. Est in Dioecesi N. Beneficium simplex sub invocatione Patrocinii Beatae Mariae Virginis, cuius Rector iure quoque patronatus gaudet, una cum aliis fundatoris consanguineis. Ecclesia huius Beneficii residet in loco, qui distat ab ecclesiis trium paroeciarum circumstantium duobus vel tribus horae quadrantibus. Apud dictam ecclesiam pene quingenti habitatores sunt, qui trium dictarum paroeciarum spirituali iurisdictioni subiacent. Commoditatis gratia habitatores huiusmodi praecepto de Missa audienda plerumque

in dicta ecclesia Patrocinii satisfaciunt ; quin adeant paroecias ad Evangelii explicationem audiendam.

Defunctus Episcopus dioecesis, intra cuius fines dictum Beneficium reperitur, bono animarum commotus, ecclesiam illam in succursalem erigere ratus est. Cui rationabili piaeque intentioni inhaerens praesens Episcopus studuit omnimode animarum bonum cum foundationis integritate conciliare. Et ideo sibi satis esse aiebat si in praesens obtineret usum dictae ecclesiae, ut ibi asservarentur SS. Sacramentum et Oleum infirmorum permanenter, et inibi liceret Sacerdoti, introducto cum titulo Vice-Parochi, obstricto legi residentiae, praedicare Evangelium, administrare Sacramenta et alia agere sacri ministerii quotiescumque opus esset et fidelium pietas id exigeret. Et relictis actuali Rectori usufructu Beneficii, nec non functionibus Titularis et Dedicationis ecclesiae, post ipsius obitum Vice-Parochus esset ipse Rector. Statuit Episcopus favore huius Vice-Parochi scutata sexaginta certa, quibus adiungeretur alia summa ex proventibus incertis; quo Sacerdos hic commode et decenter vivere posset. His Episcopi resolutionibus Rector opponebat: se nolle residentiae lege obstringi, haud consentire ecclesiam beneficalem fieri Sacramentalem, ne Parochus ullus acquirat ius aliquod super illam. Adiungebat se paratum esse praedicare die dominico; pro confessionibus autem audiendis adesse in loco illo plures Sacerdotes.

Cum id remedium videretur insufficientis animarum culturae, neque Episcopus iudicaret perfecturum ex animo quidquid, intentione oppositionis tantum, Rector pollicebatur, apud S. C. Congregationem recursum habuit expostulans, ut sibi liceret erigere in Vicariam ecclesiam praefatam. Rector et Patroni contra petierunt ut ecclesia, ipsique Beneficium adnexum servarent statum, naturam et qualitates, quas ex lege foundationis sortita essent.

Praescripto a S. Congregatione partibus termino prima et secunda vice ut iura sua deducerent, causa ad iuris normam tractanda proposita est.

Disceptatio synoptica.

EA QUAE RECTORIS FAVORE PROSTANT. Rector animadvertit, voluntatem fundatoris huius Beneficii imprimis esse petitioni suae favorabilem. Nam in instrumento foundationis inter alia habetur quod si Rector illius ecclesiae nominaretur Canonicus, aut Parochus etc. intelligeretur vacare illa ecclesia, et eo ipso nominari deberet alius Beneficii Rector. Et alibi in eodem instrumento habetur: « quod Beneficium esse debeat simplex, « sine Cura et de iure patronatus laicorum ; huiusmodi natura, qualitatem et conditionem immutabiliter habiturum et « cunctis futuris temporibus retenturum, et non alias, aliter « nec ullo modo. Rector vero pro tempore teneatur eidem « ecclesiae Beneficiali laudabiliter inservire ».

Ex quibus verbis duas ait praecipuas esse condiciones a fundatore impositas; nempe ut ecclesia sit sine Cura animarum, et ut Rector ei laudabiliter inserviat. Conditio secunda cum importet onus genericum ei satisfieri affirmabat, quum opera Rectoris quotannis tradantur spiritualia exercitia spatio octo dierum, et recitetur Missa cunctis diebus festis. Neque a fundatione erui posse, obstringi Rectorem ad residentiam ; sed tantum nancisci non posse aliud residentiale Beneficium, ne nimis abstraheretur ab ecclesia Patrocinii.

Si quaestio fiat de derogatione, recolendum esse ex Trident, c. 6, sess. 23, de Reform., derogari non posse nisi ex iusta et necessaria causa. Et sess. 23, cap. 3: « quando igitur « ex Beneficiorum quorumcumque erectione seu fundatione, « aut aliis constitutionibus, qualitates aliquae requiruntur, seu « certa illius onera sunt iniuncta in Beneficiorum collatione, « seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur ».

Insuper instructionem religiosam non deesse inquebat, quod incolae eius loci facile accederent ad paroecias, et in Beneficiali ecclesia plures conciones haberentur in anno.

Notabat autem numquam evenisse, quod aliquis deceserit sine Sacramentis. Nihilominus si aliqua necessitas adesse videretur, quin derogatio fiat, suppetere aliam ecclesiam *P*, commodam et satis aptam ad hoc, et cui pensio scut. 30 iam reservata esset.

EA QUAE PROSTANT FAVORE EPISCOPI. Episcopus nulla alia ratione motus est ad implorandam petitam concessionem, quam bono animarum. Asseruit enim in duplici informatione quingentos esse fideles, qui prope Beneficialem ecclesiam vitam degerent, quique distantiae causa instructioni religiosae non vacarent; et ideo pueros, rudes esse in rebus fidei; administrationem Sacramentorum et infirmorum adstantiam negligi. Caeterum ad hoc adstringi non posse Rectorem, et eo minus alios Sacerdotes, qui nunc adesse possint, nunc alio migrare.

Hinc Ordinarius ille enixe petiit erectionem illius ecclesiae Beneficialis in succursalem duarum paroeciarum: et ita petiit ut Rector inde vel ab Episcopo vel a S. Sede nominaretur, ne electio caderet in personam, quae aut nequeat aut nolit praedicare, docere catechismum, adsistere infirmis, excipere confessiones et alia id genus.

Necessitatem vel utilitatem spiritualium praesidiorum pro fidelibus praefatis causam sufficientem videri derogationis piae voluntatis. Quod autem ibi deficeret omne spirituale praesidium in bonum animarum, iterum atque iterum enixe Episcopus confirmabat. Aiebat enim ignorantiam fidelium illius loci eo venisse ut complures nascerentur, crescerent et morentur, nescientes christiani nominis officia; et ex quo Episcopatu functus esset, duas mulieres absque ullo religioso solatio mortem oppetiisse.

Aliam ecclesiam a Rectore indicatam minus idoneam esse, eo quod non omnes caperet fideles illos; esse et minus commodam, quod medium locum inter eos fideles non occuparet.

His aliisque praenotatis, propositum fuit resolvendum

Dubium.

« An sit locus erectioni ecclesiae Beneficialis in Vice-Paro-
 « chialem pro administrandis Sacramentis ; seu potius servan-
 « dae sint qualitates et natura tum ecclesiae, tum Beneficii
 « iuxta foundationem in casu ? »

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, die 23 martii 1872
 causa cognita, respondere censuit:

*Supplicandum SSmo, ut per modum provisionis in ecclesia
 beneficiali G, salvis qualitatibus et natura tum ipsius ecclesiae,
 tum Beneficii iuxta foundationem, functiones omnes parochiales
 per Vicarium eo modo, quo Episcopus in Domino expedire iudi-
 caverit, libere valeant exerceri, independenter a patronis, qui-
 buscumque in contrarium non obstantibus.*

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Si necessitas aut evidens fidelium utilitas postulet, ut
 templum iurispatronatus laicorum novae paroeciae seu novae
 paroeciali Vicariae inserviat, id, auctoritate Apostolica, ita con-
 cedi, ut non templum in paroeciam erigatur, sed paroecia in
 templo.

II. Non plus enim fundatorum voluntati est derogandum,
 quam ipsa causa necessitatis aut evidentis utilitatis postulet,
 ita ut salva, quoad fieri possit, lege foundationis, templum tum
 patronis, tum novae paroeciae distinctis separatisque iuribus
 inserviat.¹

III. Maxime vero id ab Apostolica Sede concedi, si lex
 foundationis, sua indole, erectioni paroeciae ut in themate non
 refragetur.

¹ Confer similes causas sub verbis *Translatio paroeciae vel Dismem-
 bratio paroeciae*, ut in *Vol. I pag. 217* et in *praesenti Vol. pag. 41*, et
 alibi.

IURISPATRONATUS.

Die 22 iunii 1872.

Compendium facti. Die 12 decembris 1867 Parochus ecclesiae T, iuripatronatui laicali subiectae, iussu Episcopi dioecesis M, intra cuius fines parochia T reperitur, ad aliam ecclesiam parochialem promotus est. Cum ob eam promotionem ecclesia T vacavisset, Episcopus cogitavit ei praeficere novum Parochum, publicum concursum indicens. Quo factum est, ut quinque ex concurrentibus, facto periculo, adprobarentur.

Verum Ordinarius ex huiusmodi adprobatis tres tantum Patronis laicis proposuit (iuxta morem iurispatronatus ecclesiastici), ut ex illis quem vellent, eligerent. Renuerunt Patroni, et alium Presbyterum haud ex tribus, sed unum ex quinque adprobatis nominaverunt. Huic institutionem canonicam postulanti Ordinarius denegavit, utpote qui unus ex tribus a se propositis non esset.

Res, cursu temporis, eo pervenit, ut nulla quaestionis componendae spes adesset. Quapropter Episcopus cogitavit Sacrae Concilii Congregationi negotium absolvendum committere. Libellum supplicem Sacra Congregatio excepit, et illico partes monitae fuerunt, ut iura sua, quatenus vellent, deducerent.

Disceptatio Synoptica.

EA QUAE FAVORE EPISCOPI PROSTANT. Vicarius Capitularis dioecesis M (Episcopus enim interea decessit) defendere agendi rationem defuncti Episcopi omnimode conatus est. Innitebatur eam ob rem legibus civilibus regionis illius, et dioecesanae consuetudini. Et quoad leges civiles, aiebat, quamplurimas

editas fuisse variis temporibus a civili Gubernio, ut unicus statueretur modus prospiciendi vacantibus paroeciis, et modum hunc fuisse, ultima lege, statutum; ut nempe absque ulla distinctione inter Patronatum laicum et ecclesiasticum concursus fieret pro omnibus Beneficiis animarum curam habentibus. Neque praesumi posse S. Sedem ignoravisse ordinationes huiusmodi, dum Nuntii Apostolici apud Gubernium illud numquam deesse solerent.

Quoad consuetudinem adiungebat, absque dubio inter legis civilis dispositionem et Curiae praxim aliquam adesse differentiam. Leges enim statuere, omnes concurrentes probatos praesentari debere patronis; Curiam vero consuetudinem habuisse tres probatos illis offerre. Ast nunquam oppositionem habuisse eiusmodi praxim in vacationum eventibus, numquam contradicentibus iis, quorum id interesset.

Consuetudinem vero locorum peculiarem habere vim legis inducendae docere passim auctores, ut ex. gr. Reiffenstuel, *lib. 2 Decret., tit. 26, n. 140*. Esse autem notissimi iuris consuetudinem, necessariis qualitatibus munitam, ipsam legem abrogare et tollere; uti videre est in opere Benedicti XIV, *lib. 12, cap. 8, n. 8, de Synod, dioeces.*: « Nihil magis tritum
« quam legem quamlibet humanam etiam canonicam, posse
« contraria consuetudine, quae sit rationabilis, et legitime
« praescripta, abrogari ».

Quando vero consuetudo rationabilis habeatur, a Reiffenstuel sic explicari *lib. 1, Decret, c. 4, n. 34*: « Ea consuetudo
« generatim loquendo est irrationabilis, quae vel iuri naturali,
« aut divino adversatur, vel a iure canonico reprobatur, vel
« peccandi licentiam praebet, vel alia ratione communi utilitati
« perniciosa est; quae vero in nullo eorum deficit censetur
« rationabilis ».

Neque, ait, deesse longum tempus ut legitime praescripta dicatur; quum ab anno 1819 ad haec usque tempora pacifica possessione pervenerit. Esse rationabilem eiusmodi consuetudinem neminem posse inficiari; quum ea non adversetur iuri

naturali neque divino ; neque peccandi occasionem praebeat. Haec et alia pro tuenda Episcopi defuncti et Curiae praxi Capitularis Vicarius producebat.

EA QUAE PATRONORUM FAVORE PROSTANT. Patroni contra conclamaverunt Curiam episcopalem, ea consuetudine, contempsisse leges canonicas simul et civiles a Gubernio latas hac super re. Etenim nemini ignotam esse posse dispositionem Tridentini *cap. 18, sess. 24, de Reform.*, per quam Patroni laici iure nominandi fruuntur, et Episcopis nil aliud competat quam nominato, idoneo per examen reperto, institutionem canonicam concedere.

Huiusmodi Tridentinam dispositionem statuisse in primis distinctionem inter Patronatum ecclesiasticum et laicum ; et cum dedisset normam pro conferendis Beneficii iuris Patronatus ecclesiastici, pro aliis decrevisse : « *Quod si Iuspatronatus laicorum fuerit, debeat, qui a Patrono praesentatus erit, ab iisdem deputatis* (nempe ab examineribus synodalibus) *ut supra examinari, et non nisi idoneus repertus fuerit admitti* ». Ergo, aiebant, si Episcopus dare cogitur canonicam institutionem praesentato a Patrono laico, et per examen idoneo reperto, non amplius locum habere posse concursum. Quod quidem pluribus auctoritatibus confirmarunt ; De Luca in *Annoi, ad Concil., disc. 32; de Beneficiis, disc. 23; et de Parochis, disc. 37; Ferraris, Biblioth. can., verb. Benef., art. 3, n. 31 et aliorum.*

Redarguebant praeterea ipsam Curiam, quod ipsas civiles ordinationes, quas invocaverat, sprevisset: in ordinationibus enim civilibus haec contineri inquebant : « Parochis omnibus « providebitur, publico indicto concursu, et servatis Concilii « Tridentini praescriptionibus ». Quae verba importare plenam Tridentini observantiam ; restringi autem tantum Patronorum iura quoad concursum ; minime vero quoad alia, quae integra relinquuntur iuxta Tridentini dispositionem. Paratos fuisse se subiicere Ordinationi civili, quae concursum indistincte pro omnibus parochialibus ecclesiis indixit; sed omnium concurren-

editas fuisse variis temporibus a civili Gubernio, ut unicus statueretur modus prospiciendi vacantibus paroeciis, et modum hunc fuisse, ultima lege, statutum; ut nempe absque ulla distinctione inter Patronatum laicum et ecclesiasticum concursus fieret pro omnibus Beneficiis animarum curam habentibus. Neque praesumi posse S. Sedem ignoravisse ordinationes huiusmodi, dum Nuntii Apostolici apud Gubernium illud numquam deesse solerent.

Quoad consuetudinem adiungebat, absque dubio inter legis civilis dispositionem et Curiae praxim aliquam adesse differentiam. Leges enim statuere, omnes concurrentes probatos praesentari debere patronis; Curiam vero consuetudinem habuisse tres probatos illis offerre. Ast nunquam oppositionem habuisse eiusmodi praxim in vacationum eventibus, numquam contradicentibus iis, quorum id interesset.

Consuetudinem vero locorum peculiarem habere vim legis inducendae docere passim auctores, ut ex. gr. Reiffenstuel, *lib. 2 Decret., tit. 26, n. 140*. Esse autem notissimi iuris consuetudinem, necessariis qualitatibus munitam, ipsam legem abrogare et tollere; uti videre est in opere Benedicti XIV, *lib. 12, cap. 8, n. 8, de Synod, dioeces.*: « Nihil magis tritum
« quam legem quamlibet humanam etiam canonicam, posse
« contraria consuetudine, quae sit rationabilis, et legitime
« praescripta, abrogari ».

Quando vero consuetudo rationabilis habeatur, a Reiffenstuel sic explicari *lib. i, Decret, c. 4, n. 34*: « Ea consuetudo
« generatim loquendo est irrationabilis, quae vel iuri naturali,
« aut divino adversatur, vel a iure canonico reprobat, vel
« peccandi licentiam praebet, vel alia ratione communi utilitati
« perniciosa est; quae vero in nullo eorum deficit censetur
« rationabilis ».

Neque, ait, deesse longum tempus ut legitime praescripta dicatur; quum ab anno 1819 ad haec usque tempora pacifica possessione pervenerit. Esse rationabilem eiusmodi consuetudinem neminem posse inficiari; quum ea non adversetur iuri

naturali neque divino; neque peccandi occasionem praebeat. Haec et alia pro tuenda Episcopi defuncti et Curiae praxi Capitularis Vicarius producebat.

EA QUAE PATRONORUM FAVORE PROSTANT. Patroni contra conclamaverunt Curiam episcopalem, ea consuetudine, contempsisse leges canonicas simul et civiles a Gubernio latas hac super re. Etenim nemini ignotam esse posse dispositionem Tridentini *cap. 18, sess. 24, de Reform.*, per quam Patroni laici iure nominandi fruuntur, et Episcopis nil aliud competat quam nominato, idoneo per examen reperto, institutionem canonicam concedere.

Huiusmodi Tridentinam dispositionem statuisse in primis distinctionem inter Patronatum ecclesiasticum et laicum; et cum dedisset normam pro conferendis Beneficii iuris Patronatus ecclesiastici, pro aliis decrevisse: « *Quod si Iuspatronatus laicorum fuerit, debeat, qui a Patrono praesentatus erit, ab iisdem deputatis* (nempe ab examinatore synodalibus) *ut supra examinari, et non nisi idoneus repertus fuerit admitti* ». Ergo, aiebant, si Episcopus dare cogitur canonicam institutionem praesentato a Patrono laico, et per examen idoneo reperto, non amplius locum habere posse concursum. Quod quidem pluribus auctoritatibus confirmarunt; De Luca in *Annot. ad Concil., disc. 32; de Beneficiis, disc. 23; et de Parochis, disc. 37; Ferraris, Biblioth. can., verb. Benef., art. 3, n. 31 et aliorum.*

Redarguebant praeterea ipsam Curiam, quod ipsas civiles ordinationes, quas invocaverat, sprevisset: in ordinationibus enim civilibus haec contineri inquebant: « Parochis omnibus » providebitur, publico indicto concursu, et servatis Concilii « Tridentini praescriptionibus ». Quae verba importare plenam Tridentini observantiam; restringi autem tantum Patronorum iura quoad concursum; minime vero quoad alia, quae integra relinquuntur iuxta Tridentini dispositionem. Paratos fuisse se subiicere Ordinationi civili, quae concursum indistincte pro omnibus parochialibus ecclesiis indixit; sed omnium concurren-

tium nomina, eorum qui examine fuerint probati, sibi proponenda esse contendebant, ut circa eos electio libere versari possit. Et se nolle sibi proponi tres tantum ex probatis iuxta Curiae M. consuetudinem ; quippe quae contraria sit ipsi civili legi, quam Curia perperam invocaverat.

Et ad consuetudinem quod attinet eam reiiciebant, quod non esset auctoritate pontificia specialiter recognita. Tridentinum enim Concilium, Decreto irritante, praescribere exactam totius dispositionis quoad hoc observantiam, addita clausula in eodem *cap. 18, sess. 24: Alias provisiones omnes, seu institutiones praeter supra dictam formam factae, subreptitiae esse censeantur, non obstantibus*, etc. Quod et S. Pius V, Constitutione *In conferendis*, confirmavit per haec verba : « Provisiones et quasi deputationes parochialium ecclesiarum ab
« Episcopis ... praeter vel contra formam Concilii Tridentini
« traditam, praesertim in examine per concursum faciendo
« praescriptam, factas, aut in futurum faciendas ; nullas, irritas
« et nullius valoris, vel momenti fore et esse, nullumque
« ipsis ius aut titulum etiam coloratum possidendi praebere
« volumus ».

Omnibus autem compertum esse, inquebant, contra Tridentinum, et contra pontificias Constitutiones consuetudinem etiam longi temporis non valere.

Sed praeterea negabant consuetudinem fuisse in themate legitime praescriptam, tum quod non in singulis vacationum eventibus Curia tres tantum Patronis proposuerit, sed omnes per concursum probatos ; tum etiam quod ageretur de actibus facultativis, per quos Patroni non possunt damnum inferre successoribus.

Quod si quando Patroni nonnulli elegerint eos, qui erant ex tribus a Curia propositis, nil aliud profecto demonstrasse, quam benevolum animum erga ecclesiasticam auctoritatem, haud vero iuri suo renunciavisse.

His praenotatis pro utraque parte, sequentia proponebantur resolvenda

Dubia.

I. « An consuetudo Curiae (.M) sustineatur in casu.

« Et quatenus negative.

II. « An sit locus institutionis favore {Presbyteri A^m.) a
« Patronis praesentati in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, die 22 iunii 1872
causa cognita, respondere censuit:

Ad I. *Negative.*

Ad II. *Affirmative.*

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Mirum videri in hac ecclesiastica causa episcopalem Curiam invocare, sive opportune, sive inopportune, civiles leges ad iura sua protuenda.

II. Nihil enim exploratius in canonico iure, leges civiles etiamsi favorabiles fuerint catholicae Ecclesiae, ex sese nihil prorsus valoris habere si ecclesiastica competente auctoritate non fuerint confirmatae.

III. Neque ex eo quod Apostolici Nuntii existant ubi eiusmodi civiles leges ferantur, concludi posse eas censi probatas : multa enim per patientiam tolerantur, quae si deducta essent in iudicium, tolerari non deberent.

IV. Concilio Tridentino statuente, Patronos laicos posse Episcopo praesentare quem velint, ut Episcopus in parociali Beneficio instituat, si idoneum repererit, repertum idoneum sive per formam concursus, si ex consuetudine concursus vigerit, sive alio modo, non posse Episcopum seu Ordinarium illum recusare.

V. Satis enim est ut Patroni idoneum praesentent atque uti idoneum recognoscat, seu recognoverit Ordinarius, quamvis fortasse existant alii magis idonei et digniores.

VI. Quare si eiusmodi Beneficia paroecialia Iurispatronatus laicalis conferantur per concursum, sive ex facto sive ex legitima consuetudine inductum; inter probatos, seu repertos idoneos, quotquot fuerint, ille a Patronis poterit ab Episcopo instituendus in Beneficio praesentari, quem maluerint.

APPENDIX XII.

ARTICULUS III.

De craniotomia seu de occisione infantis in utero matris, ut mater a certa morte servetur.

Adversarius noster in confutando articulo, quem scripsi pag. 308 et seqq. de craniotomia infantis in utero matris, in eo falso supposito iugiter versatur, quasi ego opinionem, quam ibi exposui et defendi, ideo defenderim, quod adsint aliqui auctores, qui contra Sánchez et ceteros omnes aliam sententiam docuerint. Sufficit oculos in illum articulum conicere, ut quisque illico deprehendat haec, quae scripsi, verba: *Huius quaestionis gravissimae solutio si quaeratur in extrinseco tantum sententiarum valore, seu in mera auctorum auctoritate, facilis esset. Auctores enim communiter ita resolvunt, ut doceant eiusmodi infantis occisionem nunquam esse licitam.* Quae verba videntur satis clara. Occasionem autem ipsemet Sánchez mihi dedit appellandi eam sententiam *fere communem*, cum hic eruditissimus auctor aliquos auctores in contrarium alleget. At non ideo quia aliqui allegantur contra communem sententiam, opinionem meam sustinui, sed ex alio capite: idest, quia sententia communis innititur principio, quod in quaestione, de qua agimus, invocari non potest. Constante enim auctores pro ratione adducunt, *directam occisionem innocentis esse per se malam; ideoque etiam occisionem infantis in utero matris esse per se malam, etiamsi sit haec occisio unicum medium ad servandam vitam matris.* Versa et reversa allegatas auctoritates, invenies in hac adducenda unica ratione conformes, nihilque aliud praeterea, quod sit alicuius momenti, reperies.

At vero non est quaestio, an licita nec ne sit occisio innocentis per se considerata; nec est quaestio, utrum fieri possint mala ut eveniant bona: quae quidem nemo sanae mentis denegabit esse illicita. Sed quaestio est *de mutuis officiis et iuribus ad vitam, quae*

ad invicem exurgunt inter matrem et infantem in casu, quo nisi mater ab infante se liberet, sive per pharmacum sive per ferrum, certa mors utriusque sequatur. Idest, an infans in eo statu constitutus, in quo necessario mori debeat, ius habeat eligendi medium quod cum se ipso simul matrem interimat, alio medio denegato, quod dum peiorem conditionem suam non facit (cum mox mori debeat), matrem incolumen reddat, in sensu ut ibidem scripsi. Vel aliis verbis: utrum infans in ea conditione instantis mortis constitutus ius habeat perimendi cum sua morte matrem. Vel etiam, utrum mater teneatur eo usque servare in utero vivum infantem, quousque eo certo momento, certam mortem ipsi matri inferat. Hanc quaestionem sic positam de *mutuis officiis et iuribus ad vitam*, quae in ea conditione exurgunt, auctores ex professo non pertractarunt; unus, qui *ex professo* sub hoc adpectu quaestionem consideravit, contra communem sententiam conclusit, idest Theophilus Rainaudus. Sed de his redibit sermo, quoniam vidi laudatum adversarium alium scripsisse articulum, quo tangere curavit etiam hunc quaestionis statum.

Cum itaque eruditus adversarius iuxta ea, quae retuli in Appendice XI *pag. 491*, me vocet in aliam quaestionem, idest an sententia quae licitatem negat, dicenda sit ita communis, ut nullus excipiatur auctor sive inter antiquos sive inter recentiores; atque ipse affirmet esse talem sententiam, cui refragati nemo possit, quin incidat in receptam Cani censuram: *concordem omnium Theologorum scholae de fide aut moribus sententiam contradicere si haeresis non est, at haeresi proximum est*, hanc quaestionem breviter quidem, sed quantum satis est pertractabo.

Atque in primis perperam allegatur haec Cani censura in re, de qua agimus. Namque, ut consensus scholae eam vim habeat, necesse est repraesentet Ecclesiae catholicae doctrinam tamquam certissime pertinentem ad depositum veritatum revelatarum. Praecisione enim facta a deposito revelationis, quaevis haeresis censura neque intelligitur.

Neque sufficit, quod theologi aliquam doctrinam communiter tradant tamquam consecutionem ex aliquo revelato morum principio, ut doctrina contradictoria dici possit proxima haeresi. Namque eiusmodi deductiones ex revelatis principiis ob concordem theologorum auctoritatem tenendae essent ut verae; non autem ut dogmaticae: non enim theologi sunt testes authentici a Deo praeordinati ad determinandam revelationis doctrinam. Quare qui contradiceret sine aliqua perspicua ratione, temerarius quidem dici posset, nunquam autem proximus haeresi.

Praeterea sive theologorum consensus repraesentet Ecclesiae catholicae doctrinam tamquam certissime pertinentem ad depositum revelationis, sive tradat consecutiones ex revelatis principiis, debet esse adeo concors, ut sit constans, et universalis. Non enim sufficit

ut doctrina sit communis in aliqua schola, vel communis pro aliqua aetate. Talis enim doctrina non excederet limites *opinionis*, cuius opinionis valor non tantum aestimandus erit secundum auctoritatem; sed potius iuxta rationes, quas theologi adduxerint.

Atqui nos agimus de solutione casus moralis, idest de sententia Moralistarum docente, illicite praegnantem matrem suam vitam posse servare accelerando mortem foetus sive per pharmacum sive per ferrum; quae quidem sententia etsi dici velit prorsus communis, nullimode pertinet ad depositum veritatum revelatarum. Namque de hac sententia neque apex, neque vola sive in sacris scripturis sive etiam in traditione reperitur. Iidemque Moralistae longe sunt a sua sententia tradenda tamquam pertinente ad depositum revelationis.

Ergo perperam in themate allegatur Cani censura: quaevis ergo umbra haeresis in negatione huius sententiae perquam longissime abest.

Neque dicas, hanc sententiam esse consecutionem ex revelato principio, *non occides*; quasi vero ita arguménteos: revelatum est principium *non occides*: atqui in themate infans mox moriturus ad servandam matrem occiditur: ergo sententia quae docet esse illicitam eiusmodi occisionem innititur revelato principio. Namque responderetur, quod si haec consecutio ab omnibus scholae theologis doceretur, tenenda esset ob eorundem theologorum auctoritatem, tamquam vera, non autem ut dogmatica. Proindeque longe quoque abesset quaevis haeresis umbra in propositione contradictoria. Quae propositio contradictoria etsi uti falsa aut imprudens et temeraria esset habenda, si nulli gravi motivo inniteretur; non tamen esset ita aestimanda, si evidens aliqua gravis ratio aut auctoritas a nemine observata in medium deduceretur, quae aliter iudicandum esse persuaderet. Hac enim posita, potest ostendi falso etiam communis omnium theologorum sententia. Haec quoad censuram doctissimi Melchioris Cani. Confer quoque doctissimum Theologum I. B. Franzelin, *tract. de divina traditione, Thesis XVII.*

At vero in sententia de qua agimus neque his quae exposui indigemus. Agitur enim de *mera opinione* Moralistarum et quorundam Canonistarum, quae pertinet tantum ad moralem prudentiam, praetereaque nihil.

Omitto heic proprie non agi de theologorum *scholae* sententia: namque non agitur neque de schola Thomistica, scholarum principe, neque de quavis alia schola proprie dicta: sed de Moralistarum aut Canonistarum sententia, qui nunquam ex professo hanc quaestionem pertractarunt, alii alios plerumque exscribentes.

Sed, hisce omissis, quod in praesentia considero hoc est: cum casus, de quo agimus, semper extiterit in universa societate, ab eo tempore videlicet, quo mulieri dictum fuit *in dolore paries*, quaeramus quomodo fuerit solutus ab Ecclesiae initiis et deinceps: namque

si nihil reperiamus apud veteres scriptores ecclesiasticos, apud patres, aut in ss. canonibus quod indicet non licere abactionem foetus ad servandam matrem; iam indicium gravissimum habemus, eiusmodi casum non fuisse resolutum apud veteres, quemadmodum recentiores tanta facilitate resolverunt.

Atqui inspecta antiquitate nihil prorsus reperimus, quod etiam a longe indicet, eiusmodi necessariam partuum abactionem aut necationem ad servandam vitam matris habitam fuisse illicitam.

Quod patet I^o ex eo, quod omnes Moralistae aut Canonistae, tam solliciti ad quaerendas in subsidium veteres auctoritates, nullam adducere valuerunt.

2° Patet ex eo quod licet veteres Patres passim reprehendant in suis scriptis et concionibus abactiones partuum et necationem foetus et similia; id tamen semper limitant ad malitiosam industriam, contra opinionem gentium, qui putabant partuum abactiones pro libito licite fieri posse. Ut exempla nonnulla afferam, sic ex. gr. Tertullianus in *Apolog. c. IX* graviter abactiones et expositiones partuum reprehendens, ad obiectionem factam quod foetus donec in utero matris clauderetur esset pars matris, ideoque pro libito abigi posset, respondet: « Nobis, inquit, homicidio semel interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc sanguis in homine delibatur, dissolvere non licet; homicidii festinatio est *prohibere nasci*; neque refert natam quis eripiat animam, *an nascentem disturbe t*: homo est et qui futurus est, nam fructus omnis in semine est ».

S. Basilius in *epistola canonica ad Amphil. n. 2*: « Quae de industria foetum corrumpit caedis poenam luat. Formati autem vel informis subtilius a nobis non inquiritur ».

S. Augustinus de *nuptiis et concup. I. 1 c. 15* relatus a Gratiano in *c. 7 caus. 32 q. 2*: « Aliquando eo usque pervenit haec libidinosa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam sterilitatis venena procuret; et si nihil valuerit, conceptus foetus aliquo modo intra viscera extinguat ac fundat, *volendo* suam prolem prius intrare quam vivere, aut si in utero iam vivebat, occidi antequam nascatur ».

Councilum Ancyranum *can. 21*: « De mulieribus, quae fornicantur et partus suos necant, vel quae agunt secum ut ex utero conceptos excutiant, antiqua definitio usque ad exitum vitae eas ab Ecclesia removet: humanius autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus, secundum praefixos gradus poenitentiae, largiamur ».

Atque ita passim, dum haec damnantur, semper sermo est de malitiosa partuum necatione: quod indicium est, casum de quo agimus, quamquam Patribus certe compertum, Patres reprehendere tamquam illicitum haud ausos esse.

Immo indicia et argumenta habentur, Patres non modo non reprehendisse casus in quibus necessitas cogeret partuum abactiones et necationes, sed eiusmodi casus excusasse, atque uti licitos habuisse.

**Id in genere conici potest ex canonica epistola citata S. Basilii ad Amphilo-
 chium, in qua ter S. Basilius loquitur de infanticidio, canones
 statuendo iuxta Ecclesiae consuetudinem : videlicet in cit. n. 2:**
 « *Quae de industria foetum corruptit, caedis poenas luat* ». **Item in
 num. 33:** « *Mulier quae in via peperit, et sui foetus curam non
 gessit, caedis crimine teneatur* ». **Iterum num. 52 repetit:** « *Quae
 foetum in via editum neglexit, si cum posset quidem servare con-
 tempsit, vel se ideo peccatum celare existimans, vel etiam omnino
 belluina et inhumana cogitatione impulsam, tamquam propter homi-
 cidium iudicetur. Sin autem eum fovere non potuit et propter solitu-
 dinem rerumque necessariorum inopiam foetus interiit, matri igno-
 scendum est* ».

**Haec animadvertit: I° agi de canone quem s. Basilius ad Amphi-
 lochium tradidit-iuxta Ecclesiae sensum aut consuetudinem, prout
 ex integro contextu eruitur.**

**2° Agitur de muliere, quae peperit in via, peccatum celare exi-
 stimans; quae proinde exponit periculo mortis foetum ut peccatum
 abscondat: atque proinde si infans moriatur propter rerum necessa-
 riarum inopiam, eiusmodi mors imputanda est matri, saltem in causa.**

**3° Quamvis autem hac culpa matris infans periret, canon dicit:
 matri ignoscendum est, neque damnatur canonicae poenae tamquam
 caedis rea.**

**Ex his conici potest, quoniam s. Basilii fuisset sententia, si ei
 propositus fuisset casus, de quo agimus. Audi Basili: mater et eius
 foetus sunt in instanti periculo mortis: ambo certe mox morituri:
 mater non contemnit filium servare, immo incolumem esse vehe-
 menter cupit, sed etiam ipsa mortem quam ei certo infert moriturus
 infans declinare contendit: audit ad eius vitam servandam non aliud
 superesse medium, quam accelerationem mortis infantis sive per
 pharmacum, sive per ferrum: sed ipsa reformidat, namque neque
 belluina neque inhumana cogitatione impellitur. Quod quaerit, quod
 urget in praesentia hoc est: quoniam cum infante interire debeat, eo
 modo quo possit ipsa servetur; non quaerit mortem morituri infantis,
 sed suam vitam quoad fieri possit excupit. Quid dicis Basili, est ne
 illicita, est per se mala abactio et interitus foetus? namque si est
 per se mala poenam canonicam mulier subire debet; rea esset
 enim, ut aiunt, homicidii: neque ei ignoscendum, ne aliae matres
 ansam sumant tam gravia delicta patrandi: quid ergo dicis?**

**Compara, Lector, utrumque casum, et facile erues quid respon-
 disset Basilius. Nonne vides sub generali canone eiusmodi casum
 non comprehendi, cum explicite canon dicat, quae de industria (Kar-
 è-Kirridevo-Lv) foetum corruptit? quibus verbis excluditur corruptio
 foetus ex necessitate, qui nec servari potest.**

**Sed haec, quae coniciendo eruiamus de sententia quae vigerit
 apud Ecclesiae Patres in casu de quo agimus, explicito Tertulliani**

testimonio confirmantur. Quod testimonium licet reperiatur in libro *de Anima*, quem librum Tertullianus scripsit dum erat Montani haeresi iniectus; habet tamen vim historicam et scientificam. Pauca quidem sunt verba, sed ea africana Tertulliani ratione dicendi, adeo acute dicta, quae dissertationem aequant. Scripsit enim *libr. de Anima n. 25*: « *In ipso adhuc utero infans trucidatur necessaria crudelitate, quum in exitu obliquatus denegat partum ; matricida ni moriturus* ».

Huic Tertulliani testimonio, quod in quaestionem nostram omnino quadrai, non posse denegari vim historicam et vim scientificam non solum iam per se patet, sed lucidius patebit si consideretur contextus, in quo Tertullianus talia verba protulit.

Totus in eo erat Tertullianus, ut confutaret eorum Stoicorum philosophorum sententiam, qui tradebant, non in utero concipi animam nec cum carnis figulatione compingi atque produci, sed infuso iam partu nondum vivo, infanti extrinsecus imprimi. Contra eiusmodi sententiam Stoicorum inter cetera quae cumulat argumenta et hoc reperitur: « *In ista specie nemo tam idoneus magister, arbiter, testis, quam sexus ipsius. Respondete, matres, vosque praegnantes,...* » « *vestrae naturae veritas quaeritur, vestrae passionis fides con-* » « *nitur, an aliquam in foetu sentiatis vivacitatem alienam de vestro,* » « *de quo palpitent ilia, micent latera, tota ventris ambitio pulsetur,* » « *ubique ponderis regio mutetur: an hi motus gaudia vestra sint et* » « *certa securitas, quod ita infantem vivere et vivere confidatis et* » « *ludere?... Denique et mortui eduntur quomodo nisi et vivi: qui* » « *autem et mortui, nisi qui prius vivi? Atquin et in ipso adhuc utero* » « *infans trucidatur necessaria crudelitate, quum in exitu obliquatus* » « *denegat partum, matricida ni moriturus. Itaque et inter arma* » « *medicorum et organa est, quo prius patescere secreta coguntur* » « *tortili temperamento cum anulo cultrato, quo intus membra cae-* » « *duntur anxio arbitrio, cum hebete unco quo totum pecus adtra-* » « *hitur violento puerperio, etc.* ».

Itaque, teste Tertulliano, primis Ecclesiae saeculis (rudioribus utique instrumentis quam nostra aetate, ideoque maiore felicitis exitus difficultate, habita etiam ratione chirurgicae artis multo minus excultae), chirurgica operatio locum habebat, similis illi, quae, craniotomiae appellatione, praesenti aetate adhibetur. Loquitur autem Tertullianus de ea operatione, tamquam de re omnibus usu comperta, *trucidatur infans*. Fatetur esse *crudelitatem*, sed *necessariam*: ea videlicet necessitate ne infans sit, morte sua, *matricida*: nec interest, eveniat necne ex causis naturalibus; satis est ut in facto *denegat partum*. Neque agitur de mortuo, sed vivo foetu, quemadmodum ostendit et verbum *trucidatur*, et tota contra Stoicos argumentatio, ob quam hoc factum Tertullianus adducit, cum non trucidetur nisi vivus. Quare vides iam a tempore Tertulliani hisce in casibus invocari doctrinam de vitae aggressore, non solum cum ageretur de

foetu, ut aiebant, nondura animato, sed etiam cum ageretur de vivo foetu; quin actio ex ratione adducta reputaretur illicita.¹

Neque dicas Tertullianum in hoc incisio errorem Montani tradidisse. Namque, haeresi Montani inspecta, contrarium, si id in animo Tertullianus haberet, dicere debuisset. Neque est ratio ulla cur hoc dicatur, cum contra errorem Stoicorum ageret, affirmans certissimum factum ipsis Stoicis notum, et adiiciens rationem, cur moraliter non reprobaretur.

Neque dicas: forte Tertullianum eam rationem adiecisse in odium catholicae Ecclesiae. Nam constat Ecclesiae Patres nunquam eiusmodi factum, ipsis certe compertum, reprobasse.

Cum itaque nunquam fuerit reprobatum eiusmodi factum apud Ecclesiae Patres, nullum verbum de hoc facto tamquam reprobando in ss. canonibus[^] reperiatur, ut videre est in Decreto Gratiani; nihil in Decretalibus Gregorii IX et Bonifacii VIII aut in subsequentibus Romanorum Pontificum constitutionibus: et tamen factum notorie semper extiterit, dicendum est, Ecclesiam tacite saltem semper illud permisisse, et fideles factum ipsum constanter habuisse ut licitum.

Sane quaestio de hoc facto non inceptit inter Canonistas et Theologos nisi saeculo decimosexto, ab iis ipsis, quos Sánchez tamquam contrarios suae sententiae allegat; videlicet mota est a Simone de Brixia, qui contendit licitum esse dare pharmacum matri ad necandum foetum, ne morte foetus mater moriatur.

Inspectis enim rationibus quas affert Simon de Brixia, iuxta ea quae narrat Socinus, eiusmodi rationes ostendunt quaestionem hanc a nemine fuisse antea pertractatam, quamquam factum necationis foetus in casu, de quo agimus notorie frequentaretur. Haec sunt, quae refert senior Socinus ex Simone de Brixia in cap. *Si aliquis de homicid.* « Ultimo circa praedicta (*de voluntario abortu ab Ecclesia* « iugiter reprobato) subiicio notabilem quaestionem, quae quotidie in « practica contingit. **Pone: peritus medicus infirmanti et praegnanti « mulieri cuius vitae secundum artem medicinae succurri non poterat « quominus ipsa cum partu animato periret, suasit abortum, et mulier « medici consilium adimplevit. Quaeritur, an medicus teneatur et « quid de muliere? Simon de Bursano (*alii de Brixia*) in *Clement. 1* « *eodem tit.* tenet quod sic. **Facit quia abortus est de genere malorum « prohibitorum 32 q. 2 c. Aliquando et c. Moyses. In contrarium facit « quia plura videntur concurrere, propter quae saltem mulier debeat « excusari: primo auctoritas medici quae magna est, 35 distinct, c. « Si quis a medicis: secundo verisimilis mortis certitudo utriusque:****

¹ Hanc gravissimam Tertulliani auctoritatem refert quoque cl. Franciscus Kenrick, quamvis eam non sequatur: et haec est ratio cur non frustra omnino citaverim in primo articulo cl. Kenrick, mihi obiter suggestum.

« tertio quia talis actus exercetur intra seipsam; nam licet pro salute
 « mea mihi non liceat alium sine defensione mea mutilare; tamen
 « pro salute mea licitum est meipsum mutilare, ut puta, si vulnus
 « immedicabile est propter quod membrum resecandum est ense, ut
 « dicto can. *Si quis a medicis*, ergo licuit mulieri in se facere quod
 « in alio non licuisset (*hic obiter nota infantem, qui denegat partum,*
 « *considerari a Simone tamquam intimum aggressorem vitae matris*):
 « quarto, quia offēdendo nemini nocet: quinto hoc fecit solum, ut
 « se liberaret a morte (*nota principium traditum a s. Thoma, quod*
 « *nihil prohibet unius actus esse posse duos effectus, quorum alter*
 « *sit solum in intentione, alius praeter intentionem, qui sequatur per*
 « *accidens*): sexto quia ex duobus malis minus est eligendum *l. Si*
 « *ita vulneratus in fin. ff. ad l. Aquil. (nota, quod rationabiles hoc*
 « *effatum hic affertur quam illud : Si alteri subveniri non potest nisi*
 « *alter laedatur, commodius est neutrum iuvare)*: facit etiam, quia
 « in homicidio, non solum inspicimus factum, sed etiam intentionem.,
 « locum, tempus, causam et similia. Quaestio ita est notabilis (*con-*
 « *cludit Socinus*); sed pro nunc nolo decidere, quia forte, Deo duce.,
 « illam disputabimus ».

Si autem Simon de Brixia nullam auctoritatem in contrarium allegavit praeter illud : *facit, quia abortus est de genere malorum prohibitorum*: si Socinus praeterea hanc quaestionem appellat notabilem, sed a iudicio abstinere: si denique Felinus in eodem capite *Si aliquis* de hac quaestione mentionem faciens, non alios citare valet auctores praeter Simonem et Socinum, concludens *sed cogita*, nihil ipse quoque definiens, indicium est non fuisse id temporis hanc quaestionem pertractatam; praesertim si animadvertatur, quanta fuerit eorum Canonistarum sollicitudo adducendi iugiter auctoritates etiam ad minima, quod saepe legentem fastidii.

Cum ergo factum occidendi partum in utero matris ad servandam matrem, sive per pharmacum sive per ferrum, fuerit in societate christiana notorium atque constans, quin Ecclesia illud unquam reprobaverit, quomodo cohaerere potest cum hac tacita et constanti Ecclesiae permissione, cum universali persuasione fidelium, illa sententia Moralistarum, quae invaluit saeculo xvii, quaeque docet, factum illud esse per se malum, nunquam licitum, idemque esse verum homicidium? quaeque plerumque hoc docet tamquam si de re ageretur omnino evidente nullique dubitationi obnoxia? Quomodo praeterea dici potest, eiusmodi Moralistarum sententiam esse censendam sententiam de moribus dogmaticam, repraesentantem videlicet doctrinam Ecclesiae catholicae tamquam certo pertinentem ad depositum veritatum revelatarum, ita ut haeresi proximus sit habendus qui illam negaret?

Itaque si dici nolis, Ecclesiam universam suo officio per negligentiam defecisse in docendis fidelibus de hoc scelere; aut insipientem

tem, quae factum evidenter iniquum, uti tale nunquam viderit; quae essent dictu scelestissima: dicendum est sententiam Moralistarum etiam, si placet, communissimam, esse tantum meram opinionem ad prudentiam moralem pertinentem, quae tantum valet, quantum valent rationes» quibus innititur, atque praeterea nihil.

Sed iam videamus, an obiecta Moralistarum aut Canonistarum opinio adeo sit communis, ut nullus prorsus auctor excipiatur. Iam dicere possum, excipiendum esse Tertullianum, qui non tantum suam sententiam repraesentat, sed etiam quid suo tempore fieret, et de honestate facti id temporis cogitaretur. Atque incipiente inter scriptores hac quaestione saeculo xvi, excipiendus est Simon de Brixia, qui facti liceitatem obviis rationibus communivit, quem allegare non sunt dedignati duo graves auctores Socinus et Felinus; qui duo auctores, si a sua sententia expromenda abstinerint, indicium est, non vidisse adeo evidens illud *nunquam licet*.

Militat contra communem sententiam eruditissimus Theophilus Raynaud *tom. 14, Opuscula moralia, De ortu infantium c. 9*, qui auctor totam quaestionem de qua agimus amplissime est complexus, atque ex professo pertractavit, et in capite 9 afferens in medium rationes communis sententiae, eas expendit et refutat, concludens, non esse contra iustitiam occisionem infantis in utero matris, ut mater servetur, quando nec mater nec filius servaretur. Auctoritas huius eruditissimi theologi, quem citat celebris iurisconsultus Iacobus Pignatelli, inquit *tom. 9 consult. 18, n. 23*: « sed quidquid sit de « hac opinione, an scilicet licitum id sit vel ne, de quo late Raynaud « de ortu infantium » : haec inquam auctoritas plurimi est facienda in comparatione eorum scriptorum contrariae sententiae, qui saepius nihil fecerunt, quam quod alii scripserunt exscribere: namque quaestionem Raynaudns ex professo pertractavit.

Quare haec iam essent satis, ut sententia contraria dici deberet, non quidem *prorsus communis* nullo auctore excepto, sed *accuratius, fere communis*.

Sed alii praeterea auctores obstant. Obstant videlicet Canonistae, qui de rebus criminalibus agentes a quavis poena externi fori immunes dicunt praegnantes in casu de quo agimus. Hi enim auctores considerantes homicidii reatum quando agitur de poculo seu pharmaco ad expellendum vivum foetum rigidi sunt in adscribendis poenis in foro externo. Sed e converso, casum de quo agimus considerantes, mulierem aut omnino a quavis poena absolvunt, aut ad summum exigunt, ut accedat medici vel magistratus consensus ut a quacumque externi fori poena mulier et medicus sit immunis; Farinacius, *oper. crim. p. 5 q. 122, n. 124*. Quod argumentum est, eiusmodi auctores qui librare poenas debent pro ratione delicti, non vidisse illud evidens *capitale nefas, illum formalem homicidii reatum*. Nihil autem refert, si iidem auctores aliquid obiter innuant de illi-

ceitate in loro conscientiae; cum in hac re, si non repererint culpabilis homicidii reatum, inconsultos se remittant ad moralistas.

Sic e. g. Thesaurus senior *decis. Pedemontana?*, *dec. 12 n. 11*: « Tertius casus proponi potest in specie illa, quando poculum ad « abortiendum datur non ad malum causandum, sed ut mulier sanitatem consequatur, dum in periculo vitae ob foetum in utero existentem posita est. Quo in casu quamvis aliquorum sententia fuerit, « quos recenset Placa in *delictor. c. 20 n. 6*, ut si animatus foetus « sit, poena homicidii teneatur; mihi tamen altera Socini et Felini « sententia in *cap. Si aliquis de homic. verior videtur*, ut cum ex « puerperio mulierem morituram cognoscitur, impune huiusmodi « abortionis poculum illi dari possit, dum tamen hac in re medicorum « consensus accedat, ut innuit Carer. in *praetio. criminal...* cum enim « in hoc casu non solum ipsius matris, sed etiam infantis periculum « expectetur, de duobus malis minus est eligendum, humaniusque « esse vitam matri hoc modo concedere, quae alios procreare liberos « potest, quam infanti, qui semper in periculo positus est, donec ad « generandi aetatem perveniat. Erit tamen salutaris poena pro homicidio delinquenti iniungenda, quia peccatum hoc inter mortalia « connumeratur a B. Antonino in *Summa c. S § 2 circa finem*». Haec conclusio ab auctore certe non considerata, induceret peccata mortalia contra rationem et necessaria.

Ita pariter Menochius de *Arbitr. iudic. quaest. c. 357 n. 20*: « Declaratur secundo ut (Iudex) non procedat in eo qui abortioni « causam dedit pro salute mulieris; nam tunc ille ab omni poena « excusatur, ita Marianus Socinus... Quod nulla poena indicenda « sit, suadet ratio, quod hic *rei licitae operam dedit*; si enim mulier mortua fuisset, procul dubio etiam partus extinctus fuisset, « recte ergo egisse videtur, si unum solum perdidit, ut alterum « tueretur ».

Obstant praeterea (quamquam contra propriam intentionem) illi multi auctores, quos S. Alphonsus appellat gravissimus, qui invocant doctrinam de vitae aggressore, quando agitur de expeliendo foetu nondum animato ad salutem matris. Et cum foetum habeant ut aggressorem vitae matris, dicunt licite expelli posse. Sed haec quae recte tradunt, illogice limitant ad foetum nondum animatum: quod et Salmanticenses viderunt *Tract. 13 de Restit. c. 2 n. 60*, dicentes « hae rationes etiam probant licere potionem sumere directe tendentem ad expellendum Puerperium iam animatum: quod nemo admittet, quia etiam tunc foetus invadit et fortius cum sit robustior et plus alimenti absumat, magisque naturam offendat». Uno verbo: vita, quae superveniat foetui aggressori, non aufert aggressoris naturam sed auget. Atque etiam malus humor (prout adversario nostro placet) si dici potest aggressor vitae, non cessat talis esse, si per hypothesim anima postea informaretur. Eiusmodi ergo auctores, licet contra

propriam' intentionem, logice trahendi sunt in favorem sententiae, quam sustinemus.

Sed magna insuper est sententiarum difformitas, quamvis omnes *consequenter* trahantur ad dicendam per se illicitam craniotomiam. Haec sententiarum difformitas, cum causam aliquam habere debeat, videndum est ex quo oriatur.

Eiusmodi sententiarum difformitatem late expendit Bossius *de effectibus contractus matrim.*, tom. 1 cap. 9 n. 79 et seqq. Prima sententia negat licitum esse matri gravi morbo laboranti uti remediis directis tantum ad suam sanitatem, si verisimiliter praevideatur securas abortus foetus, ut tunc putabant, nondum animati; quamvis ea remedia essent unica ad eiusdem matris salutem, neque per se et natura sua tendant ad abortum. Hi auctores, quamvis non dicerent esse homicidium, quia putabant foetum nondum esse animatum: tamen dicebant esse *intrinsicè malum* id facere!

Item in quaestione, an praegnans, in morali periculo vitae ex morbo futuro exitiali, progrediente graviditate, ad vitam tuendam possit uti remediis directe et principaliter tendentibus in abortum foetus, si nondum sit animatus? Alii negarunt, quia intrinsicè malum; alii e converso affirmarunt, quia non appareret, cur cum evidenti vitae discrimine matris debeat conservari foetus inanimatus, qui etiam, pereunte matre, pereat.

Pariter, an in periculo vitae matris ex cognita alias difficultate partus, possit illa licite procurare abortum foetus nondum animati, utendo remediis ad illius expulsionem ordinatis? Alii probarunt, quod non appareret differentia inter antecedentem et hanc quaestionem, cum etiam hoc posteriori casu foetus sit aggressor vitae matris: alii negarunt, quia actio cum sit intrinsicè mala, neque ad vitam tuendam possit esse licita.

Item, an ordine naturae tantum et iustitiae obligatione attentis, matri praegnanti et gravi morbo laboranti, ad tuendam vitam licitum sit uti medicamentis necessariis directe tendentibus ad illius tantum sanitatem recuperandam, non vero ad expulsionem foetus, ex quibus tamen per accidens et concomitanter probabiliter praevideatur securas abortus eiusdem foetus iam animad? Alii negant, quia proles possidet vitam suam sine matris iniuria; atque proinde si medicina talis est, quae proli noceat, iniuria fit ei, et non obstante praecisa intentione curandi matrem, est occisio filii: et quia non sunt facienda mala ut eveniant bona; malum autem est prolem occidere.

Alii distinguunt remedia mere negativa ex. gr. subtractio alimenti, vel sanguinis, et alia positiva: et dicunt posse adhiberi licite prima remedia, non autem secunda sine labe iniustitiae et peccato homicidii, cum occisio innocentis etiam per accidens eveniens, si est voluntaria, sit homicidium; quod numquam licitum nisi sit invasoris occisio. Alii communiter contra sentiunt, quamvis, si mater more-

retur, spes esset per sectionem habendi vivum infantem: quia medicamenta sunt directa ad sanitatem tuendam, et abortus evenit per accidens et concomitanter.

Alia quaestio, an mater praegnans ad sanitatem instaurandam et vitam propriam tuendam, absque iniustitia possit uti medicamentis de se *aeque* tendentibus ad sanitatem efficiendam et ad abortionem foetus animati? Alii negant, praeter eos qui negant in antecedente quaestione, atque negant, ob dictum s. Ambrosii: quod non sit subveniendum uni cum laesione alterius; et cum medicina tendat quoque natura sua ad exitium prolis, factum non caret culpa iniustitiae et homicidii formalis: alii probant argumentis, quae adducunt pro superiori sententia.

Omnes autem qui in hisce quaestionibus negarunt licitatem, manifestum est negare debere licitatem in nostra quaestione, an ad salutem matris tuendam liceat adhibere remedium quod directe interimat foetum cum matre moriturum: sed cum rationes, quas illi afferunt, nimis probent, ut merito in supra allegatis quaestionibus ab aliis auctoribus reficiantur, si in hac quaestione allegentur, quae nam erit eorum auctoritas?

Sed in hac postrema quaestione, an ad salutem matris, ex impossibilitate partus moriturae, tuendam licet adhibere remedium quod consistat in occisione foetus cum matre alioquin certo morituri; quam ex professo pertractat, ut dixi, Raynaudus loc. cit., mirum est quomodo laudatus Bossius conatur reiicere argumenta Raynaudi: quasi enim diceret, per fas aut nefas rationes a Raynaudo adductas debere esse irritas. Id conatus esse Bossius ex eo videtur, quod (ut expresse dicit) communis theologorum sententia affirmet « *ut rem certam, id esse illicitum et contra iustitiam atque verum esse homicidium* »: quin consideraret, agi de sententia, quae non est aliud nisi opinio moralis prudentiae.

Quae cum ita sint cum fere omnes auctores tanta facili certitudine viderint intrinsecam rei malitiam et nihilominus sint inter se dissentientes in variis, quas considerant, quaestionibus, ita ut alii viderint rem licitam, et alii eandem rem viderint certo intrinsece malam: in tanta facili evidentia inquam rei per se malae, coniuncta cum dissensione opinionum, dicendum est eiusmodi facilem evidentiam vel certitudinem oriri aut ex principio quod sit praesenti quaestioni extraneo, aut ex principio quod applicant, non recte intellecto, etsi quaestioni praesenti non extraneo, aut oriri ex applicatione eiusdem principii non recte facta ad casus quos considerant. Sed de his rationibus intrinsecis loquar in alio articulo. Haec quoad veteres Auctores.

Inter recentiores theologos adest Gury, cui praecesserat ipsa laudata ephemeris *Revue des sciences*, quam noster adversarius allegat, quamvis contendat casum ibidem propositum, et a cl. auctore

Craisson resolutum et postea a Gury repetitum et pari modo resolutum, ad rem non facere. Itaque Gury in opere *Casus consc. de quinto praecepto, dec. eas. 10*, sic proponit casum: « Pelagia mulier « a quatuor vel quinque mensibus praegnans, in summo vitae periculo « constituitur, et videtur iamiam animam efflatura. Praeter medicum « ordinarium tres alii advocantur consilii capessendi causa. Re sedulo « perpensa, sic unanimiter resolvunt: Si ope artis medicalis procur- « retur eiectio foetus, hic quidem peribit, sed probabiliter poterit « baptizari antequam extingatur et mater certo mortis periculo « eripietur. E contrario, nisi id fiat, actum est tum de matre, tum « de prole; et haec beneficio baptismi carebit. His statutis, conclu- « dunt ad abortum procurandum. Eventus praevisionem medicorum « probavit: proles enim eiecta et baptizata illico extincta est, et « Pelagia salva-e tanto periculo evasit ».

Gury existimat conclusionem medicorum ad procurandum directe abortum admittendam esse quamvis obstant veteres theologi; ait enim: « Negant plerique veteres theologi, qui abortum indistincte « considerare consueverunt tamquam directam prolis occisionem. « Attamen affirmandum videtur cum recentioribus doctoribus in casu « ubi mera habetur partus acceleratio. Tum enim non intervenit « directa occisio foetus, qui tantum amovetur a loco in quo vivere « non potest, et statuitur in alio loco in quo magis vitam producere « nequit ».

Fatente ergo ipso Gury eiusmodi sententia adversatur plerisque veteribus theologis, ergo inter recentiores theologos habentur, qui contradicunt illi communi sententiae.

Neque dicas hic agi tantum de partus acceleratione: namque eiusmodi partus acceleratio in themate nihil aliud significat quam accelerationem mortis eiusdem foetus factam per medicamenta ad id directe ordinata; quod communis sententia absolute negabat esse licitum. Nec alicuius momenti est ratio adducta si *per se* consideretur, quam adversarius ut casum excludat, obiicit, *quod non intervenit directa occisio foetus, qui tantum amovetur a loco in quo vivere non potest et statuitur in alio in quo magis vitam producere nequit*. Si *per se* consideretur haec ratio, praecisione facta a iure quod habet mater ad vitam, esset nullius prorsus momenti. Quo enim iure posses, in proprio lecto et intra suum cubiculum custoditum tranquille moriturum vi expellere in adiacens flumen? Nonne hoc esset homicidium? Neque oggeras *adiacens flumen*; namque immaturam foetum ex utero vi eiectum in medium adigeres adeo suae vitae producendae lethale, ut non solum *in eo vitam magis producere nequiret*, sed in violentam mortem iniuria summa condemnares.

Denique cl. Antonius Ballerini in suis notis ad opus morale Gury in *tract. de praeceptis decalogi c. 2, art. 3, § 2, n. 403*, ad propositionem: « non licet, cum mulier gravida est, foetum occidere ad

« matrem a morte liberandam » : haec notat : « hanc quoque resolutionem accipe sensu in praecedenti nota exposito, non licere « nempe directe mortem prolis velle. Namque si alioquin certa instet « mors tum matris tum prolis, nullatenus tenetur mater subire mortem, quae prolem a simultanea morte non servat. Et huc sane « illud spectat, quod Salmanticenses, *traci. 13, c. 2, n. 60*, tribuunt « plusquam viginti doctoribus, foetum in certis quibusdam adiunctis « se habere instar innocentis aggressoris, cuius mors iuxta doctrinam « s. Thomae... tantum *indirecte* sequitur ».

Et haec sint satis, ut adversarius noster iudicet, an perperam appellaverim contrariam sententiam *fere communem*, an adsint inter veteres et recentiores theologos qui communi opinioni contradicant, et an agatur de tali theologorum sententia, cui si quis opponatur, incidat in Cani censuram. De reliquis in alio articulo.

EX ACTIS AD INSTAR CONSISTORIALIUM

SSMI DOMINI NOSTRI PII DIVNA PROVIDENTIA PAPAE IX

EPISTOLA ENCYCLICA

Ad S. Romanae Ecclesiae Cardinales, Archiepiscopos et Episcopos imperii Austriaci.

DILECTIS FILIIS NOSTRIS S. R. E. CARDINALIBUS ET VENERABILIBUS FRATRIBUS
ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPI IMPERII AUSTRIACI.

PIUS PP. IX.

DILECTI FILII NOSTRI ET VENERABILES FRATRES
SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Vix dum a Nobis catholico orbi denunciata fuerat per litteras datas die 24 novembris, anno superiori, persecutio immanis contra Ecclesiam Dei, in Borussia et Helvetia praesertim, excitata ; quum nova moerori Nostro accessit sollicitudo ex allatis nunciis de aliis iniuriis impendentibus eidem

Ecclesiae, quae Sponso Divino similis effecta, iam et ipsa conqueri merito potest ea prophetica voce : *super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* ¹ Quibus iniuriis eo gravius angimur quod a Gubernio irrogentur Austriacae Nationis, quae iampridem maximis Christianae reipublicae temporibus huic Sedi Apostolicae coniunctissima pro catholica fide strenue decertavit.

Equidem iam aliquot ab hinc annis quaedam in isto Imperio latae sunt leges et ordinationes sanctissimis Ecclesiae iuribus et sollemnibus pactis conventis plane adversae, quas in Nostra allocutione ad Venerabiles Fratres S. R. E. Cardinales habita die 22 iunii anno 1868 condemnare et irritas declarare pro officii Nostri munere debuimus. Nunc vero publicis Imperii Comitiis expendendae et approbandae proponuntur novae leges, quae eo manifeste spectant, ut catholica Ecclesia in perniciosissimam servitutem sub arbitrio civilis auctoritatis contra divinam Iesu Christi Domini Nostri institutionem, omnino redigatur.

Humani enim generis Creator et Redemptor Ecclesiam fundavit tanquam visibile suum in terris regnum, non modo supernaturali charismate infallibilis magisterii ad sacram doctrinam tradendam, et sanctissimi sacerdotii ad divinum cultum animarumque sanctificationem sacrificio et sacramentis promovendam, verum etiam propria et plena regiminis potestate instructum ad ferendas leges, ad iudicia exercenda, ad salubrem coercionem adhibendam in rebus omnibus, "quae ad proprium finem regni Dei in terris pertineant.

Quoniam vero supernaturalis haec regiminis ecclesiastici potestas, ex ipsa Iesu Christi institutione, diversa prorsus est atque independens ab imperio politico ; idcirco ipsum regnum Dei in terris regnum est societatis perfectae, quod continetur et gubernatur suis legibus, suis iuribus, suis praepositis, qui pervigilant quasi rationem pro animabus reddituri non civilis

* Psalm. 68, 27.

societatis rectoribus, sed principi pastorum Iesu Christo, a quo dati sunt pastores et doctores nulli terrenae potestati in obeundo ministerio salutis obnoxii.' Quare sicut ad sacros Antistites munus regendi, ita ad omnes fideles, monente Apostolo, officium pertinet eisdem obediendi et subiacendi; et proinde etiam populis catholicis sanctissimum ius est, ne in hoc officio divinitus iniuncto sequendi doctrinam, disciplinam ac leges Ecclesiae a civili gubernio impediuntur.

Iamvero ipsi Nobiscum probe intelligitis, Dilecti Filii Nostri et Venerabiles Fratres, quam gravis violatio huius divinae constitutionis Ecclesiae, quam intollerabilis subversio iurium Apostolicae Sedis, sacrorum Antistitum, ipsiusque populi catholici in earum legum rogatione, de quibus apud Austriaca Comitata nunc agitur, contineatur et palam promulgetur.

Nam secundum easdem leges Ecclesia Iesu Christi in omnibus fere rationibus et actionibus, quae ad regimen fidei spectant, supremo civilis auctoritatis imperio prorsus obnoxia et subiecta existimatur atque habetur; idque in ea *Motivorum* expositione, quae vim et sensum propositarum legum explicat, aperte veluti principii loco statuitur. Hinc etiam declaratur diserte, Gubernii civilis esse ex suprema sua potestate leges ferre quemadmodum de civilibus, ita etiam de ecclesiasticis rebus, utpote quod Ecclesiae advigilare et dominari debeat non secus ac aliis quibuscumque civium societatibus privatis mereque humanis intra Imperii fines existentibus.

Itaque civile Gubernium sibi arrogat tum iudicium ac proinde magisterium de constitutione et iuribus Ecclesiae catholicae, tum supremum eiusdem regimen, quod partim per se ipsum suis legibus suaque actione, partim per ecclesiasticos viros sibi manciparos exercent. Quo fit, ut potestati sacrae ad regendam Ecclesiam, ad opus ministerii atque ad aedificationem Corporis Christi divinitus institutae, arbitrium

et vis subrogetur terreni imperii. Contra huiusmodi sacrorum usurpationes pro iure et veritate catholica respondet magnus Ambrosius: « Allegatur, imperatori licere omnia, ipsius esse universa. Respondeo: noli te gravare ut putes te in ea, quae divina sunt, imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere, sed esto Deo subditus. Scriptum est: quae Dei, Deo; quae Caesaris, Caesari. Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesiae».'

Quod vero ad ipsas leges attinet, quibus memorata *Motivorum* expositio praeficitur, licet eae speciem aliquam moderationis praesefere fortasse videantur, si cum novissimis Borussiae legibus comparentur, re tamen vera eiusdem rationis et indolis sunt, eademque Catholicae Ecclesiae in Austriaca ditione parant perniciem.

Nolumus singula earumdem legum capita prosequi; verum silentio praeterire nullo modo possumus gravissimam iniuriam, quae ipsa harum legum propositione infertur Nobis ipsis et huic Apostolicae Sedi, nec minus vobis, Dilecti Filii Nostri et Venerabiles Fratres, ac toti populo Catholico istius Imperii. Conventio nimirum inter Nos et serenissimum Imperatorem anno 1855 inita, ac ab eodem catholico principe solemnitione munita totique Imperio instar publicae legis promulgata, nunc Imperii Comitibus declaranda proponitur tamquam omni prorsus ex parte abrogata et irrita, idque nulla cum hac Apostolica Sede tractatione praegressa, immo et iustissimis Nostris expostulationibus plane contemptis. Haec profecto iis temporibus, quibus fides publica adhuc valuit, ne tentari quidem potuissent; nunc vero in hac tristissima rerum conditione et tentantur et perficiuntur. Contra hanc solemnem pacti conventi violationem coram vobis, Dilecti Filii Nostri ac Venerabiles Fratres, iterum protestamur; multo vero magis intimo animi Nostri dolore denunciamus ac reprobamus iniuriam illam toti ecclesiae illatam, dum et huius Concordati abrogationis et

ceterarum connexarum legum causa et excusado audacter refertur ad definitiones revelatae doctrinae ab Oecumenico Vaticano Concilio editas, atque haec ipsa catholica dogmata impie appellantur innovationes et commutationes doctrinae fidei et constitutionis Ecclesiae Catholicae.¹ Equidem si qui sunt in Austriaca ditione qui nefarns eiusmodi commentis catholicam fidem abiiciant, eam retinet ac profitetur cum gloriosis Avis suis totaque imperiali domo, augustissimus Princeps, eam retinet ac profitetur longe maxima pars populi, cui leges feruntur talibus commentis innixae.

Ita Nobis insciis et invitis rescissa conventionem solemnem, quam cum serenissimo Imperatore celebravimus, ut animarum saluti simul et civilis reipublicae commodis prospiceretur, nova quaedam forma iuris obtenditur, et nova facultas civili Gubernio vindicatur, ut Marte proprio de spiritualibus et ecclesiasticis negotiis quidquid visum fuerit, constituat atque decernat.

Id eo valet, ut iis, quae modo rogantur legibus, **inviolabilia** Ecclesiae libertas in animarum curatione, in regimine fidelium, in religiosa institutione populi et cleri ipsius, in vita ad evangelicam perfectionem exigenda, in administratione et proprietate ipsa bonorum importunis nexibus impliciter atque praepediatur; perversio inducatur catholicae disciplinae, foveatur ab Ecclesia defectio, sectarumque coalitio et conspiratio contra veram Christi fidem, legum praesidio communiatur.

Magna profecto Nobis copia memorandi foret, quid et quantum malorum si leges huiusmodi perferantur metuendum sit; at vero prudentiam vestram, Dilecti Filii Nostri et Venerabiles Fratres, id neque fallere nec praeterire potest. Scilicet officia fere omnia et beneficia ecclesiastica, imo et exercituum pastoralium munerum ita civili potestati fient obnoxia, ut sacri Antistites, si novis iuribus (quod absit) acquiescèrent,

¹ Motivorum Expos, p. 25.

regimen dioecesium, pro quo districte rationem Deo sunt reddaturi, non amplius iuxta saluberrima Ecclesiae praescripta retinere, sed ad nutum et arbitrium eorum qui reipublicae praebuerint, tractare et moderari cogentur. Quid porro ex iis rogationibus expectandum erit, quae de agnitione religiosorum ordinum inscribuntur? Earum sane noxia vis et mens inimica tam aperta est, ut nemo non intelligat, eas ad corruptionem et perniciem religiosarum familiarum excogitatas esse et comparatas. Temporalium denique bonorum iactura, quae imminet, tanta est, ut a manifesta publicatione et direptione vix differat. Ea Jx>na siquidem post infensas leges probatas, civile Gubernium in potestatem suam erit redacturum, sibi que ius et fas .esse ducet ea dividere, conferre et vectigalibus impositis sic extenuare, ut misera quae dabitur possessio et usus, non ad Ecclesiae decus, sed ad eius ludibrium et ad velamentum iniustitiae relicta haud immerito existimetur.

Quum hae sint leges de quibus in publicis Austriaci imperii comitiis disceptatur, et iis, quae demonstravimus, principiis nitantur, perspecta vobis plane sunt, Dilecti Filii Nostri et Venerabiles Fratres, praesentia pericula, quae gregibus vigilantiae vestrae concreditis impendunt. Unitas namque et pax Ecclesiae in discrimen vocatur, illudque agitur ut ei libertas adimatur, quam S. Thomas Cantuariensis scienter dixit: « animam esse Ecclesiae, sine qua nec viget nec valet adversus eos qui quaerunt hereditate sanctuarium Dei possidere ».¹ Quam sententiam iam antea defensor alter eiusdem libertatis invictus, S. Anselmus verbis hisce explicaverat: « Nihil magis diligit Deus in hoc mundo, quam libertatem Ecclesiae suae; qui ei volunt non tam prodesse quam dominari, procul dubio Deo probantur adversari: liberam vult esse Deus sponsam suam, non ancillam ».² Quapropter pastoralem sollicitudinem vestram,

¹ S. Thom. Cantuar. ep. 75, ad Episc. Angliae.

² S. Anselm. Epist. 9 ad Balduinum regem.

et zelum quo flagratis pro domo Dei, magis magisque excitamus et incendimus, ut periculum quod instat, contendatis amovere. Magnos sumite animos, quibus dignum virtute vestra certamen obeatis. Certum namque Nobis est, nihil vos fore animis neque virtute minores iis Venerabilibus Fratribus, qui alibi inter vexationes acerbissimas pro hac ipsa libertate Ecclesiae opprobriis et tribulationibus spectaculum facti, non modo rapinam bonorum suorum cum gaudio suscipiunt, sed etiam in vinculis certamen sustinent passionum.¹

Ceterum non in viribus nostris sed in virtute Dei spes omnis posita est; Dei namque causa agitur, qui oraculo numquam defecturo nos ita praemonuit et erexit: In mundo presuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum.² Nos itaque, qui pro munere Nostro Apostolico in hoc bello tam vario et atroci contra Ecclesiam indicto, divina gratia infirmitatem Nostram roborante, duces constituti sumus, ea vobis renuntiamus ac spondemus, quae S. Martyr Cantuariensis verbis olim expressit huic aetati et periculo apprime congruentibus: « Causa quam contra nos exercent inimici Ecclesiae, inter ipsos et Deum est, quia nos nihil aliud ab eis quaerimus, nisi quod Ecclesiae suae aeterno testamento pro ea in suscepta carne immortalis reliquit Deus. In fide ergo et charitate Christi exurgatis Nobiscum in auxilium Ecclesiae, et auctoritate et prudentia vobis collata occurrите hominibus, quibus nullorum successuum copia sufficit, si Ecclesia Dei gaudet libertate. Confidimus in vobis abundantius, praesertim in causa Dei. De Nobis autem pro certo tenete, quia satius ducimus mortem incurrere temporalem, quam miserae servitutis angustias perpetuare. Nam huius controversiae exitus trahetur ad consequentiam temporum futurorum, ut Ecclesia aut perpetuis, quod absit, aerumnis lugeat, aut perenni gaudeat libertate ».³

¹ Heb. 10, 32 seq.

² Io. 16, 33.

³ S. Thom. Cant. ep. 33.

Quum autem vobis interea adnitendum sit, ut quae instant pericula, auctoritate, prudentia et studiis vestris praecaveatis, nihil utilius atque opportunius fore intelligitis, quam ut collatis consiliis disquiratis ac deliberetis quaenam rationes viaeque aptiores suppetant, quo certius atque efficacius propositum finem assequamini. Dum Ecclesiae iura impetuntur, vestrum est ut adscendentes ex adverso murum opponatis pro domo Israel; solidius vero propugnaculum erit et defensio validior, quo magis concors et in unum conspirans singulorum opera et conatus erit; et quo diligentius praevisa et constituta fuerit agendi ratio pro varia necessitate rerum, quae forte ceciderint, adhibenda: Quare vos etiam atque etiam hortamur ut quamprimum conveniatis in unum, et communicatis consiliis, normam constituatis certam omnibusque probatam, qua pro officii vestri ratione propulsetis unanimes mala ingruentia, et Ecclesiae libertatem fortiter tueamini. Haec ideo vos a Nobis moneri par erat, ne officio nostro in tanta rei gravitate deesse videremur. Nam persuasum Nobis est, vos etiam citra hortationes Nostras haec ultro fuisse effecturos. Alioquin nondum spem omnem abieciimus fore ut eas, quae protenduntur calamitates, alio tramite Deus avertat. Nos enim movet ad bene sperandum pietas et religio Carissimi in Christo Filii nostri Francisci Iosephi Imperatoris et Regis, quem Nos novis litteris hodierna die ad ipsum datis enixe obsecravimus, ne unquam committere velit, ut in amplissima ditione sua inhonestae servituti tradatur Ecclesia, et catholici cives eius imperio subiecti in summas angustias adducantur.

Quoniam vero multi adversus Ecclesiam connituntur et mora quaevis plena semper periculo est, vos minime oportet desides conquiescere. Praesit Deus consiliis vestris, et potenti praesidio suo vos adjuvet, ut quae ad decus Nominis Eius et animarum salutem maxime pertinent constituere et perficere feliciter valeatis. In auspiciis autem caelestis huius praesidii et praecipuae benevolentiae Nostrae testimonium Apostolicam Benedictionem vobis universis et singulis, Dilecti Filii Nostris

et Venerabiles Fratres, nec non Clero et fidelibus vigilantiae vestrae commissis peramanter impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die v i i martii anno Domini MDCccLXXiv Pontificatus Nostri vicesimoctavo.

PIUS PP. IX.

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

ELECTIONIS.

Die 22 iunii et 17 augusti 1872.

Compendium facti. In Americana quadam dioecesi nonnulli canonici Ecclesiae Cathedralis, inscientibus Episcopo et Capitulo, per supplicem libellum ad S. C. C. missum binas proposuerunt quaestiones, quibus authenticum responsum insimul flagitarunt. Quaesierunt ipsi:

1) Utrum in electionibus capitularibus quae secrete vel per scrutinium fiunt, exprimi possit electoris nomen?

2) Quatenus negative, utrum electio aliter facta sit nulla?

Hoc libello accepto, rescriptum de more est Ordinario, ut audito Capitulo, de consuetudine hactenus servata referret, et transmissa particula Constitutionum ad rem faciente, mentem suam aperiret et certioraret S. Congregationem de practicis consequentiis, quas e solutione dubiorum Recurrentes deducere praetenderent.

Archiepiscopus mandatis huiusmodi morem gerens retulit sub die 18 iulii: « Statuta Ecclesiae Metropolitanae nullam « specialem regulam praescribunt pro electionibus capitularibus faciendis ... Electiones praedictae fiunt per schedulas « quorum scrutinium Archiepiscopus ipse si adest, vel qui

« Capitulo praeest, secreto omnino perficit, et eum qui maior rem suffragiorum partem obtinet, rite electum declarat: quin ullius ex electoribus nomen exprimat, quod nec facile per solam schedulam, in qua nomen electi tantum inscribitur, detegi potest. Nihil ergo non recte factum in praedictis electionibus inveni; sed quid oratoribus ansam fortasse praeberit, ut preces et interrogationes adiunctas ad hanc Sacram Congregationem dirigerent, breviter exponam. Anno 1844 unus ex Rrñis Praedecessoribus meis rescriptum obtinuit . . . *ut in posterum in paritate suffragiorum votum Episcopi praevaleret.* Iamvero, cum in quibusdam electionibus quae anno proxime elapso locum habuerunt, illa paritas suffragiorum recurreret, rescripto illo, quod ipse Rfñus Praesui suo Decreto Capitulo notum fecerat, mihi utendum fuit, ac proinde omnibus Capitularibus necessario patefeci pro utra persona me ipsum suffragasse, ut illa rite et canonice electa ab omnibus haberetur, quod aliqui, nescio qua ratione, aegre tulerunt. Illud etiam ab Antecessoribus meis in more habitum fuisse certissime scio, quod cum, Capitulo electionis causa convocato, illi non aderant, votum suum per unum ex Capitularibus, vel per sacerdotem qui ipsius Capituli erat a secretis, in schedula bene clausa mittebant: quam cum Praesidens acciperet et aperiret, ipsi quidem constare poterat pro qua persona Episcopus suffragaret. Talem morem utpote nec iuri nec rationi contrarium ipse quoque servavi, quod aliquibus ibidem displicere cognovi».

Eodem tempore Illrñus Praesul suis litteris scripturam adiecit a Commissione Capitulari confectam, quae cum ipsius Episcopi deductionibus penitus concordat. Ex hac quaedam tantum decerpimus notatu digniora.

« Commissio Capitularis censet, dubia a recurrentibus promota electiones RR. DD. Canonicorum Lectoris et Poenitentiarum nuper habitas respicere, in quibus cum Episcopus absens suum misisset suffragium in schedula bene clausa exaratum et propria manu subscriptum, manifeste nomen electoris paté-

bat. Id etiam singulare in electionibus praefati Poenitentiarii interfuisse, quod, cum ex scrutinio suffragiorum prodiret paritas, votum Rmi Episcopi praevaluit, ac electionem determinavit.

« Eadem Capitularis Commissio insuper tenet, propositis dubiis causam pariter dedisse circumstantias fere similes, quae electiones Archidiaconi, Cantoris, Magistri scholae, sexti canonici et secundi praebendati recentius peractas sunt comitatae. In his enim suffragium quoque suum Episcopus miserat eadem forma ».

Quod attinet vero et consuetudinem vigentem, Commissio Capitularis subdidit: « Cum Indiarum regiones sub Hispanica dominatione essent constitutae, ipse Hispaniae Rex patronatus iure quo ex Apostolica concessione pollebat, ad omnia ac singula beneficia personas sibi benevisaspraesentabat: nec alius tunc temporis canonicae electionis obtinuit modus, quo vacantibus beneficiis huius Cathedralis Ecclesiae provideretur, quam ille pro Canonicatibus, ut aiunt, *appositionis* adhibitus, qui per scrutinium ad formam Concilii Lateranensis III et cap. 42 de elect. exercebatur. Emancipatis autem Indis a Regis Hispania imperio, patronatus, quo hic utebatur in Beneficiorum collatione, statim desiit, atque ab eo usque ad hoc tempus forma scrutini secreti, quae olim in electionibus canonicatuum *appositionis* unice servabatur, ad cetera beneficia vacantia extensa fuit, Episcopis interdum invitatis ad suum dandum suffragium, ipsumque in clausa schedula tradendum. Id quoque ex actis Capituli compertum est, nonnullos Capitulares absentes saepe saepius Collegas aliquos praesentes deputasse ad suffragia suo nomine ferenda: quod reapse factum est in ipsis electionibus supra commemoratis. Hactenus de consuetudine, quae in hac Cathedrali Ecclesia pluribus abhinc annis invaluit ».

Disceptatio synoptica.

IURA ADDUCTA PRO ELECTIONE SECRETA. Inter rationes quas allegabant Canonici recurrentes pro sustinenda electione secreta hae reperiiebantur. Distinguebant videlicet electiones in publicas et secretas, atque praetermissis electionibus publicis de quibus in themate non est sermo, animadversum est ad electionum secretarum naturam adeo pertinere suffragia secreta, ut, si unum secretum haud fuerit, eo ipso electio sit nulla. Quod ut probarent, allegarunt celebrem Constitutionem Concilii Lateranensis, quae legitur in cap. *Quia propter*, 42, de *Eieci*, in qua Innocentius III inter cetera edixit: «Statuimus
 « ut cum electio fuerit celebranda praesentibus omnibus, qui
 « debent et volunt et possunt commode interesse assumantur
 « tres de collegio fide digni, qui *secrete* et singillatim vota
 « electorum diligenter exquirant... aliter electio facta *non*
 « *valeat...*». Ad haec illustranda et confirmanda arbitraturum est conferre, quae Tridentina Synodus habet in *sess. 23, cap. 7 de Reg.* ubi tradit rationem eligendi superiores Regulares, praecipiens sub decreto irritante quod electiones fiant *per vota secreta ita ut singulorum eligentium nomina numquam publicentur*. De quibus iuris dispositionibus loquens Ferraris *Biblioth. can. verb. electio, art. 4, n. 33*, cum aliis auctoribus tradit: « Desineret tamen esse secreta, et sic non subsisteret
 « electio, etiamsi unus solum votum suum publicaret, permit-
 « tente Capitulo, quia sic per totum Capitulum contraveni-
 « retur dispositioni Concilii praecipientis sub Decreto irritante,
 « quod electiones fiant per vota secreta et nomina eligentium
 « nunquam publicentur... sic desineret esse secreta, et nulla
 « esset electio si eligentes uterentur schedula aliquo patenti
 « signo signata, ut innotescat scrutatoribus, vel uni ex illis,
 « quod tales eligentes elegerunt illum nominatum in schedula;
 « ac proinde sic electus factus de hoc certus tenetur resi-
 « gnare Praelaturam sive officium, vel petere a SSfño con-

« firmationem cum dispensatione ». Atqui haec in themate contingere est animadversum, cum et schedula Archiepiscopi ex sua extrinseca forma dignosceretur, et ex nominis praeterea subscriptione.

Neque opponi posse, dixerunt, Resolutionem S. C. C. -editam anno 1844 huius tenoris: « *Scribatur Episcopo qui Decretum faciat, vi cuius in posterum Dignitates votum habeant in electionibus et in paritate suffragiorum praevaleat Episcopi votum* ». Aiebant enim illam facti speciem nihil habere commune cum praesente controversia; atque aliud esse Episcopum in paritate suffragiorum posse publicare votum suum; et aliud publicare illud pro lubito ante ipsam electionem, quod contingeret, cum illud in scriptis ad Capitulum mitteret: eiusmodi enim secundum modum eligentium libertatem violare, et esse expresse reprobatum in *cap. 46, § fin. de elect. in 6.* « Absens « quoque (licet nullus de collegio velit esse procurator eiusdem, « nec ipse, nolente Capitulo, extraneum valeat deputare) non « poterit aliquatenus per litteras exprimere votum suum, quod « non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secrete et « singillatim tantummodo exprimendum ». Nonnulla praeterea adducebant Canonici recurrentes, quibus ex usu eius regionis et ex facto excludere conabantur etiam suffragium praevalens Archiepiscopi in paritate votorum: quae quidem erant parvi momenti.

EA QUAE ANIMADVERSA SUNT PRO VALIDITATE ELECTIONIS. Qui electionem in themate sustinebant, exordiebantur ab ipsis Iuris dispositionibus, quae ex adverso sunt deductae. Observarunt itaque primo, citatum caput *Quia propter 42 de elect.* praescribens electionum formam sub poena nullitatis, minime extendi ad provisiones Beneficiorum et Canonicatum, sed tantum respicere electionem Praelatorum sive Saecularium sive Regularium, qui uti novi pastores ac sponsi ab Ecclesiis viduatis sunt excipiendi; quod confirmant ex Glossa in *cap. ad verb. viduatis*: « Per hoc videtur quod loquitur tantum de « *electionibus Praelatorum idest Episcoporum non Canonicorum.*

« Sed numquid extendemus istam constitutionem ad omnes
 « Dignitates etiam ad non cathedrales et ad Plebanatum et
 « ad alias Dignitates, quae Praelatos habent in ecclesiis col-
 « legiatis? Non videtur, cum ecclesiae per illas Dignitates
 « non dicantur viduatae, cum habeant Episcopum. Satis potest
 « dici, quod non extendatur ad alias Dignitates, sed tantum
 « ad Episcopatus et regulares Praelaturas ».

Cui consonat de Luca qui *de Canonicis disc. 26, num. 4* tum positive tum negative declarat dictae formae rigorem in provisione seu nominatione ad Canonicatus aliaque Beneficia non obtinere, subiungens « quoniam istam per nostrum modum
 « loquendi dicturus electionem, sed vero non est talis ».

Et S. Rota *in decis. 286, part. 6 et decis. 219, part. g.*

Praeterea S. Concilii Tridentini sanctionem quod attinet *in sess. 25, cap. 6 de Reg.* quae haec praescribit: « In electione Superiorum quorumcumque, Abbatum temporalium, « et aliorum Officialium, ac Generalium, et Abbatissarum, « atque aliarum Praepositarum, quo omnia recte et sine ulla « fraude fiant, in primis sancta Synodus districte praecipit « omnes supradictos eligi debere per vota secreta, ita ut « singulorum eligentium nomina numquam publicentur. Nec « in posterum liceat Provinciales, seu Abbates, Priores, aut « alios quoscumque titulares ad effectum electionis faciendae « constituere aut voces et suffragia absentium supplere. Si « vero contra huius decreti constitutionem aliquis electus « fuerit, electio irrita sit, et is, qui ad hunc effectum se in « Provinciale, Abbatem aut Priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia in Religione obtinenda, inhabilis « existat »: est animadversum cum Card. De Luca *in adnot. ad S. C. Trid. disc. 57, n. i* eiusmodi sanctionem ad Regularium Superiorum electiones restringi, ibi enim scripsit: « Super electione Superiorum seu Praelatorum regularium « per istud Decretum inducitur id quod de iure communi « dispositum non erat, quoniam... forma electionis per scrutinium secretum in iure communi praescripta servanda solum

« est, quando agitur de electione Episcopi, vel alterius Praelati
 « Ecclesiae viduatae, adeo ut agatur de formali electione ad
 « praelaturam perpetuam in titulum non in aliis actibus ». Idque disertis verbis a S. Rota quoque expressum legimus in *decis. 210, n. ζ, part. ζ recent, {ibi}* « nullam requiri formam
 « specialem in Canonicatus electione, sed sufficere consensum
 « capitularem quoquo modo praestitum, ad cuius expressi-
 sionem non minus valet factum, quam verba etiam sine
 « solemnitatibus ».

Ad[^] obiectionem capituli 40 *de eieci, in 6*, responsum fuit per hoc excludi quidem Capitularis absentis votum per litteras expressum in iis, quae secreti scrutinii formam necessario exigunt, non autem votum Episcopi, qui non tanquam praeses aut membrum Capituli, sed uti persona extranea et a Capitulo distincta suum tulerit suffragium; Card. De Luca *De Benefic. disc. 30, n. 3 et seqq.* Neque mirum ergo esse si Praelatus personam gerens a Capitulo distinctam, secus ac Capitulum, suum praebeat ac publicet votum: eo vel magis quod rescriptum S. C. C. anni 1744 haud ullam Episcopo imponit in suffragio ferendo modi, temporis, ac loci limitationem.

His aliisque utrinque deductis causa proposita est die 22 iunii 1872 coram S. C. C. atque responsum prodiit *Dilata ad primam post proximam*, quo responso significatur, S. Congregationem distulisse resolutionem causae non ad comitia, quae immediate sequerentur, sed ad ea quae subsequerentur.

CAUSAE PROSEQUUTIO. Cum vero haec controversia iterum discussa fuerit sub die 17 augusti eiusdem anni 1872, ex officio enucleatius inculcatum est formam electionis in cap. *Quia propter* praescriptam, rigore sub clausula irritante comprehendere tantum ea Beneficia maiora, ex quorum vacatione suis Pastoribus Ecclesiae remanent viduatae, uti passim docent Canonistae ad *tit. de eieci.*; in aliis autem Beneficiis minoribus vacantibus, in quibus nec Ecclesiae viduae censentur,

locum non esse electioni proprie dictae ac perfectae, per supremos iuris ápices, ceu inter ceteros animadvertit Reifensuel *hoc tit. n. 112* scribens: « Ceterum in electionibus
 « inferiorum, ut puta Canonicorum Cathedralium licet forma
 « in *cit. cap. Quia propter* praescripta recte observetur; nihi-
 « lominus rigor iste in eorum electione non necessario est
 « servandus: nam per horum mortem non censetur ecclesia
 « viduata, ut omnes censent, cum non habeant eiusmodi gene-
 « ralem iurisdictionem ut Abbas, ac verus sponsus eius, videlicet
 « Episcopus, adhuc vivat. Unde ad valorem talium electionum
 « satis est, si Capitulares collegialiter congregati per vota ma-
 « iora quempiam ceteroquin habilem eligant quomocumque
 « consensum suum expriment; adeo ut sufficiant etiam singu-
 « lares consensus dummodo praestentur in Capitulo ». Idem docent Fagnanus, Passerinus, Pirhing aliique communiter; dummodo legitima consuetudo formam dicti capituli non induxerit.

Porro est animadversum, in themate de eiusmodi consuetudine non constare: convenire tamen Capitulum et Archiepiscopum electiones ad vacantes Canonicatus fieri per *Schedas secretas*; idque esse passim in usu apud bene ordinata Capitula, quamquam secreta suffragia ex iure haud necessaria censeantur, cuius electionis quemdam modum sic describit Scarfantonus *Animadvers. part. 2, tit. 4, c. 6*: « per schedulas
 « ab electoribus scriptas ac subscriptas ac sigillatas ita ut
 « foris non appareant nomina eligentium, expresso tantum
 « nomine eius, quem volunt eligere... deinde ponuntur in bus-
 « sula, ex qua a Deputatis extrahuntur, et facta diligenti
 « inquisitione publicatur electus a maiori parte vocalium... et
 « si quis Capitularis votum suum palam dare ausus fuerit,
 « non solum venit arguendus a Capituli Praefecto, sed pro
 « illa vice in poenam a dando secreto suffragio est privandus ». Cf. quoque Bouix *tract, de Capitul. p. i, sect. 4, c. 8, n. 8*.

Haec quidem respiciunt Capitulares consuetudines; sed cum in themate ageretur de Archiepiscopo, qui non uti unus

de Capitulo suum daret suffragium, sed uti persona a Capitulo extranea, hisce legibus Capituli non teneri asserebatur. Quin immo cum per Rescriptum habitum anno 1844 Archiepiscopi votum in paritate suffragiorum praevalere deberet, notatum est, necessarium omnino esse, ut occurrente suffragiorum paritate, eiusdem votum omnibus electoribus patefieret.

His aliisque animadversis iterum proposita sunt coram S. C. dirimenda.

Dubia.

I « An in Capitularibus electionibus, quae secreto vel per << scrutinium fiunt, exprimi possit electoris nomen.

« Et quatenus negative

II « An electiones huiusmodi nullitati subiaceant.

« Et quatenus affirmative

III « An idem dicendum de electionibus, in quibus Epi-
« scopus votum suum manifestat ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii causa cognita in comitiis habitis die 17 augusti 1872 respondere censuit:

Ad I *Providebitur in tertio.*

Ad II *Prout exponitur negative.*

Ad III *Suffragia per schedulas secretas esse danda etiam ab Archiepiscopo. Postquam paritas votorum emerserit, Archiepiscopi votum esse manifestandum.*

EXINDE COLLIGES :

I. Rigorem citat. Cap. *Quia propter 42 de Elect.* procedere tantum quando agitur de electione Pastoris seu Praelati Ecclesiae viduatae, non vero in provisione ad canonicatus aliaque beneficia et officia capitularia, in quibus sufficit consensus capitularis quoquo modo praestitus.

II. Conveniens tamen esse electionem seu provisiones eiusmodi fieri per schedas secretas.

III. In electione Superiorum quorumcumque Abbatum temporalium et aliorum officialium ac generalium, Abbatissarum atque aliarum praepositarum, procedendum esse per vota secreta sub poena nullitatis aliisque ex Conc. Trid. Sess. 25, Cap. 6, de Regul.

M A T R I M O N I I

Die 25 ianuarii 1873.

Compendium facti. Albertus L. ex Gallia, anno 1867 illicitis amoribus se cum muliere Armanda R. eiusdem nationis implicuit. Duos prope annos praeter quadragesimum haec excesserat; ille septimum ultra vigesimum attigerat. De mulieris moribus omnia praetereo, ne vadum dedecoris remeare cogar.

Aegro animo hanc filii calamitatem ferebant Alberti parentes, atque ideo nihil intentatum reliquerunt ut a pessima consuetudine iuvenem abducerent. Modo aes alienum pro Armanda contractum dimittebant ne mulieri praetexendi causa praerberetur, modo per mediatores cum illa de filii libertate paciscebantur. Fertur egregiam vim libellarum centum quinquaginta mille erogata ab iis fuisse quin inceptum assequerentur: mulier enim cum argento indigeret, obsequi eorum precibus videbatur et Albertum a se removebat; at pretio redemptionis soluto, iterum revocabat.

Denique interdictione bonorum, parentum indignatione ac vitae turpitudine defatigatus Albertus melioris consilii propositum amplecti visus est, atque eius matre suadente, in Americanam regionem profectus, eo appulit die io martii an. 1868.

Hoc animo iter susceptum videtur, ut assidua peregrinatione per varias Americanae regionis provincias Albertus

mentem ad se revocaret et obsceni amoris curam deponeret. Re autem vera nuspiam constitit, sed modo Neo-Eboraci, modo Baltimorae, modo in Canadiensi, modo in Neo-Aurelianiensi provincia, modo in aliis versatus est: immo etiam propositum iter in Iaponiam per meridionales Americae regiones non dimisit, nisi quia sodalis cuiusdam comitatus defuit.

Interim Armanda Uteris iuvenem tentare coepit quibus se iter ad eum aggredi paratam pollicebatur, quin verbum umquam de matrimonio in his fecerit, ad paucos usque dies ante illius adventum in Neo-eboracensem civitatem.

Illuc ipsa pervenit die 11 augusti, ac triduo post in eadem civitate coram sacerdote rectore Ecclesiae Catholicae S. Vincentii de Paulis matrimonium initum fuit, adhibitis testibus, quodam fabro lignario, et adolescentulo quatuordecim annos nato.

Uterque coniux in Neo-eboracensi civitate remansit ad exitum usque octobris. Deinde in Galliam cum Armanda reversus Albertus secum in contubernio vixit aliquot mensibus quin paternos lares reviseret, ac tandem coniugii dissolvendi propositum omnino amplexus, supplicem libellum Sanctae Sedi obtulit, ut nullitas Matrimonii decerneretur: illius vero parens nullitatem ex lege civili in Gallus pronuntiari facili negotio obtinuit. S. Congregationis Concilii Secretarius litteras dedit ut inquisitiones instituerentur tum Neo-eboraci, tum in Dioecesi Galliarum P. Coram Neo-eboracensi Curia imprimis inquisitioni suppositus Vicarius iuratus declaravit se prorsus nescire utrum Albertus et Armanda domicilium vel quasi domicilium Neo-eboraci adquisiverint ac utrum illuc appulerint Matrimonii celebrandi causa; tamen se fuisse admonitum a Rectore Ecclesiae S. Vincentii de Paulis Albertum et Armandam quasi domicilium ibi adquisivisse, ac eodem Rectore instante, dispensationem a publicationibus concessisse, ut mulieris honori consuleret, quae cum Alberto maritali more vivebat. Suam vero sententiam pandens declaravit, matrimonium se habere tamquam licitum ac validum.

Exinde formali examini subiectus Ecclesiae S. Vincentii de Paulis Rector inter caetera sub iuramenti fide deposuit : « quod Presbyteri qui eidem Ecclesiae inserviunt, auctoritatem habent ab Ordinario in matrimonium coniungendi illuc ex Gallis accedentes, dummodo ecclesiasticae disciplinae legibus ibidem vigentibus se conforment ; neque necessarium esse praescriptiones sequi Concilii Tridentini, cum nec proprius parochus, nec testes ibi requirantur ex eo quod Concilium Tridentinum numquam publicatum fuerit in Archidioecesi Neo-eboracensi, sed ad validitatem matrimonii contrahentium tantum consensum exquiri. - Adiunxit se non recordari utrum documenta ordinaria ab Alberto exegerit, si ea tamen non recepit, ideo non recepisse autumat, quia iudicavit opportunum ea praeterire ut duas animas a via perditionis retraheret. - Tandem nihil in verbis Alberti deprehendisse testatur, quod ostenderet se Neo-eboracensem urbem petiisse ut ibi matrimonium iniret, in fraudem legis clandestinitatis, quamvis haec lex nullam obligationem exerat ubi Concilium Tridentinum publicatum non est, atque ut tutius ageret iuramentum exegisse ab Alberto et Armanda numquam recurrenti ad Tribunal Civile ad matrimonium contractum dissolvendum ».

Hisce absolutis tandem matrimonii testes deposuerunt de integritate mentis et corporis qua Albertus fruebatur.

Coram vero Curia P. in Gallia, prae primis examini subiectus fuit vir, atque inter cetera percontatus utrum Neo-eboraci iugiter constiterit an alias Americae plagas peragraverit? respondit, quod postquam per quindecim dies ibi substitisset, huc illuc peragravit ut omnes regiones Neo-aurelianenses inviseret. Neo-eboraci vero nullum fixum domicilium habuisse, cum per duos vel tres tantum dies in posterum illuc redierit nesciens sub qua paroecia moraretur. — Percontatus autem an cogitaverit quod Rector ecclesiae S. Vincentii prius esset parochus? sub iuramenti fide respondit - Numquam id cogitasse, atque ideo solum Rectorem illius Ecclesiae adivisse, noscens penes ipsum facilius se matrimonium

initurum. - Ac rursus interrogatus, an ipse et Armanda putaverit necessariam ad matrimonii validitatem assistentiam parochi proprii - respondit, omnia haec ignorasse, neque quidquam scivisse de promulgatione Concilii Tridentini.

Inquisitioni supposita mulier et percontata an Neo-eboracensem urbem matrimonii ineundi causa petierit cum licentia proprii Parochi, respondit, ad nullam licentiam cogitasse. — Interrogata vero de Concilii Tridentini promulgatione ac de necessitate proprii Parochi reposuit, sibi notum esse quod matrimonium facilius posset contrahi in urbe Neo-eboracensi quam in propria dioecesi, ac Rectorem S. Vincentii de Paulis tamquam suum Parochum et Confessarium adivisse prorsus ignorans, quid nomine Parochi proprii intelligatur. Tandem subdidit, tam ipsam quam Albertum intentionem habuisse in ea civitatem fixam moram ponendi.

Post haec coram eadem Curia testium multitudo constitit, quorum alii alia noverant, ac multa rerum adiuncta narrarunt.

His habitis proposita est causa per dubitandi formulam quae in calce prostat.

Disceptatio synoptica.

ARGUMENTA PRO ALBERTO. Qui Alberti partes agit in primis meminit quae magis nota sunt, scilicet quae forma in matrimoniis servari debeat ex decreto *Tametsi* et quod proprius ille tantum Parochus habetur cui subest domicilii aut quasi domicilii locus. At neutri ex contrahentibus proprium fuisse ait Rectorem Neo-eboracensem, quia neuter in illa urbe domicilium aut quasi domicilium comparaverat. Nec iuvat obiicere primo decretum *Tametsi* servandum non esse in locis in quibus vulgatum non fuit, cuiusmodi est americana illa civitas: secundo, etsi servari deberet, quasi domicilium Alberto non defuisse. His enim ita occurrit.

Constituit in iure, si quis degens in loco in quo decretum servatur, celebret in alio, in quo non servatur ut obstacula

domi parata declinet, matrimonium in fraudem initum nullitate infici, nisi prius quasi domicilium in loco celebrationis quaesitum fuerit. Hoc legis loco traditum ait Pontificiis Litteris Urbani VIII die 14 augusti 1627. Propositis namque in S. Congregatione dubiis: « *Primo*: An incolae, tam masculi
 « quam foeminae in loco in quo Concilium Tridentinum in
 « puncto matrimonii est promulgatum, transeuntes per locum
 « in quo dictum Concilium non est promulgatum, retinentes
 « idem domicilium valide possint in isto loco matrimonium
 « sine parocho et testibus contrahere. *Secundo*: Quid si eo
 « praedicti incojæ tam masculi quam foeminae, solo animo
 « sine parocho et testibus contrahendi se transferant, habitacionem non mutant. *Tertio*: Quid si idem incolae tam
 « masculi quam foeminae eo transferant habitationem, illo solo
 « animo ut absque parocho et testibus contrahant ». Sacer Ordo respondit: « Ad *primum* et *secundum*, non esse legitimum matrimonium inter sic se transferentes ac transeuntes
 « cum fraude: -ad *tertium* vero dubiorum huiusmodi, si domicilium vere transferatur, matrimonium esse validum ». Urbanus deinde Litteris *Exponi fecit*, hanc definitionem sancivit, eamque Benedictus XIV decreto diei 19 martii 1758 post Apostolicas Litteras ad Goanum Antistitem canonis loco in omnibus huiusmodi controversiis habendam esse constituit.

Hisce positis, disserit de fraude quae matrimonium inficit, sive in iure sive in facto. Ex iure ait, auctore Benedicto XIV in laudata constitutione, fraudem attendi quae *in proprium parochum* committitur, ac semper committi, quoties in alio loco legitima domicilii vel quasi domicilii comparatio desit, ut idem Pontifex tradit in *Instit. eccl.*, 33, et S. Ordo sancivit in *Atribaten. seit Cameracen, nullitatis matrimonii, die 2 iulii 1866*.

In facto autem animadvertit primo perspicuum fraudandi animum evinci, quia coniuges se novisse fatentur facilius in Neo-eboracensi civitate et coram Rectore Ecclesiae Sancti Pauli contrahi potuisse: quia hic iusiurandum detulit ne quid coniuges molirentur contra validitatem: quia reapse in

Gallia numquam celebrari potuisset : quia nonnulli testes hunc animum fuisse iudicarunt: et quia eadem ratione matrimonium cum alio Galliae iuvene Armanda in Helvetia tentaverat.

Quoniam autem satis est ad fraudem in parochum ut novi quasi domicilii comparatio desit, ostendit in iure ad hoc non *corporis* tantum moram sed etiam manendi *animum* requiri, testibus Engel, *coll. iur. canon., de cland., desp. n. 12* ; et S'. C. *apud Benedictum XIV, instit. 33*. Unum vero inter domicilium et quasi domicilium discrimen esse, animi ratione, quod in illo voluntas perpetuo habitandi, in hoc habitandi saltem per maiorem anni partem in pretio habeatur (Antoine, *Theol. moral., de matrim. § 432, nota i* ; S. Alph. de Ligorio, *theol. moral, lib. 6, tract. 6, cap. 3, num. loci*). At numquam meram corporis habitationem ab animo alienam prodesse, ut ait Ursaya, *discept, eccles., Io. 2, par. i, disc, io, n. 41*.

Neque huic regulae obsistere contendit quod in iure traditur triginta dierum habitationem ad quasi domicilium sufficere. Terminus ad praesumptionem defigitur ubi de animo non constet : si contraria voluntas appareat, praesumptio cedit veritati: Menoch., *de arbitr., eas. 86, n. 3*. Quidquid igitur sit de termino, animus semper investigari debet ut *Rota* censuit in *Neapolitana - Matrimonii, 22 iunii 1705, 4, coram Priolo* et *S. H. O. in Gratianopolitana - Matrimonii 23 aprilis 1841*.

Atqui in facto contendit et terminum triginta dierum, et animum defuisse. Testes enim loquentes inducit, et litteras affert ut probet, in longa peregrinatione quinque circiter mensium per americanas provincias Albertum primo vix quindecim dies in Neo-eboracensi hospicio transegisse, deinde inter varia itinera, modo biduo aut triduo, modo brevius moratum quantum erat discedenti necesse, omnibus simul iunctis, non attigisse triginta dierum moram. Quod autem assiduis itineribus iactaretur quod in locis constiterit, quod varium semper in eadem civitate hospitium frequentarci, testium depositione

conficit, quos fide dignos Archiepiscopalis Curia renuntiavit. Quamobrem etsi interiecta haec morae spatia coniungerentur, mensis deficeret. Sed coniungi minime posse tuetur, mora enim mensis quam ius requirit omnino *constans ac permanens* esse debet, auctore Ursaya, *Disc, eccl., t. 2, par. i, disc, io, n. 2Ç*: ac mens iuris est, assidua conversatione contrahentes in vicinia innotescere: Bened. XIV, in cit. Const. *Paucis ab hinc hebdomadis*. At permanens certe habitatio dici non potest quae in morem transeuntis interdum triduo fit, longa semper interiecta absentia.

Praeterea deficere etiam ostendit praecipuam animi conditionem. Et sane si non permanendi consilio quis habitet, sed qua demum cumque precaria ratione, sive peregrinationis sive negotii, sive itineris, sive rusticandi, haec habitatio ne per annum quidem producta quasi domicilium parit, nec iurisdictionem parociae tribuit. Hoc defensor ex iure communi deducit primo per *Text. in cap. Is, qui de sepult, in 6. Ulpian., in l. i, § g, ff. de his qui effud.* deinde in parochialis iurisdictionis casu quoad matrimonia ex *Bened. XIV cit. inst. 33; Pignatelli, Consult, canon., t. 3, cons. 76, n. i; De Luca, De matrim., disc. 1, n. u; et Fagnanus, in cap. Significavit de paroch., n. 27.* Quod autem Albertus numquam in Neo-eboracensi civitate ad longum tempus consistere voluerit, sed eam petierit peregrinationis et hospitii causa, tum ex animi destinatione, tum ex facto ipso demonstrat. Animi destinationem varia itinera ineundi, et itinerum comites et alii probant. Evincunt etiam mulieris litterae, quae de his itineribus ac de disiectissimis ab Alberto propositis loquebantur, ita ut mulier utrum Albertus et ubi consisteret, seu potius rediret, incertum semper fateretur. Norat etiam Neo-eboracense hospitium praesertim ad itinerum commoditatem petitum fuisse. Et factum animo respondit. Re enim vera quinque iis mensibus Albertus in variis Americanae regionis provinciis itinera et moram fecit: multo citius in Galliam reversurus, ut testes narrant, nisi aliud parentes suasissent.

Haec de Alberto. Ad Armandam quod attinet, paucis se expedit defensor, liquet enim illam non nisi triduo ante matrimonium in Neo-eboracensem civitatem venisse.

Plura etiam de Parocho animadvertit, qui dixerat coniuges domicilio in civitate pollere. Ac primo illum redargui ex eo quod omnia festinanter sine documentis, sine ulla inquisitione gesserit, quamvis non ignoraret contrahentes in Gallia matrimonium inire non potuisse, et hoc non consistere, nisi prius domicilium in Neo-eboracensi urbe obtinuissent; deinde, eodem rectore fatente, demonstrat illum de hoc domicilio deposuisse dumtaxat in fide coniugum, de quorum fraude disputatur.

Defuit igitur animus, concludit, defuit terminus triginta dierum, atque ita quasi domicilii commentum evanescit. Unde matrimonium loculento formae vitio laborat: atque hoc ita insanabile censetur, ut nulla vel damni vel necessitatis causa (quae tamen in casu omnino defuisse ait) purgar! valeat, testibus Ursaya, *disc, eccl., t. 2, par. i, disc, io, n. 130* et Spina, *De testam., Gloss. 13, n. 43*.

PRO VALIDITATE MATRIMONII. Qui vero matrimonii partes agit, testimoniis in primis recitat ut probet Albertum neque mente neque corpore infirmum fuisse cum matrimonium inivit: ac propterea recedere ait exceptionem quod ille omnino sui compos non esset dum in Ecclesia sisteret. Deinde ad domicilii quaestionem gradum faciens, hoc ex parte Alberti explorat, et quamquam unus sufficeret mensis ad domicilii comparationem, ait in casu Albertum quinque mensibus in Neo-eboracensi civitate moram fecisse.

Qua in re hoc ille iuris fundamentum constituit. Distinguendum est, ait, inter quasi domicilium quod necessarium censetur ad valide contrahendum matrimonium ubi Concilium Tridentinum viget, et quasi domicilium quod quisque acquirit in loco ubi lex Tridentina publicata minime extat. Primum illud quaeritur iuxta constitutionem Benedicti XIV ad Archiepiscopum Goanum et S. Ordinis resolutiones: alterum ex iure

communi. Atqui, pergit, ius commune nihil aliud quam meram ac materialem habitationem postulat. Quisquis habitat, quo demum animo vel consilio, seu hospes, seu peregrinus, seu vagus, semper domicilio pollet ex iure communi.

Nec movet quod Tridentinum in illa Americana regione publicatum non fuerit; immo enim hoc ipsum satis denotat nuptias ineundas fuisse iuxta leges loci, quae proprium parochum non requirunt, ut animadvertit Sánchez, *lib. j, disp. 18*, ibi: « Quaestio quarta: An si incolae locorum in quibus « Decretum Tridentini obligat, confluant eo ubi non obligat, « possint iuxta illius loci legem absque parocho et testibus « contrahere?... Probabilius tamen est non teneri coram parocho « et testibus contrahere. Probatur primo ex dictis n. 18, ubi « tamquam verius defendimus, peregrinos a domicilio absentes « non teneri legibus illius, si contrariae vigeant in loco ubi « reperiantur. Secundo quia, esto sentiremur obligati legibus « domicilii, at (ut diximus n. io) quoad solemnitatem adhi- « bendam in contractibus solae leges loci in quo contractus « celebratur inspiciuntur ».

Verum quidem est (sequitur defensor) citatum auctorem ipsum contendere, etiamsi matrimonium *in fraudem* initum fuerit, sed hoc Defensor non probat, et contra laudatum auctorem fatetur tale matrimonium in Ecclesia consistere non posse. Sed omnino contendit nullam in casu fraudem intercessisse. Albertus enim Americam petiit *non ut matrimonium celebraret*, sed ut iter faceret, et longam in disiecta regione moram duceret. Nullam esse fraudem ait sine animo et consilio fraudandi. Atqui rogatus Albertus: An cogitaverit Rectorem Ecclesiae S. Vincentii esse proprium parochum? respondit: Se numquam id cogitasse. Rogatus iterum: An ipse et Armanda putassent in illis adiunctis necessariam esse proprii parochi praesentiam ad validitatem matrimonii, respondit haec omnia ignorasse. Nec aliter Armanda iureiurando deposuit. Immo etiam cum ab Alberto quaereretur: an scivisset Concilium Tridentinum publicatum non fuisse in Neo-eboracensi civitate

potissimum relate ad ea quae matrimonium respiciunt? ille respondit nullam notitiam de his habuisse

His positis, nullo in pretio habendum ait quod Armanda ad articulum praefatum responsum dederit, se scivisse matrimonium facilius posse iniri in civitate Neo-eboracensi quam in Gallus. Ait enim mulierem penitus ignaram quid lex Tridentina statueret, prae oculis habere non potuisse fraudem in hanc legem. Immo, cum illud tantummodo nosceret, quod' in Neo-eboracensi urbe facilius quam in Gallus contrahere liceret, eo ipso significavit se parentibus fraudem facere voluisse, non parocho. Re autem vera rectorem S. Vincentii ipsa suum parochum arbitrabatur.

Quin etiam contendi posse ait, mulierem ne parentibus quidem fraudem moliri voluisse, dum Americanam regionem se petiisse iuravit ut ibi stabile domicilium figeret. Et sane, matrimonio inito die 15 augusti 1868, nonnisi exeunte decembri coniuges discesserunt. Quibus etiam parochus aperte suffragatur, respondens: « Armandam declarasse velle domicilium figere in civitate Neo-eboracensi ».

o

Quid vero etsi fraus ex parte mulieris evinci posset? At certe, ait Defensor, sufficeret hanc non intercessisse ex parte viri, ut matrimonium consisteret. Quippe ad valide contrahendum absque parocho et testibus ubi Tridentinum non viget, satis est si unus ex contrahentibus in fraudem non egerit, quia contractus est individuus, et claudicare nequit, veluti tradunt, *Reiffenst., in ius canon., lib. 4, tit. j, n. 121; Baumbgartner, in Decret., to. 2, lib. 4, tit. j, conclus. 5.* At exploratissimum esse ait nullam intercessisse fraudem ex parte Alberti, qui non ad matrimonium contrahendum Americam petiit, sed potius contraria ratione. Absit propterea, concludit, quod in casu aptari possit Urbani VII decretum quod refert Benedictus XIV in Apostolicis Litteris *Paucis ab hinc hebdomadis*. Hoc decretum de iis agit qui solo animo sine parocho et testibus contrahendi nuptias ineunt.

Nil mirum idcirco, quod Vicarius Curiae Neo-eboracensis in examine votum ediderit pro validitate matrimonii.

Nec obstat quod Rector Ecclesiae S. Vincentii de Paulis iusiurandum contrahentibus detulerit ne quid facerent contra matrimonii validitatem. Immo vero, addit Defensor, hoc ipsum iusiurandum mirifice confirmat matrimonii validitatem. Nam si iusiurandum per se licitum non incidat in rem illicitam, religiose servandum est. Atqui licitum est iurare ne civiles magistratus sacrum matrimonii vinculum dissolvant. Et Albertus quod iuravit praestare debet, utpote qui *tenetur ut faciat verum esse id quod iuravit; alioquin deest veritas iuramento* ut ad rem perpendit *D. Thom. in qu. 8ç, art, 7.*

Dubia.

An constet de nullitate matrimonii in casu.

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii causa cognita die 25 Ianuarii 1837 respondere censuit: « Constare-de nullitate matrimonii ».

EX QUIBUS COLLIGES :

I. Siquis degens in loco in quo decretum *Tametsi* Concilii Tridentini servatur, in alium locum se transferat, ubi Tridentinum publicatum non est aut obligare desiit, cum intentione ibi matrimonium contrahendi : matrimonium in fraudem initum nullitate infici, nisi prius domicilium vel quasi domicilium in loco celebrationis fuerit quesitum.

II. Ad quasi domicilium contrahendum non sufficit sola habitatio sed manendi animus requiritur ad maiorem anni partem.

III. Quare etiamsi quis per unum mensem alibi versatus sit, si tamen aliunde suppetant argumenta ex quibus constet intentionem defuisse per maiorem anni partem ibidem permanendi, quasi domicilium nullatenus fuit quaesitum.¹

¹ Tralaticiam hanc doctrinam egregie exposuit Emus ac Rmus Cardinalis Tarquini e S. I. quem nuper defunctum adhuc lugemus, votum edens coram S. C. in causa Romana Matrimonii 11 Ianuarii 1868. Postquam ipse

APPENDIX.

Existimandum non est, per hanc S. Congregationis Declarationem quidquam detractum fuisse sententiae tum Theologorum tum Canonistarum ubi statuunt, eos, qui se conferant in locum, in quo Decretum Tridentinum aut numquam promulgatum fuit, aut obligare desiit, valide contrahere non servata forma a Concilio praescripta, etsi animus non habeant figendi ibi domicilium aut quasi domicilium, dummodo tamen illuc se non contulerint *in fraudem legis*, intentione scilicet inibi contrahendi clandestine. Quam quidem Scholarum doctrinam sic paucis complexus est clarissimus P. Antonius Ballerini in Collegio Romano S. Theologiae Moralis Professor in *Not. ad Gury vol. 2, § 839*: « Communior porro sententia cum Sánchez (de « Matr. lib. 3, disp. 18, n. 28) Pontio (de Matr. lib. 6, c. 9, n. 2) Reiffenstuel (Ius. Can. lib. 4, tit. 3, n. 123). Engel (eod. tit. n. 20.

allegavit Gonzales in Cap. 3 de cland. desp. n. 8; Reiffestuel eodem tit. n. 60, et tit. de foro compet. n. 22; Schmalzgrueber tit. de cland. desp. n. 150; Pirhing eod. tit. n. 19; Pichlir eod. num. 12; Viestner eod. n. 45; Schmier de spons. cap. 5, n. 97; Barbosa de offic. et potest. Episc. part 2, allegat. 32, n. 62, ita prosequitur: « quorum quidem omnium unanimis doctrina est, quasi domicilium ad matrimonium valide contrahendum, non quidem uno mense, sed per eiusmodi habitationem adquiri, quam comitetur animus eam continuandi per maiorem anni partem».

Neque sane obstat quod in Constitutione - *Paucis* - Benedictus XIV admiserit *mense* quasi domicilium adquiri. Haud enim ille ex iure quaesivit *quanto tempore* comparatum quasi domicilium praesumeretur, sed unum vere proprium habuit, quod praesumptionem angustiori limite mensis coercuit, cum alii diutius expectandum putarent. Berardius enim quatuor menses proponit in Comm. ad ius eccl. disc. 5 de forma et solemn. coniug. «*ibi*» *Quamobrem tradunt pragmatici sufficere quatuor mensium spatium ut quis dicatur quoad hunc effectum in parochia domicilium contraxisse.*

Et Rota unum vel alterum mensem in decis. 1298 coram Lancetta n. 8 « *ibi* » *cum... permanentia unius aut alterius mensis admissa fuerit a S. Congr. Concilii in pluribus resolutionibus.* — Verum tamen seu brevius seu longius habitationis tempus non eo sensu definitur, ut animus praesertim attendi non debeat, sed quatenus *nihil de animo constet*, meram praesumptionem constituat. Ita Constitutionem - *Paucis* - summam perstringit Giraldis part. I, App. I ad Lib. 4, decis. n. 14 inquit: « Quasi domicilium contrahitur quando quis spatio saltem unius mensis degerit in loco ubi matrimonia celebrat ex Constit. - *Paucis ab hinc*, - dummodo tamen eo se transtulerit animo figendi domicilium. Hanc autem consultissimo Pontifici fuisse mentem graviter demonstrat praefatus Emus

« Conci. 3) etc., tenet, istos valide contrahere, etiamsi contractui illi
 « nec parochum nec testes adhibeant. Ratio est, quia peregrini non
 « adstringuntur patriae legibus, quando extra eam vagantur, et prae-
 « sertim quoad contractus (cuiusmodi est matrimonium), cum in
 « hisce subiiciantur legibus et sortiantur forum locorum, in quibus
 « versantur, uti edicitur *Cap. fin. De foro Compet. et L. Si fundus ff.*
 « *de Evictionibus*. Neque obstat, quod Tridentinum inhabilitaverit
 « personas ad contrahendum sine praescripta solemnitate : inhabili-
 « tatio autem, ut dici solet, personam sequatur sicut umbra sequitur
 « corpus. Hoc enim procedit dumtaxat quando persona inhabilitata
 « fuerit absolute, ac simpliciter, et in individuo per sententiam iudicis ;
 « secus vero, si inhabilitatio sit generalis ex lege ; tunc enim sequitur
 « naturam legis, et consequenter ubi lex non obligat, ibi nec obligat
 « inhabilitatio, nec actus sequitur annullatio. Ita praeter allegatos
 « Barbosa [*De off. Epis. P. 2, Alleg. 32, n. 153*] et Schmalzgrueber
 « [*L. 4, Tit. 3, n. 110*] ».

Et quidem admodum temperate cl. Ballerini hanc doctrinam
 mere dixit *communioem* ; quando ceu absolute *communem* eam

ac Rmus Card. Tarquini loco citato, cuius praecipua argumenta describam.
 « Quod a non nemine aliquando audiri solet, Benedictum XIV in *Constit. -*
Paucis - ad mensem unum quasi domicilium reduxisse, ita ut *iure quodam*
vero quasi domicilium uno habitationis mense perfecte adquiri ad matri-
 monium valide contrahendum constituerit, id omnino et a veritate et a
 Benedicti XIV mente, et a communi opinione alienissimum esse censeo.
 Ut enim inter plurima quae afferri possent haec tantum dicam, primo
 certum est unanimem esse omnium doctrinam, perpetua sacrorum Tribu-
 nalium praxi comprobata, etiam post praedictam Benedicti XIV Consti-
 tutionem, matrimonia coram Parocho eius loci ubi quis rusticari solet
 contracta esse nulla... quae porro doctrina teneri amplius non potuisset
 nec posset, si Benedictus XIV ad unum mensem quasi-domicilii tempus
 coarctasset. Deinde notum est Constitutionem - *Paucis* - a Benedicto XIV
 editam esse « ad mala ex similibus matrimoniis (quae scilicet extra patriam
 contrahuntur, atque his praesertim in locis ubi lex Tridentina de clande-
 stinitate publicata non fuit) obvianda », ut in ipsa Constitutione legitur. Hoc
 vero proposito fine, absurda profecto, tantoque Pontifici indigna fuisset illa
 ad unum mensem quasi domicilii reductio, quippe quae ea matrimonia
 quibus salutare aliquod obstaculum ac remedium apponendum erat, faci-
 liora potius reddidisset; adeoque malis illis gravissimis quae a Goana
 deplorabantur, non modo non obviasset verum etiam latiore aditum aper-
 uisset. Tertio manifestum est ex ipsa Constitutionis simplici lectione Bene-
 dictum XIV noluisse in ea ius novum constituere sed illud quod iam
 vigeat in mentem revocare ».

Mensis igitur adiicitur ad praesumptionem non ad terminum. Si de
 animo non constet mens praesumitur. Sin minus, praesumptio cedit veri-
 tati, ac deficiente animo, deficit domicilium. Hoc fuse numquam satis lau-
 datus auctor demonstrat. Deinde vero ita se expedit: «Cum habitatio iam

tradiderunt et Reiffenstuel (*J. c.*); et Pichler (*Lib. 4, Tit. 3, n. 14*) et Marcus Struggi (*De Matrimonio L. 3, n. 180*), et Ferraris (*V. Impedim. art. 2, n. HO*); quin et communissimam Georgius Gobat (*Tract. IX, n. 484*) eam professus est. Adde quod et Ferraris (*J. c.*), et Pichler (*J. c.*) et la Croix (*lib. 6, Part. 3, n. 712*) in huius doctrinae confirmationem Declarationes S. Congreg., afferant. Alioquin vero perpaucos omnino reperies, qui contrarium docuerint; quibus prorsus immerito Alberti Defensor S. Doctorem Alphonsum accensuit. Rectius dices S. Doctorem hanc quaestionem missam fecisse. Et sane cernes (*Lib. 6, n. 1081*) quoad hoc doctrinae caput contra Sanchesium ab ipso opponi La Croix et Salmanticenses. Atqui tum Salmanticenses (*Tract. 9, Cap. 8, n. 21*), tum La Croix (*Lib. 6, Part. 3, n. 712*) utique a Sanchesio recedunt, si de iis agatur, qui cum fraude, idest animo contrahendi matrimonium in ea loca devenerint, sed si ille animus atque adeo ista fraus defuerit, et Salmanticenses (*ibid. n. 19*), et La Croix (*J. c.*) cum Sanchesio plane consentiunt indubitanter matrimonium esse validum. Ergo S. Alphonsus de proficiscentibus in fraudem disserebat, non vero de aliis. Idque ex eo luculenter

ad mensem producta, gravissimum ad praesumendum sit indicium, quod vere sincereque eiusmodi voluntas habeatur, hinc profecto scriptum a nonnullis est, per habitationem unius mensis quasi domicilium adquiri. Quid vero inde consequitur? Nempe hoc. Cum iure non modo positivo verum etiam naturali docente, praesumptio cedere debeat veritati, hinc porro si contingat certis clarisque probationibus palam fieri neque illum qui quasi domicilium sibi vindicat habuisse animum permanendi per maiorem anni partem, neque alterum qui domicilium sibi arrogat proprie dictam habuisse voluntatem permanendi perpetuo, imo de contraria voluntate constet, dubitari profecto eo in casu non poterit neutrum domicilium sibi proprium quaesivisse; cumque matrimonii validitas a quasi domicilio pendeat, ne matrimonium quidem valide fuisse contractum.

Quod igitur Benedictus XIV constituit hoc omnino est. Cum Archiepiscopus Goanus in eiusmodi causis definiendis vehementer haereret eo quod probationes de voluntate per maiorem anni partem permanendi frequentissime dubiae sint, Summus ille Pontifex dixit, imo potius in mentem revocavit quod iure iam pridem constituto vigeat, in hisce casibus dubiis praesumptionibus esse utendum, praesumptionem vero esse ad iudicandum satis firmam, si ille qui contrahit spatio saltem unius mensis antequam matrimonium contrahatur habitaverit in loco, ubi matrimonium ipsum celebratur. Mensis igitur, de quo Benedictus XIV, nihil aliud est, nisi probatio quaedam praesumptiva in rebus dubiis de vera sinceraque voluntate permanendi per maiorem anni partem, cuius proinde voluntatis necessitatem non abrogat sed confirmat; ita ut si non de re dubia agatur, sed de re clara et manifesta eiusmodi voluntatem defuisse, certissimum omnino, habitatione Unius mensis minime obstante, habendum sit, quasi domicilium nullo modo fuisse quaesitum, adeoque matrimonium nullo modo fuisse validum.

confirmatur, quod S. Doctor eam tantummodo doctrinam oppugnat quae adversum se habet Declarationem ab Urbano VIII confirmatam. Atqui Declaratio ista ierit dumtaxat abeuntes in fraudem legis sive cum fraude. Ergo.

Et Alberti quidem Defensor istiusmodi fraudem reperiri etiam in mero facto contendit, quamvis in proficiscentibus nulla omnino intentio fuerit celebrandi inibi clandestine matrimonium. At hanc Decreti interpretationem, ad nostra usque tempora prorsus inauditam, explodit unanimes omnium et Theologorum, et Canonistarum consensus, quorum ne unum quidem reperire erit, qui huc eum *fraudis* sensum spectare sit suspicatus. Quandoquidem vero Benedictum XIV hac in re, Defensor, appellat, iuverit genuinam ipsius Pontificis sententiam lucidissimam contra novam istam eius theoriam proferre. Postquam enim communem doctrinam proposuit (*De Synod. Lib. XIII, Cap. 4, n. IX*), non obligari loci statutis, qui extra statuentis territorium degit, mox (*ibid. n. X*) excipit, si quis e loco egrediatur in legis fraudem scilicet solo animo declinandis statuti obligationem. Quibusnam vero exemplis huius fraudis indolem declarat? Nimirum primo eorum, qui solo animo matrimonium clandestine contrahendi recesserunt a loco, ubi Tridentinum est promulgatum, et se ad locum contulerint in quo promulgatum non est; quod matrimonium invalidum pronunciat ex S. Congr. declaratione ab Urbano VIII sancita; deinde exemplo eorum, qui peccata in propriis dioecesibus reservata habentes, in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro absolute a Regularibus obtinenda migrant. Et concludit: *Ex quo manifestum fit, dolum et fraudem nemini patrocinari ad evadendum legis vinculum, eamque fraudem vere ab illo committi qui SOLO ANIMO LEGEM ELUDENDI, e loco se proripit, ubi illa viget. Perperam ergo, teste Benedicto XIV, Defensor Alberti fraudem in solo facto, si animus absit eludendi legem, requirit; quod confirmat et unanimes omnium sententia, qui validam a reservatis absolutionem habent, quoties animus eludendi reservationem in commigrante desit.*

Quod vero Defensor addit, iuxta Benedictum XIV (Instr. 33) *fraudem parochum committi*, id utique valet, quando matrimonium celebratur in Dioecesi seu Paroecia aliena, in qua Tridentinum Decretum viget; tunc enim matrimonium invalidum est, tum si nuptiae contrahantur sine assistentia parochi, tum si cum assistentia parochi non proprii, cum proprio tantum parochi vi Tridentinae legis competat officium adsistendi ceu testi legitimo ut matrimonium sit validum, et de hac quidem postrema hypothese sermonem habet (/i. c.) Benedictus XIV. Quando vero nuptiae celebrantur in loco, ubi Decretum Tridentinum non viget, atque adeo ad contractus validitatem nullus parochus a lege requiritur, qui uti testis assistat, vanissimum est cogitare iniuriam aut fraudem adesse in parochum, cuius

officium necessarium non foret, etiamsi proprius contrahentium parochus eodem in loco forte versaretur.

Ex quibus omnibus iam concludere sane licet, aliis prorsus rationibus innixam S. C. matrimonium Alberti cum Armanda invalidum declarasse.

ERECTIONIS FONTIS BAPTISMALIS.

Die 25 ianuarii 1873.

Compendium facti. Oppidum Syllani cuiusdam Vicariae Foranae in Archidioecesi S. centrum, pluribus circumcingitur terris, quae proprias Paroecias, propriumque pastorem habent, sed baptismali fonte sunt destitutae. - Porro inter huiusmodi oppida adnumeranda venit terra Forfi cuius incolae quamvis a remoto tempore baptizandos infantes ad Ecclesiam Syllanensem afferre consueverant, tamen vertente anno 1870, cum Archiepiscopalis Sedes vacaret, exponentes sibi hyemali tempore prae nive, gelu et viarum asperitate aliquando fere impossibilem esse accessum ad Ecclesiam illam absque vitae infantium periculo, preces Vicario Capitulari porrexere, ut facultas eis concederetur fontem baptismalem erigendi in parochiali Ecclesia, facta per ipsos obligatione subministrandi necessaria pro eius erectione. - Has preces Vicarius Capitularis exceptit adiecta clausula « salvo tamen iure alterius parochiae quatenus adquisitum ».

Verumtamen, fonte baptismali erecto, protestationes emisit Parochus Ecclesiae Syllani, declarans huiusmodi erectionem nullam esse, et in detrimentum cedere paroeciae suae quae matricitatis iure pollebat, ac supplicem libellum S. Congregationi obtulit ut sua iura sarta tectaue servarentur.

Ablegatus est hic supplicis libellus ad Vicarium Capitularem pro informatione et voto, atque ut, auditis partibus, referret de bono iure Oratoris; quibus ab ipso Vicario per-

actis, decretum in Secretaria S. C. prodiit *ponatur in folio*; atque causa proposita est sub dubitandi formula quae in calce prostat.

Disceptatio synoptica.

Defensio Parochi Ecclesiae Syllani. - In primis animadvertit Parochus preces Vicario Capitulari porrectas subreptionis et obreptionis vitio laborare, cum via nec inaquosa, neque nivibus obruta remaneat hyemali tempore, neque oppidum Forti longe dissitum censi possit ab Ecclesia Syllanensi cum tribus tantum milliariis distet.

Asserit praeterea ex iudicio et testimonio paroeciae seniorum, nec non congregationis patrum familias ad hoc coadunatae probari, Ecclesiam Syllani iure matricitatis gaudere super alias totius Vicariae. Omnes enim adducti testes, quorum plerique in aetate annorum septuaginta constituti sunt, uno ore affirmant, ab immemorabili Vicariae Parochos semet obligatione adstrictos putasse, inibi assistendi fontis benedictioni in Sabbato Sancto, inibi privative quadragesimali tempore gregem verbo Dei pasci, et ius esse in tota Vicaria elemosynam exquirendi in Dominica quarta quadragesimae ad purgantium animas suffragandas. Iamvero posita matricitate huius Ecclesiae super alias omnes totius Vicariae, eo ipso sequitur consensum Parochi Syllanensis necessarium fuisse ut in Ecclesia Forfi novus baptismalis fons erigeretur.

Appellat denique ad immemorabilem, constantem, pacificam consuetudinem, edicens huiusmodi consuetudini tantum inesse vim ut scriptae legi aequiparetur *Text. in Leg. sine scripto Instit. tit. de iure nat. et gentium et Civil.* — *Peretius in comment. Instit. ad dictam L. - Vo, et in comment, ad Pand. tit. i, de Legib. Lib. i, n. jo. - Pota coram Lancetta decis. 1152, n. 6.* Immo subdit quod ipsa meliorem praesumere facit de mundo titulum, privilegium supponit, et etiam Parochorum iuribus derogat *Cap. super quibusdam 26, § praeterea de verb.*

signi/. - *De Luca de benef. tom. 12, discept. 32, n. 3 et 4.* — *Schatz, de iure Eccl. tom. i, part. i, tit. 4, n. 31.* - *Rota in Gerunden. Feriatis u Dec. 1699, n. 9 et 10 coram Lancetta.* - *Recent, decis. 674, n. 16, part. 18.* - *Ex quo factum est, quod Summus Pontifex concedere non soleat alicui Ecclesiae Baptismalem fontem in praeiudicium alterius, irrequisita parte, ceu videre est in Massilien. Ecclesiae S. Stefani 7 ianuarii 1740 - in Spoletana fontis Baptismalis 28 ianuarii 1832, in qua postrema, cum quaestio orta esset inter Patres Oratorii Paroeciam curantes, -et Ecclesiam Metropolitanam privative fontem baptismalem ab immemorabili habentem, tantum ex sponsione ipsis facta a Leone XII fel. record, indultum fuit, ut fons abusive erectus retineretur, praestito tamen annuo canone Ecclesiae Metropolitanae, et vetito ne aliis, quam propriis Parochianis baptisma administraretur, qui ceteroquin liberi essent efferre proprios infantes regenerandos in Metropolitanam Ecclesiam. Ex quibus omnibus concludit decretum a Vicario Capitulari prolatum nullius esse roboris, praesertim cum munitum sit clausula, *salvo iure*, etc.*

DEFENSIO DECRETI SEU PAROCHI FORFIENSIS. In primis negat Parochus Forfi dependentiam propriae Ecclesiae a Paroecia Syllanensi, cum illa conferri soleat in titulum praevio concursu, et in Bulla immissionis vocetur Parochus S. Petri et Christophori, non vero Vicarius vel Capellanus Parochialis; immo saeculo XII ipsum Municipium Syllanense id fassum fuisse edicit, cum ad semet eximendum a readificatione turris campanariae inter alia exposuit, Ecclesia oppidorum Syllanum circumstantium, independentes esse, et quamvis fons baptismalis in Ecclesia Syllani tantum existat, tamen nullam inesse obligationem praedictis oppidanis pueros ibi deferendi ad Baptismi sacramentum suscipiendum.

Quod revera in facto positum esse sustinet*ex eo quod adsint testimonia Parochorum, qui suae paroeciae baptizarunt infantes quin Syllanenses Parochi reclamassent. Cum igitur propria Ecclesia independens existat indubium est, quod secluso

necessitatis casu, ad Parochum pertineat Baptismi sacramentum parochianorum infantibus administrare, prouti ad rem tradit Summus Pontifex Clem. I, in epist. 3, Concil. Flor, in Decreto Unionis.

Negat secundo matricitatem Ecclesiae Syllani, idque allatis testimoniis nonnullorum Parochorum confirmat.

Tandem ut ostendat viae difficultatem profert duorum parentum depositionem quorum alter filium unicum adhuc deflet, utpote extinctum ob morbum ex longo itinere et magno frigore contractum pro recipiendo baptismo a Syllanensi Parocho, alter vero conqueritur suum filium ob easdem causas morbum contraxisse oculorum, iisque depositionibus obstetricis documentum adiungit.

EA QUAE EX OFFICIO SUNT ADIECTA. - Ut in hac quaestione dirimenda lux maior effulgeret animadversum est, quod etsi baptismus quoad validitatem certo ministrari possit a quolibet, quoad solemnitatem tamen non a quocumque, sed ab iis tantum ministrandus est, qui ex officio ad id deputantur quos inter primum locum obtinent Episcopi. Quin immo primis Ecclesiae temporibus solummodo Episcopos consuevisse Sacramentum Baptismatis conferre, ac solas Cathedrales Ecclesias, in quibus residebat Episcopus, baptisterium retinuisse docet *Bened. XIV, Inst. Eccl., i, num. 4; Martin, de antiq. Eccl. rit., lib. i, cap. i, art. 2, cap. 15; S. H. C, in Reatina Iurium Parochialium 14 Ianuarii 1860, § Iamvero, Ariminen, Fontis Baptismalis i februarii 1868 § Post, quare neonati omnes deferebantur ad civitatem, ubi Episcopus residebat suscipiendi baptismatis causa Catalan., in Comm. ad Pontif. Rom., t. 2, lib. J, de benedictione et impositione primi lapidis pro Ecclesia aedificanda, p. i, n. 27.* Aucto sed vero dein Christifidelium numero, ac divisis dioecibus per decanias, ita nuncupatas a numero paroeciarum quas complectebantur, illarum cuique caput praepositum fuit, *decanus christianitatis* nuncupatum, ad quem munus baptismi ministrandi pertinebat *Thomassin., de vel. et nov. Eccl. discipl., part. i, lib. 2, cap. 6, § j; Bened. XIV, loc. cit., n.J.*

At post nonum saeculum praesertim consuetudo invaluit baptisterium concedendi parochis in ruralibus solummodo Ecclesiis *Bened. XIV, loc. cit., n. 3*. Quapropter etsi ius baptizandi inter iura Parochialia accenseri valeat ut notat *Lotter, de re benef., lib. i, quaest. 28, num. 34*, ac indicet Ecclesiam esse Parochialem *Tuscus, de visit., lib. i, cap. 7, n. 16; Rota, decis. 404, n. 37, tom. i*; minime tamen a parochiali qualitate ad ius retinendi baptisterium posse argumentum educi tradit *Gonzalez, ad reg. 8, Cane, glos. 6, num. 48*; *B ar b., de Iure Eccl., lib. 2, cap. i, num. 26*; *Petra, ad Constit. 2 Gregor. XI, num. 17*; *S. C, in rec. Ariminen., loc. cit.* Recte proinde SS. Canones Ecclesias parochiales a baptismalibus secernunt *Conc. Trid., sess. 21, cap. 4*; *S. R. C, in Decreto Urbis et Orbis, io decembris 1705, ad VI Dubium*; *S. H. O., in Ariminen., loc. cit.*

Hinc sequitur quod ius baptizandi alienae paroeciae subditos privilegio et consuetudine acquiri possit *Petra, loc. cit., num. 33, Gonzal., loc. cit., n. 2*; *Federic, de senis cons. 80, num. 3 et cons. 133, n. 2*; *Francés, de Eccl. Cath., cap. 21, num. 84*; *S. R. C. relata a B ar b., de Paroch., cap. 18, n. 4*. Quam quidem communem Doctorum sententiam sequuta est etiam H. S. C. quum de Basilica Vaticana in *Romana, iuris baptizandi, 13 maii 1700*, iudicavit, quod etiam aliarum parochiarum subditos lavacro posset abluere, quandoquidem proposito dubio « *An Curato S. Petri in Vaticano liceat baptizare commorantes in omnibus Parochiis Urbis* » rescriptum fuit « *affirmative* ».

Ex retentione vero fontis baptismalis matricitatem seu praeeminentiam in alias eiusdem loci Ecclesias argui notant *Petra, loc. cit., § 17*; *Fra?ices, loc. cit., cap. 13, n. 167, et seqq. Pavin., de visit., part. 2, q. 3, n. 33*; *Rota, dec. 404, n. 38, § iç, tom. i*. Et S. H. Congregatio in *Ariminen., 28 iulii 1731*, de matricitate constare decrevit, ex eo quod inter duas Ecclesias haec agendi esset ratio, nempe ut in altera esset fons baptismalis, et infantes suos suscipiendi baptismi gratia ad eam

deferre parochiani consuevissent, alterius vero parochus ab illius Archipresbytero oleum sacrum, quo aegrotantes in extremo inunguntur, petere solitus esset. Iamvero ex praxi H. S. O. constat, numquam in more fuisse erectionem baptisterii parochis concedi, ubi Ecclesiae baptismales adessent, ut fiat *distinctio matricum Ecclesiarum ab aliis curatis*. *Reatina cit., § Haec, Cassanen., iur. parodi., 7 febr. 1772; Camerinen., erectionis fontis baptismalis et iuris baptizandi, 10 februarii 1748.* Quod si aliquando ob gravissimas causas concedi debuit, id indultum fuisse patet, vel conditione adiecta de consensu interesse habentium ut in *Alassilien. 7 ian. 1640*, vel satis provisum, ne Ecclesia in qua fons ab antiquo positus erat, debitis ffaudaretur obsequiis ut in *Urbevetana 3 aug. et 14 dec. 1748. Callein. Erectionis fontis baptismalis u martii 1868.* Cum itaque Syllariensis Ecclesia matrix existere super Ecclesias totius Vicariae, ac ius baptizandi istarum paroeciarum infantes praescripsisse videatur, et cum incommoda quae antiquitus aderant reperiantur in praesens, servandum est in posterum quod huc usque obtinuit, ne absurdum oriatur ut quis invitatus acquisito iure expolietur.

Ex altera vero parte animadversum est, quod licet SS. Canones non praecipiant ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus fons baptismalis erigatur, tamen antiquae etiam Ecclesiae leges magnopere exoptant, ut unusquisque parochus suas oves propria manu sacro lavacro abluendo, in Ecclesiae ovile introducat, tum ut singuli pastores certo cognoscant quanam oves, in Christi gregem cooptentur et in Ecclesiae sinum excipiantur ut advertit *Rota in Romana Iur. Baptiz. 12 ianuarii 173J coram Samminiat. apud Ferraris v. Baptismus*, tum ut Parochi facilius compertum habeant, quinam a legitimis nuptiis sint procreati, et tamquam tales in parochiales libros referri debeant, tum ut maior vigilantia ab ipsis adhibeatur ne delatio infantium ad Ecclesiam procrastinetur, in qua spirituales regenerationem sunt assecuturi. Immo si populi commodo id expedire videatur, fontis privilegium concedi

potest etiam illis Ecclesiis, quae parochialitatis iure haud potiuntur, etsi raro id fiat. Ad rem *Conc. Prov. Mediol. III* < t ibi > « Fons Baptismalis, ne usquam in aliis Ecclesiis quam « in Parochialibus sit, vel Episcopi concessu in aliis; ubi « propterea quod parochialis Ecclesia longius distat, idem « populi commodo magis consulendum esse censuerit ». Consonat *Catalan. Comment, in Rit. Rom. Bened. XIV de Baptis. § jo, num. 8. Barbos, de Paroch. cap. 18, num. 7*, et praesertim H. S. C. a qua huiusmodi praxis saepe in suis resolutionibus confirmata est uti in *Urbinate. 15 iunii 1624* in qua censuit in *Ecclesiis Parochialibus debere esse fontem baptismalem. In Leodien. 7 iunii 1602* ob distantiam loci a matrice Ecclesia, et periculum infantium approbavit erectionem. Quod etiam decrevit in *Fulginaten. 22 iunii 1720* in qua ad Dubium « *An nova fontis baptismatis in Ecclesia S. Mariae Castri senioris facta erectio sit sustinenda* », responsum prodiit « *Affirmative relicta libertate Parochianis S. Mariae Castri senioris deferendi iuxta solitum filios baptizandos etiam ad alias Parochias et amplius* ». In causa vero *Fabrianen. Fontis Baptismalis et iuris baptizandi I. Dubium An erectio fontis Baptismalis in Ecclesia S. Blasii (filialis Ecclesiae Cathedralis) sustineatur* diremptum fuit per responsum *Negative* die 21 iunii 1632. Ast reposita causa die 21 novembris eiusdem anni *EE. PP. rescripsere recedendmn a decisis*. Et rursus contendente Capitulo reposita fuit quaestio die 2 maii 1733 sub dubio « *An quoad primum dubium sit standum in primo vel secundo loco decisio* ». Rescriptum fuit « *In secundo loco decisio et amplius* ». In causa *Ariminensi Erectionis Fontis Baptismalis die i febr. 1868* cum in Ecclesia S. Mariae de Cento filiali Ecclesiae S. Paulae ex decreto Vicarii Capitularis fons erectus fuerit de consensu tamen Parochi Ecclesiae matricis, et recurrente Parocho Ecclesiae S. Blasii filialis S. Paulae in qua infantes baptizari consueverunt proposito dubio « *An erectio fontis baptismatis in Ecclesia S. Mariae de Cento sustinenda sit in casu* ». Responsum fuit. « *Affirmative* ». Quibus

concordans est S. C. E. R. in *Spoletana Erectionis fontis Baptismalis* 7 iunii 1848. Post haec mirum non est quod Leo XII fel. rec. in Literis Apostolicis super nova paroecciarum almae urbis ordinatione anno 1824 cupiens *decori prospicere Paroecciarum omnium, necnon commodiorem promptioremque sacri Baptismatis administrationem inducere, fontes baptismales in unaquaque Paroecia extare voluit.*

Relate vero ad privilegium matricitatis quo insignita creditur Syllanensis Ecclesia adverti debet, quod vera et propria matricitas tunc in aliqua Ecclesia residere dicitur, cum per dismembrationem territorii et populi erigitur nova parochialis Ecclesia, quae subiectionem filialem retinet iuxta *Text. in cap. Ad audientiam de Eccl. aedif. Trid. Syn. loc. cit.* hinc in vim huius matricitatis, Parochus Ecclesiae matricis vocatur Prior aut Archipresbyter, et in Sabbato Sancto ecclesiae filiales nequeunt sonum campanarum elicere, independenter ab Ecclesia matre, *ex Const. Leonis X, et ex Decr. S. R. C. i dec. 1703.* In alia autem significatione minus propria Ecclesia matrix quandoque appellatur ea, quae comparatione inita cum aliis eiusdem loci Ecclesiis, vel antiquitate praestat, vel aliis honorificis praerogativis pollet, adeo ut dignitate quidem vincat alias, licet istae tamquam filiales ei subiectae haud remaneant ut distinguit *Card. De Luca de Decimis decis. 12, n. 12 et 13. Rota decis. 28, num. u et seqq. coram Crispo.* In facto autem argumenta deesse videntur ut Ecclesia Syllanensis uti vera, et propria matrix accipi possit, praesertim si attendatur regula generalis qua nulla Ecclesia Parochialis excepta cathedrali, valeat praetendere subiectionem alterius Ecclesiae aequae parochialis, nisi probet hoc sibi competere vel privilegio, vel alio iure speciali *Rota dec. 484, cor. Ansaldo n. 17.* At neque impropria matricitas eidem competit siquidem ut ea potiri posse dicatur, demonstrandum foret inter eius praerogativas, et illam adesse, alias excludendi Ecclesias totius Vicariae a fontis erectione: atqui in facto aliae Ecclesiae sub eadem Vicaria fontem iam possident, et quamvis asseratur huiusmodi

erectionem vel anteriorem esse, vel de consensu parochi Syllanensis peractam, nullo tamen documento id umquam comprobatum fuisse in compertis habetur.

Neque opponi potest consuetudo, quandoquidem vel ista non existit, vel si existit mere facultativam esse varii Parochi testantur, ex defectu nempe cuiuslibet obligationis. Porro in facultativis praescriptionem non admitti tradunt *Schmalz, de Praescribi, tit. 26, § 2, num. 7. Engel, ibid. n. <?, S. C. in Ariminen. rec. anni 1868 § Manifestum.*

Hisce aliisque adductis propositum est resolvendum

Dubium.

An erectio fontis baptismalis in Ecclesia S. Antonii sustineatur in casu.

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii die 25 ianuarii 1873, causa cognita respondere censuit *Affirmative.*

Parochus Syllanensis Ecclesiae novam postulavit, obtinuitque audientiam ut causa iterum proponeretur, et in hac nova propositione praeprimis satagit refutare quae fuerant ab adversario prolata argumenta ad comprobendam independentiam suae parochialis Ecclesiae in vim Bullae collationis, in qua provisio facta fuit non Vicario Curato, sed Parocho S. Petri, ait enim nihil hoc ad rem conferre, siquidem agitur in themate de fonte baptismali, sine quo stare potest vera Ecclesiae parochialis independentia. Quod si nonnulli plebani retinent in Vicaria Syllani fontem baptismalem, et in propria paroecia baptizant infantes, quin umquam Syllanenses reclamaverit parochi, ex eo factum esse edicit, quod isti parochi nedum antiquitus fontem baptismalem habuerint in propria Ecclesia, sed et numquam pertinuerint ad Vicariam Foraneam, quod dici nequit de Ecclesia Forfi, quae numquam gavisata est fonte, et semper ad Vicariam Syllanensem pertinuit. Post haec totis viribus nititur probare matricitatem suae Ecclesiae :

i° Ex eo quod Ecclesia Syllani habuerit, et habeat unitas et incorporatas aliquas Ecclesias, ac iure potita sit decimandi super castra et villas, quamvis ob incuriam aliquorum plebanorum id fuerit neglectum.

2° Ex eo quod usque ad annum 1602 titulo Collegiatae fuerit insignita, et ignotum sit qua ratione illum amiserit. Tandem concludit quod si hisce non obstantibus, erectio fontis sustineatur, saltem annuus canon Ecclesiae matri soli solvatur, cum iugiter ita factum fuerit ab hac S. C. in concedenda novi fontis baptismalis erectione.

His aliisque deductis de more proposita est coram S. C. C. dubitandi formula « An sit standum vel recedendum a decisio in casu ».

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii causa iterum examinata die 26 iulii 1873 respondere censuit: « In decisio et amplius ».

Ex QUIBUS COLLIGES:

I. Ecclesia matrix in stricto sensu canonico est Ecclesia cathedralis, vel talis Ecclesia ex cuius dismembratione aliae Ecclesiae filiales constitutae sunt iuxta Concilium Tridentinum Sess. 21, Cap. IV, de Reform, et Alex. III, Const. *Ad audientiam*.

II. Admisso hoc titulo in aliqua Ecclesia, Parochus appellari debet Prior aut Archipresbyter, et non simpliciter Parochus: in Sabbato Sancto Ecclesiae filiales nequeunt sonum campanarum emittere independenter ab Ecclesia matrice.

III. Posita etiam matricitate Ecclesiae in stricto sensu canonico, si Episcopus, suadente necessitate vel utilitate, fontem baptismalem etiam in Ecclesiis filialibus erigi concedat, talis erectio sustinetur.

APPELLATIONIS

SEU

SUPER VALIDITATE DECRETI EX INFORMATA CONSCIENTIA

Die 20 decembris 1873.

Compendium facti. Sacerdos *N* Abbas infoiata s et Parochus in quadam *H.* Civitate, per anonymam delationem turpissimi accusatus criminis, ad laicum tribunal criminale raptus fuit. Cum ingens hac de re esset in civitate rumor, ac violentiae et iniuriae in Parochum timerentur, Episcopus eum a Parochia abscedere et alibi commorari iussit, donec Causa ad exitum perducta fuisset. Inquisitio in longum abiit, sed tandem die i maii 1869 tribunal decrevit: *ab ulteriori Causae prosecutione propter insufficientiam rationum desistendum esse*, facta Parocho facultate intra 24 horarum spatium aut appellandi, aut finalem causae pertractationem ad propriam innocentiam evincendam exigendi. Qua tamen facultate ipse usus non est.

Odium atque infamia in Parochum excitata, causa fuit, ut Episcopus illum induceret ad Parochiam sponte dimittendam, quod ipse peregit, accepto habita annua sexcentorum florenorum pensione, et insuper facultate commorandi in Seminario, ubi modicis expensis vivere posset. Inibi cum moraretur, nova inquisitio in hunc Parochum ab auctoritate ecclesiastica instituta est, propterea quod puella se turpia quaedam ab ipso passam fuisse narravit.

Ex novo hoc processu civium indignatione magis excitata, Parochus aliam urbem petere coactus est.

Ei accusationis capita communicata fuerunt ab episcopale Consistorio, adsignato trium hebdomadarum termino ad iura sua deducenda. Quod ille quamvis intra praefinitum tempus praestiterit, die tamen 4 iulii 1872 adversam sententiam retulit,

a qua tempore utili, nempe die io eiusdem mensis, appellationem ad metropolitanum forum interposuit.

Episcopus, qui dum sententia lata est, aberat, ad propria reversus, omne scandalum, quod ex diuturniore Causae prosecutione foveri poterat, compescendum existimavit die 11 septembris eiusdem anni per decretum ex *informata*, ut aiunt, *Conscientia*, quo poenas in Parochum a suo Consistorio irrogatas confirmans declaravit: *Parochum pro cura animarum gerenda absolute et in perpetuum ineptum esse, eundemque ad statum deficientiae reponi, cum stricta obligatione mansionem suam figendi in claustro quodam, et abstinendi ab exercitio Pontificalium. "In pensionem ei adsignabanlur 400 fioreni, si semet obedientem in omnibus Episcopo exhibuisset.*

Hoc decreto percussus Parochus, humillimas obtulit preces Episcopo, ut illud revocare, atque acta appellationis ad tribunal metropolitanum transmittere dignaretur eum in finem, ut coepta quaestio quantocius definiri posset. Sed frustra. Episcopus enim has preces reiecit. Quapropter Parochus Sanctissimo Domino Nostro libellum porrexit, expostulans revocationem decreti *ex informata conscientia*, atque absolutionem a censuris in eodem sibi inflictis, ut prosecutio Causae in gradu appellationis apud metropolitam agi posset.

Memoratae preces transmissae de more fuerunt ad Episcopum, ut super iisdem S. Congregationem certiozem redderet, mentemque suam aperiret. Eius accepto responso, Causa inter supplices libellos proposita est.

Disceptatio synoptica.

EA QUAE EPISCOPI FAVORE PROSTANT. Dispositio Concilii Tridentini, *sess. 14, cap. i, de reform*, haec habet: *Cum honestius ac tutius sit subiecto, debitam praepositis obedientiam impendendo in inferiori ?nisterio deservire, quam cum praepositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem, ei, cui ascensus ad sacros ordines a suo praelato ex quacumque causa*

etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extraiudicialiter, fuerit interdictus, aut qui a suis ordinibus seu gradibus vel dignitatibus ecclesiasticis suspensus, nulla contra ipsius praelati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, dignitates sive honores restitutio suffragetur.

His praemissis Episcopus ineluctabilibus causis se motum asserit ad praepediendam Parocho appellationis prosecutionem. Enimvero de materia agitur, quam Apostolus nec nominari permittit. Civium concitatio de die in diem excrecebat. Una alteraque vice de iismet criminibus iam inquisitione expleta, ulterior processus conniventiam saperet, ac in totius ordinis dedecus vergeret.

Mitem se exhibuisse prosequitur in poenis definiendis, quandoquidem compertissimi iuris est, de aliquo crimine difamatimi, ad curam animarum inhabilem ipso facto existere. Iamvero ex ipsa facti specie quisque videt quanta infamia Parochus, quo de agimus, laboret, et quam indignus sit usu Pontificalium, post ea quae in processualibus tabulis continentur. In sustentationem eius assignati remanent 400 florem, idest mille lirae romanae dum Statutum dioecesanum Sacerdoti deficienti constituit pensionem florenorum 300, cum iure in Seminario leviori pretio victu et hospitio utendi. Ad spirituales vero ipsius medelam et emolumentum exclusive pertinere iniunctionem morae in aliquo monasterio pro lubitu figendae.

Nec hilum facere autumat, quod delicta in themate sint notoria et publica. Re namque vera gravis notae Auctores ex illis Conc. Trid. verbis: *ex quacumque causa ETIAM ob occultum crimen*, deducunt, Episcopis factam esse facultatem ex *informata conscientia* procedendi non minus super publicis, quam super occultis criminibus. Praeterea omisso quod adhuc sub iudice est quaenam facinora in iure habeantur publica, quaenam versa vice occulta, nequit asseri cuncta flagitia a Parocho patrata publicitate gaudere. At vero unum tantum

crimen occultum satis est, ut decretum ex *informata conscientia* sustineatur. Audi sane Pignat., *tom. g, Cons. 8, n. 3* (ibi) *Quatenus censurae prolatae super pluribus delictis non sustineantur super unoquoque illorum, satis tamen est, quod ex uno tantum comprobarentur, cum unumquodque sufficiens sit ad illas incurrendas.*

Neque meliori omine, adversus Parochus contendit duplicem in ipsum sententiam ab eodem tribunali super eodem crimine latam. Etenim sententia Consistorii, iuris ordine servato, lata est absente et inscio Episcopo, sententiam vero ex *informata conscientia* unus Episcopus ferre potest, Monacell. *part. tit. 2, formul. 6, annot. 3.*

EA QUAE PROSTANT FAVORE PAROCHI. Episcopus cum suo Consistorio unum idemque tribunal constituit, *Garcias, de Beneficiis, part. 3, cap. 8. Tomassin, de Offic. Vicarii, y, n. 40, cap. 2. Romana, de Appellat, in 6, g.* Ideoque Episcopus in themate ferendo alteram sententiam postquam primam per suum tribunal tulerat, contra factum proprium venisse videtur, quod prorsus incivile est. Unde consequitur decretum ex *informata conscientia*, tamquam *attentatum*, contra iudicem, ad quem patet appellatio, mole sua ruere, *Leuren., for. Eccles., tit. 28, lib. 2, Decret., quaest. 1134. Bouix, de Iudiciis Eccles., p. 2, cap. 2, de appell., quaest. 2.*

Verum et, his omissis, Episcopus per decretum ex *informata conscientia* appellationis prosecutionem Parocho intercipit, quod crimina publica respicere oppido patet. Ad haec ipsemet Episcopus fatetur ex indignatione civium a publicitate facinorum excitata se adductum esse ad *extrajudicialiter* vi *Conc. Trid., Sess. 14, cap. i, de ref.,* procedendum. Atqui inconcussi iuris est citatum Caput Concilii Tridentini, quando agitur de privatione iuris quaesiti super occultis, non vero super publicis criminibus facultatem hanc Episcopis tribuere. Re enim vera, quidquid disputent duo recentiores, Episcopus nempe Lucionen, in suo opere inscripto *des sentences Episcopales dites de conscience informée;* et *D. Bouix de iudiciis*

Ecclesiast. profecto iuridica ratio proclamat, ut quando crimen est publicum, per publicam sententiam mulctetur, aliter enim turbatus iustitiae ordo in pristinum minime restitueretur. Historica documenta commonstrant Episcopos nonnisi pro occultis delictis allato Conc. Trid. capite usos fuisse. Unde factum est ut talia decreta ex *informata Conscientia* nuncupentur.

In hanc sententiam communi plausu descendunt Doctores, Barbosa in *ius Can.*, lib. 1, in cap. ad aures n. 4, Pirhing, in *ius. Can.*, tom. 1, tract. 11, sect. 1, n. 13, Pignat., tom. 1, Consult. 261, n. 1, Monacell., fo^omul., tom. 1, lit. 13, form. 3, n. 2Ç, Gaudentis De Ianua. De *Visitat. Praelat.*, tom. 1, dub. 8, sect. 6, n. 3C, Benedict. XIV, De *Synod Dioeces*, lib. 11, cap. 8, n. 3 et seq. ci. Lucidi (quem nuper e vivis ereptum deflemus) de *Visitat. SS. LL. part. i ad § Benedictinae Instruct*, sect. VIII, n. 273, monent Episcopos ut caveant, ne quod publicum et notorium iam, perinde ac esset occultum, falso sibi animo reputantes, suspensionem ex *informata Conscientia* decernant: huiusmodi enim decretum minime sustinetur, prout evenit in *S. Agathae Goth. suspens, irregul. et privat. Benef.* 26 Februarii 1833.

Fastigium imponit Benedictus XIV Apostolica Const. quae incipit *Ad militantis*, diei 1 aprilis 1742, qua recensens varios casus, in quibus non datur appellatio, inter eos sententias adnumerat ex *informata Conscientia* his verbis - *Item a denegatione Sacrorum Ordinum, vel ascensus ad alios maiores; prout etiam adversus suspensionem ab susceptis, OB OCCULTUM CRIMEN, SIVE EX INFORMATA CONSCIENTIA, iuxta dispositionem Sacri Concilii sess. 14, cap. 1, de ref.* — Hic ex mente Pontificis dictiones - *ob occultum* - et - *ex informata Conscientia* — idem sonant. Nam particula - *sive* - quando ponitur inter duas dictiones, quae non contrariae sed similes sint, vim habet explicativam et declarativam, et stat loco - *idest*: Barbosa dictiones usu frequentes dictio 363, n. 7, et dict. 373, n. 6.

Deinde plures poenae in casu ab Episcopo irrogatae sunt, quam quod cap. 1, sess. 14, de ref. Episcopis concedat. Nam

per caput illud Episcopis facta fuit facultas : i. interdicendi *ascensus*, 2. suspendendi *ab ordinibus, seu gradibus vel dignitatibus ecclesiasticis*. Ulterius progredi nullimode licet, ne in vim quidem interpretationis, quia cum res sit de poenis, quisque novit locum habere strictam interpretationem.

Imo nec ipsae suspensiones vi citati cap. inflictæ, perpetuæ esse possunt. Verum enim vero ex praxi S. Concil. Congregationis, recentiori saltem aevo, receptum est, quemadmodum observatur in *Lucionen, suspensionis 8 aprilis 1848, § si autem*, suspensiones perpetuas et indefinitas, quæ merae privationes dici possunt, minime ferendas esse, nisi præmittantur monitiones, aliaque solemnitates *sess. 21, cap. 6, de ref. præscriptæ*.

Speciem casui nostro adsimilem expendit S. Conc. Congregatio in causa *S. Agathæ Gothorum 26 februarii 1853*. Episcopus enim *ex informata conscientia* Archipresbyterum Curatum D'Ambrosio suspenderat a dignitate Archipresbyterali, animarum cura, et sacrorum Ordinum exercitio, absque ulla temporis determinatione. Huius sententiæ validitatem duplici ex capite impetebat D'Ambrosio: i. quod delictum, propter quod lata fuerat, erat publicum, 2. quod poena erat tempore indefinita. Proposito dubio - *An constet de validitate suspensionis in casu* - responsum prodiit: *Negative, salvo iure Episcopo procedendi prout de iure*.

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, causa cognita die 20 decembris 1873 rescribere censuit: *Decretum ex informata conscientia in casu non obstare quominus procedatur in causa appellationis prout, et quatenus et coram quo de iure*.

EX QUIBUS COLLIGES:

1. Episcopum cum suo Consistorio sive Curia unum idemque tribunal constituere. Ideoque

2. Veluti *attentatum* contra iudicem, ad *quem* patet appellatio, haberi non solum quidquid ab ipso Consistorio, verum etiam quidquid ab Episcopo circa sententiam a Consistorio

prolatam decernitur, appellatione vel appellationis iure pendente. Nec proinde

3. Licere Episcopo per decretum *ex informata conscientia* appellationem vel appellationis prosecutionem contra sententiam a Curia prolatam intercipere.

4. Decretum suspensionis ex informata Conscientia ob crimina publica editum non sustineri.

5. Poenas additas suspensioni per decretum ex informata Conscientia inflictas esse irritas.

6. Imo ipsam suspensionem extrajudicialiter irrogatam non posse esse perpetuam.

7. Perpetuas censi suspensiones sine ulla temporis determinatione latas.

QUOAD DEPUTATOS SEMINARII.

Die 25 ianuarii 1873.

Summaria precum. Episcopus A Sacrae H. Congregationi exponebat quod « pro temporali administratione sui « Seminarii consilio quatuor deputatorum iuxta praescriptum « S. Concilii Tridentini utebatur. Verum cum unus ex iis a « Clero civitatis delectus, consequutus fuisset Canonice Beneficium in ipsa Cathedrali Ecclesia, pluribus ab hinc annis, « ex quatuor deputatis pro administratione Seminarii tres « erant Canonici Cathedralis Ecclesiae, ac unus tantum e Clero « Civitatis ».

Hinc quaerebat: « Num deputatus a Clero ad Seminarii « administrationem, ad Canonicatum promotus, potuerit et « possit perdurare in officio velut perpetuo, an ab eodem « sit amovendus ».

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. Concilium Tridentinum *session. XXIII, cap. 18* quoad Seminarii deputatos haec habet: *Idem Episcopi cum consilio duorum de Capitulo, quorum*

alter ab Episcopo, alter ab ipso Capitulo eligatur, itemque de Clero Civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad Episcopum, alterius vero ad Clerum pertineat, etc. Horum vero deputatorum seu Consultorum consilium tenetur Episcopus requirere in portionibus detrahendis ex singulis beneficiis pro sustentatione Seminarii et unione beneficiorum illi facienda, quemadmodum expresse sancivit praedictum Concilium Tridentinum, *cit. cap. 18.* Pariter consilio eorumdem uti debet Episcopus, tam in constituendis regulis Seminarii, quam in electione, admissione, et expulsionem adolescentulorum, in deputatione magistrorum et librorum legendorum, in visitatione et rerum temporalium administratione. Sic declaravit S. Congregatio Concilii, ut testantur Ventriglia *part. 2, adnot. 2C, § Unie. n. 6, ç et io; Crispin., de Visitat, part. i, § 31, n. 6; Monacell., part. i, tit. 12; Cardin. Cavalchinus in exposit. causae in Tricaricensi Administrationis Seminarii sub die 24 martii 1736.*

Scopus itaque Concilii Tridentini iubentis ut duo e Capitulo Cathedrali et duo e Clero eligantur videtur fuisse ut praeponderantia Capituli Cathedralis prae Clero et viceversa evitaretur, scilicet ut aequalitas quaedam servaretur in administratione rerum temporalium Seminarii; praesertim cum agatur de unione beneficiorum pertinentium ad Capitulum vel ad Clerum, de taxa solvenda a Capitulo, vel a Clero pro Seminario. Porro haec omnia tenues in auras abirent, si plures quam duo e Capitulo deputati eligerentur, ac proinde electus a Clero si canonicatum in Cathedrali obtineat e numero Seminarii deputatorum a Clero electorum omnino expungendus est. Mens enim S. Concilii Tridentini haec fuit scilicet, ut Clerus deputatum haberet omnino distinctum a deputato Capitulari. Iamvero huiusmodi mens prorsus evanesceret, si deputatus a Clero canonicatum adsequutus in suo munere perdu-raren

Verumtamen altera ex parte animadversum fuit huiusmodi deputatos perpetuos esse, nec sine causa a tali munere amo-

veri posse ex resolutione S. Congr. Conc. in *Cremon.*, 5 septembris 1602.

RESCRIPTUM. His precibus coram S. Congregatione Concilii propositis et disceptatis die 25 ianuarii 1873 rescriptum prodiit *Per assequutionem Ca?ionatus Cathedralis officium deputati e clero civitatis cessare.*

EXINDE COLLIGES:

I. Deputati, quorum consilio uti debet Episcopus in temporalium rerum administratione id est in unione beneficiorum Seminario facienda, in difficultatibus removendis quibus Seminarii instructio vel conservatio perturbetur, item in expulsionem ac ministrorum deputatione, atque in expensis faciendis, quatuor esse debent.

II. Horum duo ex Canonicis Cathedralis ecclesiae quorum alter ab Episcopo alter a Capitulo eligendus est, et duo a Clero sumi debent quorum unus pariter ab Episcopo, alter a Clero seligi debet.

III. Quamvis eorum officium perpetuum sit, tamen si deputatus a Clero canonicatum in Cathedrali Ecclesia assequatur, eo ipso a deputati munere cessat.

PRAEEMINENTIARUM

Die 28 iunii 1873.

Compendium facti. In maiori Ecclesiae *C* tres dignitates existunt Archidiaconus, scilicet, Praepositus et Archipresbyter, qui eo ordine ecclesiasticas functiones et actus exercent, ut quae diebus solemnioribus Episcopo competent eas Archidiaconus expleat: quae secunda die solemnissimum Natalis Domini, Resurrectionis, et Pentecostes celebrantur, eae a Praeposito, quae vero tertia die earumdem

solemnitatum locum habent ab Archipresbytero peragi debeant.

Archidiacono vero absente vel infirmo, succedit Praepositus, huic vero Archipresbyter aliique gradatim Canonici.

Iamvero cum Praepositus Angelus S. a Summo Pontifice Coadiutorem cum futura successione Franciscum Mariam R. obtinisset per Bullarias litteras diei 9 maii 1872, controversia orta est inter Coadiutorem Praepositi et Archipresbyterum quoad stallum ac functiones ad Praepositum pertinentes; quum enim Archidiaconus non posset ob infirmitatem ea munera exequi quae de iure ad Episcopum pertinerent, Praepositi Coadiutor sui iuris fecit stallum ante Archipresbyterum, omnesque functiones et actus primae dignitatis in Archidiaconi absentia.

Id aegro animo ferens Archipresbyter Huic S. C. supplicem libellum porrexit, ut suis iuribus redintegraretur, tum quoad stallum tum quoad exercitium functionum ad primam dignitatem spectantium.

Hoc accepto libello scriptum de more est Ordinario, ut auditis Capitulo atque interesse habentibus, referret de merito propositarum quaestionum, eiusdemque responsione accepta, decretum prodiit in Secretaria Sacrae Congr. Concilii *ponatur in folio*.

Disceptatio synoptica.

EA QUAE COADIUTORIS FAVORE PROSTANT. Exploratum in iure est Coadiutorem repraesentare in omnibus coadiutum, et si quis coadiutor sit Dignitatis, eiusdem locum, honores et praeceminentias habere. Neque sane huic principio officere animadversum est, quod in quaestione consimili (Bitunt. diei o. iunii 1657) S. R. C. responsum dedit coadiutorem in obeundis muneribus quae spectant ad coadiutum praefendum esse omnibus Dignitatibus, posthabendum vero in sessionibus, subscriptionibus, etc., quod et firmatum fuit in una *Firmana*

15 septembris 1637; quoad locum vero occupandum a coadiutore eadem S. R. Congregatio in Bononien., diei 15 martii 1757, decreverit coadiutorem sedere debere post omnes dignitates et ante omnes canonicos. Tradunt enim Doctores, quod ad determinandum locum, honores, iura, quae coadiutori competunt, observari debent, tum variae locorum consuetudines, tum tenor Litterarum coadiutoriae. Si vero omnis desit consuetudo et ex Litteris Apostolicis nihil deduci possit, ea introducta fuit distinctio, ut ubi variae Dignitates locum fixum non habeant, sed gradatim adscendant, coadiutor sedere et incedere debeat ante omnes canonicos, et post omnes Dignitates; si autem Dignitatibus locus fixus sit adsignatus, coadiutor occupare debeat locum coadiuti, ita S. R. C. Messanen., diei 15 novembris 1667. Ex qua distinctione omnes apparentes contradictiones tolluntur inter quaedam decreta S. R. Congregationis. Iamvero his recensitis criteriis, Coadiutor pro se militare contendit ipsas Apostolicas Litteras, in iis enim legitur: *Te eidem Angelo quoad vixerit, ac Praeposituram praefatam obtinuerit, in Coadiutorem perpetuum et irrevocabilem in regimine et administratione dictae Praepositurae, illiusque rerum, bonorum, et iurium quorumcumque, in spiritualibus et temporalibus, cum plena et omnimoda facultate, potestate et auctoritate dicendi, faciendi, et exercendi omnia et singula quae ad eiusmodi Coadiutoris officium de iure, usu, consuetudine, privilegio, aut alia quomodocumque spectant ... ita quod ... Tu vice et loco dicti Angeli, uti verus in dicta Maiori Ecclesia Praepositus, Coadiutor nuncupatus, eidem maiori Ecclesiae in divinis ac alias inservire, et apud illam personaliter residere, ac omnes et singulas obligationes Praepositurae praefatae incumbere, et pro eodem Angelo adimplere, et supportare, stallumque in choro ... habere... nec non omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus et exemptionibus, honoribus, favoribus et praerogativis tam intra quam extra dictam Maiorem Ecclesiam, quibus Angelus praefatus, ratione dictae Praepositurae utitur, fruitur, potitur et gaudet ...*

Ex his sane verbis clare evincitur, Coadiutori ius competere stallum ante tertiam Dignitatem occupandi, functionesque insuper peragendi quae propriae forent primae Dignitatis in Archidiaconi absentia. Re enim vera ius in Maiori Ecclesia C. obtinet, ut innuimus, primam Dignitatem, Episcopo absente, aut quomodolibet impedito, functiones Episcopo competentes sibi vindicare: in absentia vero primae Dignitatis easdem sibi vindicare secundam, hoc est Praepositum: quo tandem impedito, functiones devolvi ad Archipresbyterum. Atqui praedictus Coadiutor, iuxta bullarias litteras, in regimine et administratione Praepositi tu rae successit cum plena, libera, et omnimoda facultate, potestate, et auctoritate faciendi, dicendi et gerendi omnia et singula ... ita ut habeatur uti *verus* in dicta Maiori Ecclesia *Praepositus* cum omnibus iuribus et privilegiis, officiis et oneribus ad eam dignitatem pertinentibus. Stat igitur ex tenore Litterarum Apostolicarum, quibus Coadiutoria fuit collata, ius eidem Coadiutori competere sedendi in stallo ante tertiam dignitatem, illasque omnes functiones peragendi, quae Coadiutum respicerent, si praesens choro adsisteret: cum omnia Coadiutori competant, quae sunt propria Coadiuti ex Pontificia Constitutione.

Neque huic argumento limitatio apponi posse videtur ex illa clausula *Dummodo tamen illa tibi ratione Coadiutoris officii eiusmodi competant*. Hoc enim idem esset, ac delere quidquid antea scriptum fuerat. Insuper cum Bullae *pariformiter* et absque differentia Coadiutori communicent omnia iura, quae Coadiuto competunt, illud sponte sequitur, ut iis iuribus, quibus Coadiutus, iisdem Coadiutor potiri debeat. *Barbosa de Dict. Dictio 146*. Ad rem S. Rituum Congregatio, quae argumentum allatum confirmavit Decreto diei 14 februarii 1615. Orto siquidem simili dubio in Ecclesia Patavina, in qua prima Dignitas erat Archipresbyter, secunda vero Archidiaconus, an scilicet Archidiaconi Coadiutor, absente Archipresbytero, illas functiones, actus, et iurisdictiones facere et exercere in omnibus et per omnia posset et deberet, quas

faceret et exerceret ipse Archidiaconus, si praesens esset, vel potius hae functiones et iurisdictiones, absente Archipresbytero, non a Coadiutore Archidiaconi, sed ab inferioribus eiusdem Ecclesiae Dignitatibus, aliisque gradatim Canonicis exercendae forent? S. Rituum Congregatio, *attentis literis Coadiutoriae* censuit, et declaravit: Absente vel impedito Archipresbytero ad *Coadiutorem Archidiaconi, iuxta formam earumdem litterarum* pertinere, illas functiones, actus, et iurisdictiones facere et exercere, quas faceret et exerceret, quocumque iure, ipse Archidiaconus si praesens esset.

Neque aliter se res habere poterat, cum enim quaelibet deficeret consuetudo, res erat diiudicanda ex generalibus iuris principiis. Quandoquidem etsi generatim verum sit, Coadiutorem, vivente Coadiuto, sedere debere in ultimo loco post omnes Canonicos, et quando aliquas functiones peragit quae pertinent ad suum Coadiutum, illas facere debere in novissimo loco ex *S. Rituum Congr. in Collimò. 16 septembris /606, Patavina j decembris 1606*, huiusmodi tamen regula perdit officium suum relate ad Coadiutores Dignitatum. Isti siquidem idem prorsus stallum obtinere debent quod obtinerent sui Coadiuti, si praesentes essent, praeceduntque Canonicis et Dignitatibus inferioribus. Ita *S. Congregatio Rituum in Neritonen. 22 octobris 161Ç*, et *in Brundusina 2Ç maii 161c*. Pariter Coadiutores Dignitatum praecedere debere Curatis, Plebanis, et Prioribus ecclesiarum parochialium, sicut praecedunt veri Canonici, docet eadem *S. Congreg. in Pistorien. 13 martii 1618*, et *S. Rota Romana, p. IQ, tom. r, Decis, pp, n. i*. Ita ut exinde merito colligi possit, hanc esse iuridicam differentiam inter Coadiutores Canonorum, et Coadiutores Dignitatum, ut hi posteriores sedentes in stallo Dignitatum explere possint ac debeant functiones spectantes ad Dignitatem Coadiutam; Coadiutores vero Canonorum sicuti sedent post omnes Canonicos, ita non admittuntur ad honorarias functiones, si alii adsint Canonici, iuxta tradita per *Pignatelli Consult. 183, num. 3 et 4*, qui scite pondérât, quod resolutiones Congregationis

SS. Rituum in Patavina 14 februarii 1615 et 3 decembris 1616 et in Neritonen. 12 octobris 1617 loquuntur in terminis Coadiutorum Dignitatum, et non Canonicorum, siquidem impedito Coadiuto firmant ius functiones peragendi devolvi ad Coadiutorem, et non ad Canonicum in turno succedentem.

Tandem Dignitates, in casu de quo agitur, habent locum fixum et distinctum inter se, ideoque coadiutor iuxta decretum supra relatam, exclusive quoad caeteras dignitates, exercere debet omnes actus, iurisdictiones, atque habere omnes praeminentias quas haberet coadiutus.

Idecirco quum in Maiori Ecclesia C. Praepositus ceu secunda Dignitas revera habeatur, quumque ad praefatam Praeposituram Coadiutor institutus fuerit ab Apostolica Sede cum iisdem omnino iuribus, quibus Coadiutus utitur, fruitur, potitur; ipsum etiam ex hoc capite bono iure tueri, clare apparet.

IURA ARCHIPRESBYTERI. Archipresbyter ad sua iura tuenda in primis in medium affert resolutionem S. Rituum Congregationis, diei 15 martii an. 1757, cuius haec species. In Ecclesia Metropolitana Bononiensi cum prima Dignitas esset Archidiaconus, et orta esset controversia: an Archidiaconi modernus Coadiutor cum futura successione, sedere deberet in Choro in ultimo loco post omnes Dignitates, seu in ultimo loco post omnes Canonicos; et an absente Archidiacono, idem Coadiutor illas functiones exequi posset, quas faceret sive exerceret ipse Archidiaconus si praesens esset: Benedictus XIV, re mature discussa et auditis etc., censuit, et declaravit: praedictum Archidiaconi Coadiutorem sedere debere post omnes Dignitates, et ante omnes Canonicos, tam absente, quam praesente Coadiuto. Absente vero et impedito Archidiacono, ad Coadiutorem ipsius Archidiaconi, non ad alias Dignitates inferiores, vel Canonicos eiusdem Ecclesiae pertinere illas functiones, actus et iurisdictiones exercere, quas faceret et exerceret ipse Archidiaconus, si praesens esset.

Sapientissime quidem ita consultum fuit, ac provisum, concludit Archipresbyter. Coadiutores siquidem tenentur facere

omnes functiones, actus, et iurisdictiones exercere, quae spectant ad Coadiutos. Atqui tamen modernus Coadiutor Ecclesiae C. exercet ea, quae non sunt iuris Praepositi Coadiuti, sed Archidiaconi; istoque absente Archipresbyteri, qui, iuxta declarationem Benedictinam, sicuti debet sedere ante Coadiutorem, ita etiam habere debet in omnibus praecedentiam ex iure devoluto.

Neque sane argumentum ex Bullariis Litteris petatum tanti ponderis est ut prorsus rem definiat. Siquidem in clausula Bullae Coadiutoriae adest limitatio « dummodo tamen illa sibi ratione Coadiutoris officii haud competant, pariformiter uti, frui, potiri et gaudere valeat, ac respective debeat, ac teneatur » ; nulla enim clausula debet censi inutilis, nullumque verbum sua destitutum vi in apostolicis scriptis.

Illud ulterius animadversum est in themate Coadiutores revera *fictas* agere *personas* quippe qui Coadiutum repraesentant, adeoque veris canonicis et Dignitatibus praeferri nullatenus posse. Hoc autem argumentum non destruit inventa distinctio inter effectus a coadiutoria canonicatum produci solitos, et effectus quos Dignitatum coadiutoria parit, quemadmodum enim in primo casu Coadiutori communicantur omnia canonicatum iura, ita in secundo communicantur iura quae Dignitatum propria sunt. Functiones porro, quas exercere sibi arrogavit modernus Coadiutor in themate, non sunt propria Dignitatis Coadiutae, sed primae Dignitatis.

Neque Coadiutori suffragatur ratio exinde petita quod ipse haec iura exercent ex mandato coadiuti, siquidem hoc ius, ex allata Benedictina Declaratione, ministerio legis ad dignitatem vel canonicum ordine subsequentem devolvitur, proindeque nequit Coadiutus personale suum officium delegare quin iura quaesita tertii laedat iuxta ea quae decrevit S. Rituum Congregatio in *Matharanen. in Decr. Auth. S. R. Congr. Decis.* 2720.

Si vero ex altera parte quaeratur quae iura Coadiutoribus communicent coadiuti, prompta responsio est, eisdem com-

municare ea tantum quae chori servitium respiciunt ut tradit *Garzias de benef. p. 4, art. j>, n. 140.*

Hisce aliisque deductis proposita sunt resolvenda

Dubia.

1) An modernus Coadiutor secundae Dignitatis maioris Ecclesiae C. sedere debeat in Choro, vel stallum habere ante tertiam Dignitatem.

2) An praefato Coadiutori competant omnes functiones, actus et iurisdictiones, quae spectant ad Archidiaconum, quaeque impedito Archidiacono et absente Praeposito (de iure ante praedictam Coadiutoriam) ad Archipresbyterum vel ad Coadiutorem devolvuntur.

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii causa cognita die 28 iunii 1873 respondere censuit:

Ad I. *Praepositi Coadiutorem sedere debere post omnes dignitates et ante omnes Canonicos, tam praesente quam absente coadiuto.*

Ad II. *Affirmative favore coadiutoris.*

EXINDE COLLIGES :

I. Ad determinandum locum, honores, iura quae Coadiutoribus Dignitatum Capitularium competunt, observari debent tum variae locorum consuetudines, tum tenor Litterarum Apostolicarum quibus Coadiutoria confertur.

II. Si vero omnis desit consuetudo atque ex Apostolicis Litteris nihil erui possit, ea obtinet distinctio, ut Coadiutor sedere debeat et incedere ante omnes Canonicos et post omnes dignitates.

III. Ad Coadiutorem vero non ad alias inferiores Dignitates vel canonicos eiusdem Ecclesiae pertinet, illas functiones, actus et iurisdictiones exequi quas faceret et exerceret ipsamet dignitas si praesens esset.

IV. Idque sive agatur de functionibus, actibus et iurisdictionibus quae iuris sunt Dignitatis coadiutae, sive agatur de illis quae ex iure devolutivo ad ipsam Dignitatem Coadiutam pertinent.

EX S. CONGREGATIONE SS. RITUUM

**Romana. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei
P. Antonii Baldinucci Sacerdotis professi Societatis Iesu.**

SUPER DUBIO

An constet de Virtutibus Theologicalibus Fide, Spe et Charitate in Deum et Proximum, nec non de Cardinalibus Prudentia, Iustitia, Fortitudine et Temperantia, earumque adnexis in gradu heroico in casu, et ad effectum, de quo agitur?

DECRETUM: « Si unaquaeque arbor, ut Christus Dominus docet, de fructu suo cognoscitur, magnam certe commendationem et laudem merentur incliti Religiosi Ordines universi, ex quibus ingenti cum utilitate Catholicae Ecclesiae tot Viri, imo etiam foeminae, verbo et opere potentes, doctrina et sanctitate insignes omni tempore proclerunt, ac porro in dies prodeunt. Hos inter eminent perfectio praecleara Societas Iesu, in quam potestates tenebrarum audacius tela immittunt, quaeque tela ipsa adversus tartáreos hostes retorquere nunquam destitit. Ex eadem Societate nunc in aciem prodit Venerabilis Antonius Baldinucci, gloriosis suis consodalibus iam in Sanctorum coelitum fastis adnumeratis, Ioanni Francisco de Regis et Francisco de Hieronymo haud immerito comparandus. Hic per viginti propemodum annos circumvit per civitates et castella praedicans regnum Dei, et sanans contritos corde, adeo verbis eius divina cooperante gratia, ut innumeri peccatores e perditionis via poenitentiae lacrymis, ad rectum salutis tramitem revocaverit. In hoc arduo ministerio obeundo nullis parcens laboribus, nullis cedens aerumnis, imo carnis afflictationibus absumptus Venerabilis Dei famulus praeclarissimum virtutum omnium extitit exemplar usque ad extremam suae vitae horam, siquidem sacrae cuiusdam expeditionis tempore animam efflavit. De eius apud omnes sanctitatis opinione illud sane luculentissimum fuit argumentum, quod Signatura Commissionis

introductionis eius Causae peracta fuerit a Summo Pontifice Benedicto XIII sa. me. vix anno nono elapso ab eiusdem felici obitu, qui incidit septimo Idus novembris anni MDCCXVII. Instructae deinde fuerunt Apostolicorum Processuum tabulae Romae, Setia, Florentiae; quibus absolutis et ad Sacrorum Rituum Congregationem transmissis, ab eadem rite probatae sunt. Postea de Virtutibus Venerabilis Antonii initum est iudicium, in Antepreparatorio scilicet Coetu penes Cardinalem Carolum Augustum de Reisach cl. me. Nonis maii anni MDCCCLXVII; dein iterum agitatum est in Praepreparatorio Conventu ad Vaticanas Aedes collecto Sexto Idus februarii anni MDCCCLXX, demum idem absolutum est iudicium Generalibus in Comitibus coram Sanctissimo D. N. Pio IX Pontifice Maximo in iisdem Vaticanis Aedibus habitis Quartodecimo Kalendas decembris anni elabentis MDCCCLXXIII Cum ibi Reverendissimus Cardinalis Constantinus Patrizi Episcopus Ostiensis et Veliternensis, Sacri Collegii Decanus et Sacrorum Rituum Congregationi Praefectus proposuisset **Dubium** *An constet de Virtutibus Theologicalibus Fide, Spe et Charitate in Deum et Proximum, nec non de Cardinalibus Prudentia, Iustitia, Fortitudine et Temperantia, earumque adnexis in gradu heroico, in casu, et ad effectum de quo agitur?* tum Reverendissimi Cardinales, tum Patres Consultores proprias dixerunt sententias. Verum Beatissimus Pater noluit illico iudicio huic finem imponere suam aperiendo mentem, sed hortatus est adstantes ut secum fuis precibus implorarent a divino Spiritu lumen et consilium.

« Denique id praestare statuit hac die Dominica post Divini Infantis Natalitia, in quam etiam incidit beatorum Innocentium Martyrum Solemnitas.

« Quare oblata prius salutari Hostia in Privato Palatii Apostolici Oratorio, hanc nobiliorem petiit aulam, ubi accitis Reverendissimo Cardinale Constantino Patrizi, Sacrorum Rituum Congregationi Praefecto et Causae Relatore, una cum R. P. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, et me infrascripto Secretario, iisdemque adstantibus solemniter declaravit: *Constare de Virtutibus Theologicalibus Fide, Spe et Charitate in Deum et Proximum, nec non de Cardinalibus Prudentia, Iustitia, Fortitudine et Temperantia, earumque adnexis Venerabilis Servi Dei Antonii Balducci in gradu heroico, in casu, et ad effectum de quo agitur.*

« Decretum huiusmodi in vulgo edi et in Sacrorum Rituum Congregationis Acta referri mandavit. Quinto Kalendas ianuarii anni millesimi octingentesimi septuagesimi tertii ».

C. Card. PATRIZI,
Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L . * S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

**Romana. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servae Dei
Annae Mariae Taigi Tertiariae Ordinis Excalceatorum Sanctis-
sissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum.**

DECRETUM. « Quum decimotertio Kalendas iulii anni 1873 Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX benigne indulserit ut de Fama Sanctitatis Vitae, Virtutum et Miraculorum in genere Ven. Servae Dei Annae Mariae Taigi praefatae ageretur in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria absque interventu et voto Consultorum ; instante Rmo P. Andrea a Sancta Agnete, Sacerdote Professo Ordinis Excalceatorum Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum et Causae Postulatore, Erhus et Rrhus D. Cardinalis Ioannes Baptista Pitra huius Causae Ponens, sequens Dubium discutiendum proposuit in ordinariis Sacrorum Rituum Comitibus subsignata die habitis, nimirum : *An constet de Validitate et Relevantia Processus Apostolici in Urbe constructi super Fama Sanctitatis Vitae, Virtutum et Miraculorum in genere, praefatae Ven. Servae Dei in casu et ad effectum de quo agitur?* Emi et Rmi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus maturo examine perpensis, auditoque voce et scripto Riho D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, respondendum censuerunt - *Affirmative* - Die 7 februarii 1874.

« Quibus per infrascriptum Secretarium fideliter relatis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX Sanctitas Sua Rescriptum Sacrae Congregationis ratum habuit et confirmavit. Die 26 eiusdem mensis et anni ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. *Praef.*

L. IŖi S.

D. Bartolini, S. R. C. *Secretarius.*

**Baiocen. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Ioannis
Eudes Missionarii Apostolici et Istitutoris Congregationis
Iesu et Mariae, nec non Ordinis Beatae Mariae Virginis
de Charitate Refugii.**

DECRETUM. « Decimo septimo Kalendas iulii anni 1871, quum Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX benigne indulserit ut de Dubio Signaturae Commissionis Introductionis Causae Servi Dei Ioannis Eudes praefati ageretur in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria absque interventu et voto Consultorum licet non elapso Decennio a die praesentationis Processus Ordinarii in Actis Sacro-

rum Rituum Congregationis et Scriptis eiusdem Servi Dei non perquisitis et examinatis, Emus et Rmus D. Cardinalis Ioannes Baptista Pitra huius Causae Ponens ad instantiam R. P. Angeli Le Doré Superioris Generalis Congregationis Iesu et Mariae et Causae Postulatoris, attentis plurium Virorum Ecclesiastica praesertim Dignitate illustrium Postulatoriis Litteris, in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitiis hodierna die ad Vaticanum coadunatis sequens Dubium discutiendum proposuit nimirum: *An sit signanda Commissio Introductionis huius Causae in casu et ad effectum de quo agitur?* Et Sacra eadem Congregatio omnibus maturo examine perpensis, auditoque voce et scripto Rmo D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore rescribendum censuit: *Affirmative, sive signandam esse Commissionem, si Sanctissimo placuerit.* Die 7 februarii 1874.

« Facta postmodum de praemissis per infrascriptum Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX fideli relatione, Sanctitas sua Sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit, propriaque manu signavit Commissionem Introductionis Causae Ven. Servi Dei Ioannis Eudes praedicti. Die 26 eiusdem mensis et anni ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. *Praef.*

L. « S.

D. Bartolini, S. R. C. *Secretarius.*

Romana. Beatificationis et Canonizationis Servae Dei Elisabeth Canori Mora Tertiariae Ordinis Excalceatorum Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum.

DECRETUM. « Decimotertio Kalendas augusti anni 1871 quum Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX benigne induisent, ut de Dubio Signaturae Commissionis Introductionis Causae Servae Dei Elisabeth Canori Mora praefatae ageretur in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria absque interventu et Voto Consultorum, licet non elapso Decennio a die praesentationis Processus Ordinarii in Actis Sacrorum Rituum Congregationis, nec ipsius Scriptis perquisitis et revisis; subscriptus Cardinalis Sacrae eidem Congregationi Praefectus, ac huius Causae Ponens, ad instantiam Fr. Antonii Multon Congregationis Scholarum Christianarum Alumni et huius Causae Vice-Postulatoris, attentis nonnullorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, quamplurium Archiepiscoporum et Episcoporum, nec non illustrium aliorum Virorum Postulatoriis Litteris, in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitiis hodierna die ad Vaticanum coadunatis,

sequens **Dubium** discutiendum proposuit, nimirum : *An sit signanda Commissio Introductionis huius Causae in casu et ad effectum de quo agitur? Et Sacra eadem Congregatio omnibus maturo examine perpensis, auditoque voce et scripto R. D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore rescribendum censuit: Affirmative sive signandam esse Commissionem si Sanctissimo placuerit. Die 7 februarii 1874.*

« Facta postmodum de praemissis ab infrascripto Secretario Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa IX fideli relatione, Sanctitas Sua Sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit : propriaque manu signavit Commissionem Introductionis Causae Venerabilis Servae Dei Elisabeth Canori Mora praefatae. Die 26 eiusdem mensis et anni ».

C. Card. PATRIZI,

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. © S.

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

Senonen. Confirmationis Cultus ab immemorabili tempore praestiti Servae Dei Alpaidi Sanctae nuncupatae.

DECRETUM. « In Ordinariis Sacrorum Rituum Comitii hodierna die ad Vaticanum habitis per Ernum et Rrhum D. Cardinalem Ioan-nem Baptistam Pitra huius Causae Ponentem proposito dubio: *An sententia Iudicis delegati ab filmo et Revmo D. Archiepiscopo Senonensi super immemorabili Cultu praedictae Servae Dei praestito, seu super casu excepto a Decretis sa. me. Urbani PP. VIII sit confir-manda in casu et ad effectum de quo agitur? Erhi et Rrni Patres, Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus maturo examine perpensis, auditoque voce et scripto Rmo D. Laurentio Salvati Sanctae Fidei Promotoris Coadiutore, rescribendum censuerunt: Affirmative. Die 26 februarii 1874.*

« Quibus per infrascriptum Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX fideliter relatis, Sanctitas Sua Rescriptum Sacra Congregationis ratum habuit et confirmavit. Die 7 februarii 1874 ».

C. Card. PATRIZI

Episc. Ostien. et Velitern., S. R. C. Praef.

L. « S .

D. Bartolini, S. R. C. Secretarius.

t

Summo animi dolore nunciamus, Rev. D. Petrum Avanzini, die 7 aprilis, supremum diem obiisse. Qui casus et inopinatus et acerbus nobis quidem est calamitas, illi autem est felicitas. Bonum enim certamen certavit, cursum consummavit. Merito itaque confidimus ipsam iustum iudicem coronam iustitiae reddidisse. Novimus enim quibus egregiis virtutibus per totam vitam eluxerit, quot et quam assiduos labores pro Ecclesia Dei pertulerit, quam longam infirmitatem et incredibiles in ea dolores pro Christi amore perpressus fuerit, quam libenter suaviterque in osculo Domini sanctissimam animam Deo tradiderit, quam eiusdem gloriae promovendae amplificandaeque devovit.

Cum vero egregius idem Sacerdos auctor esset ephemeridum, quibus est titulus *Acta S. Sedis in compendium opportune redacta et illustrata*, nunciamus omnibus, quibus id interest, Sacerdotum coetum iam esse institutum, quorum curae eadem ephemerides sunt commissae. Quare nullo modo earum evulgatio deinceps interrumpetur, sed eadem continuatione et tenore peragentur, qua peractae sunt hactenus. Praefecit enim Sacerdos idem haereditati administrandae curatores duos, Canonicum Petrum Crostarosa, et Fridericum Chiapperini, qui sedulam navabunt operam, ut testatoris voluntati penitus satisfiat. Cui dum viveret, hoc unum in votis fuit ut omnes omnino fructus, qui ex suarum ephemeridum evulgatione perciperentur, erigendo collegio apostolico inservirent, cuius alumni ad missiones externas educarentur. Quod opus Christianae Reipublicae utilissimum Summus Pontifex a se maxime probari professus est, suoque sumptu aggressus, et auget et promovet. Quare et earum ephemeridum sociis et iis omnibus quibus idem opus cordi sit, commendatum volumus ut operam suam praestare ne desinant. Atque ita fiet ut negotium hoc inceptum non modo non langueat, sed etiam in dies provehatur in melius. Quod utique ex voto Pontificis Optimi Maximi, ex voto illius animae beatissimae, ex voto bonorum omnium, pro catholica Sede decertantium, speramus successurum.

Huic rei gerendae curatores et praefecti siti sunt in vico qui vulgo dicitur « Maschera d'oro », n. 7, p. 3.

EX ACTIS AD INSTAR CONSISTORIALIUM

SS.MI DOMINI NOSTRI PII DIVINA PROVIDENTIA PPAE IX

EPISTOLA

AD ARCHIEPISCOPUM LEOPOLIEN. HALICIEN. ET CAMENECIEN. RUTHENORUM ALIOSQUE EPISCOPOS EIUSDEM RITUS GRATIAM ET COMMUNIONEM CUM APOSTOLICA SEDE HABENTES

PIUS PAPA IX.

VENERABILES FRATRES SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM

Omnem sollicitudinem vel a primis diuturni Pontificatus Nostri annis adhibuimus atque operam dedimus ad spirituale Orientalium Ecclesiarum bonum procurandum et fovendum, solemniter, inter cetera, declarantes sartas ac tectas religiose servandas et custodiendas peculiare catholicas Liturgias,¹ quas pariter Praedecessores Nostri maximo in pretio semper habuerunt. Qua porro in re luculentissima sunt quae Clemens VIII tradidit in sua Constitutione *Magnus Dominus* " - 1595, Paulus V in suo Brevi diei 10 decembris 1615, ac potissimum, reliquis omissis, Benedictus XIV in suis encyclicis Litteris *Demandatam* an. 1743, et *Allatae sunt* an. 1755,

Cum autem arctissimus existat nexus quo cum dogmaticis doctrinis disciplina praesertim liturgica coniungitur et consociatur, hinc Apostolica Sedes, infallibilis Fidei Magistra ac sapientissima Veritatis Custos, vix ac deprehendit « periculosum et indecorum aliquem ritum in Orientalem Ecclesiam

¹ Litterae Apostolicae *ad Orientales*, quarum initium *In suprema* diei 6 ianuar. 1848.

« irrepsisse, illum damnavit, improbavit eiusque usum ipsi
« prohibuit ». ¹

Rursus memorata cura illibatas servandi veteres Liturgias impedimento non fuit quominus inter orientales ritus adsciscerentur etiam nonnulli ex aliis Ecclesiis accepti, quos, uti ad catholicos Ármenos Gregorius XVI fel. record, scribebat ; « Maiores vestri aut, quia rectiores visi fuerant, adamarunt, « aut tamquam notam ab haereticis schismaticisque eos discernentem aliquo abhinc tempore assumpserunt ». ² Quapropter, ceu tradit idem Summus Pontifex, « ea regula omnino « servanda est qua statuitur, inconsulta Sede Apostolica, in « sacrae Liturgiae ritibus nihil esse innovandum etiam nomine « instaurandi caerimonias, quae Liturgiis ab eadem Sede probatis magis conformes esse videantur, nisi ex gravissimis « causis et accedente Sedis Apostolicae auctoritate ». ³

Hisce porro iuris principiis, quae pro universis orientalis ritus Ecclesiis sapienti consilio fuerunt sancita, regitur quoque, uti pluries data occasione declaratum est praesertim in superiori memorato Brevi Pauli V, liturgica disciplina Ruthenorum, quos non destiterunt Romani Pontifices singulari benevolentiae affectu ac peculiaribus favoribus prosequi ; et vix ac aliquod periculum imminere et eorum fidem in discrimen adduci perspectum est, Apostolica Sedes ad tantum malum avertendum vocem suam absque ulla mora attollere non praetermisit. Solemnia adhuc sunt verba quibus usus est Decessor Noster Gregorius XVI fel. me. ⁴ cum scilicet Ruthenorum natio, ut cuique exploratum est, in asperrima versaretur rerum conditione qua ipsos ad usque tricies centena millia ex Catholicae Ecclesiae gremio miserrime avulsos et hodie lamentamur.

¹ Benedictus XIV in suis Litteris *Allatae sunt* § 27 diei 26 iulii 1735.

² Gregorius XVI in suis Litteris *Studium paternae benevolentiae* diei 2 maii 1836.

³ Gregorius XVI in suis Litteris *Inter gravissimas* diei 3 februarii 1832.

⁴ Allocutio habita in Consistorio diei 22 novemb. 1839.

Nec pariter Ruthenorum nationi defuit eiusdem Apostolicae Sedis auxilium, cum graves et diuturnae controversiae in ecclesiastica Provincia Leopoliensi ob disciplinae et ritus varietatem, atque ob mutuas relationes, quae inter ecclesiasticos viros latini et graeci ritus ibi intercedebant, non absque christianae charitatis detrimento agitabantur, quae per conventionem seu concordiam ab Episcopis utriusque ritus propositam, et die 6 octobris 1863 sancitam decreto S. Congregationis de Propaganda Fide pro negotiis orientalis ritus, feliciter fuerunt compositae ac diremptae.

Verum miserrima rerum adiuncta in quibus eadem ecclesiastica Provincia, et potissimum finitima Chelmensis Dioecesis in praesentiarum versantur, omnem Nostram vigilantiam et sollicitudinem iure ac merito rursus expostulant. Nuperrime siquidem ad Nos relatum est inter istos Catholicos Graeco-Rutheni ritus vel aerem controversiam de re liturgica temerario ausu excitatam esse, ac quosdam existere, licet in clericali ordine constitutos, qui rebus novis studentes sacras caerimonias alias immemorabili usu laudabiliter receptas, alias quoque Zamoscenae Synodi, quam Apostolica Sedes probavit,¹ sanctione solemniter confirmatas, proprio lubitu immutare ac reformare pertentant.

Sed quod magis Nos angit, et intima aegritudine Cor Nostrum afficit est quod recenter accepimus de miserrimo rerum statu quo affligitur Chelmensis Dioecesis. Siquidem, recedente eiusdem Episcopo paucis abhinc annis per Nos Ipsos instituto, et spirituali vinculo cum eadem Dioecesi adhuc illigato, quidam pseudo-administrator, quem Nos episcopali munere indignum iam pridem indicavimus, minime dubitavit ecclesiasticam iurisdictionem usurpare, cuncta in memorata Ecclesia pessumdare, ac potissimum rem liturgicam canonicè sancitam proprio Marte confundere ac perturbare.

¹ Benedictus XIII in suo *Brevi Apostolatus Officium* diei 19 iulii 1724.

Moerentes adhuc prae oculis habemus circulares litteras die 20 octobris anni 1873 editas, quibus infelix ille pseudo-administrator divini cultus exercitium sacramque liturgiam innovare audet, ea plane mente ut in catholica Chelmensi Dioecesi Schismaticorum liturgia inducatur; et ad rudes ac simplices decipiendos, eosque facilius ad schisma impellendos ipse non erubescit in medium proferre nonnullas Apostolicae Sedis Constitutiones, earumque sanctionibus in suum sensum detortis fraudulenter abuti.

Porro quae in praecitatis litteris de re liturgica disponentur nulla prorsus ac irrita existere nemo est qui non videat, eademque Nos nulla et prorsus irrita Apostolica Nostra Auctoritate declaramus. Imprimis enim memoratus pseudo-administrator quavis ecclesiastica iurisdictione penitus destituitur, quam scilicet nec legitimus Episcopus in suo discessu, nec postea Apostolica Sedes eidem umquam demandaruni, ac proinde ipsum *per ostium non intrasse in ovile ovium, sed ascendisse aliunde*¹ ac veluti intrusum habendum cuique perspectum et exploratum est.

Ad haec Sacri Ecclesiae Canones antiquos orientales ritus legitime inductos religiose utique servandos praecipiunt, cum « Praedecessores Nostri Romani Pontifices satius consultius-
« que duxerint ritus huiusmodi, qua in parte nec Fidei catho-
« licae adversantur, nec periculum generant animarum, aut
« ecclesiasticae derogant honestati, approbare seu permit-
« tere » :² at simul ipsi solemniter indicunt, nemini prorsus, hac Sancta Sede inconsulta, fas esse in re liturgica vel leviores innovationes peragere, quemadmodum satis abunde commonstrant Apostolicae Constitutiones, quas initio retulimus.

Nec ullius momenti est quod ad fucum faciendum adnecitur, nimirum liturgicas huiusmodi innovationes proponi ut

¹ Benedictus XIV in sua Constitutione *Etsi pastoralis* edita die 26 maii 1742.

* Io. Cap. X, v. 1.

orientalis ritus expurgetur et ad nativam integritatem restituatur. Quandoquidem Ruthenorum liturgia nulla alia esse potest nisi quae vel a sanctis Ecclesiae Patribus fuit instituta, vel Synodorum canonibus sancita, vel legitimo usu inducta, Apostolica Sede sive expresse sive tacite semper adprobante : et si quae variationes temporis lapsu in eadem Liturgia occurrerunt, eae profecto non incolumes Romanis Pontificibus et potissimum ea mente invectae sunt, ut huiusmodi ritus a quavis haeretica et schismatica labe eximerentur, atque ita catholica dogmata ad incolumitatem fidei tuendam, et bonum animarum promovendum rectius et clarius exprimerentur. Quocirca sub dolosa specie ritus expurgandi, eosque in integrum restituendi nihil aliud intenditur nisi parare insidias fidei Ruthenorum Chelmensium, quos ab Ecclesiae Catholicae gremio distrahere, et haeresi ac schismati devovere perditissimi homines adnituntur.

Sed acerbissimas inter, quibus undique premimur, angustias Nos reicit ac recreat praeclarissimum et plane heroicum fortis et constantis animi spectaculum nuperrime Deo, Angelis et hominibus oblatum a Chelmensis Dioeceseos Ruthenis, qui iniqua pseudo-administratoris mandata reficientes, mala quaeque perpeti atque ipsam vitam in extremum discrimen maluerunt adduci quam avitae fidei iacturam facere et catholicos dimittere ritus quos ipsi ab eorum maioribus receperunt et incorruptos ac illibatos se perpetuo servaturos conclamarunt.

Nos autem Deum omnibus precibus orare non intermitimus, ut dives in misericordia lumen gratiae suae in corda eorum, qui omne contra fas Chelmensis Dioecesis divexant, clementer effundat, ac simul miseris illis fidelibus omni prorsus auxilio et spirituali regimine destitutis potentem suam opem afferat, et optatae tranquillitatis solatium acceleret.

Post haec Vos Venerabiles Fratres qui tanto studio ac singulari zelo demandatam Ruthenorum curam suscepistis, etiam atque etiam in Domino hortamur, ut liturgicam disci-

plinam ab Apostolica Sede probatam, vel eadem sciente et non contradicente invecam religiose tueamini, quavis innovatione penitus interdicta, et accuratam Sacrorum Canonum hac in re editorum, ac potissimum Zamoscenae Synodi custodiam Parochis atque Sacerdotibus vel per severissimas, si opus fuerit, poenarum sanctiones praeripiendam curetis. Agitur enim de re gravissima, videlicet de salute animarum, cum illegitimae innovationes catholicam Fidem et sanctam Ruthenorum unionem in summum discrimen adducant. Quamobrem nulli curae, nulli labori parcendum est, nihilque intentatum relinqui debet quo universae in re liturgica perturbationes istic a pravis hominibus excitatae vel ab earum primordiis penitus comprimantur: quibus muneribus fortiter et suaviter obeundis Vos Venerabiles Fratres, Dei opitulante gratia, minime defuturos confidimus.

Quod ut feliciter contingat Apostolicam Benedictionem Vobis, Venerabiles Fratres, et gregibus cuiusque Vestrum curae concreditae peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die decimatertia maii MDCCCLXXIV Pontificatus Nostri anno vicesimoctavo.

PIUS PP. IX.

SS.MI IN CHRISTO PATRIS ET DOMINI NOSTRI PII PAPAE IX

LITTERAE APOSTOLICAE.

**Quibus iudicium super identitate corporis S. Ambrosii episcopi
et ecclesiae doctoris ac martyrum Gervasii et Protasii
ab archiepiscopo Mediolanensi prolatum confirmatur.**

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

§ i. Qui attingit a fine usque ad finem fortiter, ac disponit omnia suaviter Deus Omnipotens Sacrosanctae Ecclesiae Immaculatae Sponsae Unigeniti Filii sanguine acquisitae, et in Apostolicae Confessionis petra solidatae, ita iugiter contra invalescentem saeculi nequitiam ac tenebrarum potestates in Sanctis suis firmamentum constituit ac munimen, ut qui iam viventes in carne eam sua passione illustraverant, doctrina exemplisque excoluerant, in coelesti deinde patria recepti adhuc suis gloriosissimis decorarent trophaeis ac perpetuo tuerentur patrocinio. Pientissimum hoc divinae bonitatis consilium tum maxime innotuit, cum obortis in Christianum populum universamque Catholicam Ecclesiam vehementissimis tempestatibus, plura Sanctorum Corpora, quae diu latuerant, in lucem denuo prodire, ut eo adpectu ad sua sectanda vestigia opemque implorandam deiectos érigèrent animos, ac proxime secuturum de humani generis hoste praenuntiarent triumphum. Id praeteritis evenisse temporibus, acta inventionis Corporum plurimorum Sanctorum in Christo quiescendum evidenter ostendunt ; idipsum aetate hac nostra, qua abundante delicto, refriguit charitas multorum, repertis sacrosanctis Exuviis Ambrosii Mediolanensis Episcopi et Ecclesiae Doctoris, neque non Beatorum Martyrum Gervasii et Protasii, futurum sane confidimus.

§ 2. Et hi quidem in victi Fidei Púgiles sub Nerone in prima Etnico rum adversus Christianos persecutione, fuso glorioso pro Christo sanguine, martyrii palmam adepti sunt ; quorum deinde Corpora cum diu in Basilica SS. Felicis ac Naboris Mediolani delituissent, a Sancto Ambrosio, Dei admonitu, reperta, in Basilicam ab Eo exstructam translata fuere, ibique honorifice sepulta. Cum autem anno Christi CCCLXXXVII ipse Ambrosius mortale hoc exilium cum perpetua aeternitate commutasset, ad sanctorum eorumdem Corpora in hypogaeo praefatae Basilicae, prouti de se vivens disposuerat, conditus est. Hoc vero sepulchrum Deus reddidit gloriosum, tum frequenti populorum concursu, tum plurimis Sanctorum intercessione patris miraculis. Ac licet non semel Urbis Mediolanensis barbarorum incursionibus ac direptionibus obnoxia fuerit, attamen sacra eadem Pignora inviolata semper ipso in loco, ubi primum in ea Basilica fuerant condita permansere. Quibus omnibus permotus Angilbertus Mediolanensis Ecclesiae Antistes anno reparatae salutis DCCCXXXV Ambrosii ac Sanctorum Fratrum corpora e primo Conditorio sublata in insignem porphyreticam arcam transtulit, quam desuper pretiosissimum ac miri operis altare extruxit. Ex tunc in Ambrosiana quidem Basilica, ceu explorato dormitionis loco, ea Sacra Pignora, totius Orbis veneratione coli nunquam cessarunt, sed ea palam intueri, illoque adpectu veluti ad certandum bonum certamen fidei roborari hucusque nemini datum fuerat.

§ 3. Providens tamen Deus, qui suis novit medicinam aptare temporibus, auspiciatissimum eiusmodi eventum aetati nostrae reservaverat, qua Ambrosii praeclara monita, ac Martyrum exempla ad informandos fidelium animos spiritu intelligentiae ac fortitudinis, sunt quam maxime necessaria. Cum itaque anno MDCCCLXIV ad Ambrosianam Basilicam a fundamentis instaurandam manus fuisset apposita, subfosso pavimento, disiectoque vetusto lateritio, quod Confessionis hypogaeum circumambiebat, primum duo sepulchra detecta sunt, mox porphyretica arca quae illis in transversum insistebat.

Hisce autem reseratis sepulchris, aliqua Sacrorum Corporum lypsana reperta sunt, una cum numismatibus, epocham praeferentibus illorum depositionis, saeculo quarto, atque eorundem recognitionis inuente saeculo vi factae a Sancto Laurentio Archiepiscopo Mediolanensi. Vix ac de re, non sine animi laetitia, nuncium accepimus, pro ea quae Nobis incumbit omnium Ecclesiarum sollicitudine, per speciales Sacrae Rituum Congregationis Litteras datas Romae die xviii mensis februarii supraenunciati anni ad bo. me. dilectum Fratrem Episcopum Famaugustanum, qui licet Mediolanensis Sedes suo tunc Archiepiscopo non careret, Vicarii Capitularis et Ordinarii partibus adhuc fungebatur, significavimus Voluntatem Nostram, ut acta singula in recognitione peragenda Sacrorum Corporum conformarentur instructioni de Mandato Nostro a dilecto Filio Petro Minetti S. Fidei Promotore opportune digestae: ac praeterea ut in repositione et collocazione earundem Sacrarum Exuviarum declararet illas sub immediata protectione S. Sedis ita custodiendas esse ut urnam aperire et Reliquias distribuere nullatenus liceat, nisi impetrata a Nobis vel Nostris Successoribus opportuna venia.

§ 4. Verum cum deinceps ad annum usque MDCCCLXXI nihil praeterea de SS. Corporibus actum fuisset, die tandem viii augusti, coram dilecto Fratrem Nostro Aloysio Archiepiscopo Mediolanensi, eiusque Curia, ac frequente ex omnibus civium ordinibus concursu, arca illa porphyretica demum detecta fuit, ibique tria Sacra Corpora reperta aquis penitus demersa. Inde vero die xi eiusdem mensis et anni educta, a peritis anatomicis in compagem suam restituta fuere, ac singula singulis corporibus ossium fragmenta coaptata. Nedum autem periti viri ossa ex arca educta cum reliquiis eorundem e sepulchris eruta comparantes exinde certissimum identitatis momentum eruere, verum etiam, ex peculiaribus notis, quas veneranda maiorum traditio Ambrosio ac Sanctis Martyribus tribuerat, eius corpus ab aliis tuto discernere valere. Tum denique, cum acta omnia exquisita solertia expleta essent, et

iam nihil addi posse censeretur ad certitudinem assequendam quae in hisce rebus postulatur, accedente eruditissimorum virorum suffragio, praedictus Frater Noster Mediolanensis Archiepiscopus solemniter edixit die XXIII aprilis vertentis anni « *Tria corpora, Nobis adstantibus, reperta in arca porphyretica die VIII augusti MDCCCLXXI sub Altari Maximo Basilicae Ambrosianae huius Urbis, esse vere et proprie SS. Ambrosii, Protasii et Gervasii; scilicet illud minoris altitudinis S. Ambrosii Episcopi Mediolanensis Ecclesiae Doctoris, alia vero procerae staturae et flor entis aetatis SS. Martyrum Gervasii et Protasii ab ipso Ambrosio in sepulchro condita* » .

§ 5. Quibus omnibus uti supra rite absolutis, idem Frater Noster Archiepiscopus Mediolanensis acta Iudicialis Inquisitionis ab anno MDCCCLXIV iterato ac tertio institutae ad Nos transmittenda curavit; hisce supplices Litteras adiecit, praeclarissimis Ambrosii sentiis intextas de Primatu Cathedrae Petri, eiusque inerrantiae praerogativa, quibus humillime exorabit, ut sententiae ab se latae robur Apostolicae Nostrae Auctoritatis adiicere dignaremur. Nos itaque eiusmodi preces benigne excipientes, quamvis de veritate editae Sententiae haud ambigi posse censeremus, nihilominus, ut obstruatur os loquentium iniqua, qui Catholicam Ecclesiam, non solum propter cultum Sacrarum Exuviarum, quae olim viva Christi membra fuere, ac templa S. Spiritus, ab eodem iterum ad vitam suscitanda et glorificanda, verum etiam propter falsas, ceu blaterant, Sanctorum Reliquias fidelium venerationi propositas, impietatis et superstitionis insimulare non verentur, eam diligentiam in casu adhibendam esse voluimus, qua in rebus tanti momenti semper Apostolica Sedes procedere consuevit. Quare nonnullorum Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacris tuendis Ritibus praepositorum, et quorundam eiusdem S. Congregationis Praesulum Officialium peculiari Coetui a Nobis delecto, totius negotii examen commisimus.

§ 6. Quae quidem peculiaris Congregatio mature perpendens iugem et constantem traditionem authenticis uberrimisque

documentis consignatam, Imperatorum ac Regum diplomata, acta Episcopaliū Visitationum, vetustissima Calendaria ac Martyrologia, numismata in sepulchris reperta, ipsam denique urnae ac circumstantis lateritii operis structuram sane intellexit nullum cieri posse dubium quoad Sacrorum Corporum identitatem. Probationi cumulum imposuit accurata ab anatomiae peritis ossium aliorumque in arca et sepulchris reparatorum instituta analysis. Cum itaque ex hisce omnibus, praesertim simul sumptis, peculiaris eadem Congregatio eam exurgere probationem censisset, qua amplior in hisce negociis desiderari vix posset, die xxiv iulii vertentis anni ad Nostras Vaticanas Aedas coadunata, omnibus ad Sanctuarii lancem libratris atque perpensis, ita rescripsit « *Sententiam Archiepiscopi Mediolanensis esse confirmandam si SSmo placuerit; et Corpus S. Ambrosii, nec non Corpora SS. Martyrum Protasii et Gervasii, quibus hactenus S. Doctoris exuviae, ex ipsa eius voluntate, coniunctae fuerunt, unita semper in futurum maneant, sub immediata S. Sedis protectione, ita ut nemo audeat adsportare aut distribuere quamlibet eorum particulam, sub poena excommunicationis latae Sententiae Summo Pontifici reservatae; supplicandum autem eidem SSmo censuit, ut de hoc confirmationis iudicio expediantur Litterae Apostolicae sub plumbo* ».

§ 7. Quae accurate per dilectum Filium Dominicum Bartolini Secretarium eiusdem S. Congregationis Nobis relata fuissent, ingentes benignissimae divinae bonitati egimus gratias, quae Nos in tantis angustiis ac periculis constitutos solari ac fovere dignata sit inventione Corporum Beatorum Martyrum Gervasii ac Protasii, et praesertim tanti Ecclesiae Doctoris, cuius illa aurea ac plena spei sententia est: *Non turbatur illa navis in qua prudentia navigat, abest perfidia, Fides spirat. Quemadmodum enim turbari poterit cui praeest is in quo Ecclesiae firmamentum est?* Propterea libentissime praefatae peculiaris Congregationis sententiam in omnibus probavimus ac ratam habuimus, ceu patet ex Decreto eadem die edito.

§ 8. Volentes itaque ea quae per idem Decretum iam constituta sunt solemniori Apostolicae Auctoritatis documento novoque Nostrae confirmationis patrocinio communire, ut devotio erga S. Ambrosium Doctorem et fortissimos Christi Martyres in dies inflammetur, Praedecessorum Nostrorum vestigiis inhaerentes ac praesertim fel. rec. Benedicti XIII, qui sententiam super identitate Corporis S. Augustini Episcopi Hipponensis et Ecclesiae Doctoris, quem ipse Ambrosius Christo peperit, latam a Papiensi Episcopo per Apostolicas Litteras datas sub plumbo Decimo Kalendas octobris anni MDCCXXVIII solemniter approbavit; Nos quoque iudicium Archiepiscopi Mediolanensis quoad identitatem Sacrorum Corporum Ambrosii Episcopi et Ecclesiae Doctoris, ac Sanctorum Martyrum Gervasii et Protasii, ex certa scientia, atque etiam motu proprio, Apostolica Auctoritate undequaque approbamus et confirmamus et perpetuis futuris temporibus firmum semper et validum esse et fore decernimus. Praeterea mandamus, ut sacra haec Corpora unita semper maneant, ceu hactenus fuerunt, eaque sub immediata Sedis Apostolicae protectione recipimus; adeo ut absque eiusdem venia nemini liceat, postquam peracta fuerit sollemnis illorum repositio, ea denuo reserare, vel quamlibet sacratissimi eius depositi partem unquam auferre, adsportare, aut distrahere, sub poena excommunicationis latae sententiae[^] cuius absolutionem Nobis ac Nostris Successoribus omnino reservamus.

§ 9. Ut autem auspiciatissimum eiusmodi eventum ampliori devotione et gratia Christifideles celebrent, atque eo validiore apud Deum patrocinio pro Ecclesia, pro universa Christiana Republica S. Ambrosius atque inclyti Martyres intercessores existant, quo ferventiore obsequio eos contigerit honorari; omnibus et singulis Christifidelibus, qui vere poenitentes, die eorundem Sacrorum Corporum sollemnis repositionis, vel alia per locorum Ordinarios indicenda, confessi et Sacro Christi Corpore refecti in Metropolitana sive Ambrosiana Mediolanensi Basilica, vel ubilibet locorum in templis Ambrosii nomine

Deo dicatis, ¹ pro instantibus Ecclesiae necessitatibus eiusque exaltatione, Sanctorum Ambrosii ac Martyrum Gervasii ac Protasii supplicis imploratis, pias apud Deum preces effuderint, Plenariam omnium peccatorum indulgentiam ac remissionem quae per modum suffragii etiam animabus piacularibus flammis detentis applicari possint benigne in Domino tenore praesentium concedimus.

§ 10. Quocirca committimus et mandamus universis et singulis Venerabilibus Fratribus Nostris Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, coeterisque Ecclesiarum Praelatis, ut praesentes Litteras in suis quilibet Provinciis, Civitatibus et locis solemniter publicari curent, ea meliori ratione quam expedire censuerint.

Ipsas quoque Litteras et quaecumque in eis contenta nullo umquam tempore de subreptionis vel obreptionis seu nullitatis aut invaliditatis vitio seu Intentionis Nostrae vel alio quovis defectu notari, impugnari, sed semper et perpetuo validas et efficaces esse et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere; sique ab omnibus cuiuscumque gradus, ordinis, praeceminentiae et dignitatis censi volumus; mandantes ut earumdem praesentium Transumptis etiam impressis, manu tamen alicuius publici Notarii subscriptis, et sigillo Personae in Ecclesiastica Dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae approbationis, ratificationis, confirmationis, Decreti, Mandati, receptionis, reservationis, concessionis, relaxationis, commissionis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

¹ In locis ubi nulla extat Ecclesia vel saltem aliquod Altare sub titulo enunciati Sancti Doctoris eadem visitatio fieri debet in Ecclesia per Ordinarium Dioecesanum designanda (Ex S. Rituum Congregatione).

Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae Millesimo Octingentesimo Septuagesimo tertio, VII Idus decembris.

Pontificatus Nostri Anno Vigesimo octavo.

A. Card. VANNICELLI PRO-DATARIUS Card. ASQUINIUS

VISA

DE CURIA I. DE AQUILA E VICECOMITIBUS

I. CUGNONIUS.

Loco Plumbi

Reg. in Secretaria Brevium.

EX 8. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

IURISDICTIONIS PAROCHIALIS

Die 26 iulii 1873.

Compendium facti. Extat in civitate N. conservatorium puellarum, cui propria adnexa est Ecclesia. - Edificium hoc a remotis temporibus ostium habebat in quodam vico qui intra limites Paroeciae S. Mariae reperitur; quare Parochus Sanctae Mariae ab immemorabili tam in Ecclesia, quam in toto conservatorio plenam exercuit iurisdictionem. - Verum cum anno 1853 civili auctorante gubernio, nova et amplior ianua, ex adverso latere patefacta fuisset plateam prospectans quae iurisdictioni subest Parochi S. Catharinae, quaestio agitari coepit in Archiepiscopali Curia super pertinentia iurisdictionis Parochialis in praefato Conservatorio intra ambitum praedictarum Paroeciarum existente. Haec autem quaestio die

13 martii 1855 sequenti decreto dirimebatur «Visis ... de
« communi consensu praedictorum Parochorum provisum et
« decretum fuit, quod manuteneatur in possessione anteactae
« iurisdictionis in praedicto Collegio Parochus S. Mariae quoad
« omnia sua iura Parochialia exercenda, et Parochus S. Catha-
« rinae accedat ad partem novae ianuae factae in suo terri-
« torio tempore paschali, ut benedictionem impartiatum tantum
« novo colloquatorio et fines eiusdem non excedat, prout
« mos est ».

Controversia iterum agitari coepit, et acrior evasit an. 1859, at vero cum antiquum illud ostium postmodum clausum et in alium usum conversum fuisset idest in promptuarium, res ulterius non processit, sed per decretum Curiae Archiepiscopalis statutum est, ut ad Parochum S. Catharinae pertineret actum mortis puellarum inscribere, ac sacramentorum receptionem testari, ad Parochum vero S. Mariae in Ecclesia Conservatoria exequias persolvere cum in eius ditione ea reperitur.

Cum autem anno 1870 ianua in vico respondens in priorem statum restituta fuisset et usum, quo inserviebat anno 1855, instante Parocho S. Mariae decretum diei 13 martii 1855 superius memoratum ab Archiepiscopali Curia confirmabatur sub die 29 martii 1870. Quod vix patefactum fuit Parocho S. Catharinae, illico penes Curiam praefatam institit pro formali instituendo super hac controversia iudicio, quod dirimebatur definitiva sententia lata die 4 augusti 1871, qua decretum fuit « Parochum S. Mariae de Scala manutenendum
« esse in possessione anteactae iurisdictionis in praedicto Col-
« legio quoad omnia sua munera et iura parochialia exer-
« cenda, ingrediendo sive per Ecclesiam, sive per veterem
« ipsius Collegii ianuum salvo in Parocho S. Catharinae iure
« benedicendi colloquatorium ad formam decreti lati die
« 13 martii 1855 ». Hanc sententiam aegre tulit Parochus S. Catharinae: hinc absque mora supplici oblato libello H. S. C. appellationem interposuit ut sua iura sarta, ac tecta

servarentur. Hoc accepto libello Archiepiscopo scriptum fuit pro informatione et voto, qui morem gerens mandatis H. S. O. authenticam actorum copiam transmisit die 21 decembris 1872.

Habito huiusmodi responso causa proposita est sub dubii formula quae in calce prostat.

Disceptatio synoptica.

PRO PAROCHO S. CATHARINAE. Electus Patronus, praemissa factorum historia, totus in eo est ut ostendat, maiorem conservatorii portam in praesens extare intra Paroeciae S. Catharinae fines. Idque fuse probare nititur tum disciplinari statuto regia auctoritate sancito anno 1856, tum iurata periti relatione et testium depositione. Hoc posito, enixe contendit, paroecialem iurisdictionem in toto Collegio competere Parocho S. Catharinae. Etenim S. Concilium Tridentinum decernit in *Sess. 24, cap. 13, de reform.*, « *in iis civitatibus ac locis ubi parochiales ecclesiae certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum quem regant, sed promiscue petentibus sacramenta administrant: mandat S. Synodus episcopis pro tutiori animarum eis commissarum salute, ut distincto populo in certas propriasque parochias, unicuique suum perpetuum peculiaremque parochum assignent qui eas cognoscere valeat et a quo solo licite sacramenta suscipiant...* ». His positis quaerit, quae-nam sit regula statuenda ut determinetur proprius parochus, casu quo domus aliqua in confinio duarum sita sit paroeciarum. Et normam statuit « *illum esse parochum illius domus, in cuius parochia residet porta principalis, aditus magis frequentatus*. Hoc autem principium confirmare satagit primum auctoritate Doctorum videlicet Aloysii Ricci *Prax. Florens. Eccl. resol. 310, num. i et 4*. Barbosa, *De Off. et potest. Episcopi, p. 2, alleg. 32, n. 71*. Reffeinstuel, *ad tit. de parochiis, num. 20*. Giraldi in additionibus *Instit. Canon. Maschat, in Sum. Decretal., lib. 3, tit. 28, de Sepult., Cap. cum quis Card. Pignatelli, Consult. Canon., tom. 8, Cons. 3, n. 7*. Quam

doctorum sententiam communi hominum sensui consonam et legibus romanis enunciat, ac proinde apud omnes civiles gentes unanimi consensu receptam.

Huiusmodi vero doctorum sententiam exemplis rerum similiter iudicatarum confirmat. Ait enim similem quaestionem diremptam fuisse a Rmo D. Vicesgerente anno 1694 « favore « S. Mariae ad Martyres de Urbe contra Capitulum S. Eustachii, relate ad clarissimam familiam Virginii Marchionis Cre-scenzi, cuius palatium principaliorem ingressum habet intra « parochiam dictae S. Mariae ». Nec secus iudicatum fuisse subdit a S. Congregatione Episcoporum et Regularium die 6 maii 1870, in *Veliterna Associationis et Emolumentorum Funeralium*, ubi statutum legitur « Quartam funeris esse dividendam inter eundem Parochum Urbis et alterum ex Parochis Veliternis in cuius finibus extat *ianua principalis domus familiae* ».

Tandem Archiepiscopalis Curiae sententiam utpote iuri praxique contrariam, et errori facti innixam reiicit. Idque ut ostendat ea omnia singillatim refutat, quae in dicta sententia proferuntur. Et in primis inficiatur limites paroeciarum esse immutabiles, cum ex Concilio Tridentino, *Cap. 4, de Reform.*, detur facultas Episcopo novas erigendi paroecias ob distantiam, ob incommodum parochianorum. Probat idipsum ex eo quod unusquisque pro lubitu potest immutare domicilium iuxta Reiffenstuel, *de Parochiis, num. 21*, ac proinde factum clausurae veteris ianuae, actum liberae electionis nuncupat, sicuti electionis actum ponit qui alibi suum transfert domicilium. Iurisdictionem vero a Parocho S. Catharinae exercitam ab anno 1862 usque ad annum 1870 veram constituisse possessionem contendit ex eo quod consentiente Curia exercita est. Theoriam autem portae principalis applicandam esse affirmat cuicumque domui etiam antiquitus aedificatae, ceu erui posse dicit ex Doctoribus qui nullam faciunt distinctionem, et ex decisione S. Congr. Episcoporum et Regularium. Inde concludit latam ab Archiepiscopali Curia sententiam esse prorsus

iniustam quia dividit iurisdictionem inter duos, contra decisiones S. Rotae, atque utpote iuri et praxi contrariam esse delendam.

Quoad vero facti errorem contendit, immemorabilem iurisdictionem Parocho S. Mariae de Scala ex documentis ab Archivio Archiepiscopalis Curiae depromptis, videlicet ex statu parochiarum anno 1598 redacto, ex quo eruitur infra limites paroeciae S. Mariae comprehensum minime fuisse puellarum Collegium, ex attestazione historica Caesaris D'Eugenio, ex facto Curiae Archiepiscopalis quae anno 1792 assignavit praefatum Collegium iurisdictioni Parochi S. Catharinae qui hanc iurisdictionem exercuit usque ad annum 1805, ' ' ' patet ex actibus iurisdictionis ab eodem expletis. Qua iurisdictione iterum potitus est anno 1862, usque ad annum 1870. Quapropter concludit Parocho S. Catharinae tribuendam esse iurisdictionem paroecialem super toto Collegio eo quod porta principalis extet intra suae paroeciae ambitum.

IURA PAROCHI S. MARIAE. - Pro Parocho S. Mariae animadversum est quod Concilia, Canones, Patres et Interpretes universi docent, territorium parochiale esse debere certum, stabile, et perpetuum, ita ut nulla praescriptione tolli aut mutari possit, atque talem esse debere parochi iurisdictionem, quae sine territorio concipi nequit *Conc. Trid., Sess. 21, Cap. 4, Sess. 24, Cap. ij /in. De Ref.* iurisdictio enim solo cohaeret. Ita Maschat, *Lib. 3, tit. 2Ç, num. 2*; Reiffenstuel, *Lib. 3, tit. 2Ç, De Parochiis, n. ç*; Pignattelli, *Tom. IV Consul. 3, n. 21, Tom. 2, Consul. 26, n. i*. Ex hoc autem derivare ait, quod Concilium Tridentinum, *Sess. 21, Cap. 4, de Ref.* dederit Episcopis facultatem fines paroeciarum immutandi hisce tantum casibus, cum nempe « *ob locorum distantiam, sive difficultatem, parochiani sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta et divina officia audienda accedere noti possunt* » vel cum Ecclesiae parochiales territorium distinctum non habent, *Sess. 24, Cap. 13 fin. de Ref* Ex quibus concludit, praeter casus recensitos, Episcopum non posse territorium parochia-

rum immutare ut tradit Pignattelli, *Tom. 4, Consul. 230, num. 6.*

Hisce positis iuris principiis, Orator ad adversae partis argumenta diluenda accedit.

Praecipuum adversarii argumentum in eo positum esse ait, quod novus aditus (qui dicitur principalis et magis frequentatus) apertus fuerit intra limites iurisdictionis paroeciae S. Catharinae. Porro huiusmodi argumentum ex allatis principiis refelli contendit, eo vel magis quia hoc factum processit a laica potestate quae omnino illegitima est ad parochialem iurisdictionem immutandam; atque deplorandum putat, quod huic facto contraria pars inniti velit.

Interpretes vero et Canonistae qui ex adverso proferuntur docentes quod si domus duas habeat portas in duabus Parochiis, ad eam pertinet Parochiam, in qua est aditus principalis et magis frequentatus, in casu nihil obstare subdit, ipsi enim loquuntur de domo quae ex integro et noviter sit excitata, secus enim in turpem contradictionem inciderent, cum tradant quod limites parochiarum « *nulla praescriptione tolli aut mutari possunt* » .Maschat, *Lib. 3, t. 2Ç, n. i.* Cum itaque de aditu principali ipsi loquantur, non de iure constituto tollendo, sed constituendo, seu de adsignanda iurisdictione super novo aedificio sermonem instituere manifestum putat. Sic ex. gr. institutis religiosis suppressis, eorum domus in eius paroeciae iurisdictionem cadent, in qua praecipuam habent et magis frequentatam portam.

Absurdum vero promanare subsumit ex adversarii sententia. Sane ea admissa, quisque laicus suo lubitu iurisdictionem parochi posset immutare et effugere, quandoquidem si quis haberet domum, quae per quatuor latera quatuor attingeret parochiarum fines, ut sui Parochi iurisdictionem effugeret, nihil aliud efficere deberet, quam antiquum claudere et novum in alio latere ostium recludere. Quod quam sit absurdum quisque facile percipit.

Tandem advertit aditum principalem illum esse, qui cum

originario et architectonico prospectu aedificii concordat; quod profecto non praestat in casu nisi antiquus aditus. Imo iste est etiam frequentatior et commodior, ceu omnes testantur. Quapropter argumenta contrariae partis in tenues auras abire concludit.

Post haec transvolat Orator ad extendendam Curiae sententiam, quam refutare satagit ex eo quod suis clientis iurisdictionem coarctat ac dividit; parochia enim regenda uni tantum Parocho committi debet, Barbosa, *de Off. et potest. Parochi, p. i, Cap. i, n. 43*. Hinc monstrum dicendum illa sententia quae parocho S. Catharinae permittit ut *tempore paschali benedictionem impertiatur tantum i?i novo colloquatorio, et fines eiusdem non excedat*.

Subdit insuper huiusmodi sententiam verae dismembrationi aequivalere dum portiunculam iurisdictionis ab antiquo parocho avellit, quod Episcopi facultates excedit. Imo contradictionem includit, dum in priori parte sententiae decretum fuerat, ut parochus S. Mariae de Scala in sua iurisdictione servaretur. Tandem concipi et affirmari non posse edicit novam portam apertam fuisse in adversarii territorio, dum in ipsa sententia asseritur totum Collegium sub alterius parochi iurisdictione positum esse. Ex his omnibus concludit totam iurisdictionem super Collegio in themate competere Parocho S. Mariae.

Hisce utrinque expositis propositum fuit

Dubium

An et cui competat tota iurdictio parochialis super Collegio in casu.

RESOLUTIO. - S. Congregatio Concilii die 26 iulii 1873 causa cognita respondere censuit *Affirmative* favore Parochi S. Mariae.

Instante sed vero Parocho S. Catharinae, iterum repropo-
sita fuit haec quaestio in S. C. die 27 februarii 1874. Cum

vero fere eadem prolatae fuissent tum iuris tum facti rationes quas superius exposuimus, proposito

Dubio

An sit standum vel recedendum a decisis in casu, responsum fuit

In decisis et amplius.

EXINDE SEQUENTIA COLLIGES:

I. Territorium parochiale esse debet certum, stabile atque perpetuum, ita ut nulla praescriptione tolli aut immutari possit, hinc talis esse debet et Parochi iurisdictioni, quae sine territorio concipi nequit.

II. Episcopis facultas competit fines 'paroeciarum immutandi iis tantum in casibus in quibus ob locorum distantiam, sive difficultatem parochiani sine magno incommodo ad percipienda sacramenta ac divina officia audienda ad parochialem ecclesiam accedere non possunt, vel cum ecclesiae parochiales territorium distinctum non habeant.

III. Si domus aliqua in suis lateribus duas habeat portas quae duarum paroeciarum finibus respondeant, ea subest illius Parochi iurisdictioni in cuius limitibus aditus principalis invenitur.

IV. Aditus vero principalis ille censetur qui cum originario et architectonico prospectu aedificii concordat, et magis frequentatus est.

V. Si domus aliqua in suis lateribus diversarum paroeciarum fines attingat, sui Parochi iurisdictionem cui subest non effugit etiamsi in alio latere nova aperiatur porta.

CAPELLANIAE

Die 26 iulii 1873.

Compendium facti. Sacerdos Vincentius B. ex Dioecesi N. ultimo quo decessit elogio iussit, ut in Parochiali Ecclesia suae patriae sex canonicales praebendae, ex integro sui patrimonii asse erigerentur.

Voluit autem ut inter Canonicos, Archipresbyter Parochus pro tempore adnumeraretur, singulisque canonicis onus imposuit missam quotidie per turnum canendi. - Circa iuspatronatus vero tum activum tum passivum disposuit, ut nominatio ad sex canonicales praebendas *prima vice* ad Archipresbyterum pro tempore spectaret, ea tamen lege, ut descendentes ex familiis M. et P. si idonei invenirentur, caeteris essent praeferendi. Subsequenter vero eandem nominandi facultatem Canonicis attribuit cum eadem praelationis conditione.

Porro cum pius Testator bene perspiceret, voluntatem suam statim post eius obitum effectum non esse habituram, quia redditus ab ipso relictis conferre nequibant summam singulis Canonicis rependendam, constituit, ut haereditas tamdiu sub administratione maneret, quamdiu, cumulatis quotannis redditibus, ad dotem sex canonicatum explendam satis foret, ac interim ne ipsius anima debitis privaretur suffragiis iussit, ut statim post eius mortem duae *praebendae* erigerentur, ad quas duos ipse Sacerdotes nominavit.

Rebus ita constitutis, anno 1831 Testator diem obiit supremum.

Iamvero volente anno 1834 cum Episcopus in actu S. Visitationis comperisset, patrimonium Testatoris partim ex aere alieno quo gravabatur, partim ex inconsulta administratione ita in pessum ivisse, ut nonnisi plurimos post annos ad Collegiatae erectionem deveniri posset, et cum ex altera parte

perspiceret, paucos esse Sacerdotes qui canonicales praebendas susciperent, supplicem libellum porrexit Sanctissimo, petens ut sibi opportunas facultates tribueret reducendi numerum sex canonicatum ad tres tantum Capellanías, cum onere Capellanis imposito coadiuvandi Parochum in exercenda animarum cura, eaque omnia peragendi, quae populi bono magis expedirent. - Episcopus voti compos effectus est, siquidem die 3 maii 1834 sequens rescriptum prodiit « Sanctissimus Dnus « Noster, audita relatione infr. Secretarii S. Congregationis < Concilii, attentisque peculiaribus circumstantiis in facto con- « currentibus, supradicti Episcopi ... precibus annuens petitam « facultatem commutandi enunciatam Testatoris voluntatem « super numero Praebendarum erigendarum, easque redu- « cendi ex numero sex ad tres eidem Episcopo et Visitatori « Apostolico oratori benigne impertitus est ». Hoc habito rescripto, pii Testatoris bona in tres partes divisa, fruenda tradita sunt tribus Sacerdotibus, nulla tamen facta praebendarum canonica erectione, neque praemissa regulari collatione ad normam sacrorum canonum. Haec tamen erectio canonica anno 1838 ab alio Episcopo expleta est, qui simul tribus Capellanis onus coadiuvandi Parochum imposuit tum in sacramentorum administratione, tum in infirmorum assistentia, eosque ut veros *comparochos* constituit, atque iuspatronatus, vi Pontificii rescripti superius relati, extinctum renuntiavit;

Contra has dispositiones recursum fecit ad H. S. C. Archipresbyter exostulans, ut pia testatoris voluntas exequeretur in omnibus, ideoque obreptitium ac subreptitium Pontificis Rescriptum renuntiaretur. Cum vero una ex praefatis Capellanus vacasset, duo ex descendentes illarum familiarum quas Testator vocaverat institutionem expetere ab hac eadem S. Congregatione, contra Clericum qui ad illam optabat perinde ac si liberae collationis esset.

Exorta propterea lite, decretum prodiit in S. C. Secretaria *ponatur in folio*, atque causa proposita est sub dubitandi .formulis in calce exscriptis.

Disceptatio synoptica.

Cum multiplex sit huius controversiae caput, de unoquoque seorsim agemus ac praeprimis de Pontificio Rescripto diei 3 maii 1834.

PRO RESCRIPTI VALIDITATE ita disserebatur. Ex doctrina Concilii Tridentini, Sess. XXII, Cap. VI, *de Reform.*, ad commutandas ultimas voluntates, ex iusta et necessaria causa procedendum est; ac priusquam huiusmodi commutationes executioni demandentur, Episcopi debent extraiudicialiter de rei veritate cognoscere. Verba Concilii haec sunt: « In commutationibus ultimarum voluntatum, quae non nisi ex iusta et necessaria causa fieri debent. Episcopi tamquam Delegati Sedis Apostolicae summarie et extraiudicialiter cognoscant, nihil in precibus tacita veritate vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes praedictae executioni demandentur ». Et re vera quando agitur de commutandis ultimis voluntatibus principium ab Ecclesia retentum est illud, quod idem Concilium Tridentinum exposuit in Sess. XXV, *de Reform.*, Cap. IX: « *pias* fidelium voluntates in eorum institutione commutare aequum non est »; observare enim pacta et leges foundationum iuris naturalis est et divini. *Piton, de Controv. Patr. alleg. 4, n. 2.* Iamvero ad commutandam in casu pii Testatoris voluntatem, et ad praebendarum numerum reducendum iusta ac necessaria causa non defuisse videtur. Quandoquidem causa praecipua, quam orator exposuit ad reductionem obtinendam, fuit tenuitas reddituum qua scilicet inspecta, non nisi plurimos post annos sex canonicatum dos potuisset comparari. Atqui ex ipso Trid. Concilio, Sess. XXIV, Cap. XV, *de Reform.*, tenuitas praebendarum, etsi iam existentium, causa iusta atque legitima est, ex qua ad pauciores numerum ipsae reducantur. Et sane, inquit Concilium: « In Ecclesiis cathedralibus et collegiatis insignibus, ubi frequentes, adeoque tenues sunt praebendae simul cum distri-

« butionibus quotidianis ut sustinendo decenti canonicorum
 « gradui pro loci et personarum qualitate non sufficient,
 « liceat ... eas ad pauciores numerum reducere ».

Nullatenus vero in supplici libello, quem ad huiusmodi reductionem impetrandam, Episcopus Sanctissimo Principi porrexit, aliquid falsi insinuatam fuisse apparet, vel aliquid veri reticentem, quod si cognitum fuisset concedentem a concessione gratiae retraxisset. Siquidem exposita sunt damna, quibus Testatoris patrimonium obnoxium fuerat ex quibus tenuitas reddituum produxerat, et haec damna ab ipso Archiepiscopo non negantur, qui Rescriptum obreptionem vel subreptionem contendit. Insuper manifestatum fuit Principi bonum proveniens Ecclesiae Parochiali ex erectione trium Capellaniarum in adiutorium Parochi, atque adeo preces defuncti Episcopi narrationi apprime consonant. Neque reticentem fuit sex illas praebendas canonicales patronatui obnoxias esse, siquidem supplici libello adnexa fuit particula testamenti, quae respicit patronatum tum activum tum passivum. Atqui ut obreptio vel subreptio actum aliquem inficiat, vel veritas reticentem, vel falsitas suggesta demonstrari debet. *Rota in Maceraten. Executionis litterarum apostolicarum j febr. 1702, coram Soderini, § 2; in Romana Emphiteusis super aperitio?ie oris, 8 iunii 1801, § 5, coram Gardoqui; in Verulana, Pensionis, 14 iunii 1816, coram Serlupi, § 5.*

CONTRA VALIDITATEM RESCRIPTI. - His non obstantibus notatum est, huiusmodi Rescriptum aliquam ingerere suspicionem obreptionis vel subreptionis ex defectu explorati consensus Patronorum. Etenim Sacra Congregatio solemne habet Episcopos hortari, ut exquirant consensum patronorum sive laicorum, sive ecclesiasticorum, etiam quando agitur de praebenda patronatui subiecta, quae in Poenitentiarium vel Theologale sit erigenda. *Lucidi de VV. SS. LL., Tom. i, pag. 82, n. 84.* A fortiori igitur patronorum consensus videtur exquirenda, quando agitur de praebendarum reductione, per quam iuripatronatus gravior vulnus infligitur. Praeterea explorati

iuris est de nullitate rescripti non esse ambigendum, quoties in damnum publicum vergit. Ita *arg. leg. 5, Cod. si contra ius vel utilitatem publicam, S. Rotae auditorium in decis. 217, n. 26, p. ç tom. i* (ibi): « *Non sine causa placuit Imperatoribus, quod si rescripta contra ius, et utilitatem publicam impetrata sint, perinde habeantur, ac si non essent concessa* ». Atqui rescriptum in themate vergere in damnum publicum nemo est, qui non videat, siquidem per ipsum erectio Collegiatae in tenues auras abiit, quae civitati, vel oppido ornamentum ac decus addit, ac divinum cultum auget.

PRO DEROGATIONE IURISPATRONATUS. - Verum ad quaestionem de iurepatronatus quod attinet, claritatis gratia praenotatum est, in praefato Rescripto nullam mentionem de illo immutando vel abolendo factam fuisse, sed tantummodo sermonem habitum de reducendo praebendarum numero. Imo neque Episcopus petiit ut iuspatronatus vel activum vel passivum aboleretur. Unde tota quaestio in hoc reposita videtur, utrum scilicet implicite iuspatronatus sublatum fuerit, quatenus nempe, immutata voluntate Testatoris circa erectionem Collegiatae, et pro ipsa tribus capellanus cum onere coadiuvandi parochum constitutis, veluti per consequens iuspatronatus tamquam cum novo rei statu incompatible evanuerit.

His praeiactis animadversum est, iuspatronatus licet ad patronos pertineat, Ecclesiae tamen ceu huius iuris institutrici omnino subiacere. Unde Canonistae omnes inter modos quibus amittitur iuspatronatus unanimiter recensent suppressionem vel ablationem Papae. *Schmalzgrueber tit. de iurepat., n. 261*. Iamvero Rescriptum Pontificis implicite iuripatronatus tum activo tum passivo finem imposuisse videtur in casu, quandoquidem iuspatronatus tunc cessare debet, quando cessat fundamentum, cui innitebatur, ut si Ecclesia patronata destruat. Rei enim non existentis nullae sunt qualitates. *Cap. 6 ad dissolvendum 13, de desponsat. impuber. Cap. si non obttdit 4, § condemnatum ff. de re iudicata*. Porro Ecclesia Collegiata cui iuspatronatus adnexum fuerat ex voluntate pii Testatoris,

propter Rescriptum Pontificium nunquam exstitit, nec in posterum existet. Iuspatronatus igitur cessasse dicendum est, etiam ob illud notissimum principium: *accessorium sequitur naturam principalis*.

Rursus ex beneplacito Testatoris ideo Archipresbyter iure nominandi *pro prima vice* insignitus fuit, ut tamquam caput canonicorum collegio componendo praesset. Postea vero canonici collegialiter uniti iure nominandi in singulis vacationibus potiri debebant: non existente igitur huiusmodi Collegio canonicorum luce clarius apparet, omnem causam iuspatronatus tum pro Archipresbytero, tum pro Canonicis defecisse. Iamvero omnes Canonistae conveniunt quod patronatus cesset, quando causa propter quam quis erat patronus perempta est. *Lambertin., De iure patron., lib. j, qu. 6, art. i; Barbosa, lib. j, iuris Ecclesiastici univers., cap. 12, num. 234 et alii passim.*

Insuper non apparet, quomodo iuspatronatus cum praesenti rerum statu conciliari possit. Archipresbyter enim ius nominandi habuit limitatum et momentaneum, nempe *pro prima vice tantum*, et solum Collegio canonicorum ius stabile et duraturum relictum fuit. At vero Collegium istud cum numquam extiterit, non videtur posse alicui haereditatem suam, quam numquam habuit, transmittere. Neque dicas capitulo canonicorum praefatos capellano subrogatos fuisse, siquidem ista subrogado gratis asseritur; imo eidem obstat voluntas Testatoris tum expressa tum tacita; expressa quidem, quia Testator voluit nominationem pertinere ad Capitulum Canonicorum. Tacita etiam, quia fiduciam illam, quam pius Testator Collegio habuit, non videtur reponere voluisse in uno vel ad summum duobus Capellanis.

Iamvero si iuspatronatus activum, quatenus ad Canonicos spectabat, iam cessavit, etiam pro Archipresbytero cessavisse dicendum est, ne dicamus unam eandemque rem de natura sua indivisibilem ex parte adhuc subsistere, ex parte autem defecisse. Neque regeras quod Pontifex non censetur iuripatronatus,

iurique alteri quaesito derogare, sine expressa huius derogationis mentione, *ad textum in cap. Postquam de Praebend. in 6, et Regul. Cancell. de iure quaesito non tollendo, et S. Congreg. in Arbor en., 23 iunii 1836, § Misso.* In primis enim argumenta superius allata luculenter ostendunt Principem, etsi verbis patronatus extinctionem non expresserit, id tamen per Rescriptum implicite statuisset. Principium vero in contrarium adductum omni prorsus robore destituitur, si distinctio fiat inter patronatum laicorum et patronatum Ecclesiasticorum, de quo praecise agitur nostro in themate. Siquidem verissimum est, quod Papa nunquam censendus est velle derogare iuripatronatus laicorum, nisi id clare exprimat, ne laici a foundationibus retrahantur, *Geminian., const. 38. Pro clariori n. 13 vers. Ex iis ergo patet; Felin., in tract. Quando Litterae apostolicae Patron, in princip. De Luca, de iure patronat., disc. 3c, 7i. iç, disc. 63, n. 18 et 33, item disc. 66, n. i,* non ita tamen dici potest quando res est de iurepatronatus ecclesiastico, cui Papa censetur derogare per simplicem concessionem, unionem, aut reservationem ab ipso factam. Ita Doctores omnes supra citati, ex quibus satis erit referre Card. De Luca, *disc. 3p. ?ium. iç (ibi) : Magis vero ac principaliter expedit iuspatronatus esse laicale potius, quam ecclesiasticum in ordine ad subiectionem apostolicis reservationibus ac affectio7iibus, sive derogationibus etiam implicitis absque aliqua necessitate faciendi mentionem, quibus subiacent beneficia de iure patro?iatus ecclesiastico, ac etiam laicali ex privilegio et consuetudine, non autem subiacent illa iure patronatus laicali ex fundatione vel dotatione.*

Necessarium igitur non fuisse videtur quod Pontifex in Rescripto expresse iuripatronatus derogaverit; eo vel magis quod neque Archiepiscopus, neque Canonici considerari poterant ceu habentes *ius in re*, sed tantummodo *ius ad rem*, cum nondum Collegiata, cui adnexum erat ius patronatus, ante Rescriptum Pontificium erecta fuisset. Iamvero facilius, ut patet ex ipsa ratione, *iuri ad rem* quam *iuri in re* derogatur. Extincto itaque omni iure nominandi tum pro Archi-

presbytero, tum pro Canonicis, sequitur, ut iure proprio succédât Ecclesia seu Episcopus. *Can. quaecumq. et Can. noverint, io qu. i et L. si quis ad declinand. C. de Episcopis et Cler. Pïton., de controv. Patron., alleg. 14, n. 2.*

CONTRA DEROGATIONEM IURISPATRONATUS. - In primis notatum est, in commutationibus piarum voluntatum ac reductionibus, illud maxime inspiciendum esse, ut quantum fieri potest servetur voluntas defuncti, uti tradunt *Abbas in cap. 31, til. 26; Molinas, disp. 249, n. 7; Rota in dec. 144, n. 6; part. 18,* et S. Congr. saepissime. Ex huiusmodi vero principio hoc erui posse videtur, quod, commutata voluntate Testatoris circa numerum praebendarum, atque adeo circa erectionem Collegiatae, ea saltem voluntas servanda sit circa iuspatronatus sive activum, sive passivum, ne eiusdem dispositio penitus destruat.

Insuper ex verbis Trid. relatis *in cap. 9, sess. 23, de Ref.,* quae sic se habent: *patronorum iura tollere, piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare aequum non est; facile deducitur huiusmodi commutationes esse strictae interpretationis utpote in iure odiosas: unde sequitur Rescriptum non debere extendi ultra id, quod Pontifex expressit. Pontifex autem in suo Rescripto loquitur tantummodo de reducendo numero praebendarum, qui ullum verbum de iuspatronatus adiiciat. - Accedit, quod neque in supplicatione ulla mentio facta est de tollendo iuspatronatus vel activo vel passivo; quod igitur nec orator petiit, nec Pontifex rescripsit nullo pacto supponendum videtur. Neque pariter praetereundum, nostro in themate quaquaversus res inspiciatur, quaestionem esse de iure alteri quaesito. At vero sacrosanctum, (ut ait de Rubeis, *Decis. 217, p. 9, tom. I, Rec.[^],* atque inviolabile est hoc iuris axioma, quod nunquam in dubio praeswennendum est, principem in alterius damnum vel praeiudicium disponere voluisse. Fagnanus, *ad cap. Caeterum de Rescriptis.**

Absona autem est allata superius distinctio inter iuspatronatus laicorum et ecclesiasticorum ad hoc ut demonstretur necessariam non fuisse specialem Pontificis mentionem; siqui-

dem illa se refert ad casum derogationis, non vero ad casum extinctionis vel abolitionis iurispatronatus, de quo unice rem habemus in praesenti controversia. Nam Pontifex sive per simplicem collationem alicuius beneficii, sive per unionem aut reservationem ab ipso factam, derogat quidem iurispatronatus ecclesiastico, quin de eo specialem faciat mentionem, sed tamen temporanee derogat, vel potius ipsius exercitium pro illa vice suspendit; unde Vivianus in partitione sui operis *de praxi iurispatronatus* y inter modos, quibus precario tempore, illud cessat, recenset etiam derogationem a Papa factam; et in eodem opere p. j, *Lib. XIV, c. 2, n. 26*, subdit quod in huiusmodi derogationibus servari soleat, ut dicatur *pro hac vice tantum*. Ita etiam De Luca, *De iurepatronatus, disc. 65, n. 18, et disc. 66, n. i*.

Facta igitur distinctione inter simplicem derogationem et abolitionem, statim apparet adducta superius argumenta nullimode probare iurispatronatus in praesenti quaestione extinctum fuisse, idque eo luculentius apparet cum hic non agatur de collatione, unionem, aut reservationem a Principe facta, sed tantummodo de commutata testatoris voluntate circa numerum praebendarum. Manet igitur inconcussum principium illud: *Pontifex, quod voluit expressit*.

Neque dicendum ex Rescripto Pontificio ita rerum statum immutatum fuisse, ut iurispatronatus perierit. Siquidem Archipresbyter *pro tempore*, cui *prima vice* ius praesentandi demandatum fuit, in eadem prorsus conditione versatur ac erat ante Pontificis Rescriptum.

Nec obstat quod illarum praebendarum collatio iam bina vice locum habuerit; nam Archipresbyter suum ius numquam reclamare destitit, proindeque numquam amisit. Pariter ex eo quod praebendae ad pauciores numerum reductae fuerint, non videtur cessavisse pro praebendatis ius nominandi in singulis vacationibus prout Testator ipsis concessit: numerus enim nominantium in iurepatronatus mere accidentalis est, cum etiam ab uno tantum fieri possit praesentatio, ut omnes norunt. Rur-

sus difficultas oriri nequit ex eo, quod per Rescriptum Pontificium sex illae praebendae e statu seu qualitate Canonica-tuum, simplices praebendae evaserint: per status enim vel qualitatis mutationem in praebenda vel Ecclesia patronata, non amittitur iuspatronatus, sed semper servatur ex iure subrogatorum. *De Luca, De iurepatr., disc. LXVI, n. II et 12, ubi sic ait:* « Et quod neque Ecclesia patronata possit mutare
« status in melius, et consequenter non possit erigi in Collegiatam sine consensu patroni, vel eius derogatione». *Lotter, lib. 2, q. 8, n. g§:* « Si autem dicta erectio fiat in
« Collegiatam vel in Cathedralem, facta censetur absque patroni
« praeiudicio, et consequenter sibi remanet ius praesentandi
« ad Canonicatus eo modo, quo sibi competebat in iure prae-
« sentandi unum vel plures Rectores seu Beneficiatus ». *Seraph., decis. 1844; Burat., decis. 172, n. 30 et 31.* Denique nihil obstat onus coadiuvandi Parochum Capellanus adiectum. Tralatitium enim in iure est iuspatronatus etiam in praebendis curam animarum adnexam habentibus subsistere posse, uti patet ex *Trid., Sess. XXIV, de Reform., cap. XVIII, ex Viviano, De praxi iurispatronatus, lib. 3, cap. i, n. 47, 48.* Unde S. Congr. pluries resolvit, quod si aliqua praebenda in theologalem, vel poenitentiarium, quae ad instar Parochiarum conferuntur, erigatur, praeservatum censeatur tam ius conferendi, quam nominandi et eligendi, quod prius Capitulo aliisque personis competebat, ut testantur *Garz, de Benef, in addit, ad partem 3, cap. 4, n. 143, et Barbosa de Episcop. alleg. 133, n. 11 et 12.* Reapse in *Amerina creet, praeb, theol., 2 iunii 1860 {per summ. prec}.* Episcopus S. Congregationi proposuerat ut in praebendam theologalem erigeretur canonicatus vacans, Aloysii nuncupatus, de iure patronatus Familiae Pagliacci Viterbiensis. Rogati patroni consensum denegabant, veriti, ne sibi nominandi libertas interciperetur. At S. C. rescipit erigendam esse praebendam theologalem ex canonicatu Aloysii, ita tamen ut patroni nominare deberent actu idoneum ad munus obeundum.

Ceterum nemo ex auctoribus inter modos, quibus iuspatronatus extinguitur, praesentem casum recenset, proindeque affirmari sane potest, iuspatronatus post rescriptum Pontificium nullimode deperditum fuisse. Haec vero conclusio potiori modo deduci potest pro passivo iuspatronatus tuendo, siquidem magis quam activum privilegiatum apparet: « Differentia est « (ait Piton. *De controv. Pair., alleg, i, n. 6*) inter iuspatronatus activum et passivum, dum Papa derogare quidem « solet activo, ut contingit in vacatione beneficii in Curia, et « ubi illud vigore sententiae privationis est reservatum Sedi « Apostolicae-iuxta Constit. 37 Pauli III, ut apud Rota in « Barchinonen., Beneficii, 2 dec. 17io, coram Emo Caprara, et « in aliis casibus de quibus apud Lotter. d. lib. 2, q. 8, n. 98 « et seqq. ; Card. De Luca de Iurepatr., disc. 65, n. 35 et « seqq. — Nullatenus autem derogare solet passivo, praeiudicando personis, quibus debetur institutio ex lege fundatione nis sive agatur de vocatione directa, sive mediata ut in «decis. 189, n. 16, coram Bich., et in Barchinon., Beneficii, « ut supra ».

Cum igitur argumenta quae militare videbantur contra iuspatronatus activum, nullatenus obstant patronatui passivo, cumque pius Testator summopere institerit pro huiusmodi passivo iure, sponte sua sequitur ut si voluntas Testatoris quo magis fieri potest servari debet, ea saltem circa iuspatronatus passivum servetur.

His aliisque expositis, proposita sunt dissolvenda

Dubia.

1. An Rescriptum Pontificium sustineatur in casu.
Et quatenus affirmative.
2. An iuspatronatus tum activum tum passivum abolitum sit in casu.
3. An et cui danda sit Capellanía in casu.

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, omnibus mature consideratis, respondere censuit die 26 iulii 1873.

Ad I. Affirmative et amplius.

Ad II. Quoad primam partem Affirmative, quoad secundam partem Negative, scilicet dandam esse praelationem descendantibus ex domo A. et P. dummodo tamen idonei sint iuxta foundationem et rescriptum Pontificium et decretum exequutoriale Episcopi D.

Ad III. Provisum in secundo.

EXINDE COLLIGES :

I. Rescripta quibus pia^e fidelium voluntates commutantur strictae interpretationis esse.

II. Rescriptum Principis numquam praesumi obreptitium vel subreptitium, quousque comprobatum non sit veritatem fuisse in precibus reticita^m, vel falsitatem suggestam.

III. Ad commutandas ultimas voluntates ex iusta ac necessaria causa procedendum esse praemissa etiam Episcopi extrajudiciali inquisitione.

IV. Ex reddituum tenuitate cui aliunde remedium afferri nequeat, causam suppetere reductionis praebendarum.

V. Pontificem sive per simplicem collationem alicuius beneficii, sive per unionem et reservationem ab ipso factam, censi derogasse iurispatronatus ecclesiastico.

VI. Iurispatronatus laicale ex fundatione vel dotatione numquam subiici Apostolicis reservationibus ac affectionibus, sive reservationibus implicitis.

VII. Erectionem Ecclesiae patronatae in collegiatam vel cathedralem factam censi absque Patroni praeiudicio, qui propterea ius praesentandi retinet. Quin imo :

VIII. Si in Ecclesia patronata canonicatus vacans erigatur in theologalem vel poenitentiarium, reservatum censi Patrono ius nominandi.

IX. Pontificem nullatenus derogare solere iurispatronatus passivo, praeiudicando personis, quibus institutio debetur ex

lege foundationis, sive agatur de vocatione directa sive mediata.

X. Iuspatronatus cessare quando causa, propter quam quis erat Patronus, perempta est.

XI. Extincta iurepatronatus vel activo vel passivo, iure proprio succedere Ecclesiam seu Episcopum.

DUBIA.

Die 23 augusti 1873.

Summaria precum. Episcopus N. tres quaestiones ad Sacram Congregationem Concilii deferebat, atque pro earum declaratione enixe rogabat, scilicet:

1. Cum occasione Sacrae Visitationis comperisset, Canonicos Ecclesiae Cathedralis, ex consuetudine immemorabili ab Episcopis decessoribus semper tolerata, secundam Missam Conventualem iuxta praescriptum rubricarum certis quibusdam diebus celebrandam, attenta tenuitate reddituum, nunquam celebrasse, quaerebat

An haec consuetudo ab Episcopo sustineri possit; vel potius Canonici compellendi sint ad secundam Missam celebrandam iuxta rubricas?

2. Cum in eadem Cathedrali Ecclesia Canonici per mediam alternis hebdomadis chorale servitium praestarent, aliqui eorum in hebdomada vacante, die, noctuque moram trahebant in loco Dioecesis ab ipsa Cathedrali, quatuor, vel sex milliariis distito; ita ut ipsi in Ecclesia sui Canonicatus sex menses et aliquot dies in quolibet anno (computatis etiam solemnioribus in quibus omnes conveniunt) tantum residèrent; hinc quaerebat

An praefati Canonici cogi deberent ad maiorem residentiam in Civitate, ubi adest Ecclesia Cathedralis; et quid quatenus affirmative?

3. Cum in quodam pago eiusdem Dioecesis parvus Conventus extet sub titulo S. Restitutae Virginis et Martyris, in quo a primaeva sua fundatione, anno 1602 sequuta, tres semper Religiosi, quorum duo Sacerdotes, habitavere, quae-rebat

An liceat Episcopo Dioecetano, vigore Decreti *Ut in parvis* *io februarii 1634* visitare huiusmodi Conventum, Ecclesiam, ac personas regulares ibi degentes?

Hoc supplici libello ad S. Congregationem misso decretum editum est *per summaria precum*.

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO QUOAD PRIMUM DUBIUM. Canonicos Ecclesiarum Cathedralium vel Collegiatarum teneri ad secundam vel tertiam Missam conventualem canendam certis quibusdam diebus, evidentem constat ex rubricis generalibus, et ex pluribus S. H. Congregationis resolutionibus. Ita in *Civitatibus plebis II maii 1703* ad I Dub. In *Clomaclen. 8 iulii 1818* et praesertim in *Brundusina 28 februarii 1722*, et in *Camerinen. ad IV Dub. 24 augusti 1743* H. S. C. rescripsit: *In vigiliis, tempore Quadragesimae, ac similibus diebus quibus duplicantur vel triplicantur Missae conventuales, omnes esse celebrandas.*

Hoc posito disquirendum superest, utrum consuetudo Canonorum Ecclesiae Cathedralis sustineri possit in themate. Iamvero huiusmodi consuetudo tam in linea *praescriptiva*, quam in linea *praesumptiva* consistere posse videtur. Sane ex Episcopi enarratione eruitur Canonicos, a tempore quod hominum vincit memoriam, huiusmodi onus celebrationis secundae Missae conventualis omittere. Porro quod per immemorabilem consuetudinem aliquid circa choralem offkiationem praescribi possit, vix est inter Canonistas, qui in dubium revocet. Quapropter concludi potest, vigentem consuetudinem in linea *praescriptiva* sustineri. Verum et in linea *praesumptiva*, quia consuetudo longissimi temporis, ac praesertim immemorabilis praesumptionem secumfert omnis melioris tituli ac proinde Apostolici etiam beneplaciti: *Rot. in Romana Locationis 13 mar-*

tii 178g *car am Cesarei, et H. S. C in Nullius Sub lacer. Iurium Parochialium 2 g ianuarii 1822 § Rationabilis*. Nec ratio deesse videtur, siquidem dictos Canonicos exiguo censu potiri Episcopus retulit, hinc praesumi facile potest eos dispensatos fuisse. Scitum enim est S. H. Congregationem ex reddituum tenuitate Missas conventuales aliquando reduxisse tantum ad dies festos. Ita *in Camerinen. 3 iunii 1/06, in Narnien. II iunii 1712, in Veliterna 14 martii 1722 ad 3 Dub., in Pientina ig ianuarii 172c, in Spoletana 23 iulii 172c et in aliis*. Verum hanc quaestionem dirimit Bened. XIV in sua Constitutione *Cum semper oblatas* § 16. Pontifex enim loquens de missarum conventualium onere statuit, quamlibet consuetudinem, licet immemorabilem, haud suffragari pro earum omissione, eamque abusum potius et corruptelam, utpote dispositioni iuris, et generali Ecclesiae consuetudini contrariam, dici posse.

Quod ad secundum dubium attinet Concilium Trid. Sess. VI cap. 2 statuit ut omnes beneficiati qui praebendam residentialem obtinent, teneantur residere in loco sui beneficii. Hoc posito, videndum an omnes beneficiati vel canonici, qui onus residentiae habent, teneantur quotidie habitare apud Ecclesiam sui beneficii, vel aliquando ab hac residentia sese eximere valeant. Relate ad parochos et beneficiatos, quibus cura animarum imminet, id admitti haud posse patet ex pluribus decisionibus S. H. C. Ita *in Suesana ad IV Dub. 13 mai'tii 1738, in Regien. 1373 ex I. i decret, p. 31 rei. a Benedicto XIV instit. XVII, et in Fulginaten. io maii 1687 relata* ab eodem, in qua statuitur rectores parochialium ecclesiarum a civitate distantium per 2 vel 3 aut 4 miliaria circiter, qui diurno tempore resident apud suas ecclesias, haud posse nocturno tempore totius vel maioris anni partis commorari in civitate, licet apud dictas ecclesias adsint eorum substituti. Relate vero ad canonicos ecclesiarum cathedralium, et collegiatarum, et ad alios beneficiatos animarum curam haud habentes ea obtinet dispositio, ut quando ipsi, vel ex aliqua iusta causa vel ex

constitutionibus capitularibus ecclesiae, vel ex lege foundationis per aliquod tempus a servitio chori eximuntur, possint abesse a civitate, et ab Ecclesia beneficii. Beneficia enim non curata, sunt solummodo ab Ecclesia instituta propter cultum divinum et non propter curam animarum, unde in istis tam rigide non urget residentiae ratio, ut in Beneficiis curatis. Canonici enim et Beneficiati tenentur ad residentiam solo iure ecclesiastico seu canonico et ex primaeva fundatorum dispositione per S. C. approbata. Fagnan. in *Cap. Extirpandae* jo § *Qui vero de Praebend*, num. 2. Pirhing. lib. 3 *Decret*, tit. 4 num. 16. Reiffenstuel *ibid.* num. 14, et alii communiter. Quando igitur ex aliqua iusta causa eximuntur, seu liberi evadunt ab oneribus canonicalibus, et nullum detrimentum infertur divino cultui ex eorum exemptione, nulla pretiosa ratio praesto esse videtur, cur ipsi a civitate et ab Ecclesia abesse nequeant.

Insuper canonicus tempore suae vacationis a choro, sub aliquo respectu comparari posse videtur iubilato. Ut igitur iste toto tempore indulti haud tenetur lege residentiae in sua Ecclesia: ita quoque videtur toto tempore suae vacationis ab ea excusari canonicum, nisi aliqua urgens causa adsit. Canonici itaque Cathedralis Ecclesiae post praestitum in eorum hebdomada chorale servitium, is aliis in quibus beneficio vacationis fruuntur, a residentia in civitate sese eximere posse patet. Idque eo fortius, quia tempus absentiae ab Episcopo expressum haud continuum, sed interpolatum est. - At vero id minus licere evinci posse videtur ex Sacra Tridentina Synodo *cap. 12, sess. 24, de Reform*, ubi statuit: *Obtinentibus in cathedralibus, aut collegiatis Dignitates, Canonicatus, Praebendas, aut portiones non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, salvo nihilominus eorum Ecclesiarum Constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt.* Et iure. Admisso enim quod canonici in themate, a residentia sui canonicatus per id temporis abesse possent, illud profecto eveniret quod eorum conditio melior foret conditione canonicorum, qui quotidianum

servitium praestarent, isti enim per tres tantum menses ab eorum Ecclesiis abesse possunt, quod sane absonum est, hinc nonnisi per tres menses ipsos a residentia abesse posse affirmandum videtur.

Ad tertium tandem quod attinet dubium praemissum fuit, omnes Conventus regularium olim exemptos fuisse a iurisdictione Episcopi. Verum post Innocentium X res immutata fuit. Iste enim Pontifex sua constitutione *Instaurandae* exiguos conventus, quorum census legitimum religiosorum numerum alere haud posset, suppressit. Verumtamen huiusmodi constitutionem postea temperavit, statuit enim restitui seu potius conservari posse exiguos conventus, dummodo sex saltem religiosorum numerus in eis existeret. Hinc decretum edidit incipiens *Ut in parvis*, quo mandavit ut omnes praefati conventus, et personae tam regulares, quam saeculares in iis degentes visitationi, correctioni, et omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci, tamquam S. Apostolicae Delegati in posterum subiecti essent. Ex decreto igitur *Ut in parvis* erui posse videtur Conventum S. Restitutae Virginis et Martyris, ubi tres tantum religiosi degunt, iurisdictioni Episcopi esse subiectum, qui, uti Sedis Apostolicae Delegatus, potest visitare non solum Conventum et Ecclesiam, sed etiam personas ibi degentes.

His coram S. C. C. propositis die 26 augusti 1873, ac omnibus diligenter discussis, S. Congregatio respondit:

Ad i. Teneri ad celebrationem missarum nisi doceant de Indulto Apostolico.

Ad 2. Dilata et exquirantur ultiores informationes.

Ad 3. Affirmative.

HINC COLLIGES :

1. Quoad Missae vel Missarum Conventualium onus quamcumque in coritrarium consuetudinem non sustineri.

2. Eamque prorsus reiiciendam esse tam in linea praescriptiva quarr in linea praesumptiva, siquidem abusus est et corruptela.

3. Domus religiosas subiici visitationi, correptioni et omnimode iurisdictioni Ordinarii loci tamquam Sedis apostolicae Delegati, si in his actu non alantur saltem sex Religiosi probatae vitae, quorum ad minus quatuor sint Sacerdotes maturae aetatis; sicut et conventus erectos post *Decretum Urbani VIII, latum die 21 iunii 1623*, " quibus degunt Religiosi minori numero quam duodecim. *Ex Constit. Nuper lata ab Innocentio XII, die 23 decembris iàçj.*

EX S. CONGR. EPISCOPORUM ET REGULARIUM

DISPENSATIONIS SEU POTIUS INSTITUTIONIS.

Mense februarii 1873.

Compendium facti. Sacerdos Donatus Brunacci, in suo ultimo testamento quod condidit anno 1717, decrevit ut in Ecclesia Collegiata suae patriae, canonicalis praebenda erigeretur, cuius possessor ea omnia officia ac munera obiret, quibus alii eiusdem Collegiatae canonici gravabantur.

Ad canonicatum pius Testator prima vice nominavit clericum Iohannem Baptista Capparelli sibi vinculis propinquitatis coniunctum, ut ita ei aditus ad sacros ordines suscipiendos pateret, quo defuncto, voluit ut praebenda canonicalis ad domus Dominici Capparelli, et Iohannis Andreae Pontesilli devolveretur, ea tamen adiecta lege et conditione, quod inter idoneos semper nominandus esset ac caeteris antefendus quem maioribus instructum meritis doctrinaque pollentem Ordinarii iudicium ac Successorum, invenisset. Casu vero quo masculina in his domibus linea deficeret iussit, ut proximiores parentes, ex domo Campestri ac Testa substituerentur.

Haec pia Testatoris voluntas rite exequuta est, canonicè erigendo praefatum beneficium, atque ad eius fruitionem vocando quem ipse Testator designaverat.

Defuncto sed vero primo investito, lites ac dissidia exorta sunt, quandoquidem cum unicus in familia Capparelli masculus extaret sacerdos Dominicus, eo e vivis erepto, familia Pontesilli, unicam superstitem patronam se esse ratam, institutionem petiit favore clerici Andreae Pontesilli. E contra vero Catharina Capparelli soror Dominici suum filium, sacerdotem Gregorium Mari, praesentavit tamquam caeteris digniorem. — Vicarius "Generalis, re mature perpensa, Gregorium Mari, « uti consideratum, vocatum, et habentem qualitates omnes « a dicto quondam Brunacci fundatore requisitas, voluit atque « designatas, praelative ad alios instituendum fore et esse « decrevit ».

Appellationem a tali Decreto interposuit Pontesilli, haec tamen lis postmodum amice composita est, eo quod Mari tamquam aetate proventus ac infirma utens valetudine, brevi fruiturus canonicatu censeretur.

Attamen, Mari extincto, iterum ius nominandi exercuit cognatio Pontesilli, atque adeo sacerdos Iacobacci filius sororis canonici defuncti, pro se institutionem petiit. Huic vero institutioni familia Testa, et Iohannes Andreas Pontesilli opposuerunt clericum Petrum Salvadori. Hinc novum institutum iudicium, in quo Vicarius Generalis sententiam dixit favore Iacobacci: « Attenta dicta reiudicata super ultimo statu ». Et quamvis adversa pars ad supremum Tribunal Signaturae appellasset, tamen in causa cecidit.

His factis innixae familiae Capparelli ac Pontesilli, etiam postquam ultima linea masculina defecerat, nominare perrexerunt usque ad annum 1871, quo vertente, cum canonicatus iterum vacasset morte Olivantis Magliacca die 6 aprilis, lites iterum revixerunt. Etenim Franciscus Testa, Magdalena et Angela Magliacca nominaverunt Octavium Magliacca annos 17 natum, neque ecclesiasticae militiae addictum: Ferdinandus

ac Ludovica Molinari et Philippus Mari nominaverunt sacerdotem N. : quatuordecim vero aliae personae utriusque sexus, quarum aliae ut haeredes Capparelli vel Pontesilli quas inter Philippus Mari, nominaverunt Emilianum Petocchi 13 annos natum neque clericum. Tandem Franciscus Testa revocans nominationem factam favore Octavii Magliacca, ac Petrus Testa nominavere Augustum Petrucci 13 pariter annos natum non clericum. Quapropter Magliacca supplicem libellum dedit Ordinario pro clericali habitu deferendo, ac tonsura suscipienda. Sacerdos N. etiam institit penes eundem Ordinarium ut in electione caeteris praeferretur. Maria denique Testa Augusti Petrucci mater, petiit ab hac S. Congregatione approbationem nominationis filii, quae petitio involvebat dispensationem ab aetate et a clericatu.

Ordinarius requisitus de sua informatione et voto, atque utrum praefata gratia ius tertii laederet, postquam ea retulisset quae huc usque enarravimus, subdidit, « quod si uni « familiae Testa ius praesentandi exclusive competit, nullius « ius laeditur in admittenda petitione Petrucci, si vero facultas « praesentandi ad haeredes ac descendentes feminarum Capparelli et Pontesilli in infinitum pertinet, earum iuri detrimentum inferetur ».

Interim sacerdos N. penes hanc S. Congregationem institit ne viduae Petrucci preces admitterentur tum quia familia Testa substitua nullum ius exercere poterat, adhuc perdurante cognatione Pontesilli et Capparelli, cuius favore militabant resiudicata ac non interrupta possessio, tum quia Augustus his qualitatibus destituebatur quas fundator praescripserat. Iterum requisitus Ordinarius an praedictae familiae cognatione in antecessum privative haec iura exercuerint, an simul cum familiis substitutis Campestri ac Testa, reposuit, quod soli descendentes in linea feminina familiarum Capparelli ac Pontesilli in ultimis collationibus exclusive iure usu fuerant praesentandi.

Dum haec peragebantur etiam Emilianus quidam Petoc-

chi institutionem petiit atque ad hunc effectum sua requisita exhibuit.

His habitis causa proposita est sub dubitandi formulis in calce excriptis.

Disceptatio synoptica.

EA QUAE PROSTANT FAVORE FAMILIARUM TESTA ET CAMPESTRIS. - Istarum familiarum favore animadversum est ex officio, quod iuspatronatus in themate absque ullo dubio agnaticum videtur, cum fundator praescripserit post mortem clerici ab ipso nominati, praebendam canonicalem ad *domus* Capparelli ac Pontesilli devolvi. - Iamvero, quamvis in materia indifferenti, cuiusmodi est iuspatronatus, verbum *familia* et *domus* suapte natura agnaticam vocationem non determinet, tamen usu et consuetudine in Italia receptum est, tales expressiones (dummodo argumenta desint contrarium suadenda) non aequaliter agnatos et cognatos designare, sed solum priores directe contemplari, ac alios dumtaxat in subsidium *{Ita Bonf. De fideicom. tit. 2, disp. 8i; Card. De Luca, de iure patr., disc. 60, num. 30; Piton, de controv. patr. alleg. 100, n. 12c; Rota, decis. 230, n. 22, coram Otthobon.}*

Atqui in casu proposito, non solum rationes aliter suadentes deesse prorsus videntur, verum etiam adest expressa mentio cognominis, quae magis magisque coarctat Testatoris dispositionem ad solos agnatos, siquidem feminae diversam prorsus familiam constituunt. *Rota in Hidrunt. benefic. § 6, et in confirm., 21 ianuarii 1737, § 5, et i iulii 1837, §§ 6, 7, coram Herrera. Adest insuper ratio exinde petita, quod domus Capparelli et Pontesilli impersonaliter sunt vocatae, absolutam vero et impersonalem vocationem, neminem latet, solum agnatos includere. Card. De Luca, de iurepat., diss. 33, num. 4, v. 3; Pitonius de controv. patr., alleg. 03, num. 34 et seqq.; Discept, eccl., tom. 2, discept. 33; Rota in Piacentina canonie. 13 ianuarii 1723, coram Cerro; Aquilana iurisp. io mart. 1732, § 7, coram Amadeo.*

Suffragatur his rationibus ipsemet Testator, dum Subrogationem! ita constituit, ut « deficiente successione masculina in « illis domibus, aditus pateret substitutioni parentum proximiorum ex domo Campestri ac Testa », unde liquet quod sola agnatio in familiis Capparelli et Pontesilli exclusive instituta est in patronatu, ita ut ea extincta, nullas detur locus neque subsidiarie ad cognatos, sed ad alias prosus familias digrediatur. Porro in themate successio masculina familiarum institutarum extincta iamdudum est, nominati vero Magliacca, N., ac Petocchi, eosque nominantes, per femininum latus, ex iisdem familiis descendunt. Ergo nulla eorum nominatio censi debet tum quia extranei generi vocatorum, tum quia nominati ab iis, qui nullo nominandi iure potiebantur. *Pitonius in parer, eccl. n. 12, p. 2, de contro. patr., alleg. 6\$, n. 2 ; Rota in Romana Fideicommissi de mutinis, 23 iunii 1694, coram Muto ; Civitatis Castellanae Canonicatus, 12 martii 1714, coram Soto.*

Posito vero quod masculina successio Capparelli et Pontesilli iam extincta sit, videtur verificata etiam substitutio favore familiarum Campestri et Testa, atque in his omne ius tam activum quam passivum coaluisse.

Neque difficultatem facessit possessoria indoles hodiernae quaestionis, quae ad normam ultimi status dirimi oporteret, « cum enim, inquit Pitonius, lex foundationis sit clara, et ex « publico instrumento resultans, et multo magis expressa ad « favorem Archidiaconi ex altero publico instrumento erectionis beneficii facto ab Ordinario, in his terminis numquam « attenditur ultimus status ob petitorium clarum, quod tale « dicitur etiam deductum ex lege foundationis, quae indigeret « iuridica explicatione ut in puncto Rota, etc. ». *De Co?itr. patron, alleg. 4\$, n. 4.*

Nequidquam vero ad res iudicatas favore cognatorum recursus fieret, praeter enim quam quod « res inter alios acta « vel iudicata aliis non nocet », *L. 2, C.*, nullatenus illae applicari posse videntur in themate, siquidem in iis agebatur de feminis agnatis Capparelli et Pontesilli, quae comprehen-

duntur in patronatu mere agnatio. *Arg. L. Gallus § nunc de lege, ff. de lib. et posthum. Menoch. cons. 802, num. 2; Molin. de primo g. hispan., lib. 3, cap. 13, n. 6ç; Fusar. de sub st. quaest. 436, n. 17, 32, 33; Peregrin. de Fideicomm., art. 26, n. 2Ç.*

His praeiactis, Augustus Petrucci videtur unicus passive vocatus, ut qui legitimorum patronorum nominationem consequutus est. - Neque obstat quod Franciscus Testa favore Emiliani Petocchi suam nominationem dederit, cum enim nominatio tamquam actus imperfectus in iure censeatur quae nullum ius tribuit nominato antequam praesentetur, patronus laicus potest ab ipsa recedere, eaque immutari antequam exhibita sit Ordinario *Lambert de iurep., lib. 2, part. 2, quaest. 7, art. 2, n. 2, 3, art. 3, n. i; Piton, de controv. patron, alleg. 61, num. 13; Rota decis. 37, num. 13, coram Ubago.*

Quod si Petrucci qualitatibus necessariis caret, aetatis et tonsurae ad beneficium ecclesiasticum consequendum, competentum in iure est, hoc non obstat, cum patronis vetitum non sit etiam inhabilem praesentare, dummodo iste intra quadrimestre habilis fiat, analogam dispensationem implorando. *Ad rem Loti. de re be?ief., lib. 2, quaest. 6, n. 20; Piton, de controv. patr. alleg. 2, n. 16,*

Cui sane dispensationi obtinendae, rationes suppetunt, etenim passivam vocationem Petrucci et eiusdem consanguinitatem cum legitimis patronis inter iustas causas ad dispensationem obtinendam recenseri patet ex S. Congregatione Concilii in *Mutinen. diei 24 augusti 1844*, cui accedit paupertas petentis.

Neque sane implorata gratia alterius ius laedit, siquidem nec Magliacca, nec Petocchi aliquo huiusmodi iure potiuntur cum et ipsi inhabiles sint: Sacerdos vero N. utpote Paroecia privatus ab hac S. Congregatione, tamquam indignus removendus est a beneficiis ecclesiasticis obtinendis. *Cap. 10, de excesss. Praelat. Reiffenstuel, lib. 3, decret., tit. 37, n. 60;*

Barbosa, de offic, et potest. Episc, part. 2, alleg. 43, n. ię; Layman., lib. i, tract. 3. part. 3, cap. 4, n. 3; Rota decis. 301, n. 3, part. i Q, tom. 2.

EA QUAE PROSTANT FAVORE COGNATORUM. - His non obstantibus animadversum est, praesentem controversiam circa institutionem esse mere possessoriam, ac proinde recedendum non esse a nominatione patronorum putativorum ut docet Piton, de contro. patron., alleg. 66, num. 42, inquit: *Concludendum videtur in iudicio institutionis atque idendam esse praesentationem patroni putativi etiamsi alter probavit se esse patronum verum, reservato huius iure pro futuris vacationibus, ut per notum text. in cap. consultationibus de iurepatron. firmarunt Lotter, de Benef., lib. 2, q. 8, n. 107; Rota de execut. Litter. apost. part. i, c. 3, n. 132; ib. in Mediolanen, prioratus 13 februar. 1700, § Idque procedit coram Rino D. Motines Decano, et 14 februar. 1701, § Cum enim, coram R. P. D. Scoto, et 3 maii 1702, § Et tanto magis coram Emo D. Card. Priolo et in Pennen. Beneficii super executione litter. 17 martii 1710, § Ex hoc autem, coram R. P. D. Aldovrando.*

Et re sane vera, quaestio in themate exclusive versatur inter nominatos qui sibi legitime patronatum vindicare nequissent, quin eo ipso iura tertii laederent, dum ex alia parte patroni activi legitimi, qui iure potiuntur hanc controversiam instituendi absentes sunt, ac extranei actuali quaestioni. Quapropter videretur haec controversia dirimenda esse ad tramitem *ultimi status*, scilicet iuxta nominationes ab his factas qui in quasi possessione sunt iuris praestandi. Piton, de contro. patron., alleg. ęi, n. io; Rota in Pennen. Beneficii super executione. litter. io martii 1710, coram Aldovrando.

Atqui in facto dubium est, quasi possessionem favere prorsus cognationi familiarum Capparelli ac Pontesilli, qui tamquam soli descendentes ex linea feminina harum familiarum, ex Ordinarium relatione, in ultimis collationibus, exclusive hoc ius exercere. - Talis imo status, tum in *possessorio* tum in *petitorio* vi sua consistit, cum eidem suffragentur tum solemnes res-

iudicatae immediate post Testatoris mortem promanatae, adversa contradicente parte, *Rota in Isolana Beneficii, 16 martii 1666, § Hoc autem coram Trenville, in Composteli, parochialis 28 novembris locó, § Afee pertinentia 17 iunii 1667, § His tamen coram Priolo, Asturicen, parochialis 6 februarii 1666, § Talis coram Scoto*, tum centenaria observantia quae indubiam reddit quasi possessionem cognatorum, ad familias Capparelli et Pontesilli pertinentium. *Piton, de controv. patron., alleg. 28, n. 10.*

Quod vero rationes istae gravia argumenta suppeditent etiam in *petitorio* ex eo evincitur, quod si Testator denominatione *domus Capparelli* solos eiusdem agnatos comprehendere voluisset, eius dispositio illusoria evasisset, dum in ea domo unus masculus existeret sacerdos Dominicus, una simul cum tribus sororibus, ex quibus hodierni patroni descendunt; hinc ne Testatoris voluntas frustranea censeatur, concludendum est, quod in domo Capparelli et Pontesilli inclusi sunt tam cognati, quam agnati. Atque in hunc sensum conspirant etiam res iudicatae, quae vim habent in patronatus definienda natura, *Rota in Comen. Capellaniae 31 martii 1702, § Et his quoque coram Trenville*, et etiam *statum* efformant. Observantia vero iugis, dum interpretationem exhibet voluntatis Testatoris, *Honded. cons. 22, n. 30, lib. 1; Piton, controv. patron, all. 23*, praesumere facit titulum aptum ad ipsam fundationem immutandam. *Rota decis. 2226, n. 14, coram Coccino, decis. 630, n. 7, coram Emerix iun. decis. 64, n. 23, pag. 17 rec*, quae sane argumenta suadent ac persuadent ab ultimo statu recedendum non esse.

His positis, digrediens Consultor ad singulas praesentatas personas notavit, quod nominati Magliacca et Petocchi videntur anteferendi Augusto Petrucci cum hic nec in genere vocatorum ad beneficii fruitionem sit comprehensus, neque legitima nominatione polleat. - Videntur etiam anteferendi sacerdoti IV., qui cum infamia laboret, ab Ecclesiae collegiatae consequendo canonicatu prorsus removendus est. Comparatione vero insti-

tuta inter Magliacca et Petocchi, hic ultimus alteri praevalere videtur, tum quia ipse sola dispensatione a clericatu indiget, dum alter duplici ex parte inhabilis est, seu defectu tonsurae atque aetatis, tum quia maiori in aetate constitutus, quod *caeteris paribus* iustum constituit praelationis titulum ad tradita per *Panimoll. dec. ioi. adn. i, n. 12*; *Amostaz de Causis piis lib. 3, cap. io, n. 46*. E contra vero Petocchi videtur praevalere Magliacca tum propter maiorem numerum suffragiorum a patronis relatum, tum propter maiorem ad studia idoneitatem, ac luculentiorum vocationem ad vitam ecclesiasticam.

Favore tamen sacerdotis *JV.* observatum est, quod infamia facti non sufficit ad ius quaesitum adimendum per nominationem ad beneficium, iuxta tradita per *Garziam, de Benef., p. 7, cap. 8*, praesertim si post latam sententiam clericus signa resipiscentiae dederit. Hac igitur remota difficultate, eidem adiudicanda videtur institutio, tamquam unico idoneo praesentato, dum caeteri omnes inhabiles sunt, ac pontificia dispensatione indigentes, quae elargiri non solet, dum habilis cum inhabili concurrat, ut videre est; *in Cremonen. S. C. C. Capellaniae 8 iulii 1702, Balneoregion. 26 nov., et Terulen. 27 aug. 1763, ac in Montis/alisci Capellán. 29 nov. 1862*.

Quin imo nulla censeri debet praesentatio inhabilis, nisi patroni conditionem addant, intra quadrimestre dispensationem implorandi, *Viviani de iurepatr., lib. io, c. i, n. 18*, quae in casu deest. His accedit quod Magliacca nullam petitionem obtulit S. Sedi, sed solum Ordinario, ut ad suscipiendos clericales habitus ac tonsuram admitteretur: Petrucci vero et Petocchi supplicem libellum S. Congregationi obtulere, ut simpliciter institutionem in canonicatu consequerentur, et quamvis in hac petitione implicita censeretur dispensationis exoratio, nullius esset roboris utpote exhibita post annum a nominatione obtenta, ac proinde elapso utili quadrimestri. *Lambertini de iurepatr. on. hb. 2, quaest. 3, art. 3, n. 3, art. p, n. 3*; *Viviani de iurepatr., lib. 8, cap. 6, n. io et 24*; *Garzias de benef., p. 8, c. 2, n. 3*.

His deductis proposita sunt resolvenda

Dubia.

1. An et cuius favore dispensatio danda sit in casu?

Et quatenus negative in omnibus.

2. An danda sit institutio favore sacerdotis N.?

RESOLUTIO. Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium die 30 maii 1873 respondendum censuit, ad primum et secundum Dubium - Negative in omnibus.

Emus A. Ordinarius provideat ex iure devolutionis, salvo Patronis iure -pro successivis vacationibus tam in petitorio, quam in possessorio.

EXINDE COLLIGES:

I. Quamvis in iuspatronatus verba *familia* et *domus* suapte natura agnaticam vocationem non determinent, usu tamen et consuetudine receptum esse, tales expressiones, dummodo argumenta desint contrarium suadenda, non aequaliter agnatos et cognatos designare, sed solum priores *directe*: alios vero *in subsidium*.

II. Nominationem Patronorum censi tamquam actum imperfectum nullumque ius tribuere nominato, antequam praesentetur: hinc Patronum laicum posse ab ipsa recedere eamque immutari, antequam Ordinario fuerit exhibita.

III. Praesentationem faciendam esse intra tempus legitimum, secus potestatem providendi ad Episcopum pro ea vice devolvi. Tempus vero praesentandi praefixum pro Patrono ecclesiastico esse semestre, pro laico quadrimestre. Pariter

IV. Intra tempus utile ad praesentandum exhibendam esse petitionem pro dispensatione obtinenda, secus nulla ipsius habebitur ratio.

V. Ad ipsum Ordinarium providendi facultatem devolvi quoties praesentati iis qualitatibus destituantur, quas in favorem aut decus Ecclesiae pius Fundator praefixit.

IURIUM ET PRIVILEGIORUM.

Ianuarii 1874.

Compendium facti. Graves querelae usque ab anno 1860 ad H. S. Congregationem delatae sunt contra Ven. Sodalitium mortis erectum in Ecclesia S. Christophori in civitate A., intra limites Paroeciae Ecclesiae Cathedralis. Harum querelarum ratio exinde petebatur, quod Sodalitium nonnulla iura ac privilegia exercuerat, quae sibi inesse autumabat eo quod aggregatum esset Archisodalitio eiusdem tituli in Urbe existenti. - Eaedem prorsus caerimoniae contra aliud Sodalitium eiusdem Civitatis, sub titulo SSmi Cordis Iesu ad hanc ipsam S. Congregationem pervenerant, quod pariter eadem sibi iura vindicabat, propter aggregationem Archiconfraternitati S. Theodori quae Romae existit in foro Boario (vulgo Campo Vaccino).

Interrogatus Episcopus, in sua relatione et voto exponebat, Confraternitatem mortis quae in praefata Ecclesia S. Christophori erecta est, non solum sibi adsciscere gratias spirituales, verum etiam iura, indulta, exemptiones ac privilegia quae competunt Archisodalitio mortis Romano, hinc cum stola nigra eius Capellanum funera deducere, atque in cubiculo Sodalium aegrotantium missam celebrari, quae sane omnia, asserebat, facta fuisse cum consensu Ahtecessoris Episcopi. Addidit vero quod eiusdem Sodalitii Capellanus recipit cadaver, missam celebrat, eiusdemque exequias persolvit, in omnibus Parochum excludens, quamvis intra eius iurisdictionis limites Ecclesia Sodalitii sita sit.

Hanc controversiam alia sequuta est fere consimilis inter Parochum S. Martini et Sodalitatem vulgo *dei Sacconi*, quae in Paroecia S. Iuliani extat in eadem civitate A. Cum enim non semel contingeret, ut aliquis sepulchri locum atque honores fúnebres in Ecclesia eiusdem Sodalitii eligeret, quae proprium Coemeterium possidet, ac saepe familia defuncti

Sodalis, ibi gentilitium sepulchrum non habens, ab eodem Sodalido facultatem obtineret depositum ibidem faciendi, Parochus S. Martini putans sibi ius esse subditorum funebria explere, licet in Ecclesia non propria, ab hac S. C. postulavit ut sua iura sarta tectaue servarentur.

His habitis, S. Congregatio postquam bis resolutionem quaestionis distulisset, tandem die 30 maii 1873 ut caute procederet rescribendum censuit « *Dilata et iterum proponatur reassumptis omnibus resolutionibus ad rem facientibus, habita etiam ratione Constitutionis Clementis VIII.* QUAECUMQUE diei 7 dec. 1604. ».

Quare his expletis proposita sunt resolvenda dubia quae in calce prostant.

Disceptatio synoptica.

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. In primis generatim notatum est ad rectum in his quaestionibus iudicium proferendum, operae pretium esse specialia commemorare privilegia, quae Archisodalitio mortis concessa sunt, ut exinde RR. Pontificum mens magis pateat, quibusque limitibus ea coarctentur, queat dignosci.

Iamvero si ad trutinam haec privilegia revocentur, quae iam ab anno 1560 elargita sunt, illud clare apparet, alia ex his finem et scopum originariae institutionis respicere, alia vero ad decorem eiusdem Archisodalitii magis magisque promovendum spectare. Ad primam sane classem pertinent tum privilegium a Pio IV in suis Litteris « *Divina disponente Clementia* » collatum, cadavera defunctorum associandi atque in propriis Ecclesiis parochialibus sepeliendi, tum illud quod Pius V elargitus est sepeliendi, scilicet, cadavera quae in agris inveniuntur, tum praescripta a Pio VI, in Litteris « *Cum inter caetera* » martii 1871 quibus ad dirimendas quaestiones quae inter Parochos et Archisodalitium saepe exoriebantur cautum est, ut si Parochi notitiam de repertis cadaveribus

primi Gubernio dedissent ac se promptos exhibuissent ad ea sepelienda, id ipsi peragere deberent, sin vero aliter Gubernium certior de eorum inventione fieret, ad Sodales Archiconfraternitatis hoc munus demandaretur. Cui quidem praescripto idem S. Pontifex adiunxit privilegium missam celebrandi per horam ante auroram, atque per horam etiam post meridiem.

Ad aliam vero privilegiorum classem referri debent indultum celebrandi missam in domo sodalis infirmi, ac facultas liberum quotannis dimittendi unum ex capitali poena mulctatis aliaque id genus. Quo quidem ordine proposito, iam criterium adest quo praelucante, rectum ferri queat iudicium in singulis quaestionibus obortis: ea enim privilegia quae finem et scopum institutionis respiciunt, etiam ad Sodalitia aggregata permanere ambigi nequit, siquidem *qui vult finem, debet adhibere media*, alia vero iuris communis normas sequuntur, atque adeo his adhibitis normis iudicandum est num abroganda vel retinenda sint in singulis casibus.

Formulae vero ac modi quibus haec ipsa privilegia elargiuntur in Constitutione Urbani VIII « *Quaecumque* » diei 7 dec. 1604 praescripti sunt his verbis: «. Huic vero Confraternitati et Congregationi erigendae, instituendae seu aggregandae ea tantum privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta quae ipsi Ordini, Religioni, Instituto erigenti, instituenti, ac communicanti, seu Archiconfraternitati et Congregationi aggreganti, nominatim, et in specie, non autem quae per extensionem, vel communicationem sibi quovis modo concessa sunt, et illa quidem non sub generali forma verborum, vel ad instar, sed expresse et in specie communicare valeant ».

§ 5. « Statuta autem pro regimine Ordinum, Religionum, et Institutorum erigentium, et instituentium ac communicationum, seu Archiconfraternitatum, et Congregationum aggregandum edita, Confraternitatibus, et Congregationibus erigendis, instituendis, et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum, et aliorum praedictorum fiunt,

« impertiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo Dioecesano
 « examinata, et pro ratione loci approbata fuerint, quae nihi-
 « lomine eiusdem Episcopi decretis, ac moderationi et corre-
 « ctioni in omnibus semper subiecta remaneant».

§ 6. « Insuper volumus, et ordinamus ut praedicti Ordi-
 « nes, Religiones, Instituta erigenda, instituenda, ac commu-
 « nicantia, nec non Archiconfraternitates, et Congregationes
 « aggregantes certam erigendi, instituendi, aggregandi, et
 « communicandi formulam a nobis novissime approbatam dili-
 « genfer observent, secundum quam privilegia, Indulgentias,
 « facultates, aliasque spirituales gratias et indulta ipsis Ordi-
 « nibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus et
 « communicantibus, seu Archiconfraternitatibus, et Congrega-
 re tionibus aggregantibus nominatim, et expresse, non autem
 « per communicationem, neque ad instar ut supra concessa
 « ipsis Confraternitatibus, et Congregationibus erigendis, insti-
 « tuendis, et aggregandis, et quibus communicationes fiant
 « communicare possint » .

His accedit quod in Decreto *Urbis et Orbis super institu-
 tionibus seu erectionibus Confratei'nitatum*, a Romano Pontifice
 approbato die 8 ianuarii 1861 statutum fuit. In hoc enim
 Decreto postquam commemoratum est quod iuxta praefatam
 Constitutionem « *Quaecumque* » ea tantum privilegia « com-
 « municari possunt, quae nominatim et expresse societati
 « aggreganti concessa sunt », subditur: « et quidem commu-
 « nicari *non sub generali verborum forma, vel ad instar, sed*
 « expresse, et in specie, atque per dictam formulam ab ipso
 « Pontifice probatam, quae quidem omnia in eadem Consti-
 tutioe reperiantur praecepta sub nullitatis poena ». Post-
 quam vero abusus aliqui fuissent reprehensi, ita in parte
 dispositiva statuebatur: « An dubitationem itaque omnem
 « tollendam super validitate harum institutionum, seu aggre-
 « gationum Sanctitas Sua benigne sanavit institutiones, et
 « aggregationes hucusque factas in quibus aliquid ex praedi-
 ti ctis desideretur, quod perficiendum erat per Constitutionem

« enunciatam, aut decretum superius expressum, vel contra
« in iisdem praescripta peractum sit, simulque mandavit, ut
« in posterum formula in huiusmodi erectionibus seu institu-
« tionibus, seu aggregationibus adhibenda concordet saltem
« in substantialibus cum illa praescripta a Clemente VIII,
« cuius Constitutionis ad minus praecipua capita in eadem
« formula inserantur cum variationibus ab eadem Sanctitate
« Sua approbatis, cuius quidem formulae exemplar iis prae-
be sertum quorum interest communicandum in actis S. Congre-
« gationis servari praecepit, et ut Societati aggregatae ab
« Ordine, Instituto, seu Archiconfraternitate aggregante tradi
« possit separatim, et distincte a formula, ac etiam typis
« impressus elenchus Indulgentiarum, et Privilegiorum ab
« Ordinario tamen loci recognitus; cuius impressio in hunc
« tantum finem permittitur etiamsi Indulgentiarum concessio-
ne nes sint depromptae ex pluribus Brevibus etc. non ob-
« stante, etc. ».

Neque praetereundum quod S. C. die 19 octobris 1866 postquam praemiserat, quod iuxta decretum diei 8 ianuarii 1866 formula aggregationis saltem in substantialibus congruere debebat cum praescriptionibus Clementis VIII, cuius Constitutionis saltem praecipua capita insererentur cum variationibus a Sanctitate Sua approbatis, ita prosequabatur: « Nunc vero
« SSmus Noster Pius Papa IX enixe postulantibus nonnullis
€ tum Superioribus Ordinum Regularium, tum Rectoribus
« Archiconfraternitatum ut huiusmodi litterae aggregationum
« commodius exaratae respectivis Confraternitatibus expedian-
« tur, in audientia habita ab Eminentissimo Card. Praefecto
« die 19 octobris 1866 benigne indulsit, ut praefata capitum
« expositio in posterum etiam separatim a litteris aggrega-
« tionum dari possit, ita tamen ut simul cum praefatis literis
« adnexa omnino communicetur, et in eadem formula expri-
me matur. Servatis et in suo robore permanentibus reliquis
« omnibus, quae tam in laudata Constitutione Clementis VIII,
« quam in praefato decreto praescribuntur ».

At vero cum in themate de Sodalitio agatur civitatis A, cuius erectio ad annum 1607 refertur, e re esse iudicatum fuit, resolutiones aliquas afferre quae circa illas speciales quaestiones emanatae sunt, quae in controversiam vocantur, siquidem ex RR. Pontificum Litteris erui debet, quaenam privilegiorum extensio admittenda sit in casu. Iamvero in *Savonen. Aggregationis diei 13 iunii 1700*, S. Rota tale criterium statuebat: « Aggregatio communicat aggregato omnia
 « et singula privilegia aggregantis. Cum Pius IV facultatem
 « deferendi stolam impertitus fuerit Archiconfraternitati Ora-
 « tionis et Mortis Urbis, consecutus est, quod quemadmodum
 « ista successive in aggregatione Confraternitatis Finani eidem
 « communicavit omnia et singula privilegia sibi competentia,
 « ita eadem facultas etiam memoratae Confraternitati compe-
 « tere debet ex vi praedictae communicationis privilegiorum,
 « quae operatur, ac si ab initio fuissent principaliter eidem
 « Confraternitati concessa *ad tradita per Oltrad. cons. 3000*
 « *suo n. 3, etc.* ».

His vero additum fuit, quod defensor Sodalitatis in civitate A, ad identitatem privilegiorum propugnandam cum Archisodalitio Urbis, duas decisiones in medium protulit, unam S. Rotae in *Brixien. Aggregationis tam super bono iure, quam super manutentione diei 22 iunii 1712 coram Lancetta*, aliam vero S. Congregationis Concilii in *Novarien. Aggregationis die 3 septembris 1718*. Iamvero in prima orta fuerat quaestio circa privilegia inter Archipresbyterum et Capitulum Ecclesiae Collegiatae S. Nazarii et Celsi in Dioecesi Brixisiensi, ac Ven. Sodalitium Mortis eiusdem Civitatis, quod aggregatum fuerat Romanae Archiconfraternitati.

Sacrum Tribunal ita iura Aggregationis confirmavit: « Con-
 « stabilita validitate Aggregationis, necessario inde sequitur
 « quod Confraternitas aggregata potiri et frui debeat omnibus
 « privilegiis, indultis et gratis tam spiritualibus, quam tern-
 « tie poralibus, quae Archiconfraternitati aggreganti competunt,
 « ea namque est virtus, et natura aggregationis ut in subie-

« ctum aggregatum transfundatur omnes qualitates aggregantis » ; et postquam nonnullas ambigendi rationes refutasset inter quas praeiudicium Parochis obveniens ita prosequabatur: « Obiectum siquidem procedit in terminis iuris communis, respectu ad illas Confraternitates quae aggregationis beneficio non gaudent, secus tamen quoad Confraternitatem aggregatam de qua agitur, cui in communicatione qualitatum, et indultorum aggregantis tributa est nominatim libera facultas exercendi omnes praemissus actus independenter ab Archipresbytero seu Parocho locali, et per consequens derogatum censetur quoad illos, cuiuscumque tertii praeiudicio ».

Idem autem criterium in hac reiudicata statutum *in petitione super bono iure*, confirmatum fuit in alia quaestione *in manutentione*, ubi animadversum est « quod dictae facultates conceduntur in Constitutione s. m. Pii IV, in qua omnia privilegia continentur, atque ideo cum versemur in iure universali, eo ipso quod constat de possessione Confraternitatis quoad exercitium omnium actuum in universalitate comprehensum censetur conservata eius quasi possessio».

In Novarien, vero cum quaestio excitata fuisset inter Parochum ac Sodalitium Mortis, pariter omnia iura, facultates, indulta atque exemptiones quibus istae Sodalitates vi aggregationis atque Apostolicarum Constitutionum gaudent confirmata sunt. Proposito enim dubio: « An Confraternitas aggregata gaudeat solum indulgentiis, vel potius etiam privilegiis Archiconfraternitatis aggregantis in casu » ; respondebatur: « Gaudere indulgentiis et privilegiis Archiconfraternitatis aggregantis ». Quare concludit Defensor, cum decisiones istae posteriores sint Concilio Tridentino omnia privilegia in suo vigore relinquunt quae in Constitutione Pii IV elargita sunt.

His generatim disputatis Consultor ad singulas quaestiones propositas examinandas digreditur, rationesque expendendas quae hinc inde afferri possunt. Quare

AD PRIMUM DUBIUM, animadvertit quod privilegium Missam celebrandi in domo sodalium infirmorum his verbis concessum fuit a Pio IV in citata Bulla *Divina, disponente*, die 17 novembris 1566: «Nec non eisdem Confratribus quod liceat eis, « et eorum cuilibet, durante eorum infirmitate, Missam in « domibus suis celebrare facere ». Iamvero quod hoc privilegium in aggregationis formula anni 1607 comprehensum sit, evidenter patet cum eiusdem tenor ibi repetitus fuerit *de verbo ad verbum*. - Actuales vero Archisodalitii Rectores tale privilegium adhuc in suo manere vigore contendunt, ea sola limitatione adiecta, si nimirum proprius Parochus vellet sacro Eucharistiae viatico infirmum munire, quo casu ad ipsum Parochum spectaret Missam celebrare.

At vero ex altera parte contra tale privilegium notatum est, illud implicite abrogatum videri a sacro Concilio Tridentino, sess. 22, decreto *de observandis et evitandis in celebratione Missae*, ubi singulis Episcopis iussum est: « Ne patiantur privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam et « ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem « Ordinariis designanda, et visitanda sanctum hoc Sacrificium « a saecularibus, aut regularibus quibuscumque peragi ».

Huic abrogationi suffragatur Gatticus in suo opere *De Oratoriis domesticis, cap. XV*, in quo cum antea praemisset, quod ante Tridentinum Concilium facultates quas Episcopi habebant in concedendis privatis Oratoriis erant amplissimae, mox subdit, has facultates post praefatum Decretum fere totaliter fuisse revocatas excepto aliquo casu. - Neque sane aliter S. Congregatio Concilii decrevit *in Calateioren. Oratorii privati, y iulii 1833*, in qua ad dubium: « An Episcopus possit, iusta interveniente causa, facultatem concedere celebrandi in Oratoriis privatis in casu » ; respondit : « Negative nisi tamen magnae et urgentes adsint causae et « per modum actus ».

Inter has vero causas nullatenus comprehenditur imo excluditur infirmitas. - Etenim interrogata eadem S. Con-

gregario ab Episcopo Syracusan, die 18 martii 1617: « An
 « Ordinarii possint concedere licentias celebrandi in Orato-
 « riis privatis, quando causa aliqua necessaria subest, ut cum
 « persona titularis insignis, rerumque publicarum primarius
 « minister, nobiles item cum aegrotant, aut senio confecti ad
 « Ecclesiam accedere multifaria prohibentur? » die 27 maii
 1617: « Congregatio Concilii censuit non posse Episcopum
 « ex gravi causa cuique concedere ut Sacrum fiat in privatis
 « Oratoriis ».

Quin imo ut addit Gatticus auctoritati innixus eiusdem
 S. Congregationis, nequit Episcopus talem facultatem elargiri
iure suo etiam tempore pestis (ibi): « Imo neque tempore
 « pestis sine speciali delegatione Apostolicae Sedis uni vel
 « alteri in privatae domus Oratorio posset Episcopus Missas
 « permittere, cum tamen ob communes multorum necessitates,
 « lue grassante, teneantur Ecclesiarum Praesules providere,
 « ut sacrificia etiam sub aperto aere, atque in publicis pla-
 « teis, trivisque celebrentur. Revera specialis delegatio die
 « 28 septembris 1657, pestilentia serpente, data a Romano
 « Pontifice fuit aliquibus Episcopis, qua licite viris quibus-
 « ve dam Missas concédèrent in Oratoriis privatis ». Ratio vero
 intrinseca quam citatae resolutionis affert haec est, quia Eccle-
 siae praecepta non obligant cum gravi incommodo, « quando
 « igitur gravissima adsit causa qua quis distinetur ne in loco
 « sacro et ab Ecclesiae lege permissio Missam audiat, prae-
 « cepto illam audiendi amplius non tenetur, et gravissima
 « igitur adesse nequit causa cur dispensaret Episcopus ut
 « Sacrum fieret in Oratorio domestico et privato ».

Tandem denegatur Episcopis haec ipsa facultas etiam cum
 urget praeceptum Viaticum infirmis administrandi, quamvis
 Ecclesia publica dissita sit, ac viae difficiles et salebrosae. Re
 sane vera interrogata S. Concilii Congregatio an. propter has
 causas liceret *pro una tantum vice* hanc facultatem conferre,
 reposuit: « Relatione facta cum Sanctissimo iussit quod nullo
 « modo detur huiusmodi licentia ». - Consentit Fagnanus

cap. in his privileg, n. ij, inquit : « **Quin imo cum Cardi-**
 « **nalis legatus Portugalliae petiisset ut posset concedere**
 « **licentiam celebrandi Missam domo privata decenter accom-**
 « **modata, cum infirmus aliquis debet pro Viatico communi-**
 « **cari, et hoc quia in illis regionibus sunt multa loca adeo**
 « **dispersa, et remota a Parochiis, ut non sine maximo incom-**
 « **modo possit Eucharistiae sacramentum circumferri** » ; S. Con-
 « **gregario respondit** : « **Non esse concedendum** ». Circa vero
 idem rescriptum observat Gatticus *n. ip citati operis* : « **Satius**
 « **igitur iudicaverunt prudentissimi interpretes Concilii Tri-**
 « **dentini aliquem infirmum forte sine praesidio eucharistico**
 « **ex hac vita discedere, quam relaxato vigore Tridentinae**
 « **prohibitionis ansam praebere aliis gravioribus irreverentiae**
 « **periculis, quae saepissime contigissent, si Missa in privatis**
 « **domibus celebrari potuisset, ut inter sacram actionem Via-**
 « **ticum praeberetur** » .

AD SECUNDUM DUBIUM animadversum est, negari non posse privilegium induendi stolam nigram in cadaverum associatione concessum fuisse Archisodalitio; in citata enim *Brixien, iunii 1742, n. 5*, habetur: « **Qui quidem Capellanus in asso-**
 « **ciatione cadaverum incedere valeat indutus cotta et stola**
 « **sive Parochus interveniat, sive non** ». Cohaeret cum *Bri-*
xien: alia Savonen. Aggregationis, 13 iunii 1701, coram Motines.
 Caeterum in comperto est, quod omnia Romana Sodalitia, cum collegialiter incedunt sive in cadaverum associatione, sive in publicis processionibus habent proprium Capellanum indutum cotta et stola.

Neque resolutio S. Rituum Congregationis in Decreto diei io decembris 1702, qua ad dubium XXII: « **An in dictis**
 « **processionibus Capellani Confraternitatum possint deferre**
 « **stolam** » ; responsum fuit : « **Negative extra propriam Eccle-**
 « **siam** », extenditur etiam ad fúnebres processiones ex adductis
 posterioribus decisionibus S. Rotae, quia non derogat expresse
 praeexistentibus, apostolicis Privilegiis, atque ita interpretari
 posse videtur *Novarien. Aggregationis, quae ad dubium VI*

negavit Capellano Sodalitatis, Romanae Archiconfraternitae aggregatae, « posse deferre stolam in dictis processionibus «extra Oratorium», in qua quidem illud animadvertendum quod in praecedenti dubio non agebatur de processionibus funebribus *taxative*, sed in genere de processionibus quae a Sodalitiis peraguntur « tam intra ambitum dicti Oratorii quam « extra illum ».

Attamen huic controversiae aliquod lumen admoveri posse videtur ex decreto S. Congregationis Rituum, relato a Cardellini in *Veliternen.* decis. 4457, quod ita se habet: «In « ecclesia S. Mariae ad Nives nuncupata civitatis Veliternensis « ab anno 1600 canonice erecta est Sodalitas sacrorum Stig- « matum S. Francisci, quam s. m. Clementis VIII per apo- « stolicas Litteras in forma Brevis, de anno 1604, singulis « ditavit privilegiis et praerogativis, quae Archiconfraternitas « sub enunciato titulo in Urbe gaudet. Semper autem, nemine « contradicente, Capellano usa est in publicis tam solemnibus, « quam funebribus processionibus superpelliceo, et stola induto « tam intra, quam extra propriam Ecclesiam. Novissime « visum est Parochis Civitatis illam ab huiusmodi consuetudine « deturbare sub praetextu quod stola parochialis iurisdictionis « sit peculiare distinctivum, quodque S. Congregatio in gene- « rali decreto diei 12 ianuarii 1703 requisita ad dubium XXII. « - An in dictis processionibus Capellani Confraternitatum « possint deferre stolam? - respondit - Negative extra pro- « priam Ecclesiam. - Hisce innixi rationibus praetendunt eam « esse, sed potius instar almutiae, vel manipuli brachio super- « impositam ». Ad evitandas igitur dissensiones recursum fecerunt ad S. Rituum Congregationem, quae ita decrevit : « Immemorabili usu mature perpenso, habitaque ratione, « quod decreto generali minime obstante, etiam in Urbe in « contrarium viget, animadvertens tandem decorosum et con- « veniens esse, ut Confraternitatum Capellanus a simplicibus « Clericis distinguatur, ad relationem mei infrascripti Secre-

« tarii rescribendum esse censuit die 27 septembris 1824: -
« Servandam esse consuetudinem, et nihil innovandum ».

In adnotatione vero addita huic S. Congregationis decreto adiungitur, 1° quod inhibitio in eodem facta Capellanis deferendi stolam extra propriam Ecclesiam, suum vigorem non habet in omnibus locis, sed in desuetudinem abiit, Ordinariis locorum acquiescentibus et annuentibus; 2° quod talis inhibitio Romae respicit Rectores tantum et Capellanos, quando non incedunt cum suis Confratribus, sed seorsim ab illis [*Decr. Vic. 27 ianuarii 1680*]; 3° praxis adducitur Romae vicens, in qua Capellani stola utuntur in omnibus processionibus, quae fiunt vel in cadaverum associatione, vel devotionis gratia. Tandem 4° animadvertitur decens esse ut Capellani qui proprium Sodalitium comitantur, dummodo non sint a latere Parochi, stolam deferant, « quae characteris distinctivum est, « ne cum simplicibus clericis confundantur. Neque est cur « Parochi id invideant turbasque moveant; non enim per « delationem stolae ipsorum iura, privilegia, praerogativae, « laeduntur ».

Et re sane vera, excepto Romano Pontifice qui semper stolam defert ut signum universalis potestatis et iurisdictionis, ut *in nota ad Decr. 4400 S. Rituum Congreg.*, observatur: « Errant qui putant stolam esse iurisdictionis signum. Distinctivum officii est in illis dumtaxat actionibus, quae sacrum « illud exigunt indumentum, et quamquam agatur de actibus, « qui omnibus Sacerdotibus communes esse possunt, nequeunt « tamen exerceri sine speciali mandato a Parochis. Siquidem « stola sacerdotale est indumentum, quod omnibus Presbyteris « aequè convenit, sed non semper ». Ad hoc demonstrandum afferebatur exemplum Episcoporum, qui non semper in Sacramentorum administratione stolam deferunt, sed tunc solum cum praescribitur a Caeremoniali, atque decretum eiusdem S. Rituum Congregationis diei 7 septembris 1816, quod hebdomadariis vetuit stolam induere in divinis officiis canendis. Ex quibus sponte sua consequitur nihil impedire, quominus

Capellani praefati Sodalitii stola utantur, etiam praesente Parocho, saltem his conditionibus observatis, quibus hoc privilegium indultum est in aggregationis litteris.

An vero praedicti Capellani stolam queant deferre extra urbem in communibus processionibus, hoc ex diversa consuetudine, aliisque locorum ac personarum adiunctis diiudicari debet.

AD TERTIUM DUBIUM quod attinet Consultor animadvertit, duas principales quaestiones in eo agitari, quarum prima est, an haeredes et parentes defuncti, pro eo sepulchrum queant eligere; alia vero versatur in personalibus, territorialibus, ac mixtis iuribus quae Parocho competunt, dum cadaver defertur ad ecclesiam in qua sepelitur. Relate ad primam praemissum est, quod ex S. Congregatione Concilii in *Ariminen. iuris tumulandi, et funeris, 14 maii 1823*, evincitur quod per editalem legem a S. Congreg. Consultationis latam an. 1871, cuius vi fidelium cadavera ad coemeterium publicum sunt deferenda, ac coemeteria causa publicae valetudinis subrogata fuere singularum ecclesiarum sepulturis, factum est ut Ecclesia quae ius habebat tumulandi in propriis sepulturis, ius istud exerceat in publico coemeterio, ideoque non sublatum ius sepeliendi fuit, sed variatus locus, quod profecto non impedit emolumentorum perceptionem et ius peragendi exequias. Quare cum omnia iura ecclesiae tumulanti praeservata fuerint, quae compatibilia sunt cum materiali tumulatione cadaveris, in suo vigore manet ius electionis, non obstantibus quibuscumque dispositionibus, ex quacumque potestate manantibus.

His praemissis inficiari nequit, ad solum patrem pertinere ius eligendi sepulchrum pro filio impuberi, non vero ad haeredes vel parentes defuncti. Ita sacra haec Congregatio decrevit in *Fanen. seu Minor. Conventualium, ianuarii 1870*, in qua proposito dubio: « An constet de iure haeredum vel parentum « eligendi pro lubitu ecclesiam ad funus persolvendum suorum « defunctorum in casu » ; responsum fuit: « Negative, et ad « mentem. Mens est, ut salvo iure patris eligendi sepulchram

« filio impuberi ante illius mortem, non liceat id peragere in
 « actu baptismatis, vel in actu proximo ». Hoc igitur excepto
 casu, ad haeredes vel parentes defuncti nullum ius competit,
 atque defunctus qui nullam sepulturam selegit tumulari debet
 in sepulchro gentilitio vel in ecclesia parochiali. Ad rem
 S. Congregatio Concilii in *Civitatibus Castellanae Funerum*,
 28 ianuarii 1764, in qua ex officio animadvertebatur : « Unicam
 « dubitationem ex eo deducendam quod voluntas haeredis pro
 « voluntate defuncti habenda foret; attamen huiusmodi arbi-
 « trium haeredem fortasse non sequi, quia praesumebatur
 « morientem-se accommodasse ad iuris ordinationem, et de iure
 « esse ut qui aliter non constituerint, sepeliantur in ecclesiis
 « Parochiae, vel in maiorum sepulchris ».

Posito igitur quod Sodalis defunctus decreverit tumulari
 in ecclesia Sodalitii, quaeritur utrum funus expleri debeat a
 Capellano vel a proprio Parocho, Adest hac in re resolutio
 S. Rituum Congregationis' in *Lauden.*, 20 augusti 1601, relata
 a Bassi de Sodalitiis, cuius vi hoc ius Parocho territoriali
 adiudicatur in ecclesiis Sodalitiorum, utpote quae nulla exem-
 ptione fruuntur. Attamen vi universalis praescriptionis ius
 Parochi coarctatur ad solos illos defunctos, qui in vita eiusdem
 iurisdictioni suberant, atque ad illas dumtaxat ecclesias quae
 intra limites eiusdem Paroeciae continentur, quae dispositio
 habetur in Decreto *Urbis et Orbis*, in quo ad Dubium XX:
 < An ad Parochum spectet facere officium funebre super cada-
 « veribus sepeliendis in Ecclesiis et Oratoriis publicis Confra-
 « ternitatum : responsum fuit - Affirmative, quando tumulan-
 « dus est subiectus Parocho intra cuius fines est Ecclesia, vel
 « Oratorium ».

Suffragatur huic dispensationi S. Congregatio Concilii in
Fabrianen. Funerum, diei 30 ianuarii 1830 (ibi) : « Iamvero
 « ex sepeliendi iure Ecclesiae sive saecularis ea sit, sive regu-
 « laris duo sequuntur. Primum quod cadavera defunctorum
 « qui sibi sepulturam elegerint ad parochialem Ecclesiam
 « antea deferri nequeant, sed recto tramite ad tumulantem

« asportanda sint, ibique officia funeris peragenda, quamvis
 « ad Ecclesiam parochialem consuevissent deferri. Alterum
 « vero quod omnia funeris emolumenta pro Parocho defuncti,
 « ad Ecclesiam tumultantem spectent ».

Haec vero principia aliis innituntur decisionibus eiusdem
 S. Congregationis, inter quas accenseri debet *Viterbien.*
Iurium parochialium, diei n septembris 1826, in qua propo-
sitis dubiis: « 3. An et quando cadavera Confratrum recto
« tramite sint inferenda ad Ecclesiam tumultantem, seu potius
< antea sint asportanda ad Ecclesiam parochialem pro funere
« peragendo in casu. - 4. An, et quae emolumenta funeris
« in ecclesia S. Crucis peracti, spectent ad Archipresbyterum
« in casu. - 5. An, et ad quem spectet ius peragendi offi-
« cium funebre super cadaveribus in ecclesia S. Crucis in
« casu »; responsum fuit: « Ad 3. Affirmative ad primam
« partem, negative ad secundam. - Ad 4. Affirmative pro
« quarta funerali dumtaxat, iuxta taxam Dioecesis. - Ad 5.
*« Affirmative, et spectare ad Archipresbyterum ». *Tiburtina**
*Iuris funerandi, 17 martii 1827. - *Asculana iurium parochia-**
lium, 20 augusti 1733, ac S. Rituum Congreg. Decreta 3663,
4324, 4643. Attamen, docente Benedicto XIV, Inst. Eccl. n. 105,
 etiam in his ratio habenda est ad consuetudines locorum.

AD QUARTUM DUBIUM notabatur satis huic quaestioni pro-
 visum fuisse in citata *Novarien. Aggregationis, diei 24 sep-*
tembris 1818, in qua ad dubium: « An et quando Parochus
« est paratus ad sepelienda cadavera pauperum defunctorum,
« seu occisorum possit ea sepelire Confraternitatis Mortis in
« casu » ; responsum fuit: « Negative ». Quae quidem responsio
 congruit apprimè cum fine et scopo instituti Archisodalitii,
 atque cum his quae in Litteris apostolicis S. P. Pii VI *Cum*
inter, statuta sunt.

His aliisque animadversis proposita sunt resolvenda

Dubia.

I. An et quomodo Confraternitas Mortis privilegium habeat Missam celebrare faciendi in casu.

II. An eadem Confraternitas privilegium habeat, cuius vi eius Cappellanus deferre possit stolam extra ecclesiam in cadaverum associatione in casu.

III. An quatenus ita disposerat haeredes ac parentes defuncti, cadaveris tumultatio fieri debeat in Sodalitii ecclesia, ac funus expleri debeat a Capellano eiusdem Sodalitii ita ut etiam impediri possit Parocho proprio ingressus in eadem ecclesia.

IV. An Confraternitas Mortis possit pro lubito sepelire cadavera pauperum ac occisorum, cum proprius Parochus paratus est ad ea sepelienda.

RESOLUTIO. S. Congregatio Episcop. et Regul. die 6 februarii 1874 rescribendum censuit

Ad 1. Negative in omnibus.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. Haeredes et coniunctos non posse disponere prout ponitur. In casu vero canonicae electionis sepulturae funus spectare Parocho defuncti, dummodo Ecclesia seu Oratorium Confraternitatis sit intra limites illius Paroeciae; alias Capellano Confraternitatis, salva in hoc casu favore Parochi quarta funeraria iuxta taxam Dioecesis.

Ad 4. Negative.

EXINDE COLLIGES:

I. Ad diiudicandum quaenam privilegia Archisodalitiis concessa ad Confraternitates devolvantur iis aggregatas, eorundem privilegiorum naturam inspiciendam esse; ea enim quae finem originariae institutionis respiciunt ad Sodalitia aggregata devolvuntur, nullatenus vero ea quae ad decorem magis magisque promovendum pertinent.

II. Tum inspiciendas esse formulas in his concedendis adhibitae in Litteris aggregationis.

III. Indultum Oratorii privati Archisodalitas concessum, fuisse abrogatum.

IV. Quin imo neque Episcopos facultate pollere huiusmodi privilegium concedendi, nisi magnae et urgentes adsint causae, hisque extantibus, per modum actum illud posse elargiri.

V. Inter vero has causas nullatenus recenseri imo positive excludi infirmitatem, neque tempus pestis, neque urgens praeceptum viaticum administrandi infirmis, quamvis Ecclesia publica dissita sit, viaeque ad illam difficiles et salebrosae.

VI. Capellanos Confraternitatis generatim loquendo, posse stolam deferre, etiam extra propriam Ecclesiam in cadaverum associatione.

VII. Sepulturam eligere Patri pro eius filiis impuberibus licere, nullatenus vero defuncti coniunctis vel haeredibus. Hinc

VIII. Defunctum qui nullam sepulturam selegit tumulandum esse in sepulchro maiorum, eoque non extante, in propria parochiali Ecclesia.

IX. In casu vero canonicae electionis sepulturae factae in Ecclesia Confraternitatis, funus explendum esse a proprio Parocho, dummodo Ecclesia seu Oratorium Sodalitii sit intra limites eius paroeciae.

X. Secus ad Capellanum eiusdem Sodalitii pertinere funus persolvere, reservata Parocho quarta funerali.

XI. Confraternitatem mortis non posse pro lubito pauperum cadavera vel occisorum sepelire, quoties proprius Parochus ad ea sepelienda se promptum exhibeat.

EX S. CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI

SPONSALIUM.

Die 28 iunii et 16 augusti 1873.

Compendium facti. Quidam Antonius C. ex Dioecesi L. cum negotiationis causa frequenter peteret oppidum S. Pauli Dioecesis S. "amicitiam iniiit cum familia P. praesertim vero cum iuvene Anna Maria Michaeli, cui intentionem patefecit cum ipsa nuptias contrahendi. Huiusmodi declarationi annuit puella, et acceptationis haud aequivoca indicia, ac signa prae-buit. Hinc factum est, ut tractu temporis amore, et maxima benevolentia sese mutuo complexi fuerint, ceu ex literis ab Antonio ad Mariam missis ostenditur. In hisce enim habebatur praeter alia Antonium promississe *se futurum eius sponsum atque coniugem, — anulum a Maria missum acceptasse, - ac matrimonium initurum in mense maio futuri anni.* Quin imo res eo usque progredi visa est ut, praetergressis honestatis finibus, Maria conciperet et pareret. Verumtamen amor iste paulatim adeo deferbuit, ut tandem pertaesus Antonius iuvenem penitus dereliquerit, ac preces porrexerit Curiae L. ad liberi status testimonium obtinendum ; obstitit sed vero Maria, et penes eandem Curiam impedimentum, ut aiunt, *nihil trans-eat* apposuit duplici innixa rationi, scilicet tum sponsioni matrimonii, non semel sibi ab Antonio factae, tum stupro sub spe futuri coniugii sibi illato, ex quo prolem enixa fuerat. Huiusmodi Mariae libellus a Curia L. ad illam S. transmissus fuit, quae mandavit, ut partes infra decem dies comparèrent, una cum testibus, ut summarie audirentur. Statuta die comparuit Maria, et interrogata de rationibus, quae illam suaserant ad impedimentum contra Antonium C. sustinendum

edixit i. praedictum virum cum ipsa iam contraxisse sponsalia 2. stuprum ei intulisse ex quo sobolem procreaverat. Exhibuit autem quinque testes ad suam depositionem confirmandam, qui examini subiecti, praevio iuramento, quae in suo libello exposuerat Maria prorsus confirmarunt, eaque ex ipsius Antonii confessione quatuor ex adductis testibus didicisse declararunt. Quinimo et tres ex hisce testati sunt de visu, quod Antonius domum Mariae per fenestram conscenderat; quintus vero testis, qui et illius regionis Archipresbyter erat fidem fecit, ex plurium personarum dictis sibi fuisse comperit inter praedictum virum, et mulierem de futuro matrimonio negotium iam praecessisse, una cum reciproca munerum donatione, consanguineorumque visitatione. Insuper et de publica fama in ea regione pervolitante testatus est, Antonium saepe per fenestram Mariae domum penetrasse, prolemque a muliere susceptam eius operi fuisse tributam.

Ex adverso Antonius ad infirmandas istas depositiones octo sui favore produxit testes, quos inter et persona servitio eius patris addicta numerabatur.

Per hos duo probare tentavit, primo nempe eos, qui testimonium pro muliere dixerant, amicitia et sollicitatione ab adversa parte fuisse impulsos, praesertim cum de bona quorundam fama dubium haberetur; secundo Mariam antea alio amore captam cum quodam Dominico M. in carcere degente propter patratum homicidium, se violari passam fuisse.

Iamvero utriusque partis depositionibus expensis Curia S. hanc protulit sententiam « Nos solum Deum, et iustitiam « prae oculis habentes, dicimus, minime constare sponsalia « inter praedictos Antonium C. et Mariam Michaellem P. vere « ac legitime contracta. Attamen etiam ex morali nostra con- « victione retinemus stuprum, seu deflorationem, quam ab « Antonio C. ipsa Maria P. causa et intuitu matrimonii, « perpessa est. Porro stuprum seu deflorationem nemo non « videt esse maximum imo irreparabile damnum, quod adae- « quato modo iustitia clamat resarciendum esse, cum prae-

« sertim in praesenti causa de virgine honesta, et civilis
 « conditionis agatur. Haec autem adaequata restauratio, non-
 « nisi per matrimonium maxime per dotem, et per alia iuris
 « remedia obtineri potest... Interim ipse Antonius C. trinam
 « successive habeat paternam simul, et severam monitionem
 «a proprio Parocho... Factis monitionibus, et duobus men-
 « sibus elapsis, si ipse adhuc tenax ad non contrahendum
 « matrimonium cum decorata P. redibit, tunc Ecclesiasticae
 « censurae, scilicet maioris excommunicationis rigorem in eum
 « invocare, nisi aliud iudicaverimus, compellemur ». Hanc
 sententiam aegre tulit Antonius, hinc ad Curiam Metropoli-
 tanam B. appellationem interposuit. Haec autem peractis
 omnibus de iure peragendis definitive pronunciavit, sententiam
 Curiae S. confirmandam esse quoad primam partem tantum,
 in caeteris vero esse infirmandam, proindeque nullius roboris
 declaravit impedimentum *nihil transeat* a Maria appositum,
 atque Antonium liberum ad contrahendum cum quavis alia
 persona renunciavit. Notificata huiusmodi sententia Mariae
 Michaeli, illico apud Sacram Congregationem Concilii forma-
 lem interposuit appellationem. Verum simplici appellatione
 peracta, haud amplius comparuit, nec acta transferri curavit.
 Quare cum res in longius iret Antonius supplicem Sacrae
 Congregationi porrexit libellum, quo documentum postulabat
 ad comprobandum Mariam numquam apud sacrum tribunal
 comparuisse. Hoc accepto libello literae datae fuerunt Epi-
 scopo S. ut Sacrae Congregationi de Maria necessarias infor-
 mationes daret; qui morem gerens mandatis Sacri Ordinis
 respondit illam paupertatis causa impotem esse ad appella-
 tionem prosequendam, ideoque maxima in desolatione versari,
 eo quod ulterius procedere in causa non valeret. Quapropter
 decretum in secretaria Sacrae Congregationis prodiit *ponatur*
in folio, atque causa proposita fuit sub dubitandi formulis,
 quae in calce prostant.

Disceptatio synoptica.

Quoad incidentem huius quaestionis partem ex eo ortam, quod Maria actuum originalium productionem infra sex menses ab interposita appellatione non praesentavit, haec ex officio animadversa fuere.

Favore Antonii dictum fuit dubitari non posse, inspectis articulis Codicis Gregoriani 960, 970, 971 appellationem a muliere interpositam peremptam esse, cum infra semestre production! actuum originalium locus datus non fuerit. Neque regerendum ex iure Canonum annum esse expectandum, quandoquidem ex actis patet annum iam fuisse elapsum.

Verumtamen ex altera parte animadvertebatur, quod, licet quae allegantur legis dispositiones verae sint ad casum tamen applicandae non sunt ob dispositionem § 383 eiusdem Codicis, in quo statuitur *nihil innovatum esse relate ad Sacras Congregationes Ecclesiasticas et ad regulas, quae actu ab iisdem observantur*. Nec refert annum etiam elapsum fuisse, siquidem paupertatis causa Maria litem haud prosequi potuit. Iamvero scitum est, inter impedimenta, quae actorum transmissionem infra annum legitime remorari possunt, recenseri paupertatem, atque impotentiam ad occurrendum expensis necessariis pro negotio absolvendo. Ita *Reiffenst. lib. II, decret, tit. 28 § VI, n. 168 et seq.* Hac autem paupertate Mariam laborare ex literis Episcopi innotescit. Hisce igitur positis quoad incidentem partem, ad principem quaestionem deventum fuit.

DEFENSIO MARIAE. Pro existentia sponsaliti contractus pariter ex officio animadversum fuit sponsalia, quae ex propria indole, et natura mutuam futuri matrimonii promissionem unice exigunt per *text. in I. i, ff. de spons. et in can. 3, caus. 30 quaest. 3*, inter eos contractus indubitanter recenseri, qui nudo consensu perficiuntur *d, ff. de sponsal.* Dummodo itaque contrahentium consensus exterius, ac sensibilibiter manifestetur, nulla alia solemnitas, nullaque peculiaris verborum

conceptio necessaria est. Nec aliquid refert utrum verbis, vel signis, vel etiam verbis formalibus aut virtualibus contrahentes in huiusmodi contractu ineundo utantur *Cap. 21 et 23 de sponsal.* Imo quamvis Concilium Tridentinum non omiserit aliqua praescribere relate ad sponsalium contractum, qui ordinatur ad sacramentum, quoad illius tamen formam contrahendi nihil immutatum fuisse declaravit .S. C. C. *Ig decembr. 156c ex lib. 8 decret, p. igó rei. a Bened. XIV, Inst. Eccl. 46 num. 12.* Quatenam autem verba, vel quatenam signa in casibus particularibus apta censenda sint ad istiusmodi consensum exprimendum, ex prudenti arbitrio iudicis dependet, qui perpensis specialibus factorum adiunctis, intentionem contrahentium arguere valeat. Nihilominus quaedam adsunt verborum formulae, quae inspecto communi loquendi usu promissionem futuri matrimonii extra omnem ambiguitatem ponere videntur, ideoque communiter etiam a DD. admittuntur ad effectum sponsalium stabiliendum. Huiusmodi sunt in specie dictiones *accipiam te - ducam te - volo te accipere, ducere, nubere* ut tradit *Reiffenst. in lib. 3 Decret, tit. i, n. 30 cum Sánchez aliisque ab eodem citatis.*

Hisce praeiactis iuris principiis dubitari profecto nequit de promissione matrimonii Mariae facta ab Antonio, cum in eius epistolis pluries sponderit se *futurum eius sponsum usque ad mortem, eamque sponsam suam compellaverit.* Porro nonne huiusmodi dictiones clare evincunt matrimonii promissionem et repromissionem praevisse? Eo magis vero id in thémate admittendum esse censebatur quod fere omnes testes a muliere adducti deposuerat, se audivisse Antonium de Maria loquentem dixisse *debeo ei nubere.* Si ergo debebat puellam in uxorem ducere sponte sua fluit ipsum ad hoc sese obligasse. Et reapse si Archipresbyteri S. Pauli depositio prae oculis habeatur manifestum apparet, in illa regione pluribus iam notum esse inter Antonium et Mariam de inituro matrimonio negocium intercessisse. His accedit quod licet anuli traditio atque acceptatio ambiguum in genere censeatur si-

gnum, quoties tamen vel simplex de sponsalibus praecesserit tractatus pro consensu habetur invicem praestito, ac praesumuntur in foro externo sponsalia *Glos, in cap. Si inter ji de Sponsal. Sánchez, de Matrim, lib. i, disp. 18 n. 3, Mascard, de probat, conclus. 1024. num. 2. Menoch. lib. 3 de praesumpt. 2 n. i, Sporer p. 4, I. i, sect. 2, n. 18c.* In casu vero id non defuit siquidem aiebat Antonius in suis litteris. « *Anulum quem ad me misisti meo digito laxior est, hinc permutare debes* ».

Sed omnem, vel levissimam dubitationem quoad promissionis, et repromissionis valorem amovet stuprum, quod ab Antonio se passam fuisse conqueritur Maria, ac subsequuta exinde prolis susceptio. Eiusmodi enim rei auctorem fuisse Antonium nedum suadent amoris affectus, quo erga ipsam Antonius flagrabat, et diuturna inter eosdem consuetudo, qua etiam cum vitae periculo domum mulieris frequenter petebat, verum etiam et publica fama. Publicam vero famam, quando cum aliis adminiculis concurrat, plenam facere probationem traditur in *cap. i, de appell, et cap. illud quoque de praesumpt. in 6. Abbas consul. 81, n. i, v. 2.* Imo in iis, quae sunt difficilis probationis, quaeque testes non admittunt, solam famam plene probare docent *Card. Tuscus litt. F, conc. 66, n. 66, Alex, cons. 66, n. ç, lib. 3, Mascard, conclus 734, num. 22.*

Hoc posito illud in iure consequitur, copulam una cum signis, vel verbis contractorum sponsalium concurrentem praesumi, ac censi praestitam animo sponsalio; ac proinde praebere in foro externo argumentum sufficiens praesumendi sponsalia, ut reus absolute ad matrimonium contrahendum compelli valeat, ceu tradunt *Sporer. part. 4, sect. 12, cap. i, n. /86. Gobât tract, io, cons. 2, n. 6. Perez, disp. 12, sect. 3. Menoch. de praesumpt. lib. i, praes. i.* Nullimode enim verisimile est honestam puellam sui corporis copiam alteri facere, nisi promissione futuri matrimonii. Atqui de spietatissima vitae ratione Mariae Michaelis amplissimum, et concurs testimonium

perhibent omnes adducti testes; imo et hoc confirmat Curia S. Archipresbyter S. Pauli et ipsamet auctoritas civilis, ita ut Curia B. exceptiones per alios testes a viro productas flocci fecerit, et deflorationem ex parte Antonii admiserit.

Quapropter etsi non constaret de explicita, et mutua promissione matrimonii, haec desumi deberet ex honestate, et defloratione iuvenis, ut cum omnibus fere DD. tradit *Reiffenst. Decr. tit. i, de Sponsal. § 4, 11. 68, ibi.* « Si una cum
« copula concurrunt verba, aut signa dubia sponsalium con-
« tractorum, tunc copula praesumitur, ac censetur facta animo
« sponsalitis, seu illa cum caeteris dubiis signis, dico signis,
« praebet in foro externo signum sufficiens praesumendi
« sponsalia; consequenter reum absolute condemnandi ad
« nubendum, et ratio est, quia honesta puella non censetur
« praebere usum corporis, nisi suo sponso, ac sub spe futuri
« matrimonii, sub qua facile puellae etiam caeteroquin honestae persuadentur » ac in *n. 83.* « Porro sicut quaevis in
« foro externo praesumitur virgo, ita in eodem foro quaevis
« praesumitur a viro seducta, consequenter consecuta ius
« petendi ab eam cognoscente, vel ut ducat vel docet ». Quae quidem sententia nonnullis decisionibus S. Congregationis Concilii confirmatur praesertim in *Ripana impedimenti sponsalium 22 decembris 1866, in Beneventana impedim. sponsal. 27 iulii 1867 ac denique in Neritonen. 26 iulii 1869.* Ex omnibus itaque usque adhuc expositus sponsalia in themate intercessisse concludebatur.

DEFENSIO ANTONII C. E contra pro Antonio animadversum fuit, tralatitii iuris esse ad statuenda sponsalia evidentes, ac certas probationes exigi, ex quibus indubie appareat formalis utriusque partis consensus. Quare satis non est et una pars promittat, sed requiritur ut alia repromittat. *Piton, discept. 32 Schmalz, de sponsal. Sánchez de sponsal., disp. 5, n. i. Reiffenst. de sponsal. lib. i, § 1. S. Congregatio Concilii passim;* ita ut si qua supersit dubitatio contra sponsalia iudicandum esse doceat *Rota in decis. 242, n. i, S. P, 14, Recent.*

et in *Ferrarien. Spons. 18 martii 1748 coram Bussio*. Iamvero in themate illae deficere videntur probationes, quae ad sponsalia evincenda omnino requiruntur. Nam ex adductis a muliere testibus, ne unus quidem de hac mutua, et deliberata sponsalium promissione, et repromissione verbum facit. Sane ipsi testimonium perhibent audivisse semel ab Antonio C. *ipsum velle matrimonium contrahere cum Maria*. Hae porro enunciationes quamvis futuram forsitan intentionem Antonii contrahendi sponsalia praeseferant, nullatenus tamen ea iam contracta fuisse ostendunt, *Rota decis. 182 coram Lancetta et in Tudert. Sponsalium 20 iunii 1846 coram Caprara. Coscius de spons. filiorumfam. Vol. 7, n. 66 ad 6Q*. Post haec imparia sunt ad sponsalium obligationem inferendam verba quaedam melliflua, munuscula, et anuli donatio, prout docuit S. Congregatio Concilii in *Beneventana sponsalium 27 novembris 1838 ad monitum text. in cap. Tua nos de Spons.*

Nec hisce rationibus suam vim adimit stuprum patratum et suscepta exinde proles: deesset namque in primis certa, ac praecedens viri fides nuptias ineundi; deesset deinde honestas, et modestia undequaque spectata ex parte mulieris, quae nisi permisisset, haud facile Antonius in eiusdem cubiculum per fenestram pervenire potuisset. Insuper iam antea Maria amore capta fuerant cuiusdam Dominici M. qui declaravit *se rem habuisse cum ipsa*, ceu testis ab Antonio adductus fidem facit. Quibus si addas exceptiones contra nonnullos testes a muliere vocatos, de quorum bona fama dubitandum est, si contrariae depositiones audiantur, quae totae in eo sunt ut probent, Mariae matrem induxisse testes ope munerum promissorum ad testimonium contra Antonium C. perhibendum, illumque deflorationis, et prolis auctorem incusandum, duo absque dubio inferuntur: primum scilicet quod in defectu praecedentis promissionis, licet stupri auctor demonstraretur Antonius, unica Mariae suppeteret via ad actionem criminalem pro damnorum refectione, minime autem ad praesens iudicium impedimenti sponsalium instituendum. Alterum

vero quod argumentum ex publica fama in casu desumptum minime valet,, ut Antonio imputari possit stuprum, quod tamen ad effectum sponsalium evidentissime demonstrari deberet, ceu monuit *Rota in Maioricens. coram Bussio g aprilis 1787-Quin* imo cum in casu non desint gravissima saltem indicia, quibus alter indigitatur stupri, ac praegnantiae auctor, nullatenus procedi debet in decernenda sponsalium existentia, ne alioquin Antonius adigatur ad aliena damna resarcienda, alienamque prolem alendam.

His animadversis proposita sunt resolvenda

Dubia.

I. « An constet de peremptione appellationis in casu.

« Et quatenus negative.

II. « An et quomodo sententia Curiae B. sit confirmanda « vel infirmanda in casu ».

RESPONSIO. S. Congregatio Concilii causa cognita, et discussa die 28 iunii 1873 respondere censuit:

Ad I. *Negative.*

Ad II. *Sententias praecedentes esse reformandas, praefixo termino Antonio C. Ordinario S. beneviso ad ducendam uxorem Annam Mariam Michaellem; quo termino inutiliter elapso esse locum solutioni dotis, et refectioi damnorum ab eodem Ordinario S. taxandae, firmo manente impedimento quousque per Antonium paritum non fuerit iudicato.*

Haud placuit huiusmodi responsum Antonio, hinc beneficium novae auditionis expostulavit, obtinuitque, quin tamen aliquid novi adduxisset. Quapropter reposita quaestione sub dubiis :

I. « An sit standum, vel recedendum a decisis in primo « dubio in casu.

II. « An sit standum, vel recedendum a decisis in secundo « dubio in casu ».

**S. Congregatio Concilii re iterum discussa die 16 augusti 1873 decisioni iam datae standum esse decrevit respondens :
Ad I et II. *In decis.***

EXINDE COLLIGES :

I. Ad evincendam existentiam sponsalium non sufficere ut una pars tantum promittat, sed necessariam esse repositionem alterius contrahentis.

II. Hanc autem promissionem et repositionem peculiari externaе solemnitate non subiici, hinc et ipsi locorum Ordinarii sub intuitu vitandi scandala et damna non possunt sub nullitatis poena subiicere sponsalia aliis peculiaribus solemnitatibus, quam iis, quae ex iure communi agnoscuntur.

III. Sponsalibus per verba de futuro contrahendis nullam formam praescripsisse Concilium Tridentinum, ideoque eo modo contrahi quo ante ipsum Concilium contrahebantur.

IV. Quare satis est in foro externo ad probandam sponsalium existentiam, ut de mutuo contrahentium consensu sive per verba, sive per signa, sive per alia quaevis aequipollentia expresso constiterit. *Cap. 21, 2j de Sponsal.*

V. Non sufficere tamen quoddam propositum et velleitatem contrahendi ad statuenda sponsalia, sed certas probationes exigi, ex quibus appareat utriusque partis formalis consensus.

VI. In dubio verborum, aut signi promissionis sponsalium in foro externo, standum esse in favorem libertatis. S. C. Concilii 5 aprilis 1851 et 31 martii 1760.

VII. Excipe si una cum signis dubiis copula intercesserit, et aliunde de mulieris honestate ambigi non possit.

VIII. Anuli subharrationem vel missionem munerum non tenere locum sponsalitiaе promissionis, dummodo haec ex patriae consuetudine veram promissionem et repositionem non determinent.

IX. Qui puelliam defloravit, in foro externo damnatur vel ad eam ducendam, vel si eam ducere renuat, damnatur ad solvendam dotem ab Episcopo taxandam necnon ad damna illata reparanda.

CANONICATUS.

Die 31 ianuarii 1874.

Compendium facti. Ecclesiae Cathedrali N. adnexa est paroecia, cuius munera canonicus curatus explet. Hac dismembrata, Episcopus decreto die 25 ianuarii 1838 novam erigebat paroeciam sub titulo S. Dominici in Ecclesia S. Francisci de Paula, eique praeficiebat Aloysium B. Canonicum Cathedralis, qui ex pontificia dispensatione utramque praebendam per triennium possedit. Elapso sed vero triennio resignavit coram Episcopo canonicatum favore sui fratris, ac sibi paroecialem Ecclesiam retinuit.

Iamvero cupiens iste tenuem paroeciae dotem augere, ac sibi suisque successoribus iura et privilegia canonicorum Cathedralis comparare, obtulit Episcopo libellas pedemontanas 8000, ut ex his erigeretur praebenda canonicalis in Cathedrali, et ea Parochus S. Dominici pro tempore potiretur. Exceptis precibus ac regulari hypothecae subiectis aliquibus praediis, Episcopus instrumentum publicum conficiendum curavit; ac nova instituta praebenda, eius possessorem titulo Canonici parochi donavit, ut distingueretur ab altero cui nomen canonici curati erat. Sane inquit Episcopus in tabulis erectionis: « In dicta nostra Ecclesia Cathedrali S. Reparatae, paroeciale praebendam titulo S. Dominici, praehabito Capituli « nostri consensu, per actum diei hodiernae (10 martii 1842) « canonicè erigendam duximus, ac vi praesentium auctoritate « nostra ordinaria canonicè et perpetuo erigimus, debiteque « erectam declaramus in verum proprieque dictum canonica-

« tum sub eodem titulo parochiali S. Dominici, ita ut in illius
 « possessionem missus, parochi non solum officio, iuribus ac
 « praerogativis gaudeat, verum etiam Canonici Cathedralis
 « nostrae praedictae Ecclesiae S. Reparatae cum titulo cononici
 « parochi ac locum ac stallum in Choro et vocem in Capitulo
 « habeat, omnibusque canonicorum functionibus iure intersit
 « cum honoribus, oneribus et iuribus universis, quae ad prae-
 « fatos canonicos Cathedralis nostrae Ecclesiae spectant et
 « in futurum spectare possunt, dempto tamen ipsi onere choro
 « interveniendi quoties parochiale ministerium ipsum interesse
 « vetabit, super quo ipsius oneramus conscientiam, prout
 « similes canonicos parochos exemptos declarat ipsum Cano-
 « nicum Ius.

« Nobis vero et successoribus nostris in perpetuum, ut
 « publicus praedictus foundationis actus exposcit, ius nomi-
 « nandi et eligendi ad eundem Canonicatum absque ulla
 « forma publici concursus reservamus et appropriamus, ut
 « quoties illum perpetuis futuris temporibus et ex quorum-
 « cumque illum possidendum obitu vel decessu etiam apud
 « S. Sedem Apostolicam, ac in quibuscumque anni mensibus
 « vacare contigerit, per nos, seu per Episcopum pro tempore
 « existentem, vel per Vicarium Capitularem, Sede vacante,
 « absque ulla concursus forma ad dictum Canonicatum nomi-
 « nari et eligi valeat ex primaeva reali, actuali, integra et
 « omnimoda sui fundatione et praesenti canonica erectione,
 « ideoque omnes electiones et nominationes sic faciendae
 « solidae et efficaces sint, suosque plenarios et integros sor-
 « tiantur effectus, prout meliori modo quo possumus consti-
 « tuimus et declaramus ». Hac peracta erectione Episcopus
 Aloysio B. canonicam institutionem concessit.

Hic obiter admonendum occurrit, anno 1845 Statuta Capitularia condita fuisse ac auctoritate Episcopali firmata, ibique legi Cap. 8 *De absentibus in praesentium numero habendis* Art. 49 : « Praesentes in choro ideoque participantes
 « de iure ad crescentiae distributionum, quas amittunt absentes

« a choro, habebuntur Canonicus Curatus huius Cathedralis, « nec non canonicus parochus S. Dominici dum divinatorum officiorum tempore ministerii sui functiones peragunt, idest « sacramenta administrant, infirmis assistunt, verbum Dei « annuntiant. Diebus vero dominicis tota die a choro abesse « poterunt, quando ad populum concionem habent ». Res per plures annos iuxta ea quae tum ab Episcopo, tum a Capitulo constituta fuerant, pacifice processit: sed prius Episcopo, dein parocho Aloysio B., vita functis, dubium suboriri coepit quoad validitatem huiusmodi erectionis factae absque venia Apostolica, atque adeo contra praescripta Concilii Tridentini *Cap. 16, Sess. 24 de Reform.* Insuper querimoniae exortae sunt inter Capitulares, quod exemptionem Parochi S. Dominici a Choro. Tandem et alia difficultas ex parte Gubernii nata est, tum ex eo quod Decretum Imperiale quo Dioecesis paroeciae recognoscebantur, inter succursales accensebat illam S. Dominici eiusque rectores ad nutum amovibiles renuntiabat, tum etiam ex eo quod Minister Cultus instituisse! pro separatione Canonicatus a paroecia.

His omnibus agitatus Episcopus ad iurgia et scandala in posterum ea venda, quaerit :

1. An sustineatur erectio praebendae parochialis S. Dominici in praebendam canonicalem Ecclesiae Cathedralis, facta ab Episcopo auctoritate sua ;

2. An Episcopus auctoritate sua ordinaria valeat dispensare Canonicum parochum Ecclesiae a Cathedrali seiunctae, ab onere choro interveniendi, quoties parochiale ministerium exercet, et an numerus 5, Cap. 8 Statutorum Capitularium, quo praedictus Canonicus Parochus, etiamsi absens, habetur tamen ut praesens et participans ad crescentiae distributionum, iuri canonico consonans sit ;

3. An concedenda sit institutio canonici parochi S. Dominici, non obstantibus civilibus legibus et difficultatibus, quae inter ecclesiasticam et civilem auctoritatem circa pensionem quae maiorem praebendae portionem constituit, insurgere possunt ?

Rogatus Episcopus ut, audito Capitulo, de eius sententia referret, atque partibus terminum praefigeret ad ulteriora iura deducenda, si vellent, transmisit votum Capituli in quo animadvertit Ecclesiam semper improbasse ut quis duo simul beneficia incompatibilia retineat, ut patet ex Concilio Lateranensi, et ex Concilii Tridentini, *Cap. 4, sess. 7 de Refoi'm.* cui plures consonant responsiones H. S. O. Hinc deducit Ecclesiasticas leges damnare ac irritas reddere uniones duorum beneficiorum incompatibilium, solumque Pontificem quoad hoc dispensare posse.

Exemptionem vero parochi S. Dominici ex *n. 5, cap. 8. Statuti Capitularis* concessam quoad distributiones, nullius esse momenti, quia subscribentes nihil aliud voluere, quam eorum obsequium et devotionem Episcopo testari, qui eos tanta benevolentia prosecutus fuerat, dum per huiusmodi unionem parochum S. Dominici inter Capitulares cooptabat.

Haberi vero ut praesentes in choro, dum ministerio incumbunt, tantum qui curam animarum Cathedrali vel Collegiatae adnexam exercent, non vero qui id agunt in altera Ecclesia. Hoc vero, omissis declarationibus -H. S. O. probat ex Bouix *De Capitulis cap. j, § 1, j* et ex Barbosa *De Canon, et Dignit. cap. 22.* Omnes vero alios, quippe qui ex iure communi si choro non intersint distributiones amittunt, nequeunt ab Episcopo et Capitulo tali dispensatione donari.

Nullam vero unionem factam ab Episcopo declarat; tum quia iuri communi contraria, tum quia Episcopus innitebatur dispensationi a Sum. Pontifice concessae *diei 4 martii 18jç* quae dispensatio ad aliud referebatur beneficium, et iam expiraverat.

Post haec transiens Capitulum ad dispositionem legis Gallicae post restorationem observat, nec verbum haberi de paroeciis huius naturae. Hinc cum in Gallus maior Parochorum pars sit amovibilis ad nutum Episcopi, ad strictam tamen residentiae legem tenetur, ac timet ne Gubernium aegre ferat erectionem Parochiae in canonicatum, qui titulus inamo-

vibilis est. Insuper hunc sibi casum effingit. Si parochus canonicus infirmitate correptus suum munus obire nequivisset, alter ei sufficiens esset. Parochus titularis posset ne canonicatu gaudere? Minime, quia esset contra foundationis legem. Hinc concludit i. nullam fuisse erectionem paroeciae S. Dominici in Canonicatum Cathedralis; 2. Neque Episcopum, neque Capitulum potuisse concedere canonico parochi ut dum ministerio vacat et abest a choro lucretur distributiones, ideoque irrita est dispensatio concessa a *num. 3, Cap. 8. Statuti Capitularis*. 3. Attendi debere declarationem H. S. O. antequam, detur canonica institutio ad vitandas colusiones Gubernium inter et Episcopum. His tamen non obstantibus Capitulum enixis precibus H. S. C. exorat, ut sanciantur quae ab Episcopo et canonicis antecessoribus aucta sunt.

Hinc causa proposita est sub dubiorum formula in calce exscripta.

Disceptatio syrioptica.

EA QUAE PROSTANT CONTRA UNIONEM. In primis notatum est, Concilium Tridentinum *Sess. 24, Cap. 13 de Reform. Episcopis prohibuisse parochiales Ecclesias unire cum praebendis Cathedralium vel Collegiatarum*; cum enim animarum cura continuam et praecisam residentiam exposcat, facile quis alterutrius servitium negligere. Ideoque advertit Fagnanus, quod ob residentiam servitii, exurgit incompatibilitas in beneficio curato et canonicatu et in pluribus canonicatus *Cap. Extirpaiidae § Qui vero de Praebendis, et Cap. 12, Sess. 24 de Reform. Conc. Trid.* Quae cum sint de iure communi, unanimes auctores tradunt, Episcopum dispensare non posse super pluralitate beneficiorum incompatibilium, atque addunt, hoc tantum fieri posse ab Episcopo, cum evidens necessitas vel utilitas Ecclesiae sit, et cum periculum sit in mora, et facilis ad S. Sedem non pateat recursus *Sess. Lib. 2, c. 34, n. 130. Pirhing de Praebendis ev. ICI. Barbosa Cap. 28 eod.*

Ob eamdem rationem nullius momenti videtur dispensatio parochi S. Dominici concessa, ex qua dum vacat ministerio, ut praesens habetur in choro, iure enim communi inspecto solis interessentibus quotidianae distributiones debentur *Conc. Trid. Sess. 22, Cap. 3 de Reform.* Et sane distributiones huiusmodi in iure dicuntur victualia *Cap. De caetero Gloss, et commun, de Cleric. non resid.,* atque dantur iure omnino abstracto a praebenda, scilicet propter operam personalem *Lother. de Re Benefic. Lib. 1, quaest. 30.* Hinc merito S. Congregatio semper tum Capitulo, tum Episcopo denegavit facultatem remittendi distributiones amissas; Barbosa ad *Cap. 12, sess. 24, C. 3 de Reform,* et vetuit ne statuto aliquo id constitui posset. Imo, pergit Barbosa, *nec totum Capitulum per consuetudinem potest concedere quod absens lucretur distributiones quotidianas, etiamsi per momentum temporis duraverit absentia ibid. N. log.* — Ex his itaque clare colligitur, neque per particularem constitutionem id inducere Capitulum posse: unde illud privilegium a Statuto Capitulari concessum, nihil roboris habet favore Parochi S. Dominici. Ex his omnibus videtur vera sententia Capituli irrita declarantis quae ab Episcopo constituta sunt.

ARGUMENTA PRO UNIONE SUSTINENDA. Ad unionem vel erectionem ab Episcopo factam sustinendam notatum est, quod causae ad ipsam peragendam aderant, Capituli consensus exquisitus, omnesque aliae solemnitates adhibitae: hinc nisi evidenter demonstraretur hac facultate Episcopum omnino caruisse, actus eius sustinendus potius, quam destruendus est.

Advertebatur praeterea, unionem vetitam a *Cap. 13, Sess. 24 de Reform. Concil. Tid.* eam esse unionem, vi cuius titulus parochialis extingueretur, quod in casu minime accidit, cum ad praebendam parochialem augendam unio facta fuerit, et non parochia ad canonicatum, ut sese exprimunt Trident. Patres, sed canonicatus ad parochiam accesserit.

Insuper dubitari valde potest an de vera unione a Concilio vetita agatur in casu, siquidem unio praesefert ideam

duorum beneficiorum praeexistentium, et praeexistentis parociae et beneficii unio vetita certe est. At hic extat parocia non vero canonicatus; ad reddendam commodiorem conditionem parociae, ad augendum splendorem Capituli Cathedralis, Aloysius B. obtulit Episcopo annum redditum 400 libellarum, ea tamen lege, ut novum canonicatum in Cathedrali institueret atque ad eum proprio iure Parochus *pro tempore* S. Dominici, cum iuribus et privilegiis in limine foundationis expressis, veniret. Ergo non unio, sed erectio novi beneficii est; nec satis elegans ratio reddi posse videtur, cur Episcopus eas condiciones acceptare non posset. Neminem enim latet, fundatorem beneficii posse in limine foundationis quascumque sibi benevisas condiciones apponere, dummodo non sint contra bonos mores vel impossibiles, easque Episcopum acceptare, ut traditur *Capit. Significatum 11 de praebendis Cap. Praeterea 23 de Iurepatr.; et Cap. Quanto de Censibus S. Congr. Conc. Hortana 30 ianuarii 1810, Cornetana 6 februarii 1847*. Idque innitur iuris principio, quod quisquis rerum suarum moderator et arbiter est, ita ut possit etiam contra ius commune condiciones apponere, uti docent communiter Doctores. Pirhing *Lib. i, Tit. 18, § 4.1*; Barbosa *de off. et potest. Episc. Part. i, Tit. 2, § 28*; Rigant. *Comment, in Regul. 32 CaneeU. n. 38*; De Luca *de Benefic. Disc. Ç3, n. io*.

Quod condiciones a fundatore canonicatus appositae sint contra ius, non est ambigendum; ast non ideo dicendae sunt impossibiles aut tales, quae perpetuam iuris prohibitionem praesferant; nam et Pontifex solet dispensare super pluralitate beneficiorum et Episcopus olim poterat. Imo Lotherius *Lib. i, Quaest, io pin. de re Benef*, aperte tradit, quod quamvis canones ubique damnent pluralitatem Beneficiorum, tamen quia id non habet perpetuam prohibitionem a iure naturae, sed dumtaxat a iure positivo penitus in hac parte variabili, *Cap. de multa de praebendis*, toleranda erit lex contraria in fundatione apposita, ut firmatum fuit in Vallisoleтана *Archidiaconatus io novembris 1616 coram Coccino*.

Ex quo evinci posse videtur, admittendam esse etiam aliam conditionem qua Parochus S. Dominici, licet choro non intersit, lucretur distributiones. Si enim ex Tridentino *Sess. 22, Cap. i de Reform*, habentes dignitates, quibus extra civitatem cura animarum immineat, si canonici qui curam animarum in eadem Ecclesia adnexam habent, dum ministerio incumbunt, licet choro non intersint, lucrentur distributiones *Mediolanen. 13 februarii 163c, Lib. 16 Decret. Fortanen. iç septembris 1643. Lib. II eod., et Montis Regalis 8 iunii 1724 et 6 decembris 1712*, nulla pretiosa ratio suppetit, qua haec conditio acceptari nequeat ab Episcopo in limine foundationis. Eo vel magis quia S. H. O. haec eadem fere principia sancivit, dum ob legem foundationis, putavit absentes causa studiorum distributiones lucrari posse; *ut in cit. Cornetana 6 februarii 184/, et Ar bor en. Distributionum i Q aprilis 1814.*

Quod si ea arrideat sententia quae tenet, Episcopum omnino non potuisse eas admittere condiciones, atque ideo omnia ab eo peracta irrita censeantur; dignum profecto est ut dispensatio, quam enixe tum Episcopus, tum Capitulares petunt, concedatur. Causae enim ad hanc dispensationem elargiendam tres sunt, vel utilitas vel necessitas Ecclesiae, vel praerogativa personae. *Pirhing Tit. de Praebendis § ICI*, et alii communiter. Hic vero utilitas luculenter patet, dum congrua dote parocchia providetur, augetur splendor Cathedralis ac periculum removetur ne, si secus fiat, fundatoris haeredes statutam pensionem renuant persolvere, quia spretae sunt condiciones a fundatore appositae.

Ultimo loco Episcopus angitur difficultate quae exurgere posset ex parte saecularis potestatis, cum Gubernium pluries institerit ut dicta parochia segregaretur a canonicatu, aegre ferens, parochum titulo perpetuo et inamovibili donari; praesertim quia Gubernium Gallicum hanc parochiam inter saeculares seu amovibiles recensuit.

Quoad hoc vero animadverti posse videtur, Episcopum tutum esse de suo bono iure, cum enim provinciae S. et N.

Gallico Imperio adnexae sunt, Gubernium sese obligavit apud S. Sedem, ut quoad negotia Ecclesiastica in his provinciis nihil immutaretur, atque omnia, prout erant, sub regno P. manerent.

His omnibus hic inde deductis proposita sunt resolvenda

Dubia.

I. *An sustineatur erectio facta ab Episcopo in casu.*

Et quatenus negative :

II. *An sit consulendum SSmo pro dispensatione in casu.*

RESOLUTIO.: S. Congregatio Concilii omnibus mature per-
pensis respondere censuit. Ad i. et 2. nihil innovandum et ad
mentem. Mens est ut scribatur Episcopo Paroeciam conferri
non posse nisi praevio concursu, aut saltem praevio canonico
examine idoneitatis in scriptis, facto verbo cum SSmo.

EXINDE COLLIGES :

I. In qualibet unione beneficiorum perficienda, iustam et
rationabilem causam concurrere debere, necessitatem nempe,
vel Ecclesiae utilitatem.

II. Episcopum unire non posse Ecclesias parochiales cum
monasteriis, abbatiiis, praebendis cathedralibus, vel collegiatis
beneficiis simplicibus, hospitalibus, militiisve.

III. Nec pariter dispensare super pluralitate beneficiorum
incompatibilium.

IV. Fundatorem beneficii in limine foundationis posse quas-
cumque sibi benevisas condiciones apponere, dummodo non
sit contra bonos mores vel impossibiles, easque Episcopum
acceptare.

V. Collationem Paroeciarum peragi non posse ab Episcopo
nisi praevio concursu, aut saltem praevio canonico examine
idoneitatis in scriptis, non obstante foundationis lege.

VI. Distributiones quotidianas lucrari tantum ab iis, qui
divinis intersint, nisi abesse cogantur a choro de causa a iure
permissa.

VII. Canonicum, cui adnexa est animarum cura, absentem a choro ministerii causa, haberi pro praesente et interessente, proindeque quotidianas distributiones lucrari.

VIII. Neque Capitulum, neque Episcopum remittere posse distributiones a negligentius amissas.

PRIVATIONIS PAROECIAE.

Die 31 ianuarii 1874.

Compendium facti. Archiepiscopus U., S. H. Congregationem supplici libello adiens, haec exponebat « Quidam Iacobus N. a Metropolitano Capitulo, cui spectat, electus Plebanus Paroeciae T. anno 1866, vix ac curam sibi creditam coepit administrare, spiritu contentionis agi visus est; siquidem Ordinario urgenti observantiam Ven. Decisionis istius S. Congregationis in causa T. et S. adeo restitit, ut ipsum suspensione a divinis percutere opus fuerit, quam violavit ignorantiam Decreti praetexens, quod tamen sigillo munitum, et per Cursorem Curiae delatum, iniuriose reiecerat.

« Considerata temporis iniquitate, atque ad removendum periculum ne Plebanus N. ad suas partes populum concitatum traheret, eidem infligere poenas prudens non videbatur, sed in votis erat, ut benignitate primo, si fieri posset, vinceretur temeraria animi obstinantis resistentia. Sollicitationibus virorum prudentum et adhortationibus, ut ad se reversus suae conscientiae consuleret superioris mandata explens, per quatuor menses ita restitit, ut necesse fuerit uti severitate poenae ad ipsius audaciam infringendam; iamque paratum erat Decretum, quo suspendebatur nedum a divinis, sed etiam ab Officio parochiali ac beneficio, nisi intra terminum praefixum resipiscere.

« Huius determinationis certior factus ope prudentis personae ecclesiasticae, tandem resistendi animum deposuit, veniam petiit et obedientiam superiori suo spondit, id tantum rogans ut sibi ad S. Sedem pro iuribus suis interim recurrere liceret, quod quidem neque denegari fas erat, neque unquam fuerat denegatum. Huiusmodi reconciliationem ex corde fecisse Plebanum, ex ipsius reverentia agendi ratione per annum circiter apparuit.

« Verum cum ipse maiori studio in temporalibus Paroeciae iuribus sibi vindicandis, quam zelo salutis animarum promovendae impelleretur, brevi factum est, ut in superiorem suam, eius studium et incuriam improbantem, iterum insurrexerit, et eo processerit, ut sua inflatus scientia non semel coram Sacerdotibus et laicis, ignorantiae iuris notam Curiae Episcopali inureret.

« At vero accidit, ut sua elati animi impromptitudine quosdam Plebis potentiores offenderet, et contra se concitaret, qui nihil intentatum reliquerunt, ut eum apud civilem potestatem perderent. Nacti siquidem hi occasionem incriminandi Plebanum, ex eo, quod ipsius famula facta praegnans, inopinante domo canonicali discessisset, Venetias petens ubi occulte pareret, omne studium et media adhibuerunt, ut cognoscerent an ipsa ibi moram faceret. Interea Plebanus, cognitis quibus gravabatur diceriis, curavit ut sibi Venetiis darentur litterae, quibus denegabatur famulae praegnatio. Hisce litteris usus, semet ab imputato crimine purgare voluit, et non modo privatim, sed etiam publice, concione ad hoc habita die festo ad populum, suam innocentiam defendere aggressus, adversariorum malignitatem acriter et impudenter insectatus est, quam concionem contra expressam Vicarii Generalis voluntatem etiam typis edidit.

« Hac imprudenti provocatone magis excandescentes Plebani adversarii, rem ad Civilem Magistratum detulerunt; et cum famula post partum domum ipsius reperisset, statim ac id innotuit, Auctoritas Civilis inquisitionem instituere coepit: audita

famula, coacta est paternam domum petere: tum iterum citata apud iudicem sui Districtus in contradictionem incidit; in carcere custodita, crimen suum confessa est. Interim ex iis, quae imprudentissime scripserat, dixerat et fecerat Plebanus, sive cum famula, sive cum obstetrice, Tribunal Civile eruit et iudicavit, ipsum tentasse complices inducere ad falsum in iudicio deponendum, et in carcerem coniecit. Processu instructo iudicatus est reus criminis seductionis, seu inductionis ad falsum in iudicio deponendum, ideoque poena carceris sex mensium mulctatus fuit, privatus beneficio, et inhabilis declaratus ad alia obtinenda.

« Appellationem interposuit Plebanus ad Tribunal (vulgo *Cassazione*) et repulsus est, confirmata primae et secundae instantiae sententia.

« Dum causa Plebani in foro civili agitabatur, Ecclesiastica Auctoritas neque requisita, neque audita fuit: bonum aliunde animarum exigere videbatur, ut passive se haberet, considerata animarum divisione et aestu, aliis Plebanum reum revera contententibus, aliis vero innocentem et persecutione tantum impetitum putantibus.

« Caeterum ex motivis iudicii et damnatoriae sententiae civilis, non obscure gravis exurgit saltem suspicio criminis Plebani cum famula, quamquam ob seductionis crimen fuerit tantum damnatus. Consideratis tamen omnibus in casu concurrentibus circumstantiis, et praesertim diversa Plebis opinione, visum est non expedire, canonicum processum instituere ne scandalum auferetur. Soluta carceris poena, Plebanus expe-tebat redire et moram figere in Paroecia T., at interdictum latum fuit sub poena suspensionis, ne sua praesentia perpetuaretur scandalum.

« Interea ad eam regendam Paroeciam missus est Vicarius substitutus, et ipsi assignata a civili Auctoritate congrua sustentationis ex fructibus beneficii, cuius administratio ab ipsa Auctoritate civili geritur. Etiam circa huiusmodi civilis Auctoritatis actus passive se habere rata est Ecclesiastica

Auctoritas, in id tantum, quo potuit, incumbens, ut scilicet Plebis tranquillitati, et animarum bono consuleret. Revera zelo gloria Dei, et salutis animarum, quo informatus apparuit Vicarius substitutus, brevi illi Curae pax et tranquillitas reddita est, animorum aestus sedatus, pietas iterum excitata, praesertim sacramentorum usu, et omnia honeste fuere composita.

« Verum hic status provisorius est, nisi Plebanus etiam canonicè beneficio expolietur. Hoc autem faciendum suadet bonum Paroeciae, ne scilicet renovetur Plebis turbatio, et maius forte quam ante, animarum detrimentum ; siquidem considerato spiritu superbiae et contentionis quo agitur Plebanus, ubi, favore potentium saeculi, habilis ad iterum recipiendum beneficium civiliter redderetur, nihil intentatum relinqueret ut iterum beneficium possessionem arriperet.

« Hisce omnibus ita, ut sunt, expositis, sapientiae et auctoritati istius Sacrae Congregationis dubium solvendum, et postulationes benigne exaudiendae humillime porriguntur scilicet:

« Considerato quod Plebanus T. sua culpa a residentia Parochiali avulsus sit, eiusque reditus ad residentiam, si contingerit, non in aedificationem Plebis, sed in destructionem procul dubio verteretur, praesertim ex gravissima suspitione criminis cum famula quaeritur:

« 1° An omnibus probe consideratis, sit locus applicandi Plebano T. dispositiones per S. Concilium Tridentinum, cap. i, sess. 23, statutas contra Parochos non residentes, et pronuntiandi idcirco ipsum suo Beneficio decidisse, et vacare ecclesiam T. ?

« 2° Quae norma ab Ordinario tenenda sit spectata temporum iniquitate, et difficultate maxima (dicerem insuperabili) procedendi servato iuris ordine?

« 3° Facultates necessarias ad casum solvendum pro maiori Dei gloria et animarum salute enixis precibus ab ista S. Congregatione suppliciter postulo et humiliter rogo ».

Hoc supplicii libello accepto decretum editum fuit « *Per Summaria precum* ».

Disceptatio Synoptica.

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. IURA PAROCHI N. Ex Conc. Tridentino, *Sess. 23, cap. i*, aperte colligitur, Parochos de iure divino teneri ad residentiam, neque diu abesse posse a propria paroecia nisi causa iusta, et ab Ordinario probata id necessario postulet. Causam vero iustam praebere potest, vel urgens necessitas, vel debita obedientia, vel christiana charitas, vel tandem evidens Ecclesiae aut Reipublicae utilitas. Sub nomine autem debitaе obedientiae, et urgentis necessitatis venire etiam vetitum Gubernii docet Lotter., *de re benef., lib. 3, qu. 2j, n. 112*. Porro in facto habetur Parochum N. a sua residentia abfuisse et abesse tum ex imperio gubernii, tum ex mandato Episcopi. Ipse enim prius damnatus ad carcerem coactus fuit paroeciam relinquere ad poenam expiandam, et deinde expiata poena ad suam residentiam redire cupiens ut episcopo obtemperaret ad redeundum abstinuit. Militare igitur favore parochi iustam ac legitimam causam videtur, ac proinde locum haud habet dispositio *cap. i, sess. 21, Conc. Trid.*

Fortius quia non desunt exempla non punitae absentiae in parochis ad plurimos annos productae, etsi parochus ipse obstacula quodammodo poneret ne ad residentiam redire cogeretur. Cuius rei exemplum prostat in *Tiburtina, Indulti, i sept. 1/3*. Et optimo sane iure: hisce enim in casibus illud quadrare videtur, quod S. Gregorius Magnus in epistola ad Gallos et Germanos Episcopos missa inculcabat, scilicet maiora lucra, et utilitates resultare ex benevolentia, quam ex severitate, quoties cum personis ecclesiasticis sit agendum. En eius verba: *Licet plerumque accidant in Sacerdotibus quae sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas, plus cohortatio quam comminatio, pius charitas, quam potestas, quum nemo nostrum sine reprehensione, attt peccato vivat.*

Idque eo vel magis, quia inimicitiae quae a parochis contractae dicuntur, praeterquamquod paucorum parochianorum sunt, haud iustae, ac rationabiles exstant. Siquidem ex ipsa relatione Episcopi manifestum apparet, nonnullos eum uti innocentem, et persecutione perculsum declarare, alios vero ipsum uti reum traducere. Unde sapienter quidam monent DD., ut ante privationem conciliatio ab Episcopo totis viribus curanda sit. Audiatur Garcia, *de benef.*, p. 3, cap. 2, n. 179, ibi : « Episcopis conceditur dispensare per annum, ut in alio viciniore ac tutiori loco manere possit, dummodo in parochiali, expensis rectoris maneat idoneus vicarius, ac interim curare debet Episcopus, ut inimicitiae extinguantur : si id perficere non potest, rescribere debet ad Cardinales Cong. Concilii, cuius culpa factum fuit, quominus reconciliatio processerit ». Ac totidem ferme verbis utitur Gallemact, *ad sess 23, cap. 1, de Reform.*

CONTRA PAROCHUM. Verum ex altera parte ad applicationem dicti cap. 7, sess. 23 Concilii Tridentini deveniri posse videtur. Parochus enim iamdiu a residentia abest, quin eum excusare valeant et sententia a civili potestate in eum lata, qua ad carcerem per sex menses damnatus, et beneficio privatus extitit, vetante iure canonum, nec decretum Episcopi quo ad residentiam redire ei vetitum fuit. Quandoquidem ipse in causa fuisse videtur, ut his omnibus locus fieret. Neque opponere iuvat inimicitias in parochis suscitatas iniustas esse atque irrationabiles. Praeter enim quam quod id sustineri facile haud posset, illud scitum in iure est, quod etiam quando inimicitiae iniustae sunt removeri a paroeciis rectores possunt, ne propter bonum pastoris permagnum detrimentum in universo gregi inferatur. *S. Congregatio in Bergomen., Suspensionis irregularitatis et privationis paroeciae, 3 decembris 1863, § Attamen.* Parochus enim pro populo, non populus est pro parochis. Neque dicas, indulto ad tempus indeterminatum, consuli huic malo posse constituto idoneo Vicario, quandoquidem perpetua huiusmodi indulta de non residendo sublata sunt a Concilio Triden-

tino *sess. 6, cap. 2*. His autem si addas Parochi vitae rationem haud commendabilem esse, cum non leve dubium exortum fuerit circa eius honestatem, profecto apparet ei applicari posse dispositionem *cap. i, sess. 23 S. Concilii Tridentini*.

Ad formam autem quod attinet, videtur Concilium Tridentinum contra parochos absentes non derogavisse veteri disciplinae, quam Innoc. III, constituit in *cap. Ex tuae, de cleric. non resident.*, ut scilicet post diuturnum contumaciae terminum praemisso edicto prius succedant censurae: deinde fructuum sequestratio: tertio fructus omnino subtrahantur; neque his gradibus omissis ad privationem procedi valet sub poena nullitatis, ut late demonstrat *de Nig., de vocat. benef., lib. 2, cap. 3, num. 6*.

Verumtamen non desunt Doctores, qui oppositam tenent sententiam tradentes, ad privationem parochi ob non residentiam haud esse necessarium ut prius procedatur per alias poenas, nempe per ecclesiasticas censuras, et per sequestrationem ac subtractionem fructuum, sed liberum esse Episcopo, non curato gradu illarum poenarum, ad privationem devenire. Ita *Castro Palao, lib. 3, de benef. disput. 3, punct. 3, n. io*. Ita *Flamin. Parisius, Lib. i, de résignât. benef. cap. io, n. 61*. Ita *Fagn., Cap. Ex tuae n. 18, tom. 4*. Ita *Garcias part. 3, de benef., cap. 2, n. 13c*. *Reiffenstuel* aliique. Idque docent innixi illis *Conc. Trid.* verbis « *Liberum esse vult Ordinariis ...* » quibus concinit *S. H. Congregatio*, quae consulta: *Ansitin arbitrio Episcopi, qua via, et quo remedio uti voluerit contra non residentes, nempe vel censuris, vel sequestratione, et subtractione fructuum, vel privatione, respondit: ita esse*. Neque immerito, siquidem olim parochus non residens erat ipso iure privatus beneficio parochiali ut patet ex *cap. Conquerente, 6, cap. Ex parte 8, de Cleric. non residentibus* cum aliis similibus, et signanter *cap. Extirpandae, 30, § Qui vero de praebendis* « *ibi* » *Alioquin non residens illa* (scilicet Ecclesia Parochiali) *se sciat auctoritate huius decreti privatum, libere alii conferenda*.

Caeterum ut quis legitime parochia privetur ob non residentiam, interveniat oportet vel una citatio personalis uti monet *Abb. in cap. Ex tuae, de Cleric. non resid.*, vel tres in Ecclesia, ita tamen ut a die ultima sex menses expectari debeant *d. cap. Ex tuae, Abb. consil. 67 num. 2, lib. i.* Ita Barbosa in *Collectan. Doctor, in Concil. Trident., sess. 23, cap. i, n. 73.* Et Girald., in *exposit. iuris canon. part. 2, sess. 88*, ait: « Et quod spectat ad privationem parochiae pro « omissione residentiae die 26 augusti 1621 S. Congregatio « censuit Episcopum posse contra Parochum ut proponitur « absentem, ad privationem procedere, dummodo tamen tria « edicta publica praecesserint, et lapsi sint sex menses ad « praescriptum Constitutionis Innocentii III quae incipit *Ex tuae* ».

Verumtamen ab hisce formalitatibus, quae ex iure constituto procedunt, is tantum dispensare posset, qui suprema pollet potestate.

Rescriptum. His rationibus hinc inde examinatis S. Congregatio Concilii die 31 ianuarii 1874 respondit:

Scribatur Archiepiscopo ad mentem ut inducat Parochum ad renuntiationem cum congrua pensione, seu alia provisione ab eodem Archiepiscopo determinanda, secus non posse deveniri ad privationem Paroeciae ob involuntariam non residentiam, sed tantum ex causa canonica saltem summarie.

EXINDE COLLIGES :

I. Parochos abesse non posse a sua residentia, nisi causa de iure permissa et ab Ordinario probata.

II. Episcopum devenire non posse ad privationem Paroeciae ob involuntariam non residentiam, sed tantum ex causa canonica saltem summarie agitata.

IURIUM   CANONICALIUM.

Die 28 februarii 1874.

Compendium facti. Alexander III in Concilio Lateranensi III Can. 18 providentissime praescripsit, ut in unaquaque Cathedrali Ecclesia magister institueretur « *qui clericos eiusdem Ecclesiae et scholares pauperes gratis doceret* ». Hanc dispositionem pene neglectam innovavit, ampliavitque Innocentius III in Concilio Lateranensi IV an. 1315 decernens, ut singulae Cathedrales, ceteraeque Ecclesiae congruis instructae redditibus, magistrum constituerent, qui grammaticam traderet; Metropolitanae vero Theologum « *qui sacerdotes et alios in sacra pagina doceret* ». Theologi vero institutionem ad omnes Cathedrales extendit Leo X in Concilio Lateranensi V anno 1516 sess. 16. Tandem Tridentina Synodus maximopere curans sess. 5 cap. i « *ne coelestis ille sacrorum librorum Thesaurus, quem Spiritus Sanctus summa liberalitate hominibus tradidit neglectus iaceret* », multa sancte, ac sapienter praescripsit.

Verum etsi Concilium Tridentinum optimis saluberrimisque decretis constituerit, ut in unaquaque Cathedrali Ecclesia Canonicus extaret, cui specialiter munus incumberet Sacram Scripturam explicandi, in Ecclesia tamen T. usque ad annum 1731 nondum illis satisfactum fuerat. Quare Episcopus, post habitum Concilium Romanum sub Benedicto XIII, et post editam ab eo Constitutionem, cuius initium *Pastoralis officii*, quibus pressius executio decretorum Concilii Tridentini urgebatur, unum ex sex canonicatibus de Massa illius Cathedralis tunc vacantem, in canonicatum Theologalem ad tramites iuris erexit.

Vertente sed vero anno 1774 Cardinali E. tunc temporis Episcopo, haud satis adimpletae utriusque Concilii et enunciatae Constitutionis dispositiones visae sunt, hinc novam

praebendam Theologalem separatam funditus erexit, et ex bonis suis patrimonialibus ditavit, nonnullis additis conditionibus, quibus eiusdem possessoris iura et officia indigentur. Praestat verba Bullae erectionis referre « Unum, et unam « Canonicatum, et praebendam theologalem in Cathedrali « Nostra Ecclesia, qui per concursum, servata forma dictae « Constitutionis, non tamen hac prima vice, conferri debebunt « uni actu Presbytero in S. Theologia Magistro, futuro dictae « Cathedralis Canonico theologo, qui lectiones Sacrae Scri- « pturae publice in eadem Ecclesia e suggestu diebus a Nobis « praescriptis peragere debeat ad verbi Dei scripti promul- « gationem, Clerique, et populi eruditionem, plena nostra « auctoritate ordinaria, atque in utriusque Concilii, enuncia- « taeque Constitutionis accuratam executionem, cum infrascri- « ptis conditionibus et exemptionibus, harum serie erigimus « et instituimus, dictosque canonicatum et praebendam numero « aliorum canonicatum eiusdem Cathedralis Ecclesiae addimus, « et aggregamus: novum porro canonicatum Theologalem pro « tempore obtinentem Stallo in Choro iuxta antianitatem « optando, et communibus insignibus, aliis canonicis eiusdem « Cathedralis Ecclesiae a S. Sede impertitis, gaudere debere « declaramus ». Constitutis autem bonis, quibus ipsa praebenda ditatur, addit: « Eo proventu contentus erit canonicus Theo- « logicalis, qui quemadmodum nullam participationem habere « poterit reddituum Mensae Capitularis et Distributionum quo- « tidianarum, ac incertorum eventualium, vel certorum pro « Missis funerum, aut sanctorum vel aliis extraordinariis, ita « pariter aliquam summam et signanter compositionem annuo- « rum Scutariorum octo a canonicis secundae erectionis per- « solvi solitam, minime praestare debebit».

Dein vero eodem actu huiusmodi canonicatum cuidam Angelo C. his verbis contulit: « Volumus autem et expresse « declaramus quod Canonicatus hactenus Theologalis habitus, « quem dilectus nobis in Christo Angelus vigore collationis, « praevio rigoroso concursu habito sub die i septembris 1 7 7 0 ,

« ad dictae Constitutionis formam sibi a nobis factae obtinet,
« post erectionem et foundationem huiusmodi, quacumque qua-
« litate Canonatus Theologici omnino expers sit et esse
« debeat. Verum Canonatum Theologalem mox erectum
« eidem Angelo ex iure sibi antea merito quaesito, atque ob
« eius animi dotes, prudentiam ac scientiam, quibus munera
« sibi demandata et signanter S. Scripturae expositionem
« cumulate adimplet, praesentium litterarum nostrarum vi ex
« integro conferimus, et de illo etiam providemus. Mandantes
« propterea dilectis pariter nobis in Christo Capitulo et Ca-
« nonicis nostrae huius Cathedralis Ecclesiae, ut eum iuxta
« morem recipiant et admittant, eumque omnibus et singulis
« iuribus, praerogativis et honoribus coeteris canonicis com-
« petentibus, et quibus ipse hactenus gavisus est, gaudere
« faciant ».

Nedum vero Canonicus Angelus C. usque ad annum 1809
illis omnibus iuribus et honoribus gavisus fuit, quibus coeteri
canonici potiebantur, sed et eius successores Canonici F. et B.
qui ab anno 1814 ad 1823 illam praebendam possiderunt. At
cum eo temporis, bona illius praebendae penitus deperdita
fuerint, hinc amplius conferri non potuit. Quare Card. C. tunc
Episcopus, rursus canonicatum de Massa ei suffecit subdens
« Canonatum praedictum modo vacantem de Massa nun-
« cupatum et cuius collatio ad nos et successores nostros
« semper et quandocumque ex foundationis lege spectat et
« pertinet . . . in praebendam Theologalem donec et quoad-
« usque vel bona Theologici praebendae ab Episcopo E.
« erectae vindicentur . . . erigimus ac instituimus».

Ita se res habuerunt usque ad annum 1870, quo vertente
Theologici Praebenda anno 1774 instituta vindicata fuit
atque collata Canonico M. qui, publico peracto concursu,
possidebat Theologalem Praebendam de Massa loco prioris
suffectam.

Ast ea ipsa die, qua in possessionem ipse ingrediebatur,
quaestio exorta fuit, siquidem ob nonnullas clausulas in Bulla

collationis adhibitas Canonici in ipso actu possessionis protestati sunt : « se nulla alia onera ac iura in huiusmodi theologiae praebendae possessoribus agnoscere velle, nisi ea, quae absolute expressa inveniuntur in Bulla erectionis ». Deinde vero sub die 24 ianuarii 1871 Sacratissimum Principem adiverunt exponentes « quod quamvis in praefata Bulla erectionis pius fundator prohibuerit Canonico theologo participationem habere reddituum massae Capitularis, distributionum quotidianarum ac incertorum eventualium vel certorum promissis funerum aut sanctorum, et quamvis primo tantum investito Angelo C. propter eius personalia merita privilegium induisent omniium et singulorum iurium aliis capitularibus competentium, inter quae illud sane eminent sessionibus capitularibus interessendi, tamen eius successores *abusive* omnibus sessionibus adstiterunt : hinc enixe deprecabantur ut quaestio dirimeretur « an ius competat eidem Canonico theologo interessendi sessionibus capitularibus ».

Accepto huiusmodi libello scriptum fuit *Emo Episcopo pro informatione et voto, audito Capitulo et Canonico, ac ut referat de bono iure Capituli, transmissis documentis ad rem facientibus.*

Emus Episcopus, mandato H. S. C. morem gerens, die 10 aug. 1871 cum allegationibus partium suas literas misit, quin tamen suam sententiam panderet. Quibus habitis, causa proposita est sub dubitandi formula inferius exscripta.

Disceptatio synoptica.

EA. QUAE PROSTANT FAVORE CANONICORUM. Canonici ad propriam tuendam thesim inquirunt. In Decreto erectionis Episcopus fundator ait : *novum porro canonicatum Theologalem pro tempore obtinentem stallo in choro iuxta antianitatem et communibus insignibus aliis canonicis eiusdem cathedralis Ecclesiae a S. Sede impertitis, gaudere debere declaramus, ac subinde ad nominationem transvolans Canonici C. addit, ipsum*

ob eius animi dotes prudentiam ac scientiam, non solum stallo, sed etiam aliis privilegiis singulis capitularibus competentibus frui debere. Atqui si pius fundator praebendae theologali omnia haec privilegia inesse voluisset, in ipso decreto erectionis, non vero in nominatione quae decretum subsequitur, de his mentionem fecisset. Ergo talis concessio privilegium personale est, quod cum persona extinguitur. Et re sane vera, antequam praebendam theologalem fundasset, tres alios ipse canonicatus instituerat, in quorum erectionis Decreto expresse declaraverat, ut ipsorum possessores omnibus fruerentur privilegiis, quae aliis canonicis competunt : cur igitur ita non se gessit in hac ultima fundatione? Profecto quia privilegium aliquod personale Canonico C. contulit in eius successores non' transiturum.

Neque suffragatur noviter investito, duos alios successores C. his iuribus fuisse gavisos, cum per novennium tantum his usi fuerint, quod nullatenus sufficit ad praescriptionem stabiliendam. Quod si tamquam reale ius theologi habeatur capitularibus comitiis interessendi, certum est, nullatenus eidem fas esse huiusmodi iure frui his in sessionibus, in quibus de rebus administrativis agitur, cum expresse vetitum fuerit in Litteris erectionis canonico theologali participationem aliquam habere sive Mensae capitularis reddituum, sive distributionum quotidianarum atque incertorum.

EA QUAE PROSTANT FAVORE CANONICI THEOLOGI M. His vero obsistit Canonikus Angelus C. inquiring absurdum esse, Canonicum Theologum, qui unus ex praecipuis canonicis in quovis Capitulo est, a Comitibus Capitularibus remove post centum fere annos, quibus eo iure antecessores gavisus sunt, et quo etiam nunc ipse gaudet. Canonici qui denegant Theologo ius interessendi Capitularibus Comitibus, autumant in Bulla erectionis Canonicatus Theologalis contineri privilegium concessum tantummodo Angelo C. cui primitus illud beneficium collatum fuit. Priusquam directe huic gratuita assertioni responsum detur praenotandum ait, quod indoles Canonicatus Theologalis

cuiuscumque Cathedralis Ecclesiae differt summopere ab indole ceterorum canonicatum ; dum enim canonicatus ceteri quomodocumque erecti, indigent probatione capituli et sanctione Episcopi circa ea, quae obtinent tam ad existentiam, quam ad iura propria, capitulum nullam potestatem habet impediendi canonicatus Theologalis erectionem, nec eiusdem iuribus occurrendi, neque Episcopus in Bulla possessionis canonicatus Theologalis impertitur eidem iura, sed manifestat. Ratio est quia Ecclesia, et Romani Pontifices sunt Institutores canonicatum Theologalium cuiuscumque Cathedralis Ecclesiae, eo quod decreverunt ut in qualibet Cathedrali Ecclesia canonicatus Theologalis erigeretur, atque adeo quilibet Theologalis canonicatus existit in iure, priusquam iam erigatur in facto. Sed cum interventus ad comitia capitularia sit unum ex praecipuis canonicorum iuribus, inde scaturit, quemlibet canonicum Theologum idem ius possidere independentem a capitulo.

Qua exposita animadversione, directe ita illorum obiectionibus occurrit. Adversarii, inquit, toti sunt in asserendo, iura canonici Theologi, de quibus est sermo in Bulla Institutionis factae ab Erño cardinali Episcopo die 30 maii 1774, esse privilegia Canonico C. concessa intuitu meritorum eiusdem, de quibus in dicta Bulla fit mentio specialis: at undenam ideam istam privilegii collegerunt? in Bulla ne verbum quidem fit de privilegio : quadraginta septem anni transiere a tempore Institutionis canonicatus usque ad eiusdem suspensionem, et nemo canonicorum, qui illis temporibus florere insignes pietate, prudentia et doctrina, de hoc privilegio suspicatus unquam est. Nec iuvat oggerere cardinalem Episcopum institutorem eiusdem praebendae Theologalis apertis verbis fateri, se inductum fuisse ad conferendum canonicatum Domino C. intuitu meritorum eius ; etenim verba de meritis C. sunt quaedam velut formulae, quae adhibentur ab omnibus fere collatoribus in suis conferendis Beneficiis eo fine, ut omnes, ad quos spectat, sciant subiectum, cui Beneficium confertur, iis omnibus esse praeditum dotibus, quas lex et decus in

**Beneficiariis exposcunt. Mentio igitur meritorum ab Eminen-
tissimo Episcopo facta collationem afficit, non institutionem,
neque ea, quae in eiusdem Bulla continentur, quaeque iure
communi ad successores solent extendi. In adversariorum
sententia omnes collationes saperent privilegium non exten-
dendum successoribus ; in omnibus enim collationibus fit mentio
de Beneficiatorum meritis.**

**Insuper adversarii sibimetipsis mentiuntur, et in apertam
incidunt contradictionem. Enimvero dum fatentur in Bulla
iura canonici Theologi esse communia et eadem ac iura ceter-
orum canonicorum, eadem subinde privilegium appellant,
quamdam propositionem avellentes a contextu sermonis eius-
dem Bullae, illamque ad suam detorquentes sententiam. Et
revera in Bulla institutionis reperiuntur haec verba *Nullam
participationem*, etc., quae referuntur ad ius *distributionum et
incertorum*, a quibus Theologus excluditur: adversarii e contra
extendunt eadem ad omnia iura, de quibus est quaestio. In
suppositione adversariorum canonicus C. ne quidem poterat
frui iuribus aliorum ; verba enim illa duo reperiuntur ada-
mussim in Bulla eidem ab Institutore credita; ad quid ergo
hucusque insudarunt, ut ostenderent C. gavisum fuisse iuribus
canonicorum ex privilegio eidem concesso intuitu meritorum?
At ipsi praesentientes certissimam suae causae iacturam, more
naufragorum ad tabulam confugiunt, siquidem obsecrant ut
impediatur saltem quominus canonicus M. comitiis capitula-
ribus intersit in his casibus, in quibus agitur de interesse
proprio ceterorum canonicorum. Exceptio haec iniuriam irrogat
canonico Theologo; est quaedam exclusio, quae patientem
exanimat; quam insuper nemo antecessorum per spatium
annorum 77 passus unquam est. Denique observat quod
directum bonorum ecclesiasticorum dominium Beneficarii haud-
quaquam habent, sed illud possidet tantummodo Ecclesia: si
ergo de his agitur bonis, quid iuris canonicorum est ad exclu-
dendum Theologum? Si vero agatur de bonis canonicorum
propriis, omissa quod eadem non possent constituere argu-**

mentum in Comitibus excutiendum, num canonicus Theologus se coniungere sociis in talibus sumptibus non poterit?

Exemplum vero canonicorum *de Massa*, qui exclusive sua bona administrant, non facit ad rem, quin imo contrarium suadet; est enim illud quaedam exceptio, quae firmat regulam in contrarium: nam praedicti canonici habent illud ius ex privilegio in constitutionibus capitularibus contento, quibus cathedralis Ecclesia regitur. Canonici enim *de Massa* efformabant olim soli capitulum T. Ceterum ipsi iidem canonici *de Massa* omnes et singuli absque ulla controversia interfuerunt semper, et intersunt comitiis capitularibus, tum etiam cum in eisdem agitur de bonis ceterorum Canonicorum; super quae haec praesens versatur quaestio.

ANIMADVERSIONES EX OFFICIO. Hisce hinc inde allatis, ex officio additum est, quod canonici noviter erecti iuribus omnibus, ac privilegiis pollent coeterorum canonicorum. Ad rem Scarfant. ad *Ceccoper. L. I. C. XIV, n. 13* (ibi) « *Quum novi* « *canonici sint vere et proprie tales et constituent unum corpus* « *Ecclesiam repraesentans, non debent ab aliis membris ipsius* « *corporis distingui, sed quodammodo in sequelam acceptionis* « *in canonicos debent participare de omnibus iuribus et prae-* « *minentibus canonicalibus ad instar antiquorum. Quod sane pro-* « *cedit etsi servitium a novis canonicis praestandum ex mente* < *testatoris sit difforme et inaequale et multo minus quam sit* « *illud, quod praestatur per antiquos* ». Addit autem hanc esse sententiam Barbosae in *Summ. Apost. Decis. Collect. 87, n. 3 De Luc. discept. 6, n. 12 de canonicis, Rota in Bononien. Aggregationis 31 iulii 1646, § Ista verba in Novarien. 20 iunii 1681, § concurrente coram Ursino.*

Nec secus tradit Tignateli. *T. VI Consult. 48, n. 8* « *ibi* » « *Habito enim pro constanti canonicos noviter erectos esse veros* « *canonicos, utique sequitur illos perfecte acquirere omnia iura* < *canonicalia secundum Abb. in Cap. Cum dilectus n. 7 de* « *Praeb, et ibid. Felin. n. 23 quos adprobavit Rota dec. /op,* € *n. 8 coram Cavalerio, atque adeo vocem in capitulo. Ratio*

« autem est, quoniam canonia nil aliud est quam vis spiritualis
 « in Ecclesia, quo iure competit locus in choro ad divina
 « officia et coetera, quae debent fieri in Capitulo, ut definiendo
 « Canoniam inquit Fagnan. in Cap. Cum M. Ferrarius n. 23
 « et 26, et Barbosa in Collect, n. 18, et de Canonie, et Dign.
 « /. 13, n. i ac proinde quid inseparabile ab ipsa canonia
 « statim ac quis eam obtinet, vocem habet in capitulo. Iuxta
 « doctores in Cap. Cum dilectus de praeb. Monet, de Distr.
 * p. 2, quaest. 4, n. 13, Lotter. de re Benef. I. I, c. 19,
 « n. 3. Insuper S. Concilii Congregatio in Senogall. 23 fe-
 « bruarii 1617 referente Aldano in Comp. Resol. Canon. 22,
 < T. 2, n. 2. Et Barbosa in Summ. Apost. doc. coli. 8, n. 3.
 « Hi canonici frui debent omnibus honoribus et praeseminentiis
 « absque ulla prorsus differentia cum antiquis, ita in Feretr.
 « februarii 1644 et quoad aequalem thurificationem S. Rit.
 < Congreg, in Regien. 8 iunii 1632 ».

Nec aliter statuunt quoad ius vocis activae et passivae in
 capitulo, siquidem idem Scarf. l. c. n. 33 ait « Aleo refragatur,
 « quod augendo numerum canonicorum cum novis redditibus,
 « quamvis non tangatur interesse bursale antiquorum, irro-
 « getur tamen praesudicium non leve iurisdictioni: quum in
 « sequelam iuris canonicae, novi canonici acquirant ius ferendi
 « suffragia in electionibus et in coeteris actibus capitularibus,
 « ac per consequens in antiquorum praesudicium iurisdictione
 « capitularis in plures personas diffundantur, quia huiusmodi
 « praesudicium non est considerabile, nec attenditur in concursu
 « utilitatis Ecclesiae, quae consideratur in maiori numero cano-
 « nicorum et consiliariorum. Rota coram Achill, de Gross.
 « dec. i de iis quae fiunt a maiori parte Cap. et coram Coccin.
 < d. dec. 2902, n. 18 cum etiam regulare sit, quod non atten-
 « ditur illud praesudicium, in quo praeponderat favor Eccle-
 « siae et augmentum divini cultus Rot. cor. Mant. Dec. 131,
 < in fin. et cor. Seraph, dec. 847, n. 3. Et Pignatel. I. c.
 << n. 10. Quoad vocem autem in capitulo nullum dubium esse
 « potest. Si competit etiam Coadiutoribus, qui non sunt vere

« *canonici sed ficti, uti tradit Gonzal. ad Reg. 8, Gloss. n. 3,*
 « § ç, n. 101 et seqq. et Rota in Salmant. Coadiutor, i iulii 1594,
 « cor. Poenia, fortius debita est canonicis noviter erectis, qui
 « sunt vere et proprie canonici ».

Verumtamen his iuribus limitationem aliquam adüciendam esse omnes DD. conveniunt. Redeat Scarf. I. c. n. 57 « *Illud*
 « *tamen observandum, quod admissio novorum canonicorum cum*
 « *pleno iure canonice, et voce in capitulo, operatur solum respectu*
 « *negociorum capitularium, quae concernunt statum et servitium*
 « *Ecclesiae et sacristiae, prout sunt electiones capellanorum*
 « *aliorumque ministrorum et officialium Ecclesiae et Sacristiae*
 « *inservientium, ita ut Superintendentia Ecclesiae et Sacristiae*
 « *sit simultanea cum canonicis novis et antiquis utpote simul*
 « *constituentibus unum corpus morale capituli cui imminet cura*
 « *et praesidentia recto regimini Ecclesiae Fognan. in C. dilectus*
 « *L. i, n. 26 de Praeb. De Luc. de Canon. Disc. 6, n. 12.*
 « *Burat. Decis. icj. n. 3 et 4 et 11. Novarien. Aggregationis*
 « *12 iulii 1682, cor. Ursino. Nam respectu ad deputationem*
 « *officialium administrantium particulares redditus antiquorum*
 « *canonicorum veluti massam earum distributionum aut aliorum*
 « *quarumcumque iurium non tangentium statum Ecclesiae, sed*
 « *eorum particularia negocia, non operatur novorum canoni-*
 « *corum aggregatio et admissio, sed in iis sese ingerere non*
 « *possunt, Rota in Novarien. Aggregationis § Cum igitur.*
 « *Quinimo si emolumenta et salaria pro dictis officialibus Eccle-*
 « *siae vel sacristiae inservientibus persolverentur ex redditibus*
 « *ipsius Ecclesiae et sacristiae, eatenus novi canonici admittendi*
 « *forent ad ferenda suffragia in eorundem officialium electio-*
 « *nibus, quatenus ipsi etiam concurrerent ad stipendia. Nam si*
 « *se subtrahere vellent ab oneribus solutionis, excludendi etiam*
 « *essent ab actu electionis qua canonici novi, sicuti admittuntur*
 « *ad praerogativas et iura canonicalia debent etiam subire*
 « *incommoda^ ut omnis aequitas suadet Calderin. Consul. 21,*
 « *in fin. de Praeb. Tondut. Quaest. Benef. c. 68, n. 16 et*
 « *seqq. p. i. Rota Novarien. 21 iulii 1862, § modus autem*

« et haec Sacra Congregatio Aretina Erectionis Canonicae,
« i maii 1707 ».

Adstipulatur his haec S. Congregatio: nam etsi semper probaverit novos canonicos gaudere voce activa et passiva caeterisque iuribus canonicorum, iugiter tamen ea exceptit quae respiciunt interesse et iura particularia veterum canonicorum. Ita in *Eugubina Erect. canon. 26 martii 1763 ad 4 dubium*, in *Tolentinat. Archipresbyt. i februaryi 1766, ad 3 dubium*, in *Pisana 5 decembris 1846, et in Veliterna 20 decembris 1851*. Proposito enim inter caetera dubio - *An et in quibus negociis canonici secundae erectionis ius habeant capitularibus sessionibus interessendi et gaudeant voce activa et passiva in casu*, — rescriptum fuit « *Affirmative in omnibus exceptis* » « *iis, quae respiciunt interesse et iura particularia veterum canonicorum* ». Neque hac de re praescriptionis adminiculo canonicus theologus iuvari posse videtur. Quandoquidem, demptis annis queis huiusmodi praebenda ob deperdita bona vacans extitit, tempus ad praescribendum requisitum deesse videtur. Sane tam canonicus F. quam canonicus B. praebenda fructi sunt, ut ex actis apparet, a die 26 iulii 1814 usque ad diem 15 martii 1823, hinc ne novennium quidem elapsum fuit, atque adeo nulla praescriptio in themate habetur.

Neque dicas huiusmodi temporis intervallum si non in linea *praescriptiva*, in linea tamen *praesumptiva* canonico M. opitulari posse, quoniam ex eo quod post canonicum C. eventit, facile praesumitur quid sub recitatis clausulis intellectum fuerit: huiusmodi enim difficultas evanescit, si paulisper animadvertatur, allatae praesumptionis ius reclutare, et canonicos P. et B. nonnisi per abusum iuribus, honoribus ac privilegiis caeterorum canonicorum potitos fuisse.

His aliisque deductis, propositum fuit resolvendum

Dubium.

An et in quibus sessionibus Capitularibus ius habeat interessendi Canonicus theologus E. in casu.

RESOLUTIO. S. Congregatio Concilii, re mature perpensa, respondit: Affirmative in omnibus, exceptis his, quae respiciunt interesse et iura particularia veterum canonicorum.

EXINDE COLLIGES:

I. Canonicos secundae erectionis non debere ab aliis membris ipsius corporis distingui, sed participare de omnibus iuribus et praeeminentiis canonicalibus ad instar antiquorum.

II. Idque procedere etiamsi servitium praestandum, ex testatoris dispositione, sit difforme et inaequale ab eo, quod praestatur ab antiquis.

III. Hinc ius ipsis competere ferendi suffragia in electionibus caeterisque actibus Capitularibus, quae concernunt statum et servitium Ecclesiae et Sacristiae, non vero in his quae respiciunt interesse et iura particularia veterum canonicorum.

PENSIONIS SEU ALIMENTORUM.

Die 28 februarii 1874.

Compendium facti. Bursius, Lucius et Bertrandus R. patronatus iure fruebantur super parochiali et Abbatiali Ecclesia Sanctorum Nicolai et Agathae in quodam pago Dioecesis B. Hi ut propriis necessitatibus occurrerent, pensionem annuam scutatorum centum pro rata dividendorum, obtinere ad decennium Literis Apostolicis diei 29 martii anno 1843. Per mortem vero D. Petri F. tunc temporis ab ipsis nominati,

vacans extitit praedicta Paroecia die 13 martii anni 1870, hinc cum Bursius et Lucius e vivis essent sublatis, die 8 iunii eiusdem anni penes Curiam Archiepiscopalem stetit Ioseph C. uti Bertrandi procurator, atque ad praedictam Ecclesiam, Sacerdotem Ioannem R. nominavit, qui praesentationem acceptare professus est etiamsi praebenda parochialis, auctoritate pontificia, pensione gravaretur, pro qua iam noverat supplicem fuisse S. Sedi oblatum libellum.

Vi huiusmodi praesentationis Ioannes R. in possessionem praefatae Abbatiae immissus fuit die 12 augusti eiusdem anni, quin mentio ulla haberetur in Bullis Institutionis de precibus Bertrandi penes Sanctissimum porrectis, deque acceptatione instituti Sacerdotis. Cum vero precum Bertrandi apud S. Sedem porrectarum exitus ignoraretur, quin imo et ubinam, et quandonam exhibitae fuerint in tenebris delitesceret, ipse supplici libello ad S. H. O. misso die 27 septembris 1872, annuam pensionem libellarum 600 expostulavit, exponens in maxima egestate versari.

Hae preces illico Emo Archiepiscopo transmissae sunt pro informatione et voto, auditis interesse habentibus, qui H. S. O. morem gerens sub die 24 februarii haec retulit: « Preces
« D. Bertrandi R. Patroni Abbatialis beneficii S. Nicolai huius
« Dioecesis, quas remitto, omnino pollent veritate. Auditis
« autem interesse habentibus et omnibus ad hoc spectantibus
« requisitis, patuit patronum iam in tardissima aetate versan-
« tem infirma valetudine miserrimam ducere vitam, et alias,
« uti in precibus, annuam pensionem centum romanorum scu-
« tatorum obtinuisse. Quoad actualem Abbatem, qui honorum
« possessionem adeptus est reservatione facta, et acceptata
« de pensione imponenda favore Patroni, uti in precibus iam
« antea Beatissimo Patri oblati, ipse-postulans, ut non omnia
« quae petuntur concedantur redituum et onerum huius Abba-
« tiae rationes exhibuit, ut in adiuncta obligatione, quam E. V.
« subiicere censeo ut videre possit sicuti inter onera dotis
« Beneficiariae etiam eleemosynas sponte pauperibus impar-

« tiendas, necnon annonas et equum pro eius commoditate
 « alendum adnotasse praeter alia uti videre est.

« Quibus omnibus accurate perpensis, et habita speciali
 « ratione tardissimae senectutis et non solum paupertatis, sed
 « verae miseriae in qua versatur orator, et respectu tantum
 « ipsius, qui etiam religiosus pollet moribus, submitte opinor
 « non sexcentarum, uti in precibus, sed quingentarum itali-
 « carum librarum annuam pensionem, donec ipse patronus
 « vivat, concedi posse, quin tamen haec benigna concessio
 « ullo modo obstare valeat precibus in casu reassumendis et
 « expediendis[^], incolarum prope Ecclesiam degentium S. Ma-
 « riae, qui dismembrationem huius partis paroeciae postulant
 « ad novam erigendam, de qua re iam reservatio facta et
 « acceptata fuit ab hodierno Abbate in Bulla canonicae Insti-
 « tutionis ».

His habitis literis, decretum editum est ut causa poneretur
 in folio, atque proposita est sub dubio inferius exscripto.

Disceptatio Synoptica.

IURA PAROCHI ss. NICOLAI ET AGATHAE. Parochus praemittens Oratorem vere immobilibus carere, atque in miseria versari, necnon subsidio egere maxime propter senilem aetatem octogesimum annum superantem, animadvertit, plurium beneficiorum Patronum existere, proindeque subdit, vel ipse super aliis beneficiis iam pensione fruitur, et tunc haec prae oculis haberi debet in taxanda pensione super Abbatia in themate; vel non gaudet, et tunc beneficiati omnes concurrere pro rata debent ad eius inopiam sublevandam, ita ut totum onus non persentiat beneficium quo ipse gaudet. Pergit deinde dicens in taxanda pensione non solum observandam esse Patroni inopiam, verum etiam beneficii redditus, siquidem notum satis est neminem *ultra vires teneri*, hinc statum activum, et passivum exhibet suae paroeciae, ex quo apparet, activum in libellis 5861 et cent. 98 consistere, passivum vero libellas 5659

et cent. 42 absorbere: quibus ab activo deductis, nil aliud, quam libellae 202 et cent. 56 Parocho remanent, atque adeo levem pensionem imponi posse, contendit.

Ex parte vero Bertrandi nil deductum fuit, si demas precum restrictionem ad annua seu ta ta centum.

EA QUAE EX OFFICIO SUNT ADIECTA. Ad corroboranda iura Parochi est ex officio animadversum, nil Bertrando concedi posse neque in vim sibi reservatae pensionis, neque titulo alimentorum. Sane nihil consequi potest titulo pensionis sibi reservatae, cum ne verbum quidem de ea habeatur in Bullis institutionis, quare cum pure et simpliciter beneficium actuali Abbati collatum fuerit, aequum certe videtur, ut nullo oneretur gravamine. Absonum enim est a SS. Canonibus praxique alienum, ut sede plena, pensio in beneficio taxetur. - At neque titulo alimentorum aliquid supoeditari posse animadvertebatur cum ex SS. Canonum praescripto, praecipue vero ex *cap. Nobis de Iurepatr.* sola patronatus praerogativa haud suffragatur ad alimentorum actionem admittendam, nisi cum hac qualitate duo verificentur, nimirum quod patronus in vera ac reali egestate versetur, quodque in beneficio tanta sit reddituum abundantia, ut deductis oneribus, supersit summa pro patrono in alimentorum causam, ceu commentans citatum caput late, disserit *S. Rota in Salernitana alimentorum 11 ianuarii 1712 cor. Scotto § 2*, cui consonat *Vivian, prax. Iurisp. lib. i, cap. 2, n. 20*. Quando autem intelligendum sit quod supersint beneficii redditus tradunt *Vivian, loc. cit. Barbos. Ius. Eccles, univers, lib. 3 de iurep. cap. 12, n. 217, Surd. de alimentis tit 7 quaest 32 n. 2, Piton, de Controv. Patronor. alleg. 44 n. 20 « ibi » primo loco relinqui debet Rectori, seu beneficiato ex eisdem redditibus tantum, quantum potest commode vivere, et secundo loco relinqui debet alia pars reddituum sufficiens pro necessariis expensis Ecclesiae, ut apud Lambertin. de iurep. lib. 3 quaest. 3 art. 3 n. i n. 7 in fine et n. 8... Quibus deductis, quidquid superest est assignandum in alimenta Patroni. Nec secus tradit Ferraris Biblioth. verb. luspatr. art. 4 n. 126 « ibi » primo enim*

loco, et ante omnia Ecclesia seu beneficiatus debet providere propriae necessitati, et cultui divino, et deinde si ultra necessaria ad suam congruam et onestam sustentationem, et Ecclesiae, seu beneficii reparationem, et manutationem redditus adhuc supersint, de his subvenire debet patrono. Quibus in iure praemissis, in facto de paupertate patroni inspiciendum foret: at cum ipsa in dubium revocari non possit observandum videretur cum Fagnan. de Iurep. tom. i part. i can. 3 eas. i et Surd. de alim. tit. 7 quaest. 26 n. 11 num ipse absque propria culpa ad eam sit redactus, ut alimenta super Ecclesiae bonis petere possit, quod probatum non apparet. At licet hoc concedatur, tamen petitio libellarum quingentum quotannis solvendarum restringenda est cum superfluitas reddituum beneficii saltem in ea summa verificari non videatur. Quapropter Bertrandi preces etiam alimentorum titulo, vel reficiendae, vel saltem moderandae sunt.

Neque opponere iuvat, Patrono opitulari sententiam Archiepiscopi, quam hisce in casibus plurimi faciendam esse monet S. C. in *Camerinen. Capellaniae 20 dec. 1834 § Animadvertendum*: ex statu enim beneficii tunc temporis exhibito activum superabat passivum in libellis 2350 et cent. 26, sed ex posteriori beneficii statu accuratius confecto, nonnisi libellis 202 et cent. 56 activum superat passivum, quae diversitas ex eo profluit quod in illo anteriori beneficii statu, plures passivitates, vel imminutae, vel praeteritae fuerint.

ALTERA VERO EX PARTE ANIMADVERSUM est in favorem Patroni, petitionem Bertrandi in quantitate ab ipso petita acceptandam esse sive titulo pensionis ab eo reservatae, sive titulo alimentorum, et quidem titulo pensionis, quia actualis Abbas preces Bertrandi in actu praesentationis iam noverat, paroeciamque acceptavit etiamsi pensione gravaretur, hinc data fides ab ipso servanda est *L. Pactum iy, Cod. de pactis*. At quidquid sit de titulo pensionis, evidentissimi iuris est, tum ex *can. 38, Conc. Tolet. IV caus. 16, quaest. 7 tum ex cap. Nobis 23 de Iurep.* quod pia mater Ecclesia Patronis, eorum-

que filiis tribuat alimenta in beneficio recipienda, si forte ad-egestatem dilabantur, ita ut Canonistae omnes in definitione generali iurispatronatus hoc exprimant communiter dicendo, -quod iurispatronatus sit ius honorificum onerosum, et utile in Ecclesia competens, honorificum quia Patronus habet honorem praesentandi, onerosum, quia habet onus defendendi Ecclesiam, et utile quia habet ius alimentorum. Quapropter penes Canonistas inolevit illud carmen relatum ab Hostiensi in *cap. Nobis cit.* « ibi » *Patrono debetur honor, onus, Emolumentum. Praesentet, praesit, defendat, alatur egenus.*

Verum nedum ex iure hoc dimanat, sed etiam ex constanti praxi H. S. C. quae eorundem inopiae meliori quo potuit modo opitulata est, quandoque per administrationem beneficii, quandoque per suspensionem nominationis, quandoque demum per onerum reductionem, ceu patet in *Taurinen. jo martii 1776, Terrarien. Reductionis Missarum 22 februarii 1703, Ianuen. Cappellaniae 21 augusti 181c, Sorana Suspens. Nomin. 3 dec. 1831 § Iamvero, Camerinen. 20 dec. 1634;* imo constat eorundem inopiae non solum succurrisse de beneficio vacante, verum etiam de ipso beneficio pleno *Camerinen. Canonicius 3 septem. 1847 § Verumtamen, Velite?ma Subsidii 17 dec. 1833 § interim.* Nec solum huiusmodi liberalitati locum dedisse, quum de eorum absoluta egestate constiterit, sed et quando relativa paupertate premi Patroni visi sunt, ceu crebris probatur eiusdem S. Ordinis responsis ut in *Asculana Dispensationis 20 maii 1786, Aquen. Cappellaniae 3 febr. 1687, Montis alti Beneficii 27 iunii 182c, Camerinen. Cappellaniae 13 martii 181Ç* aliisque quampluribus.

De Bertrandi autem paupertate nedum relativa, sed absoluta non esse ambigendum, amplissimum Praesulis testimonium supra relatum suadet. Ait enim ei deberi huiusmodi subsidium *habita speciali ratione tardissimae senectutis et non solum paupertatis, sed verae miseriae in qua versatur Orator;* nec ipse adversarius id diffitetur. Ad ipsam autem propria culpa non fuisse redactum nedum demonstrari videtur ex gratia alias

petita et concessa a Gregorio XVI fel. rec. oratori una cum suis fratribus, verum etiam ex silentio Archiepiscopi hac in re servato, atque ex taciturni ta te ipsius adversarii. Quin imo cum Emus Praesul eum commendet ut hac gratia donetur, quia *religiosis pollet moribus*, ille uti homo prodigus haud praesumendus est. Quare ipsius preces omnino exaudiendae viderentur.

Inutiliter autem opponeret Parochus insufficientes redditus beneficii. Ecquis enim facile crederet in tam pingui beneficio detrahi quotannis non posse tenuem summam libellarum quingentum? Sane teste ipso Parocho, sexcentum libellae quotannis insumuntur ad subveniendum pauperibus. At quis ignorat prius de redditibus superfluis subveniendum esse Patronis, quam caeteris pauperibus? Audiatur sane *Lambert, de iurep. lib. j, q. j, n. 6, n. s in fine* - ibi: « Nec obstat quod dicitur « Roffredum hoc esse durum Ecclesiae quia ut in secundo et « tertio articulo supra diximus, Ecclesia dat de his, quae sibi « supersunt, et in quantum sibi superest, quod omnino dan- « dum esset pauperibus, ut diximus in secundo articulo, magis « ordinata charitas est, quod detur patrono, uxori, filiis, et « servitoribus, quam aliis pauperibus, qui ab alio quaerere « poterunt ».

Hisce utrique animadversis propositum fuit resolvendum

Dubium.

An et quomodo preces Oratoris excipiendae sint in casu?

Resolutio. S. Congregatio Concilii respondit Affirmative in summa libellarum quingentum partienda in singulos menses, incipiendo a mense ianuarii huius anni.

EXINDE COLLIGES :

I. Patrono beneficii inopia laboranti, ius esse alimenta percipiendi ex superfluis beneficii redditibus.

II. Redditus beneficii, ad ageno succurrendum patrono

tunc superfluos reputari, cum aliquid supersit praeter honestam beneficiati sustentationem, et Ecclesiam necessitatem.

III. Ecclesiam patrono pauperi non modo succurrere de beneficio vacante, verum etiam de ipso beneficio pleno.

DECRETUM S. CONGREGATIONIS CONCILII

Vi cuius Ecclesiasticis Provinciis Venetae ac Mediolanensi, singulisque Dioecesibus Parochiali ac Metropolitanae iurisdictioni subiectis applicantur ea omnia quae pro Helvetica foederatione, quoad popularem Parochorum electionem sapientissime constituta sunt in nuperrimis Litteris Encyclicis die 2i novembris 1873.

Actuosi iniquarum sectarum esseclae, qui ubique fere rerum potiti omnem pervertere ordinem, ipsaque Constitutionis Ecclesiae Christi fundamenta suffodere conantur, etiam in catholica Italia plebes commovere audent, ut imitantes nefarium quorundam Helvetiorum exemplum, ius eligendi proprios animarum curatores sibi audacter usurpent. Nec, quod deterius est, defuit inter aliquos perditissimos ecclesiasticos viros, qui munus parochiale tam perverse sibi delatum suscipere, atque etiam obire impudenter praesumpserit. Detestabile sane facinus, quod Ecclesiasticam Hierarchiam evertit funditusque pessumdat: siquidem *docendus est populus, inquit Caelestinus Papa, non sequendus, nosque, si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his consensum praebere debemus.*¹ Temerarius proinde ausus contra statuta Sanctorum Patrum, crimen tam ambilionis, quam inhobedientiae, ex quo, subdit Gregorius VII, plurimus perturbationes iu Ecclesia (imo ruinam sanctae religionis) oriri, ex quibus christiana religio conculcatur.² Nihil propterea mirum quod SS. Canones tantum nefas perpetuo reprobaverint, ac gravissimis poenis deveveant. Praelaudatus namque Gregorius VII³

¹ Can. *Docendus* 2, dist. 63.

² Can. *Si quis deinceps* 12, et Can. *Quoniam* 13, Caus. 16, q. 7.

³ Can. *Si quis deinceps* 12, Can. *Quoniam* 13, Can. *Si quis Episcopus* 1.4, Caus. 16, q. 7.

Pascalii II¹ Alexander II² et Concilium Lateranense sub Alexandro III celnebratum³ solemniter decreverunt, investituram Ecclesiae per manus laicorum susceptam irritam esse, et Clericos Ecclesiae taliter recipientes ab introitu Ecclesiae interdicti, excommunicatione mulctari, et, si in scelere perstiterunt, a ministerio ecclesiastico deponi debere. Quin imo scelus huiusmodi eam praeterea redolet nequissimam iurisdictionis, bonorum ac iurium Ecclesiae usurpationem, quam Concilium Tridentinum⁴ anathemati tamdiu subiecit, quamdiu usurpatio cessaret, ac Constitutio *Apostolicae Sedis* IV. Id. octobris 1869⁵ obnoxiam declaravit excommunicationi latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae. Cum tamen tot saluberrimae SS. Canonum sanctiones haud fregerint audaciam ac nequitiam novatorum, ne in superioribus Italiae regionibus illud ipsum patraretur nefas, quod in proxima Helvetia nuper fuerat Apostolica Auctoritate disiectum, SSrhus D. N. Pius Papa IX, prae maxima qua flagrant erga omnes oves sollicitudine et charitate, mandavit huic Sac. Congregationi Concilii, eidem malo eadem occurrendum esse medela: ideoque iussit Ecclesiasticis Provinciis Venetae ac Mediolanensi, singulisque Dioecesibus Patriarchali ac Metropolitanae iurisdictioni subiectis applicari atque inculcan, prout praesenti Decreto reapse applicantur atque inculcantur, ea omnia, quae pro Helvetica foederatione, quoad popularem Parochorum electionem, sapientissime constituta sunt in nuperrimis Literis Encyclicis diei 21 novembris 1873; adeo ut quicumque in praememoratis Dioecesibus, suffragante populo, ad Parochi sive Vicarii officium electi audeant sive Ecclesiae, sive iurium ac bonorum praetensam possessionem arripere, atque obire munia ecclesiastici ministerii, ipso facto incurrant in excommunicationem maiorem peculiariter reservatam S. Sedi, aliasque poenas canonicas, iidemque omnes fugiendi sint a fidelibus iuxta divinum monitum, tamquam alieni aut fures, qui non veniunt, nisi ut furentur, mactent et perdant. Ita porro eadem Sac. Congregatio Concilii statuit ac decrevit, et ab omnibus servari mandavit, sublatis exemptionibus ac privilegiis quibuscumque, etiam speciali mentione dignis.

Datum Romae ex Secretaria S. Congr. Concilii die 23 maii 1874.

P. Card. CATETINI, Praef.

P. Archiepiscopus Sardinianus, Secr.

¹ Can. *Si quis Clericus* 16, Can. *Constitutiones* 17, Can. *Nullas* 18. Can. *Sicut* 19, Caus. 16, q. 7.

² Can. *Per laicos* 20, Caus. 16, q. 7.

³ Cap. *Praeterea* 4 de iurepatr.

⁴ Sess. 22, cap. 11 de Reform,

s Part. I, § 11.

EX S. CONGR. EPISCOPORUM ET REGULARIUM

PENSIONIS.

Die 14 martii 1873.

Compendium facti. In Dioecesi P. cum Presbyter R. spatio annorum 22 Paroeciam Archipresbyteralem retinisset, eam sponte resignavit, annuam pensionem scutorum triginta et sex sibi reservans. - Huius reservationis sanctionem a S. Sede obtinuit apposita Bulla, in qua Praebendae archipresbyteralis redditus ad annua scutata biscentum supputabantur. - Huiusmodi pensio diligenter repensa fuit per plures annos: at cum Archipraesbyter G. in cognitionem devenisset decreti « *Cttm nuperrimis* » 28 ianuarii 1871 ad tale onus non amplius teneri arbitratus est, eo quod beneficiales redditus haud attingerent conciliarem Congruam. - Pensionarius sese opposuit; statimque recursum habuit ad Ordinarium, a quo cum nihil obtinisset, tum ad S. Poenitentiarium, tum ad hanc S. Congregationem supplicem libellum dedit mense februarii anni 1872 expostulans, ubi sibi in gravissima annorum octoginta aetate constituto, debita rependeretur pensio.

Ordinarius requisitus de sua informatione et voto, die 28 februarii allegationem presbyteri G. transmisit, in qua exponebatur, praeter veritatem renunciatum fuisse S. Sedi redditus Paroeciae attingere summam scutorum 200, reservatae pensionis tempore, quin imo in compertis esse numquam Praebendam archipresbyteralem conciliari congrua fuisse gavisam, cum eis redditus vix summam scutorum « *Cum nuperrimis* » nullatenus teneri ad ipsam pensionem solvendam.

Episcopus postquam renunciavit vera quae fuerant exposita addidit, i. quod Archipresbyter in indigentia versaretur, nec sufficientia ad vitam haberet ex paroeciae redditibus, ubi

ad pensionem solvedam adigeretur. - 2. Quod tributa tam praebendae archipresbyteralis, quam canonicatum, Sacristiae ac Fabriceriae sumptibus soluta sunt, qui si iam ab anno 1870 impares erant huiusmodi sustinendis oneribus, multo magis hodie tales evaserunt. — 3. Quod cum talem erogationem reddituum Sacristiae in divini cultus detrimentum cedere perspiceret, se voluntatem habuisse praescribendi singulis praebendatis, ut proprio aere tributa persolverent, quod si ad effectum perduceretur, Archipresbytero nihil remaneret pro pensione solvenda.

Tales animadversiones Presbytero R. communicatae fuere; qui opposuit; quod omissis incertis proventibus, sola praedia rustica, cura solerti culta, reddere possunt quotannis scutata 168. Neque hos redditus imminui tributis sive regii, quia iis satisfit duarum praebendarum redditibus; sive municipalibus cum ab his Archipresbyter sit exemptus, eoque decimas non recipiat. Argumentum aliud extrinsecum ad huius Praebendae pinguedinem probandam ex eo deducebat, quod Archipresbyter G. multas emerit possessiones, maximasque expensas sustinuerit pro educandis nepotibus; hinc differri nullatenus debere, aiebat, pensionis solutionem, intuitu citati Decreti.

In tali ac tanta assertionum et calculorum discrepantia, iterum Episcopo scriptum fuit, ut S. Congregationem certiores redderet de omnibus archipresbyteralis Praebendae redditibus atque oneribus, ac simul referret quonam titulo aliarum Praebendarum gravamina, Sacristiae et Fabriceriae sumptibus solverentur.

Huius S. C. mandatis morem gerens Episcopus, die 15 maii referebat, redditus Archipresbyteralis Praebendae ab Ordinario S. suo antecessore supputatis fuisse in annuis scutatis 91,05 comprehensis scutatis 18,45 ex incertis et distributionibus obvenerunt, atque Archipresbyterum Italico Gubernio denunciavisse suae Paroeciae redditibus attingere summam L. 788,33 a quibus, subductis scutatis 45 pro Mis-

sarum oneribus, remanent scutata 101,00; ex qua summa solvi pensio nequiret. Attamen, prosequebatur, quum Presbyter G. Praebendam receperit huiusmodi onere praegravata, se non audere suum in themate iudicium proferre. Relate vero ad usum ibidem receptum tributa capitularia solvendi Sacristiae redditibus aiebat, olim praebendas tum Archipresbyteri tum aliorum canonicorum constituisse unam massam communem; at fere a saeculo emenso praebendas fuisse divisas, illarumque unam Sacristiae adnexam fuisse cum onere, supellectiles sacras et ceram providendi, solvendique propria atque aliarum praebendarum gravamina.

At cum postmodum haec onera aucta fuissent, Canonici nonnullos alios redditus communes, Sacristiae adnexuere qui cum in praesens impares sint ad onera explenda tum Archipresbyter tum Canonici de suo suppleunt quod deest.

His habitis, postquam terminus unius mensis partibus fuisset praefixus ad sua iura deducenda, quaestio proposita fuit sub dubitandi formula in calce exscripta.

EA QUAE PROSTANT FAVORE PRESBYPERI R. Imprimis observatum fuit, pensionem esse creditum liquidum certumque, quod in via executiva consequi suum effectum debet *Lutter, lib. 2, quaest. 10, n. 76. Buratt. dec. 383*; neque retardari posse exceptionibus altae indaginis; *Card. De Luca de pension, disc. 38, n. 4*. Equidem nostro in themate talis censenda videtur exceptio a Presbytero G. opposita, circa Congruae insufficitiam. tum in iure, eoquod definitum haud videatur an scutata centum a Tridentino designata, intelligi debeant *taxative* vel *demonstrative* tantum; tum in facto, cum maxime inter se dissentiant contententes in determinanda reddituum praebendae archipresbyteralis quantitate, qui redditus regulariter desumi deberent ex calculo unius decennii *Card. De Luca de pension, disc. 6, n. 13, de benef. disc. 83, n. 4*. Attamen admissa etiam circa Congruae entitatem discussione, inficiari nequit Beneficii huius valorem in annuis scutatis 200 in Bulla reservationis designatum fuisse, hinc recedi nequit ab huius-

modi denunciatione quousque contrarium luculenter probetur. Neque sane haberi potest, ut Ordinarius ipse asserit, locoprohibitionis assertio Presbyteri G. qui vix ad quartam partem reducit redditus in Bulla ipsa expressos; proindeque aequum videtur, ut Presbyter R. in pacifica suae pensionis possessione reliquantur, qua detracta, adhuc integra permanet conciliaris congrua.

Dum vero Presbyter G. nullum argumentum suppeditat, quo valide demonstretur falsa reddituum supputatio in Bullis, expressa, Pensionarius ex adverso eiusdem supputationis veritatem documentis evincit, tum ex inventario Ecclesiae, tum ex libris parochialibus depromptis, ex quibus clare deducitur, redditus varios ex fundis rusticis attingere scutatorum summam 178; redditus vero ex incertis ecclesiae paroecialis, ascendere ad annua scutata 25.

Neque tales redditus diminutionem patiuntur sive ex regiis gravaminibus, quae, uti demonstratum fuit, solvuntur redditibus duarum praebendarum; sive ex municipalibus, a quibus eximitur Ecclesia Archipresbyteralis, eo quod decimas non recipiat. Unusquisque vero ex praebendatis tum solum supplere tenetur aere proprio quod deest, quum duarum praebendarum redditus non sufficiant vectigalibus solvendis. His accedit, quod Presbyter G. documentum exhibuit qua indubitanter constat, beneficium etiam post gravamina noviter imposita congruam possidere sufficientem ad pensionis onus sustinendum. Refert enim Episcopus, ipsum Presbyterum G. Italico Gubernio denunciasse suae Praebendae fructus ad summam libellarum 788,33, subducta sola taxa fundiaria ascendere, minime vero subductis aliis Missarum oneribus, quae ad scutata 45 pertingunt.

Ex confessione igitur ipsius Archipresbyteri constat, quod etiam in praesens beneficii redditus congruam conciliarem excedunt, atque adeo nullatenus a pensione solvenda eximi debet.

Caeterum quamvis res dubia existeret, pacifica et nunquam interrupta pensionis solutio, spatio annorum circiter

triginta, gravissimum praeberet argumentum ad supponendum verum Beneficii valorem in Bulla enunciatum ; quum praesumi nequeat hac in re diversos titulares semper siluisse *Rota dec. 346 cor. Celso, dec. 186 n. 16 e 17 part. 6, rec. Romana pensionis 2Ç ianuar. 1646 cor. Cerro.*

Admissa vero hypothese redditus huiusmodi Beneficii adeo tenues extitisse, ut generaliter impares essent ad pensionem sustinendam, nihil id prodesset Presbytero G. primum propter particularem pensionis indolem ; etenim cum haec fuerit acceptata resignationis beneficii intuitu, characterem induit alicuius correspectivi onerosi et conditionis, quae nisi impleatur, eo ipso ad vitam revocarentur iura primitiva resignantis, atque adeo subiici nequit reductione *Rota dec. 631 part. 1, dec. 286 part. 2, rec. dec. 61 n. 6, et 7, cor. Otthob.* Secundo ex eo quod Presbyter G. paroeciale beneficium receperit quod ex eius confessione tenuissimos redditus dabat, atque illud acceperit cum inhaerente pensionis onere, quam pacifice rependit spatio annorum circiter triginta. Si enim beneficii acceptio inducit per se ipsam inter titularem et pensionarium quasi contractum, profecto pacifica, diuturnaue observantia posterior, eiusdem titularis consensum prorsus confirmavit.

Hinc haud licere Presbytero G. videtur venire contra iactum proprium insufficientiae redditus causa ; quum sibimet imputare debeat si beneficium accepit sustinendis oneribus impar *Rota dec. 7, n. 3, dec. 23c n. 1, part. 13 rec.*

EA QUAE PROSTANT FAVORE PRESBYTERI G. Titularis favore observabatur, quod Decretum *Cum nuperrimis* relate ad paroecias, Mensasque Episcopales pensionibus oneratas constituit quod « *integra semper servari debeat et incolumis esse congrua, ad formam Concilii Tridentini* ». Quamvis investigari hic non debeat quaenam reapse congruae parochialis entitas sit, tamen ad Tridentini normam indubium est, nullas paroecias pensionibus onerari posse « *quae summam ducatorum centum secundum verum annum valorem non excedunt* ».

Iamvero beneficium, de quo agimus, numquam huiusmodi

valorem attingisse videtur etiam pensionis impositae tempore; cum Episcopus ipse referat, suum antecessorem statum eiusdem redegisse activum et passivum, ex quo compertum est redditus eiusmodi attingere tantum annuam summam scutatorum 91, 05; in qua summa includebantur quoque scutata 18, 45 ex communi massa provenientia.

De hac Congruae insufficientia etiam alia suppetunt argumenta. Nam anno 1822 Archipresbyter proprium exorabat Episcopum, ut imponere vellet Sodalitio S. Iacobi onus solvendi scutata 18 pro vice-parocho, quem ipse alere nequibat, quod Episcopus benigne concedebat. Praeterea anno 1830 Presbyter R. gravatus tributo vulgo « *dei fuocatico* » conquirebatur apud Apostolicam Delegationem, Municipii Documentum exhibens quo aliis fuerat exemptus vectigalibus. Et Provinciae moderator, illius supplici libello rescribebat, Apostolicam Delegationem concedere petitam exonerationem eo quod eius praebenda non haberet neque unquam habuisset Congruam a Concilio Tridentino praefixam.

Anno 1839 aliud imponebatur Presbytero R. tributum (*vulgo a'' imbottaggid*) et ipse iterum ab Apostolica Delegatione expetebat ab illo eximi, quod cum non obtinisset, Ordinarium adivit, eoque deprecante, suprema auctoritas exemptionem impetratam elargiebatur, quousque congrua sufficienti provideretur. Constat igitur archipresbyteralem praebendam pensione gravatam fuisse, quamvis conciliarem congruam non haberet, atque ideo contra Tridentini praescripta. Hinc huius oneris reservatio favore Presbyteri R. radicatus nulla diiudicanda videtur, tum propter irritans decretum quo Concilii Decretum munitur, tum propter *Leg. 5, Cod. de leg.* « *ea quae lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licet legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit inutile esse debere quod factum est* ».

Nulla quoque censenda videtur reservatio, obreptionis et subreptionis vitio indulti pontificii. Etenim Presbyter R. ut

pensionem onerosam obtineret, scienter reddituum summam auxit, quorum tenuitas si S. Sedi fuisset respecta, numquam imploratam gratiam concessisset.

Cum vero exaggerata denunciatio Presbyteri R. neque ignorantiae neque bonae fidei rationibus queat excusari, consequuta pensio nulla declaranda est, in doli poenam ad tramites *Cap. 13 et 20 de Resci'ipt.*

At praescindendo etiam ab originaria pensionis nullitate, evidens est, quod si eiusdem onus iam tunc excedens reddituum beneficialium vim censebatur, eo vel magis tale reputari in praesens debet, cum gravamina noviter imposita graviora evaserint. Quare concludendum est, quod etiamsi in antecessum pensionis reservatio nullam exceptionem passa fuisset, modo in eum incidit casus, a quo incipere non poterat.

Neque rationes allatae suo destituuntur vigore ex eo quod Sacristiae redditibus tributa persolvantur; siquidem et isti redditus adeo impares sunt ad gravamina sustinenda ut unusquisque ex Capitularibus ex proprio peculio supplere deficientiae teneatur. Neque ex eo quod pensio controversa resignationis titulo fuerit imposita, atque adeo imminutionis experta censenda sit, praeter enim quam quod huiusmodi privilegium eo solum in casu competeret, quo resignatio fuisset facta sub conditione *non alias, aliter, nec alio modo* vi Decreti « *Cum nuperrimis* » in hodiernis extraordinariis adiunctis provisio adoptata ad moderandas relationes inter pensionarium et titularium applicari debet « *nullo facto inter ipsamet beneficia, ipsasque pensiones discrimine* » .

Tandem ex acceptatione beneficii tam exigui, atque ex pensione adeo gravi per plures annos soluta, nequit inferri tacita titularis renunciatio congruae integritati. Etenim congrua pro beneficiati alimentis, eo fine inducta fuit ne titulares cogentur cum dignitatis ecclesiasticae dedecore victum quaerere, aut gregem sibi commissum derelinquere *Rota in dec. 420 n. 4, part. 1, dec. 44c n. 3, part. 2, dec. 23 n. 13 part. 18 tom. 1 rec.*

Explorati, vero iuris est, quod clericus nequit renunciare quidquid utilitatem vel decus ordinis respiciat, neque facto proprio praeiudicium afferre ipsi ordini aut Ecclesiae. *Rota, dec. 437 n. 1 et II part. 13 dec. 230 n. 7 et seq. part. 6.*

Circa vero usum receptum capitularia solvendi gravamina, praebendae sacristiae redditibus, refert Ordinarius, Archipresbyterum et Canonicos adducere consuetudinem immemorabilem; quae indubitanter titulum validissimum praebet. Consuetudo enim debitis praedita requisitis, legi communi derogat, ubi invaluit specialem constituit legem; *cap. ult. de consueta* et praesumere facit meliorem mundi titulum, haud excluso apostolico beneplacito. *Rota dec. 332 cor. Benincasa Verulana Abbatiae 23 apr. 1706 et 20 iunii 1707*, neque talis usus ullum cultui divino praeiudicium afferre videtur; quoties enim in generali ecclesiae administratione habeatur deficientia pro omnibus oneribus adimplendis, omnes, singulique capitulares ad contributionem vocantur.

Tamen exponit Ordinarius praebendarum divisionem, et unius ex illis assignationem Sacristiae evenisse pene saeculo anteacto, proindeque usus solvendi tributa Sacristiae redditibus esse nequit antiquior; neque certum est an invocata consuetudo habeat pro se centum annorum spatium, atque utrum ei competat titulus immemorabilis.

Consuetudo haec videtur praeterea irrationabilis, quia redditus praebendae a fine ad quem diriguntur, cum gravi cultus divini detrimento, avocat. Ideoque censet Episcopus abusive inductam fuisse, atque adeo subiungit quod si divini cultus decor conservari ac promoveri velit, necessarium est decernere ut *unusquisque ex praebendatis solvat suae praebendae gravamina, suisque oneribus Sacristia satisfaciat.*

His aliisque deductis propositum fuit resolvendum

Dubium.

« An et qua summa teneatur Presbyter (G.) solvere pensionem reservatam favore Presbyteri (R.) in casu » ?

RESOLUTIO. Sacra Congregatio EE. et RR. die 14 martii 1873, causa cognita, respondere censuit:

Quoad cessationem pensionis negative; quo vero ad contributum pro oneribus superventis standum Decreto « Cum nuperrimis » diei 28 ianuarii 1871.

EXINDE COLLIGES :

I. A pensione quae beneficii resignationis titulo reservata est, difficilius exceptionem concedi, cum ipsa characterem induat correspectivi onerosi.

II. In dubio an salva remaneat nec ne congrua conciliaris favore Parochi constituta, ius certum pensionis praevalere.

III. In pensionibus, quae in praebendis parochialibus impositae sunt, locum habere Decretum *Cum nuperrimis* his tamen conditionibus quae ab hac S. CEE. et RR. praefixae sunt in Causa Pensionis diei 30 maii 1874.¹

¹ Videsis Fase. 7 Vol. Sept. huius Ephemeridis pag. 328.

SUMMA ACTORUM

QUAE IN HOC SEPTIMO VOLUMINE CONTINENTUR

EX ACTIS AD INSTAR CONSISTORIALIUM.

<i>Epistola</i> Ssmi Patris ad Emum Cardinalem Iacobum Antonelli exteris negotiis Pontificiae Ditionis gerendis praepositum, data die 16 iunii 1872, de suppressione Ordinum Religiosorum Romae intentata ab usurpatore Subalpino Gubernio.	5
Ssmi D. N. <i>Constitutio</i> super Privilegiis Protonotarium Apostolicorum ad Instar nuncupatorum, qua eorum Privilegia declarantur et limitantur	91
<i>Litterae Apostolicae</i> in forma Brevis de Protonotariis Apostolicis Participantibus, editae die 9 februarii 1853 declarantes et limitantes eorum vetera Privilegia.	100
<i>Allocutio</i> Ssmi D. N. habita die 23 decembris 1872 ad S. R. E. Cardinales in qua acerrimam Ecclesiae persecutionem a Guberniis illatam in Italia, Germania, Helvetia, Hispania et Constantinopoli denunciai, atque unitatem catholici Episcopatus exaltat	165
<i>Epistola Encyclica</i> Ssmi Patris ad Patriarcham, Archiepiscopos, Episcopos, Clerum ac Populum Ritus Armeni, Gratiam et Communionem Apostolicae Sedis habentes in qua narratis rebus Armenii schismatis, deteguntur subdolae schismaticorum fallaciae, ne simplices fideles depiciantur.	244
<i>Allocutio</i> Ssmi D. N. Pii Papae IX habita die 25 iulii 1873 ad S. R. E. Cardinales in aedibus Vaticanis, qua denunciai Excommunicatione obstrictos qui partem habuerunt in condenda iniqua lege suppressionis et qui partem habeant in eiusdem executione, comprehensis etiam bonorum emptoribus.	363
<i>Litterae Apostolicae</i> seu <i>Constitutio</i> Ssmi D. N. super Vicariis Capitalaribus nec non electis et nominatis ad sedes Episcopales vacantes.	430
<i>Epistola Encyclica</i> , qua Ssmus Pater, omnibus praesidiis exutus vehementer conqueritur de gravissimis aerumnis, quibus Ecclesia non modo in Italia, sed in Helvetia et Germania per Gubernia violenter afficitur: repellit publicas Regnantium calumnias: docet duas a Deo constitutas esse potestates: memorat haereticos, qui <i>veteres catholicos</i> se appellant, quorum pseudo-episcopum Hubertum Reinkens nominatim anathematizat cum sociis et adhaerentibus: memorat vigentes sectas, quibus vexatur Ecclesia in Ame-	

rica, et mala quae ex sectis in societatem derivaverint: Episcopos, Clerum et fideles populos ad constantiam in bello excitat . . .	496
<i>Litterae Apostolicae</i> , quibus peculiaris ecclesiastica iurisdictio in territoriis ad quatuor militares ordines S. Iacobi, Alcantarae, Calatravae et Montesiae in Hispanus pertinentibus aboletur; eademque territoria proximis dioecesibus aggregantur	512
<i>Litterae Apostolicae</i> , quibus abolentur privilegiatae omnes iurisdictiones ecclesiasticae in Hispanus; iisque hactenus subiecta territoria, loca, monasteria proximis dioecesibus iunguntur	518
Ssmi D. N. <i>Epistola Encyclica</i> ad S. R. E. Cardinales, Archiepiscopos et Episcopos Imperii Austriaci	565
Ssmi D. N. <i>Epistola</i> ad Archiepiscopum Leopoliensem, Halicensem, et Camenecensem. Ruthenorum aliosque Episcopos eiusdem Ritus gratiam et communionem cum Apostolica Sede habentes.	629
Ssmi D. N. <i>Litterae-Apostolicae</i> quibus iudicium super identitate Corporis S. Ambrosii Episcopi et Ecclesiae Doctoris ac Martyrum Gervasii et Protasii ab Archiepiscopo Mediolanensi prolatum confirmatur.	635

EX SECRETARIA BREVIUM.

<i>Litterae Apostolicae</i> de Vicariatu Apostolico pro sacris Missionibus Africae centralis.	25
---	----

EX SACRA CONGREGATIONE DE PROPAGANDA FIDE.

De novo Pro-Vicario Apostolico constituto pro sacris Missionibus Africae centralis.	27
---	----

EX SACRA CONGREGATIONE S. R. U. INQUISITIONIS.

Authentica Declaratio circa Constitutionem <i>Apostolicae Sedis</i> , qua vigere adhuc declarantur Constitutionem Urbani VIII, <i>Ex debito</i> , et Clementis IX, <i>Sollicitudo</i> , infirmitates excommunicationis censuram Missionariis mercaturam exercentibus.	342
APPENDIX IX. <i>Constitutiones</i> Urbani VIII et Clementis IX, quibus mercatura sub poena excommunicationis ipso iacto incurrendae districte prohibetur Missionariis quibuslibet: in provinciis Indiae orientalis, Chinae et Iaponum existentibus ac etiam in America tam australi quam septentrionali.	344

EX SACRA CONGREGATIONE INDICIS.

<i>Decretum</i> , quo plures prohibentur libri.	104
<i>Decretum</i> die 1 martii 1873, quo nonnulli prohibentur libri	307
<i>Decretum</i> , quo alii prohibentur libri	489

EX SACRA POENITENTIARIA APOSTOLICA.

	PAG.
<i>Responsum pro inferioribus officialibus civicae militiae in dominiis S. Sedis usurpatis.</i>	160
<i>Responsa iuridica circa relationem inter Regulares suppressus et locorum Ordinarios.</i>	161
<i>Monitum S. Poenitentiarie Apostolicae de modo porrigendi literas agentes de rebus conscientiae.</i>	227
<i>Super pactis de restituenda metallica moneta, exclusa chartacea, in ordine ad civilem legem ea pacta irritantem.</i>	228
APPENDIX IV. <i>Circa privatorum pacta de metallica moneta restituenda, exclusa chartacea moneta, quae pacta a civili Gubernio, quamquam illegitimo, irritentur.</i>	233
<i>Super facultate absolvendi a censuris reservatis in praesenti Iubilaeo</i>	240
<i>Responsum S. Poenitentiarie ad quaestionem, an fideles sequi teneantur in ieiunio naturali et ecclesiastico tempus quod signent publica horologia, quamquam neque tempus verum sit neque tempus medium propriae regionis sed alienae.</i>	428

EX SACRA CONGREGATIONE CONCILII TRIDENTINI.

<i>Iuris funerandi, in qua causa disputatur, an ius funerandi cesserit in illis templis Regularium, in quibus post iniquam suppressionem unus tantum Regularis Presbyter mansit tamquam templi custos</i>	27
<i>Dismembrationis Paroeciae, in qua causa disputatur utrum ampla Paroecia dividenda nec ne esset in duas ad invicem independentes.</i>	41
<i>Dispensationis ab irregularitate, in qua agitur de Presbytero, qui surdus evadens dispensationem petit ad Missam celebrandam.</i>	51
<i>Matrimonii, in qua agitur de matrimonio contracto inter catholicam et haeticum in Italia, coram Parocho non proprio.</i>	54
<i>Circa eleemosynam secundae Missae, in qua agitur de gratia petita, ut iterata Missa applicari posset determinatis defunctis, ex inita conventionione.</i>	76
<i>Irregularitatis, in qua disputatur an irregularis ille sit habendus, qui visiva virtute careat in sinistro oculo quin sit deformis.</i>	86
<i>Dispensationis ab Irregularitate, in qua quaeritur an concedenda sit dispensatio irregulari qui ex morbo apoplético dextero brachio impeditus manserit.</i>	88
<i>Super nullitate Decreti, in qua causa agitur de unione Beneficii simplicis facta ab Episcopo Sacristiae Ecclesiae Cathedralis, cuius Decretum declaratur nullum.</i>	146
<i>Capellaniae, in qua causa agitur de unione cuiusdam Capellaniae laicalis facta a Patronis paroeciali Ecclesiae.</i>	154
<i>Funerum, in qua causa agitur de iure Monialium peragendi funus illudque ducendi ad publicum coemeterium per Capellanum sine Parochi interventu.</i>	177

APPENDIX III. De relatione inter Iura Parochorum et Regularium in ordine ad delationem Regularium defunctorum ad publicum coemeterium	187
<i>Applicationis Missarum</i> , in qua causa agitur de quaestione, an Cape lanus, qui teneatur per se quotidie Missam, celebrare, possit aliquot dies vacare a celebratione.	190
<i>Dubia</i> super applicatione Missae Parochialis, in quibus agitur de Parocho legitime a sua Paroecia absente, deque onere reali et personali celebrandi applicandique Missam pro populo	201
<i>Emolumentorum</i> , in qua causa agitur de officiis et iuribus quae intercedunt inter Canonicum Coadiutorem et Canonicum Coadiutum in choralis servitio.	211
<i>Indulti abessendi</i> , in qua agitur de Canonico aegrotante, qui bene valens negligens choro fuerat, petens Beneficii fructus causa aegritudinis	215
<i>Dispensationis ab irregularitate</i> , in qua agitur de Presbytero, qui ballistae igneae explosione manum amisit, etc.	299
<i>Iubilationis</i> , in qua quaeritur an Canonicus tantum Clericus Indultum Iubilationis obtinere possit.	302
<i>Dubia</i> circa Facultates dispensandi ab impedimentis Matrimonialibus, concessas Episcopis Siciliae.	313
APPENDIX VI. De Facultatibus particularibus et extraordinariis, quae per S. Congregationem de Propaganda Fide iuxta rationem locorum Missionum magis minusve conceduntur.	325
APPENDIX VII. Instructio pro simplici Sacerdote sacramentum Confirmationis ex S. Sedis Apostolicae delegatione administrante, edita anno 1774, quae in suo vigore est.	330
<i>Concursus</i> , in qua disputatur, an validus sit concursus ad Parochiam, iri quo ab Examinatoribus eligantur, qui certum gradum scientiae attingerint, quorum tantum reliqua idoneitatis merita seu <i>requisita</i> considerantur, ceteris omnibus concurrentibus omnino neglectis.	366
APPENDIX X. Documenta omnia quibus praescriptus est modus, quo utilius dispositio Tridentina, de concursu in collatione paroeciarum praemittendo, executioni mandaretur.	379
<i>Constitutio</i> S. Pii V. <i>In conferendis</i>	380
Discursus Secretarii in causa ex professo agitata anno 1720 in S. C. C. circa appellationes a mala relatione Examinatorum vel ab irrationabili iudicio Episcopi in collatione Paroeciae per concursum	383
<i>Instructio</i> inde horta, annuente Clemente XI	395
<i>Constitutio</i> Benedicti XIV. <i>Cum illud</i>	399
<i>Emolumentorum Funeris</i> , in qua agitur, an ad Parochos pertineant Funerum emolumenta Episcopi sive in cathedrali sive ruri decedentis.	408
<i>Decimarum</i> , in qua agitur de decimis praedialibus, quas praedii Possessores ideo Parocho denegabant, quod in meliorem conditionem fundum, extra Paroeciam existentem, verterent	416
<i>Iurisdictionis Parochialis</i> , in qua agitur de veteri domo, nova con-	

	PAG.
structione, protracta extra Paroeciae confinium: atque disputatur ad quam paroecialem curam pertineat	422
<i>Nullitatis Decreti</i> , quae causa affertur tamquam exemplum procedendi, iudicio summario, ad corrigendos delinquentes Clericos	440
<i>Dubia</i> circa Facultates dispensandi ab impedimentis Matrimonialibus, qua causa indicatur discrimen quod intercedit inter dispensationes factas per delegatos a S. Sede, et inter dispensationes a S. Sede.	453
<i>Dispensationis</i> a servitio Chori, quae negligentius denegatur	462
<i>Prorogationis Rescripti</i> , quae prorogatio non conceditur quando ex negligentia non cessaverint primi Rescripti causae.	466
<i>Dispensationis ab Irregularitate</i> , quae dispensatio, cum obtenta ab oratore non fuerit, renovatis rite precibus concessa est	469
<i>Matrimonii rite contracti</i> , irregulariter soluti ex impotentia mulieris, quae inde potens facta alii viro nupsit	523
<i>Iuris funerandi</i> , in qua causa disquiritur, an impuberes adoptivi sepeliendi sint in sepulcro seu Paroecia patris adoptivi	537
<i>Onerum</i> , in qua causa quaeritur, an commodum templum iurispatronatus converti possit in paroeciale templum utilitate fidelium id exigente.	542
<i>Iurispatronatus</i> , in qua causa quaeritur, utrum praesentato idoneo a Patrono laico Ordinarius possit denegare canonicam institutionem in Paroecia, quod alii sint uti magis idonei probati	547
<i>Electionis</i> , in qua causa quaestio agitur, utrum in electionibus Capitularibus quae secrete vel per scrutinium fiunt, exprimi possit electoris nomen, atque utrum electio aliter facta nullitate inficiatur	573
<i>Matrimonii</i> , in qua causa agitur de Matrimonio contracto in civitate Neo-Eboracensi coram Parocho non proprio.	582
APPENDIX, in qua nonnullae quaestiones dilucidantur, quae cum praefata Matrimoniali causa connexae sunt	593
<i>Erectionis</i> Fontis Baptismalis, in qua causa disceptatur, utrum sua firmitate constet concessio Fontis Baptismalis ab Ordinario facta cuidam Paroeciae, cuius subditi ex constanti consuetudine baptizandos infantes in aliam Ecclesiam principalem afferre consueverant	597
<i>Appellationis</i> , in qua causa agitur de Decreto ex informata conscientia quo Episcopus impedivit, quominus Abbas contra quem Episcopale Consistorium sententiam tulerat appellationem interponeret ad Metropolitanum.	607
Quod Deputatos Seminarii, in qua quaestio resolvitur an per consequentem Canonicatus in Cathedrali Ecclesia, Deputatus a Clero in officio deputati perseveret	613
<i>Praeeminentiarum</i> , in qua causa quaestio resolvitur, utrum Coadiutor Dignitatis Capitularis sedere debeat ante vel post alias Dignitates, omnesque functiones peragere, quae ad suum Coadiutum pertinerent si praesens esset	615
<i>Iurisdictionis Parochialis</i> , in qua causa agitur quaestio utrum	

domus aliqua in duarum Paroeciarum limitibus existens, Parochi iurisdictionem cui subest effugiat, per novae portae reclusionem ex altero latere factam.	642
<i>Capellaniae, in qua quaestio fit an per Rescriptum Pontificium vi cuius Testatoris voluntas immutata est circa erectionem Collegiatae de iure patronatus, censeatur hoc ius tum activum tum passivum destructum quamvis Pontifex id non expressit . . .</i>	650
<i>Dubia ad resolvendum proposita S. Congregationi . . . . .</i>	662
<i>Sponsalium, in qua causa quaestio agitur de validitate Sponsalium</i>	694
<i>Canonicatus, in qua causa fit quaestio, an sustineatur unio Canoniciatus cum Paroecia facta ab Episcopo, sine auctoritate Sedis Apostolicae. . . . . i . . . . .</i>	704
<i>Privationis Paroeciae, in qua causa quaeritur, an possit applicari Parocho ad non residendum coacto, dispositio Concilii Tridentini in cap. 1, sess. ¹3. . . . .</i>	713
<i>Iurium Canonicalium, in qua causa fit quaestio, an ius competat Canonico secundae erectionis interessendi comitiis capitularibus</i>	721
<i>Pensionis seu Alimentorum, in qua causa quaeritur, an Patrono pauperi competat ius Alimentorum vel Pensionis in beneficio .</i>	732
<i>Decretum, vi cuius ecclesiasticis provinciis Venetae, ac Mediolanensi singulisque Dioecesibus Patriarchali ac Metropolitanae iurisdictioni subiectis applicantur ea omnia quae pro Helvetica Foederatione, quoad popularem Parochorum electionem constituta sunt in nuperrimis Litteris die 21 novembris 1873 . . . . .</i>	739

EX SACRA CONGREGATIONE EPISCOPORUM
ET REGULARIUM.

<i>Restitutionis in integrum et Nullitatis Professionis, in qua causa agitur de Sicula Puella, versatilis ingenii, quae, parentum blanditiis circumventa, profiteri solemnia vota adacta fuerat . . . .</i>	274
<i>Oneris Missarum, in qua agitur de absolvendo Presbytero ab onere Missarum quas bona fide omiserat deque mente fundatoris explicanda ex mutatis rerum adiunctis. . . . .</i>	289
<i>Decretum de pensionibus ecclesiasticis pro rata portione imminuendis ob usurpationes bonorum a Gubernio Subalpino patratas . . .</i>	350
<i>Dubia, quoad reductionem vel suppressionem Pensionum. . . . .</i>	353
<i>Dispensationis seu potius Institutionis, in qua causa agitur utrum et cuius favore danda sit dispensatio atque institutio in Canoniatu de iure patronatus inter diversos contententes. . . . .</i>	667
<i>Iurium et Privilegiorum, in qua causa disceptatur de Privilegiis quae Confraternitati Mortis aggregatae Archisodalitio eiusdem tituli in Urbe existenti censi debent devoluta, vi aggregationis</i>	677
<i>Pensionis, in qua causa fit quaestio an teneatur Parochus cuius Beneficii redditus congruam conciliarem haud attingere videntur pensionem solvere. . . . .</i>	741

EX SACRA CONGREGATIONE
SUPER DISCIPLINA REGULARI.

	PAG.
<i>Decretum ex Audientia Ssmi, quo Decreto prospicitur, ut Regulares dispersi subsint Provinciali illi in cuius territorio versantur . . .</i>	436
<i>Decretum ex Audientia Ssmi, quo Regulares, qui subesse Ordinis Antistitibus detrectaverint quoad residentiam, Privilegiis privantur. . . . .</i>	437
<i>Decretum ex Audientia Ssmi, quo prospicitur, ne vagi Regulares existant. . . . .</i>	439
<i>Epistola Circularis ad Superiores Ordinum, qua significatur, si adsint irregulares incorrigibiles, S. Congregationem obtinuisse facultates agendi, summario iudicio, ad eorundem expulsionem. . . .</i>	440
<i>Item Epistola Circularis, qua prospicitur designationi Superiorum localium. . . . .</i>	442

EX SACRA CONGREGATIONE SACRORUM RITUM.

<i>Romana, seu Ordinis Cisterciensium. Confirmationis cultus ab immemorabili tempore praestiti servo Dei Eugenio Papae III, Sancto ac Beato nuncupato. . . . .</i>	107
<i>Decretum in eius causa emissum. . . . .</i>	124
<i>Neapolitana. Confirmationis cultus ab immemorabili tempore praestiti servo Dei Maximo Episcopo Neapolitano Sancto et Beato nuncupato: controversia cum Decreto ibidem exponitur . . . .</i>	127
<i>Malacitana seu Hispalensis seu Decretum de validitate Processuum in causa venerabilis servi Dei Dydaci Iosephi a Gadibus Ordinis Capuccinorum. . . . .</i>	135
<i>Romana seu Setina seu Decretum de miraculis venerabilis servi Dei D. Caroli a Setia Ordinis Minorum Reformatorum. . . . .</i>	135
<i>Romana seu Albanen, seu Decretum de scriptis venerabilis servi Dei Gasparis Del Bufalo. . . . .</i>	137
<i>Annechien. seu Decretum confirmationis cultus servi Dei Petri Fabri primi Socii S. Ignatii. . . . .</i>	138
<i>Divionen. seu Decretum de introductione causae servi Dei Benigni Joly. . . . .</i>	139
<i>Neapolitana seu Decretum de processu Apostolico in causa ven. servi Dei Aegidii a S. Iosepho Alcantarini. . . . .</i>	140
<i>Bugellen. et Veneta seu Decretum confirmationis cultus servi Dei Augustini Fangi Ord. Praed. . . . .</i>	141
<i>Romana seu Einen, seu Decretum de processibus ven. servi Dei Fr. Angeli a Pas, Ord. Min. S. Franc. . . . .</i>	142
<i>Neapolitana seu Decretum de cultu non exhibito ven. servo Dei Fr. Aloisio a Ssmo Crucifixo, Ord. Alcantar. . . . .</i>	142
<i>Constantien. seu Decretum de virtutibus Beati Nicolai de Flue Eremitae Helvetii. . . . .</i>	143

<i>Bellicen. seu Decretum de causae introductione ven. servi Dei Ioannis Bapt. Vianney Parochi vici Ars. . . . .</i>	145
<i>Romana seu Bolonien. seu Decretum quo probantur duo miracula B. Benedicti Labre ad effectum Canonizationis. . . . .</i>	220
<i>Romana seu Bolonien. seu Decretum in eadem causa quo decernitur tuto procedi posse ad solemnem Canonizationem. . . . .</i>	222
<i>Panormitana seu Decretum de virtutibus in gradu heroico ven. servi Dei Fr. Andreae a Burgio laici Capuccini. . . . .</i>	224
<i>Neapolitana seu Decretum de validitate Processuum in causa ven. servae Dei M. Christinae a Sabaudiae Reg. . . . .</i>	225
De elogio S. Maximi Martyris, Neapolitani Episcopi, Romano Martyrologio inscribendo.	226
Indultum celebrandi festum beati Eugenii III iis omnibus, qui Kalendarium Cleri romani sequuntur.	337
APPENDIX VIII. Officium cum Missa B. Eugenii III a S. R. C. approbatum pro iis, qui Kalendarium romanum sequuntur.	338
<i>Romana seu Mechlinien, seu Decretum super Processu Apostolico de novis miraculis B. Ioannis Berchmans e S. I. . . . .</i>	340
<i>Indiarum seu Carthaginen. seu Decretum super Processu Apostolico de novis miraculis B. Petri Claver e S. I. . . . .</i>	340
<i>Neapolitana seu Decretum super introductione causae servi Dei Fr. Francisci a Laculibero ex Ord. Capuccin. . . . .</i>	341
<i>Romana, Dubii seu Decretum de effigie Divini Infantis ritu colenda</i>	472
<i>Neapolitana seu Pinnen, refertur per summa capita causa Beatificationis ven. adolescentis Nuntii Sulprittii super validitate et relevantia Processus Apostolici de fama sanctitatis in genere, eaque causa caritati fidelium commendatur. . . . .</i>	473
<i>Decretum eiusdem Causae. . . . .</i>	481
<i>Parisien, seu Decretum super introductione causae Servae Dei Theresiae a S. Augustino Ord. Carmelitarum. . . . .</i>	482
<i>Amerina seu Decretum super validitate et relevantia Processus Apostolici de fama sanctitatis in genere ven. Fr. Generosi a Praemosello. . . . .</i>	483
<i>Vicentina seu Veneta seu Decretum super non cultu ven. Fr. Antonii Pagani Sacerdotis Ord. S. Francisci. . . . .</i>	484
<i>Lucionen, seu Decretum super non cultu ven. Aloisii Baudouin institutoris Congregationis Filiorum Mariae Immaculatae, etc. . . . .</i>	484
<i>Divionen. seu Decretum super non cultu ven. Benigni canonici Joly</i>	485
<i>Neapolitana seu Decretum super validitate omnium Processuum ven. Michaelis Angeli a S. Francisco laici Ord. Alcantarini . . . . .</i>	486
<i>Ruthenen. seu Decretum super non cultu ven. Mariae Guillelmae Aemiliae de Rodat Institutricis Sororum a S. Familia . . . . .</i>	486
<i>Rothomagen, seu Decretum super virtutibus in gradu heroico ven. Ioannis Baptistae de la Salle Institutoris Scholarum Christianarum. . . . .</i>	487
<i>Romana seu Decretum an constet de virtutibus in gradu heroico ven. servi Dei P. Antonii Balducci Sacerdotis professi Societatis Iesu. . . . .</i>	623

<i>Romana</i> seu <i>Decretum</i> super validitate et relevantia Processus Apostolici super fama Sanctitatis vitae, virtutum et Miraculorum in genere ven. servae Dei Annae Mariae Taigi, Tertiariae Ord. Excalceat. Ssmae Trinitatis Redemptionis Captivorum	625
<i>Baiocen.</i> seu <i>Decretum</i> introductionis Causae ven. servi Dei Iohannis Eudes Missionarii Apostolici et Institutoris Congregationis Iesu et Mariae, nec non Ordinis R. Mariae Virginis de Charitate Refugii	625
<i>Romana</i> seu <i>Decretum</i> de Causae introductione ven. servae Dei Elisabeth Canori-Mora, Tertiariae Ord. Excalceat. Ssmae Trinitatis Redempt. Capt.	626
<i>Senonen.</i> seu <i>Decretum</i> confirmationis Cultus ab immemorabili tempore praestivi servae Dei Alpaidi Sanctae nuncupatae	627
Nuncium immaturae mortis clar. R. D. Petri Avanzini auctoris huius Ephemeridis.	628

EX SACRA CONGREGATIONE INDULGENTIARUM.

<i>Decretum</i> Urbis et Orbis, quo Indulgentiae tribuuntur Fidelibus mensem Iunium sacrantibus augustissimo Cordi Iesu. . . .	312
--	-----

EX AUDIENTIA SANCTISSIMI.

De novo parvo Scapulari Cordis Iesu nonnullis Indulgentiis ditato .	171
De fructibus piae Societatis cui titulus est, Apostolatus Orationis. .	242

APPENDICES.

Prosequitur APPENDIX III in commentarium Constitutionis <i>Apostolicae Sedis</i> , atque agitur de propositionibus a S. Sede damnatis sub excommunicationis poena.	593
APPENDIX V. Quaestio moralis de Craniotomia, seu de occisione infantis in utero matris ut mater a certa morte servetur	308

INDEX GENERALIS

CONCLUSIONUM QUAE IN PLERISQSUE ACTIS IN HOC VOLUMINE RELATIS
ADNOTATAE SUNT, QUARUM MATERIA IN RESPECTIVIS ACTIS AMPLE
EXPOSITA, VEL DECLARATA REPERITUR

Eae conclusiones sub sequentibus verbis comprehenduntur:

Appellatio.	Iubilationis indultum.	Pactum quoad pecuniae resti- tutionem.
Arbiter.	Iuspatronatus quoad fundatio- nem et praesentationem.	Parochus quoad iura parochia- lia.
Archiconfraternitates quoad privilegia.	Iuspatronatus quoad donatio- nem.	Parochus quoad residentiam.
Beneficium quoad unionem.	Iuspatronatus quoad patro- num pauperem.	Patrimonium Sacrum.
Canonicus secundae erectio- nis.	Leges civiles.	Pensio ecclesiastica.
Canonicus quoad servitium chori.	Legislator quoad legis dispen- sationem.	Processus quoad causas servo- rum Dei.
Chorus quoad Coadiutorem.	Litterae dimissoriae.	Rekursus ad Tribunal laicum; Religiosae Domus.
Clerici quoad crimen.	Matrimonium quoad consen- sum.	Rescripta quoad pias volun- tates.
Coadiutoria.	Matrimonium quoad Decretum Tridentinum.	SS. Congregationes quoad Re- scripta.
Collegiata Ecclesia.	Matrimonium quoad impedi- mentum impotentiae.	Seminarium quoad Deputatos.
Concursus;	Missa conventualis.	Sepulturae ius.
Decimae.	Missa quoad celebrationem quotidianam.	Sponsalia.
Dismembratio Paroeciae.	Missarum onera.	Suspensio ex informata con- scientia.
Dispensationes matrimoniales.	Missa pro populo.	Territorium parochiale.
Dispensatio ab irregularitate.	Missa quoad iterationem.	Testator quoad pias fundatio- nes.
Electio.	Ordines regulares.	Vis et metus.
Emolumenta funebria.		
Erectio Paroeciae.		
Erectio fontis baptismalis.		
Impubes quoad Sepulturam.		
Indultum iubilaei.		

Appellatio.

Appellatio ab eo interposita, qui mandatum appellandi a domino habeat plenum valorem obtinere potest si deinde a domino rata habeatur, quod enim nomine alieno gerimus, mandato aequiparatur si accedat ratihabitio, pag. 427.

Maxime vero si ei, qui appellat, intersit ut appelletur, quod in causa non sit penitus extraneus; cuiusmodi est vicarius Parochus in iis quae pertinent ad iura temporalia paroeciae, quamquam hoc onus pertinet ad Rectorem principalem, ibid.

Veluti *attentatum* contra iudicem ad quem patet appellatio habetur non solum quidquid a Curia episcopali verum etiam quidquid ab Episcopo circa sententiam a Curia prolatam decernitur, appellationis iure pendente, pag. 612.

Nec proinde licet Episcopo per decretum *ex informata conscientia* appellationem vel appellationis prosecutionem contra sententiam a Curia prolatam intercipere, *ibid.*

Arbiter.

Sine compromisso, quod in pacto consistit non datur voluntarius arbiter qui ad normam iuris non definit, neque arbitrator, qui ex bono et aequo rem definiat, licet unus litigantium iudicem adeat ordinarium tamquam arbitratorem: ideoque, compromisso non existente, non possunt invocari iura, quae de arbitris sunt constituta, pag. 427.

Archiconfraternitas quoad privilegia.

Ad diiudicandum quaenam privilegia Archisodalitas concessa ad Confraternitates devolvantur iis aggregatas, eorundem privilegiorum natura inspicienda est; ea enim quae finem originariae institutionis respiciunt ad Sodalitia aggregata devolvuntur, nullatenus vero ea quae ad decorem magis magisque pertinent, pag. 692.

Inspiciendae sunt etiam formulae in his concedendis adhibitae in Uteris aggregationis, pag. 6³.

Indultum Oratorii privati Archisodaliti is concessum, abrogatum fuit, *ibid.*

Imo neque Episcopi facultate pollent huiusmodi privilegiorum concedendi, nisi magnae et urgentes adsint causae, hisque extantibus, per modum actus illud potest elargiri, *ibid.*

Inter has causas vero nullatenus recensentur, imo positive excluduntur infirmitas, tempus pestis, urgens praeceptum Viaticum administrandi infirmis, quamvis ecclesia publica dissita sit, viaeque ad illam difficiles et salesbrosae, *ibid.*

Capellani Confraternitatis generatim loquendo possunt stolam deferre, etiam extra propriam Ecclesiam in cadaverum associatione, *ibid.*

Confraternitas mortis non potest pro lubito pauperum cadavera vel occisorum sepelire, quoties proprius Parochus ad ea sepelienda se promptum exhibeat, *ibid.*

In casu canonicae electionis sepulturae factae in Ecclesia Confraternitatis, funus explendum est a proprio Parocho, dummodo Ecclesia seu Oratorium Sodalitii sit intra limites eius Paroeciae, *ibid.*

Secus ad Capellanum eiusdem Sodalitii pertinet funus persolvere, reservata Parocho quarta funerali, *ibid.*

Beneficium quoad unionem.

In qualibet unione beneficiorum perficienda iusta et rationabilis causa concurrere debet, necessitas nempe vel Ecclesiae utilitas, pag. 712.

Episcopus unire nequit Ecclesias cum monasteriis, abbatiis, praebendis cathedralibus, vel collegiatis, beneficiis simplicibus, hospitalibus militiisve *ibid.*

Nec pariter dispensare potest super pluralitate beneficiorum incompatibilium, pag. 712.

Decretum Tridentini Concilii facultatem tribuens Episcopis uniendi simplicia beneficia Praebendis ecclesiae cathedralis vel Collegiatae insignis (si Praebendae cum suis distributionibus quotidianis sustinendo decenti Canonorum gradui pro loci et personarum qualitate non sufficiant) est strictae interpretationis, pag. 152.

Quare ea facultas non protenditur ad eas Praebendas, quae fictione tantum iuris dicuntur Praebendae, idest quando consistunt in solis distributionibus quotidianis, pag. 153.

Neque protendi potest ad capitularem mensam, quamvis ex capitulari mensa Canonici redditus, qui tenues existimantur accipiant, *ibid.*

Multoque minus ea facultas protenditur ad cultum sacristiae vel fabricae ecclesiae, *ibid.*

Ideoque tantum Tridentini Concilii verba valent quantum exprimunt, praesertim cum re agatur, quae respectu beneficii uniendi odiosa sit atque speciem sapiat alienationis, *ibid.*

Quare quoties Episcopus unire beneficia simplicia non possit vi dicti capituli 15, Sess. 24, non alia suppetit via quam imploratio facultatis a S. Sede obtinendae, *ibid.*

Canonicus secundae erectionis.

Canonicus secundae erectionis non debet ab aliis membris ipsius corporis distingui, sed participat de omnibus iuribus et praeeminentiis canonicalibus ad instar antiquorum, pag. 732.

Idque procredit etiamsi servitium praestandum ex testatoris dispositione, sit difforme et inaequale ab eo quod praestatur ab antiquis, *ibid.*

Hinc ius ipsis competit ferendi suffragia in electionibus, caeterisque actibus capitularibus, quae concernunt statum et servitium Ecclesiae et Sacristiae, non vero in his quae respiciunt interesse et iura particularia veterum canonicorum, *ibid.*

Canonicus quoad servitium chori.

Capitularis infirmus ipso iure est a choralis servitio exemptus, quin ius amittat percipiendi distributiones quotidianas et reliqua emolumenta, quae percipere solent actu praesentes: iis tamen distributionibus exceptis, quibus recipiendis resisteret fundatoris vel dantis voluntas, vel altera pecuniaria legitima causa, pag. 219.

Constare tamen debet de infirmitate, quae sive directe interventum in choro impediat, sive indirecte per necessariam aegritudinis curam, quae ex praescripto medicorum sit facienda, *ibid.*

In dubio de legitimae aegritudinis causa iudex est Episcopus, qui post iuratam medicorum fidem iudicare potest iuxta SS. Canones et rerum adiuncta, an et quomodo sit danda absentiae venia, *ibid.*

In danda eiusmodi venia causa lucrandi distributiones, considerari quoque debet, an aegrotans Capitularis satis diligens choro fuerit cum bene valeret, 219.

Iustitia enim non patitur, ut Capitularis aegrotans veluti praesens in choro consideretur, qui bene valens sua absentia chororum neglexerit, *ibid.*

Chorus quoad coadiutorem.

Ad determinandum locum, honores, iura quae Coadiutoribus Dignitatum Capitularium competunt, observari debent tum variae locorum consuetudines, tum tenor Literarum Apostolicarum, quibus Coadiutoria confertur, pag. 622.

Si vero omnis desit consuetudo atque ex Apostolicis Literis nihil erui possit, ea obtinet distinctio, ut Coadiutor sedere debeat, et incedere ante omnes Canonicos, et post omnes Dignitates, *ibid.*

Ad Coadiutorem vero non ad alias inferiores Dignitates vel Canonicos eiusdem Ecclesiae pertinet, illas functiones, actus et iurisdictiones exequi quas faceret et exerceret ipsamet dignitas si praesens esset, *ibid.*

Idque si agatur de functionibus, actibus et iurisdictionibus, quae iuris sunt Dignitatis coadiutae, sive agatur de illis, quae ex iure devolutivo ad ipsam Dignitatem Coadiutam pertinent, *ibid.*

Clerici quoad crimen.

In causis criminalibus contra Clericos concubinarios procedendum est secundum dispositiones Concilii Tridentini et eos sacros canones qui, per eas dispositiones, derogationem non subiverint, pag. 451.

Contra Parochos turpiter et scandalose viventes peculiariter Tridentinum disposuit in cap. 6, Sess. 21, *de Reform.*, pag. 452.

Eiusmodi dispositiones Tridentinae in eo conveniunt, ut privari tum debeant sive Clerici Beneficarii sive Parochi suis Beneficiis, quando, aliis iuris remediis, seu poenis inutiliter expertis, incorregibiles evaserint, *ibid.*

Quare si probaretur in iudicio sive solemniter sive summario aliquod ex his criminibus, atque inde Beneficiarius suo Beneficio seu Paroecia per sententiam privaretur, nulla esset privatio; cum per hoc Beneficiarius non ostenderetur incorregibilis, *ibid.*

E converso, si praemissis monitionibus, aliisque iuris remediis Beneficiarius suspectam mulierem non deseruerit, seu pravae mores non mutaverit, iudicium ad privationem Beneficii institutum, difficile impugnare utiliter posset, quod solemnitates extrinsecae non sint servatae; cum ad hoc satis sit iudicium summarium, idest procedendi modus sine strepitu et figura iudicii, servato tantum iustitiae iure, quod dictat ipsa rerum natura, *ibid.*

Quando agitur de causis criminalibus, iuxta veteres canones, triplici modo potest Ecclesiasticus Iudex moveri ad instituendum processum 1. per accusationem; 2. per denunciationem; 3. per inquisitionem, *ibid.*

In desuetudinem abeunte modo aperiendi processum per accusationem, superfuit denunciatio et inquisitio: qui duo procedendi modi in praxi saepe confunduntur et in unum recidunt seu in inquisitionem, 452.

Non debet iudex iudicare et causam quodammodo praevinire ex clamore delicti aut ex denunciationibus; sed tum clamor tum denunciations haberi debent tamquam iusta motiva ad processum aperiendum, ut ex processu deinde iudicium feratur, pag. 453.

Coadiutoria.

Gratia Coadiutoriae canonicalis bifaria patet: idest tribuit ius Coadiutori ad futuram successionem in canonicalem Praebendam: et tribuit indemnitate Coadiutor in perceptione omnium emolumentorum canonicalium, quasi esset praesens omnibus functionibus, sive ceteris, quas Capitulum peragit, pag. 214.

Quare Canonicus Coadiutor tenetur compensare Coadiutum in iis omnibus, quae Coadiutus a Capitulo non perceperit, quaeque sua praesentia percepisset, *ibid.*

Ideo si quaestio aliqua oriatur, quod non fuerit Coadiutor legitime mulctatus, eiusmodi quaestio non gravat Coadiutum; sed dirimenda est inter Coadiutorem et Capitulum coram quo de iure, pag. 215.

Non tamen Coadiutus percipere potest aliquid, quod non percepisset per suam praesentiam, si non haberet Coadiutorem; cum, fictione iuris, Coadiutus et Coadiutor unicam tantum representent in iuribus canonicalibus personam, *ibid.*

Collatio.

Collatio Paroeciarum peragi nequit ab Episcopo nisi praevio concursu, aut saltem praevio canonico examine idoneitatis in scriptis, non obstante foundationis lege, pag. 712.

Collegiata Ecclesia.

Non omnes leges, quae ex Tridentino Concilio, cap. 12, sess. 24, *de Ref.*, constitutae sunt pro Canonicis Ecclesiae Cathedralis, valent pro Canonicis Ecclesiae Collegiatae, pag. 306.

Nominatim vero Tridentini verba: *in omnibus Ecclesiis cathedralibus omnes Canonicatus ac Portiones habeant adnexum ordinem Presbyterii, Diaconatus vel Subdiaconatus ad cathedrales ecclesias tantum limitantur, ibid.*

Ideoque in Ecclesiis collegiatis vetus commune ius adhuc viget, quo satis est ut Canonicus sit Clericus, dummodo ex peculiaribus legibus aliquid non obstet, *ibid.*

Curandum tamen est ab Episcopo, ut congruus Presbyterorum numerus non desit, ut omnia choralia munera rite expleri possint, *ibid.*

Concursus.

Forma concursus et examinis in conferendis ecclesiis paroecialibus in Synodo Tridentina praescripta, Sess. 24, c. 18, *de Reform*, ita est servanda ut provisiones paroeciarum aliter factae eo ipso sint nullae, pag. 376.

Eiusmodi tamen forma variis modis potest executioni mandari intra praescriptas eiusdem Tridentinae Synodi dispositiones, *ibid.*

Ad auferendam dictam varietatem, qua Tridentina forma executioni (non sine multiplici danno) mandabatur prius S. C. C. postea Clemens XI, denique Benedictus XIV regulas opportunas statuerunt, quibus et multiplicia damna evitarentur, et methodi conformitas induceretur, *ibid.*

Eiusmodi regulae non ea intentione fuerunt praescriptae, ut constituerent substantialem formam ex cuius neglectu ipso iure concursus seu examen esset irritum et nullum, *ibid.*

Idque constat tum ex tenore praescriptionis regularum tum ex eo quod clausulam irritantem, si secus factum fuerit, eiusmodi praescriptiones non secum ferant, *ibid.*

Quare ut concursus declaretur irritus et nullus necesse est ostendere v. gr. aut ex dolo et fraude dictas regulas non esse servatas, cum dolus et fraus nemini debeant patrocinari, aut adeo regulas fuisse neglectas, ut eo ipso neglecta fuerit forma Tridentina, pag. 377.

Hinc facile quoque potest consuetudo invalescere contra eiusmodi regulas; neque ex eo tantum quod consuetudo fuerit contra dictas regulas dici poterit consuetudo irrationabilis, *ibid.*

Aliud est quemque probare ex sola scientia, sine requisitorum, ut aiunt examine, quod esset contra Tridentinam formam; aliud est examen requisitorum non facere, quia in scientia aliquis certum quemdam suffragiorum gradum, quem alii Concurrentes consecuti sunt non attigerit, *ibid.*

Hinc secundus casus non demonstratur oppositus Tridentinae formae, quae licet statuerit: *peracto examine r enuncientur quotcumque ab his idonei iudicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis, non determinavit quid magis aut minus redderet concurrentem idoneum, ita debeat aut non debeat renuncian inter adprobatos, ibid.*

Imo Benedictus XIV licet constituerit, requisita esse doctrinae arcto foedere consocianda atque his omnibus coniunctim expensis inhabiles per suffragia (Examinatores) reiiciant et idoneos Episcopo renunciant, attamen primum iudicium ab examinatorebus ponendum super scientia statuit per verba: *Postquam diligenter expenderit sing ulorum peritiam ... et postquam demum deprehenderet qua quisque polleat gravitate sententiarum etc., pag. 378.*

Accedente immemorabili vel longaeva consuetudine, quae formam concursus ita determinavit, ut qui certum quemdam gradum scientiae, quem alii consecuti sint, non attigerit, eo ipso inter adprobandos recenseri non debeat, quaestione instituta ob hanc causam super nullitate concursus, de nullitate non constare est iudicandum, *ibid.*

Decimae.

Parochus habet intentionem in iure fundatam percipiendi decimas praediales intra suos paroeciae limites, p. 420.

Ideoque ex iure, quatenus Parochus est, decimator est non quidem particularis in aliqua praescripta fructuum specie, sed universalis in quovis fructuum specie ex praediis intra paroeciae limites existentibus, *ibid.*

Cum hoc reale ius pro parocho militet, in eum, qui se solum a solvendis decimis existimet, onus incumbit demonstrandi solum esse a decimis solvendis, *ibid.*

Ius percipiendi decimas non cessat neque suam naturam mutat, si dismembratione paroeciae facta, aliquis decimatis fundus extra limites primaevae paroeciae manere contingat: ius enim realem in fundum decimalem gravans non mutatur per diversam Paroeciae administrationem; cum dismembratio Paroeciae diversam tantum administrationem bonorum inducat, *ibid.*

Neque Parochus decimator concurrere debet ad impensas a domino in fundo factas aliquo modo compensandas, cum ipsa natura iuris decimandi, quod habet Parochus, consistat in perceptione partis fructuum, quos fundus quomodolibet cultus producit, *ibid.*

Dismembratio Paroeciae.

Paroeciarum dismembrationes secundum veterem iurisprudentiam consideratae fuerunt tamquam rerum ecclesiarum alienationes, pag. 49.

Proindeque eiusmodi dismembrationes subiectae sunt iisdem legibus, quae alienationes dirigerent, *ibid.*

Eiusmodi leges fuere existentia canonicae causae; scilicet necessitatis vel evidentis utilitatis in iudicio cognitae; et solemnitas idest interventus in causa eorum quorum dismembratio interesset, pag. 50.

Non quaevis necessitas vel evidens utilitas considerata fuit tamquam canonica dismembrationis causa, sed ea tantum necessitas quae utiliter superari non posset per Parochi Vicarium seu per Capellanum, *ibid.*

Eiusmodi canonica iurisprudentia ab elapso saeculo declinare paulisper incepit; ita ut data sint exempla dismembrationis paroeciae in locis, in quibus per Parochi Vicarium consuli satis potuisset populi necessitatibus, *ibid.*

Dispensationes matrimoniales.

Tribunal ordinarium pro dispensationibus matrimonialibus concedendis in foro externo est tantum Apostolica Dataria: Sacra autem Poenitentiarum in his dispensationibus in foro externo concedendis est Tribunal extraordinarium cum limitatis facultatibus pro pauperibus, pag. 460.

Utrumque tamen Tribunal, cum Romani Pontificis negotia, quae expedit, nomine, mente et voce Romani Pontificis aut expedit, aut expedire censentur, *ibid.*

Non omnia quae disputantur aut affirmantur de potestate Episcopis delegata in huiusmodi dispensationibus eodem modo dici possunt de dispensationibus expeditis per Apostolicam Datariam vel sacram Poenitentiarum, 461.

Episcopi enim utuntur potestate vere delegata, propriumque habent tribunal, a quo datur etiam appellatio ad tribunalia Romani Pontificis; cum detur appellatio a Delegato ad Delegantem: e converso tum Datarius, tum Poenitentiarius sunt Romani Pontificis auditores in ministerio supremæ potestatis in universam Ecclesiam.

Quare si distributio facultatum inter Romani Pontificis tribunalia sit diversa, id non ex alia ratione contingit, quam ut in hoc Romani Pontificis ministerio domesticus ordo servetur, *ibid.*

Numquam praesumi potest hunc ordinem ex parte Tribunalium Romani Pontificis non servari, quamquam forte in administratione facultatum manum ampliaverint; ideoque numquam praesumi potest facultates concessas ex parte tribunalium esse nullas, *ibid.*

Tota proinde quaestio oritur ex parte oratorum seu petentium, qui valeant dispensatione extorquere per obreptionem vel subreptionem, sive bona sive mala fide, *ibid.*

Obreptio autem vel subreptio ab oratoribus facta, non praesumitur sed clare ostendi debet, *ibid.*

Probata autem obreptione vel subreptione, aut sine controversia admissa, subintrant illae regulæ, quas Canonistæ communiter tradunt, ex iure desumptæ ad iudicandum, an rescripta Romani Pontificis seu Litteræ Apostolicæ, quibus dispensatio conceditur, sint nec ne valida, *ibid.*

Eiusmodi quaestiones non possunt unica generali responsione definiri, cum pro adiunctorum diversitate diversæ subintrent iuris regulæ, quæ modo affirmativam modo negativam sententiam secumierunt, *ibid.*

Dispensatio ab irregularitate.

In irregularitate quæ ex morbo apoplético oriatur, quamvis multa concurrant quæ dispensationem suadeant; S. C. C. tamen praesertim ob periculum, quod in celebratione Missæ obvenire possit, caute admodum in concedenda gratia procedit, pag. 91.

Dubitatur an ille qui oculo sinistro non videat neque deformitatem praeseferat, sive in se, sive in legendo canone sit irregularis, pag. 88.

Ideoque petita gratia, quamvis de promovendo agatur, per S. Congregationem facile impetratur, *ibid.*

Hoc in casu S. Congregatio non usa fuit verbis, *dispensationis et habilitationis*, quæ significarent Titium irregularem, *ibid.*

Presbyter qui irregularis evaserit ob amputationem manus potest sperare Apostolicam dispensationem si per fictam manum tecta deformitate periculum amoveatur irreverentiae et admirationis in populo, pag. 302.

Haec tamen non sufficiunt ad obtinendam dispensationis gratiam; sed requiruntur canonicae causæ, quæ sunt necessitas vel evidens Ecclesiae utilitas, *ibid.*

Haud iudicatur pari modo surditas in promovendo, et surditas quae Presbytero supervenerit, pag. 52.

Dispensatio Apostolica utiliter petitur, quamquam absolute necessaria non videatur, pag. 53.

Distributiones chorales.

Distributiones quotidianae lucentur tantum ab iis, qui divinis intersint, nisi abesse cogantur a choro de causa a iure permissa, pag. 712.

Canonicus cui adnexa est animarum cura, absens a choro ministerii causa, habetur pro presente et interessente, proindeque lucentur quotidianas distributiones, *ibid.*

Neque Capitulum neque Episcopus remittere potest distributiones a negligentius amissae, *ibid.*

Ecclesia quoad matricitatem.

Ecclesia matrix in stricto sensu canonico est Ecclesia cathedralis, vel talis ecclesia, in cuius dismembratione aliae Ecclesiae filiales constitutae sunt iuxta Concilium Tridentinum, pag. 606.

Electio.

Rigor Cap. *Quia propter 42 de Elect.* procedit tantum quando agitur de electione Pastoris seu Praelati Ecclesiae viduae, non vero in provisione ad canonicatus aliaque beneficia et officia capitularia, in quibus sufficit consensus capitularis quoquo modo praestitus, pag. 581.

Conveniens tamen est electionem seu provisiones eiusmodi fieri per Schedas secretas, *ibid.*

In electione Superiorum quorumcumque Abbatum temporalium et aliorum officialium ac generalium, Abbatissarum atque aliarum praepositarum procedendum est per vota secreta sub poena nullitatis aliisque ex Concilio Tridentino, Sess. 25, Cap. 6 de Regul., *ibid.*

Emolumenta funebria.

Ad normam iuris communis, decedens ruri, quo animum recreandi gratia se contulit, non est in rurali ecclesia sepeliendus; sed in propria paroecia, si absque periculo ad eam possit deportari, pag. 413.

Quare cum ruralis paroecia talem defunctum sepeliendi ius non habeat, neque ius ad emolumenta habet, pag. 414.

Haec omnia multo maiori iure vigere si de Episcopo ruri defuncto agatur, cum Episcopus communibus Parochorum iuribus non subsit, sitque sepeliendus in cathedrali Ecclesia, si alibi non elegerit sepulturam, *ibid.*

Templa Regularium, quae iure sepeliendi gaudeant, sunt quoque exempta a paroeciali iurisdictione, ita ut cadavere ad templum Regula-

rium delato, cesset omne Parochi ius et officium quoad funera, salva pro Parocho defuncti proportione canonica, quarta funerum appellata, et iuxta locorum consuetudines determinata, pag. 38.

Quarta funerum non pertinent ad parochum in cuius paroecia reperiatur templum sepulturae; sed ad Parochum proprium defuncti, licet Parochus sit alterius Paroeciae, pag. 40.

Erectio Paroeciae.

Si necessitas aut evidens utilitas postulet, ut templum iuspatronatus laicorum novae paroeciae seu novae paroeciali Vicariae inserviat, id, auctoritate Apostolica, ita conceditur, ut non templum in Paroeciam erigatur, sed paroecia in templo, pag. 546.

Non plus enim fundatorum voluntati est derogandum quam ipsa causa necessitatis, aut evidentis utilitatis postulet, ita ut salva, quoad fieri possit, lege foundationis, templum tum patronis, tum novae paroeciae distinctis, separatisque iuribus inserviat, *ibid.*

Maxime vero id ab Apostolica Sede conceditur, si lex foundationis, sua indole, erectioni paroeciae non refragatur, *ibid.*

Erectio fontis baptismalis.

Posita etiam matricitate ecclesiae in stricto sensu canonico, si Episcopus, suadente necessitate vel utilitate, fontem baptismalem etiam in Ecclesiis filialibus erigi concedat, talis erectio sustinetur, pag. 606.

Impuberes quoad sepulturam.

Sepulturam eligere Patri pro eius filiis impuberibus licet, nullatenus vero defuncti coniunctis vel haeredibus, pag. 692.

Impuberes defuncti, qui fuerint in potestate patris, in sepulchro maiorum, vel in paterna paroeciali ecclesia sunt sepeliendi, pag. 542.

Impuberes manent in potestate patris, quousque non probetur intervenisse legitimam adoptionem, qua impubes filius, secundum leges civiles, transierit in potestatem patris adoptantis, *ibid.*

Probato huiusmodi transitu, iura paterna, veluti in adoptantem translata censentur; ideoque filius impubes adoptatus in sepulchro patris adoptantis est sepeliendus, *ibid.*

Indultum Iubilaei.

Indultum in eodem Iubilaeo concessum, quo quis absolvi possit a quovis Confessario in foro conscientiae a peccatis quibuslibet reservatis (excepta absolutione complicis in peccato turpi) una tantum vice est poenitentiae concessum, pag. 240.

Quare si quis pluries Indulgentiam Iubilaei fuerit rite consecutus, quin tamen unquam peccato reservato esset irretitus, si in peccatum reservatum incidat, quam adhuc Iubilaeum perduret, repetitis operibus iniunctis, absolvi poterit a quovis Confessario, pag. 241.

Quamvis dum agitur de indulgentia ad instar Iubilaei concessa, nonnullae habeantur regulae, quae solent esse singulis Iubilaeis communes, eae tamen regulae non possunt praevalere Litteris Apostolicis, quae singulis vicibus eduntur, si cum Litteris Apostolicis non cohaereant, aut cum mente Pontificis per authentica responsa fortasse significata, *ibid.*

Iubilationis indultum.

Quamvis Capitularis, qui suo choralis officio laudabiliter et continuo satisfecerit quadraginta annos, Iubilationis indulto ex aequitate donetur; eiusmodi remunerationem tamen haud meretur, qui negligens choro fuerit, pag. 465.

Imo neque Indultum causa infirmitatis meretur: cum, iustitia aut aequitate suadente, non possit considerari tamquam choro praesens, qui bene valens praesentiam suam choro frequentissime denegaverit, *ibid.*

Maxime vero si infirmitas sit eiusmodi, quae licet chronica, non tamen omnino impediatur quominus aegrotus chorum frequentet, *ibid.*

Ad obtinendum Iubilationis indultum haud obstat carentia sacri ordinis, cum eiusmodi remuneratio non detur propter exercitium sacri ordinis, sed propter chorale servitium, secundum ecclesiarum iura et officia laudabiliter impleta, pag. 306.

Iuspatronatus quoad foundationem et praesentationem.

Fundator beneficii in limine foundationis potest quascumque sibi benevisas condiciones apponere, dummodo non sint contra bonos mores vel impossibiles, et eas Episcopus acceptet, pag. 712.

Iuspatronatus cessat, quando causa, propter quam quis erat patronus, perempta est, pag. 661.

Extincto iurepatronatus vel activo vel passivo, iure proprio succedit Ecclesia seu Episcopus, *ibid.*

Quamvis in iurepatronatus verba *familia et domus* suapte natura agnaticam vocationem non determinant, usu tamen et consuetudine in Italia receptum est, tales expressiones, dummodo argumenta desint contrarium suadentia, non aequaliter agnatos et cognatos designare, sed solum priores *directe*; alios vero in subsidium, pag. 676.

Nominatio Patronorum censetur tamquam actum imperfectum, nullumque ius tribuit nominato, antequam praesentetur: huic Patronus laicus potest ab ipsa recedere, eamque immutare, antequam Ordinario fuerit exhibita, *ibid.*

Praesentatio facienda est intra tempus legitimum, secus potestas providendi ad Episcopum pro ea vice devolvitur. Tempus vero praesentandi praefixum pro Patrono ecclesiastico est semestre, pro laico quadrimestre, *ibid.*

Intra tempus utile ad praesentandum exhibenda est petitio pro dispensatione obtinenda, secus nulla ipsius habebitur ratio, pag. 676.

Ad ipsum Ordinarium devolvitur facultas providendi, quoties praesentati iis qualitatibus destituantur, quas in favorem aut decus Ecclesiae pius Fundator praefixit, *ibid.*

Concilio Tridentino statuente, Patroni laici possunt Episcopo praesentare quem velint ut Episcopus in Paroeciali beneficio instituat si idoneum repererit; repertum idoneum sive per formam concursus, si ex consuetudine concursus vigerit, sive alio modo, nequit Episcopus seu Ordinarius illum recusare, pag. 551.

Satis enim est ut patroni idoneum praesentent, atque uti idoneum recognoscat, seu recognoverit Ordinarius, quamvis fortasse existant alii magis idonei, et digniores, *ibid.*

Quare si eiusmodi Beneficia paroecialia Iurispatronatus laicalis conferantur per concursum, sive ex facto sive ex legitima consuetudine inductum, inter probatos[^] seu repertos idoneos, quotquot fuerint, ille a Patronis poterit ab Episcopo instituendus in Beneficio praesentari, quem maluerint, *ibid.*

Iurispatronatus quoad donationem.

Quamvis in iure certum sit, posse Patronos laicos iurispatronatus donare alicui Ecclesiae, interveniente Episcopi consensu; non possunt tamen donationem facere si donatio evertat foundationis legem, pag. 158.

Haec referuntur etiam ad capellanías laicales, quae in mera legata pia facile resolvuntur, quamquam pro eiusmodi cessione iuris neque requiratur Episcopi consensus, *ibid.*

Quoties enim ex donatione vel cessione iurispatronatus evertatur lex foundationis, Patroni, etiamsi interveniat Episcopi consensus, frustra, agunt, pag. 159.

Iurispatronatus quoad patronum pauperum.

Patrono beneficii inopia laboranti, ius est alimenta percipiendi ex superfluis beneficii redditibus, pag. 738.

Reditus beneficii, ad egeno succurrendum patrono tunc superflui reputantur, cum aliquid supersit praeter honestam beneficiati sustentationem, et Ecclesiae necessitatem, *ibid.*

Ecclesia patrono pauperi non modo succurrit de beneficio vacante, verum etiam de ipso beneficio pleno, *ibid.*

Leges civiles.

Nihil exploratius in iure canonico est, leges civiles etiamsi favorabiles fuerint catholicae Ecclesiae, ex sese nihil prorsus valoris habere si ecclesiastica competenti auctoritate non fuerint confirmatae, pag. 551.

Neque ex eo quod Apostolici Nuntii existant ubi eiusmodi leges civiles ferantur concludi posse eas censi probatas, multa enim per patientiam tolerantur, quae si deducta essent in iudicium tolerari non deberent, pag. 551.

Legislator quoad legis dispensationem.

Facultas dispensandi a lege in Legislatore non est considerata odiosa; eodem enim iure eam habet, quo iure legem facit: neque proinde ea facultas, alteri a Legislatore commissa, per se est odiosa, cum per delegationem non mutet naturam, pag. 321.

Odiosa tamen plus, minusve esse potest dispensandi facultas a Legislatore commissa, quando constet, mentem esse Legislatoris, ut verbis quibus facultas expressa est, coerceatur, neque praescriptos limites egrediatur, pag. 322.

Id constare multipliciter potest, *intrinsece* per explicita Legislatoris verba in concessione facultatis expressa, vel ex modo quo facultatem Legislator concesserit eam accurate limitando; vel ex fine aut motivo concessae facultatis, vel ex rei de qua agitur gravitate, aliisque adiunctis: *extrinsece* per SS. Canones vel Ecclesiae praxim, quae sensum facultatis concessae sive implicite sive explicite determinaverit, *ibid.*

Dispensatio concessa pro uno impedimento non iuvat pro altero quamvis sit eiusdem speciei, *ibid.*

Litterae dimissoriae.

Praelatus Ecclesiae exemptae quae intra Episcopi Dioecesim reperiatur, si habeat facultatem concedendi litteras dimissorias ad sacros ordines, non potest effugere iurisdictionem Episcopi Dioecesis, nisi forte gaudeat privilegio ordinare faciendi suos subditos a quovis catholico Episcopo, pag. 302.

Matrimonium quoad consensum.

Matrimonium, servatis ceteris de iure servandis, consistit in actuali contractu, cuius essentia est liber consensus, pag. 72.

Eiusmodi consensus debet esse mutuus inter sponsum et sponsam, atque expressus sive verbis sive signis aequivalentibus, quae contractum exprimant et constituent, pag. 73.

Quare si sponsus in actu contrahendi matrimonium affirmet et sponsa taceat nullumque det signum mutuae affirmationis ita ut mere passive se habeat, matrimonium non censetur contractum: deest enim mutuus atque expressus consensus, *ibid.*

Si autem concurrant adiuncta, quae tacentem consensisse in matrimonium ostendere possint, non facile sive in foro interno, maxime vero in foro externo iudicanda est matrimonii nullitas, *ibid.*

Talia videntur ea adiuncta, in quibus nulla intervenerit vis et metus, nullaque coactio; immo praeiverit et concomitata fuerit libera contrahendi voluntas, atque in ipso celebrationis actu mulier tacens annuim nuptialem a viro prompte susceperit, pag. 73.

His enim in adiunctis, nisi constet, iocandi animo haec gesta fuisse, pro validitate matrimonii standum est, pag. 74.

Matrimonium quoad Decretum Tridentinum.

Si quis degens in loco in quo Decretum *Tametsi* Concilii Tridentini servatur, in alium locum se transferat, ubi Tridentinum publicatum non est aut obligare desiit, cum intentione ibi matrimonium contrahendi: matrimonium in fraudem initum nullitate inficitur nisi prius domicilium vel quasi domicilium in loco celebrationis fuerit quaesitum, pag. 592.

Ad quasi domicilium contrahendum non sufficit sola habitatio, sed manendi animus requiritur ad maiorem anni partem, *ibid.*

Quare etiamsi qui per unum mensem alibi versatus sit, si tamen aliunde suppetant argumenta, ex quibus constet intentionem defuisse per maiorem anni partem ibidem permanendi, quasi domicilium nullatenus fuit quaesitum, *ibid.*

Haeretici qui degunt in locis ubi publicatum est Tridentinum Decretum *Tametsi*, matrimonium contrahere debent iuxta Tridentini leges, coram proprio alterutrius sponsi Parocho, si velint valide contrahere, pag. 74.

Frustra opponitur *ratio societatis* ad quam haeretici pertineant: secta enim haeretica, in locis, in quibus dominetur operari tantum potest ut ex parte catholicae auctoritatis Decretum Tridentinum non publicetur, aut si publicatum in iis locis fuerit decursu temporis in desuetudinem abeat, eo modo quo singulae ecclesiasticae leges in desuetudinem tandem abire possunt, *ibid.*

Quare non quatenus haeretici dicendi sunt ab hac Ecclesiae lege exempti: sed quatenus aut Tridentina lex eorum loca non affecerit, aut eorum inobservantia localem tandem legem canonicè vicerit, *ibid.*

Matrimonium quoad impedimentum impotentiae.

Probata impotentia, sive absoluta sive relativa, quae matrimonium praecesserit et perpetua fuerit matrimonium est ipso iure nullum, pag. 535.

In foro externo ut eiusmodi impotentia probetur servanda est ea iudicii forma, quae praescribitur in Benedictina Constitutione *Dei miseratione*, pag. 536.

Cum tamen, servata etiam eiusmodi iudicii forma, difficile identidem iudicari possit an impotentia sive absoluta sive relativa sit perpetua, si constet matrimonium mansisse tantum ratum, per Apostolicam dispensationem solvi solet, *ibid.*

Matrimonium quod fuerit declaratum nullum ipso iure ex antecedente, absoluta et perpetua impotentia mulieris, restaurandum est si postea naturaliter cessaverit impedimentum, *ibid.*

Non enim Iudicis error, licet probabilis, nullum reddere potest matrimonium, quod naturaliter validum sit, quamquam consummari non potuerit, pag. 536.

Quare si cessante mulieris impedimento, mulier alii viro nupserit, primo viro vivente, hoc secundum matrimonium erit nullum, atque mulier erit cogenda, ut ad primum redeat virum, *ibid.*

E converso secundum matrimonium erit validum, si mulieris impotentia, sive relativa, sive absoluta vere fuerit perpetua, quae superata sit, praeter aut contra consuetum naturae ordinem, *ibid.*

Hoc enim in casu, cum primum matrimonium esset ipso iure nullum, non posset restaurari, si mulier alii nupserit: primo enim matrimonio obstaret secundum validum, *ibid.*

Quin immo idem dicendum est, posita impotentia tantum relativa et perpetua cum primo viro, si alter vir a primo absimilis, per secundas nuptias reddiderit mulierem potentem etiam cum primo viro: ex hoc enim facto reviviscere non potest primum matrimonium quod ipso iure erat nullum, cum impedimenti cessatio praeter ordinem, primo viro non naturalem, evenerit, *ibid.*

His tamen in adiunctis, Sancta Sedes, ad maiorem cautelam, consuevit dispensare super primo matrimonio tantum rato, et convalidare secundum, *ibid.*

Missa conventualis.

Quoad Missae vel Missarum conventualium onus quaecumque in contrarium consuetudo non sustinetur, pag. 666.

Eaque prorsus reiicienda est tam in linea praescriptiva, quam in linea praesumptiva, siquidem abusus est et corruptela, *ibid.*

Missa quoad celebrationem quotidianam.

Sacerdotes obligati, ratione beneficii, capellaniae, legati, aut stipendii ad celebrandam Missam quotidie *per se ipsos*, aequitate canonica suadente, possunt aliquando vacare, concurrente aliqua rationabili causa, quin teneantur alium substituere, pag. 199.

Tenantur tamen aliis committere celebrationem si non per se ipsos Missas celebrare obligentur, pag. 200.

Idem est casus, quo licet teneantur per se ipsos celebrare, dispositum tamen sit in fundatione, ut si per se non possint celebrare faciant per alium, *ibid.*

Quare etiamsi ex lege fundationis onus celebrandi iudicetur personale, non inde sequitur liberatio celebrandi per alium, si casus a fundatore fuerit ita prae visus, pag. 201.

Missarum onera.

Sancta Sedes iustis et rationabilibus concurrentibus causis capellanum absolvit ab onere celebrandi Missarum cumulum, quae bona fide fuerint omissae, imposita tantum ad instar poenitentiae, obligatione nonnullas celebrandi, pag. 302.

Item S. Sedes interdum indulget, ut aliqui redditus in Missas impendendi convertantur in Legatorum fundos vindicandos, pag. 302.

Iubente fundatore, Missas a se legatas celebrari in determinato templo diebus festis de praecepto; non tenetur legatarius eas in determinato templo celebrare iis diebus festis, qui post fundatoris mortem fuerint suppressi, *ibid.*

Cum enim piaefundationes regantur legibus, quas pius fundator voluerit, non potest utiliter invocari Ecclesiae lex, qua, per suppressionem festorum, nihil innovatum censetur, quoad sacras functiones, *ibid.*

Missa pro populo.

Obligatio celebrandi et applicandi Missam pro populo est simul personalis et realis; ita ut Parochi persona legitime impedita, obligatio non cesset, pag. 209.

Missae enim huius celebratio et applicatio est connexa cum beneficio paroeciali, quemadmodum sunt connexa cetera pastoralia munera agnoscendi oves easdemque pascendi verbi Dei praedicatione, sacramentorum administratione, bonorum operum exemplo, pag. 210.

Quare eiusmodi munera ita Parochum urgent, ut tamen in Parochi persona non cessent; sed eo quomodolibet impedito per alium expleri debent, *ibid.*

Hinc Parochus legitime absens, potest quidem Missam applicare pro populo suo degat; sed cum absentia impediatur alia pastoralia munera diebus festis populo debita, una satisfacta obligatione, ab aliis obligationibus non est solutus, *ibid.*

Quare tenetur per alium ita suo populo consulere, ut et Missa paroecialis non desit ad necessariam populi commoditatem, neque verbi Dei explicatio, quemadmodum cetera munera populo necessaria, pag. 211.

Cum autem Missae pro populo applicatio, vi praecepti ecclesiastici, urgeat Parochum, singulis diebus festis, sitque reale onus: si per se aut per alium applicationem omiserit, tenetur Missas quod omiserit, quamprimum applicare, *ibid.*

Parochus non legitime impeditus debet per se celebrare Missam pro populo in sua paroeciali Ecclesia, *ibid.*

Missa quoad iterationem.

Praecipua ratio, cur Missarum iteratio in praesenti disciplinae ordine sit prohibita quoties non adsint canonicae causae est periculum turpis lucri et quaestus, pag. 84.

Eadem ratio aetate nostra Resolutiones S. Congregationis Concilii Tridentini interpretis provocavit, quae expresse et districte declarant et prohibent elemosynae receptionem pro secunda Missa, quoties ex canonicis causis iteranda sit, *ibid.*

Eiusmodi expressa prohibitio fuit iamdiu aliquo modo praeformata a Benedicto XIV in Constitutione *Quod expensis*, edita pro Hispaniae et Portugalliae regno, *ibid.*

Quamvis haec expressa et peculiaris prohibitio recens sit, fundamentum tamen prohibitionis antiquissimum est; quod quidem fundamentum si satis non esset privatis auctoribus universim declarandi peculiarem obligationem non recipiendi pro secunda Missa eleemosynam; satis tamen est S. Congregationi Concilii, quae authentice ius Tridentinum interpretatur, ut hanc obligationem suis Resolutionibus declararet et decerneret, pag. 84

Declaratione emissa atque decreta, necessaria non est authentica promulgatio, quasi nova lex esset, quum uti lex nova haberi non debeat authentica interpretatio, quamvis sit sub aliquo respectu extensiva iuris, pag. 85.

S. Congregationis mens ea est ut eiusmodi Resolutiones rigorose serventur ita ut neque exemptos eos consideret qui non recipientes eleemosynam pro secunda Missa, eam tamen per modum regulae applicent pro aliqua suscepta ex conventionem obligatione, *ibid.*

Ordines regulares.

Essentia Ordinis Regularis non consistit in ea ratione vivendi, qua sub uno eodemque tecto et sub una domestica disciplina Regulares vivere tenentur, pag. 164.

Haec tamen pertinent ad Ordinis Regularis integritatem, quae integritas pluribus iuribus seu privilegiis est a S. Sede ditata, *ibid.*

Quamvis autem per violentiam dissoluta Regulari familia, eaque cessante, cessat consequenter iurium seu privilegiorum exercitium, quae eidem competebant familiae in sua integritate; nihilo minus aliquo modo eadem familia manente, ea iura non cessant quae cohaerere possunt cum statu quo eadem familia violentiae causa reperitur, *ibid.*

Suppressio enim ab incompetente auctoritate facta per se nullum prorsus producit iuridicum effectum; quamvis per accidens iurium exercitium cesset identidem necesse sit ex violenta dissolutione subiecti cui iura inhaerebant, pag. 165.

Non enim praestat impedimentum quod de iure non sortitur effectum, Reg. 32 in-6.

Quare, determinata aliquo modo existentia subiecti, consentanea iura reviviscunt: neque proinde recte in vocarentur Constitutiones Innocentii X *Instaurandae* die 15 octobris 1652 et *Ut in parvis* diei 10 februarii 1654, *ibid.*

Pactum quoad pecuniae restitutionem.

Pacta contractui adiecta de restitutione non aliter facienda, quam in sonante pecunia regulariter vim suam amittunt etiam in foro conscientiae, per subsequentem legem civilem ea pacta irritantem, pag. 231.

Iustum enim est, ut ob publicum societatis bonum, quoties id exigat, per civilem auctoritatem derogetur iuribus privatorum, *ibid.*

Quamvis enim lex civilis nulla reddere possit eiusmodi pacta ob publicum bonum; non tamen sequi videtur, solutum esse debitorem a compensatione facienda creditori in eo quod minus reapse daret per solutionem

pecuniae genere vilioris ab ea quae pacto fuerant conventa, si privata iustitia contractus, cui pactum fuit adiectum, id exigat, et iustitia publica per hanc compensationem non laedatur, pag. 231.

Saepe enim privata contractus iustitia ipsam legem fugit; quamvis enim lex ex. gr. statuatur chartaceam monetam eiusdem esse valoris ac moneta aurea vel argentea: cum tamen eius valor non possit esse nisi repraesentativus monetae realis, subintrat liberum hominum commercium, quod pro rerum adiunctis multo minoris aestimare eam cogitur quam realis moneta aurea vel argentea vel etiam aenea non obstante dicta civili lege, quae per hoc non censetur laesa, pag. 232.

Ut tamen pacta, de quibus agimus, abrogata per civilem legem dici possint, necessarium est ut sub verbis legis ostendantur comprehensa: neque enim sufficit ut lex universim cogat chartaceam monetam recipere, si non expresse pactis deroget, *ibid.*

Immo neque sufficere si genericis verbis lex pacto abroget, quando pacta indole sua ita sunt inita, ut verba generica abrogationis fugiant; pacta enim possident, quousque non demonstrantur sub lege comprehensa, *ibid.*

Parochus quoad iura parochialia.

Ex communi iure ad Parochum privative pertinet extrema sacramenta ministrare intra limites suae paroeciae, salvis exceptionibus aut legitimis consuetudinibus, pag. 184.

Item ex communi iure ad Parochum privative pertinet fúnebres processiones peragere, de iis qui sunt defuncti intra limites suae paroeciae, salvis legitimis consuetudinibus, *ibid.*

Monasteria monialium, sicut ceterorum Regularium a paroeciali iurisdictione sunt exempta, *ibid.*

Quare is, qui curam animarum monialium habet, considerari debet, tamquam proprius earum Parochus, ad eos tantum paroeciales effectus, qui neque prohibiti aliunde sint neque laedant localis Parochi iura, pag. 185.

Inter eiusmodi paroeciales effectus continetur celebratio funerum defunctae monialis et funebris delatio cadaveris in sepulturam, *ibid.*

Quare si sepultura e Monasterio distet, non poterit impediri a Parocho funebris delatio cadaveris, quousque Parochus conqueri non possit de laeso iure, pag. 186.

Laesum autem ius paroeciale non censetur, quoties cadaver monialis defunctae in sepulturam deferatur, seu in commune coemeterium, a proprio Capellano absque solemnibus pompis cum stola tamen et cruce, sine quibus nec deceret fidelium cadavera deferre, *ibid.*

Parochus quoad residentiam.

Parochi abesse nequeunt a sua residentia, nisi causa de iure permissa et ab Ordinario probata, pag. 720.

Episcopus devenire non potest ad privationem Paroeciae ob involuntariam non residentiam, sed tantum ex causa canonica saltem summarie agitata, *ibid.*

Patrimonium sacrum.

In patrimonio sacro constituendo non existit lex, quae praescribas bona sacri patrimonii sita esse debere in Dioecesi proprii Episcopi, pag. 302.

Pensio ecclesiastica.

A pensione quae beneficii resignationis titulo reservata est, difficiliori exceptio conceditur, cum ipsa induat characterem correspectivi onerosi) pag. 749.

In dubio an salva remaneat nec ne congrua conciliaris favore Parochi instituta ius certum pensionis praevalet, *ibid.*

In pensionibus, quae in praebendis paroecialibus impositae sunt locum habet Decretum *Cum nuperrimis*, his tamen conditionibus quae S. C. EE. et RR. praefixae sunt in Causa Pensionis diei 30 maii 1874, *ibid.*

In Decreto *Cum nuperrimis* non agitur de pensionibus lato sensu acceptis cuiusmodi dici possent portiones ex aliqua vi reddituum praelevandae; sed de pensionibus stricto sensu acceptis super beneficiis passim gravantibus, non ex iure, sed non introductae, quae unico nomine pensione nuncupantur, pag. 352.

Nullum fieri discrimen ex quo titulo eiusmodi pensiones fuerint impositae, an ex titulo gratioso vel oneroso, an ex titulo iustitiae et aequitatis: quare omnes pensiones ex quovis titulo sint impositae pari modo sub Decreto comprehendi, *ibid.*

Ita autem comprehendi ut cum pensiones ex primaeva natura sua tandem sint partes beneficialium fructuum, qui ex congrua Beneficarii portione supersint, imminutis Beneficarii fructibus, sublata omni praelatione iuris, si qua fuerit, eodem iure imminutae censeantur pensiones, pag. 353.

Eiusmodi diminutio fieri debet ex bono et aequo habita ratione omnium gravaminum sive taxarum, quae a Gubernio usurpatore sint impositae, sive imminutionum reddituum si evenerint ex coacta conversione bonorum; ita ut tum Beneficarius, tum Pensionarius, aequa portione, querrimoniis sepositis, gravaminum incommoda persentiant, *ibid.*

Excipiuntur tamen Ecclesiae paroeciales et cathedrales, idest Beneficia paroecialia et Mensae episcopales, quorum fructus non adeo possunt immitti per pensiones, ut non remaneat Tridentina portio, *ibid.*

In praesentibus Italiae adiunctis ob iniquam imminutionem reddituum, integrum fere de pensionibus iampridem impositis negotium dirigendum est iuxta novum decretum *Cum nuperrimis*, pag. 361.

Quare nomine congruae portionis in Decreto significatae intelligitur tantum summa scutatorum Romanorum centum aut mille, quidquid secus dici vellet de capite 13, sess 24, *de Ref.*, Concilii Tridentini, *ibid.*

Pensiones gravantes episcopales Mensas aut Beneficia Paroecialia resolvuntur in pensiones gravantes residuum ex scutatis 1000 aut 100, atque ita proportionaliter decurtandae, quasi vero ab initio impositae essent super residuum ex 1000 aut 100, *ibid.*

Quare pensionara considerandi sunt non tamquam consocii omnium verorum fructuum sive Episcopi sive Parochi; sed tantum consocii eorundem fructuum qui excedant portionem 1000 aut 100, pag. 362.

Unde etiamsi dentur casus in quibus Pensionarii considerati tamquam consocii omnium fructuum, integra pensione recepta, salvam relinquerent Titulari portionem 1000 aut 100, non tamen ius haberent ad eiusmodi pensionis quantitatem, sed tantum super residuo ex 1000 aut 100 proportionaliter imminuendam, *ibid.*

Haec tamen dici non posse videntur, si ostenderetur, redditus Titularis per praesentes Italiae vicissitudines non esse imminutos, cum locum tantum habeat peculiaris provisio, in iis quae peculiari providentia indigeant; proindeque sub Decreto neque ea Beneficia neque Pensionarii comprehenduntur, *ibid.*

Durantibus eiusmodi rebus, pensiones mutabiles sunt pro ratione gravaminum, ita ut augeri vel minui possint singulis solutionis temporibus,, *ibid.*

Processus quoad causas Servorum Dei.

Nihil apud S. Sedem, perlongo iudiciali ritu praestituto ex Decretis Urbani VIII, adeo scrupulose pertractatur quam causae Servorum Dei, pag. 481.

Processus ordinaria auctoritate confectus, qui in ceteris omnibus causis existimatur sufficiens ad quamvis causam dirimendam, in causis Servorum Dei ad nihil aliud propemodum inservit, quam ad movendam S. Sedem, ut ipsa causam pertractandam suscipiat, *ibid.*

Quare, post causae introductionem, apud Apostolicae Sedis acta ex processu ordinario admissam, tum causa per multos gradus et processus Apostolica auctoritate conficiendus vere proprieque incipit quasi vero ex ordinario processu, summo labore apud Curias confecto, nihil gestum esset, pag. 482.

Unde, ultima iudicia de causis Servorum Dei, adeo, ex sola humana prudentia, certa haberi deberent, ut fides omnis humana nutaret, si ut incerta reiicerentur, *ibid.*

Recursus ad Tribunal laicum.

Recurrrens ad laicum tribunal in re ecclesiastica ad declinandum ecclesiasticum forum, incidit in excommunicationem inflictam per Constitut. *Apostolicae Sedis* speciali modo Romano Pontifici reservatam, pag. 422.

Religiosae Domus.

Domus Religiosae subiiciuntur visitationi, correptioni et omnimode iurisdictioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apostolicae Delegati, si in his actu non alantur saltem sex Religiosi probatae vitae, quorum ad minus quatuor sint Sacerdotes maturae aetatis; sicut et Conventus erecti post Decretum Urbani VIII, latum die 21 iunii 1625 in quibus degunt Religiosi minori numero quam duodecim. Ex Constit. *Nuper* lata ab Innocentio XII die 23 decembris 16⁸⁷, pag. c67.

Rescripta quoad pias voluntates.

Rescripta quibus piae fidelium voluntates commutantur strictae interpretationis sunt, pag. 661.

Rescriptum Principis numquam praesumitur obreptitium vel subreptitium quousque comprobatum non sit veritatem fuisse in precibus reticentem, vel falsitatem suggestam, *ibid.*

Ad commutandas ultimas voluntates ex iusta ac necessaria causa procedendum est, praemissa etiam Episcopi extraiudiciali inquisitione, *ibid.*

Ex reddituum tenuitate, cui aliunde remedium afferri nequeat, causa suppetit reductionis praebendarum, *ibid.*

Pontifex sive per simplicem collationem alicuius beneficii, sive per unionem et reservationem ab ipso factam, censetur derogasse iuripatronatus ecclesiastico, *ibid.*

Iuspatronatus laicale ex fundatione vel dotatione numquam subiicitur Apostolicis reservationibus ac affectionibus sive reservationibus implicitis, *ibid.*

Erectio Ecclesiae patronatae in Collegiatam vel Cathedrali facta censetur absque Patroni praeiudicio, qui propterea ius praesentandi retinet, *ibid.*

Quin immo: Si in Ecclesia patronata canonicatus vacans erigatur in Theologalem vel Poenitentiarium, reservatum censetur Patrono ius nominandi, *ibid.*

Pontifex nullatenus derogare solet iuripatronatus passivo, praeiudicando personis, quibus institutio debetur ex lege fundationis, sive agatur de vocatione directa sive mediata, *ibid.*

Sacrae Congregationes quoad Rescripta.

Si per SS. Congregationum Rescripta preces reiectae fuerint verbis: *prout exponitur non expedire*, gratia quidem negatur, sed non negatur absolute, ita ut admittenda sit semper spes obtinendi gratiam, pag. 471.

Ut tamen gratia obtineatur, necessarium est, ut preces non solum reformentur extrinsece; quod aut parum aut nihil esset; sed ut contineant sufficientia motiva, quae iuxta SS. Canones movere valeant Pontificem ad gratiam concedendam, *ibid.*

Seminarium quoad Deputatos.

Deputati, quorum consilio uti debet Episcopus in temporalium rerum administratione, idest in unione Beneficiorum Seminario facienda, in difficultatibus removendis, quibus Seminarii instructio vel conservatio perturbetur, item in expulsionem ac ministrorum deputatione, atque in expensis faciendis quatuor esse debent, pag. 615.

Horum duo ex Canonicis Cathedralis Ecclesiae, quorum alter ab Episcopo alter a Capitulo eligendus est, et duo a Clero sumi debent, quorum unus pariter ab Episcopo, alter a Clero seligi debet, pag. 615.

Quamvis eorum officium perpetuum sit, tamen si deputatus a Clero Canonicatum in Cathedrali Ecclesia assequatur, eo ipso, a deputati munere cessat, *ibid.*

Sepulturae ius.

Defunctus, qui nullam sepulturam elegit tumulandus est in sepulchro maiorum, eoque non extante, in propria paroeciali Ecclesia, pag. 693.

Quamvis ex veteri iure omnibus et solis Ecclesiis paroecialibus competeret ius Sepulturae, attamen ex speciali recentiorique iure pluribus aliis templis idem ius competit, pag. 38.

Inducta lege publici coemeterii hoc sepeliendi ius, quoad omnia connexa iura, sartum, fectumque manet, excepta materiali cadaveris depositione postea in publico coemeterio iuxta locorum morem facienda, *ibid.*

Per illegitimam Regularium suppressionem et dispersionem eorum templa non amittunt ipso facto ius sepeliendi: eiusmodi enim ius, quamvis fortasse intuitu existens Regularis familiae templo ipsi fuerit acquisitum: acquisitione huius iuris facta, manet ius reale, templo ipsi perpetuo inhaerens, quoadusque canonicè eodem iure templum non expolietur, aut ius extinctum non declaretur, pag. 40.

Per possessionem enim iuris sepeliendi templo quaesiti realia iura in fidelibus exurgunt sive per constituta sepulchra maiorum sive per maiores ex electa sepultura ibidem reconditos, quae iura pendere non possunt unice a variabili facto existentiae regularis familiae, *ibid.*

Sponsalia.

Ad evincendam sententiam sponsalium non sufficit ut una pars tantum promittat, sed necessaria est repromissio alterius contrahentis, pag. 703.

Haec autem promissio et repromissio peculiari externae solemnitati non subiicitur, hinc et ipsi locorum Ordinarii sub intuitu vitandi scandala et damna non possunt sub nullitatis poena subiicere sponsalia aliis peculiaribus solemnitatibus, quam iis, quae ex iure communi agnoscuntur, *ibid.*

Sponsalibus per verba de futuro contrahendis nullam formam praescripsit Concilium Tridentinum, ideoque eo modo contrahuntur quo ante Concilium Tridentinum contrahebantur, *ibid.*

Quare satis est in foro externo ad probandam Sponsalium existentiam, ut de mutuo contrahentium consensu sive per verba, sive per signa, sive per alia quaevis aequipollentia expresso constiterit. *Cap. 21, 23 de Sponsal., ibid.*

Non sufficit tamen quoddam propositum et velleitas contrahendi ad statuenda sponsalia, sed certae probationes exiguntur, ex quibus appareat utriusque partis formalis consensus, *ibid.*

In dubio verborum, aut signi promissionis Sponsalium in foro externo, standum est in favore libertatis. S. C. Concilii 5 aprilis 1851 et 31 martii 1760, *ibid.*

Excipe si una cum signis dubiis copula intercesserit, et aliunde de mulieris honestate ambigi non possit, pag. 703.

Anuli subharratio, vel munerum missio non tenet locum sponsalitiæ promissionis, dummodo haec ex patriæ consuetudinem veram promissionem et repromissionem non determinent, *ibid.*

Qui puellam defloravit, in foro externo damnatur vel ad eam ducendam, vel si eam ducere renuat, damnatur ad solvendam dotem ab Episcopo taxandam, nec non ad damna illata reparanda, pag. 704.

Suspensio ex informata conscientia.

Decretum ex informata conscientia ob crimina publica editum non sustinetur, pag. 613.

Poenæ additæ suspensioni ex informata conscientia inflictæ sunt irritæ, *ibid.*

Imo ipsa suspensio extrajudicialiter irrogata non potest esse perpetua, *ibid.*

Perpetuæ Censentur suspensiones sine ulla temporis determinatione latae, *ibid.*

Territorium parochiale.

Territorium parochiale debet esse certum, stabile atque perpetuum, ita ut nulla praescriptione tolli aut immutari possit; hinc talis esse debet et Parochi iurisdictio, quæ sine territorio concipi nequit, pag. 649.

Episcopis facultas competit fines paroeciarum immutandi, iis tantum in casibus, iri quibus ob locorum distantiam sive difficultatem parochiani sine magno incommodo ad percipienda sacramenta ac divina officia audienda ad parochialem ecclesiam accedere non possunt, vel cum Ecclesiae parochiales territorium distinctum non habeant, *ibid.*

Si domus aliqua in suis lateribus duas habeat portas, quæ duarum paroeciarum finibus respondeant, ea subest illius Parochi iurisditioni, in cuius limitibus aditus principalis invenitur, *ibid.*

Aditus vero principalis ille censetur qui cum originario et architectonico prospectu aedificii concordat, et magis frequentatus est, *ibid.*

Si domus aliqua in suis lateribus diversarum paroeciarum fines attingat, sui Parochi iurisditionem cui subest non effugit etiamsi in alio latere nova aperiatur porta, *ibid.*

Limites Dioecesium et Paroeciarum, auctoritate ecclesiastica semel definiti, non possunt privata auctoritate mutari; immo neque praescribi, quoties documenta supersint, quæ limites, quinam olim fuerint satis clare designent, pag. 428.

Testator quoad pias foundationes.

Piae testatorum foundationes sunt apprime servandæ; eorumque foundationum dispositiones considerantur in Ecclesia tamquam supremæ leges, quibus nullus alius possit derogare nisi Summus Pontifex, pag. 468.

Episcopi sunt executores nati piarum voluntatum, in quos non tantum ius, sed etiam officium incumbit ut piae voluntates non negligantur, quamquam forte testatores de vigilantia Episcopi mentionem non fecerint» pag. 468.

Facta dispositione a testatore, ut Missae et quidquid aliud celebretur diebus festis de praecepto, non potest Capellanus liberari ab hoc onere iis diebus festis, qui fuerint postea suppressi, *ibid.*

Quamvis enim eiusmodi piae voluntatis dispositiones non possint confundi cum lege Ecclesiae (quae sartas tectasque voluit omnes sacras functiones diebus festis suppressis): nihilo minus non ea est mens Ecclesiae in suppressendis diebus aliquibus festis ut defraudentur hoc obtentu piae fundatorum voluntates, *ibid.*

Vis et metus.

Vis metusve gravis cadens in constantem virum ipso iure nullam reddit religiosam professionem, sicut et matrimonium, pag. 288.

Timor, quem reverentialem appellamus consistit in vi quae licet non inferatur violentis repentinisque modis, eo tamen modo inferitur, qui, habita personarum et adiunctorum ratione, similem effectum in animo patientis producat, *ibid.*

Quare cum non modus, quo vis inferatur, professionem vel etiam matrimonium nullum reddat, sed coactio in animo patientis ex vi illata resultans, quae adigat nolentem ad profitendum; reverentialis timor sicut et vis aperta reddit nullam professionem, *ibid.*

Quare frustra quaeritur an ad reverentialem timorem constituendum necessariae sint nec ne atroces minae, percussiones etc. quando constet meticulousam personam ita fuisse circumventam, ut contra voluntatem expressam adacta fuerit profiteri, *ibid.*

Professio religiosa nulla non convalescit per ratihibitionem, nisi repellantur substantiales formalitates, quae ad validitatem actus iure requiruntur, omisso fortasse casu, quo professio fuerit nulla ex occulto defectu, *ibid.*